Jiří Hofman, Václav Širc, Jaroslav Vaculík

Volyňští Češi v prvním a druhém odboji

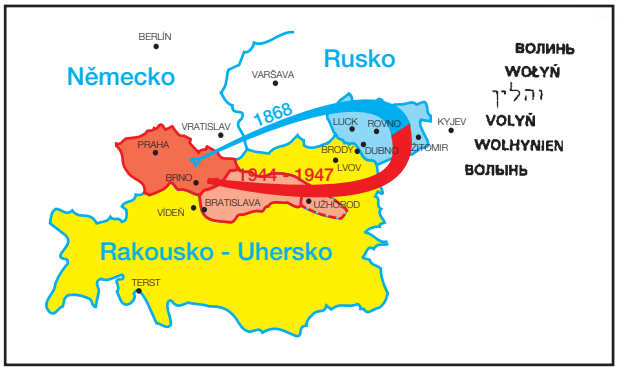

Praha 2020
Provedení v digitální podobě

Jiří Hofman, Václav Širc, Jaroslav Vaculík

Volyňští Češi v prvním a druhém odboji

(Druhé vydání)

I. díl – na frontách
II. díl – v zázemí za 2.světové války

Český svaz bojovníků za svobodu
Praha 2004

Dílo vyšlo za spolupráce
Vojenského historického ústavu

Se souhlasem dědiců a Prof. Jaroslava Vaculíka
předvedeno do digitální podoby a uvolněno pro veřejnost.

Lektorovali (první vydání):
doc. PhDr. Karel Pichlík
PhDr. Petr Hofman

Pro svůj velký objem je druhé vydání knihy rozděleno na dva díly
s průběžným číslováním stránek:

I. díl – na frontách,
II. díl – v zázemí za 2. světové války.

© Jiří Hofman, Václav Širc, Jaroslav Vaculík
Ilustrace: © plk. arch. ing Jiří Železný,
Druhé doplněné vydání (1999, 2004)
ISBN 80-7005-036-5

Památce našich dědů, otců,
spolubojovnků a těch, kteří
zahynuli na frontách
i v zázemí

K devadesátému výročí založení
České družiny
a
k šedesátému výročí hromadného nástupu
volyňských Čechů do československých
vojenských jednotek v SSSR

Úvodem

Česká menšina na ukrajinské Volyni začala vznikat v roce 1868, kdy z ekonomických důvodů se sem postupně stěhovali emigranti z Čech a Moravy. Působila zde až do roku 1947, kdy se téměř všichni její příslušníci vrátili do historické vlasti.

Orientační mapa českého osídlení na Volyni *a stručný výklad k ní je v příloze 1*).*

Češi se na Volyni projevovali jako nositelé hospodářského a kulturního pokroku,ale zároveň jako tolerantní, spolehliví spoluobčané. Hodnotili každého nikoliv podle toho, k jaké národnosti patřil či jaké náboženství vyznával, ale z všelidských morálních hledisek. V tomto mnohonárodnostním prostředí, kde žili Ukrajinci, Poláci, Židé, Rusové, Němci a vyznavači pěti náboženství, byl takový přístup nezbytný.

Volyňští Češi si v překvapivé čistotě zachovali rodný jazyk, kulturu, včetně zpěvní, zvyky a obyčeje, které první generace přinesla z historické vlasti. Byli neokázalými, ale upřímnými vlastenci a vlast, ač dalšími generacemi téměř nepoznaná, byla pro ně zidealizovanou zemí, do které se chtěli z Volyně, často zmítané nepokoji, jednou vrátit.

Upřímnost jejich vlastenectví byla podrobena tvrdým zkouškám v obou světových válkách a snažíme se i v předkládaném díle na faktech dokázat, že se ctí obstáli.

V první světové válce byli spolutvůrci České družiny, jednoho ze základů odbojové protirakouské akce, která vedla ke vzniku Československé republiky.

Ve druhé světové válce svým spontánním nástupem do 1. čs. armádního sboru v SSSR se zapojili do protinacistického odboje a přispěli svým dílem k osvobození Československé republiky. Byli nejpočetnější složkou naši zahraniční armády vůbec.

Smutnou skutečností je, že historikové, kromě doc. PhDr. Jaroslava Vaculíka CSc., působícího na Masarykově univerzitě v Brně, se dějinám volyňských Čechů soustavně nevěnovali a vojenská historiografie považovala a dosud považuje toto téma za okrajové. Objevovaly se jen epizodické články v odbojářském tisku, ale komplexní fakta a jejich hodnocení scházely. Světlou výjimku tvoří brožury Jaroslava Vaculíka **Volyňští Češi v protifašistickém zápase***, vydal SPB, Praha 1987 a Josefa V. Rejzka* **Nezradili***, vydala Rovnost, Brno 1947. Obě práce jsou cenné, ale neobsahují, a vzhledem ke svému zaměření ani nemohly obsahovat, plné historiografické údaje.*

) Zájemce o osudy volyňských Čechů odkazujeme na díla doc. PhDr. Jaroslava Vaculíka, CSc., zejména na třídílnou monografii:* **Dějiny volyňských Čechů*, I. díl 1997, II. díl 1998 Praha a III.díl 2001 Masarykova universita, Brno. Geograficko-demografické údaje jsou v práci Hofman, Klicpera, Pelcová***: Historická mapa českého osídlení na Volyni***. *Praha 1995. Dílo Jana Pospíšila a Vjačeslavy Lohvinové* ***České písně z ukrajinské Volyně****, Praha 1997, dokumentuje zachování a rozvinutí lidové písňové tvorby. Přehled* ***kronik*** *volyňských obcí je zařazen na konci této knihy.*

Takový stav věci, který způsoboval i u renomovaných historiků spekulativní úvahy, vyžadoval řešení. Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel (SČVP), které bylo založeno v Praze v roce 1990, si jako hlavní smysl činnosti předsevzalo přispět k tomu, aby se v českém národě zachovala trvalejší paměť o této české menšině. Bylo tedy nutno vybrat oblasti, ve kterých objektivizované údaje scházejí, a cílevědomě je připravovat. Je třeba zdůraznit, že mezi volyňskými Čechy takové snahy byly již dávno před vznikem SČVP, byly však dílčí a roztříštěné.

Jiří Hofman, jeden ze spoluautorů předkládané publikace a tehdejší tajemník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel*, zahájil práce ve více oblastech již v roce 1992. Cílem tehdy bylo, aby Jaroslav Vaculík již při psaní díla* **Dějiny volyňských Čechů** *mohl mít k dispozici maximum takových údajů, které nemohl získat z jiných, jemu dostupných pramenů.*

P*ráce na prvním vydání této publikaci započal J. Hofman v roce 1992. Sestavil seznam volyňských Čechů-legionářů v I. světové válce, jejichž jména vybral z celkového počtu několika desítek tisíc jmen českých legionářů v Rusku.*

Přibližně ve stejné době mu Helena Křikavová-Albrechtová, neúnavná volyňská a odbojář-ská aktivistka, předala na jeho žádost seznam volyňských dívek a žen, které bojovaly v řadách 1. čs. armádního sboru v SSSR. Tento seznam postupně pořizovala po dobu téměř dvaceti let, kdy organizovala pravidelné schůzky svých spolubojovnic. Oba seznamy tvořily dobrý výchozí základ.

Jednou z nejakutnějších byla otázka počtu volyňských Čechů, kteří se přihlásili do 1. čs. armádního sboru v SSSR.. Tradovaný počet 12 000 osob, jak se ve Vojenském historickém archivu podařilo zjistit, byl poprvé použit v srpnu 1945 v důvodové zprávě pro návrh rozhodnutí československé vlády o zajištění reemigrace volyňských Čechů. Odtud se zřejmě údaj dostal do memoárové literatury a způsoboval, jako nedoložený, pochybnosti odborníků pro doplňování vojsk, kteří považovali za nemožné, aby tak vysoké procento obyvatel (více než 26%!) mohlo být zařazeno do armády. Skupinka ve složení Jiří Hofman, Jaroslav Klicpera a Irena Malínská-Šmidtová spočítala ve všech odvodních protokolech 1. čs. armádního sboru v SSSR, kolik volyňských Čechů se do armády přihlásilo a kolik bylo zařazeno. Při této příležitosti bylo zjištěno, že značná část volyňských dívek a žen není v odvodních protokolech uvedena a že zřejmě byly přímo zařazeny do útvarů jen na základě rozkazů velitelů těchto útvarů.

Tím práce v archivech teprve začaly. Volyňské Čechy, kteří padli, zemřeli na následky zranění nebo se stali nezvěstnými, vybral Jiří Hofman z celkového počtu asi 4500 protokolů o padlých a nezvěstných, sepsaných přímo v poli. Získané údaje porovnal s kartotékou padlých a nezvěstných v knihovně Historického ústavu Armády České republiky (HU AČR) a zjistil nesrovnalosti,které budily určitou nedůvěru v úplnost oficiálních údajů. Ukázalo se, že oprávněnou. Proto výsledný seznam má také část„dle neoficiálních pramenů“.

Seznamy žen, které poskytla Helena Křikavová-Albrechtová, byly pracně doplňovány a srovnávány s odvodními protokoly a s kartotékou osob, které mají osvědčení podle zákona 255/46 Sb. Zde velmi pomohla Irena Malínská-Šmidtová. Pracné

to bylo, poněvadž uzavíráním sňatků docházelo u žen ke změnám příjmen, v některých případech i několikrát. To byl jeden z důvodů, proč byl později seznam uveřejněn v příloze Zpravodaje - občasníku SČVP, s prosbou o upřesnění.

Seznam volyňských Čechů, kteří byli zařazeni v čs. jednotkách ve Velké Británii,byl sestaven podle kartotéky čs. vojáků ve Velké Británii (vybráno z asi 3000 karet) a podle vyžádaných vzpomínek Valentina Nováka ze Žatce.

Koncem roku 1993 vydal Jiří Hofman studii s výše uvedeným obsahem pod názvem **Účast volyňských Čechů v boji za vznik Československé republiky a za její osvobození z nacistické nadvlády.** *Úvodní slovo ochotně napsal doc. PhDr. Jaroslav Vaculík, CSc.z Masarykovy univerzity v Brně. Záměrem bylo vydat tuto publikaci k 80. výročí vzniku České družiny a k 50. výročí vstupu volyňských Čechů do 1. čs. armádního sboru v SSSR. Studii lektoroval Jaroslav Vaculík a posuzovali ji prof. PhDr. Václav Židlický, CSc., z Karlovy univerzity, PhDr. Stanislav Slavík z Národního muzea, ing. Václav Peříček, CSc., prof. MUDr. Vladimír Dufek, CSc., ing. Stanislav Tošner, JUDr. Marie Kloučková, Irena Malínská, Jaroslav Mec a řada dalších. Byla také vystavena spolu s návrhem* Historické mapy českého osídlení na Volyni *na druhé konferenci SČVP, která se konala na podzim roku 1994, s žádosti o připomínky k nim.*

Výsledek oponování byl sice příznivý, ale naznačil potřebu dalšího doplnění pro ediční záměr. Nicméně tyto tzv „statistické údaje" posloužily autorovi těchto řádků již při psaní brožury **Češi na Volyni, základní informace** *a J. Vaculíkovi při přípravě stěžejního díla* **Dějiny volyňských Čechů**.

Posuzující poukazovali na to, že k těmto statistickým údajům, zajímající historiky, by bylo účelné zařadit doprovodné texty, které by knihu učinily zajímavou i pro méně informované čtenáře. Závažné upozornění vznesla Irena Malínská-Šmidtová, že Václav Širc se kromě literární činnosti zabýval také sbíráním jmen. Václav Širc se stal ochotně spoluautorem a poskytl své seznamy, které vytvářel mnoho let především podle neoficiálních zdrojů. Byly to seznamy padlých v polské a Rudé armádě a v partyzánských oddílech, v 1. čs. armádním sboru v SSSR, dále seznamy obětí nacistické a banderovské perzekuce a oběti válečných událostí. Tyto seznamy bylo třeba porovnat s oficiálními údaji, upřesnit, ale také doplnit z dalších neoficiálních zdrojů, zejména z kronik obcí, uložených ve Volyňské sbírce Oddělení novodobých českých dějin Národního muzea.

Páteří celé práce je kolem 4700 jmen, zjištěných ze všech dosažitelných oficiálních a neoficiálních pramenů a rozdělených do třinácti tématických seznamů. Názvy obcí, v nichž Češi na Volyni žili jsou v této publikaci uváděny ve stejném znění jako v díle Hofman, Klicpera, Pelcová: **Historická mapa českého osídlení na Volyni**. *Patří podotknout, že do práce jsou zahrnuti i Češi z Malé Zubovštiny, Malinovky a Komárovky u Brodů, kteréžto obce byly těsně za hranicemi bývalé Volyňské gubernie.*

V seznamu padlých, zemřelých a nezvěstných jsou uvedeni také takoví „ nezvěstní".kteří byli vojenskými zběhy. Ve snaze je zjistit byl porovnán seznam nezvěstných (téměř 300 osob dle protokolů sepisovaných přímo v poli) s jmenným seznamem reemigrantů z Volyně (33077 osob), uloženým ve Státním ústředním archívu.

Bylo zjištěno, že z uvedeného počtu nezvěstných reemigrovalo se svými rodinami kolem 30 osob. Tento počet není ale jednoznačný pro zjištění počtu vojenských zběhů. Mohli být mezi nimi ranění, kteří byli na frontě nalezeni a vyléčeni sovětskými zdravotníky a kteří po vyléčení již nebyli uznáni schopnými zařazení k útvarům, nebo se k nim vrátili, ale v srpnu 1945 odjeli zpět na Volyň. Na druhé straně nelze vyloučit, že při uvedeném porovnávání obou seznamů jména některých dalších byla přehlédnuta.

Předkládaná publikace je rozdělena do dvou části: **Protirakouský odboj** a, **Protinacistický odboj**. *Obě jsou uvedeny zasvěcenou zobecňující studii Jaroslava Vaculíka.*

Seznamy, které jsou pro vypovídací hodnotu publikace rozhodující, byly doplněny více než šedesáti příběhy, životními osudy a stručnými studiemi, řazenými ihned za seznamy. Publikace se tím snad stala přitažlivější a čtivější.

Do druhé části jsou kromě vojenského odboje zařazeny dvě kapitoly, které podle názoru autorů sem patří proto, že obsahově jsou součástí odboje, nebo s ním úzce souvisí.

V kapitole **Oběti perzekuce** *(nacistické a banderovské)* **a Oběti válečných událostí**. *nejsou uvedena jména těch, kteří nepadli se zbraní v ruce — naopak, a o to je to bolestnější, že jde o nevinné obětí, včetně malých dětí a žen. Kromě zavražděných občanů Českého Malína, Michny-Sergejevky a Svaté jsou zde jména porůznu zavražděných nacisty a banderovci.*

Myšlenka vzniku kapitoly **Účast při záchraně pronásledovaných nacisty a banderovci** *se datuje od roku 1992. Jiří Hofman tehdy uveřejnil ve Zpravodaji č. 8/92 výzvu s prosbou o poskytnutí věrohodných údajů o Židech, zachráněných Čechy na Volyni. Přišlo několik desítek dopisů a informací nejen z ČR ale také z Ukrajiny, USA a ze Švédska. Stručný přehled o zachráncích a zachráněných byl zveřejněn ve Zpravodaji v roce 1997 a opět přišlo několik cenných informací. Spolu s údaji získávanými na setkáních krajanů, v tisku a na velvyslanectví Izraele posloužily k faktografickému doložení této hluboce lidské činnosti.Přehled je doplněn více než dvaceti autentickými příběhy zachráněných, často doplněných i zachránci. Autoři se rozhodli tuto kapitolu zařadit do publikace proto, že zachránci podstupovali oproti bojujícímu vojákovi riziko nejen svého života, ale navíc života zachraňovaných osob a svých nejbližších. Prokazovali lidskost v nelidských poměrech. Bylo by krajně nespravedlivé tuto činnost české menšiny na Volyni nezdokumentovat, alespoň podle nynějších možností.*

Autoři vyslovují poděkování všem, kteří přispěli ke vzniku a zkvalitnění publikace. Jména autorů vzpomínkových příspěvků a lektorů rukopisu jsou uvedena na jiném místě. Helena Křikavová-Albrechtová dala k disposici výsledky své dlouholeté sběratelské práce jmen svých spolubojovnic. Při badatelské činnosti v archivech pomohli Jaroslav Klicpera a Irena Malínská-Šmidtová. Konečný text publikace ochotně připomínkovali Miluše Dědková-Průšová, Jaroslav Klicpera, prof.

ing. Zoe Klusáková-Svobodová, CSc., Václav Kytl, JUDr. Václav Mastný, arch. Oldřich Reichrt a značnou jazykovou pomoc při posuzování prvního vydání poskytla PhDr. Miloslava Žáková-Legnerová.

Kniha je určena nejen odborníkům, kteří se budou zabývat volyňskou tematikou, ale také volyňským pamětníkům a jejich potomkům. Nikoliv pro oslavu jednotlivců, ale pro získání úplnějšího obrazu o specifické české menšině, která po tři-čtyři generace působila na ukrajinské Volyni a zůstala přitom věrnou součástí českého národa, což dokazovala nikoliv jen slovy, ale především činy.

Praha v březnu 1998 *Jiří Hofman*

Dovětek k druhému vydání

První vydání se setkalo s příznivou odezvou u Čechů z Volyně a kniha byla rozebrána během čtyř měsíců. Na stránkách občasníku Zpravodaj se vyskytly dva tři příznivé články a velmi nadšené i kritické komentáře v osobních dopisech (J. Chudoba, V. Suchopárová, J.Vlk, O. Reichrt a další) a vybízející k přípravě dalšího vydání. Došlo několik desítek upřesnění jmen a událostí. Spontánně, slušně, ale jednoznačně byla tvrdě kritizována nízká kvalita tisku a zejména vazby knihy. K tomu může viník (J. Hofman) jen připomenout, že tiskárna nesplnila co slíbila, takže nezbylo než nouzové řešení, podle kterého čtenáři knihu nazývají „ta sešroubovaná“.

Kniha vyvolala zájem specializovaných historiků ve Spolkové republice Německo, v Kanadě, USA a v roce 2002 na ní reagoval recenzi Mgr. Maršálek z Vojenského historického ústavu. Jeho stať a následná diskuse s J. Hofmanem byly kvalifikované a inspirující. Bohužel jeden ze spoluautorů ing. Václav Širc byl dlouhodobě nemocný a v srpnu 2002 svůj plodný život ukončil. Další spoluautor doc. PhDr J. Vaculík, Csc. své základní statě, napsané pro první vydání měnit nepotřeboval, takže na případnou přípravu druhého vydání zbyl J. Hofman, který však již měl dlouhodobě rozpracované jiné úkoly .Jak z dalšího vyplyne bylo to k něčemu dobré.

V druhém vydání byly upřesněny seznamy a zohledněny připomínky čtenářů. Historicko-dokumentační komise Československé obce legionářské (jejímž členem je také pisatel těchto řádků) vyžádala a pomohla Vojenskému ústřednímu archivu zabezpečit realizaci seznamu všech legionářů z I. světové války,(asi 120 000 jmen),který je již hotov a seznamy legionářů-volyňských Čechů se rozšířily o mnoho jmen. Pracuje se na seznamech všech padlých a nezvěstných vojáků nejen v čs. zahraničních jednotkách, ale také ve spojeneckých armádách za druhé světové války (Rudá armáda, Wojsko Polskie, ozbrojené síly Polské na Západě, partyzánské jednotky sovětské a polské). K tomu ČsOL vyžádala výpisy zahynulých Čechů a Slováků, zapsaných v Knigach pamjati *jednotlivých okresů Ukrajiny a vyžádala seznamy zahynulých v Ozbrojených silách Polska. Seznamy zahynulých volyňských vojáků za II. světové války jsou zpřesněny a doplněny.*

Na základě nových poznatků byly nejen zpřesněny seznamy zahynulých v Českém Malíně, ale také zjištěny jména zachráněných.

Polský autor W. Siemaszko s dcerou Evou po několikaleté práci zdokumentoval vyvražďování Poláků banderovci na Volyni. Pisatel s nim navázal písemný kontak, který zprostředkoval Jaroslav Mec, a z těchto seznamů získal jména Čechů (zejména Češek provdaných za Poláky), kteří zahynuli a nikdo z volyňských o nich ani nevěděl.

Praha v červenci 2004 *Jiří Hofman*

I. část

Protirakouský odboj v letech 1914-1918

Podíl volyňských Čechů na prvním československém odboji v Ruském imperiu

Z výsledků prvního ruského sčítání lidu v roce 1897 vyplynulo, že 50 385 Čechů žijících v carském Rusku se jich většina (55 %) nacházela ve Volyňské gubernii tehdejšího Jihozápadního kraje. Z celkového počtu 27 670 Čechů žijících na Volyni mělo 92 % ruské občanství, ostatní si ponechali rakouskou příslušnost. Do počátku první světové války jejich počet vzrostl na 30 710 osob žijících ve 174 lokalitách. Disperzní české osídlení překračovalo východní hranici Volyně do sousední Kyjevské gubernie, v jejímž hlavním městě Kyjevě se nacházela početná česká průmyslová aglomerace, kde procento rakouských příslušníků bylo větší než u českých zemědělců. Kyjev byl nejen politickým, hospodářským a kulturním centrem Jihozápadního kraje, ale i přirozeným střediskem kulturních aktivit Čechů žijících v Kyjevské a Volyňské gubernii. Působil zde Dobročinný a osvětový spolek J. A. Komenského, byla zde těsně před počátkem války jediná česká škola v Rusku, zde volyňský Čech JUDr.Václav Vondrák začal po revoluci 1905 vydávat první české noviny v Rusku Ruský Čech, od roku 1911 zde vycházel Čechoslovan redigovaný volyňským Čechem Věnceslavem Švihovským. Vedle Petrohradu, Moskvy a Varšavy představoval Kyjev jedno ze čtyř hlavních center českého života v Rusku. To byl také jeden z důvodů (vedle blízkosti fronty), proč se právě Kyjev stal místem, kde ruští krajané začali formovat českou dobrovolnickou jednotku. Vznikl zde také Český výbor pro pomoc obětem války, jehož předsedou byl kyjevský podnikatel Jindřich Jindříšek a tajemníkem člen volyňského gubernského zemstva V.Vondrák.

Po vypuknutí světové války bylo několik tisíc ruských Čechů občanů carské říše mobilizováno do ruské armády (později byla část z nich převelena k československým jednotkám). Naproti tomu ruští Češi s rakouským občanstvím byli českými organizacemi v Rusku vyzváni ke vstupu do českých dobrovolnických bojových družin. Kyjevský Čechoslovan již v srpnu 1914 psal: "Kdo sloužil nebo měl by sloužit dnes v rakouské armádě, je povinen bez odkladu chopit se zbraně a jít směle do boje proti Teutonům a Maďarům. V československých dobrovolnických družinách, které se kvapem tvoří, najde se místo pro každého upřímného Čecha. Doma pak zůstanou buď jen nezpůsobilí, nebo ti, kdož mají srdce zaječí a páteř zlomenou. ...zbabělce očekává -- věčné opovržení.[1)]" (podtrženo v originále - J.V).

Vedle dosavadních rakouských občanů, kteří při vstupu do československé dobrovolnické vojenské jednotky, jež dostala název Česká družina, požádali o ruské státní občanství, se hlásili i Češi s ruským občanstvím, na které se mobilizace nevztahovala, např. pro jejich nízký věk.

Dobrovolníci z řad ruských i rakouských občanů, kteří vstupovali do České družiny, byli prvními neohroženými a nezištnými spolutvůrci československé samostatnosti. Byli to ruští Češi a Slováci, kdo jako první prohlásili konečný cíl národních snah za světové války, totiž československou samostatnost.

Charakteristickým rysem československého odboje v Rusku byl jeho demokratický ráz. Byli to převážně příslušníci středních vrstev, kteří představovali hlavní kádr tohoto vpravdě lidového hnutí, které vycházelo z idealistických pohnutek —

z úsilí o svobodu národa i jednotlivce. Ve všech velkých ruských městech vznikaly československé propagandistické a podpůrné organizace, mladí se hlásili do zbraně, starší do práce. Nikdo nečekal odměnu, vše vycházelo z vědomí povinnosti k národu, z nejčistšího nadšení připraveného ke každé oběti.

Nebýt ruských Čechů a Slováků dobrovolnická Česká družina by v roce 1914 nevznikla. Bylo třeba sjednotit všechny české spolky v Rusku a dát jim organizaci a revoluční kázeň, zajistit finanční prostředky, vyhledat organizátory, vést jednání s ruskou administrativou, vzít si na svědomí životy, rodiny a jmění dobrovolníků, léčit raněné a zaopatřovat rekonvalescenty a invalidy. Bylo nutno představit Čechy jako samostatný národ, neboť dosud je v Rusku považovali za Rakušany a také s nimi zpočátku podle toho jednali. Úspěšné provedení výše naznačených úkolů je výsledkem práce Čechů a Slováků žijících v Rusku, kteří znali poměry, vlastenecky cítili, byli obětaví a věrní národu.Proto je nezbytné ocenit význam iniciativy a činnosti našich krajanů v Rusku, zvláště v Kyjevě a na Volyni, kteří pochopili ohromný historický význam chvíle a vzchopili se k aktivní činnosti.

Pro Čechy — ruské občany to byla také otázka povinnosti ke státu, jehož příslušníky se již stali. Pro dosavadní rakouské státní občany to byla otázka svědomí: u nich došlo k boji svědomí loajálního občana habsburské monarchie proti svědomí uvědomělého Čecha. Krajané v Rusku, ať již byli ruskými anebo rakouskými příslušníky, svorně jako jeden celek zahájili protirakouský odboj proti habsburské dynastii.

Českým spolkům v Rusku dala vláda právo vydávat osvědčení o slovanském původu našich krajanů, kteří byli rakouskými občany. Veškerá policejní opatření proti Čechům a Slovákům, kteří byli československými spolky na Rusi uznáni za loajální, byla zastavena. České spolky tak zachránily stovky Čechů a Slováků s rakouským občanstvím před následky odvetných opatření podnikaných ruskými úřady proti nepřátelským cizincům. Zajistily jak svobodu těchto krajanů, tak i jejich majetek. Rakousko-uherský pas byl již tehdy nahrazen příslušným osvědčením českého spolku o lovanském původu jeho držitele.

Hned v prvních dnech války vznikají dvě koncepce české aktivní účasti ve válce po boku Ruska: koncepce politické činnosti a koncepce branné účasti v řadách ruské armády. Objevilo se mnoho přihlášek českých dobrovolníků přímo do ruské armády.

Ruské vojenské kruhy měly pro naše odbojové snahy daleko větší porozumění, než ruské kruhy politické a diplomatické. Návrh na vytvoření československé vojenské jednotky v Rusku byl ruskými vojenskými kruhy bez překážek přijat a ruskou vládou schválen. Do Kyjeva se začali sjíždět čeští dobrovolníci. Nebyli to jen krajané, kteří měli ruské občanství a nebyli z jakýchkoliv příčin zařazeni do ruské armády. Většinou to byli rakouští občané, z nichž mnozí obdrželi od rakousko-uherských konzulátů mobilizační výzvu. Neuposlechli však a jeli do Kyjeva, kde oblékli ruskou uniformu s bíločervenou stuhou příslušníků České družiny. V případě nepřátelského zajetí je čekala smrt.

Již v prvních měsících války stál v Kyjevě připraven k odchodu na bojiště československý prapor — Česká družina a české spolky byly ruskou vládou uznány za mluvčí a reprezentanty Čechů a Slováků na Rusi. Přičiněním krajanů ruská vláda

porušila i mezinárodní pravidla o vedení války přijatá v Haagu a svolila, aby se na jejím území tvořila vojenská jednotka doplňovaná z válečných zajatců. V Kyjevě vznikl **Fond České družiny** pro podporu raněných, nemocných a invalidních českých dobrovolníků a vdov a sirotků.

Česká ozbrojená jednotka byla založena po předchozím projednávání a schválení hlavních zásad její organizace ruským ministerstvem války a ministerskou radou, a to jako součást ruské armády. Podrobný návrh formování České družiny vypracovala hlavní správa generálního štábu ruské armády, konkrétním provedením byl pověřen štáb kyjevského vojenského okruhu. Jako dobrovolnická jednotka byla postavena na roveň ruským domobraneckým oddílům, jejichž prapory se nazývaly "družiny" — odtud také název **Česká družina**.

Podle původního návrhu bylo určeno, že Česká družina má být zásadně jednotkou pěší a co do počtu a vnitřní organizace budou pro ni platit stejné předpisy jako pro podobné útvary ruské armády. Bylo stanoveno, že půjde o samostatný prapor pěchoty.

Česká družina neměla být považována za útvar bojového určení, ale měla být jakýmsi sborem politických agitátorů, který bude působit na osvobozeném území českých zemí. V České družině měl být kádr ruských vojáků aktivní služby — především všichni velitelé a úředníci, asi třetina důstojníků a velících poddůstojníků a všichni "neřadoví" vojáci, kteří byli přiděleni ze záložních praporů kyjevského vojenského okruhu. Zbytek důstojnických míst mohl být obsazen Čechy — tito důstojníci byli přijímáni s právy důstojníků ruské domobrany. Mužstvo České družiny mělo být složeno výhradně z dobrovolníků, kteří se přihlásí u českých spolků, budou pak soustředěni v Kyjevě a zároveň si podají žádost o ruské státní občanství.

Veškerá výzbroj a výstroj pro Českou družinu byla dodána ruskou armádou. Služební řád, velící i správní řeč byla ruská, jen ve vnitřním styku byla užívána čeština. Při štábu České družiny působili političtí zplnomocněnci jmenovaní Svazem českých spolků na Rusi spolu s ruskou vládou, kteří zprostředkovávali styk mezi vojáky a ruským velením. Zároveň prováděli nábor mezi krajany a českými zajatci z řad rakousko-uherské armády.

Organizací České družiny byl pověřen velitel dubenského disciplinárního praporu pplk. Lotockij. Předpokládalo se, že se přihlásí asi 570 dobrovolníků a bylo tedy stanoveno, že Družinu bude tvořit prapor složený ze dvou rot. Očekávání však bylo převýšeno skutečností. Dobrovolníci se sjížděli ze všech stran rozsáhlé ruské říše — z Volyně, Kavkazu, Varšavy, Charkova, Oděsy i Rostova na Donu. Záhy bylo zřejmé, že Česká družina bude praporem o čtyřech rotách. Prezentace začala 21. srpna a pouze v tento den nastoupili 253 dobrovolnici. Jejích jména a jména těch, kteří nastoupili v následujících dnech jsou uvedena v pramenu[2)]. S výstavbou 1. roty bylo započato 28. srpna 1914, během září a října byly postaveny 2.,3. a 4. rota. Dne 6. října se ujal velení České družiny pplk. Sozentovič, který přinesl prapor jednotky, darovaný moskevskými Čechy. Na sv. Václava 28. září 1914 (podle našeho kalendáře 11. října) před katedrálou sv. Sofie v Kyjevě Česká družina poprvé rozvinula svůj prapor, který byl posvěcen k boji, a složila přísahu vojenské věrnosti.

Při příležitosti slavnostního svěcení praporu České družiny pronesl hlavní řeč tajemník Českého výboru pro pomoc obětem války v Kyjevě a člen volyňského gubernského zemstva dr. Václav Vondrák, který zdůraznil význam jejiho vzniku (*text projevu je zařazen na konci této studie).*[3)]

Dne 9. (22.) října 1914 čeští dobrovolníci vyjeli na frontu, aby se cestou pozdravili s volyňskými Čechy v železničních stanicích Olšanka a Zdolbunov. V haličské Jaroslavi byla Česká družina přidělena ke III. ruské armádě bojující pod velením gen. Radko Dmitrijeva, původem Bulhara. Ten pochopil, jak mimořádně cenná jednotka mu byla přidělena a stanovil správnou koncepci jejího využití na frontě. Českou družinu rozdělil do půlrot, případně čet, vedených ruskými důstojníky. Tyto malé skupiny byly přidělovány k jednotlivým ruským divizím a plukům a jejich úkolem bylo provádět vojskový tj. divizní, průzkum.

Křest ohněm prodělala Česká družina, jmenovitě její 1. rota, nedaleko Tarnova 19. listopadu 1914. Touto akcí byl zahájen dlouhý řetěz úspěšných zpravodajských a propagačních akcí na haličské frontě. Jakmile se nad frontou rozprostřela noc, vylézali z předsunutých zákopů a stanovišť ruských hlídek čeští rozvědčíci. Opatrně se proplížili územím nikoho mezi liniemi a pronikali k rakouským pozicím. Zde přestřihovali překážky z ostnatého drátu a zneškodňovali miny. Často se vraceli se zajatci a zprávami o nepříteli. Na nepřátelském území zanechávali letáky vyzývající rakousko-uherské vojáky ke zběhnutí. Rakouské Čechy vyzývali, aby nebojovali za Němce proti Slovanům a nebáli se ruského zajetí. Tuto činnost jim usnadňovala jejich znalost jazyků hlavních rakouských národů.

Náčelníci štábů divizí, u kterých jednotlivé půlroty České družiny působily, se vyjadřovali o skvělé práci Čechů nejen jako rozvědčíků a tlumočníků, ale i řadových bojovníků. Zprávy o statečných činech českých dobrovolníků pronikly až do carského hlavního stanu. Čeští rozvědčíci získali četná ruská vyznamenání, zvláště Medaile sv. Jiří 4. stupně a Kříže sv. Jiří 4. a 3. stupně.[4)]

Muži, kteří se přihlásili do České družiny do prosince 1914, byli tzv. starodružiníci. K 1. prosinci jich bylo 992, z toho nejméně 244 z nich pocházelo z Volyňské gubernie. Tak např. ve 3. rotě bylo z 241 mužů 82 volyňských Čechů. Šlo především o řemeslníky a dělníky. Byli mezi nimi zámečníci, obuvníci, pekaři, uzenáři, řezníci, sládci, pokrývači, krejčí, tesaři, mlynáři, studenti, truhláři, kováři, mechanici, učitelé, malíři, ale poměrně málo rolníků. Většinou to byli mladí muži od 18 let, nejstarší měl 43 roky.[5)]

Během roku 1915 měla Česká družina již osm rot. Na jaře 1915 se roty České družiny nacházely v Karpatech od haličské Gorlice po hornouherské Medzilaborce. V této době přešli na ruskou stranu mj. čeští vojáci 28. pěšího pluku rakousko-uherské armády, se kterými se poté setkal předseda vojenské komise Svazu československých spolků na Rusi dr. V. Vondrák. Zdůraznil jim, že přísahali věrnost Františku Josefovi I. pod bodáky: *"Nešli jste k této přísaze z dobré vůle jako většina Němců a Maďarů, o vaše vnitřní přesvědčení se nikdo nezajímal, zrovna tak jako se nikdo netázal bratrů Charvátů a Slovinců"*.[6)] Dále Vondrák upozornil zajatce, že se setkají se svými krajany - ruskými Čechy, kteří — jak tvrdil — odešli z vlasti před tyranií Habsburků, *"jen aby ušli násilí a zlotřilosti vídeňské vlády"*. Hovořil o slibu ruské vlády, že ti Slované, kteří budou chtít bo-

jovat, budou propuštěni ze zajetí a budou požívat všech práv a výsad, které mají ruští Češi: "Avšak to nikterak neznamená, že chceme někoho do Družiny tahat násilně. Naopak. Čestné právo na vstup do slavné České družiny musí si každý z vás zasloužit, musí dokázat, že skutečně je té cti hoden, neboť naše Družina je dnes to nejdražší, co československý národ má, je to zosobněná národní hrdost, jeho čest." Dále se Vondrák zmínil o významu velké slovanské říše na východě, bez které by veškeré úsilí buditelů bylo marné: *"nebýti Ruska, nebylo by …. našich buditelů, ohromný slovanský hřbitov od Severního moře až do Mělníka by byl ještě větší".* Snažil se také odrazit možnou kritiku ruských poměrů: *"Rusové byli nuceni ... voliti tu státní formu, která jim nejlépe zajišťovala celistvost území a jednotnost státní vůle"*. Vyzval zajatce, aby se zdrželi ukvapené kritiky poměrů, když neznali jejich historické kořeny a dějinnou odůvodněnost.

V. Vondrák přeběhlíky z 28. pěšího pluku rakousko-uherské armády ke vstupu do České družiny v tuto chvíli nevyzýval, neboť zastával názor, že zajatec po životě v zákopech si má nejdříve odpočinout, mezitím se na něho musí ideově působit, aby jeho rozhodnutí bylo výsledkem zralé úvahy o riziku vstupu do československého vojska a ne momentálního vzplanutí pod dojmem nějaké agitační řeči.

Černým dnem pro ruskou armádu se stal 2. květen 1915, kdy u haličské Gorlice se rakousko-uherským vojskům posíleným německými divizemi podařilo prolomit ruskou frontu. Ruské armády byly nuceny ustoupit o několik stovek kilometrů na východ. Rusové museli vyklidit Halič a ruské Polsko — gubernie tzv. Poviselského kraje. Utrpěli značné ztráty na lidech a válečném materiálu. Fronta se ustálila na linii Riga - Baranoviči - Luck -Tarnopol - Černovice. V době tohoto osudového přelomu převzal v červenci 1915 velení nad Českou družinou pplk. Vjačeslav Trojanov.

Na žádost českých krajanských organizací byli do České družiny od podzimu 1915 převelováni tzv. ruští branci z řad ruských Čechů mobilizovaných do ruské armády. Početní stav České družiny se k 20.lednu 1916 zvýšil na 1673.

Na dalších stránkách jsou poprve zveřejněny jmenné seznamy 1584 volyňských Čechů, zařazených v československých vojenských jednotkách v Rusku v letech 1914 až 1918; z toho bylo 244 starodružiníků, což z necelé tisícovky starodružiníků představuje 23%. Z uvedených 1584 osob pouze 332 bylo převedeno z ruské armády. Ostatní nastoupili do čs. jednotek přímo z civilu. V seznamech jsou starodružiníci označeni ČD a u všech jsou uvedeny dny nástupu a u většiny i odchodu z legií. Podle stejných pramenů bylo zjištěno, že **z ostatních částí Ruské říše** (bez ohledu na státní občanství) bylo **zařazeno 812** osob**, z toho 494 starodružiníků.** Jejích jména nejsou v práci uvedena.

Rozkazem náčelníka štábu vrchního velitele ruské armády z 20. ledna 1916 byla Česká družina přejmenována na Československý střelecký (pěší) pluk. V dubnu 1916 se podařilo postavit dalších pět rot jako základ 2. střeleckého pluku nově vzniklé Československé střelecké brigády. Tu pak tvořilo sedm praporů tří pluků. Na podzim 1916 byly jednotlivé roty vykonávající speciální služby po celém úseku fronty, jako byl mj. výslech zajatců, tlumočení, fotografické a topografické práce, soustředěny a připravovány k bojovému nasazení.

Ruskou Únorovou revoluci legionáři uvítali jako nadějnou změnu. Cítili, že světlý den, kdy stanou u cíle své cesty, se přiblížil mílovými kroky. Na jaře 1917 Němci nasadili všechny páky k docílení rozvratu v řadách ruské armády i v jejím týlu. Pod vlivem protiválečné propagandy ruští vojáci navazovali přátelský styk s nepřítelem, místy docházelo k uzavírání lokálních příměří a zastavování nepřátelství. Ruští vojáci se sbratřovali s nepřítelem, ruská armáda požadovala mír za každou cenu*). V těchto poměrech se nacházela i československá brigáda.

Jestliže ještě v únoru 1917 docházelo v legiích ke kolektivním přestupům k pravoslaví, po revoluci byly zřizovány vojenské výbory. Na jaře začaly spory mezi ruskými branci, tj. ruskými Čechy mobilizovanými do carské armády a potom převelenými k legiím, na straně jedné a dobrovolníky, zvláště z řad zajatců z rakousko-uherské armády, na straně druhé.[7)]

Dne 19. června (2. července) 1917 se československá brigáda vyznamenala v boji u haličského Zborova, kde zajala přes tři tisíce nepřátelských vojáků, tedy téměř tolik, kolik měla sama mužů. Díky neohroženosti, s jakou šlo mužstvo vpřed, jeho nevídané chrabrosti, odvaze a rychlosti, byla první linie nepřátelských zákopů v českých rukách během 15 minut a o půl hodiny později byly již české přední skupiny ve spojovacích chodbách vedoucích do druhé linie a místy již útočily ve druhé linii. První linie nepřátelských zákopů, ač výborně opevněná, byla vzata s poměrně malými ztrátami. Části nepřítele, rozbité ve druhé linii, ustoupily do třetí linie, kde se vzdaly. Vítězné jednotky obdržely telegram předsedy Prozatímní vlády knížete G. Lvova, ve kterém se uvádělo, že Zborov "ukázal celému světu sílu armády utvořené na demokratickém podkladě a prodchnuté pevnou vírou v ideál revoluce".[8)] V telegramu Odbočky Československé národní rady (ČSNR) v Rusku z 26. června (9. července) 1917 podepsaném jejím předsedou T. G. Masarykem se pravilo: "Dobrovolníci! V tomto okamžiku veliké vážnosti jak pro Rusko, tak i spojence, jsme vzrušeni a dojati do hloubi duše vaším hrdinstvím. Jsme vám za to nesmírně vděčni. Potomci husitů splnili a plní svoji povinnost ke svému národu, demokracii a lidstvu. Ať žije samostatná Čechie a Slovač! Sláva revoluci!"[9)] Osobně prof. Masaryk legionářům poděkoval při své srpnové návštěvě legií. Řekl jim, že *"naše vojsko znamená odhodláni položit i život za svobodu národa; my právě tento ideální prvek našeho vojska ceníme vysoko ... Naše vojsko je uvědomělou politickou organizací: Každý náš voják ví, proč se hlásí do armády a za co bude bojovat; naši vojáci jsou politickou elitou."*[10)]

Bolševický převrat, separátní mír Ukrajiny a Ruska s Německem a Rakousko-Uherskem v únoru a březnu 1918 v Brestu Litevském a odchod legií z Ukrajiny do vnitřního Ruska vedly k návratu části volyňských legionářů domů. Mnozí odešli z legií již po Zborovu, kdy se po dovolené nevrátili ke svým jednotkám, někteří odešli poté, kdy bylo oznámeno, že legie odjíždějí do Francie. Ti byli po dvou měsících nepřítomnosti vyškrtnuti. Jiní zůstali v legiích a zúčastnili se v březnu 1918 čtyřdenních bojů s Němci u Bachmače. Pokud sloužili v legiích v den vzniku československého státu 28. října 1918, měli nárok na přiznání charakteru legionáře. Do vlasti odjeli s legiemi celkem **62** volyňští Češi a **11** z nich zůstalo sloužit v Čs. armádě.

Bylo to právě Rusko, kde byl (vedle Francie) hned na počátku světové války zvednut prapor českého politického a vojenského protirakouského odboje a položen základ k budoucímu velkému zahraničnímu vojsku. Na tomto odboji se zejména v prvních letech války významně podíleli volyňští Češi, ať již jako političtí vůdcové (dr. Václav Vondrák, dr. Václav Girsa), agitátoři (redaktor Věnceslav Švihovský) nebo řadoví vojáci. *(Osudy alespoň některých z nich zařazujeme na jiném místě).*

Jaroslav Vaculík

Přílohy: Projev V. Vondráka přednesený při přísaze České družiny
Osudy vybraných politických činitelů prvního odboje v Rusku.

Poznámky:

1) Čechoslovan, 4**,** 1914, č. 72.
2) In Československý legionář, ročník VI, str. 6 a 7.
3) Čechoslovan, 4, 1914, 11. (24.) 10. Laskavostí krajana G. Pospishila z USA mají autoři k dispozici částečně formulačně odlišnou verzi projevu, která je uveřejněna in: KALINA, A. S.: Boj o Československo. S. l. s. a.
4) Vojenský historický archiv Praha (dále jen VHA), f. Česká družina (dále jen ČD), k. 7, seznam Georgijevských rytířů v ČD.
5) VHA, f. ČD, k. 7, seznam starodružiníků v ČD.
6) VHA, f. Ústřední sdružení Čechů a Slováků z Ruska (dále jen ÚSČSR), k. 3.
7) VHA, f.2.střelecký pluk, k. 42, 43.
8) VHA, f. 2. střelecký pluk, k. 43, Zborov.
9) Tamtéž.
10) Jižní Morava, r. 33 (1997), sv. 36, s. 234.

***) Fraternizace —** výsledek agitace bolševické strany v Rusku, usilující o revoluční uchopení moci. Požadovala okamžitý mír a přidělení půdy zemědělcům.Tato revoluční agitace podporovaná porážkami ruské armády zcela rozvrátila vojsko vlnou dezercí a vzpour. Byla podporována zpravodajskou službou Německa.

Projev V. Vondráka přednesený při přísaze České družiny

"Bratři! Nadešel pro nás velký historický okamžik. Naše staré cíle a přání se uskutečňují. V České družině vidíme českou armádu, jejímž úkolem je táhnouti do boje proti starému nepříteli českého národa — do boje proti Rakousko-Uhersku. Pravda, není nás ještě mnoho, avšak naše síla nespočívá v číslici. Co znamenají české řady v nezměrném moři skvělé ruské armády, do jejíhož svazku byla Česká družina přijata. Lidé vedli až dosud mezi sebou mnoho válek a z různých příčin. Ale jen málokterá z těchto válek budila v potomstvu vděčnou vzpomínku. Aby válka nestala se pouhými jatkami, které byly vyvolány vrtochy různých "čestných mužů" a aby místo tak zvané potravy děl vystoupily jen řady skutečných hrdinů, je nezbytno, aby sama válka byla vedena pro velkou myšlenku, pro posvátnou věc, jež

ospravedlňuje proudy krve, hekatomby obětí a proudy ženských slz. Neznám v dějinách přínosnějšího okamžiku, vznešenějšího cíle, za který bylo kdy bojováno, nad cíl náš. Jdete do boje nejen za vlast, za Slovanstvo, jdete bojovati za celé lidstvo, neboť poznal s úžasem v Germánech ne nositele kultury, ale její nejhorší nepřátele. Jste povoláni, abyste promluvili v staletém českém problému poslední slovo. Víte, zač český národ trpěl a o čem potají snil. Především dychtil po duševní svobodě a politické samostatnosti zemí koruny svatováclavské. A vám bylo dopřáno velkého štěstí; jevíte se v zotročených Čechách jako zvěstovatelé nového života, ve vašich rukách plápolá pochodeň svobody. Budete anděly, kteří přinesou tak dlouho strádajícímu českému národu zprávy, že konečně nadešla doba, kdy mu bude dopřáno rozhodovati samostatně o svém osudu — bez cizího poručníkování — a darovati svobodně své sympatie dle hlasu svého srdce: Slovanstvu a Rusku. Vám je přisouzeno setkati se tváří v tvář v otevřeném boji s naším proklatým nepřítelem. Jste jediní Čechové, kteří táhnou do boje jako na slavnost. Naši bratři za hranicemi, kteří jsou utiskováni kletbou rakouského panství, musili být hnáni do železničních vozů bajonety a když se vzepřeli svým mučitelům a nechtěli táhnout do boje proti svým bratřím — proti Srbům a Rusům — byli stříleni v celých setninách. Pravda, dovedli přece jen oplácet svým katanům; samovražedným trpným odporem odsoudili rakouskou armádu k rozkladu. Avšak štěstí bojovati proti samotným podmanitelům zůstalo jim odepřeno. Velký účel, pro který táhnete do boje, žádá si však také velkých hrdinských činů. Jste opravdu Družinou vítězství nebo smrti. Není to fráze, nýbrž opravdová, neúprosná skutečnost. Pro vás není zajetí. Nikdo z vás nebude se chtít podrobiti ponižující popravě vyštvanými Rakušáky — pro něž utvoření České družiny tvoří nejtěžší odsouzení jejich lží a libovůlí prosáklé vlády. Musíte zvítěziti, nebo zemříti! Ale vy zvítězíte. Nevytáhnuvše ještě, dobyli jste již, nekrvavého sice, ale zato drahého vítězství. Dobyli jste srdce ruského národa. Česká družina od svého počátku vzbuzovala nejživější zájem i v nejširších kruzích obyvatelstva. Viděli jste, jak zde, v starobylém Kyjevě proměňoval se tento zájem v nejživější sympatie. Tyto city musí vám býti svaté. Bratři, přineste je ve svých srdcích do Čech a nechť jsou nám zástavou příštích bratrských vztahů mezi novými Čechami a Ruskem.

Drazí bratři! Mezi krásnými legendami, jimiž jsou vyzdobeny české dějiny, tyčí se prorocká legenda o Blaníku, každý Čech ví, že až nadejde pro náš národ nejtěžší chvíle, Blaník se otevře a rytíři vytrhnuvší z nitra hory národ zachrání. Není tato chvíle chvílí poslední? Necítíte, bratři, že vy jste ti rytíři, kteří mají vytrhnouti z posvátných hor kyjevských, kolébky Slovanstva a poraziti nepřítele? Nevidíte naši matku — naše Čechy — jak zmučená a zbrocená krví vztahuje paže k synům, hledajíc pomoci? Jděte, bratři! Strhněte otrocké okovy s naší drahé otčiny. A nesmrtelná chvála staniž se vaším údělem! Sláva České Družině! Nazdar!"[3)]

Osudy vybraných politických činitelů prvního odboje v Rusku

JUDr. Václav Vondrák, (*6.6.1880 Semiduby, †4.7.1962 Santiago de Chile)

Volyňský zemský poslanec dr. Václav Vondrák dal hned na počátku války k dispozici českému odboji místnosti ve svém domě ve Vladimirské ulici v Kyjevě. Podílel se na organizování České družiny a svou péčí o české zajatce z rakousko-uherské armády vytvářel předpoklady pro jejich pozdější vstup do československých jednotek. Jeden z ruských Čechů, pozdější brigádní generál Mikuláš Číla, který znal Vondráka již před válkou, vzpomínal na své setkání s ním v České družině v roce 1914: "Byl jedním z nejhorlivějších a nejčinnějších pracovníků československého odboje na Rusi. Nezklamal ... vykonal spoustu organizační, vnitřní práce, byl všude, kam povinnost kázala mu jíti... Zejména v ohledu diplomatickém měli jsme v něm nenahraditelnou sílu. Mnohokráte přicházel k nám, řadovým vojákům; vyptával se, usuzoval, pozoroval; získával zprávy a poznatky, pomáhal a měl radost ... Když jsme byli na frontě, v bojích, přijížděl k nám; co mu kolikráte bylo vyslyšeti stesků ... Vondrák byl všude, byl ve svém živlu, bystrý a nezdolný ve své pracovitosti a energii."

Byl to dr. Vondrák, který opatřil u náčelníka štábu Kyjevského vojenského okruhu gen. N. A. Chodoroviče prostory v Michajlovském klášteře v Kyjevě pro umístění České družiny. Jezdil do stavky (hlavního stanu) vrchního velitele, pobýval ve stavce Jihozápadního frontu, cestoval do Petrohradu, aby docílil zrušení různých omezení týkajících se rakouských občanů, úlev při poskytování ruského občanství a urychlení organizace československého vojska. Téměř všem jeho přáním ruské úřady vyhověly.

Na moskevském I. sjezdu Svazu českých spolků na Rusi v únoru 1915 byl Vondrák zvolen předsedou vojenské komise. Z tohoto titulu přistoupil k náboru zajatců do závodů pracujících pro obranu. Měl to být politický čin, jímž se Rusku měla ukázat účinnost české pomoci.

O rok později — na kyjevském II. sjezdu Svazu československých spolků v dubnu-květnu 1916 — byl dr. Vondrák zvolen předsedou této vrcholné české a slovenské organizace v Rusku. V srpnu 1916 podepsal tzv. kyjevský zápis s místopředsedy Československé národní rady v Paříži Josefem Dürichem a Milanem Rastislavem Štefánikem, podle kterého se vojenské a diplomatické záležitosti Čechů v Rusku staly součástí diplomaticko-politické akce, za kterou odpovídala Masarykova Československá národní rada. Vondrákovo funkční období 1916-1917 bylo spjato s rozpory mezi tzv. kyjevským vedením a petrohradskou skupinou kolem předchozího předsedy B. Čermáka. Odlišné názory, jak uváděl jeden z příslušníků petrohradské skupiny Bohdan Pavlů, však nevyplývaly z rozdílného politického zaměření: "Kyjevské vedení není, jak se nesprávně traduje, reakční oproti pokrokovému petrohradskému, oba směry dělí spíše zásadní rozpory v taktice. Petrohradští jsou střízlivější, opatrnější a váhavější, kyjevští v čele s dr. Vondrákem zato vlivem jihu ohnivější, radikálnější, romantičtější, ochotni pracovat ... klást přehnané požadavky."

Věnceslav Švihovský (*12.8.1875 Hlinsk, †11.10 1957 Praha).

Jinou význačnou osobností z řad volyňských Čechů zapojenou do prvního odboje byl Věnceslav Švihovský, vydavatel českých novin Čechoslovan, které vycházely v Kyjevě již od roku 1911. Válka ovšem tento jediný český list v Rusku postihla zastavením inzerce a poklesem odběratelů. Finančním základem pro vydávání českých novin byla jeho Slovanská tiskárna s třiceti pracovními silami, která zahájila práci v květnu 1913. V březnu 1914 se však její majitel musel potýkat se stávkou dělníků, kteří mu kladli nepřijatelné požadavky. Po mobilizaci se práce tiskárny téměř úplně zastavila, takže vyschl hlavní zdroj příjmů, ze kterých bylo možno financovat vydávání Čechoslovana. Proto se Švihovský rozhodl koncem roku 1914 vydávání časopisu dočasně přerušit.

V roce 1915 se redaktor Švihovský rozhodl vydávat ruskojazyčný časopis Češsko-russkoje jediněnije, který měl usilovat o těsné česko-ruské sblížení v duchovní, ekonomické a politické oblasti. Časopis vycházel s finanční podporou volyňského velkostatkáře Václava Klicha.

Po roční přestávce V. Švihovský obnovil v březnu 1916 vydávání Čechoslovana jako neodvislého listu boje o samostatnost národa. Ročník 1916 byl označen jako šestý, za pátý byl považován 1. ročník petrohradského Čechoslováka, který měl být původně redigován Bohdanem Pavlů a V. Švihovským. Časopis Češsko-russkoje jediněnije měl nadále vycházet jako příloha Čechoslovana. Švihovský svěřil svůj list, jehož byl hlavním redaktorem, plně zajatcům. Řízení Čechoslovana se ujalo Sdružení českých a slovenských novinářů různých politických stran, kteří jej chtěli vést jako list úplně neodvislý, sloužící výhradně národní věci bez jakýchkoliv osobních a stranických zřetelů. Členem vydavatelství Čechoslovana byl i Jaroslav Hašek.

Po čtyřiceti letech (v roce 1955) objasňoval Švihovský v dopisu někdejšímu Vondrákovu tajemníkovi Ladislavu Grundovi svůj poměr k dr. Vondrákovi: "Při začátku války jsme začali razit cestu, po které jsme se měli v budoucnu brát při práci pro naše osvobození; pak hned při prvních krocích došlo k nedorozumění a ke srážce, z čehož kořistil Petrohrad v neprospěch Kyjeva. Důsledek toho byl, že já každým coulem lokální patriot — spojil jsem se na jistou dobu s petrohradskými a zajistil jejich kandidatury do předsednictva Svazu proti dr. Vondrákovi, ač ten mně byl nepoměrně blíže jako volyňský Čech a svým osobním založením. ... S Vondrákem jsme uzavírali dočasné dohody, ale k pravému upřímnému dohodnutí nikdy nedošlo. Byla to velká chyba. Kdyby Vondrák při svých nesporných řečnických a diplomatických schopnostech byl měl za sebou Čechoslovana s jeho vlivem, byl by mohl mnohem více dokázat. Neporozuměli jsme si, neuvědomili si, že při vzájemné spolupráci bychom mohli vytvořit značnou sílu, s níž by se bylo muselo počítat. Toto spojení by bývalo prospěšné nám oběma a jistotně usnadnilo a urychlilo vývoj naší věci na Rusi. ... Práce, kterou konal obětavě pro českou větev na Rusi, nebyla oceněna ani zhodnocena, dokonce nebyla ani uznána."

Oba protagonisté také po roce 1917 skončili v různých politických táborech. Vondrák přešel k Dobrovolnické armádě gen. Děnikina a rozhodnutím jeho ministra průmyslu a obchodu Lebeděva byl v roce 1919 vyslán do nově vzniklé ČSR k jednání se zdejšími průmyslovými a obchodními kruhy ve věci navázání vzájemné obchodní výměny. Úkolem dr. Vondráka bylo též dosažení dohody o vyslání speciální československé mise nebo obchodní delegace na území kontrolované Děnikinovou armádou. Naproti tomu Švihovský se dal k dispozici ukrajinské vládě S. Petljury, která jej ve stejné době vyslala do Prahy jako člena mise, které se podařilo dosáhnout obchodní dohody.

MUDr. Václav Girsa (*28.11.1875 Šepetovka †23.6.1954 Praha)

Dalším z předních činitelů prvního československého odboje v Rusku z řad volyňských Čechů byl dr. Václav Girsa. Před světovou válkou byl vedoucím chirurgického oddělení Cyrilské zemské nemocnice v Kyjevě. Na začátku války se stal členem Českého výboru v Kyjevě. Byl delegátem obou kyjevských sjezdů Svazu československých spolků na Rusi v letech 1916-1917. Hlásil se k opozici proti dr. Vondrákovi soustředěné v Klubu spolupracovníků Svazu, který tvořili především čeští zajatci a legionáři. Švihovský o něm napsal: "Co se výchovy a vzdělání týče, je daleko více Západník než my, kteří jsme byli vychováni v Rusku."

Na III. sjezdu Svazu československých spolků v roce 1917 byl Girsa zvolen předsedou správy Svazu a členem Odbočky Československé národní rady v Rusku. Byl věrným stoupencem T. G. Masaryka. V létě 1917 se v Moskvě zúčastnil Státní porady ruských společenských organizací a průmyslových a obchodních kruhů jako jeden z 58 zástupců neruských národností. Ve svém projevu 15. (28.) srpna 1917 zdůraznil, že Češi a Slováci mají stejný cíl jako Rusové, a to boj proti Německu. Zdůraznil myšlenku ruské Únorové revoluce o sebeurčení národů. Svůj projev zakončil provoláním: "Ať žije svobodné, mohutné a jednotné Rusko."

V lednu 1918 Girsa předsedal první schůzi komise Svazu československých spolků pro vypracování československé samosprávy na Ukrajině, která se sešla v Kyjevě 6. (19.) ledna 1918 za přítomnosti předsedy Československé národní rady v Paříži T. G. Masaryka. Komise se seznámila s návrhem ukrajinského zákona o národnostní autonomii a konstatovala, že uskutečnění národní samosprávy Čechů a Slováků na Ukrajině v době co nejkratší je životní podmínkou zachování národní existence a kulturního a hospodářského rozvoje všech Čechů a Slováků žijících v Ukrajinské lidové republice. Při této příležitosti podal předseda Girsa zprávu o činnosti správy Svazu od III. sjezdu v dubnu (květnu) 1917. Vyzvedl nutnost placení národní daně a příspěvků na Fond československého vojska: "Myslím, že když naši vojáci obětují své majetky i životy, není velkým požadavkem, aby krajan náš alespoň materiálně přispíval a plnil národní povinnost." Girsa uvítal vznik Ukrajinské lidové republiky III. univerzálem ze 7. (20.) listopadu 1917, podle něhož se Ukrajina stala autonomní součástí budoucí ruské federace.

V roce 1919 byl Girsa jmenován zástupcem československé vlády na Sibiři. Důvěru vojáků si získal svým manifestem spojencům, v němž odsoudil sibiřskou vládu admirála Kolčaka a odmítl další ochranu jeho režimu. Po příchodu do ČSR byl nejprve náměstkem ministra zahraničních věcí dr. E. Beneše, později vyslancem v Polsku a Jugoslávii.

Jaroslav Vaculík

Česká Družina

Přehled osobních změn

Měsíc	začísleno	vyčísleno	padlo	zemřelo od ran	zemřelo	nezvěstno	sběhlo	na služebním poslání na dovolené	do nemocnice	vrátilo se	raněno	vyznamenáno	poznámka
srpen 1914	769	14	–	–	–	–	–	5	9	–	–	–	
září	345	71	–	–	–	–	–	13	27	18	–	–	1-IX-1914 dle seznamu: 755 přítomno: 741
říjen	4	10	–	–	2	–	1	1	39	8	–	–	1-X-1914 : 1020 : 993
listopad	24	55	3	–	–	5	–	5	54	16	3		1-XI-1914 : 1023 : 965
prosinec	278	30	3	1	1	12	4	19	58	15	16	26	1-XII-1914 : 992 : 881
leden 1915	13	42	2	1	1	-1	–	5	41	14	3	–	1-I-1915 (1191 dle rozk. č. 140) : 1240 : 1067
únor	7	13	1	1	2	-1	–	2	54	25	4	15	1-II-1915 : 1211 : 1006
březen	7	8	–	–	3	2	–	2	55	40	9	21	1-III-1915 : 1205 : 969
duben	4	17	3	–	–	3	4	5	39	31	29	71	1-IV-1915 : 1204 : 951
květen	11	19	1	–	–	1 zajat 3	–	6	57	23	14	42	1-V-1915 : 1191 : 925
červen	160	24	7	2	1	4	1	2	43	26	10	70	1-VI-1915 : 1183 : 877
červenec	3	15	2	–	1	–	1	11	61	32	9	88	1-VII-1915 : 1319 : 994
srpen	7	18	–	–	–	5	–	31	46	35	3	133	1-VIII-1915 : 1307 : 972
září	69	6	1	1	–	–	–	34	34	26	2	15	1-IX-1915 : 1296 : 919
říjen	220	12	1	–	1	–	-1	20	19	41	3	212	1-X-1915 : 1359 : 940
listopad	250	158	–	–	–	-1	-1	32	32	40	1	62	1-XI-1915 : 1567 : 1150
prosinec	54	40	–	–	–	–	1	48	49	45	3	20	1-XII-1915 : 1650 : 1218
do 20/I 1916	12	6	1	–	–	–	-1	30	25	57	–	21	1-I-1916 : 1673 : 1180
	2237	558	26	6	12	35	9	271	762	492	109	796	

Údaje Evidenčního odd. štábu arm. sboru

Seznam volyňských Čechů, kteří byli jako dobrovolnici zařazeni do československých vojenských jednotek v Rusku v letech 1914 až 1918.

(Podle oficiálních pramenů - zpracoval J. Hofman)

Prameny:

1) Československý legionář, příloha Seznam Sibiřské armády. Ročník 1919.
2) VHA, databáze dle osobních listů legionářů.
3) VHA, fond Česká družina. Seznam ruských Čechů-starodružiníků.
4) Československý legionář, ročník VI, str. 6 a 7. (Jmena prezentovaných, uvedená podle dnů nástupu).
5) VHA, fond Česká družina. Celkový přehled změn osobních počtů.

Ve sloupci **Hodn.: ČD** — starodružiníci

Ve sloupci **6** jsou názvy **újezdů: Du**-bno, **Iz**-jaslavl, **Kř**-emenec, **Ko**-vel, **Lu**-ck, **Os**-troh, **Ov**-ruč, **Ro**-vno, **St**-arokonstantinov, **No**-vohrad Volyňský, **Vl**-adimír Volyňský, **Ži**-tomir, **Ky**-jev (je mimo Volyň), **Vol.**-újezd nezjištěn.

Ve sloupci **Poznámka.**
Nástup do legií: L-z civilu, R- z Ruské armády (332 osob). **Charakter legionáře:** A-měl, Ne-neměl, u neoznačených není zjištěno. **Zahynul: B**-padl v boji (22, z toho v ČD 8 osob) , **Z**-emřel na následky zranění (8, z toho v ČD 2 osoby), **S**-skonal po nemoci (22, z toho v ČD 3 osoby). **Ukončení služby v legiích:** DM-demobilizován, nebo předán ruské vojenské správě, O-odešel na dovolenou, do nemocnice ap. a již se nevrátil, D-dezertoval, **N**-nezvěstný (11, z toho v ČD 6 osob). **Různé:** NS-neschopen řadové služby, VS-vyprázdněný spis, PS-prázdný spis, Č-odjel s legiemi do ČSR (62 osoby), ČSA-sloužil po válce v armádě ČSR (11osob).. **Čísla 1-4**: znamenají použití výše uvedených pramenů.

Celkem v čs. legiích v Rusku bylo 1584 volyňských Čechů, z toho starodružiníků (označení ČD) 244 osoby.

Hod-nost	**Příjmení**	**Jméno**	**Datum naroz.**	**Obec a újezd** (narození nebo bydliště)		**Datum: nástupu - ukončení služby**	**Poznám.**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**
Čet.	**Abert**	Václav	27.01.94	Malín Č.	Du	29.4.16-..17	R,1,2.
	Alač	Ivan	.06.94	Zupuč	No		1.
	Albrecht	Antonín	27.03.95	Boratín Č.	Lu	6.11.16-21.01.18	L,DM,1,2.
	Albrecht	František	30.09.86	Boratín Č.	Lu	17.9.16-21.01.18	R,DM,1,2.
ČD des.	**Albrecht**	Bohuslav	. .93	Boratín Č.	Lu	30.8.14 -8.5.17	L,**S**-utonul v Horyni, 1.2.3.4.
	Albrecht	Karel		Sudobiče	Du		R,2.
	Altman	Emanuel	20.02.96	Buderáž	Du	20.7.17-	R,1,2.

	Altman	Josef	21.10.97	Dědova Hora	Os	4.6.16-18.6.17	L,O,2.
	Altman	Vladimír		Buderáž	Du	20.7.17-	R,2.
	Anděl	Vladimír	15.11.98	Hrušvice	Ro		1.
	Anděl	Alexej	01.01.75	Noviny Č.	Du	20.12.16-	L,2.
	Andrle	Karel	.06.97	Dědova Hora	Os		1,3.
ČD	**Andrle**	František	. .93	Dědova Hora	Os	30.8.14 - 14.11.16	L,A,1,2,3,4.
	Andrš	Efraim		Boratín Č.	Lu	25.11.16-13.6.17	R,NS,2.
ČD svob.	**Anton**	Jaroslav	. .91	Straklov	Du	28.8.14-20.10.17	L,DM,1,2,4
	Antonín	Ivan	16.01.79	Miluše	Lu	18.10.15-23.3.18	R,D,2.
	Antonov	Sergej	04.03.90	Podčapky	Vol.	10.6.16-21.2.18	R,DM,1,2.
	Bačevský	Josef	09.02.86	Dědkovice	Ro		1.
	Bačevský	Rudolf(Vl)	20.02.88	Hrušvice	Ro	8.11.16-	R,1,2.
	Bačovský	Josef	. .	Chomout	Du		1.
	Bačovský	František	. .	Chomout	Du		1.
	Bačovský	Rudolf	. .	Chomout	Du		1.
	Bačovský	Vladimír	08.03.97	Martinovka	Ro	16.3.17-	L,2.
	Bačovský	Vladimír	02.03.94	Dembrovka	Ro	. . 15-. .17	L, DM,2. Tři bratři
	Bačovský	Jan	. . 95	Dembrovka	Du	2.9.15-	R, 2.
	Bajer	Josef	23.05.94	Buršovka	Du		1.
	Bajer	Vladimír	20.02.94	Buršovka	Du	19.10.15	L,1,2.
	Bajer	Antonín	06.06.96	Kuňov	Os	.12.15-. . 17	L,DM,2.
	Balák	Vladimír	15.08.92	Hlinsk	Ro	3.11.15-28.3.16	R,1,2.
	Balatka	Miloslav	02.02.86	Hrušvice	Ro	20.6.16-	R,1,2.
	Baloun	Josef	21.08.95	Ivančice	Lu	23.9.16-	R,1,2.
	Balšánek	Stanislav	02.02.92	Nikolajevka	Ky		1.
	Bareš	Jaroslav	11.08.91	Hubín	Lu		1.
	Bárta	Josef	06.09.95	Semiduby	Du	6.12.16-	R,2.
ČD	**Bartík**	Jan	15.09.95	Mirohošť	Du	28.9.14-6.2.17	L,NS,1,2.
	Bartůněk	Stanislav	18.08.75	Teremno	Lu	16.11.16	L,1,2.
	Bašek	Vladimír	02.12.97	M.Zubovština	Ky		1,3.
ČD	**Baťa**	Antonín	10.03.89	Hubín	Lu	30.8.14 - 6.2.17	LA,1,2,3,4.
	Bečan	Josef	01.11.87	Holovli Č.	Os	1.1.17-	L,1,2.
	Bečan	Václav	31.01.95	Zálesí	Os	29.7.17-23.2.18	L,D,2.
ČD des.	**Bečička**	František	. .72	Dlouhé Pole	Du	7.9.14 - 8.12.17	L,A,1, 3.
ČD svob.	**Bednář**	Jan	. .92	Krupá	Lu	30.8.14 - 3.3.18	L,**N**,Ne,2,3,4.
	Bednář	Jan		Kvasilov	Ro	19.10.15-3.8.17	R,O,2.
	Bělavskij	Jan	20.08.95	Nocovice	Vol.	16.11.17-	L,1,2.
	Belbl	Vladimír	16.11.83	Hrušvice	Ro	20.6.16-19.2.18	R,1.2.
	Bělohoubek	Alexandr	02.11.92	Hlinsk	Ro	18.10.15-	L,DM,1,2.
	Bělohoubek	Atonín	28.04.94	Hlinsk	Ro	18.10.15-1.7.17	L,1,2.
čet.	**Bém**	Vladimír	20.6.93	Volkov	Du	7.12.17-1.1.18	R,DM,1,2.
	Beneš	Vladimír	11.02.95	Sergejevka	Du		1,3.
ČD	**Beneš**	Josef	. .93	Meziliska	Ov	2.9.14 - 12.3.17	L,A,1,2,3,4.
ČD	**Beneš**	Jan		Volkov	Du	21.8.14	L,1,2,4.
	Beneš	Jan	30.11.93	Buderáž	Du	7.4.16-	R,2.
	Beneš	Václav	. . 83	Koryta	Du	27.1.17-	L,2.
	Beran	Václav	25.08.90	Hlinsk	Ro	9.11.15-4.5.18	L,DM,2.

	Beran	Vladimír	05.10.95	Hlinsk	Ro	18.10.15-28.10.17	L,D,2.
	Beran	Vladimír	20.08.79	Jezírko	Du	7.10.16-22.7.17	L,NS,2.
	Beránek	Josef	07.01.97	Dubno	Du	21.10.19-13.5.20	L,DM,2.
	Bernard	Anton		Teremno	Lu	20.6.16-30.3.19	L,DM,2.
	Bešta	Jakub	13.12.95	Bakovce	Lu	10.3.16-27.8.17	L,D,2.
	Beze	Jan	19.11.97	Nikolajevka	Ky		1.
	Beze	Vladimír		Nikolajevka	Ky		1.
	Bílek	František	31.10.77	Straklov	Du	2.5.16-	L,**N**,1,2.
elév	**Bivžuk**	Ivan	16.01.06	Severina	Vol.		1.
	Bláha	Vladimír	16.05.97	Chorovice	Iz		1.
	Bláha	Vladimír	26.10.89	Buršovka	Du	8.9.16-	1,2.
	Bláhovec	Jan	20.11.95	Vol.	Vol	21.7.16-11.6.17	L,**N**,2.
	Blažek	František	10.09.81	Hnidava	Lu	4.4.15-31.1.18	L,NS,1,2.
	Blažek	Vladimír	05.06.93	Zdolbice	Ro	10.1.17-	L,1,2.
	Bliml	Vladimír	01.10.90	Volkov	Du	11.10.16-22.3.18	D,1,2.
ČD	**Bliml**	Jan	. .94	Volkov	Lu	3.9.14 - 10.10.15	L,**B**-boj., 1,2,3,4.
	Boček	Josef	01.01.97	Jezírko	Du	15.6.17-	L,1,2.
svob.	**Boček**	Václav	06.09.89	Mirohošť	Du	16.12.15-21.1.18	L,D,1,2.
ing.	**Boček**	Cyril	14.05.80	Mirohošť	Du	22.1.17-	L,Ne,2.
des.	**Bohatý**	Mikuláš	28.02.91	Libánovka	Du	18.10.15-20.3.18	L,D,1,2.
	Bohatý	Josef	06.05.93	Mlynov	Du	15.5.15-8.6.17	R,D,PS,2.
ČD	**Bojer (Bojara)**	Antonín	06.06.96	Sudobiče	Du	26.8.14 - 3.8.17	L,**N**,1,2,3,4.
prap.	**Borovanský**	Josef	. .95	Volkov	Du		L,A,1.
	Borovička	Antonín	06.06.96	Slavuta	Iz	.8.18-1.4.21	R,Ne,DM,2.
	Borovský	Jan	25.5.85	Volkov	Du	29.5.15-8.9.16	R,NS,2.
prap.	**Brabenec**	Emil	17.07.93	Mirohošť	Du		L,1.
ČD kpt.	**Brázda**	Josef	1705.93	Luck	Lu	30.8.14-. . 20	L,ČSA,1,2,4.
	Brda	Jan	20.01.84	Mirohošť	Du	29.1.17-	L,1,2.
	Brda	Josef	21.06.99	Mirohošť	Du	9.7.17-. 20	L,ČSA,1,2.
	Brda	Václav	15.08.98	Jezírko	Du	25.8.17-	L,1,2.
	Brda	Tomáš	22.12.76	Huleč	Ov	29.1.17-17.1.18	L,**Z**-rány,2.
	Brendl	František	15.05.87	Slavkoviče	Ov	9.5.16-31.1.18	1,2.
	Brinda	Timotej	14.01.95	Rovno	Ro	25.2.16-21.7.17	L,D,2.
	Brož	Josef	20.12.96	Kupičov	Vl	9.11.15-	R,2.
čet.	**Brynda**	Jan	02.05.88	Rovno	Ro	30.7.16-	L,1,2.
ČD	**Brynda**	Václav	. .95	Hubín	Lu	30.8.14 - 24.11.16	L,A,1,2,3,4.
	Břečka	Václav	10.05.98	Zdolbunov	Ro	18.5.17-	R,D,2.
	Břeň	Václav	20.12.94	Novostavce	Os	14.6.15-	R,2.
	Březinský	Michal		Husjatyn	Vol.		1.
ČD svob.	**Bubla**	Josef	. .91	Mirohošť	Du	28.9.14 -12.11.15	L,A,NS,1,2, 3,4.
	Bunda	Filip	. .83	Sindžařiči	Vol.	. 9.17-	L,1,2.
	Bureš	Vladimír	10.10.95	Podcurkov	Ro	1.5.15-. . 17	R,D,1,2.
ČD čet.	**Bureš**	Josef	. .96	Kvasilov	Ro	21.8.14 - 2.7.17	L,A,**B**-Zb,1, 2,3,4.
	Bureš	V.		Olšanka			L,A,**B**-Zb,1.
	Cajthaml	Václav	. . 79	Poddubce	Lu	20.6.16-	R,2.
ČD	**Carboch**	Vladimír	25.02.94	Moštěnice	Os	5.9.14 - 7.2.18	L,A,DM,1,2.

	Cejchhamel	Václav	26.01.95	Hlinsk	Ro		R,DM,1,2.
	Cejnar	František	. . 73	Seliska	Lu	23.2.17-	R,2.
	Cibulka	František	. .81	Volkov	Du	18.9.15-21.1.18	R,DM,1,2,
	Cibulka	Vladislav	. . 97	Bělohrudka	Du	7.10.16-	L,2.
ČD čet.	**Cichocký**	Petr	18.01.90	Berestečko	Du	28.8.14 - 19.3.20	L,A,1,2,3,4.
	Cimbál	Jiří	23.03.87	Niva Hubinská	Lu	10.10.1?	L,1,2.
ČD svob.	**Cimr**	Viktor	. .95	Huleč	Os	21.8.18-12.11.17	L,D,Ne,1,2,3, 4.
	Cinekr	Bohumil	09.01.97	Hlinsk	Ro	27.6.16-7.2.18	L,D,2.
ČD	**Cinert**	Antonín	03.06.88	Mirohošť	Du	28.8.14 -1.12.17	L,D,A,1,2,3,4
	Cuhra	Jan	17.11.93	Kvaskovice	Vol.		1.
ČD	**Cupal**	Jan		Dubno	Du	7.9.14 - 25.3.18	L,O,Ne,1,3.
	Cybulski	Jan		Rohozno	Du		1.
	Cymbál	Josef	12.01.95	Niva Hubinská	Lu	24.6.15-	L,2.
ČD prap.	**Cyprián**	Václav	20.04.96	Kazatín	Ky	28.8.14 - 15.5.18	L,A,1,3.
ČD	**Čada (Čába)**	Josef		Luck	Lu	3.9.14-10.9.14	L,2.
Des.	**Čapek**	Josef	11.04.95	Bělohrudka	Du	21.11.16-6.2.18	R,D,1,2.
ČD	**Čapek**	Václav	. .94	Novokrajev	Os	13.11.14-20.5.17	L,A,1,2,3.
	Čapek	Filip	19.05.95	Moldava	Du	27.3.17-	R,2.
	Čapský	Josef	14.01.87	Krajov	Os	20.11.15-	L,1,2.
	Čapský	Vladimír	. .	Chomout	Du		1.
	Čapský	Václav		Novokrajev	Ov	20.6.15-9.10.15	R,**S**-tyf,2.
	Čech, ing.	Josef	15.08.93	Zálesí	Du	25.11.15-21.12.17	L,1,2.
	Čechák	Josef	23.12.77	Tajkury	Ro	16.5.16-	L,1,2.
	Čepek	Jan	01.11.97	Teremno	Lu	2.2.16-	L,1,2.
ČD svob.	**Čepek**	Antonín	22.08.93	Teremno	Lu	20.8.14-9.12.17	L,NS,2.
Prac.	**Čerkl**	Jan	30.05.77	újezd Ostroh	Os	10.9.14-	L,2.
	Čermák	Josef	15.09.91	Volkov	Du	4.6.17-23.3.18	L,D,1,2.
	Černík	František	24.01.91	Buderáž	Du	21.9.16-	R,2.
	Černohous	Alois	06.12.86	Nikolajevka	Ky		1.
	Černohous	Antonín	05.09.88	Malinovka	Ky		1.
	Černohous	Alois		Nikolajevka	Ky		1.
	Černohous	Antonín		Malinovka	Ky		1.
	Černohous	Fedor		Nikolajevka	Ky		1.
	Černý	Jaroslav	20.07.80	Moštěnice	Os		1.
	Černý	Josef	10.08.94	Hrušvice	Ro	29.9.15-	L,1,2.
	Černý	Václav	01.10.97	Hrušvice	Ro		1.
	Černý	Jan	26.10.98	M.Zubovština	Ky		1.
ČD	**Černý**	Josef	. .92	Zdolbunov	Ro	21.8.14-	L,1,3.
Des.	**Černý**	Josef	02.03.91	Vol.	Vol	17.8.14-12.5.15	L,NS,2.
ČD	**Červenka**	Vladimír	28.12.96	Nové Ivaniče	Vl	25.5.16-23.3.18	L,D,1,2,4.
ČD svob.	**Červenka**	Ivan	28.10.94	Hlinsk	Ro	27.8.14 - 7.10.17	L,A,DM,1, 2,3,4.
	Červenka	Antonín	01.05.91	Hlinsk	Ro	20.6.15-	L,**Z**,2.
Svob.	**Červenka**	Ivan	29.08.93	Novokrajev	Os	8.1.17-2.3.18	L,D,1,2.
	Červinka	Václav	08.09.97	Dědkovice	Ro	17.7.16-	L,DM,1,2.
Des.	**Červinka**	Jan	29.08.91	Dubno	Du	10.1.17-19.8.19	R,DM,
v roce1918 zajat Němci, unikl a v r.1919 již byl v ČSR							

	Číž	Václav	01.08.93	Hlinsk	Ro	11.6.16-	R,1,2.
	Čížek	Josef	24.12.97	Olšanka	Ži		1.
ČD čet.	**Čížek**	Josef	30.08.83	Kvasilov	Ro	27.8.14 - 1.1.18	L,A,1,2,3,4.
	Čížek	Rostislav	27.03.96	Olšanka	Ži	25.4.17-	R,1,2.
ČD svob.	**Čížek**	Václav	28.09.95	Kvasilov	Ro	27.8.14 - 14.3.18	L,O, Ne,1,2,3,4.
Des.	**Čížek**	Josef	13.05.96	Černichov	Ži	19.11.16-10.1.18	R,DM,2.
	Čmil	Grigorij	02.02.98	Malín Č.	Du	26.11.16-29.3.18	L,DM,1,2.
	Čmuchálek	Antonín	02.02.89	Novosilky Č.	Lu.	26.9.16-	L,1,2.
ČD rot.	**Damašek**	Josef	08.04.94	Teremno	Lu	28.8.14-	L,Č,A,1,2,3.
ČD svob.	**Damašek**	Vincenc	. .93	Teremno	Lu	30.8.14 - 8.1.18	L,O,Ne,1,3.
	Danda	Antonín	30.08.90	Jezírko	Du	3.5.16-	R,2.
	Dedecius	Josef	. . 97	Michalovka	Ro	29.7.16-	R,2.
	Dědek	Václav	12.07.97	Újezdce	Du	4.6.16-	L,2.
	Dědek	František	. .	Malovaná	Du		1.
Des.	**Dědek**	Josef	07.07.90	Kneruty	Du	4.2.19-15.8.20	L,Ne,Č,2.
	Dedera	Alexandr	07.11.98	Zdolbunov	Ro	18.5.17-	L,2.
	Defler	Josef	16.09.80	Vysoká	Ži	1.8.16-22.3.17	R,**S**-nem.2.
	Defler	Vladimír	25.08.90	Vysoká	Ži	1.3.17-	R,1,2.
	Demianov	Josef	. .93	Žitomir	Ži		1.
	Denysjuk	Štěpán	. .01	Milenci	Vol.		1.
	Derfel	Bohumil	30.09.91	Volkov	Du	27.3.16-	R,DM,1,2.
	Derfel	Václav	21.10.89	Volkov	Du	3.5.16-	R,DM,1,2.
	Dinščuk	Štěpán	. .01	Molenec	Vol.	6.7.18-10.6.19	L,**S**,1,2.
ČD	**Divišek**	Antonín	26.04.95	Ivanovka	Du	27.8.14 - 15.12.17	L,A,1,2,3,4.
	Ditrych	Vladimír	13.05.86	Huleč	Os	11.7.16-13.7.17	L,O,2.
Rtn.	**Dlouhý**	Alexandr	07.11.79	Kvasilov	Ro	23.8.16-	L,2.
	Dlouhý	Václav	21.07.96	Antonovka	Os	8.2.17-3.8.17	R,O,2.
	Dobrý	Josef	28.11.88	Hlinsk	Ro	6.5.16-	R,1,2.
	Dobrý	Václav	06.09.89	Hlinsk	Ro	21.11.15-10.12.17	R,DM,1,2.
	Dočkal	Josef	30.08.94	Romanov	No	16.6.16-	R,1,2.
	Dočkal	Karel	14.05.80	Romanov	No	5.5.16-3.8.17	R,DM,2.
Svob.	**Dočkal**	Adolf	31.08.96	Romanov	No	24.11.16-	R,2.
	Dohnálek	Vladimír	26.10.91	Antonovka	Ov	28.6.16-	R,2.
Čet.	**Dokuka**	Konstantin		Borisov	Vol	7.5.16-19.7.17	L,DM,2.
	Dolák	Vladislav	21.08.83	Okolek	Ži	18.9.16-	R,1,2.
	Doleček	Josef	25.11.94	Mirohošť	Du	24.12.16-19.11.17	L,D,1,2.
ČD kapelník	**Doležal**	Karel	18.l0.79	Dorohostaje	Du	24.9.14 - 1.4.18	L,A,**N**,1,3
	Doležal	Adolf	. . 96	Zdolbice	Ro	6.12.16-13.7.19	L,DM,2.
	Doležal	Josef	04.03.96	Hradiště	Du	3.7.16-	R,2.
	Domanský	Klement		Dědkovice	Ro	13.9.15-	L,VS,2.
	Dorozal	Vladimír		Vol.	Vol	27.8.14-	L.VS,2,3.
	Dostál	Antonín	16.11.97	Ivanoviče	Ži	15.5.16-17.6.17	L,DM,2.
	Dostál	František	25.10.84	Novosilky Č.	Vl		2.
	Doter	Bohumil	20.02.91	Volkov	Du	18.12.15-28.3.18	L,D,1,2.
	Doter	Rudolf	27.06.97	Volkov	Du	13.4.16-20.1.18	L,DM,1,2.

ČD	**Doter**	Josef	. .92	Volkov	Du	28.8.14 - 8.1.18	L,O, Ne, 1,3, 4.
	Doubrava	Josef	01.02.91	Straklov	Du	27.3.17-4.12.17	R,D,2.
	Douša	Václav	. . 98	Dlouhé Pole	Du	29.5.17-10.12.17	R,2.
Čet.	**Drahokoupil**	Josef	02.02.96	Romanov	Vl	10.3.17-15.4.18	R,D,1,2.
Čet.	**Drahokoupil**	Vladimír	20.10.94	Romanov	Vl	25.3.17-13.4.18	R,D,1,2.
	Drnec	Václav	18.05.96	Hlinsk	Ro	26.4.16-	L,1,2.
ČD	**Drnka**	Antonín	. .94	Mirohošť	Du	28.8.14 - 24.5.15	L,O, Ne,1,2, 3, 4.
	Drobný	Antonín	09.11.80	Hrušvice	Ro	12.9.16-6.10.17	L,D,2.
	Drobný	Václav	11.09.93	Hlinsk	Ro	5.9.16-	R,2.
	Dubec	Václav	28.12.97	Špakov	Ro	28.6.16-	L,1,2.
	Dubec	Josef	18.07.95	Mstěšín	Lu	18.10.16-?.3.18	R,DM,1,2.
	Dubec	Jan	12.06.98	Mstěšín	Lu	7.2.17.-3.3.18	R,DM,2.
	Dudek	Antonín	07.03.84	Sapanov	Vol.	20.11.15-	RR,1,2.
ČD	**Dufek**	Alexandr	28.09.93	Niva Hubinská	Lu	30.9.14 - 11.6.18	L,A,1,2,3,4.
	Dufek	Jan	12.10.97	Šprachy	Lu	7.7.16-	L,1,2.
	Dufek	Josef	17.08.79	Volkov	Du	29.1.17-	L,1,2.
	Dufek	Julian(Josef	08.08.88	Hubín	Lu	27.11.16-	R,2.
	Dufek	Vladimír		Hubín	Lu	29.8.16-	L,2.
Čet.	**Dufek**	Antonín	06.01.97	Niva	Lu	20.7.16-13.11.17	L,D,2.
	Dufek	František	05.02.87	Peretoky	Vol	3.4.16-	R,2.
	Dufek	Jan	11.03.89	Niva Hubinská	Lu	20.5.17-13.11.17	L,D,2.
	Duha	Viktor	22.08.86	Podcurkov	Ro	24.2.16-6.2.18	R,DM,1,2.
Des.	**Dus**	Josef		Horodišče	Ro	13.10.15-13.11.17	R,D,2.
	Dus	Josef	...	Volkov	Du	25.2.16-	L,2.
	Dušek	Pavel	18.08.92	Lubomírka	Ro	23.5.16-	R,1,2.
	Dušek	Josef	01.10.97	Špakov	Ro	13.7.16-	R,2.
	Dušek	Václav	25.03.95	Jadvipol	Ro	27.5.17-	R,2.
	Dušek	Václav	10.07.82	Špakov	Ro	20.6.15-12.11.17	R,D,2.
	Dvořák	Karel	11.05.98	Martinovka	Ro	28.2.17-31.7.20	L,DM,1,2.
	Dvořák	Petr	28.06.81	Verba	Du	15.6.17-	L,1,2.
	Dvořák	Josef		Hlinsk	Ro	9.11.16-	L,2.
	Dvořák	Nestor	01.04.96	Hlinsk	Ro	28.12.16-	R,2.
	Dvořák	Rudolf		Martinovka	Ro	19.2.16-	R,2.
	Dvořák	František	13.07.86	Špakov	Ro	26.10.16-30.8.17	L,NS,2.
	Dvořák	Josef		Hlinsk	Ro	9.11.16-	L,2.
	Dvořák	Václav	17.09.85	Volkov	Du	29.8.16-26.4.17	L,2.
Svob.	**Effer**	Josef	18.03.79	Semiduby	Du	20.6.15-	L,2.
Ppor.	**Eliáš** (Josef)	Vratislav	21.02.87	Huleč	Os	3.11.16-. . 20	R,ČSA,1,2.
	Eliščuk	Jan		Kalubiska	Lu		1.
	Ent	Josef	. .96	Malinovka	Ky	5.9.16-	1,2.
ČD čet.	**Etchart**	Bohumil	03.11.94	Dubno	Du	28.8.14 - 1.4.18	L,A,1,2,3,4.
	Fajfer	Josef	19.06.97	Terešov	Du	4.6.16-21.2.18	L,1,2.
	Fajman	Filip		Sofievka	Du	20.6.16-	R,VS,2.
	Faltus	Dominik	01.05.95	Nikolajev	Ky	15.5.15-	L,1,2.
	Faltus	Vilém	10.04.97	Nikolajev	Ky	14.7.16-12.6.17	R,O,1,2.
	Faltys	Josef	13.02.79	Hlinsk	Ro	14.4.15-	R,DM,2.
	Fencka	Karel	16.07.78	Michalovka	Ro	16.1.16-	L,1,2.

Des.	**Fencl**	Jan	15.08.90	Hlinsk	Ro	28.10.17-16.12.21	L,Č,DM,1,2.
	Fencl	Vladimír	23.12.75	Buderáž	Du	20.12.16-8.4.17	R,Ne,NS,2.
Rtn.	**Fencl**	František	. . 85	Ostroh	Os	27.5.16-3.8.17	R,O,2.
	Ferzik	Josef	09.03.70	Krásná Hora	Du	28.11.16-	L,1,2.
	Fiala	Alexej	12.07.86	Varkovice	Du	24.4.16-25.3.18	R,DM,1,2.
Svob.	**Fiala**	Josef	19.09.94	Kvasilov	Ro	11.11.16-14.6.17	R,DM,1,2.
Svob	**Fiala**	Václav	02.02.96	Kvasilov	Ro	2.6.16-	R,1,2.
Čet.	**Fiala**	Alois	18.08.85	Bělohrudka	Du	9.5.18-5.11.19	L,DM,2.
	Fibigr	Josef	01.06.81	Korostova	Vol	8.6.17-	L,2.
Des.	**Fibich**	Josef	23.08.90	Boratín	Lu	14.9.16-4.4.18	L,D,2.
	Filip	Vladimír	27.01.98	Berezno	Ro	3.2.17-24.4.20	L,Č,1,2.
ČD	**Filip**	Vincenc	. .93	Berezno	Ro	27.8.14 - 24.11.14	L,A,1,2,3,4.
	Filip	Jan	. 05.80	Zdolbunov	Ro	20.6.15-	R,DM,2.
Prac.	**Fišar**	Ladislav	27.06.87	Rovno	Ro	-13.11.18	L,DM,2.
	Fišer	Josef	05.04.95	Vol.	Vol	29.9.15-	R,2.
	Fišer	Vladislav	14.06.97	Korec	No		L,D,2.
	Flenger	Antonín	. . 83	Boratín Č.	Lu	19.11.15-?.12.17	R,O (kvůli RA),2.
	Flengr	Miloslav	17.08.92	Boholuby	Lu	19.11.15-. 12.17	R,1,2.
	Flengr	Antonín	..83	Boratín Č.	Lu	19.11.15-.12.17	R,O,Ne,2.
	Florián	Václav	15.04.89	Turkovice	Du	2.3.18-24.6.21	L,ČSA,1,2.
	Fof	Jaroslav	25.05.98	Kněhyňky	Lu	27.8.17-15.10.17	L,DM,1,2.
	Fof	Jaroslav	10.11.95	Lipjany	Lu	18.8.16-,.12.17	L,NS,2.
	Fogl	Josef	25.06.82	Nikolajevka	Ky		1.
	Foitik	Jan		Vilhelmovka	Vl		1.
	Formánek	Jan	20.09.97	Ploska	Ro	4.6.16-16.1.18	L,D,1,2.
	Formánek	Josef		Moldava	Du	2.1.17-7.9.17	L,NS,2.
	Forst	Cyril		Volkov	Du	4.12.16-21.5.17	L,DM,2.
ČD	**Fortelka**	Václav	28.09.92	Krošna	Ži	26.8.14 - 23.8.18	L,A,1,2,3,4.
	Fortelka	Vladimír	24.05.97	Krošna	Ži	31.8.16-26.3.18	R,D,1,2.
	Fortelka	Vladimír	11.07.96	Krošna	Ži	27.1.17-19.2.18	R,D,1,2.
	Fořt	Josef		Podbučí	Lu	27.8.17-15.10.17	L,Ne,DM,2.
	Fořt	Vladimír		Volkov	Du	13.2.17-	L,DM,2.
	Frajtl	Antonín	24.04.83	Podluže	Du	13.2.17-	L,DM,1,2.
ČD	**Franče**	Zdenek	12.11.94	Boratín Č.	Lu	14.9.14-	L,A,2.
Zatčen a odsouzen ruskými úřady za velezradu na 18let do vězení, 18.10.17. amnestován. Má char. legionáře							
ČD des.	**Frančík**	Ludvík	26.08.89	Niva	Lu	28.8.14 - 15.2.17	L,A,1,2,3,4.
	Franík	Josef	06.03.94	Bělohrudka	Du	6.4.16-1.9.17	R,DM,2.
	Fris	Josef	21.03.98	Kvasilov	Ro	28.2.16-21.7.17	L,D,2.
Svob.	**Froník**	František	02.02.93	Krošna	Ži	25.2.16-	R,2.
	Fross	Karel	01.04.96	Stromovka	Lu	20.1.16-4.1.21	R,ČSA,1,2.
ČD čet.	**Gagalík**	Ladislav	20.05.91	Berdičev		26.8.14-24.1.17	L,DM,2.
	Galantovský	Dimitrij	28.05.81	Listvín	Du	21.2.17-2.7.17	R,DM,1,2.
	Geliks	Josef	13.04.90	Dubno	Du	20.12.16-29.3.18	L,DM,1,2,
Rtn.	**Girsa**	Josef	0810.74	Šepetovka	Iz	.6.15-	R,Ne,2.
MUDr	**Girsa**	Václav	28.11.75	Šepetovka	Iz	16.10.20-	L,Č,
Plnomocník vlády ČSR pro Rusko							
Rtn.	**Glanc**	Boris	09.12.82	Malín Č..	Du	1.1.16-25.3.18	L,DM,1,2.

	Glanc	Feodor	22.11.90	Malín Č.	Du	8.6.16-29.3.18	R,DM,1,2.
ČD felč.	**Glanc**	Josef	03.09.92	Malín Č.	Du	28.8.14 - 21.6.17	L,DM, Ne,1, 2,3,4
Des.	**Glasse**	Josef	20.01.98	volost Zdolbice	Ro	18.5.17-21.1.18	R,DM,1,2.
	Gončarov	Nikolaj	29.10.94	Krošna	Ži	27.3.17-	R,1,2.
Des.	**Gordijenko**	Gregorij	05.01.96	Novokrajev	Os	13.5.16-	R,D,2.
ČD	**Grmela**	Antonín	2.08.91	Varšava	Du	26.8.14- 12.12.14	L,1,2,4.
zajat a oběšen, spolu s Müllerem							
ČD svob.	**Grmela**	Josef	11.12.92	Straklov	Du	28.4.17-.5.19	L,Č,2,4.
	Gryščuk	Michal	. . 90	Hubín	Lu	6.3.17-1.9.17	R,2.
	Hajný	František		Libánovka	Du		1.
ČD	**Hajný**	Josef	10.01.86	Trišvice	Vol	18.9.14 -14.1.22	L,DM,2.
	Hajný	Tomáš	. . 95	Kužel	Ov	18.10.15-7.12.17	R,O,2.
	Hajný	Vladimír	29.09.94	Dorohostaj	Du	19.10.15-13.8.17	R,D,2.
	Hajšínek	Antonín	15.05.83	Buderáž	Du	20.10.16-21.1.18	L,DM,1,2.
	Hajzler	Vladislav	10.04.86	Teremno	Lu	28.5.16-21.2.18	R,DM,2.
	Haken	Vladislav	24.12.96	Novosilky	Lu	11.6.17-	L,1,2.
	Haken	Václav	15.09.81	M.Zubovština	Ky		1.
	Halaburda	Antonín	. . 77	Dermáň	Du	22.4.17-3.8.17	R,O,2.
	Halámek	Emanuel		Vol.	Vol	18.10.15-	L,2.
	Haltuch	Jan	25.12.83	Dlouhé Pole	Du	24.4.16-3.8.17	L,O,2.
	Hamáček	Vladimír	26.04.97	Terešov	Du	4.6.16-26.3.18	L,DM,1,2.
ČD	**Hamáček**	Jan	29.12.91	Dembrovka	Ro	7.9.14 - 4.2.18	L,A,1,2,3.
Čet.	**Hampl**	Josef	16.11.94	Olšanka	Ži	2.10.16-17.1.18	L,D,1,2.
	Hanke	František	02.02.85	Dubno	Du	9.8.16-3.6.17	L,D,2.
	Hanna (Hán)	Stanislav	25.10.97	Marianovka	Os	4.6.16-	L,2.
Svob.	**Hanyk**	Antonín	04.09.87	Redkoduby	Du	20.7.17-	R,2.
	Hart	Ludvík	15.05.92	Michalovka	Ro	8.11.15-	R,1,2.
Prac.	**Hašlar**	Stanislav	20.11.00	Počajev	Kř	12.3.20-21.10.20	R,Č,2.
	Hašler	Josef	21.02.97	Moldava	Du		1, †.
ČD des.	**Hašler**	Vladimír	12.12.94	Chomout	Du	28.8.14 - 14.12.17	L,O, Ne,1, 3,4.
	Havelka	Josef	10.02.78	Novosilky	Lu	5.10.16-	L,1,2.
	Havlíček	Josef	10.05.97	Martinovka	Ro	12.10.16-15.7.17	L,DM,1,2.
	Havlíček	Václav	25.02.98	Ulbárov	Du	28.2.17-	L,2.
	Havránek	Alois	. .97	Volkov	Du		1.
	Havránek	Vladimír	27.01.90	Dědova Hora	Os	23.7.16-31.12.18	L,NS,2.
Svob	**Havránek**	Filip	03.06.80	Semiduby	Du	20.6.15-15.10.16	R,NS,2.
	Hejcman	Antonín	27.04.83	Selenčina	Ži		1.
	Hejda	Jan	31.01.97	Nevirkov	Vol.	16.7.16-	R,1,2.
	Helcel	Josef	23.02.95	Mirohošť	Du	18.10.15-15.4.18	R,DM,1,2.
	Helcel	Vladimír	20.08.97	Mirohošť	Du	4.6.16-10.12.17	R,1,2.
Ing. kpt.	**Helcl**	Alexandr	15.01.84	Vol.	Vol	22.7.16-1.9.20	R,ČSA,2.
	Heliks	Alexandr	07.12.86	Moldava	Du	14.7.16-	R,D,2.
	Hellmich	Ludvík	15.08.55	Semiduby	Du	21.11.18-. . 19	L,Č,2.
	Hendrych	Jan	24.06.95	Ulbárov	Ro		1.
ČD svob.	**Hendrych**	Josef	. .91	Juliánovka	Lu	28.8.14 - 9.1.15	L,**B**-zajat a ubit bodáky, 1,2,3

	Hepfel	Alexandr	. . 97	Krošna	Ži	13.6.16-3.6.17	L,D,2.
	Herbrich	Antonín	22.08.80	Martinovka	Ro	8.10.16-	1,2.
	Herzán	Vladislav	20.09.95	Újezdce	Du	30.12.16-	L,2.
	Herzán	Antonín	..91	Újezdce	Du		L. 3 bratři
	Herzán	Josef	..94	Újezdce	Du	- .. 20	L, **S**-tyfus
	Hetflajš	Josef	16.08.95	KurdybáňVar	Du	7.11.15-3.8.17	R,O,2.
	Hibrant	Josef	16.05.93	Mirohošť	Du	29.08.16-	L,2.
	Hihlan	Vladimír	27.7.96	Vol.	Vol	2.10.17-	L,D,2.
	Hladík	Alexandr	04.02.97	Bojarka	Du	25.7.16-2.9.20	L,Č,DM,1,2.
	Hladík	Josef	. 04.68	Vol.	Vol	-9.1.20	L,DM,2.
	Hlaváč	Filip	. . 82	Buderáž	Du	24.4.16-	R,2.
	Hlaváček	Josef	03.07.96	Dědkovice	Ro	27.8.14 - 17.1.18	R,O, Ne,1,2.
	Hlaváček	Josef		Dědova Hora	Os	18.2.17-1.6.17	R,DM,2.
	Hlaváček	Vladimír	28.08.98	Hlinsk	Ro	28.2.17.-	L,2.
	Hlavatý	Josef	15.10.93	Dubno	Du	11.10.17-13.10.20	L,DM,2.
	Hlobuček	Jan	03.11.97	újezd Dubno	Du	20.5.16-	L,2.
	Hloušek	Václav	19.04.95	Zálesí	Du	8.11.15-17.12.17	R,DM,1,2.
	Hloušek	Václav	16.10.88	Sudobiče	Du	1.12.16-17.9.18	R,D,1,2.
	Hloušek	Vladimír	05.02.97	Dlouhé Pole	Du		1.
ČD čet.	**Hnídek**	Václav	10.04.80	Mirohošť	Du	10.8.14 - 19.12.17	L,A, DM,Ns, 1,2,3,4.
	Hnídek	Vladimír	12.09.97	Máslenka	Du	4.6.16-3.8.17	L ,O, 1,2..
	Hnízdil	Štěpán	13.12.93	Kneruty	Du	14.7.16-17.12.17	R,DM,2.
	Hnízdo	Václav	04.07.94	Novokrajev	Os	22.5.16-	R,1,2.
	Hnízil	Josef	15.04.94	Malín Č.	Du	10.5.16-	R,1,2.
	Hofman	Jindřich	15.01.93	St.Teremno	Lu		L,1,2.
	Holan	Josef	29.08.97	Krošna	Ži	29.7.16-	L,2.
	Holásek	Josef	15.08.88	Falkovština	Du	27.6.17-	L,1,2.
	Holásek	Václav	28.09.96	Krásná Hora	Du	27.11.1?-1.2.18	L,DM,1,2.
	Holec	Václav	26.03.80	Mirohošť	Du	27.11.16-	L,1,2.
	Holec	Vasilij	17.08.96	Zdolbunov	Ro		1.
ČD	**Holeček**	Josef	28.03.77	Volkov	Du	24.8.14-	L,1,4.
	Holeček	Bohumil	. . 84	Volkov	Du	2.12.16-	L,2.
	Holomíček	Antonín	21.05.79	Malín Č.	Du	4.4.15-	L,2.
Des.	**Honzátko**	Václav	12.08.95	Novokrajev	Os	18.10.15-. . 20	L,Č,1,2.
ČD svob.	**Hora**	Antonín	. .93	Libánovka	Du	28.8.14 - 15.11.17	L,Ne,1,2,3,4.
	Horáček	František	. .95	Teremno	Lu	18.3.17-8.12.17	R,DM,1,2.
ČD	**Horáček**	Mitrofan	13.08.93	Ulbárov	Ro	27.8.14 - 1.1.18	L,Ne,1,2,3,4.
ČD	**Horák**	František	23.11.78	Straklov	Du	10.9.14-10.10.15	L,**Z**-,1,2.
	Horák	Michal	. .94	Luck	Lu		1.
	Horák	Mikuláš	. .94	Selenčina	Ži		1.
	Horák	Jan	. . 86	Sadov	Lu	12.9.16-	L,2.
	Horn	Vladimír	10.07.95	Hlinsk	Ro	19.2.16-	L,2.
Svob.	**Horník**	Antonín	11.11.88	Dorohostaje	Du	16.9.16-28.3.18	L,DM,1,2.
	Hořínek	Emil	10.07.98	Romanov	No	19.8.17-	L,1,2.
ČD	**Hořínek**	František	02.04.94	Straklov	Du	21.8.14-16.10.17	L,DM,2.
	Hoták	Václav	09.10.94	Špakov	Ro	17.1.17-10.3.18	R,D,2.
ČD rtn.	**Houdek**	Jan	14.07.93	Ostroh	Os	28.8.14 - 14.1.20	L,Č,A,1,2,3,4
	Houdek	Jan	09.04.79	Torčin	Lu		1.

ČD svob.	**Hozák**	Michael	16.09.95	Luck	Lu	30.8.14 - 24.11.14	L,**Z**-1,2,3,4.
ČD čet.	**Hozák**	Mikuláš	. . 94	Siljapština	Ži	30.8.14-22.1.18	L,A,2,3.
	Hradec	Václav	15.09.98	Ulbárov	Ro	20.12.16-22.7.21	L,DM,1,2.
ČD	**Hradec**	Vladimír	. .94	Hnidava	Lu	23.8.14-27.6.15	L,**B** na řece San,1.
ČD svob.	**Hradec**	Josef	. .94	Moldava	Du	30.8.14 - 14.6.15	L,**B**,A,1,2,3,4
	Hrnčíř	Vladimír	03.05.80	Mirohošť	Du	17.4.17-	L,1,2.
	Hromada	Vladimír	03.09.81	Volkov	Du	19.12.16-	L,D,2.
ČD des.	**Hromek**	Antonín	. .94	Meziliska	Ov	2.9.14 - 10.2.18	L,D, Ne,1, 2, 3.
ČD svob.	**Hromek**	Vladimír	15.04.95	Meziliska	Os	2.9.14 - 21.10.17	L,A,1,3.
ČD	**Hrubec**	Ivan	. .96	Voločiska	Vol.	21.8.14 - 24.4.15	L,**N**,1,2,3,4.
ČD	**Hrubeš**	František	29.06.86	Ploska	Du	23.8.14-27.6.15	L,**B**-San. 1,2.
ČD svob.	**Hruška**	Vladimír	26.12.91	Krupá-Hranice	Lu	30.8.14 - 20.11.17	L,A,1,2,3,4.
	Hryščuk	Michail	. .90	Hubín	Lu		1.
	Hryzbyl	Josef	9.2.86	Moldava I	Du	29.5.15-	L,2.
ČD	**Hřivek**	Stanislav	. .95	Volkov	Du	30.8.14-. . 16	L**,S**-tbc.1,2,3.
	Hucl	Josef	20.04.86	Hlinsk	Ro	1.7.16-	L,1,2.
Čet	**Huňát**	Václav	12.11.95	Zálesí	Du	18.11.15-29.3.18	R,DM,1,2.
	Hurka	Antonín	. . 95	Jezírko	Du	15.5.15-	L,1,2.
	Hůrka	Vladimír	08.04.86	Špakov	Ro	9.9.16-	L,2.
Des.	**Husák**	Cyril	29.03.93	Senoduby	Du	12.11.15-	L,D,2.
ČD	**Hušek**	Václav	28.09.92	Krošna	Ži	21.8.14	L,1,2,4.
ČD svob.	**Hušek**	Josef	. .71	Boratín Č.	Lu	30.8.14 - 15.11.17	L,A,1,2,3,4.
	Huta	František	18.02.87	Slavuta	Iz	25.2.16-25.1.18	L,DM,2,
	Hybler	Václav	12.08.95	Vilhelmovka	Vl		1.
ČD	**Hybler**	Vladimír	. .93	Ulbárov	Ro	27.8.14 - 10.10.17	L,A,1,2,3,4.
	Hybler	Josef	11.03.92	Ulbárov	Du	5.6.16	L,2.
	Hybrant	Jaroslav	18.11.84	Jabloňovka	Du	21.10.16-	L,1,2.
ČD svob.	**Hyhlan**	Emil	. .83	Straklov	Du	28.8.14 - 15.9.15	L,1,2,3,4.
ČD	**Hyhlan**	Filip		Straklov	Du	7.9.14 - 30.9.17	L,A,1,3.
	Chalupčák	Josef	06.01.98	Mlynov	Du	15.6.16-	L,1,2.
	Chalupecký	Josef	16.08.97	Dubno	Du	6.7.16-	L,1,2.
	Chalupník	Alexandr	. . 89	Holoveň	Os	7.5.16-	R,2.
	Charouzek	František	.07.77	Niva?	Lu	20.6.15-13.5.17	L,1,2.
	Charouzek	Josef	. . 83	Luck	Lu	4.11.15-9.6.17	R,2.
	Charvát	Alexandr	08.02.93	Hlinsk	Ro	5.3.16-8.2.18	L,D,1,2.
Des	**Chejnovský**	Andrej	01.11.93	Kuněv	Os	1.10.16-	L,1,2.
	Chlad	Josef	28.04.85	Ivanoviče	Ži		1.
	Chmelík	Antonín	06.01.88	Bugrin	Ov	19.10.15-19.6.17	L,O,2.
	Chodakovský	Fedor	. .93	Medinovka	Vol.		1.
ČD	**Chodakovský**	Jan	02.06.84	M.Zubovština	Ky	14.9.14 - 1.1.18	L,A,1,2,3,4.
	Chocholouš	Václav	25.02.92	Zdolbunov	Ro	4.4.16-19.6.16	R,1,2.
	Chromý	Cyril	. .93	Miluše	Lu	4.4.15-12.1.18	L,DM,1,2.
	Chroust	Jaroslav	. .80	Sofievka	Du	20.6.17-	L,1,2.
	Chudoba	Josef	24.04.98	Zdolbunov	Ro	18.5.17-21.2.18	L,DM,1,2.

	Chudoba	Antonín	.12.97	Stremihorod	Ky		1.
	Chudoba	Václav	16.09.85	Ozerany Č.	Lu	29.9.15-13.11.17	L,D,2.
	Jahoda	Vincenc	. . 92	Martinovka	Ro	12.7.16-	R,2.
	Jakubec	Josef	25.07.98	Podcurkov	Ro	28.2.17-	L,1,2.
ČD čet.	**Janáček**	Lev	05.12.89	Sarny	Ro	27.8.14-4.12.17	L,D, Ne,2, 3, 4.
	Jančák	Vladimír		Kvasilov	Ro	20.1.16-3.8.17	R,NS,2.
	Janda	František	06.03.80	Buderáž	Du	24.2.16-	R,1,2.
	Janda	František	08.03.89	Buderáž	Du		1.
	Janda	Viktor	08.11.96	Buderáž	Du		1.
ČD des.	**Janda**	Václav	.03.88	Volkov	Du	7.9.14 - 23.1.18	L,A,1,2,3.
	Janda	Jaroslav	. .88	Volkov	Du		1.
	Janda	Václav	20.12.97	Buderáž	Du	4.6.16-3.8.17	L,O,2.
	Jandík	Vladimír	30.10.92	Romanov	No	20.6.16-3.8.17	R,O,2.
ČD	**Janeček**	František	6.12.93	Teremno	Lu	28.8.14 - 24.11.15	L,A,DM-ran. 1,2,3,4.
	Janeček	Josef	15.11.95	Vol.	Vol	18.10.15-5.7.17	L,2.
	Janko	Josef	28.03.98	Martinovka	Ro	28.2.17-15.1.18	L,1,2.
	Janko	Julius	02.03.81	Michalovka	Ro	25.5.16-5.11.17	L,DM,2.
	Janoušek	Václav	02.11.86	Dlouhé Pole	Du	30.5.16-	R,1,2.
	Janoušek	Jan	24.08.80	Podcurkov	Ro	14.5.17-20.12.17	L,DM,2.
	Janoušek	Vilém	05.04.87	Rapatov	Du	20.6.15-	R,2.
ČD des.	**Jansa**	Josef	16.11.84	Volkov	Du	24.8.14 - 30.8.17	L,A,DM,1,2, 3,4.
	Jasanský	Antonín	13.08.98	Krošna	Ži	2.1.18-28.3.18	L,DM,1,2.
	Jasinský	Jaroslav	11.02.91	Horodišče	Ro	1.11.16-	R,2.
Rtn.	**Javůrek**	Alexandr	..82	Hubín	Lu	5.10.16	R,2.
	Jedlička	Alexandr	02.04.83	Hlinsk	Ro		1.
ČD čet.	**Jedlička**	Josef	28.10.94	Hlinsk	Ro	27.8.14 - 21.10.17	L,A,1,2,3,4.
ČD	**Jedlička**	Vladimír	. . 94	Hlinsk	Ro	7.9.14-26.11.14	L,**B**,A,2,3.
	Jelínek	Vladimír	18.08.96	Hlinsk	Ro		1.
	Jelínek	Bohumil	08.10.97	Rovno	Ro	23.5.17-	R,DM,2.
	Jenč	Václav	28.07.86	Ulbárov	Du	1.10.19-23.4.20	L,Č,2,
	Jeníček	Václav	. .93	Sofievka	Du	24.11.16-6.2.18	L,1,2.
	Jeřábek	Václav	18.04.95	Kvasilov	Ro	18.10.15-. . 17	R,1,2.
	Jeřábek	Jan	27.12.93	Kvasilov	Ro	26.4.17-3.8.17	R,O,2.
	Ježek	Antonín	. .96	Volkov	Du		1.
	Ježek	Vladimír	06.02.98	Ivanoviče	Ži		1.
ČD svob.	**Jíra**	Stanislav	. .95	Teremno	Lu	30.8.14 - 12.9.17	L,1,2,3,4.
	Jiránek	Alexandr	. . 88	Koloděž	Lu	27.7.16-	L,2.
	Jirásek	Josef	20.10.94	Buderáž	Du	18.10.15-	R,1,2.
	Jirkovský	Jan	. .88	Volkov	Du		1.
Svob.	**Jirkovský**	Mikuláš	11.02.95	Volkov	Du	18.10.15-	R,2.
	Jirkovský	Vladimír, Fr		Volkov	Du		L,VS,2.
	Johan	Josef	04.09.83	Ulbárov	Du	2.5.16-	R,2.
	Jón	Josef	12.12.87	Kneruty	Du	16.7.16-14.6.17	R,1,2.
	Jonáš	Josef	28.06.96	Ulbárov	Ro	30.5.16-3.8.17	R,1,2.
	Jonáš	Vladimír	29.06.95	Kvasilov	Ro		1.
	Juha	Antonín	04.03.98	Kněhyňky	Lu	12.2.17-	L,1,2.

	Juna	Václav		Palče	Lu		1.
ČD rtn.	**Jůna**	Oldřich	12.09.93	Hrušvice	Ro	30.8.14 - 5.4.18	L,Č,A,DM,1, 2,3,4.
	Junek	Václav	22.05.94	Rohozno	Du	18.5.16-	R,1,2.
	Kabyl	Vasilij	12.02.83	Sofievka	Du	11.9.16-	R,O,2.
	Kačenovský	Ignác	04.06.91	Kvasilov	Ro	10.1.17-	L,1,2.
	Kadavý	Jaroslav	29.06.91	Volkov	Du	8.7.16-	L,1,2.
	Kadavý	Vladimír	21.06.90	Točinská	Lu	1.1.17-	L,2.
	Kadeřábek	Josef	14.01.86	Zdolbunov	Ro	20.11.15-	R,D,1,2.
Elév	**Kadeřábek**	Štěpán	. . 04	Stanislavka	Du		Č,sirotek,2.
	Kadeřábek	Václav	07.05.82	Kvasilov	Ro	20.1.19-	L,2.
	Kadlec	Josef	29.10.96	Hrušvice	Ro		1.
Čet.	**Kadlec**	Vladimír	12.06.98	Hrušvice	Ro	6.2.17-25.4.21	L,**S**-tbc,1,2.
ČD	**Kadlec**	Josef	14.05.93	Hrušvice	Ro	29.8.14 - 26.11.17	L,Ne,O,2,3,4.
ČD	**Kafka**	Jan	24.03.91	Hlinsk	Ro	27.8.14-12.12.16	L,NS,2,4.
	Kajer	Josef	09.03.95	Verba	Du	28.3.16-3.8.17	R,O,2.
	Kajl	Vladimír	27.11.95	Mirohošť	Du	1.11.15-16.5.17	R,O,2.
	Kalaš	Václav	27.02.97	Miluše	Lu	12.12.16-19.9.18	L,D,1,2.
	Kalcovský	Josef	18.03.75	Mirohošť	Du	20.12.16-17.6.17	L,DM,1,2.
	Kalčík	František	14.12.89	Niva Zločevská	Du	13.10.16-	L,1,2.
	Kalinkovsky	Bronislav	15.01.94	Alexejevka	Vol.	23.5.16-23.8.16	R,PS,2.
ČD svob.	**Kališ**	Jiří	28.06.93	Hubín	Lu	30.8.14 - 30.9.17	L,DM,A,1,2, 3,4.
ČD des.	**Kalkus**	Vladimír	05.11.88	Straklov	Du	17.9.14 - 1.7.17	L,Č,Ne, 1,3.
Des.	**Kamínek**	Julian	06.02.97	Jedvaniny	Os	1.9.17-	L,1,2.
	Kaminský	Edmund	. . 79	Novohrad Vol	No	2.10.16-3.8.17	R,O,2.
	Kaplan	Morduch			Vol		L,PS,2.
	Kára	Josef	27.01.81	Pereritka	Vol.	20.6.15-21. 2.18	R,D,1,2.
ČD des.	**Karabec**	Jan	05.01.94	Moldava	Du	24.8.14-3.8.17	L,nem., Ne,1, 2,4.
	Karaševič	Antonín	13.03.90	Dubno	Du	3.4.16-	R,1,2.
ČD	**Karban**	Václav	. .90	Šumsk	Du	28.8.14 - 29.7.15	L,A,**Z**-nem. 1,2,3,4.
	Kasal	Josef	05.12.86	Šepetovka	Iz	8.9.18-16.11.20	L,DM,2.
	Kasal	Vladimír	02.02.88	Šepetovka	Iz	28.7.17-13.11.20	L,DM,2.
	Kašpar	Josef	27.02.79	Podcurkov	Ro	20.6.15-14.4.17	L,1,2.
ČD svob.	**Kašpar**	Vladimír	. .93	Miluše	Lu	28.8.14 - 1.4.18	L,A,1,2,3,4.
ČD	**Kavka**	Ivan	. .78	Hlinsk	Ro	27.8.14	L,1,4.
ČD	**Kazda**	Vladimír	. .95		Vol.	2.9.14 - 16.8.17	L,O,Ne,1,3,4.
	Kazda	Josef	31.8.97	Novokrajov	Os	4.6.16-	R,1,2.
	Kendík	Jaroslav	15.06.82	Niva	Lu.	10.11.16-	L,1,2.
	Kendík	Josef	02.01.83	Sergejevka	Du	19.11.15-30.1.18	L,DM,2.
	Kchop	Vladimír	01.10.95	Olšanka	Ži	18.11.18-31.1.19	R,**S**-otrava, 1,2.
	Kchop	Josef	23.03.72	Čudnov	Ži		Č,2.
	Kikal	Josef	26.07.81	Straklov	Du		1.
ČD rt..	**Killer**	Josef	7.12.93	Mstěšín	Lu	30.8.14 - 10.8.20	L,A,Č,1,2,3,4
Polnyj Georgievskij kavaler							
	Kimpl	Josef	. 12.97	Miluše	Lu	7.10.16-17.9.18	L,D,1,2.
	Kindl	Josef	17.02.98	Buderáž	Du	26.8.17-	R,1,2.

	Kinšt	Antonín	09.08.95	Horodiště	Du	1.11.15-3.8.17	R,O,1,2.
ČD ds.	**Klaban**	Vladimír	25.07.93	Mstěšín	Lu	30.8.14 - 21.6.18	L,Ne,O,1,2,3,4.
ČD čt.	**Klajn**	Antonín	14.05.93	Žitomir	Ži	26.8.14 - 19.3.18	L,Ne,O,1,3,4.
	Klajnšmied	Emil	12.03.82	Kněhyňky	Lu	4.4.15-	R,1,2.
	Klecanda	Vojtěch		Berdičev	Ky		1.
	Klicpera	Vladimír	23.07.98	Volkov	Du	29.10.17-	L,2.
ČD pprap.	**Klígl**	Otokar (Alexandr)	16.04.82	Zdolbunov	Ro	24.8.14 - 24.12.17 Uvolněn 22.3.18.	15.4.15 ran.u Medzilaborců L,A,1,2,3,4.
Polnyj Georgievskij kavaler							
ČD	**Klich**	Jaroslav	13.10.98	Olšanka	Ži	4.9.14 - 24.4.23	L,A,DM,ČSA 1,2,3,4.
ČD	**Klich**	Jaroslav				2.9.14-	L,A,3.
ČD des.	**Klich**	Otokar	10.05.96	Čudnov-Olšanka	Ži	27.8.14 - 1.3.18	L,DM,1,2,3,4
ČD	**Klich**	Václav		Zdolbunov	Ro	29.8.14-5.10.14	**S**-tyf.,1,2,3,4.
ČD por.	**Klich**	Michael	18.12.94	nar. Praha	Vol.	15.9.14 - 21.4.18	L,A,ČSA,1,3, 4.
	Kloboučník	Vladimír	18.11.91	Jezírko	Du	2.11.16-12.1.18	L,D,1,2.
Des.	**Kloc**	Rudolf	10.05.86	Újezdce	Du	14.9.16-20.2.18	L,D,1,2.
	Klos	Čeněk	. .96				1.
	Knobloch	Josef		Kopošno	Ži		1.
	Knop	Antonín	. .	Mirohošť	Du		1.
	Kocek	Josef	10.03.85	Teremno	Lu	31.3.17-11.6.17	L,1,2.
	Kocourek	Vladimír	15.04.89	Bocianovka	Du	26.4.15-5.7.17	L,2.
Prap.	**Kočegarov**	Sergej	16.12.90	Kovel	Ko	12.10.17-	L,1,2.
	Kočí	Josef	10.10.86	Zaháje	Lu	20.6.16-14.12.17	L,D,1,2.
	Kočí	Josef	04.04.91	Podcurkov	Ro	14.8.17-20.1.18	1,3.
	Kočí	Petr	27.06.90	Krásný Sad	Vol.	20.6.16-22.3.18	R,D,1,2.
Des.	**Kočí**	Alexandr	01.03.98	Vol.	Vol	8.7.16-	L,2.
	Kočí	Pavel	29.6.93	Hubín	Lu	29.9.15-12.1.18	L,D,Ne,2.
Svob.	**Kočí**	Vladimír	4.7.94	Podcurkov	Ro	6.10.16-21.4.17	R,1,2,3.
	Kočina	Václav	30.01.96	Hrušvice	Ro	3.3.16-. . 20	L,Č,1,2.
ČD des.	**Kočina**	Vladimír	. . 95	Hrušvice	Ro	24.8.14 - 8.2.18	L,A,O,1,2,3,4
	Kočka	Jan	06.12.96	Bakovce	Lu	14.7.16-14.7.17	L,1,2.
	Kohout	Augustin	01.07.89	Vinohrady	Ži	26.8.16-25.3.18	L,D,1,2.
	Kohout	Viktor	15.01.92	Vysoká	Ži		1.
	Koláček	František	23.01.83	Dubno	Du	6.6.16-6.5.20	L,DM,2.
	Kolář	Hynek	09.05.80	Hrušvice	Ro	19.11.15-19.9.16	L,NS,2.
ČD des.	**Kolařík**	Antonín	. . 93	Hlinsk	Ro	27.8.14-6.11.17	L,D,2,4.
ČD svob.	**Kolomazník**	František	. .94	Mirohošť	Du	28.8.14 - 14.4.18	L,A,1,3,4.
ČD svob.	**Kolomazník**	Vladimír	. .94	Luthardovka	Du	28.8.14 - 14.4.18	L,A,1,2,3,4.
	Komárek	Ferdinand	05.01.97	Kopče	Lu		1.
	Komárek	Rudolf	04.02.98	Kopče	Lu	13.2.17-9.2.18	L,D,2.
	Koňák	Vladislav	18.06.93	Hubín	Lu	20.6.18-	R,1,2.
	Končický	Josef	26.10.91	Straklov	Du		1.
	Kopal	Josef	01.01.90	Straklov	Du	20.1.16-3.8.17	L,DM,2.
ČD	**Kopecký**	Vladimír	05.04.84	Okolek	Ži	30.8.14	L,1,2,4.

ČD	**Kopecký**	František	. .93	Okolek	Ži	30.8.14	L,1,4.
ČD	**Kopecký**	Ivan	4.7.95	Okolek	Ži	30.8.14-9.1.16	L,**B**,1,4.
	Kopecký	František		Špakov	Ro	10.1.17-13.7.17	L,VS,**S**-nem
	Kopecký	Josef	05.04.84	Okolek	Ži	24.2.16-	L,2.
ČD	**Kopřiva**	Vladimír	. .93	Straklov	Du	10.9.14 - 24.11.16	L,O,A,1,2,3,4
	Kopřiva	Václav	17.09.96	Straklov	Du	28.2.16-3.8.17	L,2.
Čet.	**Kopta**	Josef	27.01.95	Mirohošť	Du	18.10.15-29.6.17	R,1,2.
	Kopta	Václav	16.06.80	Poddubce	Lu	29.9.15-14.4.18	R,O,1,2.
	Kopta	Vladimír	05.02.92	Krupá-Hranice	Lu	14.6.16-22.3.18	R,D,1,2.
ČD des.	**Kopta**	Václav	12.04.93	Mirohošť	Du	28.8.14 - 12.11.17	L,Č,Ne,1,2,3,4.
	Kopta	Josef	24.02.88	Moldava	Du	23.3.16-3.8.17	R,O,2.
ČD svob.	**Koráb**	Bohumil	. .96	Volkov	Du	28.8.14 - 4.2.18	L,O,1,3,4.
	Korčák	Roman	30.11.85	Záhorce	Du	24.8.16-	L,1,2.
	Korodzijevski			Pikovce	Ky		1.
	Koršák	Martin	12.04.93	Malachačky	Vol	16.3.17	L,Č,2.
Des.	**Kosobudský**	Viktor	08.09.99	Šepetovka	Iz	10.9.18-5.1.22	L,DM,2.
	Košátko	Josef	16.01.96	Romanov	No	8.10.16-24.3.18	R,1,2.
	Košátko	Rostislav	19.03.98	Romanov	No	19.8.17-	L,1,2.
	Košátko	Vladimír	23.08.97	Romanov	No	19.8.17-	L,2.
	Košťál	Alexandr	06.05.93	Zdolbunov	Ro	10.4.17-27.6.17	L,D,2.
	Košťál	Vladimír	31.03.95	Mirohošť	Du	18.10.15-1.7.17	R,2.
	Kouba	Jan	. . 94	Holoveň	Os	2.11.15-	L,2.
	Koutecký	Karel	15.10.85	Novostavce	Os	31.5.16-15.10.16	R,1,2.
Rtm.	**Koutecký**	Pavel	. . 80	Vol.	Vol	12.10.16-20.7.17	R,2.
	Koutný	Jan	15.08.95	Sokolov	No	26.4.16-29.5.18	L,D,1,2.
	Koutný	Alexandr	28.08.87	Sokolov	No	26.6.17-9.1.18	L,O,2.
	Koutný	Petr	29.06.91	Sokolov	No	30.10.15-	R,2.
	Kovalský	Michael	22.0987	Nový Svět	Du	16.5.16-14.20	L,Č,2.
	Kovanda	Václav	15.08.98	Huleč	Os	18.5.17-31.1.18	L,DM,1,2.
ČD svob.	**Kovanda**	Antonín	13.12.84	Huleč	Os	26.8.14 - 20.11.16	L,A,1,3.
	Kovář	Antonín	12.10.98	Nikolajevka	Ky		1.
	Kovář	Štěpán		Nikolajevka	Ky		1.
	Kovář	František	11.06.82	Martinovka	Ro	16.2.17-9.6.17	L,DM-nem.,2
	Kozák	Antonín	26.01.95	Huleč	Os		1.
	Kozák	Josef	12.02.92	Sofievka	Du	1.11.15-20.3.18	R,D,1,2.
Čet.	**Kozák**	Jan	15.02.85	Niva Hubinská	Lu	24.4.16-	R,DM,2.
Ing.geom	**Kozák**	Jaroslav	5.10.94	Volkov	Du	15.6.16-3.3.18	R,Č,2.
	Kozel	Josef	08.03.80	Podcurkov	Ro	11.9.16-25.6.17	L,1,2,4.
	Kozlovský	Vjačeslav	06.09.94	Olšanka	Ži		1.
	Kozura	Antonín	10.07.87	Novohr. Vol.	No	15.10.17-	L,2.
	Kracík	Václav	06.12.94	Volkov	Du	25.2.16-31.1.18	L,D,1,2.
ČD	**Kracík**	Antonín	20.06.93	Ledochovka	Du	30.8.14 - 12.11.17	L,O,Ne,1,2,3,4.
	Krajdl	Václav	18.09.98	Sklíň	Lu		1.
	Krajdl	Vladimír	19.09.96	Sklíň	Lu	10.10.1?-	R,1,2.
ČD	**Král**	Stanislav	. .95	Vysoká Č.	Ži	26.8.14 - 6.11.17	L,O,Ne,1,3,4.
	Král	Stanislav	. .95	Volkov	Du		1.
	Král	Václav	. .	Mirohošť	Du		**B**-,1.

Čet.	**Král**	Josef	. .80	Vol.	Vol	20.6.15-12.6.17	L,2.
	Krátký	Jaroslav	28.03.84	Ivanoviče	Ži		1.
	Krátký	Josef	14.08.98	Hrušvice	Ro	28.2.17-13.7.17	R,1,2.
	Kratochvil	Jan	15.06.88	Alexejevka	Vol	8.6.16-3.8.17	L,2.
	Kratochvil	Josef	19.06.86	Vol.	Vol	2.10.16-17.6.17	L,2.
	Kraus	Josef	15.02.94	Rožišče	Lu	29.8.16-12.1.18	L,1,2.
	Krbec	Antonín	05.06.83	Kvasilov	Ro	3.9.16-25.3.18	R,1,2.
	Krčma	Josef	10.03.98	újezd Rovno	Ro	28.2.17-9.7.17	L,**N**,2.
	Krčma	Josef	20.06.94	Martinovka	Ro	6.4.16-26.3.18	L,DM,1,2.
Čet.	**Krebs**	Alexandr	12.10.86	Koryta	Du	24.5.16-	L,Č,2.
	Krejbich	Josef	09.03.86	Hrušvice	Ro	14.6.16-6.6.18	R,D,1,2.
	Krejčí	Václav	09.01.95	Alexejevka	No	15.5.15-	L,1,2.
	Krejčí	Václav	.03.02	Zdolbice, vol.	Ro	3.7.18-13.7.20	L,Č,1,2.
	Krejčí	Václav	05.09.78	Mirohošť	Du	7.10.16-	L,1,2.
Svob.	**Krejčí**	Vladimír	01.03.94	Huleč	Os	12.10.17-21.6.20	R,,Č.2.
	Kreps	Alois	10.10.96	Koryta	Du		1.
	Krob	Vladimír	02.11.93	Račín Nový	Vl	18.10.15-	R,1,2.
ČD	**Kroupa**	Jaroslav	02.01.92	Semiduby	Du	28.8.14-24.11.16	L,1,2,3.
	Krouský	Josef	06.02.93	Jezírko?	Du	23.8.16-7.7.17	L,1,2.
	Krouský	Josef	03.10.90	Jezírko	Du	12.6.16-8.12.17	L,DM,2.
	Kroutský	Antonín	06.10.96	Jezírko	Du	1.2.16-31.1.18	L,DM,1,2.
	Krouza	Josef	11.02.79	Ulbárov	Du	2.5.16-5.7.17	L,2.
	Krtil	Václav	16.06.96	Žitomir	Ži		1.
ČD des.	**Krtil**	Josef	17.06.93	Žitomir	Ži	1.9.14 - 16.12.17	L,A,1,3,4.
	Kruml	Josef	15.06.85	Luthardovka	Du	15.7.16-	R,1,2.
	Krupka	František	12.04.83	Lipjany	Lu		1.
	Krušina	Josef	25.04.85	Hrušvice	Ro		1.
	Krušina	Vladimír	20.01.98	volDědkovice	Ro		1.
ČD	**Krušina**	Antonín	29.12 .93	Hrušvice	Ro	29.8.14 - 25.3.18	L,A,1,2,3,4.
	Křesina	Stanislav	01.10.82	Špakov	Ro	20.6.15-26.5.17	L,1,2.
Des.	**Křišťál**	Jan	03.06.98	Vol.	Vol	20.10.18-14.6.21	L,DM,2.
Prap.	**Křivka**	Alexandr	17.03.95	Malovaná	Du	18.10.15-	L,1,2.
Por.	**Křivka**	Josef	26.12.93	Malovaná	Du	30.1.17-	L,Č,1,2.
	Křivka	Jan	01.09.85	Ivaniče	Vl	29.7.17-	L,2.
ČD rtm.	**Kříž**	Adam	25.02.92	Moravice	Du	31.8.14-18.11.20	L,DM,1,2,4.
	Kříž	Vladimír	15.12.93	újezd Dubno	Du	30.10.15.-6.8.16	L,**N**,2.
	Křížek	Josef	18.09.84	Mirotín	Os	9.8.16-	L,1,2.
Nezletilý	**Křižovský**	Nikolaj	14.09.01	Polonnoje	No	15.6.18-17.2.20	Č,1,2.
	Kuba	Ilič	10.03.99	Satyjev	Ro	10.8.18-12.9.21	L,DM,1,.2.
	Kubíček	Josef		Horbaši Vel.	Ži		1.
	Kubín	Václav	12.03.98	Hrušvice	Ro	28.2.17-	L,2.
	Kubový	Antonín	10.07.86	Sergejevka	Du	26.5.17-	L,1,2.
	Kubový	Vladimír	16.06.96	Podlesice	Lu	15.1.16-	L,1,2.
	Kubový	Alexandr	12.06.95	Dubno	Du	19.10.15-	z RA,2.
	Kučera	Jan	07.10.96	Stremihorod	Ky		1.
ČD mjr.	**Kučera**	Josef	29.02.95	Huleč	Os	28.8.14 - 15.10.20	L,Č,A,1,3,4.

	Kučera	Karel	9.1.89	Teremno	Lu	8.6.17- 23.3.18	L,1,2.
ČD	**Kučera**	Václav	. .90	Teremno	Lu	27.8.14 - 20.10.14	L,NS,1,3,4.
	Kučera	Vladimír	15.09.93	Dubno	Du	30.10.15-6.8.16	1.
ČD	**Kučeruk**	Feodor	. .94	Dubno	Du	28.8.14-15.3.17	L,DM,2,4.
	Kučeřík	Cyril	16.03.97	Vol.	Vol	16.8.16-15.6.17	L,2.
	Kudrna	Josef	07.06.95	Huleč	Os	18.10.15-11.6.17	L,1,2.
	Kudrna	Jaroslav		Kněhyninky	Lu	29.8.16-2.4.17	L,DM,2.
	Kuchař	Josef	15.06.96	Dermáň	Du	20.5.17-1.3.18	L,D,2.
	Kukal	Josef	26.07.81	Straklov Č.	Du	10.10.16-25.3.18	L,DM,2.
	Kulhavý	Josef	02.02.94	Michalovka	Ro	26.8.16-. 4.20	L,Č,1,2.
	Kunášek	Josef	06.08.93	Bojarka	Du	14.11.16-	L,DM,1,2.
	Kuřinský	Michal		Zdolbunov	Ro		1.
	Kuskýn	Ondřej	07.09.89	Vilsk	Ži	29.7.17-	R,1,2.
	Kušplák	Jan	03.01.93	Jezerná	Vol.		1.
	Kutek	František	28.10.94	Niva Hubinská	Lu	18.10.1?-10.2.18	L,1,2.
	Kvapil	Josef	17.03.83	Smolárna	Du	14.1.17-	L,1,2.
ČD svob.	**Kvapil**	Josef	26.08.93	Luck	Lu	30.8.14 - 11.2.18	L,D,A, 1,2,3, 4.
Čet.	**Květoň**	Antonín	08.03.94	Hrušvice	Ro	24.1.16 -	1.
ČD des.	**Květoň**	Vladimír	.94	Hrušvice	Ro.	29.8.14 - 20.5.17	L,A,1,2,3,4.
	Kvičala	Jan	04.05.97	Zdolbunov	Ro	28.2.17-	L,Č,2.
	Kympl	Josef	.12.97	Miluše	Lu		1.
ČD	**Kynšt**	Josef	. .94	Malín Č.	Du	12.9.14-23.4.17	L,1,2,4.
	Kysel	Mendel		Bereznica	Ro	20.9.17-22.12.17	L,DM,1,2.
	Kyselka	Jaroslav	21.04.94	Kupičov	Vl	26.5.16-	R,1,2.
	Ladičevský	Ladislav	15.01.99	Liňov	Vol	17.11.17-. . 20	L,Č,2.
	Lajnvebr	Josef	25.12.83	Martinovka	Ro	21.12.16-	L,1,2.
	Lancinger	Josef	18.04.89	Holovli Č.	Os		1.
	Langer	Jaroslav	10.09.98	Volkov	Du	29.1017-27.1.18	L,DM,1,2.
	Lankhamer	Friedrich	21.06.77	Nikolajevka	Ky		1.
	Latislav	Josef	26.07.98	Michalovka	Ro	28.2.17-	L,DM,1,2.
	Ledvina	Vladimír	09.11.92	Terešov	Du	1.7.16-28.3.18	R,DM,2.
Čet.	**Lelek**	Pavel	19.11.88	Zelov nar.		3.7.16-21.1.18	L,DM,2.
	Lešák	Josef	24.04.96	Noviny Č.	Du	4.6.16-21.2.18	L,1,2.
zavražděn nacistickými vojáky 13.7.43 v Č. Malíně							
	Lešák	Feodor	15.8.84	Noviny Č.	Du	18.10.15-12.6.17	L,2.
	Leščuk	Petr	05.06.86	Vol.	Vol	23.3.16-3.8.17	L,DM,2.
ČD	**Levandovský**	Antonín	. .95	Konobryť	Vol.	30.8.14-	L,1,4.
	Libánský	Jan	17.06.94	Kvasilov	Ro	11.11.16-10.7.17	R,DM,2.
Prap.	**Libánský**	Pavel	18.06.87	Kvasilov	Ro	27.9.16-21.2.18	R,DM,2.
	Linc	František	25.01.81	Horynhrad	Ro	26.1.18-9.2.18	R,D,1,2.
	Linger	Michal	10.11.98	Buderáž	Du		1.
	Linger	Vladimír	25.07.88	Noviny Č.	Du	18.10.15-	L,O,1,2.
	Linhard	Jan	25.07.87	Žitomir	Ži		1.
	Linhart	Josef	13.08.91	Mirohošť	Du	15.1.16-20.6.21	L,DM,1,2.
	Linhart	Václav	18.08.96	Mirohošť	Du	7.11.15-6.5.16	L,1,2.
	Linhart	Josef	23.6.94	Hlinsk	Ro	6.4.16-3.8.18	L,2.
	Linhart	Václav	06.02.76	Moldava	Du	2.5.16-1.6.17	L,2.
ČD	**Lipčák**	Julian	10.03.93	Chomout	Du	21.8.14 - 12.11.17	L,O,Ne,1,2,3.

	Lipinský	Lukian	13.03.96	Martinovka	Ro	1.6.16-19.4.17	L,1,2.
	Lipkovský	Josef	. . 85	Vol.	Vol	20.7.16-12.6.17	L.2.
	Lipovský	Alois	..95	Buderáž	Du	26.7.16-12.6.17	L,2.
	Líska	Alexandr	09.10.91	Izjaslavl	Iz	29.7.17-	L,DM,1,2.
	Liška	Ludvík	. .95	Teremno	Lu	9.5.16-4.2.18	L,DM,1,2.
	Liška	Vladimír	03.05.96	Hrušvice	Ro	22.5.16-3.8.17	L,DM,1,2.
Rtm.	**Liška**	Alois	10.05.82	Novosilek	Os	5.10.16-12.6.17	L,DM,2.
	Liška	František	. . 84	újezd Luck	Lu	20.6.15-15.10.16	R,O,2.
	Liška	Vladimír	.05.98	Hrušvice	Ro	28.2.17-	L,2.
	Loboda	Patrik		Hubín	Lu	10.9.17-9.9.?	R,D,2.
ČD pprap.	**Lopata**	Antonín	. .86	Podhájce	Du	27.8.14-	L,1,2,4.
	Loskot	Alexandr	24.07.95	Sofievka	Du	10.7.16-	L,1,2.
	Loskot	Antonín	1.11.95	Semiduby	Du	18.10.15-1.10.16	L,2.;
	Loskot	Vladimír	07.11.96	Huleč	Os	4.1.18-25.3.18	R,D,2.
	Loukota	Emil	11.04.98	Kopče	Lu	10.2.17-	L,,1,2.
Des.	**Ludvík**	Alois	09.11.92	Teremno	Lu	26.1.16-23.6.17	L,1,2.
	Ludvík	Antonín	31.12.96	Teremno	Lu	13.9.16-14.6.17	L,2.
	Lucheuer	Jan	21.01.93	Ivančice	Lu		1.
	Luks	Václav	22.03.95	Nikolajevka	Ky		1.
	Lupínek	Vladimír	01.02.98	Okolek	Ži		2.
	Luzum	Josef	18.01.94	Koňušky	Du	20.9.16-29.3.18	R,1,2.
	Luzum	Vladimír	20.05.82	Špakov	Ro	20.6.15-	R,2.
	Macák	Alexandr	15.12.96	Sofievka	Du	6.10.15-	R,1,2.
	Macek	Josef	10.02.00	Mirohošť	Du	15.1.18-11.6.19	L,DM,2.
	Macek	Vladimír	02.03.84	Mizoč	Du	30.5.16-	L,1,2.
mjr.	**Mackevič**	Jiří	19.12.86	Rožinsk	Ko		1.
ČD	**Macoun**	Josef	. .93	Moldava	Du	27.8.14 - 2.1.18	L,D,Ne,1,2,3.
ČD des.	**Macoun**	Josef	04.12.88	Hlinsk	Ro	27.8.14 - 18.1.18	L,A,1,2,3,4.
ČD des.	**Mach**	Antonín	19.03.92	Volkov	Du	28.8.14 - 1.1.18	L,A,1,3,4.
Des.	**Mach**	Václav	15.05.89	Volkov	Du	16.7.16-8.9.17	L,1,2.
ČD	**Mach**	Josef	. .95	Korabliště	Du	28.8.14 - 26.5.18	L,O,Ne,1,3.
ČD des.	**Mach**	Josef	. .93	Kliščicha	Du	28.8.14 - 15.11.17	L,O,Ne,1,2,3,4.
	Mach	Vladimír	. .	Chomout	Du		1.
ČD	**Machač**	Vasilij	25.09.89	Semiduby	Du	29.8.14-12.6.17	L,2.
	Macháček	Josef	. .91	Volkov	Du		1.
ČD svob.	**Macháček**	Vladimír	. .94	Dubno	Du	28.8.14 - 10.8.17	L,O,Ne,1,2,3,4.
	Machavkin	Pavel	10.09.02	Taraš	Vol.	20.6.18-20.6.20	L,DM,1,2.
	Majer	Matěj	08.10.78	Mizoč	Du	24.4.16-	L,1,2.
	Majer	Václav	12.03.95	Volkov	Du		R,,1,2.
Ppor.	**Mála**	Vladimír	13.07.92	Luck	Lu	5.7.17-13.8.19	R,Č,1,2.
	Malák	Alexandr	27.04.88	Miluše	Lu	24.3.16-	R,1,2.
	Maleček	Jaropolk	01.11.80	Kněhyninky	Lu	9.9.16-	L,2.
	Málek	Vladimír	18.01.81	Rovno	Ro	20.6.15-19.8.17	L,D,1,2.
	Málek	Josef	20.06.96	Ploska	Ro	7.11.14-26.11.17	L,D,2.
	Malina	Vladimír	07.08.97	Puchov	Ky		1.
ČD čet.	**Malý**	František	24.06.93	Volkov	Du	28.8.14 - 8.4.18	L,A,1,2,3,4.

ČD des.	**Malý**	Antonín	06.12.94	Rohozno	Du	21.8.14 - 12.11.17	L,O,Ne,1,2,3, 4.
ČD	**Malý**	Petr	. .93	Zdolbunov	Ro	21.8.14 - 23.10.17	L,A,1,2,3,4.
	Malý	Václav	11.02.95	Žitomir	Ži	18.10.15-	R,Ne,2.
	Maňas	Vladimír	15.11.86	Hlinsk	Ro	21.11.1?-2.8.17	L,1,2.
	Mandík	Prokop	19.01.84	Hrušvice	Ro	4.6.16-19.5.17	R,1,2.
	Mandík	Vladimír	17.01.95	Špakov	Ro	18.10.16-	R,1,2.
	Mandík	Matěj	18.03.94	Rovno	Ro	18.10.15-	R,2.
	Mandlík	Josef	21.01.95	Špakov	Ro		1.
	Marek	Václav	28.09.87	M.Zubovština	Ky		1.
	Marek	Josef	01.01.98	Mstěšín	Lu	12.2.17-	L,2.
	Marek	Josef	06.04.88	Michalovka	Ro	8.6.16-	R,2.
	Marel	Antonín	09.01.97	Alexandrova kolonie	Lu	24.8.16-	L,Č,1,2.
	Marel	Jan	08.01.87	Užava	Lu	2.7.16-	L,1,2.
	Marel	Josef	10.03.97	Rožiště	Lu	5.7.16-7.7.17	L,D,1,2.
	Maršík	Antonín	04.10.87	Moskovština	Du	. 5.16-	L,2.
Prap.	**Martínek**	Ivan	06.01.90	Novosilky	Ro	12.1.18-23.4.20	L,Č,DM,1,2.
	Martínek	Josef	25.03.94	Dubno	Du	2.4.15-22.5.23	L,DM,1,2.
	Martínek	Josef	08.11.85	Hubín	Lu	10.9.17-	L,1,2.
	Martínek	Štěpán	10.05.89	Kvasilov	Ro	27.9.16-18.2.18	L,D,1,2.
ČD svob.	**Martinovský**	Josef	04.02.95	Volkov	Du	28.8.14 - 8.2.18	L,A,1,2,3,4.
	Martinovský	Vladimír	11.07.98	Volkov	Du	9.7.17-	L,1,2.
	Martinovský	Václav	12.01.97	Volkov	Du	24.2.16-	L,DM,1,2.
Svob.	**Martinovský**	Josef	. .93	Volkov	Du	8.11.15-1.7.17	L,1,2.
ČD	**Martinovský**	Václav	. . 95	Volkov	Du	10.9.14-25.12.14	L,**B**,2,3.
	Masfeld	Josef	30.05.93	Malovaná	Du	24.4.17-	L,1,2.
	Mastný	Vladimír	15.09.95	Hlinsk	Ro	29.9.15-23.6.17	L,1,2.
	Mašek	Josef	23.05.87	Buršovka	Du	2.6.16-3.8.17	L,O,2.
	Mašek	Josef	06.04.92	Rovno	Ro	7.7.18-9.8.21	L,DM,1,2.
	Mašek	Václav	10.09.96	Sofievka	Du	28.2.18-25.3.18	L,1,2.
	Mašovský	Josef	. .	Chomout	Du		1.
	Matějec	Josef	27.03.96	Teremno	Lu	20.8.16-	L,1,2.
	Matějka	Ondřej	. .95	Mirohošť	Du	23.5.16-23.3.18	R,DM,1,2.
	Matějka	Josef		Nikolajevka	Ky	16.7.16-	R,2.
	Matějka	Vilém	27.12.96	Mirotín	Os	18.11.15-20.6.17	R,DM,2.
	Matěščuk	Kuzma	. .	Stroky	Vol.	14.8.14-	R,1,2.
	Matijovský	Pavel	17.03.92	Budma	No		1.
Por.	**Matohlína**	Josef	08.03.97	Zdolbunov	Ro	31.8.16-14.7.20	L,Č,2.
Svob.	**Matouch**	Václav	25.09.95	Podčapky	Du	-21.2.18	L,1,2.
	Matouch	Vladimír	15.10.93	Podčapky	Du	16.8.17-21.2.18	L,1,2.
ČD	**Matyáš**	Stanislav	. .95	Teremno	Lu	30.8.14 - 24.11.16	L,A,nem.1,2,3.
	Mauer	Josef	08.03.95	Špakov	Ro	. . 15-	L,2.
	Mauer	Václav	15.01.83	Martinovka	Ro	13.7.16-	R,2.
	Mauler	Vladimír	28.02.98	Újezdce	Du	25.3.17-17.5.18	R,1,2.
	Maulis	Bohumil	20.04.81	Hlinsk	Ro	24.4.16-	R,1,2.
	Maulis	Jan	07.08.83	Rovno	Ro	20.6.15-	R,DM,1,2.
Svob.	**Maurer**	Josef	16.11.97	Svatá	Du	4.6.16-23.8.18	L,D,1,2.
	Mavr	Jan	23.06.94	Semiduby	Du	18.10.15-6.8.20	R,DM,1,2.

ČD	**Mazánek**	František	16.7.90	Zdolbunov	Ro	30.8.14-..18	L,2..
ČD	**Mejvald**	Jan	. .95	Curkov	Ro	13.11.14 - 6.11.17	L,O, Ne,1,2, 3.
ČD	**Melcr**	Julius	. .88	Ženiovka	Vol.	28.8.14 - 24.11.16	L,A,.DM,1,2, 3,4.-
	Melničuk	Josef	06.01.96	Chotak	Kř	1.9.17-	R,2.
	Mendlík	Josef	21.04.95	Špakov	Ro	29.9.15-1.2.18	R,DM,2.
	Menšík	Josef	16.11.80	Ploska	Ro	23.2.17-30.3.18	L,DM,1.2.
	Mesinger	Josef	. . 88	Vol.	Vol	7.11.16-12.6.17	L,2.
	Mesner	Václav		Luck	Lu		1.
	Mesner	Konstantin	04.04.97	Kustilov	Vol	29.8.16-2.2.17	L,2.
	Metelka	Albín	31.12.83	Huleč Č.	Os	13.6.16-4.1.18	L,D,2.
ČD	**Metelský**	Nikita	30.01.83	Vol.	Vol	20.8.14-26.2.17	L,2.
	Mezenský	Václav	06.03.94	Kupičovka	Lu	7.8.16-19.6.19	L,2.
	Mička	Filip	14.12.91	Kvasilov	Ro	28.5.15-26.1.18	R,1,2.
Des.	**Michajlíček**	Vladimír	15.07.94	Mirohošť	Du	5.4.16-	L,1,2.
	Michalec	Václav	20.05.82	Malinovka	Ky		1.
	Michálek	Vladimír	05.04.98	Podcurkov	Ro	28.2.17-27.3.18	L,DM,2.
	Michalička	Vladimír		Moštěnice	Os		1.
	Mikeš	Adolf	07.03.80	Volkov	Du	2.6.17-	L,1,2.
	Mikulášek	Josef	02.07.96	Kupičov	No		1.
	Mikulecký	Josef	06.07.92	Sofievka	Du	.7.16-.9.18	L,Č,2.
	Miler	Josef	08.12.98	Kopče	Lu	10.2.17-	L,Č,1,2.
	Miler	Josef	15.05.95	Volkov	Du	20.6.15-	L,2
ČD	**Minařík**	Josef	14.06.85	Malín Č.	Du	21.8.14-22.5.18	L,1,2,4.
Des.	**Miškovský**	Antonín	23.08.96	Kvasilov	Ro	9.8.16-9.6.17	L,2.
	Mojdl	František	20.09.86	Hlinsk	Ro	22.11.17-	L,1,2.
	Mojžiš	Jaroslav	24.07.80	Telemská Stromovka	Vol	9.11.15-6.5.16	L,2.
	Mol	Josef	. .87	Krošna	Ži	1.4.17 - 12.11.17	L,A,1,2,3.
ČD	**Mol**	Václav	05.01.86	Krošna	Ži	10.9.14 - 13.4.18	L,A,1,2,3,4.
	Moravec	Josef	02.02.87	Martinovka	Ro	20.8.16-	L,1,2.
Svob.	**Moravec**	František	07.03.96	újezd Rovno	Ro	8.6.16-11.6.17	L,D,2.
	Moravec	Václav	20.04.94	Podhájce	Du		1.
ČD prap.	**Moskalík**	Ondřej	14.12.91	Hubin	Lu	30.8.14 - 14.8.20	L,A,1,2,3,4.
ČD	**Moskalík**	Michael	15.12.94	Klubaň	Lu	30.8.14- . . 20	L,Č,1,2,4.
	Mošovský	František	14.10.86	Dědkovice	Ro	24.2.16-	L,1,2.
	Mráček	Vladimír	06.04.82	Volkov	Du	13.2..17-	L,1,2.
	Mráz	Alexandr	08.07.99	Dědova Hora	Os	1.2.18-. . 20	L,Č,1,2.
	Mráz	Josef	24.06.97	Dědova Hora	Os		1.
	Mrázek	Josef	17.08.92	Čerňavka	Du		1.
	Muller	Antonín	14.02.93	Újezdce	Os		1.
	Mužík	Sylvestr	01.01.97	Moštěnice	Os	4.6.16-28.3.18	L,DM,1,2.
	Nauer	Antonín		Nikolajevka	Ky		1.
	Nauer	Josef		Nikolajevka	Ky		1.
	Náhel	Václav	. . 80	Bludov	Ro	20.2.16-	L,DM,1,2.
	Nedbálek	Alexandr	28.11.99	Dlouhé Pole	Du	23.6.18-. . 20	L,Č,1,2.
ČD	**Nedomlel**	Josef	04.04.81	Kněhyniňky	Lu	21.8.14 - 9.1.18	L,NS,1,2,3,4.
	Nechanický	Jan	27.11.96	Boratín Č.	Lu	26.7.16-19.1.18	L,DM,1,2.
	Nechanický	Oldřich	16.06.95	Boratín Č.	Lu	20.9.15-19.1.18	L,DM,1,2.

	Nechuta	Teofil	16.02.94	Kopče	Lu	31.10.16-2.7.17	L,1,2.
	Nechuta	Jaroslav	22.12.88	Mirotín	Os	22.11.15-21.2.18	R,DM,1,2.
	Nechvil	Václav	08.05.83	Podcurkov	Ro	3.9.16-25.7.17	L,DM,1,2.
ČD svob.	**Nechvile**	Karel	10.11.95	Podcurkov	Ro	27.8.14-17.6.17	L,A,1,2,3,4.
	Nejedlý	Alexandr	. .97	Romanov	No		1.
	Nejedlý	Antonín	15.03.81	Budky Hubínské	Lu	29.6.16-	L,1,2.
ČD prap.	**Nejedlý**	Bohuslav	27.03.82	Čudnov	Ži	1.9.14 - 19.6.17	L,**B**-Zborov, A, 1,2,3,4.
Por.	**Nejedlý**	Bohuslav	. .	Olšanka	Ži		L,**B**-boj,1.
	Nejelov	Josef	. . 83	Novohrad Vol	No	19.2.17-	L,Č,2.
	Nekvapil	Vladimír	15.05.95	Dubno	Du	29.9.15-10.7.17	L,2.
ČD rtn.	**Němec**	Alexandr	06.02.93	Zálesí	Du	30.8.14 - 10.3.18	L,A,1,3,4.
	Němec	Bohumil	10.12.94	Huleč	Os	20.6.15-21.6.18	L,DM,1,2.
	Němec	Alexandr	17.03.82	Zálesí	Os	20.6.15-	R,2.
	Němec	Bedřich	26.02.82	Michalovka	Ro	20.11.16-19.9.17	R,D,2.
	Němec	Pavel	17.03.88	Michalovka	Ro	-14.7.17	L,D,2.
ČD ppor.	**Němeček**	Boris	24.03.94	Žitomir	Ži	6.9.14-1.9.17	L,A,1,2,3,4.
por.	**Němeček**	Konstanin	13.02.96	Žitomir	Ži	-20.9.18	L,2.
	Nepodal	Antonín	. . 96	Buderáž	Du	21.7.16-17.6.17	R,2.
	Nerad	Josef	19.08.84	Moldava	Du	3.11.15-	R,1,2.
	Nerad	Karel	09.09.97	Moldava	Du	11.9.16-	R,1,2.
ČD čet.	**Nerad**	Václav	18.01.84	Moldava	Du	30.8.14 -29.1.18	L,**B**,A,1,2,3,4
	Nerad	Vladimír	08.05.91	Moldava	Du	22.10.16-6.1.18	L,D,2.
ČD	**Neuman**	Jan	. .	Podcurkov	Ro	7.9.14 - 24.7.15	L,Ne,NS,1,2, 3.
ČD svob.	**Nevečeřel**	Timofej	. .94	Buršovka	Du	30.8.14 - 22.10.17	L,Ne,O,1,3,4.
	Nič	Josef		Luthardovka	Du	22.9.15-16.6.16	L,**B**-rozv.2.
	Niče	Jan	23.01.95	Hlinsk	Ro	12.5.15-	L,Č,1,2.
des.	**Niče**	Alexandr	09.06.96	Hlinsk	Ro	16.5.16-	R,2.
	Niče	Jan	23.01.95	Hlinsk	Ro	12.9.15-	L,Č,2.
	Niederle	Václav	15.03.00	Zdolbunov	Ro	4.1.19-26.11.21	L,2.
	Nikolajčuk	Nikolaj	09.05.91	Pulhanovo	Vol.	24.8.17-	L,1,2.
	Nohejl	Antonín	. .82	Miluše	Lu		1.
	Nosek	František	14.01.89	Falkov	Lu	11.10.16-	R,1,2.
	Nosek	Vladimír	07.03.88	Holovli Č.	Os	29.11.1?-20.2.18	L,D,1,2.
ČD svob.	**Nosek**	Vladimír	. .93	Hrušvice	Ro	29.8.14 - 15.11.17	L,Ne,D,1,2,3, 4.
	Nosek	Jan	. . 87	Moščánovka	Os	2.11.15-14.12.17	R,D,2.
	Nosek	Jaroslav	. . 87	Moščánovka	Os	24.3.17-3.8.17	R,D,2.
	Nosek	Miroslav		Vol.	Vol	9.11.16-	L,2.
	Nosek	Vladislav		Zločovka	Du	9.8.16-2.6.17	L,D,2.
	Nosek	Vladimír	. . 86	Kvasilov	Ro	29.5.16-3.8.17	L,O,2.
por.	**Novák**	Jan	27.01.97	Rovno	Ro	4.5.15-	L,ČSA,1,2.
	Novák	Alexandr	31.05.93	Noviny Č.	Du		1.
	Novák	Bohumil	20.07.97	Dorohostaje	Du	1.11.17-28.1.18	L,DM,1,2.
des.	**Novák**	Josef	25.03.88	Hlinsk	Ro	12.6.16-	L,1,2.
	Novák	Josef	15.04.91	Moskovština	Du	15.4.16-3.8.17	R,1,2.

	Novák	Josef	23.11.97	Moskovština	Du	20.5.16-3.8.17	R,NS,1,2.
	Novák	Václav	23.08.97	Semiduby	Du	4.8.16-	L,1,2.
	Novák	Jan	15.05.98	M.Zubovština	Ky	1.5.17-	L,1,2.
	Novák	Ivan	. .91	Zdolbunov	Ro		1.
ČD	**Novák**	Jan	25.11.91	Huleč	Os	27.7..14 - 1.8.17	L,O,Ne,1,2,3,4.
ČD des.	**Novák**	Josef	. .94	.Rudňa	Ži	1.9.14 - 27.1.17	L,O,Ne,1,3..
	Novák	Antonín	16.8.93	vol.Varkoviče	Du	7.9.16-	L,VS,1,2.
	Novák	Jan	21. 01.90	Slavhorod	Vol	- 12.11.17	R,A,2.
	Novák	Václav		Dorohostaje	Du	20.6.15-15.10.15	R,O,2.
	Novák	Václav		újezd Dubno	Du	19.11.16-	L,VS,2.
	Novák	Vladimír		Moskovština	Du	20.6.15-18.11.16	L,**B**-rozv.2.
	Novák	Antonín	15.08.93	Dubno	Du	7.9.16-	L,VS,2.
	Novák	František	15.01.94	Sklíň Dvůr	Lu	1.11.17-28.1.18	L,O,2.
	Novotný	Josef	24.11.78	Buderáž	Du	15.9.16-	L,1,2.
	Novotný	Vincenc	10.08.97	Újezdce	Du	10.5.17-	L,VS,1,2.
	Novotný	Vladimír	15.02.94	Zálesí	Ov	22.5.15-29.1.16	R,VS,1,2.
	Novotný	Vladimír	15.06.94	Volkov	Du	26.3.16-22.12.17	L,D,,1,2.
	Novotný	Vladimír	14.04.91	Semiduby	Du	12.11.16-4.8.17	L,D,1,2.
ČD des.	**Novotný**	Jan	23.09.93	Ulbárov	Ro	5.9.14 - 5.2.18	L,A,DM,1,2,3,4.
ČD svob.	**Novotný**	Vladimír	17.01.96	Zdolbunov	Ro	4.9.14 - 10.12.17	L,O,Ne,1,2,3,4.
ČD	**Novotný**	Vladimír	09.07.90	Hlinsk	Ro	27.8.14 - 1.4.18	L,A,1,2,3,4.
	Novotný	František		Zdolbunov	Ro		1.
	Novotný	Josef	31.12.95	Volkov	Du	15.5.15-	L,O,1,2.
	Novotný	Alexandr	. .	Chomout	Du		1.
	Novotný	Alexandr	24.06.97	Holoveň Č.	Os	4.6.16-16.5.17	L,O,2.
	Novotný	Josef	05.05.00	Mirohošť	Du	28.8.18-3.2.19	L,NS,2.
	Novotný	Josef	12.06.83	Holoveň Č.	Os	20.6.15-29.1.16	R,2.
	Novotný	Mikuláš	20.12.95	Zdolbunov	Ro	22.9.15-5.12.17	R,NS,2.
des.	**Novotný**	Antonín	. . 89	Zálesí	Os	20.3.15-19.6.17	R,NS,2.
	Novotný	Václav	21.10.90	Nový Svět	Du	27.9.16-	R,2.
	Novotný	Jan	25.12.92	Vl. Volyňsky	Vl	24.8.16-	L,VS,2.
	Oberajter	František	. . 88	Hrušvice	Ro	29.3.16-	L,2.
	Oberajter	Josef	20.03.96	Martinovka	Ro	18.6.16-	R,2.
	Odvárka	Feodosij	14.11.96	Sofievka	Du	25.4.17-. 1.18	L,1,2.
ČD	**Olič**	Jaroslav (Jan)	. .94	Hlinsk	Ro	10.9.14 - 31.1.18	L,A,1,2,3,4.
ČD	**Oliverius**	František	7.12.93	Kvasilov	Ro.	27.8.14-17.1.16	zajat a **P**,1,4.
	Olmer	Vladimír	01.01.87	Kvasilov	Ro	5.1.16-	L,1,2.
	Opočenský	Josef	19.06.89	Boratín Č.	Lu	28.3.16-6.2.18	R,DM,1,2.
	Opočenský	Miloslav		újezd Luck	Lu	20.6.15-	R,VS,2.
	Ornst	Josef	07.01.98	Stremihorod	Ky	15.3.17-22.6.17	R,1,2.
	Ornst	Václav	10.01.96	M.Zubovština	Ky	6.2.15-6.5.16	R,VS,1,2.
	Otto	Antonín	15.10.84	Ježov	Lu	29.8.16-	R,VS,2.
ČD svob.	**Ouzský**	Václav	. .93	Straklov	Du	28.8.14 - 11.10.16	L,A,NS,1,2,3,4.
	Ovský	Josef	. . 96	Straklov	Du	3.3.17-3.8.17	R,NS,2.
ČD čet.	**Pácal**	Bohumír	16.08.98	Žitomír	Ži	21.8.14 - 23.9.17	L,A,1,2,3,4.

ČD des.	**Pajer**	Vladimír	19.03.87	Dorohostaj	Du	30.8.14 - 3.7.17	L,VS,O,Ne,1, 2,3,4.
ČD	**Pajer**	Václav	. .87	Libánovka	Du	28.8.14 - 30.8.14	L,A, nem., l,2, 3,4.,
	Pala	Andrej	08.09.94	Chomout	Ro	29.9.15-21.2.18	R,DM,1,2.
	Pala	Josef	18.03.98	Hrušvice	Ro	4.2.16-?.1.18	L,D,1,2.
	Pala	Vladimír	25.11.90	Hrušvice	Ro	5.3.16-	L,VS,1,2.
	Pala	Vladimír	06.01.96	Hrušvice	Ro	7.8.15-3.8.17	R,O,1,2.
	Pala	Josef II.	19.04.78	Hrušvice	Ro	28.12.16-7.12.17	L,DM,1,2.
ČD	**Palička**	Vladimír	27.07.94	Rovno	Ro		1.
	Palla	Josef	. .	Chomout	Du		1.
	Pankov	Roman	. .92	Čarukovskaja	Vol.	4.10.17-5.1.18	L,D,1,2.
	Panoš	Josef	24.04.94	Rohanov	Vol.		1.
	Papoušek	Jaroslav	03.09.97	Dvoraničany	Vol.	2.9.16-	L,Č,**S**-nem, 1,2.
	Papoušek	Stanislav	08.08.92	Ivančice	Lu	20.10.16-1.1.18	R,D,1,2.
ČD	**Parchomenko**	Leník	05.05.82	Korytno	Du	20.8.14-	L,1,2.
	Pařez	Josef	19.06.83	Huleč	Os	4.1.17-	L,2.
	Paskovecký	Gošla	30.12.78	Dubno	Du	. 10.17-	L,VS,1,2.
Des.	**Pátek**	Karel	26.09.88	Teremno	Lu	7.8.17-20.3.18	L,DM,1,2.
	Patera	Antonín	28.01.96	Mlynov	Du	20.5.16-	R,2.
	Patera	Josef	. . 91	Krupá	Lu	20.6.15-31.12.16	R,2.
	Patera, inž.	Tomáš	12.09.89	?	Vol.		1.
	Pavelka	Václav	. . 72	Dubno	Du	9.10.16-19.6.17	L,O,2.
ČDčet. .	**Pavlíček**	Emil	20.01.93	Hlinsk	Ro	27.8.14 - 7.7.16	L,1,2,3,4.
	Pavlíček	Václav	. . .	Huleč Č.	Os	20.6.15-	L,VS,2.
ČD	**Pavlovský**	Jan	. .94	Martinovka	Ro	29.8.14 - 19.4.15	L,**N**,1,2,3,4.
	Pazderník	Josef	. .	Máslenka	Du	4.6.16-	L,Č,1,2, **S**-nem.
	Pazderník	Václav	30.12.93	Dorohostaje	Du	2.10.16-3.4.18	R,DM,1,2.
	Pazderský	Antonín	08.08.98	Kvasilov	Ro	28.2.17-3.4.18	L,DM,1,2.
Rtm.	**Pazderský**	Josef	03.05.95	Kvasilov	Ro	15.10.15-29.7.21	L,DM,1,2.
	Pecháček	Jan	12.05.88	Rovno	Ro	3.1.15-21.6.17	R,Č, **S**-nem, 1,2.
	Pecháček	Vladimír	15.01.89	Kvasilov	Ro	28.2.17-26.5.17	L,DM,2.
	Pěchota	Vladimír	. . 82	Buderáž	Du	1.11.15-3.8.17	R,O,2.
	Pěchota	Vladimír	. . 82	Buderáž	Du	1.11.15-3.8.17	R,O,2.
	Pelant	Vladimír	30.10.97	Buršovka	Du	4.6.16-1.1.18	L,D,Ne,1,2.
ČD des.	**Pěnička**	Václav	. .93	Hrušvice	Ro	29.8.14 - 4.8.17	L,O,Ne,1,3,4.
	Pěnička	Emil	02.03.91	Hrušvice	Ro	3.9.16-4.7.17	L,DM,2.
	Pěnička	Josef	02.02.93	Hrušvice	Ro	17.4.16-	L,2.
	Pěnička	Josef	12.05.75	Hrušvice	Ro	3.9.16-4.7.17	L,DM,2.
	Pergl	Josef	18.03.96	Krošna	Ži		R,VS,1,2.
	Pergler	Václav	25.10.97	Makoviště	Ky	20.5.16-23.3.18	L,D,1,2.
	Perníček	Josef		Rohozno	Du		**B**-Bobrujsk, 1.
ČD	**Peterka**	Karel	. .97	Olšanka	Ži	21.8.14 - 9.4.18	R,O,Ne,1,2,3.
	Petrák	Josef	21.07.85	Rovno	Ro	29.9.15-	L,Č,Ne, **S**-nem,1,2.
ČD	**Petrák**	Fedor	. .93	Vysoká	Ži	30.8.14-	L,1,4.
ČD	**Petrák**	Bohumil	. .93	Michalovka	Ro	30.8.14- 11.11.17	L,O,Ne,1,3.

	Petrák	Pavel	06.04.97	Michalovka	Ro	21.10.16-	L,VS,2.
	Petrovský	Jan	20.06.89	Ulbárov	Du	3.2.19-12.10.20	L,VS,DM,2.
	Picek	Ferdinand	27.10.77	Kopče	Lu	20.6.15-30.12.17	R,DM,2.
	Pichert	Mstislav	11.02.94	Miluše	Lu	15.6.16-	L,Č,**S**-nem, 1,2
Rtm.	**Pichrt**	Václav	14.08.97	Sklíň Dvůr	Lu	18.8.16-11.12.17	L,1,2.
	Pilipčuk	Feodor		volost Dubno	Du		R,VS,2.
	Pirkl	Josef	06.08.92	Nikolajevka	Ky		1.
ČD	**Pirožek**	František	26.07.91	Teremno	Lu	30.8.14 - 6.4.18	L,A,Č,**S**-nem 1,2,3,4..
	Pišl	Josef	02.05.93	M.Zubovština	Ky	4.8.16-	R,VS,1,2.
	Pižel	Václav	29.07.92	Moskovština	Du	5.4.17-29.1.18	L,O,1,2.
	Pižl	Josef	11.02.89	Sergejevka	Du	17.7.16-8.2.18	R,DM,1,2.
	Pižl	Vladimír	16.05.97	Sergejevka	Lu	-18.1.18	L,D,2.
	Pleskot	Jan	15.10.90	Nová Ves	Du	17.1.17-	R,VS,1,2.
	Plman	Jan	. . 84	Dubno	Du	29.8.14-20.5.15	R,NS,2.
	Plos	Josef	24.03.96	Hrušvice	Ro	17.8.16-8.5.17	R,O,1,2.
	Pluhař	Antonín	. .92	Kněhyňky	Lu		1.
	Pluhař	Bohumil	. . 85	újezd Ostrov	Ov	18.10.15-1.8.17	R,O,2.
	Pluhař	Václav		Huleč	Ov	4.6.16-3.8.17	L,O,2.
ČD	**Pluhař**	Antonín	26.04.93	Závale	Du	28.8.14 - 30.11.17	L,NS,A, 1,2,3,4.
	Podaný	Václav	10.07.81	Mirohošť	Du	14.4.15-	L,NS,1,2.
	Podpěra	Alois	24.11.88	Mlynov	Du	1.4.16-21.1.18	L,DM,2.
Čet.	**Pokorný**	Václav	20.05.89	Slinovka	Os	2.1.18-24.10.21	L,DM,1,2.
	Pokorný	Otomar	10.11.87	Mirohošť	Du	5.7.16-21.11.17	R,D,2.
	Poláček	Ivan	02.02.95	Vel. Andruga	Kř	5.1.17-3.7.17	R,DM,2.
ČD des.	**Polák**	Antonín	04.06.93	Niva Hubínská	Lu	3.9.14 - 26.3.18	L,A,DM, 1,2,3,4.
	Polák	Josef	.10.85	Niva Hubinská	Lu	14.6.16-30.6.18	R,**B**-Zborov, 1,2.
	Polák	Josef		Niva	Lu	1.4.16-21.1.18	R,D,2.
	Polec	Antonín	20.04.96	Užovy	Lu	24.8.16-5.1.18	R,D,2.
Pprap.	**Poliščuk**	Nikita	26.09.84	Michnovka	Vol	9.10.17	L,2.
	Polívka	Emil Fran.	02.02.98	Hlinsk	Ro	28.2.17-21.1.18	L,DM,1,2.
	Polívka	Josef	. .79	Meziliska	Ov	6.10.16-21.12.17	L,D,1,2.
ČD	**Polman**	Ivan	05.06.84	Dubno	Du	29.8.14 - 20.5.15	L,A,NS, 1,2,3,4.
	Poman	Antonín	02.09.84	Dlouhé Pole	Du	1.1.17-5.1.18	L,D,2.
	Ponikelský	Václav	. . 93	Nová Ves	Du	4.1.17-3.7.17	R,zpět k R, 1,2.
	Posledník	Vladimír	17.11.93	Dlouhé Pole	Du	3.10.17-	R,DM,2.
	Pospíšil	Vladimír	27.05.89	Ivanoviče	Ži	24.10.1?-	L,1,2.
	Postl	Vladimír	28.09.95	Okolek	Ži		1.
ČD	**Potůček**	Vladimír	. .88	Dlouhé Pole	Du	28.8.14 - 24.11.16	L,A,**N**-ran. 1,2,3,4.
ČD por.	**Pozděna**	Vladimír	12.04.96	Dubno	Du	28.8.14-15.6.20	L,Č,A,1,2,3,4
	Prášil	Petr	. . 97	Zdolbunov	Ro	31.8.16-	L,VS,2.
	Pražák	Josef	26.03.95	Zálesí	Ov	29.9.15-	R,1,2.
	Procenjuk	Jan	15.03.90	Karpovščizna	Vol	23.9.17-22.2.18	R,D,2.
	Procháska	František		Domstišina	Vol	25.10.16-	R,VS,2.
	Procházka	Antonín	05.11.77	Straklov	Du	1.5.16-	L,Č, **S**-nem,1,2

	Procházka	František	. .	Mstěšín	Lu		1.
ČD	**Procházka**	Alexandr	. .95	Zdolbunov	Ro	30.8.14 - 25.12.14	L,**N**-rozvěd., A,1,2,3,4.
ČD	**Procházka**	Josef	03.07.94	Straklov	Du	28.8.14 - 4.6.17	L,O,Ne,1,2,3.
	Procházka	Stanislav	. .	Kamensk	Vol		1.
Nezlet	**Procházka**	Václav	22.08.04	Dubno	Du	?.11.17-30.8.19	L,škola,2.
Svob.	**Procházka**	Václav	08.09.94	Vol.	Vol	20.10.17-	R,Č,2.
	Procházka	Josef	14.01.98	Podlísky	Ro		L,NS,2.
Svob.	**Procházka**	Václav	28.08.95	Žitomir	Ži	2.12.18-16.9.22	L,DM,2.
	Procházka	Josef	03.07.93	Kupičov	Vl	26.4.16-3.8.17	R,Ne,O,2.
	Prošek	Antonín	07.07.85	Mirohošť	Du	12.6.16-6.1.18	L,O,1,2,
Svob	**Prošek**	Vladimír	29.08.	Noviny Č.	Du	7.8.16-22.2.18	L,O,1,2.
	Prošek	Josef		Mirohošť	Du	14.3.17-19.6.17	L,DM,2.
	Provazník	Teofil	08.07.87	Michalovka	Ro	8.11.15-	L,VS,1,2.
	Průša	Václav	24.04.89	Mirohošť	Du	1.11.16-22.2.18	L,D,1,2.
ČD	**Průša**	Josef	15.12.92	Mirohošť	Du	28.8.14 - 16.11.17	L,A,léčen, 1,2,3,4.
	Průša	Štěpán	01.10.00	Kupičov	Vl	5.3.19-2.4.19	L,DM,2.
	Průšek	Emanuel	15.07.81	Hlinsk	Ro	29.11.16-	L,VS,1,2.
	Průšek	Václav	. . 87	Vol.	Vol	19.11.16-26.10.17	L,D,2.
	Průšek	Josef	16.01.79	Hrušvice	Ro	20.6.15-18.1.18	L,DM,2.
	Průšek	Antonín	01.05.87	Ulbárov	Du	3.9.16-.9.18	L,D,2.
	Průšek	Václav	. . 94	Ulbárov	Du	.5.17-	L,DM,VS,2.
	Průšek	Josef		Dubno	Du	20.6.15-23.2.16	R,VS,2.
ČD prap.	**Prýmek**	Josef	01.04.89	Kneruty	Du	7.9.14 - 12.6.17	L,A, raněn, 1,2,3.
	Přibyl	Vladimír	29.06.95	Hlinsk	Ro	17.3.16-10.1.17	L,D,1,2.
	Přibyl	Josef	. . 96	Kužel	Ov	8.11.15-4.7.17	R,D,2.
	Přibyl	Josef	23.12.90	Moščánovka	Os	22.3.16-3.8.17	R,DM,2.
	Přísežník	Hynek	21.8.97	Topolná	Vol	27.5.18-12.4.21	L,DM,2.
	Ptáček	Vladimír	05.12.95	Smolárna	Du	30.9.15-16.10.17	R,D,1,2.
	Ptáček	Jan	26.07.76	Špakov	Ro	5.10.16-26.10.17	L,O,2.
ČD des.	**Ptáčník**	Antonín	20.06.90	Černečina	Vol	28.8.14-8.8.22	L,Č,DM,2,4.
ČD	**Pytlík**	Ferdinand	. .	Vysoká Č.	Ži	21.8.14 - 31.5.16	**S**-utonul v Seretě,1,2,3,4
	Ráček	Bohumil		Buderáž	Du	7.10.16-16.7.17	L,VS,DM,2
Svob.	**Rain**	Jan	24.06.95	Sofievka	Du	29.9.15-29.3.18	L,1,2.
Des.	**Rajchrt**	Karel	06.10.98	Michalovka	Ro	28.2.17-27.1.18	L,DM,1,2.
Prap.	**Rajchrt**	Ludvík		Michalovka	Ro		L,**B**-Zborov,1
	Rajchrt	Josef		Michalovka	Ro		1.
	Rajchrt	Pavel		Michalovka	Ro		1.
	Rajchrt	Jaroslav	04.12.95	Michalovka	Ro	1.2.16-10.2.18	R,DM,2.
Pět bratrů Rajchrtů (také Reichrt).							
Čet.	**Rajnoch**	Rudolf	02.11.94	Čartoryje	Vol	19.7.14-16.6.17	R,DM,2.
	Ráliš	Josef	16.01.78	Varkoviče	Du	2.3.17-	L,1,2.
	Rampas	Josef	18.09.87	Hrušvice	Ro	20.6.15-10.7.17	R,D,1,2.
Des.	**Rampas**	Václav	06.01.88	Hrušvice	Ro	19.10.1?-1.9.17	R,O,1,2.
	Rampas	Vladimír	24.05.90	Hrušvice	Ro	10.11.15-13.8.17	R,D,2.
	Raška	Václav	. . 81	Boratín Č.	Lu	9.9.16-8.6.17	L,O,1,2.
	Ráža	Antonín	09.01.92	Semiduby	Du	11.9.16-30.3.18	L,DM,1,2.

	Ráža	Josef	25.07.94	Podcurkov	Ro	25.5.17-24.9.17	L,odjel do Francie, 1,2.
	Raže	Vladimír	09.07.92	Dědkovice	Ro		1.
	Re	Josef	25.02.92	Kneruty	Du	26.7.16-17.9.18	L,D,1,2.
	Rebl	Josef	28.03.96	Lipjany	Lu	18.8.16-1.2.18	L,DM,1,2.
	Rein (Raim)	Vladimír	15.03.97	Moštěnice	Os	1916-	L,VS,2.
	Rejsa	Petr		Selenčina	Ži		1.
	Repetucha	Ivan	22.08.97	Malín Č.	Du	30.7.16-	R,VS,1,2.
	Repetucha	Mojžiš	03.09.94	Malín Č.	Du	8.4.16-	R,VS,1,2.
	Resler	Jan	20.10.95	Nikolajevka	Ky	15.8.16-	L,1,2.
	Režný	Josef		Novohrad Vol	No	8.9.15-24.5.16	R,VS,2.
	Richter	Josef	28.05.91	Luck	Lu	25.8.16-8.12.17	L,D,2.
Čet.	**Richter**	Vilém	24.12.95	Haraždě	Lu	7.3.17-	R,2.
Svob	**Roller**	Václav		Huleč	Ro	10.3.16-3.8.17	R,O,2.
	Roubal	Josef	21.10.93	Buršovka	Du	29.9.15-4.5.16	R,DM,2.
ČD	**Rous**	Josef	15.11.88	Závale	Du	31.8.14 - 14.3.15	L,A,NS,1,3,4
	Roušar	Vincenc	20.06.94	Semiduby	Du	9.6.16-1.7.17	L,1,2.
	Runge	Josef	08.10.80	Volkov	Du	4.4.15-	L,1,2.
	Runza	Vladimír	25.01.93	Semiduby	Du	19.10.1?-	R,O,1,2.
	Růžička	Antonín	06.03.98	Teremno Nové	Lu	17.10.1?-	L,VS,1,2.
ČD	**Rýgl**	Antonín	02.05.93	Kvasilov	Ro	27.8.14 - 14.5.17	L,A, Č léčení 1,2,3,4.
	Rychtařík	František	. . 91	Antonovka	Os	23.11.16-11.6.17	R,D,2.
	Rychter	Josef	28.05.91	Luck	Lu	25.8.15-8.12.17	L,D,1,2.
	Ryšan	Ivan	28.11.98	Nikolajevka	Ky		1.
ČD des.	**Ryšan**	Josef	.94	Nikolajevka	Ky	8.14 - 18.6.17	L,Ne, léčen, 1, 2,3.
	Ryzák	Antonín	17.07.82	Vojetín	Lu		1.
ČD svob.	**Řach**	Jan	. .74	Dubno	Du	28.8.14 .- 22.5.15	L,**B**-rozvěd. 1,2,3,4.
	Řach	Antonín	05.08.98	Šumsk	Kř	3.12.17-7.4.21	L,Č,DM,2.
	Řasa	Eduard	20.12.91	Antonovka	Os	8.5.16-	L,D,2.
	Řehák	Jan	24.12.89	Kvasilov	Ro	13.10.16-	L,VS,1,2.
ČD	**Řehák**	Alexandr	. .96	Kvasilov	Ro	27.8.14 .- 7.9.14	L,NS,1,2,3,4.
ČD	**Řehák**	Antonín	. .97	Kvasilov	Ro	27.8.14 .- 11.1.15	L,**S**-Lvov, 1,2,3,4.
ČD svob.	**Řehák**	Antonín	15.11.82	Kvasílov	Ro	21.8.14 - 6.11.14	L,**B**-rozvěd., 1,2,3,4.
	Řehůnek	Václav	. . 81	Zdolbunov	Ro	8.5.16-	R,D,2.
	Řepík	Gustav	05.05.89	Podlesice	Lu	17.12.1?-	L,O,1,2.
	Řepík	Josef	25.02.97	Lopavše	Du	25.9.16-	1.
	Řepík	Vladimír	17.02.95	Podlesice	Lu	29.9.15-	L,O,2.
Ppor.	**Řepka**	Josef	24.02.96	Kupičov	Vl	11.5.16-1.5.20	R,ČSA,1,2.
	Řezáč	Václav		Vol.	Vol	20.6.15-4.9.17	R,O,2.
	Říha	Emil	08.05.85	Dědova Hora	Os		1.
	Říha	Teodor	14.11.98	Novostavce	Os	18.5.17-24.3.18	L,DM,1,2.
	Říha	Emilian	06.09.98	Hlinsk	Ro	28.2.17-3.7.17	L,2.
	Říha	Jan	27.02.97	Hlinsk	Ro	18.6.16-3.7.17	L,2.
	Sahulka	Josef	06.01.75	Huleč	Os	11.6.16-	L,DM,1,2.
	Sahulka	Bohumil	. . 78	Zemčice	Vol	1.4.16-	L,VS,2.
	Sakovský	Jan		Sujmy	Du		1.
	Samatjos	Vladimír	12.9.03	Pograničnaja	Vol	15.9.18-	L,VS,2.

	Samec	Václav	24.06.88	Hrušvice	Ro	17.7.17-	L,VS,2.
	Saver	Vladimír	. .95	Dembrovka	Du		1.
	Savr	Josef		Šestákov	Ro	1.4.16-14.8.17	L,NS,2.
	Sedláček	Cyril	28.05.98	Oloněc	Lu	30.10.17-	VS,1,2.
ČD	**Sedláček**	Václav	. .95	Okolek	Ži	30.8.14 .- 31.12.17	L,Ne,1,3,4.
	Sejval	Josef	13.05.88	Semiduby	Du	23.3.16-3.8.17	L,NS,O,1,2.
	Sekáč	Václav	28.09.97	Volkov	Du	7.10.16-31.12.16	L,DM,1,2.
	Semerád	Bohuslav	07.05.95	Dorosina	Lu	1.11.15-	R,1,2.
Prac.	**Serkal**	Vladimír	13.08.88	Křemenec	Kř	15.4.15-	L,1,2.
	Schejbal	Josef	. .91	Volkov	Du		1.
Des.	**Schovánek**	Josef	09.06.94	Podlisky	Ro	28.8.16-28.3.18	R,D,1,2.
	Schovánek	Karel	30.03.96	Hubín	Lu	11.5.16-	R,DM,1,2.
ČD	**Schovánek**	Antonín	..93	Hubín	Lu	30.08.14-	L,DM,2,4.
	Síbr	Václav	15.09.95	Krásná Hora	Du	27.11.17-20.1.18	L,DM,2
	Sirovátka	Alexandr	04.11.84	Hrušvice	Ro		1.
	Sitař	Petr	15.07.95	Boremel	Lu	3.6.16-19.6.17	R,DM,2.
ČD	**Skalický**	Vojtěch	. .96	Meziliska	Ov	2.9.14 - 10.11.17	L,O,Ne,1,2,3,4.
	Skalský	Bohumil	. . 78	Hrušvice	Ro	8.4.15-	R,VS,2.
	Skerbek	Jaroslav	. . 04	Antonovka	Os	9.9.16-	L,VS,2.
	Sklenář	Bohumil	02.11.84	Hlinsk	Ro		1.
	Sklenář	Josef	24.08.88	Hlinsk	Ro	24.5.16-	R,VS,2.
Svob.	**Sklenář**	Václav	. . 84	Dědkovice	Ro	22.11.16-8.2.18	R,DM,2.
	Skořepa	Vladimír	15.10.98	Ozerany	Lu	25.10.18-21.12.20	L,DM,2.
	Skoupý	Vladimír	. . 87	Novokrajev	Os	9.11.16-	L,VS,2.
	Skramovský	Josef	10.06.85	Niva	Lu		R,1,2.
	Sládek	Vladimír	05.10.77	Okolek	Ži	23.5.16-	L,1,2.
Des	**Slanina**	Jaroslav	18.04.92	Tesluhov	Du	23.10.16-21.1.18	L,DM,**S**,1,2.
	Slanina	František	?.04.78	Rohozno	Du	20.6.15-	R,VS,2.
	Slezinger	Antonín	. .84	Buderáž	Du		1.
ČD des.	**Smola**	Václav	21.01.95	Slavuta	Iz	24.8.14 .- 23.4.18	L,A,DM, 1,2,3,4.
Žák	**Smola**	Václav	29.06.06	Vladim. Vol.	Vl	škola pro nezletilé	Č,1,2.
Žák	**Smoleňko**	Gregor	06.08.04	Žitomir	Ži	?.7.17-17.2.20	L,škola,Č,2.
	Smolík	Josef	17.04.96	Semiduby	Du	30.5.16-1.1.17	L,O,2.
	Smrtka	Emil	17.05.98	Niva	Lu	10.9.16-24.8.18	L,DM,1,2.
	Smutník	Josef	03.05.92	Ivanoviče	Ži		1.
	Smutný	František	15.05.85	Čudnov	Ži		1.
	Smutný	Václav	10.05.95	Romanov	Ži		1.
	Sobota	Josef	22.10.93	Volkov	Du	8.8.16-	L,VS,1,2.
Rtm.	**Sochor**	Josef	17.03.95	Ivanoviče	Ži	29.8.14-20.12.20	R,DM,1,2.
	Sochor	Josef	21.5.98	Hubín	Lu	13.2.17-	L,VS,1,2.
	Sochor	Václav	28.09.96	Noviny Č.	Du	17.5.15-6.5.16	R,VS,1,2.
ČD	**Sokol**	Antonín	15.03.96	Marjatin	Ov	30.8.14 .- 16.3.16	L,VS,1,2,3.
	Solar	František	15.11.83	Podcurkov	Ro	20.6.15-24.2.16	R,DM,1,2.
	Solar	Josef	15.07.87	Podcurkov	Ro	13.3.16-22.5.18	L,O,1,2.
	Somol	Antonín	.04.92	Bocianovka	Du	20.4.15-10.1.18	R,D,1,2.
	Sopr	Antonín	09.04.81	Kněhyňky	Lu	20.9.15-	R,DM,1,2.
ČD	**Sopr**	Antonín	13.03.93	Lipiny	Lu	3.9.14 .- 21.2.18	L,A,**S**,1,2,3,4
Čet.	**Souček**	Antonín	08.07.90	Krušinec	Ži	3.2.17-15.12.17	R,1,2.
	Soukup	Josef	15.08.90	Hlinsk	Ro	2.11.16-3.8.17	R,D,1,2.

	Sova	Josef	15.09.79	Volkov	Du	23.9.16-	L,DM,1,2.
	Sova	Jan	28.03.80	Volkov	Du	4.4.15-	L,NS,2.
	Sova	Josef	14.02.86	Volkov	Du	12.4.17-26.1.19	R,2.
	Spála	Alexandr	21.10.97	Krošna	Ži		1.
	Splítek	Jan	15.11.94	Straklov	Du	15.11.15-19.11.20	L,DM,2.
	Srb	Václav	. .98	Rohozno	Du	2.6.17-	L,VS,1,2.
ČD	**Srb**	Václav	. .95	Ulbárov	Ro	27.8.14 .- 15.11.17	L,D,Ne,1,2,3,4.
	Srkal	Vladimír	25.12.90	Ploska	Du	25.6.16-30.3.18	L,D,2.
	Srp	Josef	09.08.75	Kněhynin	Du	26.6.17-22.11.17	L,DM,1,2.
	Srp	Josef	05.05.84	Rohozno	Du	15.6.17-	L,VS,1,2.
ČD svob.	**Sršeň**	Josef	. .96	Romanov	Lu	31.8.14 .- 5.8.17	L,A,1,2,3,4.
Čet.	**Stehlík**	Josef	19.03.88	Dorohostaje	Du	24.4.16-19.7.17	R,2.
	Stehlík	Vincenc	15.03.83	Dorohostaje	Du	14.12.16-23.3.18	R,DM,2.
	Stehlík	Bedřich		Dorosina	Lu	20.6.15-7.12.17	R,VS,O,2.
	Stejskal	Josef	11.03.83	Antonovka	Os	19.8.19-14.10.20	R,Č,DM,2.
	Stejskal	Vladimír	25.05.96	Sofievka	Du	9.8.16-12.7.17	L,2.
ČD svob.	**Stelmach**	Mikuláš	. .93	Davidovka	Vol.	30.8.14 - 16.5.17	L,nem.léčen, 1,2,3,4.
	Stěmpalov	Ignác	05.12.88	Ivanoviče	Ži		1.
	Stocký	Vladimír	14.02.90	Niva Hubínská	Lu	9.5.16-26.6.17	L,**Z**-ran., 2.
ČD svob.	**Straka**	Vladimír	. .95	Volkov	Du	28.8.14 .- 9.2.18	L,1,2,3,4.
	Strojsa	Vladimír	10.04.81	Kvasilov	Ro	27.9.16-11.1.18	L,DM,1,2.
	Strolený	Josef	26.01.95	Hlinsk	Ro	28.3.16-	R,1,2.
	Struček	Jaroslav	16.08.95	Meziliska	Ov	22.9.15-	R,NS,2.
ČD	**Střelecký**	Kazimír	12.09.94	Křemenec	Du	5.9.14 .- 10.2.18	L,A,DM, 1,2,3,4.
	Střelecký	Kazimír	. .94	Volkov	Du		1.
	Stříbrný	Josef		Volkov	Du		1.
	Stříbrný	Václav		Volkov	Du		1.
	Stříbrný	Jaroslav		Volkov	Du		1.
	Stuchlý	Vasilij	24.03.82	Malovaná	Du	11.3.17-5.8.17	R,O,2.
	Suchánek	Vladimír	. .	Olšanka	Ži		1.
Svob.	**Svarcevič**	Jaroslav	13.02.93	Remčice	Vol	12.5.17-22.2.18	L,D,2.
ČD svob.	**Svítek**	Antonín	01.10.85	Mirohošť	Du	7.9.14 .- 9.12.17	L,A,1,2,3.
	Svítek	Václav		Alexandrovka	Du		1.
Prap.	**Svoboda**	Josef	05.12.96	Mirohošť	Du		1.
	Svoboda	Josef	17.11.89	Mirohošť	Du	19.2.16-	R,DM,1,2.
ČD	**Svoboda**	Karel	05.03.92	Boratín Č.	Lu	21.8.14-	L,1,4.
	Svoboda	Petr	05.06.94	Berezno	Ro	25.10.17-25.1.18	L,D,1,2.
	Svoboda	Václav	22.10.85	Luthardovka	Du	12.5.16-23.3.18	R,D,1,2.
	Svoboda	František		Chotuzovska	Ži		1.
	Svoboda	Stanislav	11.09.86	Luck	Lu	20.8.18-3.4.20	L,Č,DM,2.
	Svoboda	Vladimír	04.08.81	újezd Rovno	Ro	14.11.16-	R,2.
	Svoboda	Vladimír	25.06.89	Mirohošť	Du	20.6.16-3.8.17	R,DM,2.
	Sýkora	Josef	20.06.95	Antonovka	Os	15.1.17-16.4.18	R,O,2.
	Sýkora	František	. . 96	Antonovka	Os	10.1.17-3.8.17	R,DM,2.
	Syrovátka	Alexandr	04.11.84	Hrušvice	Ro	11.4.15-	R,2.
	Šafář	František	20.11.92	Noviny Č.	Du	14.5.16-	R,VS,1,2.

ČD kpt.	**Šafránek**	Vladimír	17.01.93	Nemirovka	Ov	27.8.14 - 1.6.19	L,A,1,3,4.
	Šantora	Josef	20.09.81	Ulbárov	Ro	27.7.16-	R,1,2.
	Šantora	Josef	18.06.90	Ulbárov	Ro	27.7.16-	R,1,2.
ČD	**Šarša**	Emanuel	24.11.95	Dubno	Ro	30.8.14 - 31.3.18	L,DM,1,2,3,4
	Šarša	Matěj	28.11.97	Hlinsk	Ro	26.6.16-	L,2.
	Šašek	Josef		Vol.	Vol	19.4.16-15.10.16	R,DM,2.
ČD svob.	**Šauer**	Vladimír	.09.95	Rovno	Ro	29.8.14 - 20.11.17	L,A,1,3,4.
	Šavel	Čeněk	02.10.93	Noviny Č.	Du	19.10.16-19.1.18	L,2.
	Ščucký	Jan	. . 97	Luck	Lu	?-20.12.18	L,DM,2.
	Šeda	Josef	10.01.95	Antonovka	Os	2.5.16-	L,1,2.
Kpt.	**Šedivý**	Josef	21.03.91	Starokonst.	St	17.1.17-13.6.20	R,ČSA,1,2.
	Šedivý	Josef		Kvasilov	Ro	27.8.16-13.3.18	R,2.
	Šedivý	Teodor	12.08.96	Kvasilov	Ro	28.10.16-10.6.17	L,D,2.
	Šedivý	Václav	30.08.98	Kvasilov	Ro	28.2.17-14.6.17	L,D,2.
	Šedivý	Vladimír	09.02.89	Kvasilov	Ro	14.1.17-19.10.18	L,D,2.
	Šefl	Josef	20.10.85	Krasilno	Du	14.4.17-	R,VS,2.
ČD	**Šejbl**	Josef	13.03.96	Luthardovka	Du	27.8.14 - 13.4.18	L,A,DM, 1,2,3,4.
	Šeptov	Lavrentij	10.08.93	Niva	Lu	19.6.17-7.4.18	L,D,2.
	Šesták	Josef	22.09.90	Mirohošť	Du	28.2.15-26.12.17	L,D,1,2.
ČD des.	**Ševčík**	Jaroslav	. .95	Rubežovka	Vol.	2.9.14 - 3.7.17	L,A,1,2,3,4.
	Šimáček	Josef	28.10.98	Volkov	Du	29.10.17-	2.
	Šimek	František	15.05.87	Čarukov	Lu	24.1.17-	L,1,2.
	Šimek	Jan	04.10.88	Bryšče	Lu		1.
	Šimek	Václav	02.04.92	Dorohostaje	Du	20.2.17-	L,2.
	Šimoníček	Cyril	08.02.95	Volkov	Du		1.
	Šimoníček	Václav	09.09.90	Volkov	Du	30.10.16-21.7.17	L,D,2.
	Šimoníček	Adolf	17.03.80	Volkov	Du	25.7.16-	L,2.
	Šimsa	Josef	08.04.82	Ivaniče	Vl		1.
	Šimsa	Václav	01.01.95	vol. Dubno	Du		1.
	Širc	Josef	03.06.93	Frankov	Du	-14.3.17	L,NS,1.2.
	Širc	Václav	20.01.94	Frankov	Du	-6.7.17	L,1,2.
	Širc	Vladimír	05.03.95	Moštěnice	Os		1.
	Širc	Josef		Moštěnice	Os		1.
	Škalout	František		Alexandrovka	Du	22.11.16-30.8.17	L,NS,2.
	Škalout	Vladimír	02.11.97	Alexandrovka	Du	-3.7.17	L,2.
ČD kpt.	**Škrabal**	Jan	25.06.85	Boratín Č.	Lu	30.8.14 - 6.2.20	L,A,Č,1,2, 3,4.
Důst.	**Škrabal**	František	24.11.82	Boratín Č.	Lu	13.3.17-..20	dva bratři.
	Šlégr	Vladimír	. .	Mirohošť	Du		L,**B**,1.
ČD	**Šlezinger**	Antonín	12.04.84	Buderáž	Du	12.9.14 - 30.3.18	L,A,1,2,3,4.
Svob.	**Šmíd**	Josef	06.02.98	Rohozno	Du	29.10.17-	L,1,2.
	Šnídl	Josef	25.05.95	Novodvorská volosť	Vl		1.
ČD	**Šolc**	Václav	. .95	M.Zubovština	Ky	28.8.14 - 10.10.15	L,A,NS,1,3,4
	Šorma	Josef	02.03.92	Kněhyňky	Lu	2.3.17-	1.2.
	Šorma	Josef	28.01.91	Kvasilov	Ro	17.11.15-	L,2.
Des.	**Šorma**	Václav	02.05.86	Malovaná	Du	15.5.17-	L,2.

	Šotola	Alexandr	14.06.98	Ozerany	Lu	12.2.17-	L,2.
	Špaček	Josef	14.03.85	Dorohostaj	Du	1.1.17-29.1.18	L,D,2.
Čet.	**Špatenka**	Antonín	15.08.85	Moskovština	Du	-27.3.17	L,2.
	Šprinc	Jan	11.11.88	Křivucha	Du	24.4.16-	L,2.
	Šrajbr	Jan	. . 84	Michalovka	Ro	10.10.16-	L,2.
	Šrubovič	Ignác	. .89	Luheni	Vol.	30.9.15-1.10.17	L,1,2.
	Štajner	Josef	. . 88	Hlinsk	Ro	26.11.17-	L,2.
	Štajner	Vladimír	23.06.95	Hlinsk	Ro	30.9.15-	L,2.
	Šťastný	Václav	. .97	Miluše	Lu	2.11.18-24.5.19	L,DM,1,2.
	Šťastný	Vladimír	28.10.98	Hrušvice	Ro	28.2.17	L,2.
	Šťastný	Josef	. . 88	Hrušvice	Ro	19.8.16-	L,2.
	Štefl	Antonín	27.11.97	Čertice	Lu	-20.1.19	L,O,1,2.
	Štefl	Vladimír	17.03.93	Kněhyňky	Lu	-6.6.21	L,DM,1,2.
	Štech	Václav		Krasilno	Du	11.7.16-19.12.17	L,DM,2,
ČD svob.	**Štejnc**	Antonín	. .78	Dubno	Du	28.8.14 - 6.11.14	L,A,NS,1,2,3,4.
	Štejner	Josef	27.08.88	Hlinsk	Ro		1.
	Štejner	Vladimír	03.06.94	Hlinsk	Ro	2.2.16-8.4.18	L,D,1,2.
	Štekl	Jaroslav	17.12.81	Mirohošť	Du	28.12.1?-	1,2.
	Štekl	Josef	17.04.91	Dubno	Du	26.3.17-	2.
	Štěpánek	Karel	29.06.90	Zálesí	Os	25.5.18-23.11.20	L,DM,2.
Des.	**Štípek**	Vladimír	10.03.93	Zálesí	Du	5.1.17-	L,1,2.
	Šubert	Vladimír	08.02.97	Kvasilov	Ro	15.5.16-	L,2.
	Šulák	Alois	08.02.81	Meziliska	Os		1.
	Šulc	Josef	27.11.98	Vinohrady	Ži		1.
ČD	**Šulc**	Václav	04.11.98	Volkov	Du	21.8.14-	L,1,2,4.
	Šustera	Vladimír	17.06.96	Volkov	Du		1.
	Šuvarský	Vít	. .78	Dědova Hora	Os	4.3.16-	L,1,2.
	Šuvarský	Kazimír	. . 88	Dědova Hora	Os	11.4.17-	L,2.
ČD por.	**Švec**	Josef	25.08.97	Zdolbunov	Ro	24.8.14-	1,4.
ČD svob.	**Švejda**	Vincenc	24.12.89	Zálesí	Du	28.8.14 - 29.3.18	L,A,1,2,3,4.
	Švejda	Čeněk	. .88	Zálesí	Du		1.
	Švejda	Vladimír	05.10.95	Zálesí	Os		L,2.
	Švejnoha	Jaroslav	01.01.83	Buderáž	Du		1.2.
	Švitorka	Josef	08.02.83	Ulbárov	Du		L,2.
	Švorc	Vladimír	09.10.95	Novosilky	Vl		1.
	Tajman	František	. .	Sofievka	Du		1.
	Tamchyna	Vladimír	01.12.88	Dorohostaj	Du	17.12.15-	R,2.
	Tarnovský	Maxim	20.05.90	Vilija	Os		L,1
	Tendler	Alexej	11.03.97	Krajev	Os	18.5.17-	2.
	Tengler	Josef	02.01.95	Novokrajev	Os	27.5.16-	R,2.
ČD	**Teplík**	Petr	. .93		Ži	2.9.14 - 13.12.15	L,**Z**-ran.1,3,4
kpt.	**Teršl**	Vladimír	23.09.95	Dědkovice vol	Ro		1.
	Tesař	Štefan	11.12.89	Krajov	Os		1.
	Tichý	Josef	.06.96	Krošna	Ži		1.
	Timofejev	Boris	11.12.94	Paninky	Vol	1917	L,2.
ČD	**Tolman**	Josef	8.2.96	Olyka	Ro	28.8.14 - 15.11.17	L,A,1,2,3,4.
	Toman	Josef	16.03.94	Krošna	Ži	3.11.15-	L,1,2.
	Toman	Václav	. .84	Kupičov	Vl		L,1,2.

	Tomáš	Josef	25.09.92	Ivanoviče	Ži		L,1,2.
	Tomáš	Václav	18.08.89	Záhorště	Ro		1.
	Tomáš	Břetislav	27.04.94	Koloděž	Lu		L,2.
	Tomášek	Rostislav	03.08.96	Romanovka	Vol.		L,1,2.
ČD des.	**Tomášek**	Rostislav	13.8.94	Olšanka	Ži	27.8.14 - 7.2.18	L,A,1,2,3,4.
	Tomášek	Vladimír		Olšanka	Ži		L,2.
	Tomášek	František	13.08.94	Dubno	Du		L,2.
	Tomášek	Josef	05.12.94	Dorohostaj	Du		L,2.
	Tomeš	Josef	04.11.95	Hubín	Lu	29.9.15-	L,1,2.
	Tomeš	Antonín	21.02.84	Nikolajevka	Ky		1.
	Tomíček	Boris	16.01.95	Ivanoviče	Ži	15.5.15-	L,1,2.
	Toušek	Josef	16.08.95	Huleč	Os	7.9.16-	L,1,2.
	Toušek	Josef	07.07.94	Huleč	Os	7.2.17	L,1,2.
	Trojan	Josef	22.05.82	Volkov	Du	18.11.16-	L,1,2.
ČD	**Tuzar**	Antonín	13.06.94	Dubno	Du	21.9.14-15.10.20	L,Č,A,2,3,4.
	Tvrdý	Václav	26.12.96	Sklíň	Lu	15.7.16-	L,1,2.
	Tvrdý	Josef	..81	Sklíň	Lu	20.6.15-	L,2.
	Tvrzník	Josef	18.09.86	Klinky	Vol.	28.9.16-	L,1,2.
	Tyšer	Antonín	19.02.97	Mirohošť	Du	28.8.17-	L,1,2.
	Urban	Eduard	29.11.90	Nišovice	Vol.		1.
	Vacek	Isidor	25.11.96	Nikolajevka	Ky		1.
	Vacek	Vladimír	02.08.95	Ulbárov	Ro		1.
ČD	**Vacek**	Josef	24.09.93	Ulbárov	Ro	27.8.14 - 16.8.17	L,O,Ne,1,3,4
	Vacek	František		Vol.	Vol	1.12.15-	L,2.
	Vacek	Jan	25.12.96	Vlkovice	Vol	20.6.17-	L,2.
ČD	**Vacke**	Rudolf	17.07.86	Zdolbunov	Ro	24.8.14 - 15.1.18	L,A,1,3,4.
	Vácha	Jan		Romanov	No		1.
	Vachuda	Václav	. . 76	Štěpánovka	Os	13.11.15-	L,2.
ČD	**Vajdl**	Josef	. .90	Rovno	Ro		L,1.
	Vajngold	Petr	22.4.98	Martinovka	Ro	. . 17-	L,2.
	Vajs	Antonín	. . 97	Mirohošť	Du	7.10.16-	L,2.
	Vála	Vladimír	14.01.95	Mirohošť	Du	15.5.15-	L,1,2.
	Valášek	Václav	21.02.80	Dubno	Du	28.11.16-	L,2.
	Valčík	Jan		Dubno	Du	20.6.15-	L,2.
	Válek	Jaroslav	. . 82	Verba	Du	24.9.16-	2.
	Válek	Bohumil	19.7.96	Hrušvice	Ro	. 8.17-	L,2.
ČD svob.	**Valenta**	Josef	.96	Dorohostaje	Du	28.8.14 - 15.11.17	L,A,1,3,4.
	Valenta	Vladimír	04.11.96	Dubno	Du	22.1.16-	L,1,2.
ČD	**Valta**	Vladimír	11.12.94	Zdolbunov	Ro	24.9.14-	L,2.
	Vaněk	Alexandr	11.03.78	Tučín	Ro	25.9.16-	L,1,2.
	Vaněk	Antonín	23.03.94	Zálesí	Du	10.1.16-	L,1,2.
ČD	**Vaněk**	Václav	22.11.84	Volkov	Du	21.8.14 - 2.11.17	L,O,A,1,3,4.
	Vaňhabr	Vladimír	22.05.02	Verchovsk	Ro	8.6.15-	L,2.
	Vanický	Adolf	04.11.96	Dubno	Du	25.10.16-	L,2.
	Vanický	Josef	22.07.98	Dubno	Du	29.10.17-	L,2.
ČD svob.	**Vaníček**	Josef	. .93	Kopče	Du	30.8.14 - 3.8.17	L,A,1,3,4.
	Vaník	Josef	12.11.96	Nová Ves	Du	6.8.17-	L,1,2.
	Vaník	Václav	19.08.77	Vol.	Vol	7.2.17-	L,2.

	Vašata	Vladimír	14.02.95	Varkoviče vol	Du		1.
ČD	**Vašek**	Václav	. .	Volkov	Du	21.8.14-	L,1,4.
	Vaško	Vladimír	. . 97	Dědova Hora	Os	. . 17-	L,2.
	Vaškov	Jaroslav	18.12.91	Verba	Du	1.3.16-	L,1,2.
	Vecka	Josef	14.11.98	Zdolbunov	Ro	18.5.17-	L,2.
	Vedral	Josef	13.03.83	Hubín	Lu	16.6.16-	L,1,2.
	Vedral	Teodor	12.09.92	Ostrov	Vl	30.5.17-	L,2.
	Vegricht	Vladimír	26.11.88	Vol.	Vol	5.4.16-	L,2.
ČD	**Vejdl**	Josef	. . 93	Zdolbunov	Ro	28.8.14.-	L,1,2,4.
	Velíšek	Antonín	09.01.92	Vol.	Vol	18.12.16-	L,2.
	Verbata	Vladimír	28.09.93	Florovka	Ži		1.
	Veselák	Antonín	29.11.95	Sergejevka	Du	9.8.16-	L,1,2.
	Veselák	Vojtěch	15.02.78	Mitnice	Du	4.4.15-	L,2.
	Veselovský	Teofil	14.12.97	Novostavce	Os	4.11.16-	L,1,2.
	Veselovský	Vilém	23.09.93	Michalovka	Ro		1.
	Veselý	Jaroslav	07.08.98	Česká Kolonie	Ky		1.
	Veselý	Václav	08.09.85	Semiduby	Du		1.
	Veselý	Vladimír	04.07.96	Česká Kolonie	Ky		1.
	Veselý	Josef	01.03.80	Hrušvice	Ro		1.
ČD	**Veselý**	Vladislav	. .92		Vol.	1.9.14 - 5.3.16	L,A,1,3,4.
	Veselý	Jaroslav	13.05.98	Volkov	Du		1.
	Větrovec	Antonín	18.07.95	Zdolbunov	Ro	9.7.16-	L,1,2.
ČD	**Vigner**	Teodor	25.01.94	Malín Č.	Du	12.9.14 - 20.2.18	L,A,1,2,3,4
	Vich	Vladimír	04.04.91	Semiduby	Du	29.8.17-	L,1,2.
	Vítek	Antonín		Rovno	Ro	18.10.15-5.7.17	L,2.
svob.	**Vítek**	Vladimír	30.10.98	Dorohostaj	Du	22.6.17-	L,DM,1,2.
	Vlačiha	Josef	15.10.96	M.Zubovština	Ky		1.
ČD čet.	**Vlačiha**	Josef	14.01.91	Kněhyňinky	Lu	21.8.14 - 21.3.18	L,A,1,3,4.
ČD	**Vlach**	Vladimír	06.08.95	Dubno	Du	28.8.14-	L,1,2,4.
	Vlk	Emil	18.12.96	Luck	Lu		1.
	Vlk	Josef	21.12.97	Boratín Č.	Lu	2.8.16-1.4.18	L,DM,1,2.
ČD čet.	**Vlk**	Emil	18.02.93	Luck	Lu	28.8.14 - 14.9.20	L,A,Č,1,2,3,4
	Vlk	Vladislav	28.12.95	Luck	Lu	19.10.15-7.9.17	L,A,1,2.
	Vlk	Josef		Selenčina	Ži	2.8.16-	1.
škpt.	**Vlk**	Alexej,Václ	02.07.94	Čerňachov	Ži	4.7.15-. .20	L,ČSA,1,2,3.
	Vodlub	Václav	27.01.98	Horynhrad	Ro		1.
	Vohrálek	Josef	.12.79	Špakov	Ro		1.
	Vohralík	František	01.02.78	Hlinsk	Ro		1.
	Vojta	Jindřich	28.10.82	Antonovka	Os	11.9.16-5.2.18	R,DM,1,2.
svob.	**Vojtěchovský**	Filip	. .88	Volkov	Du	2.5.16-	L,1,2.
	Vojtíšek	Vladimír	07.08.78	Nišovice	Vol	27.8.18-	L,2.
des.	**Vokáč**	Josef	1.3.97	Moldava	Du		1.
ČD	**Volák**	Rudolf	. .79	Dorohostaje	Du	26.8.14 - 30.10.14	L,A,nem. 1,3,4.
ČD svob.	**Volák**	Václav	08.09.93	Ulbárov	Du	29.8.14 - 24.4.17	L,A,1,3,4.
	Volák	Jaroslav	12.07.76	Hrušvice	Ro	7.4.16-	L,2.
	Volák	Václav	25.12.97	Čerčice	Lu	4.8.16-	L,2.
	Volenec	František		Huleč	Os		1.

	Volf	Jan	30.01.96	M.Zubovština	Ky		1.
	Volný	Josef	06.06.92	Olšanka	Ži	28.6.16	L,1,2.
ČD svob.	**Volný**	Vladimír	. .97	Olšanka	Ži	4.9.14 - 29.12.17	L,O,Ne, 1,2,3,4.
	Vondráček	Josef	22.02.98	Moldava	Du		1.
	Vondráček	Josef	24.02.88	Malín Č.	Du	1.5.16	L,1,2.
	Vondráček	Josef	28.05.92	Ulbárov	Ro	-31.1.18	L,1,2.
	Vondráček	Josef	. . 93	Bílá Cirkvice	Vol	27.8.14-	R,2.
	Vondrák	Josef	04.02.84	Pokosy	Ro	12.9.16-	L,2.
	Vondřička	František	15.02.89	Újezdce	Du	15.5.16-	L,1,2.
	Vorasický	Josef	. .72	Okolek	Ži		1.
	Vorel	Václav	02.02.99	Ulbárov	Du	14.1.19-	L,2.
	Votava	František	10.05.91	Špakov	Ro	10.12.1?-	L,1,2.
	Votava	Václav	. .85	Špakov	Ro		1.
	Votava	Josef	. .	Chomout	Du		1.
	Votava	Karel	30.12.98	Vol.	Vol	30.12.16-	L,2.
	Vozáb	Jan	03.01.96	Smyha	Du	29.5.17	L,1,2.
	Vrabec	Vladimír	22.09.94	Hubín	Lu		1.
	Vrabec	Bohumil	19.02.89	Končice	Ži	9.2.20-	L,2.
	Všetečka	Vladimír	05.05.98	Hlinsk	Ro	27.2.17-	L,1,2.
	Vyletěl	Antonín	05.09.80	Mirohošť	Du	4.1.17-	L,1,2.
	Vyletěl	Josef	. .91	Mirohošť	Du		1.
ČD des.	**Vyletěl**	Josef	. .91	Noviny Č.	Du	28.8.14 - 18.7.17	L,1,3,4.
	Vysloužil	Jan		Zálesí	Os		1.
Zdr.	**Wintrová**	Helena	24.12.92	Žitomir	Ži	30.6.18-	L,2.
	Zahrádka	Antonín	18.06.96	Kvasilov	Ro	10.4.16-	L,1,2.
	Zahrádka	Josef	18.09.98	Kopče	Lu	12.2.17-	L,1,2.
ČD	**Zahradník**	Josef	28.02.97	Mirohošť	Du	28.8.14 - 18.5.15	L,**Z**-zran. 1,2,3,4.
	Zahradník	Josef	. . 96	Mirohošť	Du	28.4.14	R,2.
ČD ppor.	**Zach**	Alexandr	25.08.92	Kvasilov	Ro	27.8.14 - 19.6.17	L,A,zraněn u Zb.nevrátil se
	Zach	Josef	04.09.98	Kvasilov	Ro	2.11.17-	R,2.
	Zajíc	Vladimír	18.09.92	Zálesí	Du		1.
	Zajíc	Václav	28.08.85	Malovaná	Du	20.7.16-	L,1,2.
	Zajíc	Václav	21.08.86	Novokrajev	Os	31.7.18-	L,2.
	Zálešák	Josef	13.03.93	Marjatin	Ov	12.12.16-	L,1,2.
	Zálešák	Tomáš	14.11.96	Marjatin	Ov	12.12.1?-	L,1,2.
	Zárecký	František	. .82	Malin	Ky		1.
	Zaremba	Václav	.10.78	Mlynov	Du		1.
ČD svob.	**Zárybnický**	Vladislav	. .92	Sklíň	Lu	30.8.14 11.8.17	L,1,3,4.
	Zarycký	Václav	. .91	Nikolajevka	Ky		1.
	Zařecký	Stanislav	08.05.?8	Nikolajevka	Ky		1.
	Zářecký	Jan	08.11.92	Malinovka	Ky		1.
	Zářecký	Václav	22.12.95	Malin	Ky		1.
ČD čet.	**Zářecký**	Václav	16.4.91	Malin	Ky	1.9.14 - 30.3.18	L,**B**-25.9.18v rus.arm.,1,3.
	Zedník	Josef	15.06.93	Moskovština	Du		1.
	Zeman	Pavel	13.06.85	Slavuta	Iz		1.
	Zeman	Vincenc	07.10.85	Malín Č.	Du		1.

	Zeman	Vladimír	05.08.97	Belmáž	Os		1.
ČD des.	**Zeman**	Antonín	21.02.91	Kvasilov	Ro	26.8.14 - 5.3.16	L,A, převelen do rus.arm.,1
	Zeman	Vladimír	. .	Chomout	Du		1.
ČD	**Zemánek**	Vladimír	10.10.92	Kňehynin	Du	30.8.14 - 13.9.14	O,Ne,1,3,4.
	Zich	Stanislav	05.01.95	Dubno	Du		1.
	Zich	Václav		Kvasilov	Ro		1.
	Zima	Vladimír	01.01.83	Satyjev	Du		1.
	Zimák	Matouš	16.02.98	Volkov	Du		1.
	Zíval	Václav	25.12.92	Semiduby	Du		1.
	Zof			Volkov	Du		1.
	Zof			Volkov	Du		1.
	Zrůstek	Václav	18.11.97	Rovno	Ro		1.
	Zumner	Antonín	17.01.93	Rovno	Ro		1.
	Zumr	Antonín	22.03.98	Hrušvice	Ro		1.
	Zvonař	Ludvík	06.08.93	Alexejevka	No		1.
	Zvonař	Vladislav	20.08.95	Alexejevka	No		1.
	Žďárský	Václav	18.08.84	Noviny Č.	Du		1.
	Žerdecký	Petr	01.10.91	Dubno	Du		1.
	Židlický	Václav	10.09.95	Kupičov	Vl		1.
	Žitný	Josef	07.02.95	Kupičov	Vl		1.
	Žitný	Josef	30.08.83	Sklíň	Lu		1.
ČD	**Živnustka**	Václav	05.08.94	Meziliska	Ov	2.9.14 - 4.2.18	L,A,1,3,4.
	Žrout	Václav	20.09.97	Noviny Č.	Du		1.
	Zych	Václav	12.01.97	Kvasilov	Ro		1.

Seznam volyňských Čechů, kteří byli jako dobrovolnici zařazeni do československých vojenských jednotek v Rusku v letech 1914 až 1918.

(Podle neoficiálních pramenů - zpracoval J. Hofman)

Prameny:

1) Národní muzeum, Oddělení novodobých českých dějin, fond Volyňská sbírka. Kroniky českých volyňských obcí. — viz přiložený Přehled kronik volyňských obcí, využitých v jednotlivých seznamech jako zdroj informací Sestavil J. Hofman. (V dalším **NM ONČD, fond Volyňská sbírka: Přehled kronik...).**
2) Dopisy J. Hofmanovi a ústní informace na setkáních krajanů.
3) Anketa. Provedl V. Širc. Výsledky označeny písmenem **a** ve sloupci Poznámka.

Celkem v neoficiální části je 120 volyňských Čechů

Příjmení	**Jméno**	**Obec** (narození nebo bydliště)	**Poznámka** † zahynul
1	**2**	**3**	**4**
Albrecht	Josef	1887,Boratín Č.	20.9.16 Kronika obce.
Bačovský	Josef	Dembrovka	
Baloun	Jaroslav	Ozerany Č.	†
Bělohlávek	Jan	Sergejovka	
Beneš		Jezírko	
Beneš	Adolf	Nový Svět	
Blažek	Vladimír	Niva Hubinská	
Brabec	Vladimír	Ostrov Vl.V.	
Bureš	Ferda	Kvasilov	
Cilc	Viktor	Huleč Č.	
Cilc	Antonín	Huleč Č.	
Čáp	Josef	Michalovka	
Černoch		Straklov	†
Čížek	Miroslav	Kvasilov	
Čižík	Emil	Huleč Č.	
Čurda	František	Ozerany Č.	
Dedecius	Karel	Novostavce	
Dvořák	František	Dembrovka	
Egert	Vincenc	Ostrov Vl.V.	
Gulč	Hubert	Ozerany Č.	†
Haken	Pavel	Sklíň Dvůr	
Hamáček	Rudolf	Dembrovka	
Herynek	Josef	Vilhelmovka	
Hlaváček	Vladimír	Ulbárov	z rus. arm.
Hlaváček	František	Hájenka	
Hnojílek	Ludvík	M. Zubovština	a z rus. arm.
Holas	Antonín	Sklíň	†
Homoláč	Václav	M. Zubovština	a z rus. arm.

Horák	Josef	Sofievka	
Horák	Šťěpán	M. Zubovština	a z rus. arm.
Hruška	Cyril 1894	Volkov	
Hůlka	Ferdinand	Michalovka	
Hurt	Gustav	Huleč Č.	A
Jakub	Václav	Ostrov Vl.V.	† Zborov a
Jelínek	Fridrich , 1881	Mirotín	11/15 — 9/17
Jonáš	Vladimír	Niva Hubinská	
Jung	Josef	Selisko	
Kačírek	Jaroslav	Vilhelmovka	
Kadlec	Josef	Dembrovka	
Kadlec	Vratislav	Dembrovka	†a
Kapeš	Josef 1892	Volkov	
Karásek	Václav	M. Zubovština	a z rus. arm.
Kasík		Hájenka	
Kaufman	Josef	Noviny Č.	
Kazilovský	Vladimír, Ant.	Sofievka	
Keler	Vladimír 1892	Volkov	
Kočina	Vladimír	Dembrovka	
Kolínský	Josef	Ozerany Č.	
Koloc	Josef 1897	Újezdce	
Koloc	Pavel	Újezdce	
Koníček	Josef	M. Zubovština	a z rus. arm.
Koníček	Václav	M. Zubovština	a z rus. arm.
Kovář	Josef	Dembrovka	
Kozlík	Vilhelm	Kupičov	
Kratochvil	Rudolf	Olšanka	
Kroupa	Jan	Buderáž	
Křivka	Jan	Huleč Č.	
Kuba	Vladimír	Sergejovka	†
Kubáček	Jan	Dembrovka	
Kubík	Vladimír	Michalovka	
Kubín	Josef	Dembrovka	
Kubový	Vladimír	Sergejevka	†
Kubový	Alexandr	Buderáž	
Kutílek	Otakar	Huleč Č.	
Kužel	Vojtěch	M. Zubovština	a z rus. arm.
Kyjevský	Josef	Volkov	
Lenoch	Josef 1892	Volkov	
Lígr	Antonín	Kvasilov	
Lichoved	Antonín	Hubín	
Lněníček	Alexej	Sofievka	
Macháček	Václav	M. Zubovština	a z rus. arm.
Malínský	Josef	Kvasilov	
Martínek ml.	Jan	Huleč Č.	
Maťásek	Václav	Buderáž	
Maťátko	Alexandr	Straklov	

Matějka		Alexandrovka	A
Matouš	Antonín	Novostavce	
Mlejnek	Václav	Sklíň Č.	A
Moravec	Josef	Dembrovka	
Němec	Adam 24.12.98	Zálesí	
Náhlovský	Vratislav	Kvasilov	
Novák	Jiří	M. Zubovština	a z rus. arm.
Novák	Josef	M. Zubovština	a z rus. arm.
Novák	Vladimír	M. Zubovština	a z rus. arm.
Ouský	Josef	Kvasilov	
Palla	Vladimír	Dembrovka	
Pavelka	Václav	Sklíň Č.	
Pilař	Josef	M. Zubovština	a z rus. arm.
Pišl	Jan	M. Zubovština	a z rus. arm.
Pokorný	Josef	Podhájce	
Pokorný	Karel, syn	Podhájce	
Procházka	Jaroslav	Kupičov	
Příchodský	Petr	Volkov	
Rektor	Antonín	Selisko	† Zborov
Rígl		Jezírko	
Robl	Josef	Hájenka	
Řehák	Václav	Kvasilov	
Řepík	Antonín	Ozerany Č.	A
Samec	Josef	Dembrovka	Invalida
Semrád	Josef	Huleč Č.	A
Skalský	František	Dembrovka	a zajat
Skalský	Josef	Dembrovka	A
Skalský	Václav	Dembrovka	A
Sochor	Alexandr	Noviny Č.	
Šerák	Josef	1893, Boratín his.bo	30.8.14-16.3.18
Šimek	Antonín	Noviny Č.	
Šťastný	Karel	M. Zubovština	a z rus. arm.
Štorek	Václav 1885	Volkov	
Šolc	Josef	M. Zubovština	a z rus. arm.
Toman	Alexandr	Ozerany Č.	
Tomančuk		Ozerany Č.	
Toušek	Antonín	Huleč Č.	
Tuček	Alois	Rohozno	
Udlich	František	M. Zubovština	a z rus. arm.
Vajskebr	Vlad., Jan 1896	Olšanka	†
Vaněk	Vladimír	Huleč Č.	
Vegricht	Josef	Dembrovka	
Veselý	Josef	Sklíň	†
Veselý	Vladimír	Straklov	
Zárybnický	Mikuláš	Sklíň	†

Osudy vybraných legionářů

Jan Novák, *27.1.1897 Rovno, † 26.6.1996 Hammendsville, Austrálie

Studoval v Rovně na reálném gymnáziu a v květnu roku 1915, jako osmnáctiletý, vstoupil dobrovolně do České družiny v Kyjevě. Již v prosinci téhož roku byl nasazen do bojů u Baranovičů jako průzkumník. V únoru 1916 byl na průzkumu poprvé zraněn do tváře. Po vyléčení se vrátil opět k průzkumu, získal první vojenské hodnosti a vysoká ruská vyznamenání — Medaile sv. Jiří a později Kříž sv. Jiří, který mu připnul velkokníže Nikolaj Nikolajevič na slavnostní přehlídce v Nesvěži za přítomnosti samotného cara.

Následovaly další udatné činy a po nich vyznamenání. Bitva u Zborova, ústup, vojenské učiliště v Kyjevě, atd. Byl jmenován subalterním důstojníkem u 5. roty, později ve 2. střeleckém pluku Jiřího z Poděbrad.

Byl jedním z mála volyňských Čechů-legionářů, který v roce 1918 se nevrátil domů na Volyň, ale pokračoval s legiemi ve známé sibiřské anabázi. Po obsazení sibiřské železniční magistrály čs. legiemi byl, v hodnosti poručíka, jmenován velitelem štábního vlaku francouzského generála M. Janina. Za vzorné služby a plnění vojenských úkolů byl vyznamenán vysokými vojenskými francouzskými řády.

Do Československa přijel s legiemi dne 20.5.1920 a zůstal v armádě jako důstojník z povolání. Vykonával různé důstojnické funkce v mnoha posádkách a začátek potupné nacistické okupace Československa zažil jako velitel pluku v Berouně.

V květnu 1945 se aktivně zapojil do povstání českého lidu. Organizoval pluk, který pak řadu měsíců působil v Chodově u Karlových Varů a chránil tu životy a majetek prvních českých osídlenců před německými nacistickými záškodníky.

V roce 1946 byl jmenován velitelem zemského velitelství SNB v Ostravě, odkud v hodnosti plukovníka odešel v roce 1949 do exilu. Nakonec se usadil až v Austrálii. I zde aktivně společensky působil. Za tuto činnost mu k jeho devadesátinám v roce 1987 udělila anglická královna Alžběta vysoké britské vyznamenání — Member of the Most Excellent Order the British Empire (řád MBE) za, jak je uvedeno ve jmenovacím dekretu: “neúnavnou práci pro dobro a rozvoj Australie”.

Nezapomněla na něj ani stará vlast. K Řádovému dni 1. ledna 1996 (podle zákona jsou stanoveny dva dny v roce, nazvané řádové, a to 1. leden a 28. říjen, k nimž president republiky uděluje řády a vyznamenání) mu udělil president České republiky Medaili Za Hrdinství, kterou mu předal při příležitosti své státní návštěvy Austrálie.

Vždy, i v Austrálii, se hlásil ke svému češství a k volyňskému původu. Po mnoho let byl čestným předsedou zahraniční sekce Československé obce legionářské pro oblast Jižního Pacifiku. V roce 1991 se jako jeden z prvních přihlásil ve svých 94 letech za člena Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel a hospodáře Sdružení překvapil tím, že členský příspěvek předplatil na pět let dopředu. Velmi nabádavě zní

věta jednoho z posledních dopisů, který poslal tajemníkovi-matrikáři Sdružení: “hledejme ve Sdružení to, co nás spojuje - krajanství; rozdělovat by nás mohlo mnohé”.

Janu Novákovi - našemu významnému krajanovi, který od svého raného mládí bojoval za svobodu českého národa a právo Čechů na svobodnou vlast, patří čestné místo v dějinách naší bývalé, malé, ale významné menšiny!

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel ***Zpravodaj*** *číslo 3/1997.S využitím článku Rostislava Hlaváčka:* Mimořádný života běh volyňského Čecha ve světových rozměrech, *který byl sepsán na základě vlastního životopisu, připravil Jiří Hofman***.**

Teodor Vigner, * 28.1.1894 Český Malín, † 31.1.1973 Liberec

Jeho předek byl jedním ze zakladatelů volyňské mučednické obce Český Malín. Do České družiny dobrovolně vstoupil 12.9.1914 v Kyjevě. Byl tedy jedním ze starodružiníků, a proto, stejně jako celá Česká družina, byl od podzimu 1914 roku zasazen jako průzkumník. Své průzkumné úkoly plnil dobře a tak přispěl svým dílem k tomu, že Česká družina záhy získala vážnost mezi vysokými veliteli ruské armády a obdiv u vojsk. Brzy se stal velitelem průzkumné skupiny a vodil ji na průzkum i za linii fronty. Například v Haliči v roce 1915 přivedl podřízenou skupinu až do rakouských zákopů, obdarovali rakouské vojáky cigaretami, obhlédli průchody a vrátili se zpět. Druhou noc převedl stejnou cestou ruskou vojenskou jednotku, které se vzdalo mnoho c. a k. rakousko-uherských vojáků. Všichni se v pořádku dostali do ruského zajetí. Za takové a podobné udatné činy byl vyznamenán postupně Medailí sv. Jiří IV., III., II., třídy a byl navržen na Kříž sv. Jiří I. třídy (zlatý kříž). V roce 1915 byl raněn a po vyléčení se vrátil opět k průzkumu.

V roce 1916 byla Česká družina přeměněna na 1. čs. střelecký pluk Jana z Husi a jmenovaný se v něm stal písařem.

V roce 1918, kdy čs. legie zahájily sibiřskou anabázi, požádal, jako většina volyňských Čechů o uvolnění z armády; byl 20.2.1918 řádně z armády propuštěn a odjel za rodiči na Volyň, kteří v této době byli v Žitomíru jako “běženci”. Většina obyvatel Českého Malína byla nuceně evakuována.

Byl vždy aktivní a snažil se nezištně přispívat k rozvoji naší menšiny. V roce 1923 byl jedním ze zakladatelů České matice školské a v letech 1928-1930 byl jejím neplaceným jednatelem. Od roku 1930 až do likvidace ČMŠ v roce 1939 působil bezplatně jako člen její revizní komise.

Působil nejen ve prospěch české menšiny, ale nevyhýbal se práci přispívající k rozvoji města Lucka, ba i celé Volyně, a proto byl oblíben i u obyvatel jiných národností. V průběhu roku 1935 byl zvolen členem městské rady v Lucku a dále předsedou Svazu malých rolníků, který měl celovolyňskou působnost. Obě tyto čestné funkce vykonával až do roku 1939. Zejména druhá funkce zabírala mnoho času, protože velmi často vyjížděl spolu s komisí daňových orgánů prošetřovat stížnosti členů Svazu na nesprávně vyměřené daně do různých koutů volyňského vojevodství a hájit zájmy členů Svazu.

Při plnění těchto veřejných funkcí byl současně úspěšným podnikatelem, majitelem nemovitostí a své zkušenosti uplatňoval při pomoci občanům v kupních a podobných právních záležitostech.

Po připojení západní Volyně v roce 1939 k Ukrajinské SSR byl jeho majetek zestátněn a on sám pracoval jako účetní ve vodohospodářském podniku města Lucka. Pro svoji oblibu mezi lidmi, majetnost a nesouhlas s komunistickými idejemi byl novým režimem persekvován: v noci odvážen několikrát k výslechům na NKVD, sledován a nakonec uvězněn.

Po přepadení SSSR nacistickým Německem v roce 1941 byla věznice bombardována, část vězňů se uvolnila a osvobodila ostatní vězně. Vězeňské stráže utekly, včetně pověstné Špilkové, která organizovala vyvraždění několika stovek vězňů. Mrtvoly některých plavaly v řece Styru.

Za nacistické okupace pracoval ve stejném podniku. Po osvobození Volyně se dobrovolně hlásil do 1. čs. armádního sboru v SSSR, ale odvodní komise v Rovně ho pro vážnou nemoc neodvedla, takže, ač nerad, se vrátil k účetnictví ve vodohospodářských službách města Lucka.

Vypomáhal reemigrační komisi, po reemigraci se usídlil v Liberci a pracoval v KOVO-Liberec jako účetní, zástupce podniku u soudu při majetkových sporech a nakonec jako archivář. Bylo na něj ve všem spolehnutí, proto si ho podnik vážil a držel ho ve svých službách po dlouhá léta jako důchodce.

Byl členem Svazu Čechů z Volyně, Čsl. obce legionářské a později Svazu protifašistických bojovníků.

Podle informací Viktora a Niny (provdané Dobosharevitch), dětí jmenovaného, sepsal Jiří Hofman
Praha v březnu 1998

Josef Killer, *7.12.1893 Mstěšín Český, † 27.10.1951 Praha

Do České družiny dobrovolně vstoupil již 30.8.1914 v Kyjevě. Byl tedy jedním ze starodružiníků a proto, stejně jako celá Česká družina, byl od podzimu 1914 roku zasazen jako průzkumník. Za své úspěšné působení v průzkumu byl postupně vyznamenán Křížem sv. Jiří IV., III., II., třídy a nakonec Křížem sv. Jiří I. třídy (zlatým křížem). Dosáhl tedy titulu Polnyj georgievkij kavaler. Později k těmto ruským vyznamenáním přibyl Čs. válečný kříž.

Při plnění průzkumných úkolů byl raněn do pravé ruky a po vyléčení v nemocnici v Kyjevě se vrátil k jednotce. Mezitím byla Česká družina přeměněna na 1. čs. střelecký pluk Jana z Husi a jmenovaný byl v něm v hodnosti šikovatele zařazen jako telegrafista.

V roce 1918, kdy čs. legie se přes Sibiř vracely do vlasti, se rozhodl pro odjezd do Československa. Na půdě historické vlasti poprvé stanul v květnu 1920, zůstal v armádě a byl přidělen do útvaru nejčestnějšího - Hradní stráže. Z rodinných důvodů však požádal o propuštění a 20.11.1920 odjel domů na Volyň.

Vrátil se ke svému řemeslu, sedlařině, ale současně působil ve své rodné obci ve všech vzdělávacích a kulturních spolcích včetně kapely. Přes něj, známého písmáka, byl udržován kulturní styk obce se starou vlastí: objednávaly se periodické časopisy, knihy i notový materiál. Kromě toho byl v obci předsedou Kółka rolniczego, které se staralo o povznesení úrovně zemědělského hospodaření.

Do 1. čs. armádního sboru v SSSR se ve svých 51 letech přihlásil dobrovolně 30.9.1944. Po skončení války konal mimořádnou službu opět u Hradní stráže až do 16.11.1945 kdy byl pro nemoc demobilizován.

Po uzdravení pracoval na Ministerstvu národní obrany jako občanský pracovník až do svého skonu.

Podle informací dcery Miloslavy (provdané Králičkové) sepsal Jiří Hofman
Praha v březnu 1998

II . část

Protinacistický odboj v letech 1939-1945

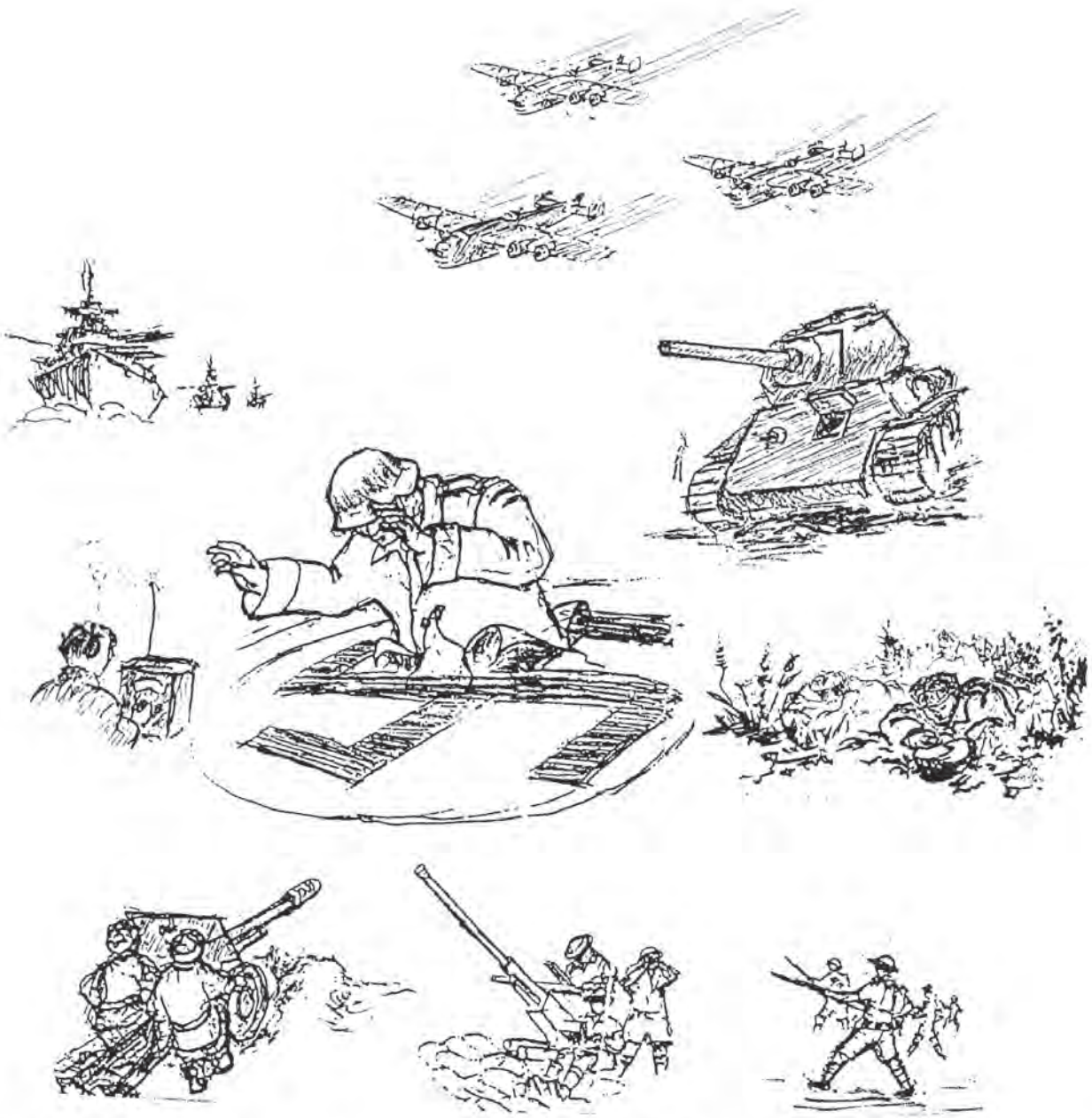

V armádách států protihitlerovské koalice bojoval každý č t v r t ý z českých obyvatelů Volyně a v bojích zahynul každý š e s t ý z těchto bojovníků. V zázemí zavraždili němečtí okupanti a jejich přisluhovači každého t ř i c á t é h o příslušníka této menšiny.

*Za druhé světové války volyňští Češi bojovali, vzato v **časové** souslednosti, které se v knize přidržujeme, nejdříve v roce 1939 v ozbrojených silách **Republiky polské**, pak od roku 1941 v **čs. jednotkách na Západě** (Střední východ, Severní Afrika, letci — Velká Británie, obrněná brigáda — Dunkerque), od roku 1941 po přepadení Sovětského svazu nacistickým Německem v **Rudé armádě** a od roku 1942 v **československých vojenských útvarech v Sovětském svazu.***

*Od roku 1941 (přesněji od 6.7.1941) působila na Volyni česká odbojová organizace, která se od roku 1943 jmenovala **Blaník.***

*Několik volyňských Čechů vstoupilo vlivem okolností (byli vyvezeni do Kazachstánu a na Sibiř) do **polské** (Andersovy) armády a zúčastnili se bojů, které tato armáda vedla. Jednotlivci bojovali v armádě a námořnictvu Velké Británie a dokonce v námořnictvu USA.*

***Počty** volyňských Čechů, kteří v jednotlivých armádách bojovali, bylo možno podle oficiálních pramenů zjistit pouze u 1. čs. armádního sboru v Sovětském svazu (odvodní protokoly), včetně volyňských žen a v čs. jednotkách na Západě (kartotéka vojáků v čs. jednotkách na Západě).*

Počty volyňských Čechů, kteří bojovali v ostatních armádách, lze jen odhadovat.

*Relativně přesně se podařilo zjistit jména těch, kteří **zahynuli v bojích, nebo se stali nezvěstnými.** Základním podkladem byly oficiální protokoly zahynulých (1. čs. armádní sbor v Sovětském svazu a kartotéka vojáků v čs. jednotkách na Západě). Zahynulí v ostatních armádách byli zjišťováni podle neoficiálních materiálů (knihy, časopisy, kroniky obcí) a v Rudé armádě a partyzánských oddílech, také podle záznamů v Knigach pamjati, které byly zpracovány pro všechny oblasti SSSR. Výpisy z nich pomohlo zajistit velvyslanectví Ukrajiny v Praze.*

*Kapitoly jsou v publikaci řazeny za sebou podle časové souslednosti (s nevyhnutelnou nepřesnosti — kapitola **A** je předřazena proto, aby nerozdělovala dvě kapitoly o vojenském odboji). První kapitola, označená **A**, pojednává o ilegální odbojové organizaci volyňských Čechů Blaník. Následuje kapitola o nástupu volyňských Čechů do čs.armády v zahraničí (označená **B**) a část o vojenském odboji je zakončena kapitolou označenou **C**, která je věnována obětem bojů ve vojenských jednotkách a v partyzánských oddílech. Kapitoly označené **D** a **E** jsou věnovány obětem nacistické a banderovské perzekuce a účasti volyňských Čechů při záchraně pronásledovaných nacisty a banderovci.*

Příspěvek volyňských Čechů k osvobození Československa od nacistické nadvlády

Jedním z výsledků polsko-sovětské války v roce 1920 bylo rozdělení dosavadní Volyňské gubernie mezi Polsko a sovětské Rusko. Osudy Čechů v obou částech Volyně se odvíjely odlišně. Zatímco v polské části mohli v podmínkách tržní ekonomiky relativně prosperovat, pak v sovětské části byli vystaveni, zejména ve třicátých letech, násilné kolektivizaci a politické perzekuci. Zlom v jejich dalších osudech představoval nacistický útok na Polsko.

Ze západní části Volyně bojovalo proti nepříteli v polské armádě asi tisíc volyňských Čechů. Na základě tajných doložek německo-sovětského paktu ze srpna 1939 připadla východní část Polska, včetně západní Volyně k Sovětskému svazu. V letech 1939-1941 se zdejší Češi, stejně jako ostatní obyvatelstvo, stali objektem násilné kolektivizace a i deportací do východních oblastí SSSR.

Někteří mladí krajané se v roce 1940 připojili k tzv. východní skupině*) čs. armády, která se nacházela na území SSSR, a spolu s většinou jejich příslušníků byli transportováni na Blízký východ, kde bojovali po boku Spojenců v Syrii a v severní Africe. Někteří z nich se dostali do Velké Británie.

V letech 1940-1941 byla řada volyňských Čechů ze západní Volyně povolána k plnění základní vojenské služby v Rudé armádě, ale většina z nich, jako méně spolehliví, byli zařazeni do pracovních oddílů.

Nacistický vpád do Sovětského svazu 22. června 1941 vedl v krátké době k obsazení celé Volyně německými okupanty. První obětí okupační moci se stali Židé, kteří byli na podzim 1941 zahnáni do ghett a později i fyzicky likvidováni. S nelidskou krutostí okupanti postupovali také vůči zajatým sovětským vojákům a funkcionářům, zejména předsedům sovětů a kolchozů. Němci považovali Ukrajinu za zásobárnu a zdroj levné pracovní síly. Naděje místního ukrajinského obyvatelstva na vytvoření samostatného ukrajinského státu se ukázaly jako nereálné. Od jara 1942 sílil všeobecný spontánní odpor proti deportacím na práce v Německu, což podporovalo početnost ozbrojených oddílů, které přijaly název Ukrajinská povstalecká armáda (UPA). Cílem jejich útoků byla okupační administrativa, zvláště nenáviděné pracovní úřady a policejní formace. Zároveň probíhala krvavá a nelítostná genocida UPA vůči Polákům, která v některých oblastech měla charakter občanské války mezi UPA a polskými partyzány **). Kromě toho se po Volyni

*) **Východní skupina čs. armády** je míněna ta část Polského legionu, která se po 17. září 1939, v důsledku obsazení Haliče a východního Polska Rudou armádou, ocitla proti své vůli na území Sovětského svazu. Skupině velel pplk. Ludvík Svoboda. Část východní skupiny se vlivem válečných událostí se octla na Volyni, kde za svého pobytu byla nazvána Kvasilovskou skupinou. Ta se v počtu 149 osob (včetně dobrovolníků z Volyně) koncem března 1940 na nádraží v Šepetovce spojila s hlavní částí východní skupiny.

) **Polští partyzáni byli na území Polska okupovaného Německem organizováni v těchto základních organizacích: Armija Krajova, řízená polskou vládou v Londýně, Armija Ludova a Bataljony chlopskie, obě řízené levicovými aktivisty z Moskvy. Na Volyni působila Armija Krajova a kromě toho řada místních skupin obrany proti banderovcům.

pohybovaly další "divoké" ozbrojené ukrajinské oddíly, které nebyly spjaty s žádnou politickou organizací. Všichni se nechali živit vesnicí, na jakýkoliv odpor reagovali násilím.

Reakcí našich krajanů na tíživé podmínky okupace byl vznik české ilegální organizace na Volyni, která byla nazvána Blaník. Již v červenci 1941 skupina místních českých učitelů — Josef Rejzek, Vladimír Knop, Josef Liška, Dimitrij Somol a emigrant z Protektorátu ing. Jiří Lízálek — vytvořila jádro budoucí organizace. Na svých prvních společných schůzkách vytyčili hlavní cíle, které směřovaly k posílení národního uvědomění menšiny a její přípravě k aktivnímu vystoupení se zbraní v ruce proti nacistickým okupantům a k hromadnému vstupu do československé zahraniční armády. Podle těchto úvah k základním úkolům patřilo vybudování informační sítě k získávání zpráv o pobytu nepřátelských vojsk a důležitých informací o činnosti místních okupačních orgánů, vydávání a kolportování ilegálního časopisu a letáků, shromažďování zbraní, střeliva a jiného vojenského materiálu, organizování výcviku ve zbrani, řízení motorových vozidel a v první pomoci, organizování sítě záškodníků narušujících dopravu a varování neuvědomělých jedinců před kolaborací s okupanty.

V létě 1941 vypracovala skupina volyňských učitelů *Naše desatero*, které obsahovalo pokyny, jak se má v českých osadách postupovat. *Desatero* se přihlásilo k heslu Pravda vítězí, odsoudilo činnost protektorátní vlády, všechny formy fašismu, zdůraznilo nutnost jednoty, zvýšeného národního cítění a vyzvalo k nemilosrdnosti vůči nepříteli a k podchycení důvěryhodných lidí.[1)]

Nejprve se rozhodli získat rozhlasové přijímače pro poslech zahraničních stanic, jako předpoklad pro zajištění všestranné informovanosti. Po okupaci byly totiž rozhlasové přijímače zabaveny, a to podle seznamů koncesionářů na jednotlivých poštách. Rozhlasový přijímač Václava Širce ve Frankově později představoval zdroj informací pro ilegální časopis (v letech 1943-1944).

V průběhu roku 1942 se postupně rozšiřovala ilegální síť této české organizace. Josef Rejzek a Vladimír Knop požádali o propuštění ze školství, obstarali si pracovní knížku jako zemědělci a zůstali doma, aby se mohli věnovat vedení odboje. Ing. Lízálek odešel do Kozína, kde pracoval jako tlumočník německého Kreislandwirtu. To mu umožňovalo získávat jednak informace z nacistického prostředí, jednak bianco orazítkované a podepsané cestovní příkazy a papír pro vydávání ilegálního časopisu a letáků.

Na jaře a v létě 1942 zahájili nacisté s pomocí ukrajinských nacionalistů fyzickou likvidaci početné židovské menšiny. Mnozí Židé, kterým se podařilo utéci z ghetta, se skrývali zejména u Čechů, což dokumentujeme na jiném místě. Během častých kontrol hledali němečtí a maďarští vojáci zbraně a rozhlasové přijímače. Maďaři také zabavili součástky, které byly určeny k sestavení vysílačky, která měla spojit český odboj na Volyni se zahraničním odbojem.

Odbojové organizaci se v roce 1942 podařilo získat psací stroj k vydávání ilegálního časopisu a letáků. Byla sestavována kartotéka všech mužů od 17 do 50 let s uvedením dat o jejich vojenském výcviku a spolehlivosti pro odbojovou práci. Shromažďovali také zbraně, jednak nalezené po přechodu fronty v roce 1941, jednak výměnou za proviant.

Vojenský výcvik mělo jen málo volyňských Čechů, obyčejně pouze řemeslníci. Zbývající zůstávali jako "nadkontingent" doma, za což platili roční poplatek. Ve II. okrsku Blaníka z 553 mužů od 17 do 55 let mělo vojenský výcvik jen 186 osob.

Na konci roku 1942 měla česká ilegální organizace na Volyni podle neúplných údajů své spojky ve více než čtyřiceti českých osadách, zejména v okolí měst Rovno a Dubno. Ukazovala se nezbytnost vytvoření pevné organizační struktury. Do čela organizace byl postaven Vladimír Knop, jeho zástupcem se stal Josef Rejzek. Byl potvrzen dříve zpracovaný program, projednány stanovy a schváleno vydávání časopisu, který dostal název Hlasatel. Podle stanov nesla organizace název **Blaník** a byla tvořena osobami české národnosti na základě dobrovolného vstupu. Jako cíl organizace byl vyhlášen aktivní podíl na osvobození ČSR. Blaník měl stanovit politické směrnice vůči Polákům, "jako státoprávnímu národu, jemuž toto území podle smluv se Spojenci má patřit", Ukrajincům, "jakožto prostředí" a Němcům, "jakožto nepřátelům našim".[2)] Vůči Polákům se měli volyňští Češi chovat s důvěrou a ochotou jako k národu, který je nám nejblíže. Vůči Ukrajincům měl být respektován jejich cíl získat svobodu, neboť "tím jsou nám blízcí", neměli být nijak provokováni a měl být s nimi udržován dobrý poměr. Podle stanov byly zřízeny odbory propagační, vojenský, finanční, spojovací, zdravotnický, zásobovací, technický, kontrolní a výzvědný.

Teritorium Volyně bylo rozděleno do tří (později čtyř) okrsků, které řídilo ústředí se sídlem v Mirohošti. Vedoucím I. okrsku byl Emil Cilc v Hulči, II. Mikuláš Průša ve Straklově (zástupce Josef Mojdl v Chomoutu) a III. Josef Rejzek v Moskovštině. Výhledově se počítalo se zřízením IV. okrsku v okolí Lucku, ten se však nepodařilo aktivizovat. Naopak II. okrsek byl v roce 1943 rozdělen a jeho západní část vytvořila V. okrsek. Každý okrsek se dělil na jednotky a ty zase na spojky, což byly jednotlivé české osady:

I.okrsek- Huleč Č.	II.okrsek-Chomout	III. okrsek Moskovština	V. okrsek Straklov
Buderáž	Dembrovka	Bohušovka	Alexandrovka
Buršovka	Hrušvice	Bojarka	Bocánovka
Hlinsk	Janovka Č.	Dorohostaje	Dlouhé Pole
Jezírko	Martinovka	Falkovština	Dubno
Michalovka	Omelanština	Frankov	Křivucha
Mirotín	Špakov Malý	Holovčice	Kocanda
Moštěnice	Špakov Velký	Hradiště	Korabliště
Novokrajev	Ulbárov	Ivánovka	Májovka
Novostavce		Kneruty	Mirohošť
Podcurkov		Krásilno	Moldava 1
Pokosy		Ledochovka	Moldava 2
Rovno		Libánovka	Ploska
		Luthardovka	Podvysoká
		Máslenka	Rohozno

Sedmihrany Svatá Újezdce Zálesí Závidov Zdolbunov		Malín Č. Malovaná Mlynov Noviny Č. Podhájce Podlesice Stavište Terešov Zborov	Semiduby Smolárna Sofievka 1 Sofievka 2 Verba Volkov Č. Závale
19	9	24	22

Poznámka: srv. mapu v příl. 2. **Rozmístění buněk a struktura odbojové organizace Blaník**

Poté, kdy se rozešly cesty nacistů a ukrajinských nacionalistů, vydal předseda Blaníku Vladimír Knop, který používal pseudonym J. Vlček, provolání k volyňským Čechům: "Zápasí teď o nás dva národy: Němci a Ukrajinci. Ti první vidí nesnáze, jaké jim tu stojí v cestě, jež sami si přivodili svou rasovou politikou, svým bezohledným jednáním s lidmi jiné národnosti, jež oni považují za nižší rasu. Nabízejí Čechům, kteří mají německé příjmení, aby se hlásili do Volksdeutschů. Vybízejí ke vstupu do policie. Druzí pak přímo, spoléhajíce na naše národní city, na touhu po pomstě za všechna příkoří našemu národu od Němců způsobená, počítají nás přímo za své spojence a skoro násilím naše hochy verbují. Půjdeme-li s nimi, vydáme se nebezpečí zničení od Němců snad i celé menšiny, zamítneme-li je, pak se mohou mstít oni. A v době, kdy fronty se zhroutí, v době mezivládí a nepořádku mohou natropit mnoho zla. Jak z tohoto zla. Jak z tohoto obtížného postavení vyplout? To je vlastně jedna z hlavních příčin, proč se organizujeme. Chceme-li, aby se mohlo vyjednávati, mluviti za celek, musíme být pohromadě. Proto však, aby s námi mluvili jako rovný s rovnými, musíme být silní. To jsou dva předpoklady, jež musíme vyplniti: zorganizovati se a ozbrojit. Pak budeme jisti, že se s námi bude počítat, pak spíše obstojíme proti různým bandám a potom budeme hotovi k vyplnění své národní povinnosti — pomoci dobýti svobody vlasti."[3)]

Zásluhou Blaníka byla zorganizována, především proti oddílům Ukrajinské povstalecké armády, domobrana v mnohých českých osadách. Nejlépe byly vyzbrojeny oddíly domobranyv obcích: Huleč, Mirotín, Zálesí, Jezírko, Buršovka, Ulbárov, Noviny Č. Zbraně byly získány pofrontovým sběrem a nákupem od okupantů za potraviny. V uvedených a v mnoha dalších obcích musely oddíly domobrany nejen střežit ale i v bojich bránit životy a majetky občanů proti banderovcům a různým bandám. Jak dokazují dále uváděné seznamy zavražděných ne vždy se to podařilo

Ukrajinští nacionalisté rovněž usilovali o to, aby volyňští Češi vstupovali do jimi organizované České povstalecké armády. Určitou podporu se jim podařilo získat v českých osadách Újezdce, Volkov a Podvysoká. V Buršovce získali učitele Pelanta a čtyři další osoby.

Blaník organizoval výcvik řidičů v Hulči a školil děvčata pro zdravotnickou službu v nemocnici v Dubně-Pantalii. S pomocí českých starostů byly zhotovová-

ny i fingované osobní doklady. K přímým ozbrojeným akcím proti nacistům nedošlo, mj. vzhledem ke složité situaci vytvořené ukrajinskými nacionalisty. Ti se poté, kdy se s nacisty rozešli, odebrali do lesů, odkud ovládali jednotlivé ukrajinské osady. V moci nacistů zůstala jen města a velké osady při dopravních komunikacích. Ukrajinští nacionalisté se však více než na boj proti nacistům orientovali na etnickou očistu Volyně od Poláků. Tím Poláky donutili, aby se stáhli do měst, vytvořili pod ochranou Němců polskou milici a mstili se zase na Ukrajincích. Tak v noci hořely osady polské a ve dne ukrajinské. Někde začali ukrajinští nacionalisté vystupovat i proti Čechům, jimž vytýkali, že čekají na příchod Rusů, že jsou přistěhovalci a že zabrali Ukrajincům nejlepší půdu. Do podzimu 1943 zavraždili řadu Čechů ze smíšených polsko-českých rodin a bydlících na samotách. Rozpory částečně odstranila teprve jednání vedení Blaníku s Organizací ukrajinských nacionalistů.

V této souvislosti připravil předseda Blaníku V. Knop leták *Postavení naší menšiny na Ukrajině*, v němž se snažil vylíčit tehdejší situaci volyňských Čechů. Na něj navazovala *Deklarace Čechů na Ukrajině*, jejíž návrh byl rozeslán osobám, které se těšily autoritě ve svých obcích, aby její text připomínkovaly. Všichni dotázaní s jejím obsahem souhlasili. Na výborové schůzi Blaníku v září 1943 v Ulbárově byly probrány body, o kterých chtěli představitelé českého odboje jednat s ukrajinskými nacionalisty na schůzce, ke které došlo 24. října 1943 v Dermani. Delegace Blaníku obdržela instrukci, že se nesmí zavázat ničím, co by způsobilo závislost volyňských Čechů na Organizaci ukrajinských nacionalistů. Šlo o to získat pro Čechy jisté ústupky, zachránit jejich životy a majetek a nedopustit konflikt, který by vedl k likvidaci menšiny. Toho se podařilo dosáhnout. Blaník vyzval volyňské Čechy k udržování přátelského poměru k Ukrajincům, jejichž povstalecká armáda poněkud omezila své materiální požadavky a přestala verbovat Čechy. Volyňští krajané se prohlásili za součást českého národa bojujícího po boku Spojenců a vyjádřili své přání poválečného návratu do staré vlasti. Tzv. Ústřední výbor československého odboje na Ukrajině vyjádřil v Hlasateli sympatie ukrajinskému úsilí o nezávislost: "S vřelou sympatií sledujeme spravedlivý boj ukrajinského národa za jeho svobodu. Jednotlivcům, kteří se budou hlásit dobrovolně do řad Ukrajinské povstalecké armády nebudeme činit žádných překážek."[4)]

V létě 1943 se Blaníku podařilo navázat styk se sovětskými partyzány, který trval až do přechodu fronty. Za ústředí Blaníku jednal se zástupci oddílu plk. Sydora Kovpaka Josef Rejzek, informoval osobně Kovpaka o české odbojové organizaci, předložil mu podrobnou mapu se zakresleným organizačním členěním (viz příloha 2), předal mu stanovy Blaníku a požádal o navázání spojení s československými jednotkami v SSSR.

Blaník připravoval volyňské Čechy na příchod fronty a vstup do československé zahraniční armády. Byly chystány úkryty pro osoby, schováván proviant, dobytek, psací stroje a jiný materiál pro československé jednotky.Kolik osob bylo zapojeno do činnosti Blaníku lze jen odhadovat. Podle neúplných dat měl Blaník jen ve 37 českých osadách 335 členů.[5)] Podle hlášení Emila Cilce měl Blaník celkem k dispozici 30 kulometů, 430 pušek, čtyři sta pistolí a 500 ručních granátů.

Blaník vyzýval volyňské Čechy, aby se ozbrojili, zřizovali v každé obci domobranu k obraně majetku a životů. Varoval před evakuací před frontou: "Zahynete hlady v německých táborech."[6] Poměr k Ukrajincům měl být co nejlepší, ale nezávazný: "Pamatujte, že naše cesty nejdou souběžně, že oni válčí o svoji svobodu a my o naši."[7]

V jednom z letáků, jehož autorem byl místopředseda J. V. Rejzek (J. Vinařický), se uvádělo: "Příkaz dějin nás v těchto bouřlivých dnech určuje k tomu, abychom se i my zúčastnili boje za spravedlivou věc, za pravdu, za právo lidství. Jest to boj za znovuzrození naší staré vlasti — Československé republiky, která nyní sténá pod karabáčem hitlerovských bičiců. ... V našich českých volyňských víškách se nachází mnoho dobrých Čechů, kteří na zavolání matky — vlasti neupadnou do rozpaků a každý odhodlaně nastoupí na své vykázané, pravé místo pod vlajkou československého zahraničního odboje, řízeného dr. E. Benešem — toho jsme si všichni vědomi."[8]

V lednu 1944 byly české obce na Volyni zaplaveny oddíly bezpečnostní služby SS a tzv. Ruské osvobozenecké armády gen. Vlasova, což téměř znemožnilo spojení jednotlivých okrsků, jednotek a spojek Blaníka. Po vstupu Rudé armády na Volyň odeslal jménem Blaníku Josef Kazda z Novokrajeva 3. února 1944 telegram Hlavní politické správě této armády, ve kterém vyjádřil přání Čechů západní Ukrajiny vstoupit do řad 1. československé brigády v SSSR. Následoval manifestační vstup volyňských Čechů do československé zahraniční armády.

Po osvobození ČSR řada členů organizace svou odbojovou činnost uváděla v dotaznících předkládaných Kanceláři legií a ta jim byla potvrzena. V roce 1947 byl učiněn pokus o registraci organizace Blaník ve Svazu národní revoluce. K tomuto účelu proběhla porada v Žatci. V letech 1952-1953 některé členy Blaníka vyšetřovala vojenská kontrarozvědka. K dalším jednáním s představiteli Blaníka došlo až v listopadu 1969 na základě zprávy o činnosti Blaníku, kterou v březnu 1969 předložili někdejší vedoucí činitelé organizace pplk. ing. Vladimír Knop, plk. Dimitrij Somol, Mikuláš Průša, Jiří Gabriel a Josef V. Rejzek. Tato zpráva byla na žádost komise ministerstva národní obrany (MNO) v prosinci 1969 doplněna o některé další údaje.[9]

Prostřednictvím československého vojenského přidělence v Moskvě bylo v letech 1970-1971 zjišťováno, zda je Blaník registrován jako odbojová skupina v SSSR. Podle sdělení vojenského přidělence adresovaného komisi MNO pro vydávání osvědčení podle zákona 255/46 Sb. kompetentním archivním orgánům ministerstva obrany SSSR, ani archivním orgánům Ukrajiny, nebylo o ilegální organizaci Blaník nic známo.[10] V oblastním muzeu v Rovně je však uložena mapa Volyně s červeně označenými českými osadami, v nichž pracovali členové Blaníku a jimž J. V. Rejzek expedoval časopis Hlasatel.[11].

Z výše uvedeného vyplývá, že v případě Blaníku šlo především o ozbrojenou ochranu a obranu českého živlu na Volyni před agresivitou ukrajinského nacionalismu. Méně rozsáhlé byly aktivní akce jako např. sabotáže (na železnici, přerušování telefonních spojů) a zpravodajská činnost (mj. pro partyzány plk. Medveděva).[12] K přímým ozbrojeným akcím proti nacistickým vojskům nedošlo vzhledem k mezietnickým konfliktům na Volyni a rychlému přiblížení fronty. Ze

40 tisíc Čechů na Volyni byla činnost Blaníku omezena jen na malé procento: "Zatím je z našich lidí jen hrstka uvědomělých, kteří s nasazením vlastního života se snaží zajistit i naší menšině život a slušné místo na zeměkouli. Je nás hrstka Ano, ale i hrstka může dělat divy."[13)]

* * *

Do československých vojenských jednotek v SSSR vstoupili první volyňští Češi již v létě 1942 v Buzuluku. Šlo o osoby, které byly v letech 1940-1941 vysídleny z Volyně na Ural, Sibiř a do Kazachstánu. Celkem bylo v Buzuluku ze 763 osob 75 Čechů z Volyně. V březnu 1943 bojovali u Sokolova na východní Ukrajině 52 volyňští krajané, z toho 22 padli.[14)]

Již v těchto bojích prokázali volyňští Češi mimořádnou odvahu. Kulometčík Hába raději volil smrt, než by ustoupil, stejně jako voj. Josef Šeda. Rotný Jaroslav Perný zlikvidoval se svým družstvem protitankovými náboji řadu německých obrněných vozů. Na boje u Sokolova vzpomínala volyňská Češka Janina Černá, která zdůrazňovala pevnou vůli všech bojovníků: "My jsme měli já nevím kolik koní, ale ty všechny zašly hladem a únavou. My jsme také nejedli, také jsme byli unaveni. To jsem poznala, co vydrží člověk. A takové zvíře, jako kůň, o kterém jsem měla představu, že je tvor silný a snese toho moc, ale tam jsem se přesvědčila, že člověk je daleko silnější tvor, nejen z hlediska duševního, ale i čistě fyzického. Přece my jsme také nejedli — tam bylo zásobování špatné — a pochodovali jsme, to nervové napětí přece také jenom bylo, a ty koně padaly, a my jsme šli."[15)]

Po bojích u Sokolova byl československý prapor přemístěn do Novochoperska, kde se začala vytvářet 1. československá samostatná brigáda. V listopadu 1943 byla jednotka zasazena do bojů u Kyjeva. Do bitvy o Kyjev zasáhly i první dvě československé tankové roty, ve kterých bojovali také volyňští Češi, např. npor. Josef Toušek. Tankistou se na krátký čas stal i Petr Vaňous, který v bitvě o Kyjev byl zařazen v rotě samopalníků por. Antonína Sochora. U továrny Bolševik se spojili s rotou lehkých tanků por. Richarda Tesaříka. Statečností a odvahou se v bojích o Kyjev vyznamenal náčelník štábu 2. dělostřeleckého pluku škpt. Jaroslav Perný, jehož baterie zničila mnoho nepřátelských zbraní.

Významný podíl měli českoslovenští vojáci také na osvobození Bílé Cerkve a Žaškova v lednu 1944. V bojích o Bílou Cerkev J. Perný svou neohrožeností přispěl k tomu, že jeho baterie poškodila pět nepřátelských tanků, osm kulometů, minometnou baterii a dvě auta s pěchotou a střelivem.

Počátkem února 1944 byla československá brigáda přesunuta na Volyň k doplnění stavu o příslušníky zdejší české menšiny. Příchod volyňských krajanů umožnil vytvoření 1. československého armádního sboru v SSSR, které se realizovalo rozkazem generálního štábu Rudé armády z 10. dubna 1944. Volyňští Češi přicházeli do armádního sboru s vlasteneckým nadšením, bez nich si nelze představit, že by na území SSSR mohl vzniknout tak velký československý vojenský svazek.

Nastupovaly celé rodiny, např. dvě sestry se dvěma bratry Kulichovými ze Stromovky, čtyři bratři se dvěma bratranci Proškovými z Mirohoště. Starší tátové rukovali se synem nebo s dcerou a se svým párem koní. Jinoši i děvčata si přidávali

roky. Tak se dostala do armády tři děvčata narozená v roce 1928, patnáct narozených v roce 1927 a třicet dvě v roce 1926.

V dopisu redakci Našeho vojska v SSSR napsal J. V. Rejzek: "Konečně je zde dlouho očekávaná chvíle, kdy jsme se stali československými vojáky. ... Snažme se proto ..., abychom se hrdě a přímo mohli postavit každému z československých vojáků od Sokolova, Kyjeva a Bílé Cerkve. Dokažme, že i v nás proudí ona husitská krev, že je i v nás duch 'božích bojovníků'. ... Chopme se proto zbraně, po které jsme dávno toužili, a buďme vždy mezi prvními proti německým otrokářům. ... Naše dobré dílo nám také přinese vděčnou odměnu: svobodnou, samostatnou Československou republiku!"[16)]

Podle odvodních protokolů se k odvodu dostavilo **11 362** volyňských Čechů, z toho za schopné vojenské služby bylo označeno **10 258** mužů a žen, **268** žen nastoupilo přímo k útvarům bez zápisů do odvodních protokolů. Celkem tedy bylo zařazeno do sboru nejméně **10 526** krajanů. Tento počet je, jak dokazujeme na jiném místě, **minimální**, protože sloužili i někteří z kategorie C (neschopen).

Prvním bojovým vystoupením československého armádního sboru v SSSR byla Karpatsko-dukelská operace, která byla zahájena 8. září 1944 dělostřeleckou a leteckou přípravou, po níž následoval útok prvních sledů 38. armády 1. ukrajinského frontu. V bojové sestavě této armády působil i 1. československý armádní sbor. Již v prvním dni operace se do bojů po boku Rudé armády zapojili volyňští krajané u dělostřelectva a těžkých minometů. Jako celek nastoupil sbor do boje 9. září 1944 jako druhosledová jednotka, která byla v ranních hodinách zasažena silnou kulometnou, minometnou a dělostřeleckou palbou z druhého pásma nepřátelské obrany jižně od Krosna (u Wrocanky, Machnówky a Bóbrky), přičemž utrpěl značné ztráty. Nejtěžší a nejkrvavější boje svedly v dalších dnech jednotky 1. a 3. československé brigády na kótě 534, která byla jedním z hlavních nepřátelských opěrných bodů obrany města Dukly. Po několikeré změně majitele byla definitivně dobyta teprve 20. září 1944.

Hlavní úder vedla 38. armáda a 1. československý armádní sbor od 15. září 1944 dvěma směry s úmyslem proniknout k Dukelskému průsmyku, a to přes Besko, Rymanów a Jasliska. Bojů se od 11. do 19. září zúčastnila i 2. československá paradesantní brigáda, která se začala vzdušným mostem přesouvat na slovenské povstalecké území až od 26. září 1944.

Koncem září 1944 českoslovenští vojáci začali bojovat o Dukelský průsmyk. Těžké boje svedly naše jednotky na výšině u Barwinku. Šestého října 1944 překročila československá vojska hranice své vlasti. Již předtím vztyčila průzkumná skupina na československém území státní vlajku. Tohoto úkolu se velmi aktivně zúčastnil také volyňský Čech udatný průzkumník Vladimír Tyrek ze Zdolbunova.

Kruté boje o východ z Karpat trvaly i nadále. Po kolena v blátě, v zimě, nečasu a za neustálých bojů se vojáci prodírali na území republiky. Bojovali o každý metr půdy. Protipěchotní miny zamaskované kolem potoků, pod mosty a lávkami, kolem domů, pod prahy vchodů, v kamnech, nábytku, ve stájích, kolem studní, v blátě na cestách a pod těly padlých zmrzačovaly a zabíjely, stejně jako protitanková minová pole. Na horním toku Ondavy Karpatsko-dukelská operace 28. listopadu 1944 skončila. Trvala téměř tři měsíce a odehrávala se na prostoru 50 km

dlouhém a 20 km širokém. Na obou stranách bojovalo dohromady asi půl miliónu vojáků a bylo použito velkého množství zbraní, bojové techniky a bojového materiálu.

Volyňští Češi prodělali v průběhu Karpatsko-dukelské operace těžký bojový křest. Velitel sboru gen. Svoboda psal 10. října 1944 náčelníkovi Československé vojenské mise v SSSR gen. H. Píkovi, že se osvědčili všude. Později napsal: "Vzpomínám-li na boje o Dukelský průsmyk, nemohu než pochválit naše volyňské krajany. Po prvním nováčkovském zakolísání chovali se velmi dobře a ve všem se vyrovnali starým zkušeným vojákům."[17)]

V první den boje — 9. září 1944 — u Machnówky a Wrocanky mnozí volyňští Češi padli dříve, než spatřili nepřítele, než sami stačili vystřelit. Atmosféru tohoto dne lze poznat z deníku jednoho z volyňských vojáků radisty Josefa Židlického: "Kolem desáté mlha spadla. Rázem jsme se octli v soustředěné palbě německých děl a minometů. Střílí se ze všech stran. Jsme snad obklíčeni ... Miny vybuchují kolem dokola. Nevím, kde se ve mně vzalo tolik klidu. Klidně jsem setrval v autě u radiostanice a udržoval spojení. Kolem mne desítky padlých a raněných, sténání, nářek a kletby. Je-li mi souzeno přežít, přežiji. Pak-li ne, padnu za vlast."[18)] Někdejší optimismus byl po prvních válečných zkušenostech nahrazen skepsí: "Lépe zahynout na místě a mít už konečně pokoj. Je to stále horší a horší. Nezůstala nás už ani polovina."[19)] Boje na Dukle se staly nejtvrdší zkouškou morálních a bojových kvalit československých vojáků. Dříve, než mohli vstoupit na půdu vlasti, padly zde stovky hrdinů. Úpornost sváděných bojů přesvědčivě dokumentují zápisy deníku 3. polního praporu 1. československé brigády, ve kterém převažovali volyňští Češi: "Pondělí 11. září 1944: ... Rozpoutává se zuřivý boj a lidská krev teče na obou stranách ... Středa 13. září 1944: Nepřítel klade velmi silný odpor, a tak má prapor opět značné ztráty, zejména počet raněných rapidně stoupá. Mužstvo je vyčerpáno duševně i fyzicky ... co do počtu to už není prapor, to už je jen rota ... Pátek 15. září 1944: 3. polní prapor má velké ztráty. Také 1. a 2. polní prapor 1. brigády. Proto se sloučily všechny tři prapory[20)]." Z tisíce příslušníků tohoto praporu zůstalo po dvou měsících jen 122, ostatní padli nebo byli raněni. U praporu samopalníků v počtu 360 mužů, z 90 % volyňských Čechů, po 18 dnech bojů o Duklu bylo vyřazeno přes 300 osob. Náčelník štábu dělostřeleckého pluku Jaroslav Perný uváděl, že když se jeho pluk blížil k Dukelskému průsmyku od severu měl 622 vojáky, kdežto na jižním úpatí jich bylo jen 310.[21)]

Své zdraví a životy položili na oltář vlasti mnozí mladí volyňští dobrovolníci. Průzkumník 3. brigády Viktor Picek z Kopče při průzkumu zničil ručními granáty nepřátelský bunkr s celou osádkou, sám však vyvázl s těžkým zraněním. Vojín Mojžíš z Ledochovky u Lucka s utrženou rukou doběhl do palebného postavení dělostřelců a minometčíků, aby zajistil včasnou minometnou podporu. Vladimír Halík, který v nacisty vypáleném Českém Malíně ztratil celou rodinu, byl těžce raněn u Dukly a šest let se léčil v nemocnicích. Již v prvních dnech Karpatsko-dukelské operace zahynuli samopalníci Alexandr Jiránek z Ostrova u Lucka a Vladimír Michalička z Moštěnice. Na Dukle je pochován jeden z nejmladších vojáků sboru se-

dmnáctiletý Josef Dombrovský z Kupičova, který zahynul při dělostřeleckém ostřelování Ladomirové. U průzkumu zahynuli i sedmnáctiletí volyňští Češi Václav Bečička z Dlouhého Pole, Augustin a Vojtěch Holáskovi z Krásilna a další. Na dukelském pohřebišti je pochován také mladý ppor. Jiří Hrouda, pod jehož vedením 20. listopadu 1944 úderná skupina 2. praporu 1. brigády zaútočila na Bezejmennou kótu u Nižného Komárníku. V dále uváděných seznamech zahynulých vojáků jsou také uvedeni nejmladší: Josef Novakovský z Dlouhého Pole (*1928, zemřel v nemocnici v Popradě 22.2.1945), třicet čtyři narození v roce 1927 a padesát dva narození v roce 1926. Nesmírné útrapy a strádání fronty musely podlomit zdraví dospělých silných mužů, natož pak mladistvých a dospívajících chlapců.

Po boku mužů hrdinsky bojovaly i volyňské ženy, které v armádě nebyly jen pro reprezentaci, ale plnily své vojenské povinnosti bez jakýchkoliv úlev, stejně jako muži. Nahradily muže na telefonních ústřednách, u radiostanic, ve vojenských nemocnicích a kancelářích. Uvolnily tím stovky mužů pro aktivní boj se zbraní v ruce. Zvláště obdivuhodně se ženy chovaly u protiletadlového dělostřelectva. Byla mezi nimi zcela mladičká děvčata, např. Olga Krejčiková z Okolku a Žofie Habešová-Kovalčuková z Novin Č., které se narodily v roce 1928; narozených v roce 1927 bylo patnáct a mezi nimi, např. Naděžda Laubová-Krejčová ze Záborole u Rovna; z ročníku 1926 bylo třicet osm a mezi nimi, např.Jiřina Kačerová-Tomášová z Kvasilova. Mnoho jich bylo těžce raněno, některé položily za svobodu vlasti i vlastní životy. Byly mezi nimi i mladé dívky, rodačky ze Straklova, Růžena Jakubovská a Libuše Mrázková-Novotná, které zemřely v důsledku zranění. Po zranění na operačním stole zemřela Anna Zichová ze Zolotijova.

Jména mnohých volyňských Čechů se objevila i na stránkách armádního tisku, jehož jednotlivá čísla se dostávala i na Volyň. Tankista, který po poškození periskopu tanku otevřel příklop a bez ohledu na zranění ruky úspěšně řídil palbu, byl šťasten, když se o něm psalo v tisku. V první den karpatsko-dukelské operace otiskl deník 1. brigády Naše vojsko v SSSR vzkaz jednoho z volyňských krajanů synovi: "Vím, že se budeš bít čestně a statečně. My starší, kteří jsme zůstali na Volyni, věříme, že Československo bude brzo svobodné a vzkazujeme všem našim synům: Bojujte tak, abychom mohli být na Vás hrdi."[22)] V témže čísle des. J. V. Rejzek připomněl tragédii Českého Malína. V rubrice Naše postavy se v průběhu karpatsko-dukelské operace mohli čtenáři dočíst např. o krajanovi Alexandru Kačerovi: "V bojích na Bezejmenné kótě při odrážení německého protiútoku pobíjí Kačer z trofejní německé automatické pušky za jeden den deset Němců."[23)] Noviny se několikrát rozepsaly o hrdinském činu osmnáctiletého čet. Antonína Valenty z praporu samopalníků, který při útoku na vesnici Iwla západně od města Dukly zneškodnil šest nepřátelských vojáků. Deník také psal o činnosti des. Vladimíra Knopa v Blaníku i o jeho práci jako osvětového pomocníka dělostřelecké jednotky 1. brigády.

Volyňští Češi se vyznamenali také ve 2. paradesantní brigádě, kde z jejich řad bojovalo asi 300 osob. V bojích u Rymanówa jižně od Krosna osvobodila brigáda mnoho polských obcí. Podle neúplných zpráv zde padlo 28 volyňských krajanů, 13 jich bylo zraněno a 15 zůstalo nezvěstných. Po těchto bojích byla brigáda letecky dopravena na povstalecké území Slovenska, mezi nimi 240 Čechů z Volyně. Deset

krajanů zahynulo při leteckých havariích a několik dalších desítek v bojích, neboť v rámci paradesantní brigády účinně zasáhli do bojů Slovenského národního povstání. Po pádu povstání přešla brigáda na partyzánský způsob boje, ve kterém pokračovala až do února 1945. Životní podmínky v horách však byly krajně nepříznivé, desítky lidí proto zemřely vysílením a zmrznutím. Situace volyňských příslušníků brigády byla o to obtížnější, že pro nedostatečnou znalost slovenštiny a místních poměrů se na rozdíl od Slováků nemohli případně začlenit do občanského života a museli vytrvat v zasněžených horách o zimě a hladu až do příchodu sovětských nebo rumunských vojsk.

V lednu 1945 se dělostřelecké pluky 1. československého armádního sboru začleněné do sestavy dělostřelecké skupiny 38. sovětské armády zúčastnily bojů u Jasla, mezi nimi i jeden z mála těch, kdo přežili vypálení Českého Malína, dělovod 1. československého dělostřeleckého pluku čet. Málek. V době útoku na Jaslo se vyznamenal náčelník štábu dělostřeleckého pluku Jaroslav Perný, který přesně řídil dělostřeleckou přípravu, prověřoval činnost na pozorovatelnách a v nepřítomnosti velitele pluku sám řídil palbu baterií. Velitelem dělostřelecké baterie na řece Ondavě byl Stanislav Tošner z Kupičova.

Od 3. března 1945 se rozpoutaly boje o Liptovský Svätý Mikuláš. Rovněž zde se vyznamenali volyňští příslušníci sboru. Dělovod Jaroslav Solil z Moštěnice u Ostrohu zahynul v boji zblízka v Bobrovci, severně od Liptovského Mikuláše. Známý a zkušený průzkumník ppor. Antonín Valenta padl u Svätého Jána v době přípravy útoku sboru, kdy se dobrovolně přihlásil k provedení průzkumu za účelem zjištění postavení nepřítele. Protitankový dělostřelec rotmistr Mikuláš Červjak zničil u Liptovského Sv. Mikuláše dva nepřátelské tanky. Baterie protiletadlových dělostřelců, většinou volyňských krajanů z Volkova a Mirohoště, která pomohla odrazit německý protiútok, byla sovětským velitelem divize navržena na vyznamenání. O urputnosti bojů 10. března 1945, během prudkého útoku nepřítele, svědčí kronika Volkova: "Hlavně děl se od rychlé palby rozžhavily do červena. U jednoho děla se zavařil závěr, ve druhém vybuchl náboj v rozžhavené nábojové komoře."[24)] V bojích o Liptovský Svätý Mikuláš utrpěl sbor velké ztráty. Volyňští Češi charakterizovali zdejší boje jako "Duklu v malém".

Po úspěšných bojových akcích v Karpatech byla počátkem roku 1945 doplněna a reorganizována 1. československá samostatná tanková brigáda. V průběhu ostravské operace, která začala 10. března 1945, se vyznamenali i její volyňští příslušníci. Byl to především ppor. Josef Gregor z Mirohoště-Závalí u Dubna, který jako velitel tanku bojoval 30. dubna 1945 v prvých sledech československých tankových jednotek v ulicích Moravské Ostravy. V pouličních bojích zničil několik nepřátelských tanků. Padl přímo před radnicí, když předtím s nasazením života zachránil celou osádku z hořícího tanku. Rotný Josef Carboch z Moštěnice u Ostrohu dobrovolně projel nepřátelskou palebnou přehradu na pomoc veliteli čety ppor. Emilu Cilcovi, jenž samostatně pronásledoval nepřítele. Četař Václav Kovář z Novokrajova u Rovna, který byl řidičem tanku hrdiny Sovětského svazu Štěpána Vajdy, byl hodnocen jako neobyčejně statečný, dovedný a iniciativní tankista. Velmi statečně si vedl Vladimír Palička ze Zdolbunova, který v bojích u Dukly začínal jako řidič, později se stal velitelem tanku a postupně byl za statečnost a do-

vednost jmenován podporučíkem. Dvakrát se zachránil z hořicího tanku. Vyznamenal se i velitel tanku čet. Jiří Cilc z Hulče, který smělým nájezdem zničil silné nepřátelské protitankové postavení. Nejmladším důstojníkem mezi československými tankisty byl ppor. Jiří Porazík, syn banderovci zavražděného starosty v Hulči České. K hrdinům slezských bojů patřila i řada dalších, např. padlí tankisté rotný Pluhař, rotný O. Cilc a rotný S. Toušek z Hulče či rotný Vladimír Fořt, který padl u Boletic na Hlučínsku. Tankisté čety ppor. Emila Cilce úspěšně bojovali v Kravařích, kde po těžkých bojích překročili řeku Opavu. Sám ppor. E. Cilc vyřadil protitankovou obranu u Strahovic na okrese Hlučín. Velitelem 3. tankové roty 2. praporu 1. tankové brigády byl určen jeden z organizátorů české odbojové organizace Blaník ing. Jiří Lízálek, který se vyznamenal v průběhu rozhořčených bojů o Ostravu koncem března 1945. Padl několik hodin před tím, než mu mohli kamarádi sdělit, že jeho manželka a spolubojovnice, členka Blaníku, ho obdařila synem.

V prvních květnových dnech roku 1945 se podílely jednotky 1. československého armádního sboru spolu s vojsky 4. ukrajinské skupiny armád na osvobozování Moravy. Jedním z posledních bojových střetnutí, kterých se zúčastnili volyňští Češi, byly boje u Holešova, kde mimo jiné padl Jaroslav Holub z Kupičova. Do Prahy na Hradčany dorazily první československé tanky 10. května 1945 v 10.00 hod. Byli v nich také volyňští tankisté Šerák a Opočenský

Volyňští Češi bojovali na polsko-německé frontě v roce 1939, jako letci ve Velké Británii,u Tobruku, Dunkerque, vítězné fanfáry na vrcholku italské hory Monte Cassino troubil po jejím dobytí v roce 1944 Václav Hrnčíř z Mirohoště, protože neznámý počet volyňských Čechů bojoval i v řadách polské (Andersovy) armády. Bojovali spolu se sovětskými i polskými partyzány, v Rudé armádě a především v 1. československém armádním sboru v SSSR.

Ztráty volyňských Čechů v 1. československém armádním sboru činily , jak jmenovitě uvádíme na jiném místě tj. padlých, zemřelých na následky zranění či nemocí a nezvěstných, více než **14,3%** z počtu zařazených a tisíce bylo raněných. Další krajané padli v polské armádě, v československých vojenských jednotkách na Západě a v řadách Rudé armády. **Jak je dále ve jmenných seznamech doloženo, celkem ve vojenských útvarech a v zázemí** (perzekuce a při přechodu front) **zahynulo za druhé světové války více než 7,7% volyňských Čechů** (z celkového počtu kolem 40 000 českých obyvatel Volyně).

Na 180 volyňských Čechů bylo povýšeno do důstojnické a 60 do rotmistrovské hodnosti. Celkem 420 krajanů získalo Československý válečný kříž z roku 1939, 27 osob dva tyto válečné kříže, 4 osoby tři kříže, 2 osoby čtyři kříže, 58 krajanů obdrželo československou medaili Za chrabrost před nepřítelem, 156 československou vojenskou medaili Za zásluhy a 90 sovětské řády a medaile. Aktivní podíl volyňských Čechů na osvobození ČSR naplnil i poslední cíl odbojové organizace Blaník, totiž "aby naše menšina měla čistý štít v dějinách našeho národa".[25)]

Poznámky:

1) Vojenský historický archiv (dále jen VHA), f. 308 Domácí odboj, sign. 7.1. Blaník. Materiál Blaníka je t. č. uložen na Ministerstvu obrany ČR v oddělení pro přiznávání osvědčení podle zákona 255/46 Sb.
2) Tamtéž, stanovy Blaníka.
3) Tamtéž, provolání J. Vlčka.
4) Tamtéž, nařízení Ústředního výboru československého odboje na Ukrajině.
5) Tamtéž, zpráva M. Khola.
6) Tamtéž, nařízení Ústředního výboru československého odboje na Ukrajině.
7) Tamtéž, podtrženo v originále.
8) Tamtéž, prohlášení J. Vinařického.
9) Obě zprávy jsou uloženy ve výše uvedeném fondu.
10) Tamtéž, dopisy vojenského přidělence z 8. 1. 1970 a 25. 1. 1971.
11) Verifikovaná kopie mapy a jeji historie je v příloze 2.
12) FVHA, f. 308, sign. 7.1., hodnocení ze 7. 5. 1970
13) J. Vlček (V. Knop) v Hlasateli, 1, 1943, č. 4, s. 1.
14) Blíže VACULÍK, J.: Volyňští Češi v protifašistickém zápase. Praha 1987, s.36. Jeden z volyňských krajanů se octl v německém zajetí a byl poté využit protektorátní propagandou.
15) HEROLDOVÁ, I.: Válka v lidovém podání. Praha 1977, s. 121.
16) Naše vojsko v SSSR, 5. 4. 1944.
17) Hlas revoluce, 1968, č. 10, s. 6.
18) Cit. dle HEROLDOVÁ, I.: c. d., s. 192-193.
19) Tamtéž, s. 195.
20) Dukla večne živá, sv. 2. Košice-Svidník 1975, s. 68-87.
21) Náš velitel. Praha 1971, s. 57.
22) Naše vojsko v SSSR, 8. 9. 1944, s. 4.
23) Naše vojsko v SSSR, 16. 10. 1944, s. 5.
24) Širc, V.: Stopy zaváté časem. Lipenec 1980, s. 126.
25) Rejzek, J. V.: Nezradili. Brno 1947, s. 88.

Jaroslav Vaculík

A.

Odbojová organizace volyňských Čechů
B l a n í k

Hodnocení historie a výsledků činnosti této specifické odbojové organizace volyňských Čechů vyvolávaly u Vojenského historického ústavu, u kompetentních odbojových orgánů, ale i u některých volyňských Čechů určité diskuse a rozpaky. Vyskytly se i ojedinělé hlasy, že celá činnost organizace Blaník nestála za řeč a abychom "to nenafukovali"; šířili je ti volyňští Češi, kteří byť nezaviněně,"stáli opodál".

Hlavními příčinami nejasností mezi volyňskými Čechy byla neinformovanost o rozsahu praktické činnosti a o výsledcích práce organizace jako celku i v jejich obcích — byla to přece jen ilegální organizace. Svůj vliv měla i skromnost vedoucích, kteří se po válce nesnažili zdůrazňovat to, co organizace udělala a čeho dosáhla.

Pozdní přiznání organizaci Blaník charakteru odbojové organizace Vojenským historickým ústavem a kompetentními odbojovými orgány (stalo se tak až v roce 1975) bylo způsobeno stanoviskem čs. Státní bezpečnosti (Stb), která tvrdila, že organizace Blaník "spolupracova-la s Němci a banderovci" a že "byla prodlouženou rukou banderovců".

Dále uváděné informace si kladou za cíl, kromě stručného přiblížení již publikovaných údajů, poprvé zveřejnit nové informace a pohledy. Podklady pro některé z nich byly získány studiem materiálů čs. Stb., uložených v archívu Ministerstva vnitra.

Smyslem kapitoly o organizaci Blaník není glorifikace, ale co nejobjektivnější doplnění a případně rozvedení toho, co již bylo zveřejněno na předchozích stránkách této knihy a v jiných publikacích (např. Vaculík, J.,: Volyňští Češi v protifašistickém zápase. *Praha 1987, nebo Rejzek J. V.:* Nezradili*) s cílem přispět k spravedlivemu hodnocení snah, odvahy, prozíravosti, nezištnosti, obětavosti těch prvních a současně jim tímto způsobem poděkovat. Zaslouží si to!*

Vybrané informace o činnosti a osudech odbojové organizace volyňských Čechů - Blaník

Prameny: zpracoval J. Hofman.

1) VHA, fond Blaník — trvale uložen na Perzonálním úřadu Ministerstva obrany ČR, oddělení pro udělování osvědčení dle zákona 255/46 Sb (v dalším Oddělení dle zákona 255/46 Sb).
2) Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, kopie části fondu MV Státní bezpečnost..
3) Oblastní vlastivědné muzeum v Rovně. Mapa obcí, v nichž působily buňky Blaníku (kopie).
4) Vladimír Knop: dopisy a dokumenty poskytnuté J. Hofmanovi.

Mezi českou volyňskou inteligencí vznikla myšlenka na založení odbojové organizace již za několik dnů po přepadení Sovětského svazu nacistickým Německem. Celkovou informaci o jejim vývoji a činnosti podáváme na jiném místě.

V průběhu roku 1942 se prudce a nezvratně změnila situace na frontách v neprospěch nacistického Německa. Vykrystalizoval také vztah Organizace ukrajinských nacionalistů k nacistické moci.

Organizace ukrajinských nacionalistů se již před rokem 1941 rozštěpila na dvě ostře znepřátelená křídla (OUN-R tj. banderovci) a (OUN-M tj. melnikovci). Banderovci se začátkem roku 1942 definitivně přestali orientovat na nacistické Německo, protože konečně pochopili, že německé nacistické vedení nikdy o samostatné Ukrajině ani neuvažovalo. Melnikovci i nadále spolupracovali s nacistickým Německem a spokojili by se i s německým protektorátem nad Ukrajinou. Především z banderovců, kteří odešli z německých služeb, se začala formovat Ukrajinská povstalecká armáda (UPA) a banderovci byli v ní nejradikálnější složkou, která bojovala "proti všem" a "všemi prostředky".

Vraždili nevinné a v naprosté většině bezbranné lidi: komunisty a sympatizující nebo nestranické funkcionáře za "prvních Sovětů" bez ohledu na jejich národnost, Židy, Poláky, sovětské zajatce, zachráněné před nacisty mezi obyvateli a své vlastní kritizující Ukrajince. To vše považovali za správnou cestu k dosažení cíle — samostatné Ukrajiny.

Prudké zhoršení politické situace na Volyni koncem 1942 a na začátku roku 1943 vyvolalo nutnost větší aktivizace odbojové organizace volyňských Čechů. Do této doby měla organizace účinný konspirativní charakter a ilegální pracovníci na horizontálních úrovních, až na členy vedení, o sobě nevěděli.

Nyní však šlo o zachování cti a životů příslušníků menšiny! Osud vražděných Židů a Poláků byl výstrahou.

Vedení organizace se proto rozhodlo pro zvýšení akceschopnosti organizace i za cenu toho, že se poněkud sleví z konspiračních zásad.

Dne 13.6.1943 se v Moskovštině pod legendou rodinné oslavy sešla porada třinácti ilegálních pracovníků, na které byly doplněny a rozvinuty úkoly organizace.

Byl přijat název odbojové organizace Blaník, vedoucím byl zvolen Vladimír Knop,

jeho zástupcem Josef V. Rejzek, bylo rozhodnuto vydávat ilegální týdeník pod názvem Hlasatel (redaktor Josef. V. Rejzek), potvrzen dříve zpracovaný program a projednány stanovy.

Byla stanovena organizační struktura, zodpovědnost za jednotlivé úseky činnosti atd. což podstatně znásobilo účinnost působení organizace Blaník mezi volyňskými Čechy, kteří byli v dosahu jejího působení přes již existující a nově zakládané buňky v jednotlivých obcích.

Byly zřízeny odbory pro řízení jednotlivých druhů činnosti: propagační (vedoucí J. V. Rejzek), vojenský (J. Lízálek), zdravotní (D. Somol), technický (E. Cilc), finanční a zásobovací (Mikuláš Khol, Zdolbunov) a bezpečnostní (Antonín Boček, Bociánovka).

Organizační struktura sestávala ze čtyř okrsků a od 17.10.43 z pěti, které měly podřízené podokrsky a ty pak buňky v jednotlivých obcích. ***V příloze 2*** *je mapa Rozmístění buněk a struktura odbojové organizace Blaník.*

I. okrsek v Hulči České vedl Emil Cilc, II. okrsek na Chomoutu vedl Josef Mojdl, III. okrsek v Moskovštině vedl J. V. Rejzek a V. okrsek ve Straklově vedl Mikuláš Průša. Ve IV. okrsku za městem Luck bylo sice 21 obcí, ve kterých podle J. V. Rejzka (viz mapa) byly buňky Blaníku, ale k vytvoření a fungování organizační struktury, analogicky jako v jiných okrscích, již nedošlo. Je jakýmsi paradoxem, že dva volyňští Češi, osmnáctiletý Josef Kysela a o rok mladší Václav Hybler, jediní popravení nacisty za činnost v odbojové organizaci Blaník již na jaře 1942, působili právě v nejzápadnější z těchto obcí — ve Vilhelmovce.

S plnou naléhavostí vyvstala v této době nezbytnost uchránit menšinu před vtažením do bratrovražedných bojů mezi banderovci a Poláky. Vedení Blaníku volilo cestu zásadní dohody s vedením banderovců.

Na žádost autora těchto řádků mu vedoucí Blaníku ing. Vladimír Knop (13.6.1915 v Mirohošti) svým dopisem ze dne 29.12.1992 sdělil podrobnosti o přípravě a vlastním jednání s vedením banderovců.*

Jednání delegace Blaníku 24.10.1943 v Dermáni s vedením banderovců

V létě roku 1943 byla situace naši české menšiny na Volyni velmi vážná.

Ukrajinští nacionalisté — banderovci zde již ovládali většinu ukrajinských vesnic. Stále větší prostory vzdálené od velkých měst a hlavních komunikací se stávaly kompaktními oblastmi, v nichž vládli. Z nich prováděli výpady do okolních vesnic, v nichž si násilím vyřizovali účty nejen s vlastní opozicí, ale i jinak jim nepohodlnými lidmi. Přitom loupili, ničili majetky a nevyhýbali se ani vraždám.

Jejich nenávist se obrátila v prvé řadě proti osadníkům polské národnosti, kteří tu žili roztroušeně v ukrajinském moři buď v malých osadách nebo i o samotě. Loupežemi a vraždami je donutili k odchodu do měst nebo obranných středisek.

Přibývalo i obětí z řad volyňských Čechů a to především ze smíšených polsko-českých manželství, žijících na samotách. Množily se případy přepadů a loupeží i v uzavřených českých obcích.

Na druhé straně přicházely signály o tom, že v některých českých obcích získávají banderovci zjevnou podporu (Újezdce, Volkov, Podvysoká ap.). K tomu se objevily i česky psané letáky, vyzývající Čechy ke vstupu do České povstalecké armády (ČPA), organizované českým emigrantem Antonínem **Nechutným**, jako součástí Ukrajinské povstalecké armády (UPA).

Hrozilo nebezpečí, že česká menšina bude rozštěpená a vtažená do polsko—ukrajinských šarvátek a bojů, protože značná část Čechů sympatizovala s Poláky.

Jediným východiskem bylo udržet českou menšinu v přísné neutralitě, aby obstála a pak mohla splnit své poslání v zahraničním odboji.

Na letáky vyzývající k budování ČPA jsem okamžitě reagoval letákem, odhalujícím pozadí taktiky banderovců a Nechutného a nebezpečí, jaké z toho plyne pro menšinu.

Podrobněji jsme situaci rozebrali v letáku *Poslání naší menšiny v Ukrajině*, který stejně jako předchozí leták byl později uveřejněn i v Hlasateli.

Do této situace přišla tragédie Českého Malína 13. července 1943, která otřásla celou menšinou a vyvolala nejen nevoli a nenávist vůči nacistům, ale i různé dohady o příčinách této tragédie.

První reakce přišla z Hlinska. Členové Blaníku plánovali přepadení maďarské posádky v obci za účelem pomsty a získání zbraní. Na štěstí jsem zprávu o tom dostal včas a proto jsem stačil akci zabránit.

Hrozilo nebezpečí, že se nám situace vymkne z rukou. Proto jsem narychlo svolal do Mirohoště poradu ústředí, tuším, že to bylo dne 1. srpna 1943.

Porady se zúčastnili: J. V. Rejzek, J. Lízálek a E. Cilc. Na poradě jsme se shodli v tom, že musí být za každou cenu zajištěna neutralita menšiny v polsko-ukrajinském sporu a rovněž zatím zabráněno vystoupení proti Němcům a Maďarům. Zbraně získávat pouze obchodně — za špek a kořalku. Vůči banderovcům organizovat zesílenou obranu. S velmi dobrým nápadem přišel Cilc a to, že mají v Hulči několik protipěchotních min a k tomu muže (nepamatuji se zda se jmenoval Stárek nebo Sahulka), který je schopen na dálku miny elektricky odpálit. Tím by se při obraně vzbudil u útočníka dojem, že máme i děla. Tento trik se opravdu povedl a značně zvýšil naši autoritu při jednání s banderovci.

Dále bylo rozhodnuto začít přípravu na jednání s velením banderovců, jehož sídlo bylo v Dermáni (asi 10 km od Hulče). Proto bylo nutno připravit nejen členy, ale i co nejvíce uvědomělých Čechů a zjistit jejich názory. K tomu měly sloužit jako základ pro diskusi zmíněný leták *Poslání naší menšiny v Ukrajině* a další leták *Deklarace Čechů v Ukrajině*, kterou jsme na této poradě sestavili. Oba letáky pak byly rozmnoženy a rozeslány s pokyny do okrsků.

Organisací setkání byla pověřena Huleč. J. Lízálkovi bylo uloženo, aby rozvázal u “kreislandvirta” v Kozíně pracovní poměr a přestěhoval se do Hulče, kde se bude věnovat organizaci kompletního vojenského výcviku i pro členy z jiných okrsků a pro případ neúspěchu jednání s velením banderovců i organisaci ozbrojené obrany okolních českých obcí.

Poradu s banderovci projednal Krejčí (pseudonym Strejc), v té době již padesátník, který bydlel v Hulči a který se těšil v okolí i u Ukrajinců velké autoritě. Schůzku sjednal na 24. října 1943.

Na poradě s vedoucími okrsků dne 17. října v Ulbárově jsme zjistili, že obsah Deklarace se setkal mezi našimi lidmi s všeobecným souhlasem a uznáním. Proto na zvláštní přípravě delegace v Hulči 23. října nebylo nutno nic v obsahu měnit. Pouze byl rozsah jednání rozšířen o nové údaje, které se mezi tím podařilo získat a to, že exponent UPA Antonín Nechutný byl viděn, jak vstupoval do budovy Gestapa v městě Rovno. Rozhodli jsme se, že velení UPA na to upozorníme, aby si ho prověřili.

Na jednání v Dermáni jsme vyrazili 24. října ráno. Delegaci tvořili ing. Jiří Lízálek, Emil Cilc a já. Jeli jsme podle úmluvy neozbrojeni na obyčejném selském voze s jedním koněm — bílým “šemíkem”. Za ukrajinskou vesnicí Lebeděvo k nám přisedla ozbrojená spojka banderovců ve stejnokroji Wehrmachtu se žlutomodrou páskou na rukávě. Ta nás zavedla zadní cestou přes zahradu k pohlednému zděnému přízemnímu domku v Dermáni. Zde v pokoji v pološeru se odbývalo jednání.

Dvoučlenná delegace banderovců — oba pěkně oblečení civilisté, vstoupili z protějších dveří. Po vzájemném představení, samozřejmě krycími jmény, začalo jednání. Za naši delegaci mluvil Lízálek. Mluvil česky. Pověřili jsme ho tímto úkolem nejen proto, že jako vysokoškolsky vzdělaný byl schopen pohotově a logicky reagovat na případné dotazy, ale také proto, že jsme chtěli zvýraznit svoje sepětí s emigrací z Československa. Z druhé strany vedl jednání muž střední postavy krycím jménem **Nevidomyj**. Překvapilo nás, že odmítl naši nabídku — překladatelskou službu. Mluvil vybraně, krásnou ukrajinštinou. (Až při dalším jednání s Antonínem Bočkem, vedoucím bezpečnostního odboru Blaníka přiznal, že je absolventem filosofické fakulty Karlovy university v Praze a ve vedení Organisace ukrajinských nacionalistů zastává funkci "ministra vnitra").

Jednání bylo věcné, klidné a oboustranně ohleduplné.

My jsme především zdůrazňovali naše pochopení pro jejich touhu po samostatnosti, přitom však, že musíme zachovávat neutralitu, protože jsme součástí českého národa, jehož legální představitelkou je exilová vláda v Londýně, která vede boj proti okupantům naši vlasti po boku Sovětského svazu, a proto i my se připravujeme bojovat proti nacistům v rámci československých jednotek v SSSR. Nemůžeme proto tolerovat, aby naši hoši byli verbováni do tzv. České povstalecké armády tím spíše, že máme vážné pochybnosti o roli Nechutného vůbec, a upozornili jsme je na náš poznatek z Rovna*).

Nevidomyj vyjádřil pochopení pro naši situaci. Slíbil, že zařídí, aby ustaly přepady našich obcí. Pokud by došlo k nějakým, pak to bude práce nějaké loupežné bandy a ne UPA a jsou ochotni s námi bandu likvidovat. Poukázal však na tíživou situaci u nich v zásobování a žádal nás, abychom zapůjčením mlátiček umožnili v ukrajinských obcích urychlit výmlat obilí. Pomoc jsme přislíbili a pak také v Hlasateli ve zprávě o jednání jsme k této výpomoci vyzvali.

Jednání trvalo asi dvě hodiny. Zápis se nedělal. Ani pohoštění nebylo. Pak se stejným doprovodem jsme se odebrali zpět.

Výsledek jednání se projevil kladně. Ustaly útoky na české obce. Jediný případ, kdy ještě chtěli banderovci ve mlýně na Bociánovce vyloudit kontribuci, vyřešil Antonín Boček kladně přímým jednáním s Nevidomym v Dermáni. Dostal od něho písemné potvrzení, že se jejich požadavek ruší.

Přestalo verbování naších chlapců do ČPA a navíc byl přizván náš zástupce (Emil Sahulka z Hulče) k výslechu Nechutného, v němž UPA zjistila agenta Gestapa. Nechutný mimo jiné přiznal, že v Újezdcích získal jedno číslo Hlasatele, které předal Gestapu v Rovně.

Je zajímavé, že se jménem Nechutného jsem se opět setkal po 10 letech až v roce 1953, když jsem byl ve tvrdých výsleších na vojenské kontrarozvědce v Hradci Králové nucen vyvracet nařčení, že jsem byl hlavním organizátorem spolupráce s banderovci, k čemuž mi sloužil Blaník, (podtrženo J. H.) a jedním z jejich trumfů byl právě případ Nechutný. Tehdy mi také zabavili všechen písemný materiál o Blaníku a vrátili ho až po roce s rozbitými negativy a potrhanými listy.

Tyto výslechy a neschopnost tehdejších orgánů moci pochopit situaci naší menšiny na Volyni byly příčinou, že jsme se odhodlali až v roce 1968 požádat o zaregistrování Blaníku jako odbojové organizace.

Vladimír Knop v.r.

Zřejmě mnohé skupiny banderovců ne vždy respektovaly příkazy nadřízených, protože přepadávání českých obcí a českých občanů nepřestalo. Důkazem je jmenný seznam Čechů zavražděných banderovci uváděný v této publikaci, který obsahuje několik stovek jmen a mnozí byli povražděni až po datu jednání.

Jak by ovšem situace vypadala, kdyby nebylo citované dohody a vedení banderovců by naopak podporovalo nátlak na Čechy, aby se stali jejich spojenci v boji proti Polákům a kdyby svého cíle dosáhli? Obětí by bylo daleko více, nehledě na

obrovské morální škody s hlediska reputace menšiny a na nesmyslné historické zatížení budoucích vztahů s Poláky. Mohlo by to mít i další negativní dopady na celou menšinu např. represe ze strany sovětských orgánů, podstatně větší potíže při povolování reemigrace ap.

---

*) Podle informací od dalšího krajana byl Nechutný podvodník a dobrodruh. Od nějakého Němce koupil v Zdolbunově vagon soli, který mu nezaplatil a postižený musel mlčet, aby svoji krádež neprozradil. Prováděl další a větší podvody.

Doplnění informací, obsažených v dopise ing. Vl. Knopa

*Antonín Boček (*26.9.1914 Bociánovka), vedoucí bezpečnostního odboru Blaníku, při krajanském setkání v Litoměřicích v roce 1993 v rozhovoru s autorem těchto řádků a ing. Václavem Petříčkem, CSc., potvrdil průběh přípravy a výsledky jednání s vedením banderovců, jak se projevily ve skutečné praxi. Z titulu své funkce akci "v pozadí" zabezpečoval. Sdělil další podrobnosti z výslechu Antonína Nechutného, který provedli banderovci a přizvali k němu dva zástupce Blaníku. Vyslovil názor o jeho pravděpodobném konci. Dospěli jsme k hypotéze, že tento agent Gestapa byl nasazen jako "odbojový utečenec" z Protektorátu do polského legionu. Jeho jméno se vyskytuje i v kvasilovské skupině, s kterou pak do SSSR neodešel.A. Nechutný po prozrazení sice při výslechu tvrdil, že do spolupráce s Gestapem ho zapojil Horáček, Němci dosazený ředitel pivovaru v Kvasilově, ale prověřeno to již nebylo. Horáček utekl před Rudou armádou do Protektorátu.Bydlel poblíž Prahy a v době přípravy této knihy již nebyl naživu.*

Vnucuje se hypotéza, že hlášení A. Nechutného o "úspěšné" organizaci ČPA, o probanderovské úloze Blaníku ap. se dostalo nějakým způsobem do rukou čs. Státní bezpečnosti (dále čs. Stb). Tuto hypotézu a další otázky, které vyvolávají informace obsažené v dopise ing. Vl. Knopa, jsem se snažil osvětlit studiem nyní dostupných dokumentů z archívu Ministerstva vnitra.

Je třeba předeslat, že dokumentů čs. Stb vztahujících se k volyňským Čechům, jsem měl k dispozici více než sto stran, avšak zjistil jsem z nich celkové snahy a tendence, ale téměř žádná konkrétní doložená fakta.

Dva příklady. Začátkem padesátých let uveřejnil Rostislav Hlaváček ve Věrné stráži několik výzev, aby členové Blaníku mu posílali jména členů a informace o aktivní činnosti v jejich obcích na Volyni. Tyto výzvy byly v hlášeních čs. Stb pečlivě citovány a vyhodnocovány tak, jako by šlo o snahu zde, na území ČSR, organizovat rafinovanou síť s nekalými protistátními záměry. Úsměv vzbuzuje rozsáhlá písemná příprava na "nenápadný" výslech autora knihy Nezradili *J. V. Rejzka, kterému měl dávat odborné otázky o odbojové činnosti volyňských Čechů (včetně o činnosti Blaníku) pracovník Vojenského historického ústavu, který ale nesměl znát účel rozhovoru (sic!). Podobně byl organizován výslech Emila Cilce a jeho bratrance.*

Orgány čs. Stb se, podle uvedených dokumentů, začaly o volyňské Čechy zajímat od začátku osídlování volyňských vojáků v roce 1945. Zájem byl nejdříve náhodný, vyvolávaný hlášeními stanic Sboru národní bezpečnosti (SNB) o incidentech s pro-

tikomunistickým zaměřením, o protisovětských výrocích ap. veřejně pronášených volyňskými Čechy. Při osídlování reemigrantů — volyňských Čechů podobných hlášení v průběhu roku 1947 přibývalo. Od června 1948 lze v dokumentech vysledovat začátky organizovaného zájmu čs. Stb, včetně vytváření sítě informátorů mezi volyňskými Čechy (třeba i bezděčných), ale i snahy o získávání důvěrníků s použitím nátlaku (včetně zastrašovacího uvěznění).

Dne 16.5.1951 byl na Ministerstvu národní bezpečnosti — Velitelství státní bezpečnosti předložen návrh, podepsaný náměstkem ministra, na zřízení "Východního oddělení". Návrh byl na začátku roku 1952 realizován a předmětem zájmu tohoto oddělení byly tyto skupiny obyvatel:

1) Emigranti a reemigranti z lidově-demokratických států

2) Organizace ukrajinských nacionalistů - Ukrajinská povstalecká armáda

3) Bělogvardějci

4) Volyňští Češi.

Sledování uvedených skupin obyvatel tak dostalo instituciální základnu. Důsledkem bylo to, že "úspěšnost" příslušníků oddělení závisela na počtech a závažnosti sledovaných, a snad i odhalených případů.

Východní oddělení záhy založilo akci ***"na usazování agentů a spolupracovníků mezi volyňskými Čechy pro odhalování spolupráce s banderovci a západními diverzanty".*** *Zřejmě v této době čs. Stb již naplno rozpracovávala* ***"podezření, že Blaník spolupracoval s Němci a banderovci"****, a že* ***"Blaník byl prodlouženou rukou banderovců"*** *(všechny citace jsou z uvedených dokumentů čs. Stb). Sledování a výslechy důstojníků z povolání — volyňských Čechů prováděla, v souladu s rozdělením působností mezi bezpečnostními složkami, Vojenská kontrarozvědka, která byla podřízena Ministerstvu bezpečnosti resp. Ministerstvu vnitra.*

Přibližně od této doby se na podporu citovaných tvrzení vyskytují v dokumentech fantasticky zkreslené rozbory a tvrzení o působení volyňských Čechů na Volyni a v rámci toho i podsouvání nesmyslných významů snahám a konkrétním činům organizace Blaník.

Pro ilustraci malá ukázka. V záhlaví týdeníku Hlasatel autoři použili heslo "Na stráž — Pravda vítězí". Netušili, že první část hesla používali na Slovensku ľuďáci. Pro čs. Stb však použití tohoto hesla bylo nevyvratitelným "důkazem" o spojení Blaníku s ľuďáckým fašizmem.

Jakékoliv věcné důkazy o tom, že "Blaník byl prodlouženou rukou banderovců" jsem v uvedených archivních materiálech samozřejmě <u>nenašel.</u>.

Opět se vnucuje otázka, na základě čeho teze o spolupráci Blaníku s Němci a banderovci vůbec vznikla. Dokument, který by dokazoval, nebo alespoň v náznaku potvrzoval zde vyslovenou hypotézu o tom, že NKVD předalo čs. Stb část dokumentů, které Gestapo zanechalo v Rovně, jsem ve studovaných dokumentech <u>nenašel.</u> Je nutno vzít v úvahu, že pro NKVD byli volyňští Češi po reemigraci a organizace Blaník naprosto okrajovou záležitostí.

Uvedené podezření, jak dále dokazuji, mělo velmi dlouhý život. Nelze proto vyloučit, že představitel NKVD u čs. Stb toto tvrzení jen <u>vyslovil</u>; služby tohoto

druhu předávají dokumenty nerady a výjimečně. To mohlo být pro přičinlivé pracovníky čs. Stb dostačující. Nestarali se o zjištění objektivních skutečností, protože měli "případy" ke sledování a proto i zaměstnání na mnoho let!

O dlouhém životě tohoto podezření svědčí i moje osobní zkušenost.

V roce 1980/81, po vyhlášení stanného práva v Polsku gen. Jaruzelskim, jsem napsal dopis svému příteli v Polsku, s kterým jsme udržovali letité přátelské styky. Jmenoval se Mieczysław Bugaj - příjmení shodné s příjmením nějakého funcionáře z okolí Stepána Bandery. Orgánům čs. Stb, postačila tato náhodná shoda jmen k tomu, aby se pokusily dosáhnout u ministra elektrotechnického průmyslu, kde jsem v této době pracoval, aby mě propustil ze zaměstnání pro spojení s banderovci. Ministr prof. ing. Milan Kubát, DrSc. mě přijal a důvod otevřeně řekl. V dlouhém rozhovoru, v jehož průběhu ministr nejen vyslechl moji informaci, ale živě se zajímal o historii volyňských Čechů, o situaci za okupace, o práci Blaníku atd. jsme přišli také na to, že čs. Stb informaci získalo narušením mého listovního tajemství. Na závěr rozhovoru ministr zhodnotil celý případ povzdechem: "Jsou to volové". Zasáhl u nějakého nadřízeného orgánu čs. Stb a bublina splaskla. Trvalo to ale několik měsíců než dali pokoj.

*Podobnou zkušenost měl ThDr. Jan Křivka (*12.10.1926, Huleč), kterého spolu s Fojtíkem vyslýchaly orgány čs.Stb v roce 1976 v Karlových Varech. Jedna z mnohých otázek byla, zda A. Nechutného zastřelil Emil Cilc a další byly namířeny na spolupráci Blaníku s banderovci na Volyni a na podporu banderovských organizací v SRN a Kanadě bývalými členy Blaníku.*

Týdeník Hlasatel

(Originál uložen ve Státním ústředním archivu, fond Svaz Čechů z Volyně)

Týdeník odbojové organizace **Hlasatel** *vycházel od září 1943. Jeho redaktor J. V. Rejzek musel překonávat obrovské potíže i technického rázu při získávání papíru, kopírovacích papírů, psacího stroje s českými písmeny (celá anabáze včetně neslavného odepření nejhlavnějšího funkcionáře poskytnout stroj České matice školské! - i takoví byli), barvící pásky atd. Oporou mu byli nejen funkcionáři Blaníku, ale také jeho sestra Marie Prymková, která střežila, aby při práci nebyl překvapen nežádoucími osobami, podílela se na rozmnožování a kolportování. Rozhlasové zprávy svědomitě a pravidelně dodával Václav Širc. Hlavní články psali vedoucí funkcionáři Blaníku.*

Vedoucí pracovníci Blaníku pracovali za velmi ztížených podmínek nejen z těch důvodů, že šlo o ilegální práci. Vladimír Knop při jednání nad rukopisem těchto řádků vzpomínal. "Jiný, než osobní styk nebyl možný. V popisované době veřejné dopravní prostředky nebyly. Nezbývalo než zapřáhnout nebo osedlat koně a jet dlouhé hodiny, aby si mohl např. s ilegálním pracovníkem vyměnit jen několik důležitých vět. Pro takové cestování byly důležité orazítkované a podepsané čisté blankety Marschbefehl (cestovní příkaz), které Jiří Lizálek získával jako tlumočník´Kreislandwita´ v Kozině" .

Také distribuce Hlasatele v těchto podmínkách vyžadovala značné organizační úsilí, kázeň a obětavost. Iniciativně vznikaly "střediska" distribuce. Např. ing.Václav Votruba (dopis autorovi z 3.8.1998), absolvent třetího ročníku Lvovské polytechniky, byl v roce 1941 vyzván, aby pracoval jako agronom v Saatgut-kontor v městě Dubně, v podniku, který "vykupoval" obilí, semena trav a jetele. Za dodávky podnik poskytoval formou premií cukr, lihoviny ap. Skladník Lucký přibaloval k těmto premiím spolehlivým adresátům výtisky Hlasatele, který z Moskovštiny přiväžel Hnídek. V jiných místech byla podobná i když méně rozsáhlá "poštovní střediska" pro distribuci Hlasatele.

Ve zprávě o výsledku jednání s vedením banderovců byla v Hlasateli uvedena argumentace, která byla logická, prostá, jasná a všem členům Blaníku, kteří museli jednat s banderovci velmi pomohla. Tato argumentace zněla:

> "Jsme součástí československého národa a tím automaticky podléháme československé vládě v Londýně. Protože jsme však dosud neobdrželi od naši vlády žádné pokyny, co se týká ukrajinské otázky na Volyni, nejsme kompetentní žádná spojenectví s jakýmikoliv organizacemi uzavírat."

*Rozvahu a rozhled, námahu, obětavost a odvahu anonymních tvůrců Hlasatele čtenáři nesmírně oceňovali. "Strýcové" roznášeli výtisky mezi obcemi v provrtaných holích (ústní informace V. Petříčka z Rapatova). Výtisky se přes kopírovací papíry ručně opisovaly a posílaly urychleně dál. V Hulči, jak vzpomíná Jan Křivka,(dopis autorovi ze srpna 1998) byli na tom líp, protože od Khola ve Zdolbunově získali český psací stroj a Ludmila Lízálková byla tak zdatná písařka, že ji sotva stačil diktovat. Psali v komoře pro přípravu krmení prasatům, protože tam byl bezpečný klid a od pařáku teplo. Brzy ráno přicházely spojky z obcí, které patřily k I. okrsku a přes noc napsané výtisky roznášeli čtenářům. Když v obci vedoucí vzkázal členům, "že něco má", těšili se na večer víc než na cokoliv jiného; když v obvyklé době nic nevzkázal ihned se ho poptávali "nestalo se něco"? (informace ze str. 80 rukopisu životopisu plk. ing. Karla Václavíka, * 19.2.1925 Dembrovka, † 1985 Praha , který byl vedoucím podokrsku na Dembrovce a pak v Malém Špakově).*

Česká Volyň tehdy prahla po pravdivých informacích. Rozhlas byl prakticky nedostupný, noviny (ani německy psané) nebyly k dostání, telefonní spojení pro občany neexistovalo. Proto každé české slovo napsané v Hlasateli nebo v Našem desateru *(mezi lidem vznikl název* Benešovo desatero*) nebo v příležitostných letácích vydávaných organizací Blaník bylo přijímáno s úctou až posvátnou. Byla to slova, která nemohla zůstat bez hlubokého vlivu na čtenáře, protože byla pravdivá, aktuální a snažila se ukazovat perspektivy.*

Autoři hlavních článků v Hlasateli se dokázali zamyslet i nad budoucností a analyzovat předpokládaný vývoj. Pro ilustraci toho a také šíře podávaných informací, jsou dále uvedeny jako příklad podstatné výpisy z Hlasatele číslo 9, ze dne 23.11.43. (Faximile záhlaví je na str. 24 Historické mapy českého osídlení na Volyni. Praha 1995).

Státní znak **Hlasatel** Na stráž- Pravda vítězí

Časopis pro Československou odbojovou akci v Ukrajině.

Ročník I. 23.XI.1943. Číslo 9.

Jaké máme vyhlídky v poválečném návratu do vlasti.

Těžké zkoušky, jež naše volyňská menšina v posledních letech prožívá, vzbuzují ve většině naších krajanů na Volyni pudovou touhu vrátiti se po této válce do Vlasti, ač by zde po válce hospodářsky se nedařilo opět zle.

Touha je oprávněná a přirozená. Čechoslováci se potloukají jako siroty světem a plody své úmorné práce obohacují cizinu. Při tom jsme tu byli každému státu vždy toliko cizinci, jež měli vždy daleko víc povinností než práv. Tak tomu zde bude i v budoucnosti. A u nás doma ve Vlasti na naši rodné, naším předkům urvané půdě se rozflakují cizáci - naší odvěcí nepřátele...

O návratu do Vlasti lze však snadněji mluviti, nežli jej realizovat.

První podmínkou je pro nás vítězný konec této války a obnovení samostatné Československé republiky. Dnes již bohudík můžeme to považovat za jisté.

Druhou podmínkou je pro nás volný prostor ve Vlasti. Naše Vlast je poměrně hustě zalidněná. Toliko pro Čechy volyňské by se snad vytvořilo dostatek místa dalekosáhlou pozemkovou reformou německých velkostatků, až do jejich úplného zrušení. Víme však, zda také naše ostatní menšiny v Evropě, v Jugoslávii, Rumunsku, Maďarsku, Rakousku, Francii, Belgii a jinde nebudou chtít se rovněž vrátit do Vlasti?

Bez vysídlení Němců z ČSR, sotva bude pro nás možnost usadit se trvale ve Vlasti.

Aby se Čechoslováci mohli vrátit z ciziny domů, je nutné vyčištění sudetského území od Němců. Zatím to také není jisté.

Kdyby bylo z Vlasti vyklízeno na 3 miliony Němců, pak by se ovšem všichni krajané z celého světa mohli vrátit zpět do Vlasti, aniž by tím její hospodářský život utrpěl vážnějších poruch a přeměn. Vysídlení 3 milionů Němců se však nikdy neuskuteční, jelikož sudetští Němci nejsou namnoze ani Němci, nýbrž poněmčenými Čechy — jejichž předkové byli Češi. Následkem toho v případě vysídlování Němců z ČSR, dobrá jich polovina a snad i více, z nutnosti se prohlásí opět za Čechy vyhledávajíce kde jakého předka Čecha až do kolikátého kolena...

...veškerých Čechoslováků žijících mimo Republiku čítáme na 2 miliony duší. Návrat jich všech, zvláště z Ameriky, byl by sotva myslitelný. Možno počítat pravděpodobně s návratem 1 až 1,5 milionů občanů. Dále tu přichází v úvahu otázka, kým obsaditi chudá horská polička Sudetů, Krkonoš a Rudohoří. Naši zemědělci v zahraničí, uvyklí na širé úrodné lány Volyně, Rumunska, Maďarska, Jugoslávie a Ameriky sotva by je chtěli měniti za kamenité srázy naších hor...

17.XI. Čtvrté výročí postřílených českých studentů v Praze

... dne 16.XI. promluvil min. předseda Šrámek, vzdal hold Janu Opletalovi a jeho pobitým druhům. Za Slováky vzdal hold Vlado Clementis... Vbrzku přijde den, že Karlovu universitu si otevřou Češi sami. 17.XI. však zůstane na věky dnem jejich mučedníků. Čest jejich nehynoucí památce!

Zprávy z front

16.XI. **Rusové** přerušili železniční i silniční spojení s Gomeľem ...

V **Itálii** špatné počasí zastavilo větší pozemní a letecké operace. V severní Itálii sílí činnost partyzánů...

V **Jugoslávii** podnikají Němci ofenzívu, její výsledky nejsou úspěšné... Značné oddíly chorvatských Ustašovců přešly k partyzánům...

Americké letouny bombardovaly nádraží v Sofii... ...důležité objekty v Norsku.

Na **Dálném Východě** britské letectvo provedlo největší dosud nálet v Burmě.

18.XI, , 20.XI. ... obdobné aktuální zprávy z bojišť.

Různé zprávy

Vrchním velitelem čs. vojsk v SSSR je divizní generál Jan Kratochvíl. Plk. Ludvík Svoboda je toliko velitelem I. brigády...

...Maďarsko hrozí Rumunsku ozbrojenou intervencí v rumunské části Sedmihradska. Příčinou k ní je prý pronásledování maďarské menšiny v Rumunsku...

Příspěvky na tisk III/4 (podokrsek Podhájce - J.H.) zn. "Libuše" věnovala 250 kg pšenice. J.M. věnoval 3 lenty pro psací stroj. III/5 (podokrsek Máslenka) zn. "Zdeněk" věnuje 2 kg slaniny. Všem dárcům vřele děkujeme.

Redakce Hlasatele

Uznání ilegální organizace Blaník jako odbojové

Příčiny, proč návrh na uznání organizace Blaník jako odbojové byl podán dlouho po válce (až v roce 1969), a proč čekal dalších sedm let na své projednání, jsou uvedeny v předchozích částech. Podklady, které byly bývalými vedoucími organizace Blaník předány Vojensko-dokumentační komisi Vojenského historického ústavu obsahují 133 stran textu, tabulek, seznamů a přehledů. Seznamy členů (kolem 350 jmen) jsou jen namátkové z několika podokrsků (celkem z kolem třiceti obcí), takže nevypovídají o celkovém počtu aktivních členů. Součástí tohoto materiálu je také asi dvacetistránková souhrnná zpráva s doporučením uznat organizaci jako odbojovou, kterou zpracoval Zbyněk Kožnar, tajemník této komise.

***Závěr** Vojensko-dokumentační komise Vojenského historického ústavu ze dne 3.2.1975 zní:*

> "Z prostudovaných a HDO komise pro vydávání osvědčení podle zákona č. 255/46 Sb. dostupných materiálů vyplývá, že organizaci Blaník na Volyni v SSSR lze hodnotit v rámci zahraničního odboje ve smyslu zákona č. 255/46 Sb. § 1 odst. 1, písmeno c) jakožto odbojovou od 6.7.1941 do 15.3.1944. Za toto časové období lze hodnotit její zakladatele a hlavní iniciátory. Přiměřenou kratší dobu lze počítat těm členům Blaníku, kteří do skupiny vstupovali v dalším průběhu a kteří se na jeho činnosti aktivně podíleli."

Spravedlivosti bylo dosaženo až po třiceti letech.

V březnu 1998 *Jiří Hofman*

B.
Nástup a účast ve vojenském zahraničním odboji

B 1.
Účast v odboji ve Velké Británii

Jaké pocity, nálady, snahy a z nich plynoucí odhodlání a činy vyvolala u části volyňské mladé inteligence mnichovská zrada vlád Velké Británie a Francie na jejích spojenci — Československu, vyjadřuje dobový krajanský tisk a názorně přibližuje dále uváděná vzpomínka jednoho z nich, Valentina Nováka, studenta vysoké školy ve Varšavě.

Byla jich hrstka, kteří hledali a našli způsob, jak se zapojit do aktivního boje za osvobození staré vlasti. Zasluhují nejvyšší úcty, zejména proto, že neváhali opustit relativní bezpečí a pohodlí domova hned na začátku války, jejíž konec a výsledek nemohl nikdo předvídat. Jedni odešli s "kvasilovskou skupinou" do SSSR a dále na Střední východ, jiní přes Slovensko, Maďarsko a Jugoslávii do Palestiny.

Po přepadení SSSR nacistickým Německem se pak další snažili dostat z útvarů Rudé armády nebo ze stavebních praporů nebo z kazachstánských stepí či ze sibiřské tajgy, kam byli vyvezeni s rodinami nebo bez nich, do 1. čs. praporu v Buzuluku.

*V oficiální evidenci čs. vojáků ve Velké Británii, který dále předkládáme, jsou **22** jména volyňských Čechů. Jména **tří** dalších, kteří se do čs. armády ve Velké Británii nedostali, ale jsou zachyceny v kronikách obcí nebo byly sděleny pamětníky. O osudech dalších neznámých se již nic nedozvíme.*

*Vzpomínky na volyňské Čechy, kteří byli vyvezeni do severních oblastí SSSR a jako občané Polské republiky se přihlásili do polské (Andersovy) armády jsou uvedeny v části **C1**.*

Seznam volyňských Čechů, kteří byli zařazeni v československých vojenských jednotkách ve Velké Británii

Prameny:

1. VHA, fond Kartotéka příslušníků čs. útvarů ve Velké Britanii. Oddělení dle zákona 255/46 Sb. Zpracoval J. Hofman
2. NM ONČD, fond Volyňská sbírka: Přehled kronik..
3. .Klapálek, K.: Ozvěny bojů. Praha 1969.
4. Novák Valentin, plk.: dopis J. Hofmanovi o svých spolubojovnících .
5. Václav Kytl a Miloslava Žáková: dopis J. Hofmanovi o zvláštních osudech některých občanů Kupičova.

Hodn.	Příjmení	Jméno a jméno otce	Datum a místo narození		Datum a místo přihlášení		Bojové nasazení*)	Povolání	Pozn.
1	2	3	4		5		6	7	8
	Baloun	Ladislav	1915	Boratín	19.7.39	Krakov	T.Af.OB.		
npor.	**Chudoba**	Rostislav	4.10.14	Boratín	19.7.39	Krakov	T.Af.OB.		
des.	**Hovorka**	Vladimír	19.6.15	Zdolbunov	19.9.39	Kvasilov	T.Af.OB.	úředník	
npor.	**Hovorka**	Jaroslav	17.3.19	Huleč	18.9.39	Kvasilov	T.Af.OB.	úředník	
čet.	**Jelínek**	Josef	1.1.20	Mirotín	3.2.40	Kvasilov	T.RAF 1/43	student	stihač
rtn.	**Jelínek**	Miloslav, Bedřich	27.1.15	Mirotín	16.7.39	Krakov	OB.		Žije v Kanadě
npor. tel.	**Kořán**	Josef, Jos.	11.5.09	Podhájce	10.9.39	Baranoviče	T.Af.OB.	vys.student	
řidič	**Kytl**	Josef	17.8.19	Kupičov	12.3.42 . 8/42	Andersova a pak čs. arm.	Af.OB.	kolář	Žije v Kanadě
voj.	**Libovický**	Vladimír, Vladimír	10.11.06	Noviny Č.	5.1.45	Anglie	TB spojař	balet. mistr, režiser	Od r .39 ve Švýc.
des.	**Martínek**	Josef, Jos.	24.12.17	Kvasilov	2.11.39	Kvasilov	T.Af.TB	stř. student	
por.	**Nájemník**	Vladimír	17.2.13	Holoveň Č.	3.12.39	Polský leg.	T.Af.TB	účetní	
npor	**Novák**	Viktor	7.3.15	Zdolbunov	2.9.39	Polský leg.	T.Af.OB.	obchodník	
kpt. let.	**Novák**	Valentin	10.1.13	Kyjev	8.9.39	Baranoviče	T.RAF1/43	student	bomb., radarista
npor.	**Sýkora**	Jaroslav	8.4.18	Kurhany	2.9.39	Krakov	T.Af.OB.	student	
npor. let.	**Sochor**	Vladimír	1.11.15	Hubín Č.	19.9.39	Polský leg.	T.RAF 1/43	učitel	bombar.
kpt. let.	**Svěcený**	Antonín	7.3.19	Mirotín	2.9.39	Polský leg.	RAF 8/40	student	stihač
npor.	**Tomeš**	Vladimír	12.7.13	Hubín Č.	8.9.39	Baranoviče	T.RAF 1/43	stud.	stihač
rtm. jezd.	**Vlk**	Svatopluk, Vojtěch	18.11.08	Boratín	10.7.39	Polský leg.	T.Af.TB	hospodář. adjunkt	Od r. 1919 žil v ČSR
npor.	**Vyleťal**	Alexandr	4.7.16	Huleč	1.12.39	Polský leg.	T.Af.TB	cukrář	
por. let.	**Zahrádka**	Jiří	22.3.15	Kvasilov	2.9.39	Polský leg.	T.Af.TB	úředník	12.10.44 † OB
štrtm. let.	**Zeman**	Boris	16.10.18	Slavuta	1.10.39	Polský leg.	T.RAF 1/43	uzenář	3.12.44 † cv.let
svob.	**Žák**	Antonín, Vladimír	25.10.21	Straklov	24.1.43	**KANADA**	TB	kovoděl-ník	

*) T— Palestina, obrana Tobrúku; Af — protiletadlový pluk na Středním východě a v sev. Africe; RAF — královské letecké síly; OB — obrněná brigáda

Zvláštní osudy

voj. Josef **Augsberger**, nar. 6.6.1922 v Jedvaninách, povoláním kovář. Otec Emil německé národnosti, matka Anna roz. Dlouhá, Češka. Povolán do německé armády a byl dne 2.3.1945 u města Krefeldu spojeneckými vojsky zajat. Presentován 16.4.45 u čs. voj. útvaru ve Velké Británii. Přesto, že oba jeho rodiče reemigrovali do Německa (pravděpodobně již v roce 1940/41), zůstal po válce v Československu (Podbořansko). Obdržel osvědčení podle zákona 255/46 Sb.

voj. Nina **Vignerová, provd. Dobosharevitch**, nar. 13.2.1920 ve Mstěšíně, studentka. Koncem roku 1939 se přes Maďarsko a Jugoslavii dostala do Palestiny, kde se hlásila do čs. armády. Nebyla přijata, protože tehdy v čs. armádě ženy neměly sloužit. Dne 3.1.1943 byla přijata do pomocných ženských sborů britské armády, vycvičena jako řidička a odvelena do Egypta. Do čs. armády byla přijata v Jeruzalémě zřejmě až po skončení války. 19.3.1946 přijela do Prahy, kde byla demobilizována začátkem roku 1947. Není v evidenci čs. západních zahraničních vojáků. Obdržela osvědčení dle zákona 255/46 Sb.

Občané, uvedení v kronikách obcí Hulče a Kupičova jako vojáci čs. voj. útvarů ve Velké Británii (nejsou v evidenci čs. západních zahraničních vojáků):
Křivka, nar. v Hulči; Josef **Židlický,** nar. v Kupičově, Josef **Vrla ,** nar. v Kupičově.

Bojová cesta a poválečné osudy

Valentin Novák, * 10.1.1913 Kyjev, † květen 1995 Žatec

Do protinacistického odboje jsme se my, čeští volyňští studenti ve Varšavě byli odhodláni zapojit již na podzim 1938.

Tragickým impulsem byl čin našeho spolužáka, mého spolubydlícího Antonína Červeného z města Rovno, studenta lékařství, který na podzim 1938 spáchal sebevraždu na protest proti mnichovské zradě. Varšavský Kurier Polski mimo jiné připomněl, že mladý muž byl stejně starý jako Československá republika — bylo mu 20 let. Po 15. březnu 1939 naše rozhodnutí bylo jednoznačné. Ovšem čím začít, co dělat?

Snažili jsme se uprchlíkům z Protektorátu poskytovat ubytování do doby, než odjeli dál. Političtí uprchlíci se převážně soustřeďovali v Katovicích, vojenští se přesunovali do Krakova k tvořícímu se Českému a slovenskému legionu v Polsku nebo přes přístav Gdyni odplouvali do Francie. Byly jich desítky; např. u mne jeden čas přespával komunistický senátor Mikulíček, který mne v roce 1944 v Anglii vyhledal a strávil jsem v jejich rodině velmi příjemnou dovolenou.

16. nebo 17. března 1939 jsme spolu s Vladimírem Tomešem z Hubína Českého a Jiřím Chramostou ze Zdolbunova šli přesvědčit naše diplomaty, aby čs.vyslanectví nepředávali Němcům. Po značném přesvědčovacím úsilí, kdy toto závažné rozhodnutí bylo přenášeno na čím dál nižší subalterní pracovníky, se to nakonec podařilo. Bohužel, někteří zaměstnanci čs. vyslanectví dobrovolně odešli pracovat na německé velvyslanectví.

Po přepadení Polska Německem se nám naskytla možnost vstoupit do Českého a slovenského legionu v Polsku. Bez váhání jsme ji využili a dne 5.9.1939, když odjížděla skupina českých vojenských uprchlíků osobními automobily (darovanými zastupitelstvím firmy Škoda ve Varšavě) do čs. vojenské jednotky v Leśne u Baranovič, jeli s ní tři volyňští studenti: Vladimír Tomeš, Josef Kořán a já. Další naše osudy byly proto spjaty s osudy čs. jednotky v Polsku, pak v SSSR a nakonec na Západě.

11.9.1939 vyjela jednotka vlakem směr Sarny-Rovno, a protože trať byla bombardováním přerušena, nastala vynucená zastávka, během které 13.9. u Tarnopole v Hlubočku

Velkém poprvé jednotka zasáhla do bojů a sestřelila dvě nacistická letadla.

17.9.1939 přesun pěším pochodem směr východ, setkání s Rudou armádou, dne 22.9. odjezd nákladními auty Rudé armády z obce Husiatyn na hraniční řece Horyň do města Kamenec Podolský a brzy na to do místa první internace čs. jednotky — Jarmolince. Odtud jsme odjeli 22.3.1940 vlakem přes Šepetovku do Oranek u města Gorkij. V Šepetovce došlo 25.3.1940 k radostnému setkání s "kvasilovskou skupinou" vojenských uprchlíků a mezi nimi byla i skupina volyňských Čechů: Vladimír Hovorka ze Zdolbunova, Jaroslav Hovorka, Alois Hovorka oba z Hulče České, (Alois, strýc Jaroslava, nebyl v Palestině ze zdravotních důvodů přijat do čs. jednotky), Josef Jelínek z Mirotína, Vladimír Nájemník z Lucka, můj bratr Viktor Novák, Helena Pařízková dcera duchovního z Teremna (v Palestině nebyla do čs. jednotky přijata), Vladimír Sochor z Hubína Českého, Svatopluk Vlk z Boratína *(v Historii Boratína se uvádí Jaroslav, pozn J.H.)* , Alexandr Vyleťal z Rovna, Jiří Zahrádka z Kvasilova († 12.10.1944 v tankové brigádě u Dunkerque), Boris Zeman z Hlinska († 3.12.1944, jako stíhací pilot při cvičném letu). Dohromady s námi třemi, studenty z Varšavy, nás tedy bylo 13 mužů a jedna žena. Další volyňští Češi se dostali do této skupiny, nebo přímo na Střední východ jinými cestami.

Celá skupina volyňských Čechů se postupně, spolu s většinou příslušníků bývalého Československého a slovenského legionu v Polsku, přesunula na Střední východ. Většina z nás odjela 7.3.1941 ze Suzdalu vlakem do Oděsy, pak sovětskou lodí Svanetia do Istanbulu v Turecku. Odtud auty do Mersiny na pobřeží Středozemního moře a z něj v podpalubí egyptské nákladní lodě do palestinského přístavu Haifa. Zde jsme se stali skutečnými československými vojáky, protože předtím, **1.11.1940** byl založen **Československý pěší prapor 11 — Východní** a brzy na to Československé výcvikové středisko — Východní. Velitelem bojového praporu byl pplk. Karel Klapálek (v srpnu 1944 převelen na vlastní žádost k 1. čs. armádnímu sboru v SSSR) a velitelem výcvikového střediska byl plk. Koreš. V době našeho příjezdu byly obě čs. jednotky již v Agami u Alexandrie v Egyptě a tam jsme v březnu za nimi vlakem přijeli a byli jsme zařazeni do vznikající 4. roty.

V dalším jsme sdíleli všechny strasti a úspěchy tohoto praporu, které velmi prostě, poutavě a s vojenskou vyjadřovací úsporností popsal velitel praporu Karel Klapálek ve své známé vzpomínkové knize **Ozvěny bojů**. Proto postačí zde uvést jen hlavní informace o činnosti praporu po odchodu od Alexandrie.

31.5.1941 odjezd do Západní pouště v Severní Africe a obrana frontových letišť na přístupech k městu Alexandrii.

23.6.1941 odjezd do Sýrie bojovat proti vichystickým Francouzům (převážně to byli příslušníci Cizinecké legie a v ni bojovali proti nám, bohužel, také Češi a Slováci). Tažení skončilo 2.8.1941 jejich porážkou a dohodnutou evakuaci ze Středního východu. Až do října 1941 prapor střežil sýrsko-turecké hranice a důležité komunikační uzly v severní Sýrii v prostoru větším než Čechy. V tomto období byla nejzákeřnějším nepřítelem nemoc — malárie.

14.10.1941 odjezd přes Palestinu, Alexandrii a pak torpédoborci Healty a Napier do Tobrúku, který byl obležen italskými a německými vojsky a byl přístupný jen z moře. Prapor udatně bojoval při obraně Tobrúku a bylo to jeho nejdůležitější bojové vystoupení. Prapor měl nejdříve obranný úsek široký asi 5 km. Sousedy byli vpravo Australané a vlevo polská Samodzielna Brygada Strzelców Karpatskich, s kterými jsme se seznámili již v Sýrii. Pak Australané odešli, náš úsek se rozšířil a sousedy po obou stranách byli Poláci. Bylo

to přímo symbolické. To, čeho nebylo dosaženo v září 1939, bojovat společně bok po boku, se stalo skutkem o dva roky později v maličkém měřítku a daleko od Varšavy a Prahy. Ke konci tohoto období byl náš obranný úsek opět rozšířen a prapor byl po taktické stránce podřízen velení polské brigády. Skvěle jsme spolu vycházeli. Dne 10.12.1941 byl Tobrúk osvobozen 8. armádou. Prapor zůstal v Tobrúku až do konce března 1942.
7.4.1942 odjezd po souši do Haify v Palestině, od května 1942 byl Čs. pěší prapor 11. — Východní zrušen a na jeho základě vytvořen 200. československý lehký protiletadlový pluk o třech praporech, který již v červnu 1942 převzal protileteckou obranu Haify, Bejrútu a dalších míst v Libanonu a v Palestině. Když nacisté byli spojeneckými vojsky v Severní Africe zahnáni opět daleko na západ a námi chráněné objekty byly již mimo dolet jejich letadel, pluk byl přesunut blíže k frontě.
24.12.1942 odjezd pluku do Tobrúku a plnění úkolů při obraně letišť v okolí Tobrúku a tobrúckého přístavu.
16.6.1943 prapor opustil Tobrúk (severoafrické válčiště po porážce Němců a Italů přestalo existovat) a na luxusní lodi Mauretania (cestou kolem Afriky) přijeli jeho příslušníci 11.8.1943 do Anglie.
18.-20.8.1943 byl 200. čs. lehký protiletadlový pluk — Východní zrušen a většina jeho příslušníků doplnila tankovou brigádu.

Vrátíme se poněkud časově zpět. Kolem 100 příslušníků 200. čs. lehkého protiletadlového pluku však podruhé do Tobrúku dne 24.12.1942 neodjelo. Na výzvu čs. velení se předtím přihlásili k letectvu a mezi nimi bylo i pět volyňských Čechů: Jelínek, Valentin Novák, Sochor, Tomeš a Zeman. Již 1.1.1943 připluli (kolem Afriky) do skotského přístavu Glasgow.

Piloty-stihači se stali Jelínek a Zeman. K 311. čs. bombardovací peruti se dostali zbývající tři. V této době byla peruť již vybavena novými čtyřmotorovými letouny Consolidated Liberator, které vydržely ve vzduchu až 15 hodin, byly opatřeny radiolokátory, reflektory pro noční hlídkování a poměrně velkým počtem kulometů pro obranu proti stihačkám. Posádka Liberatoru byla devítičlenná. Peruť byla přeškolena pro protiponorkovou činnost a zařazena k letectvu pobřežního velitelství. Tato opatření byla vynucena "totální ponorkovou válkou," kterou vyhlásilo a provádělo nacistické Německo. Ztráty způsobované spojeneckému loďstvu byly přímo obrovské a opět, jako v "bitvě o Anglii", hlavní tíha boje připadla letectvu.

Nejdříve byl operačním prostorem letky Biskajský záliv. Po uskutečnění invaze spojenců do Francie se stalo úkolem letky protiponorkové hlídkování v severním Atlantiku až za polární kruh a doprovod konvojů plujících tudy kolem Norska do SSSR. Tam také posádka letounu Liberator (označen v letce písmenem N), jejímž příslušníkem jsem byl jako radarista-střelec, dosáhla svého největšího bojového úspěchu. Koncem října 1944 u břehů Norska potopila s použitím raket a hlubinných min nepřátelskou ponorku.

Posádka Liberatoru N létala na protiponorkové hlídky hluboko do oceanu až k Faerským ostrovům nebo do Baltského moře až ke Štětínu a při zpáteční cestě úspěšně útočila na ponorkovou základnu na ostrově Bornholm.

O ukončení války se posádka Liberatoru N dověděla při denní hlídce nad Severním mořem. Pak přišlo ještě několik hlídek nad oceánem — pátrání po ponorkách, které údajně unikaly do jihoamerických přístavů a na svých palubách nesly nacistické pohlaváry.

18. 8. 1945 se uskutečnil slavný a vytoužený let — do osvobozené vlasti.
Nastaly starosti nového života, v němž bylo všelicos, mnohdy i velmi nepříjemného.

Osudy v osvobozené vlasti

V roce 1946 byl Valentin Novák přijat za důstojníka z povolání jako pilot (pilotní výcvik absolvoval v roce 1949), byl povýšen do hodnosti štábního kapitána, ustanoven náčelníkem štábu útvaru. Vše tedy mělo normální průběh.

Pohroma přišla v druhé půli roku 1949, kdy byli všichni letci ze Západu propuštěni z armády a záhy, spolu s mnohými vojáky z Východu, souzeni a pak i bez soudu vězněni. Valentin Novák byl zatčen v den svých třicátých sedmých narozenin dne 10.1.1950. Při domovní prohlídce mu byly zabaveny naprosto netajné a nezávadné písemnosti, které pak "znalec", pracovník obranného zpravodajství (OBZ), zhodnotil jako předměty služebního nebo dokonce státního tajemství. Již 13.2.1950 byl na základě takového účelového "zhodnocení" odsouzen na 4 měsíce vězení, ale po odpykání trestu místo propuštění domů byl uvězněn spolu s jinými kolegy na Mírově.

Na jaře 1951 se v OSN projednávala otázka vězněných důstojníků na Mírově a na základě toho zvláštní komise vedena důstojníkem SNB v létě 1951 přímo v Mírově téměř u všech případů konstatovala neoprávněné věznění.

Rehabilitován však nikdo nebyl. Ještě v roce 1956 po odhalení kultu osobnosti byly žádosti o rehabilitace zamítnuty. Až v roce 1963 na žádost Valentina Nováka podal Generální prokurátor-vrchní vojenský prokurátor Nejvyššímu soudu-vojenskému kolegiu stížnost pro porušení zákona. Tento soud stížnost projednal 11.9.1963 a shledal, že zákon byl v případě Valentina Nováka skutečně porušen a rozsudek ze dne 13.2.1950 v plném rozsahu zrušil.

To byla jen jedna stránka věci. Mimosoudní rehabilitace, včetně hmotného odškodnění nebyla již nikdy úplná. Nebyly a nemohly být odčiněny křivdy morální, zpackaný život, vynucené nepřiměřené zaměstnání s velmi nízkým platem, značné finanční poškození i při výměře důchodu z nízkého platu, takže se nemohl uplatnit ani přídavek za odbojovou činnost.

S trpkostí se připomínají slova, kterými nás ujišťovali během války vysocí činitele v exilu jak na Západě, tak na Východě, že "vlast nám to nikdy nezapomene." Nezapomněla!!??

Ze vzpomínek Valentina Nováka, zapsaných Mikulášem Šereťukem v rukopise kroniky obce Kvasilova, vybral a doplnil Jiří Hofman.

Praha v lednu 1998.

Vzpomínky na volyňské krajany

Karel Benák

Autor této vzpomínky není volyňský Čech a o to je jeho vzpomínka cennější. Voják, který odešel do Polska s odhodláním bojovat proti nacismu, se vlivem rychlého postupu německé armády proti Polsku dostal na podzim 1939 spolu s jinými do Českého Kvasilova. V březnu 1940 se tato část spojila v Šepetovce s "východní skupinou", které velel L. Svoboda. Autor tedy pobyl na Volyni jen několik měsíců a po známých peripetiích v SSSR se dostal přes Istanbul do Palestiny k 11. pěšímu praporu-východnímu, který byl mimo jiné nasazen k obraně Němci a Italy obleženého Tobruku. Tam autor napsal vzpomínku, která

byla poprvé uveřejněna až v roce 1947. Podle seznamu "Kvasilovské skupiny" v ní působili dva vojáci stejného jména a příjmení, vojín aspirant a kapitán, takže pisatel těchto řádků nemůže k příjmení autora připojit obvyklá data. Na působivosti vzpomínky to neubírá a s nevýznamným krácením ji přebíráme celou.

Když koncem září 1939 — po vkročení Rudé armády na území bývalého Polska — československá legie, která byla na přesunu v Lešné u Baranovič, nemohla dosáhnout rumunských hranic a větší část této skupiny již přešla na území SSSR, utvořil se z této legie "zadní sled" v Českém Kvasilově na Volyni. Velitelem oddílu byl škpt. pilot Boh. Liška a později por. Boh. Nekvasil. V prvé řadě jednalo se o ubytování skupiny, stravování a oblečení příslušníků, neboť většina připojila se k odboji na jaře a v létě 1939, nebyla tedy pro třiceti pěti až čtyřicetistupňové mrazy oblečena. V Kvasilově , sídle býv. honorárního konsulátu, našlo se záhy mnoho krajanů starousedlíků, kteří s opravdovou láskou a přátelstvím se nás ujali. Brzy se k této akci připojili také krajané z jiných českých vesnic a obcí a vyslovili přání, aby část oddílu rozdělena byla do jiných obcí a vesnic. Velitelství oddílu s povděkem přijalo tuto nabídku a rozdělilo nás do Hlinska, Hulče České, Mirohoště, Mirotína, Kupičova, Lucka, Zdolbunova, Rovna, Moskovštiny, Dorohostaje atd. — Tam každý podle sil a schopností snažil se býti svému hospodáři nápomocen v práci.

"Nouze naučila prý Dalibora housti" — a nás kácet stromy, štípat dříví, mlátit obilí, pohánět koně u žentouru, dojiti krávy atd. Jak směšně vyhlížel advokát z Hané u mlátičky, anebo letec-pilot při kydání hnoje … a vše jsme dělali rádi a s chutí, V každé i té nejmenší obci pořádány přednášky, večírky, sborové zpěvy a divadelní neb kabaretní večery. V celém oddílu vládl vzorný pořádek, bratrství a jednota. Společně s místními krajany tvořili jsme velkou rodinu, která se snažila přispěti, jak nejlépe mohla, své ujařmené vlasti. I mě, který tak často zajížděl na Volyň a znal obětavost a vlastenectví tamějších krajanů, znal vzorné vedení "Sokola", České matice školské a jiných krajanských spolků, jakož i lásku těchto vystěhovalců ke staré vlasti, přece jen také překvapila ta soudružnost.

Náš český lid žijící na Volyni asi od šedesátých let devatenáctého století a pracující většinou na polích, dával svým přirozeným a opravdovým cítěním národu významné přínosy ve všech oborech lidské činnosti. Přijížděl-li kdo do české vesničky na Volyň, měl plný dojem, že jest v Čechách, místy dokonce i krajina připomínala naši krásnou vlast. Všude úhledné domky se zahrádkami, obtočené řádným plotem, pilně pěstované ovocné stromy, v každé vesničce buď sokolovna, Národní dům anebo divadelní sál, dobrovolné hasičské sbory, knihovny hudba. Poznali jsme tam krajany a rádi vzpomínali a vzpomínáme i dnes, s jakou srdečností a láskou o nás pečovali a podali tím důkaz pravé bratrské lásky.

Naši vděčnost snad nejlépe vystihl velitel skupiny škpt. pilot. Boh. Liška ve svém proslovu při zahájení "mikulášské zábavy" dne 23.12.1939 v Českém Kvasilově, kde pravil:

"Před zahájením programu chtěl bych vám říci několik slov o nehynoucí vděčnosti českých psanců. Chci vám to říci v dobré víře a přesvědčení, že nebude nikoho, kdo by pochyboval o procítěné a opravdové vděčnosti k vám.

Bylo to již v měsíci září a říjnu t.r. (1939), kdy jste začali otevírati dveře českému vojenskému lidu.

Přicházel k vám lid hrubě zbědovaný. Rozedrané boty, špinavé pláště, zmučená líce, znavené srdce, v nichž do dnešního dne i za opuštěnými hroby demblinských zákopů hoří plamen obětavé lásky k vlasti a národu. Šli jsme jeden za druhým, poněvadž nemůžeme

žíti bez českých hor, moravského pole a slovenských písní tam na východě republiky pod Prešovem a Užhorodem. V rouše žebráků, ale s čistým srdcem hrdého bojovníka jsme přišli před vaše prahy.

Bylo nám otevřeno, byli jsme přijati s přátelským úsměvem a přátelstvím, vlastním slovanským národům.

Vaše starostlivá péče, vlídné a laskavé pohostinství zmírnilo bolest a utrpení předcházejících dnů.

Pravdu mluvila pověst, že lid pracovitý a snaživý obdělává své lány … Pravdu měla i v tom, že upracovaná ruka dovede měkce pohladiti …

Takovéto bylo prosté, upřímné a srdečné vaše pohostinství. Pokládám za svoji povinnost vám poděkovati a ujistiti vás, že vám toho nikdy nebude zapomenuto. Nebojím se pak ani říci, že každý člen z našich řad hluboko v srdci svém odnese ty nejkrásnější a nejvřelejší vzpomínky na dobu prožitou mezi Čechy na Volyni."

Nelze mi dnes vyjmenovati všechny ty dobrodince, kteří často z posledního dávali. A přece mi utkvěly v paměti rodiny Martínků, Hovorků, Macků, Cilců, Malínských, Procházků, Balladů, Zemanů, Porazíků, Vlků, Perných, Kovandů, Nováků, Vaňků, Kadavých Tomešů, Tomasů, Flengrů a jiných, na které si v této chvíli nemohu vzpomenout.

Konečně přišel den 20.3.1940, kdy sovětské úřady nařídily přípravy k odjezdu. Ve všech staveních nastal shon a práce, hospodyňky pekly, smažily, vařily, aby vypravily své hochy — tak nás nazývaly — na dalekou pouť za vysvobození drahé vlasti. Každý obdržel od svého hospodáře velký balík, někdy i pytel uzenin, pečeného masa, buchet, koláčů a nějakou tu láhev vodky pro zahřátí v panujících mrazech. Také několik stovek rublů podstrčil hospodář svému hochu, tak "pro všechen případ" — na drobné výdaje.

Loučení bylo velice dojemné a opravdu srdečné. Půjčili nám koně a saně, abychom nemuseli jít pěšky v tom ohromném sněhu, a mnoho naších dobrodinců nás doprovázelo až na nádraží, aby se s námi ještě tam rozloučili.

Ještě do SSSR, kde jsme byli delší dobu zadrženi, posílali nám peníze a balíky uzenin, masa, slaniny a buchet. Stále připomínali, abychom napsali, kdybychom něco potřebovali.

"Vypomůžeme milerádi, čím můžeme, neostýchejte se a napište, co vám chybí…" to jsou slova jedné z dopisnic krajana br. Cilce z České Hulče ze dne 14.5.1940, a takových důkazů máme mnoho…

Vroucí a nikdy nehynoucí díky vám všem, drazí krajané, za vaši obětavost a lásku. Nezklameme, vydržíme až do konečného vítězství naši spravedlivé věci!

Nezapomeneme nikdy!

Psáno dne 20.ledna 1942 v obležené pevnosti Tobruku v severní Africe. Taťko.

Převzato z publikace Jubilejní památník Jednoty ČsOL Praha - Dejvice 1921-46. Vydán vlastním nákladem v roce 1947 Praha.

Redakčně kráceno.

B 2.

Nástup do československé zahraniční armády v SSSR

Počty volyňských Čechů, kteří se přihlásili a byli zařazeni do čs. vojenských jednotek v SSSR

Prameny:

1) VHA, fond Odvodní protokoly 1. čs. armádního sboru v SSSR:

— Odvodní protokoly označené ve VHA čísly od 1 do 38 za období od 7.2.1942 do 23.12.1944, v nichž jsou nepřerušeně (s nevýznamnými nepřesnostmi) uvedena pořadová čísla branců od 1 do 15 434.

— „Rovenské odvodní protokoly“ (interní označení VHA), označené čísly od 1 do 3 za období od 18.3.1944 do 13.4.1944, v nichž jsou uvedena tato pořadová čísla branců: protokol č. 1 bez pořadového číslování, protokol č. 2 od 1 do 1496, protokol č. 3 od 9931 do 11835.

— Odvodní protokol č. 3 (5), který byl v období od 12.2.1944 do 23.3.1944 veden v Jefremově a od 23.3.1944 do 22.5.1944 v Rovně, v němž jsou uvedena pořadová čísla branců od 5721 do 8374**.**

2) VHA, fond Rozkazy náhradního pluku. Denní rozkazy náhradního pluku od č. 1 do 281 za leden až prosinec 1944. Nebyla v nich zjištěna jména dalších odvedených volyňských Čechů ve srovnání s uvedenými odvodními protokoly.

Z á p i s
o zjišťování počtu volyňských Čechů, kteří se přihlásili a kteří byli přijati do 1. čs armádního sboru v SSSR

Počty byly zjišťovány v dubnu-květnu 1994 ve Vojenském historickém archivu na Invalidovně v Praze studiem dále uváděných odvodních protokolů.

Číslo knihy	Pořadová čísla	Místo odvodu	Datum počáteční- konečné	Počty přihlášených	Počty přijatých (kategorie A+B)	Pozn.
1	1-1595	Buzuluk	7.2.42-22.1.43	V Buzuluku celkem cca 85	V Buzuluku celkem 52	
2	1596-2945	Buzuluk	28.1.43-5.3.43			
3	2946-3145	Buzuluk	5.3.43-21.4.43			
4	3146-3345	Buzuluk	21.4.43-5.6.43			
5	3346-3545	Buzuluk	5.6.43 -5.7.43			
6	3546-3745	Buzuluk	5.7.43-26.7.43			
7	3746-3945	Buzuluk	26.7.43-14.8.43			
8	3946-4145	Buzuluk	14.8.43-8.11.43			
9	4146-4364	Novochop.	14.5.43-10.7.43			
10	4365-4564	Novochop.	24.9.43-25.9.43			
11	4565-4764	Novochop.	25.9.43-21.12.43			
12	4765-4964		22.12.43-			
13	4965-5164		21.12.43-5.2.44			
14	5165-5364		5.2.44-16.2.44	5	5	

15	5365-5564		16.2.44-29.2.44	121	121	
16	5565-5764		29.2.44-10.3.44	3	3	
17	5765-5964		10.3.44-16.3.44	57	25	
18	5965-6464		15.3.44-21.3.44	385	385	
19	6465-6964		21.3.44-7.4.44	177	177	
20	6965-7164		20.1.44.-15.5.44	135	0	
21	7165-7664		7.4.44-15.5.44	352	328	
22	7665-8164		15.5..44-22.5.44	377	353	
23	8165-8664		22.5.44-18.6.44	200	196	
24	8665-9164	Jefremov	17.1.44-18.1.44	-	-	
25	9165-9664	Jefremov	17.1.44-17.1.44	-	-	
26	9665-10164	Jefremov	17.1.44-17.1.44	-	-	
27	10165-10374	Jefremov	17.1.44-17.1.44	-	-	
28	-10664		17.1.44-20.9.44	18	14	
29	10665-11164		2.6.44-15.6.44	105	105	
30	11165-11664		15.6.44-14.7.44	127	110	
31	11665-12164		23.6.44-29.6.44	113	108	
32	12165-12664		29.6.44-20.7.44	137	106	
33	12665-13164		20.7.44-25.7.44	71	44	
34	13165-13664		26.7.44-16.8.44	142	108	
35	13665-14164		16.8.44-5.10.44	165	143	
36	14165-14434		5.10.44-15.10.44	62	42	
37	14435-14934		15.11.44-5.12.44	41	13	
38	14935-15434		4.12.44-23.12.44	17	10	

„Rovenské“ odvodní protokoly (interní značení VHA)

1*)	Nečíslováno	Rovno	18.3.44-14.4.44	3190	3185	
2	1-1496	Rovno	1.4.44-13.4.44	1465	1465	
3	9931-11835	Rovno	březen 44	1877	1877	
3(5)+)	5721-8374	Jefremov a Rovno	12.2.44-22.5.44	1685	1383	

Celkem dle odvodních protokolů 11 094 10 258

k těmto počtům nutno připočítat **268 žen**, které byly zařazeny do útvarů přímo, tj. mimo odvodní protokoly.

Poznámky:

*) Špatně čitelná příjmení (špatný inkoust). Údaje o obcích čitelné, proto počty zjištěny bezpečně.
+) 12.2.-23.3. Jefremov, 23.3.-22.5. Rovno

V prvním vydání této knihy byla poznámka, že v protokolech č.19 až 23 nebyla uváděna obec narození (původu) branců a proto nebylo možno jednoznačně zjistit počty volyňských Čechů, uváděných v těchto protokolech. Při přípravě druhého vydání se podařilo studiem dalších dokumentů tento nedostatek eliminovat.

Vysvětlivky a komentáře k pramenům:

1. Některé odvodní protokoly byly zřejmě psány dodatečně, a nikoliv plynule v průběhu práce odvodní komise. Mohlo se proto stát, že někteří branci byli omylem zapsáni do odvodních protokolů dvakrát. Podrobným studiem seznamu branců z některých obcí bylo zjištěno, že tato nepřesnost by byla v celkovém souhrnu podstatně menší než +1%.

2. Z celkového počtu českých volyňských žen zařazených do útvarů 1. čs. armádního sboru v SSSR pouze 156 je uvedeno v odvodních protokolech. Ostatní, tj. 268 žen, bylo zařazeno na základě rozkazů velitelů útvarů, což se zjistilo při zpracování jejich seznamu pro účely této publikace.
3. Do odvodní kategorie C (neschopen vojenské služby) bylo podle odvodních protokolů zařazeno celkem 702 mužů a žen. Je dokázáno, že mnozí z nich přesto byli v bojových jednotkách. Jejich počet ale nelze ani odhadnout, natož zjistit.

Zpracovala skupina ve složení: Jiří Hofman, Jaroslav Klicpera a Irena Malínská-Šmidtová.

Zjištěné počty mužů a žen, přihlášených a odvedených do čs. armády v SSSR

Schopno vojenské služby (odvodní kategorie A, B)	10258
Ženy (odvodní kategorie A, B), zařazené do jednotek na základě rozkazů velitelů útvarů a neuvedené v odvodních protokolech	268
Neschopno vojenské služby (odvodní kategorie C)	836
Součet	**11362**

Závěr

Do československé zahraniční armády v SSSR se **hlásilo minimálně 11362** volyňských mužů a žen.

Z nich bylo **zařazeno** do jednotek **minimálně 10526** osob.

Tento počet je minimální proto, že z celkového počtu 836 osob odvodní kategorie C (neschopen), nezjištěný počet skutečně sloužil. **Proto budiž výše uváděné počty uváděny vždy ve spojení se slovem „*minimálně*“.**

V poměrném přepočtu na počet volyňských Čechů v roce 1939 (kolem 40 000 osob v obou částech Volyně) to znamená, že **pouze do československé zahraniční armády v SSSR bylo zařazeno 26,3 % veškerého českého obyvatelstva Volyně.**

Pozn.: v nacistickém Německu činil tento podíl **16% ze 62 mil**. obyvatel.

Nováček do Buzuluku

Jaroslav Perný, * 12.2.1906 Kvasilov, † březen 1994 Liběšice

Začátkem roku 1940 sovětské represivní orgány vyvezly z Volyně do Kazachstánu, Sibiře nebo do jiných podobných končin mnoho polských, ukrajinských, ale také českých rodin. Postižena byla i rodina Jaroslava Perného v Kvasilově — sestra pro to, že byla manželkou polského důstojníka, a maminka jako její nejbližší příbuzná.

Jaroslav Perný se 29. března 1940 šel s maminkou a sestrou rozloučit přímo do nákladního vagónu; strážný zavřel dveře a jelo se. Žádné vysvětlování a protesty cestou nepomohly a tak se všichni tři octli na jaře roku 1940 v severním Kazachstánu v pokusném sovchozu Voznesěnskij, jehož výměra polností byla 200 000 hektarů! Četli jste dobře — sovchoz rozlohou jako menší kraj v Čechách.

Jaroslav Perný se žádné práci nevyhýbal. Pracoval jako dělník, účetní a nakonec jako agronom. Na návrh ředitele tohoto gigantu se stal hlavním agronomem. Neměl to snadné. Nejlepší dopravní technika byla odvelena na frontu, stejně tak muži do 55 let a v sovchozu zůstali starci, ženy a děti. Sklizňové práce se však nesměly zastavit, fronta vyžadovala chléb, maso a jiné potraviny. Úroda byla velmi pěkná, pro nedostatek pracovníků však sklizeň trvala až do zámrazu. Jaroslav Perný si zřejmě vedl dobře — po válce mu ředitel sovchozu na Žatecko psal, aby se k nim vrátil a dál pracoval jako hlavní agronom. Nemyslel to žertem!

V poslední dekádě roku 1941 objevil Jaroslav Perný v novinách článek, že se v Buzuluku tvoří československá vojenská jednotka a na základě toho se ihned rozhodl, že tam patří. Oznámil své rozhodnutí řediteli statku, ale ten ho nechtěl uvolnit. Teprve po několika týdnech přesvědčování a na pokyn stranických orgánů dosáhl svého cíle. V únoru 1942 s velkými potížemi dorazil do Buzuluku. Nechme ale dále vyprávět jeho samého.

Noc na 13. února 1942. Mráz štípe, ale zvykl jsem si ve Střední Asii, od níž mne dělí 3 000 kilometrů, i krutějším mrazům. Hlídky na nádraží nás neomylně poznávaly, ale v té chvíli, sotva jsem se prodral ven z vlaku, jsem byl velmi potěšen přátelskou češtinou, která mi lahodně zní do uší.

Že buzulucké nádraží není v Buzuluku? Pár kilometrů pěšky, dobře, díky za desátníka, kterého mi velitel hlídky dává jako doprovod. Jdeme.

Nepřiznávám si, že jsem vzrušen, ale je to tak. Zítra budu vojákem své vlasti, kde jsem se nenarodil, země, kterou znám jen ze sokolských sletů, kam jsme jezdívali s takovou radostí. Ano, v květnu to budou čtyři roky, kdy vlast mobilizovala, kdy mladí mužové v západní Volyni naléhali na konzulátě, aby jim bylo dovoleno jet do staré vlasti bránit ji před Hitlerem. Tenkrát jsme nepochodili. Tenkrát...?

"Poslyš" povídám desátníkovi, "znáš lidi, co jsou v Buzuluku? Je tam Tesařík, Kvapil, Hofman"? Vzpomínám na lidi a další jména, vybavují se mi jejich tváře, jak jsem je viděl naposledy, když jsem je před dvěma roky v březnu odvážel od nás z Kvasilova na nádraží; pět dnů před vyvezením maminky, sestry a mne do Kazachstánu. Jen na Mistra malíře, který žil v naši rodině v zimě 1939/40 Vladislava Hofmana si desátník nemůže vzpomenout. "Malíř to má být? Tak ten tu určitě není". Ale všichni ostatní, i ta dvacítka volyňských Čechů, včetně děvčat Pařízkové a Novákové odjela již před dvěma roky na Střední východ.

“Tesařík má zrovna službu dozorčího štábu, to je ta velká budova tady, já tě předám”.

Jako bych se vrátil domů. Četař Tesařík má teď vojenštější vzhled, ale je to pořád on. “Poslouchej Jardo, napřed tě ohlásím starému pánovi, že jsi přijel”.

Kdo to je, vykulil jsem oči, ten starý pán? To už bude teď přijímat? Nebo mi přinese uniformu?

Tesařík vyprskl, směje se jako kluk. “To je přece podplukovník Svoboda! Náš velitel! Neslyšel jsi o něm”?

Bodejť ne! Psalo se o něm, že bude velet vojenské jednotce, zrovna v těch novinách, které zapříčinily , že jsem teď tady. “Kdo to, prosím tě, je? Nějaký starý pán? Jaký on vlastně?

Tesařík mě vede do místnosti, která je až na stůl a dvě židle prázdná, a má ze mne zřejmě psinu. “Starý a pán”, směje se, “teprve uvidíš mužského, až přijde”!

Budou dvě po půlnoci, nejde mi do hlavy, že by nějaký podplukovník, velitel, běžel teď na štáb, protože přijel nějaký Perný, kterého notabene nikdy neviděl. Ale nechávám toho námětu, mám si s Tesaříkem co povídat o osudech naších společných známých. Jsem však na něho strašně zvědavý, mnohem víc, než bývají vojáci na nového velitele. Uvelebil jsem se na zemi, u stěny mám ranec se vším, co je mé, zase mi dnes v noci poslouží jako poduška. Přes něj jsem natáhl svůj plášť, po tom úděsném cestování všemi možnými vlaky a ešalony se slastně natahuji na velikém volném prostoru kolem sebe.

Najednou se dveře otevírají, Tesařík vyskakuje do pozoru. “Pane podplukovníku, četař Tesařík se hlásí jako dozorčí. Závady nejsou”. “Děkuji”, říká muž ušlechtile řezané tváře, korunované lehce zvlněnou záplavou vlasů. Rty trochu úzké, ale oči, ty modré oči jsou vlídné, pevné, čestné, těm se dá věřit, spolehnout na ně.

“Hlásil jste mi, že přijel Perný z Kvasilova” řekl s otázkou a Tesařík ukazuje na mne. Od okamžiku, kdy Tesařík vstal, stojím i já v pozoru, hltám toho muže očima i duší. Co mám teď udělat? Hlásit se po vojensku? Jsem ještě civil...

Vyvádí mne z rozpaků tím, že mi se zájmem podává ruku. Velitel mi podává ruku? A první otázka. “Máš na čem sedět”? Říkám, že mě blaží natáhnout si po tom cestování nohy. Ať mi dovolí sednout si zase na kabát na zemi.

“Odkud jedeš”? Z Kazachstánu. Nedůvěřivý pohled. “Já myslel, že jsi z Kvasilova”?

Připomněl mi domov a já se tam na chvíli v myšlenkách vrátil. Rodný Kvasilov! Rodná Volyň po staletí tak krutě zkoušená. Říkávalo se tam u nás doma, že kdyby nějaká válka vypukla v Austrálii, určitě se bude válčit na těch našich “Dzikich polach”, jak tu zem nazval Sienkiewicz. Jen co moje paměť sahá, vystřídalo se tu jedenáct vlád, každá v ostrém kursu proti předchozí. Země bohatá, úrodná, neklidná.

Vracím se ke skutečnosti a stručně veliteli říkám, proč a jak jsem se octl v Kazachstánu, a pak pokračuji. Přišel jsem do Kazachstánu ve třetím roce existence pokusného sovchozu. Vznikl nad mapou, do které zakreslili obdélník 40x50 kilometrů. Naprostá rovina, na celé té obrovské ploše ani metr výškového rozdílu. Na jednoho pracovníka připadalo více než sto hektarů. Bylo nutno nejdříve stavět cesty do sousedního Bulajeva a do vedlejšího sovchozu. Věčně se stepí podle kompasu jezdit nemůže.

V srpnu přinesla Kazachstánská Pravda zprávu o uzavření smlouvy mezi naší a sovětskou vládou. A co víc — pamatovalo se i na budování čs. vojenské jednotky.

Odpověď našeho velvyslance Fierlingera z Kujbyševa na můj nedočkavý dopis mě zase trochu zklamala. Mám prý čekat, budu včas uvědoměn, kdy a kde se začne čs. vojenská jednotka stavět.

Pak jsem jako na křídlech projel těch 144 kilometrů do Bulajeva. Na vojenské správě jsem dostal "komandirovku"— cestovní rozkaz a "atěstat", důležitý dokument, který mi na celou cestu zabezpečoval stravu, polévky, chléb a suchý salám. Za peníze nikdo nic nedostal. Jen místo ve vlaku pořád nebylo, vlaky Bulajevem pouze projížděly, když některý z nich zastavil ani noha by se navíc do něj nevešla a navíc dveře byly pevně zavřené. Řadu dní jsem chodil na vojenskou správu, kdy že to místo dostanu. Rozhodl jsem se: musím se postarat sám a jet, s takovou bych v Bulajevu mohl čekat do konce války. Naskočil jsem na schůdky projíždějícího vlaku, potom jsem přelezl na spojovací harmoniku a nakonec jsem se dostal i dovnitř a tak až do Buzuluku.

"Jsou v tom Kazachstánu ještě jiní Češi"?

Co já vím jsou tam Záveských, Somolovi, asi třicet celkem i se ženami i s dětmi".

"Proč taky nejeli"?

"Tak jako já"?

"Pravda. Zařídím to, někoho tam pošlu. A co ostatní z Kvasilova"?

Povídám mu o domácích i o těch, co v Kvasilově jen pobyli, povídám o Vladislavu Hofmanovi, který bydlel u nás a namaloval mne a také mou matku s bratrem, o kterém nic nevím.

"O Hofmanovi ti povím. Jel hned s prvním transportem přes Oděsu do Paříže. Účastnil se tam nějaké výstavy a jeho obraz starší ženy z Volyně dostal dokonce nějakou cenu. Byla to tvá matka"?

Noc pokročila. Člověk, který bude od zítřka mým velitelem, vstal. "Vyspi se a ráno jdi na odvodní komisi. Zima ti nebude? A to já zařídím, aby se sem dostali i ti ostatní".

U odvodu mi přiznali mou hodnost četaře, které jsem dosáhl v základní službě v polské armádě. Byl jsem zařazen u protitankové čety, které velí nadporučík Rytíř. Zvykám si na nový anglický battledress, který jsem vyfasoval, potkávám známé, orientuji se a stávám se součástí té fantasticky různorodé a neuvěřitelné vojenské jednotky.

Potkal jsem Oliče, pochází z české vesnice nedaleko Kvasilova. Dělá starému pánovi osobní spojku a bydlí přímo s ním v tom malém domečku. Všude se pije množství černé kávy, voní mi a lahodí, další příčina, proč se tu začínám cítit jako v rodině. U nás se jí také něco vypilo. Když tak vytrvale "kvedlám" ešusem s pražící kávou přímo v peci se žhavým uhlím, si mne Olič líp všimne.

"Co máš s tím obličejem, člověče"?

"Kazachstán, kamaráde, bydleli jsme v zimě v létě ve stanech a tam je rozdíl teplot mezi zimou a létem 100 stupňů. Když v pětačtyřiceti pod nulou fičí vítr, než řekneš švec, jsi omrzlý. Tady se toho kafe ale vypije".

"Láce. Rusové na něj nejsou zvyklí. Tady dáš za kilo chleba 300 rublů. Za kilo kafe osmdesát. Jen kdybych tu měl náš hmoždíř, co jsme v něm kafe doma tloukli".

Nevím, jak mě Jiřina Somolová našla právě tady v domečku starého pána. Prý mám jít k němu na velitelství, chce se mě pořádně vyptat na volyňské Čechy. Pořád ještě žasnu, kolik péče se věnuje každému jednotlivému vojákovi. Ještě jsem nezačal chá-

pat, že to byla jediná možnost. A on byl jediný člověk, který si uvědomoval, že jen právě tak může z lidí všeho věku, z mužů a žen roztroušených po všech koutech obrovské sovětské země dát dohromady vojenskou jednotku.

"Sedni si", odpovídá podplukovník na mé hlášení u dveří, "chceš kávu"?

Přitáhl si notes, v ruce tužku, vyptává se mne, jako bych přijel během těch 14 dní, co se jednotka formuje, jediný. Asi už mu někdo řekl, že náš dům, naše rodina byla známa v celé oblasti. Ten dům si vlastníma rukama postavil můj děda truhlář, když přišel roku 1869 ze Žalhostic u Jičína na Volyň. Byl muzikant, otec mé matky taky, založili bandu, jak se tomu tenkrát říkávalo, otec i strýc již jako malí kluci chodili hrát s nimi. Na Volyni moc muzikantů nebylo, Češi hrát uměli, vydělávali si muzikou za sezónu víc, než kdyby pracovali rok někde na statku. Však se strýc později stal dirigentem známého divadla v Petrohradě. Co pamatuji, u nás v domě bylo víc hudebních nástrojů než židlí.

U nás na západní Volyni si uchovaly vesnice svůj český vzhled a my český jazyk. Sokol, české noviny, české zemědělské stroje, "vypisovaly" se z vlasti noty pro kapely, když to šlo i studium v Čechách, to nás pořád spojovalo s vlastí. Však bratr tam někde zůstal. Vystudoval stavební inženýrství. V posledním dopise — pak už žádný nedošel — psal, že praktikuje na stavbě mostu u Velkého Meziříčí, pane podplukovníku. Znáte to tam? Olič mi povídal, že tam odněkud pocházíte?

Češtině se u nás za mne nevyučovalo. Nás ji učil farář v hodinách náboženství. Ale stejně dobře mluvím rusky, to byl můj vyučovací jazyk do páté třídy, v šesté a sedmé zase ukrajinština. Maturoval jsem polsky, to u nás již byla Polská republika. Západní Ukrajina je zvláštní kraj, pane podplukovníku. Vesnice jsou ukrajinské, města zase židovsko-polsko-ruská, velkostatky polské. A pak jsme tam my, Češi.

Podplukovník si zaznamenává do notýsku sem tam něco, ale číslo 45 000 si podškrtává. Je to přibližný počet Čechů, žijících na celé Volyni. "Já vím, že volyňští Češi do jednotky vstoupí", říká, když mu vysvětluji jejích cítění. "Ale mne zajímají také počty".

V květnu dorazili mí známí z Kazachstánu. Podplukovník Svoboda splnil slovo, poslal tam zvláštního zmocněnce, kterému vojenské velitelství opatřilo na zpáteční cestu s volyňskými rodinami nákladní vagón. Těm se cestovalo.

Ze vzpomínek Jaroslava Perného, zapsaných Mikulášem Šereťukem v rukopise kroniky obce Kvasilova, vybral Jiří Hofman.

Praha v lednu 1998.

První zajatci

Václav Širc, * 4.12.1919 Dorohostaje

Věnováno četaři Oldřichu Holubovi. Tragicky zahynul po válce.

Duben 1944

Kupičov — velká výstavná česká obec ztracená na sušší výspě mezi lesy a močály severozápadní Volyně, český ostrov v moři ukrajinských vesnic, svou výstavností a zahradami svítící jako maják do svého okolí, jako oáza v poušti. Náves i ulice se hemží sovětskými vojáky, místními občany i uprchlíky, občany několika menších sousedních osad, které se octly mezi frontou, v zemi nikoho. Všichni vyběhli na ulici: Čeští občané uvítat, sovětští vojáci běloruského frontu uvidět skupi-

nu československých vojáků, o kterých leccos slyšeli, ale které dosud nespatřili. Vojáky prvního spojence, který bojoval na sovětském území s nimi bok po boku.

Obklopili terénní auto, kterým přijel československý kapitán Dědičík, a skupinu z jezdecké eskadrony smíšeného průzkumného oddílu (SPO). Cesta rozbahněnými cestami byla pro auto tak těžká a pomalá, že mu družstvo jezdců pohodlně stačilo. Kupičovští uvítali kapitána podle starého slovanského zvyku — chlebem a solí, místní dechová kapela pak řízným českým pochodem.

"Geněral Svoboda!" šeptali si mezi sebou sovětští vojáci, uvedeni v omyl čtyřmi velkými zlatými hvězdami na náramenících kapitána Dědiče, a obřadně ho zdravili.

Kupičovští chlapci obklopili vojáky. Kladli jim plno otázek o životě a službě v československé armádě. Konečně se dnes dočkali československé delegace, která přijela sjednat se štábem frontu a s místním vojenkomatem vstup Čechů z Kupičova a okolí do československé armády.

Odpoledne dostávají vojáci volno. Jsou společně ubytování a zváni do jednotlivých domácností a tam hoštěni bílými českými buchtami. Pochutnávají si na mase i řízném samohonu, ale dávají přednost pobytu mezi kupičovskými děvčaty. Však zde vyrostla nejedna pěkná kráska. Dívky, jindy obvykle tak zdrženlivé, se procházejí po ulicích s vojáky. Večer na návsi vzplanul mohutný táborák a kolem něho se rozléhají dlouho do noci za doprovodu houslí a harmonik české a slovenské národní písně. Nejednomu ze starých otrlých vojáků, kteří opustili své domovy v Čechách a na Slovensku, aby odešli bojovat proti nacistickému uchvatiteli, se objevila v očích slza. Takhle nějak si představovali přivítání doma, v Čechách, na Moravě a na Slovensku...

Příštího dne kapitán Dědičík provádí předběžnou registraci mužů hlásících se do československé armády. Bylo jich na půldruhé stovky. Mezi nimi mladí chlapci, sotva škole odrostlí, i staří tátové s hlavami už šedinami prokvetlými. Konečný odvod a začlenění k jednotlivým útvarům bude provedeno až v Lucku.

Třetího dne u odvodů v Lucku

Dlouhé řady kupičovských postávají před odvodní komisí.

"Zdráv!" splývá téměř ze všech úst. Kapitán Dědičík přiděluje muže k jednotlivým útvarům. Jen málokterý, skutečně nemocný nebo invalidní se hlásí k lékařské komisi, ne však proto, aby byl zproštěn vojenské služby, ale aby byl zařazen podle svých fyzických schopností k lehčí službě a nezdržoval výcvik bojových jednotek.

"Kolik je vám let, táto?" táže se kapitán staršího udřeného rolníka.

"Dvaapadesát."

"Jděte, táto, domu! Máme dost mladších!" odbývá jej kapitán.

"To bych se na to podíval! Odvedli jste moje dva kluky, půjdu s nimi a basta!" trvá na svém táta.

"Jděte domů hospodařit. Fronta potřebuje nejen vojáky, ale i chléb, maso a další zemědělské výrobky. Někdo je musí vyrobit."

"Na to u nás stačí manželka s dcerou. Jsem doposud zdráv, abych unes pušku, jsem starý voják z první světové války. Georgijevský kříž jsem zadarmo nedostal!" udeřil se tatík do prsou a vypjal se po vojensku.

Kapitán se usmál. Pochopil starého vojáka, že to má dobře promyšleno. Odvedl jej a zařadil k trénu, k jeho páru koní, které s vozem daroval československé armádě.

Po něm přichází k odvodu mladičký, rtuťovitě živý, hezký, menší chlapec, s prvním chmýřím na bradě.

"Zdráv!" hlásí lékaři a přistupuje ke kapitánovi.

"Kolik je ti let?" ptá se kapitán.

"Šestnáct."

"Jdi tedy, chlapče, domů! Přijímáme teprv od osmnácti!"

"Musíte mne odvést! Já domu nepůjdu! Jsem silný a zdravý. Dovedu už střílet ze samopalu. Dvakrát jsem se zúčastnil srážky s banderovci, když přepadli naši obec. Mám dokonce vlastní samopal. Ukořistil jsem ho při srážce s banderovci!" hájí se zoufale Olda Holub.

"Nemůžu tě odvést! Je to proti předpisům."

"Jaképak ve válce předpisy?"

"Ví o tom otec?"

"Otec dávno zemřel."

"A matka?"

"Ví!" lže statečně Olda. Utekl totiž z domu bez jejího vědomí.

"Jdi domů! Děti neodvádíme!"

Olda se vzteky rozplakal. Jakže, on že je dítě? Však jim ještě ukáže! Nevzdá se jen tak snadno.

Odpoledne se hlásí k odvodu znovu. Kapitán, kterému denně přecházejí stovky lidí před očima, jej nepoznává.

"Kolik je ti let?"

"Osmnáct."

Když osmnáct, tak osmnáct. Po dokladech se tehdy nikdo příliš nesháněl. Olda byl odveden a stal se vojákem. Kvůli svému mládí a slabší tělesné konstrukci byl přidělen k radistům. Prodělal výcvik u radiové roty. Po ukončení výcviku byl přidělen jako radista k motorotě smíšeného přezvědného oddílu (SPO).

8. září 1944 u Krosna

Příslušníky motoroty SPO probudila ráno ze spánku těžká dělostřelecká palba. To sovětští a s nimi českoslovenští dělostřelci připravuji cestu k nástupu našich armád na pomoc bojovníkům Slovenského národního povstání. Dělostřelecká příprava trvala přes dvě hodiny.

Pohotovost! SPO pod velením štábního kapitána Hynka a samopalníci hrdiny Sovětského svazu nadporučíka Sochora, jedoucí jako výsadkáři na sovětských tancích, postupují do průlomu ve směru městyse Jedlicze.

V bojové sestavě jdou těžké motocykly se sidecary, brenncarriery (lehká obrněná průzkumná pásová vozidla anglické výroby) a zmíněné tanky. Postup byl snadný, protože nepřítel území opustil bez odporu, zčásti snad ještě před zahájením naší dělostřelecké přípravy. Před Jedliczemi jsme měli prvního raněného. Byl jím motocyklista Vladimír Mikeš. K lehčímu zranění do ruky došlo nešťastnou náhodou, když sovětskému samopalníku jedoucímu na tanku neopatrným klepnutím spustil samopal. Mikeš nezvládl řízení, motocykl se sidecarem se převrátil. Oba spolu-

jezdci i s Mikešem vyvázli bez většího úrazu.

Na okraji Jedlicze se setkali s prvním odporem nepřítele, s kulometnou palbou. Ukázalo se, že střílí jediný kulomet, u něhož zůstal nacistický kulometčík, který při naši ranní dělostřelecké přípravě utrpěl těžké zranění do nohou a proto nemohl ustoupit, ale nevzdával se. Fanatik nestřílel dlouho. Zneškodnil ho četař Farník dávkou ze samopalu.

V samotných Jedliczich se odpor nepřítele projevil až v druhé ulici. Byly tu malé zajišťovací oddíly, které měly za úkol jen zpomalit náš postup. Motocykly vpředu projely. Za nimi jedoucí brenncarrier byl napaden kulometnou střelbou z domu. Další postup byl nemožný. Brenncarrier zastavil, zahájil palbu z velkorážného kulometu a začal couvat, aby zbytečně nevystavoval osádku palbě. Kulomet ukrytý ve zděném domku se mu nepodařilo umlčet.

Dříve než se kdo nadal, bez jakéhokoliv rozkazu, Olda Holub mrštně jako kočka vyskočil z brenncarrieru a zapadl do silničního příkopu, který jej kryl před palbou kulometu. Příkopem se bleskově proplazil za domek, z kterého střílel kulomet. Přehoupl se přes plot, skočil do dvora a oknem vhodil do domku ruční granát. Sotva dozněl výbuch, vrazil dovnitř, vypálil do stropu dávku ze samopalu a vykřikl: "Ruce vzhůru!"

Dva nacističtí vojáci, chlapi jako hory, vyděšeně zvedli ruce nad hlavu. Třetí už nemohl, byl v posledním tažení.

"Kulomet na záda a hybaj přede mnou!" křičel Olda a výmluvně provázel rozkaz pohyby samopalu. Kdoví, zda Němci rozuměli česky, v každém případě však rozkaz pochopili. Za chvíli si to šlapali do zajetí i s kulometem na zádech. Za nimi si to po jedliczském náměstí hrdě vykračoval Olda se samopalem zamířeným do jejich zad. David vedl dva Goliáše. První zajatci...

Cesta k dalšímu postupu byla volná...

Dukla večne živá, str. 61. Vydalo Dukelské muzeum ve Svidníku. Košice 1969.

Jak jsme vstupovali do československé jednotky

Miloslav Masopust, * 26.9.1924 Straklov Český

V druhé polovině února 1944 bylo osvobozeno rozsáhlé území západně od Žitomiru až po Dubno, Rovno a Luck. Obyvatelé osvobozených oblastí byli povoláváni do armády a ti, kteří nepodléhali vojenské povinnosti, odcházeli do armády dobrovolně. Tak nastoupila většina mužů i z naši obce, Straklova Českého, do řad Rudé armády. O čs. vojsku jsme toho v té době mnoho nevěděli. Z obce jsme odcházeli jednotlivě nebo po rodinných skupinkách, vyprovázeni až na hranici obce manželkami, matkami a děvčaty. Jakmile jsme opustili bezpečí obce a dostali se na volné pole, začalo nás ostřelovat z levého břehu řeky Ikvy německé dělostřelectvo. Přískoky jsme se dostali do úvozové polní cesty a tou k železniční trati, kterou sice Němci při ústupu silně poškodili, ale která byla dána do nouzového provozu pro potřeby fronty. Železničním transportem jsme se dostali až do města Rovna. Zde jsme byli zařazeni do výcvikového pluku a cvičili jen několik kilometrů od fronty. Všichni byli oblečeni ve svých civilních šatech a "vyzbrojeni" klacky.

18. března 1944 v ranních hodinách vzrušil cvičící příchod důstojníka v nezná-

mém stejnokroji, který šel na velitelství pluku. Krátce nato přišel rozkaz velitele pluku, aby se pluk soustředil na nástupišti. Velitel pluku přišel v doprovodu cizího důstojníka. Uvedl ho jako představitele spojenecké československé armády. Přečetl rozkaz, v němž bylo povoleno občanům českého a slovenského původu dobrovolně přestoupit do řad československých vojenských jednotek. Pak vyzval vojáky české a slovenské národnosti, aby vystoupili čtyři kroky vpřed. Udělala to většina pluku. Velitel pluku strnul, jistě mu prolétlo hlavou, "tak a přišel jsem o pluk". Rychle se rozhodl si to prověřit. Šel od jednoho k druhému a ptal se: "Jak se jmenuješ?". Odpověď zněla "Filipčuk". "Ty přece nejsi Čech?" byla slova velitele. "Ne nejsem, ale Čechy dobře znám, jsou to dobří kamarádi, chodil jsem s nimi do školy. S nimi bych chtěl bojovat", zněla odpověď. "Ne, ty zůstaneš u pluku." Přestoupil k dalšímu: "A ty jak se jmenuješ?". "Ořechovski", odpověděl. "Ty také nejsi Čech?". "Ne, já jsem Polák, ale..." znělo podobné zdůvodnění. "Přijdou také vaši a pak budeš mít možnost posílit polskou armádu." Následoval další: "Valášek". Zkrátka, více než polovina se musela vrátit na své místo. Ostatním velitel pluku popřál mnoho bojových úspěchů a povolil odejít k odvodní komisi čs. vojenské jednotky.

U odvodní komise nás srdečně přivítali, zapsali naše nacionále a zeptali se, ke které jednotce chceme nastoupit — zda k pěchotě, automatčíkům, průzkumníkům, spojařům, tankistům, dělostřelcům nebo ženistům? Vše nám bylo zcela neznámé. Právo demokraticky se rozhodnout nás přivedlo do rozpaků. Všechny druhy zbraní nám do nebe vychválili. Zpravidla jsme se přihlásili k té první nabídnuté. Na tu jsme byli od prvého okamžiku hrdi a přesvědčovali jsme své kamarády, že ta moje zbraň je ta nejlepší a nejdůležitější. To byly první pocity mezi našimi vojáky. U naší jednotky jsme byli "vystrojeni" polní čepicí s trikolorou a opaskem. Vyzbrojeni jsme byli podle zařazení. Začal pravidelný houževnatý a náročný výcvik. Každou noc a několikrát i za dne bylo město Rovno bombardováno nepřátelským letectvem. Došlo k prvním ztrátám na životech, byli první ranění. Své vlastenectví jsme zatím projevovali, kdykoliv jsme vyrazili z ubytovacího prostoru na cvičiště za město a vraceli se zpět, mohutným zpěvem vlasteneckých písní. To byly první dny pobytu v čs. vojenské jednotce.

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel ***Zpravodaj*** *číslo 4/1994.*

České buchty

Mieczysław Jankowski, Warszawa

Mobilizace... Volyň 1944.

Do Rovna jsme šli všichni společně, bez rozdílu národností. Teprve v sovětském náhradním pluku nás roztřídili. Ukrajince zařadili do Sovětské armády, Čechy do Svobodovy armády. Nás, Poláky, odeslali do polského náhradního pluku v Sumách u Charkova.

Jako syn Poláka a české matky jsem měl možnost svobodného výběru. Jelikož jsem vyrostl v polském prostředí, rozhodli jsme se spolu se starším bratrem Rosťou pro armádu polskou. Do Sum jsme jeli vlakem. Naše vlaková souprava k večeru zastavila na nějakém malém nádraží poblíž Žitomiru. Krajina byla zle postižena

válkou. Z potravin se dalo sehnat ke koupi leda pár brambor a na nádraží dostat zdarma “kipjatok”. Náhle jsem uslyšel: “Buchty! Kupte si české buchty!” Seskočil jsem z vagónu a spatřil stařenku, sice skromně, ale čistě a vkusně oblečenou. Světe zboř se, skutečně prodávala bílé české buchty. Oslovil jsem ji česky:

“Matičko, jak je to možné, že v této mizérii máte na prodej buchty? Snad jste je vyčarovala...”

“Ale ne. Splnili jsme dodávky státu, zaseli, sami máme co jíst a ještě nám zbývá k prodeji na bazaru...”

U očí jí vytryskly slzy.

“Kde jsi se, vojáčku, naučil česky?”

“Mám maminku Češku. Kolik chcete za buchty?”

“Od vás nic. Vemte si je zadarmo, všechny!”

Vybral a přeložil Václav Širc

Jak jsem do války rukoval aneb **Harmonika**

Jiří Hofman, 16.5.1923 Družkopol

Do Svobodovy armády jsem koncem února 1944 nastupoval s harmonikou. Ne, ne, ten den, kdy nás kolem šedesáti mužů a jinochů z Martinovky, zcela české vesnice asi o dvou stovkách obyvatel, šlo do Rovna k odvodu, hudba nevyhrávala. Místo toho leckterá mladá maminka s dětmi u sukně uminutě s pláčem tvrdila "táto, my tě nepustíme, oni nám tě tam zabijí".Což se u některých i stalo.

Obecní sluha, strejc Krasandovič, za prvních Sovětů i za Němců svolával naše táty na schůze prostě "večír je valná hromada" (malá sestřička nabízela tátovi peřinku, aby až si lehnou na hromadu a on bude dole, ho to tolik netlačilo) nebo " zejtra všichni dospělí na schůzi, bude se kolchoz zakládat". Když napadlo hodně sněhu, vyvolával "s lopatama na silnici na čtrnáctý kilometr". Asi tři týdny po Hromnicích v roce 1944, v kterýžto den Rudá armáda vyhnala Němce z Martinovky, strejda obešel všechna stavení se vzkazem "zejtra všichni mužští od 18 do 50 let přijdou do rovenského vojenkomatu". Takže to bylo přece jen trochu jiné než po staletí. Žádné "musíte". Tak nějak prostě jsme si všichni jako by řekli: "Je třeba, tak půjdem." A šli jsme. Bez výjimek.

Jó, ta harmonika. Táta si opatřil heligonku hned po první světové. Nejdřív hrával sám. Moc mu to nešlo - levou ruku mu na frontě prostřelili. Přesto, jak mu postupně pět kluků v rodině dorůstalo, učil je na ni hrát. Kluci vrzali, pak i hráli, dcerky občas učily ty zbývající při tom tancovat. To byly naše jediné taneční kurzy.

Byli jsme troje děti, jedenáct dohromady; maminčiny, tátovy a obou dvou. Dodnes se navzájem máme rádi díky rodičům, kteří spíše "své" dítě napomenuli a "druhému" odpustili a dopřáli. Dvacet sedm neteří a synovců, kteří si rozumí nejen s námi staršími, ale i mezi sebou, jsou důkazem, že rodiče dokázali lidsky žít. Jsme jim za to všichni upřímně vděčni. A zdá se, že se tento duch přenáší i na vnuky.

K těm jedenácti dětem znenadání přibylo dvanácté. Toho roku, kdy Němci vyvraždili rovenské Židy, zaplakalo jednou nad ránem pod našimi dveřmi dítě. Leželo ve sněhu jen v lehké peřince. Maminka je přinesla, na stole rozbalila a nám

rozespalým dětem řekla: “Tady máte dalšího bratříčka”... a u toho zůstalo. Byl to asi šestitýdenní chlapeček, zbědovaný, hubeňoučký, tělíčko samý bolák a srab. Maminka s děvčaty ho heřmánkem a řepíčkem vyléčily, vypiplaly a byl náš, šestý kluk. Říkali jsme mu Josef. Když vyrostl tak, že když se postavil na špičky a viděl až na stůl, přišli si pro něj. Jeho maminka nepřišla; v Plosce ji zavraždila ukrajinská policie, když byla ještě v šestinedělí. Přišli tedy jeho teta s tátou, který se zachránil nejdříve v české rodině, pak u sovětských partyzánů. Teta se zachránila také u Čechů Stárkových v blízkých Peredilech. Josefa si s sebou nevzali, neměli domov. Za čas všichni odešli. Na dlouho. Pepíka jsme pak léta hledali. Nenašli. Za 52 roky poté, kdy pod našimi dveřmi zaplakal, nás našel sám. Za nějaký ten den nás, co jsme naživu, objel všechny, i hrob rodičů navštívil. Brácha - tak, jak to tehdy maminka řekla, jsme ho vítali i se s ním loučili do příštího slíbeného příjezdu. Za týden mi z Izraele pozdě večer telefonoval jen proto, že mi musel říci: "Jsem hrdý na to, že jsem váš brácha". Jméno Josef si ponechal. V českém znění.

Abych se vrátil k té harmonice. Na vojenkomat jsme šli z pěti bráchů jen tři: nejstarší, již ženatý, nejmladší a já, tak skoro prostřední. Ti dva další narukovali těsně před válkou do Rudé armády, přesněji do "stavebních praporů". Rožiště — letiště, pak Charkov, Omsk, evakuace, Sibiř. V tajze, pobliž Ulan-Ude, na palouku do hlubokého sněhu povalený smrk a na pařezu úhlem napsáno "zavod nomer ...". Tak ho stavěli a postavili a vyráběli v něm. V současné době to je obrovský komplex pro projektování, vývoj a výrobu letounů – včetně škol pro přípravu inženýrů a techniků. Pak stavěli a opravovali továrny za postupující frontou. Měli jsme je již za ztracené a mnohokrát jsme je oplakali. I na svatbách sester, které se za Němců vdávaly. Až po válce přišli domů na Volyň. Ten starší jako vedoucí velké party řemeslníků. Přemlouvali ho, aby do Čech nejezdil a ne a ne ho pustit. To se stávalo více Čechům. O něčem to svědčí. Do Čech oba bráchové repatriovali jako čerství ženáči.

Na vojenkomatu jsme se sešli s českými mužskými z Dembrovky, Hrušvice, obou Špakovů, České Janovky, ba až z Mirotína a Závidova a z dalších vesnic. Nejdříve nám kapitán řekl, že nastoupíme do československé jednotky. Pro nás žádná novinka. To nám sdělil Hlasatel, takové novinečky naší organizace Blaník, již dávno předtím. Lékař si nás prohlédl a asi dvanáct martinovských nevzal. Mezi nimi nejstaršího a nejmladšího bráchu. Prý srdíčko. Nemýlil se. Jeden se dožil sotva dvaačtyřicítky a druhý se nedožil šedesáti. Když ho nevzali do armády, tak na Martinovce za druhých Sovětů učil; místo skutečného učitele, který byl v 2. paradesantní. Jejich letadlo narazilo v mlze na Tatry. Našli je dlouho po válce. Pojedete-li do Tatranských Zrubov na zotavenou, snadno najdete jejich pomník a na něm také jeho jméno. Martinovského učitele, Josefa Svobody. Zahynul, jako přemnozí jiní, za svobodu Československa a asi dalšího kousku Evropy.

Kapitán nám na rozloučenou řekl: "Běžte molodci domů a za dva dny přijďte na rovenské nádraží. Ale jídla si vezměte dost, pojedete dlouho". Z Martinovky nás bylo 48 a na nádraží jsme přišli všichni, všichni, kteří přijit měli. Obtěžkáni jídlem, s batohy, samohonkou, s hrnci, a já navíc s harmonikou. Táta mi ji dal bez váhání. Nejmladší brácha na ní beztak jen vrzal a teď v necelých osmnácti létech na něj spadla všechna dřina na našem nemalém hospodářství; kdepak harmonika. S vesnicí

a s blízkými jsme se jaksepatří rozloučili. Šel jsem také k sousedům a panímámu poprosil: "Opatrujte tetičko, Slávku, já si pro ni přijdu". Přes slzy řekla: "To víš že budu, jako svoji vlastní". No, nepřišel jsem pro ni. Přijeli obojí naše rodiče se zbytkem svobodných dcer za námi. Do Hlubočan na Vyškovsku. Takže téměř přesně za čtyři roky po tom krátkém rozhovoru jsme se vzali. Máme dva syny, přivedli nám snachy - holky do nepohody a ty nás obdařily pěti vnuky. Osm chlapů je na tři ženské v jedné rodině trochu moc, ale co se dá dělat. Osud je osud.

Zase jsem od té harmoniky odbočil někam jinam. Zařídili jsme si z dobytčích vagónů "těplušky". Ze sedmi martinovských českých legionářů z první světové jeli s námi do Jefremova v Tulské oblasti celkem tři. Kromě toho dva polští důstojníci, kteří se ve dvacátém roce na Martinovku přiženili, když jejich pluk u nás asi šest měsíců stál. Vy, kteří trochu popisovanou dobu na Volyni znáte, se rázem zeptáte "jakto, že je banderovci nezavraždili"? Chtěli, ale nemohli. Dlouhé měsíce jsme před banderovci Martinovku i se zbraněmi v ruce střežili. Obstáli nejen polští důstojnici, ale více dobrých pronásledovaných lidi. Kolik jich bylo, nevíme a už nám to nemá kdo říci. Jedno ale víme, že patří mnohokrát poděkovat těm několika odvážným, kteří založili Blaník a kteří mnohým jako my dodali odvahy, odhodlání a snad ještě něčeho navíc, co se zdráhám nazvat.

Všichni tito staří vojáci nás vzali do učení; jak lze vůbec v teplušce žít, jak vařit, topit a mnoho jiných užitečných znalostí jsme od nich pochytili. Na delší zastávce někde v Polesí si jeden z nich vzpomněl: "Máme málo česneku a taky cibule. Kdopak ví jak to bude v Rusku." Tak jsme s kamarádem šli do vsi. Ke komu? Na faru. Katolickou. Jakým zázrakem obstála, to nevím. Možná, že tam byli trvale sovětští partyzáni a tak se "tovarišč ksiondz" i s farou zachránil. Oslovil jsem kuchařku ukrajinsky, odpověděla polsky. Vyměnili jsme si s kamarádem pohledy a já spustil: "Proszę panią jesteśmy polscy żolnierze i jedziemy do polskiego wojska. Prosimy trochę czosnku i cebuli." (Prosím vás, paní, jsme polští vojáci a jedeme do polské armády. Prosíme, dejte nám trochu česneku a cibule). Dostali jsme. Navíc kus slaniny a každý křížek na čelo se slovy "niech was Bóg prowadzi". (... opatruj vás Bůh). Že bychom proto zůstali naživu, navzdory tomu, že jsme se dopustili podvodu? Při tom kamarád Vašek Vendolský, syn Rudolfa, byl v 2. paradesantní na Slovensku až do samotného trpkého konce. Podobné, i když zdaleka ne tak těžké zkušenosti, a jinde, jsem zažil i já.

Velitelem transportu a jedinou uniformovanou osobou byl ze zranění vyléčený nadporučík z vojenkomatu. Pobyl půlden v jedné teplušce, pak v jiné, popovídal, vodky popil, a čím více nás poznával, mizela slupka jeho vojenské upjatosti a nakonec se z ní vyloupl srdečný ruský člověk. Když se s námi v Jefremově loučil, měl slzy v očích, řekl mnoho srdečných slov a také prohlásil: "Takovo ešalona u menja ješčo ne bylo, ni odin otstajuščij". (...takový transport jsem ještě neměl, ani jeden zatoulaný chlap). Kousek se s námi svezl nějaký cizí kapitán. S velkým zanícením nás přesvědčoval, že žádná československá vojenská jednotka není a že zcela určitě nás zavezou na Sibiř do lágrů. Nevěřili jsme mu. Věřili jsme tomu, co jsme četli v Hlasateli.

V našem martinovském vagónu-teplušce jsem moc nepobyl, často ani nenocoval.

Mohla za to harmonika. Zvali mne k sobě a pak mne přebírali jejich sousedé. Když jsem skončil v posledním, mohl jsem začít v prvním vagóně. A jak jsem tak teplušky obcházel, tak jsem i různé lidské osudy slyšel. O mučednictví Českého Malína kdosi vyprávěl, a že prý nějací kluci od Lucka z Českého Boratína s námi jedou, kteří přes linii fronty přešli (**...bylo jich pět**, jak jsem se později dověděl), o řádění Němců a banderovců, jak kluci za vodku a máslo zbraně od Maďarů kupovali. No, to jsme znali. Zbraně, kterými jsme Martinovku před banderovci střežili, pocházely z podobných "arzenálů". Z těch úředně, z vojenských rozkazů zjištěných 447 mužů, kteří v transportu byli, mi ti cizí vyprchali z paměti, ale mne si sem tam některý zapamatoval.

Bylo to asi 7 let po válce, kdy nás asi deset volyňských jelo z Jeseníků z měsíční lesní brigády. Někde poblíž Vrbna pod Pradědem přistoupil k nám chlápek, chvíli poslouchal, ocenil naše batohy k prasknutí nacpané čerstvými malými hříbky a najednou vyhrkl "nejste vy z Volyně”? "Jsme.” I přišla řeč na ten transport do Jefremova, protože většina z nás v něm byla a ten chlápek také. Když najednou mezi řečí prohodil: "Jó, a byl tam takovej jeden s harmonikou", tak jsem se uculoval. Podíval se na mne a zeptal: "Nebyl´s to ty”? "Jo", povídám a bylo nám to všem nějak moc milé, jako bychom se vrátili o těch několik let nazpět.

Do Jefremova jsme jeli po trase Sarny, Korosteň, Ovruč, Černigov, Gomeľ, Klincy, Brjansk, Orel, Jefremov asi deset dnů. Zejména po pohledu na korosteňská pole posetá zničenými tanky obou bojujících stran jsme začali tušit, do čeho asi jdem. Přesto to neubralo nic na našem odhodlání. K nebi trčící, nebi žalující a jako přísahající prsty komínů spálených vesnic, které jsme celou cestu z vlaku viděli, nám říkaly jedno — pro nacismus není na světě mezi slušnými lidmi místo!

V Jefremově poprve jsme uslyšeli slovenskou a podkarpato-rusínskou řeč a povely pronášené vojáky v československých uniformách. Některým slovenským slovům jsme nejřív nerozuměli, ale brzy jsem mezi Slováky a podkarpatskými Rusíny našel přátele. Na celý život. Setkali jsme se s Čechy až od Žitomiru a Krymu a divili jsme se, že až tak daleko do Ruska se jejich předkové odhodlali.

Dne 11. března 1944 začala naše prezentace. První z našeho transportu vůbec byl prezentován Jaroslav Chudoba, jeden z těch pěti boratínských nedočkavců, kteří přešli frontu, aby mohli jet s námi. Později byl Jaroslav šéfredaktorem Věrné stráže, novin Svazu Čechů z Volyně a vzápětí i jeho předsedou. Ale nepředbíhejme.

Z martinovských nás uznali schopnými služby 39 a 9 poslali zpět k rodinám. Byli mezi nimi naši tři legionáři z první světové a oba polští důstojníci. Jeden z nich, náš martinovský starosta asi po dvě volební období, účetní v krátkodechém kolchozu a především skvělý člověk kapitán Josef Zbierajevski, místo domů šel do polské armády. Zúčastnil se i dobytí Berlína. Přímo z Polska jel pak do Čech ke své ženě, dvěma dcerám, ke kterým potom přibylo osm vnuků..

Dostal jsem odvodní klasifikaci "A s vadou" a přidělení k 2. paradesantní. Po prvním seskoku padákem mne od brigády vyhnali. Další doktor měl pravdu. Tomuto vyhnání přihlížel nějaký cizí důstojník. Zeptal se mne: "Nechceš dělat radistu”? Neměl jsem nejmenší tušení, o co jde, ale s dlaní u čepice jsem bez zaváhání odpověděl: "Hlásím, pane kapitáne, že chci". A tak ten svět elektromagnetických vln, megahertzů, mikrovlnné techniky, radarů, elektroniky a později počítačů se mi stal

od této chvíle do dneška osudem. Nelituji toho, že jsem se stále musel učit. Naopak, jsem vděčen podplukovníkovi Františku Skokanovi, pozdějšímu náčelníkovi všech spojařů 1. čs. samostatného armádního sboru v SSSR za to, že mi v pravou chvíli, v okamžiku jedné z životních křižovatek, takovou otázku položil. Je příznakem obrovské tragédie zprvu nadějné doby, že ho v padesátých létech popostrčil před popravčí četu jeho příbuzný. Jen o několik měsíců dříve, než byl před ní postaven sám.

"A co harmonika"? zeptá se čtenář, který měl trpělivost se dočíst až sem. Tak často a dlouho jako v transportu jsem na ni již nikdy nehrál. Několikrát v Jefremově, pak před a po Dukle a naposledy v pětačtyřicátém v moravské vesničce Obědovice dne 8. května 1945 hodně dlouho do noci a pak nějakou dobu i v Praze. Než jsem zjistil, jací jsou tady kabrňáci. Nejen ve hře na harmoniku.

Mnoho, mnoho let po válce syn kramařil na půdě dědova a babiččina domku v Hlubočanech na Vyškovsku. "Tati, je tam nějaká harmonika, pojď se podívat." Byla tam. U ní několik drobností, důstojnická brašna a v ní mapy, seznam čtyřiceti radistů, kterým jsem velel, dokonce několik dopisů-trojúhelníčků z těch, které mi sestry a Slávka poslaly a které mne našly. Synek na ruských mapách slabikoval: Dukla, Liptovský Sv. Mikuláš, Turčanský Sv. Martin, Púchov, Vsetín, Holešov, Bohuňov (byl zakroužkovaný, pocházeli odtuď naši předkové a byl na trase mírového přesunu brigády do Prahy). Jen to, nač jeho klukovská trpělivost stačila. Dokumenty jsem dal do síně tradic vojenského svazku, který je (asi už jen byl) nositelem historických tradic naši brigády. Synek stlačil na harmonice klávesy. Už zněla falešně. Chtěl si ji mermomocí vzít. Nakonec jsem ho přemluvil. Rozhodl poslední argument. "Ti kteří před tebou na ní hráli, nikdy nehráli falešně. Koupím ti kytaru". Nehráli falešně... Nehráli falešně nejen oni, ale většina všech naších **u nás na Volyni** — a nejen na harmoniku.

Sepsáno v Praze, 50 let po vstupu do československé armády dne 11. března 1994 a věnováno světlé památce našich rodičů.

Bylo nás pět

Jaroslav Chudoba, * 21.10.1919 Český Boratín

Patřím ke generaci, o níž plně platí známé Nerudovo " z bouřného času jsme se narodili a krok za krokem v bouřlivých mračnech jdem, vstříc, vznešenému svému cíli, šíji kloníce jen před svým národem ". Moje generace přicházela na svět v době první světové války a těsně po ní. Patřím ke generaci těžce postižené druhou světovou válkou a jejími důsledky, zároveň ale k těm šťastným, kteří ji přežili a navzdory všemu mohli ve svém povolání najít smysl života.

Obec Český Boratín v době mého mládí byla malá vesnička - měla jen dvaačtyřicet popisných čísel. "Tichá a skromná ve své kráse", jak výstižně svou obec charakterizuje v básni Vesničko moje na Volyni Jan Pospíšil. Už z dálky se pyšnila svými zahradami, které v zimě "stříbřilo jíní" a "máj se usmíval z jejich květů". Měla tři dominanty: školu s vynikajícím učitelem Josefem Vlkem, který na ní působil celých 40 let. Patřil jsem k jeho posledním žákům a dodnes jsem hrdý na dárek od něho s věnováním: "Svému nejpilnějšímu žáku v upomínku na školní docházku".

Druhou dominantou byl evangelický kostel s farou, kde se konaly pravidelně každou neděli a o svátcích dopoledne bohoslužby, na faře dopolední škola pro děti a večer biblické hodiny pro dospívající mládež. O duchovní život v obci se staral kazatel Antonín Balabán. Nezapomenutelné dojmy mně zůstaly zvláště ze štědrovečerních oslav v kostele.

Třetí dominantou byla velká budova záložny postavené v roce 1912 (společnost byla založena v roce 1906!) V ní byl později umístěn i družstevní mlýn. Za německé okupace Volyně v letech 1941-44 jsem v tomto mlýně pracoval jako pomocný dělník.

V obci byla družstevní mlékárna, hasičský sbor a dvě zbrojnice, obecní knihovna, hřiště na odbíjenou. Pracovala zde odbočka České matice školské, pravidelně cvičil smíšený pěvecký sbor za řízení dlouholetého dirigenta Vladislava Vlka.

Český Boratín byl evangelickou obcí a tím se dost odlišoval od jiných. Knihou, která v žádné rodině nechyběla, byla Bible kralická. Citová pouta ke staré vlasti byla však stejná jako u všech Čechů na Volyni. I na nás těžce dolehly události po Mnichovu a okupace Československa.

Volyň byla okupována Němci se všemi důsledky, které z toho plynuly. Jedním z nich byla pro volyňské Čechy i tragédie Českého Malína. Jeho zkáza mocně posílila naše odhodlání zapojit se účinně do protinacistického odboje a přispět tak k osvobození i naší staré vlasti. I u nás na Boratíně jsme utvořili skupinu tajné organizace Blaník a při první příležitosti, která se naskytla, jsme se rozhodli vstoupit do československé vojenské jednotky v SSSR.

Bylo nás pět — Jaroslav a Vladislav Vlkovi, Jan a Rostislav Šebestovi a také autor této vzpomínky. 23. února 1944 jsme tajně odešli z domova, přešli přes linii blížící se fronty a na štábu sovětské divize jsme projevili přání vstoupit do Svobodovy armády. Shodou příznivých okolností jsme dostali písemný doklad, který nám umožňoval pohybovat se v přifrontovém pásmu a vydat se pěšky na cestu z Lucka do Rovna. Přišli jsme do Rovna ve správný čas. Rovenský vojenkomat právě organizoval transport 447 českých dobrovolníků z okolních vesnic, osvobozených v prvních týdnech února 1944, který byl vypraven ke 2. paradesantní brigádě v posledních dnech února. Brigáda se organizovala v Jefremově v Tulské oblasti.[*)]

V Jefremově mě při odvodu k výsadkářům nepřijali pro vadu zraku. Byl jsem potom s dalšími nepřijatými odeslán zpět do Lucka, kam už mezitím byly přemístěny jednotky 1. československé samostatné brigády. Byl jsem přidělen ke smíšenému přezvědnému oddílu. Moji kamarádi prodělali v Jefremově tvrdý výsadkářský výcvik. Zúčastnili se bojů ve Slovenském národním povstání. Jaroslav Vlk tam padl.

Moje rodná víska měla jen dvaačtyřicet popisných čísel. Do 1. čs. armádního sboru v SSSR se však z ní přihlásilo 74 mužů, z nichž 11 padlo. Dva bojovali na Středním východě, v Africe a v tankové brigádě u Dunkerque, dva padli v Sovětské armádě.

Více než půl století nás dělí od té nesmírně těžké doby plné strádání, utrpení, lidských obětí. Naše paměť však žije, ona neúplatná paměť, s hluboce vrytou, bolestnou vzpomínkou na nacismus militantní, koncentráčnický, chatyňský, lidický, malínský, oradourský. Nechceme-li tuto minulost znovu prožít, nesmíme na ní zapomenout.

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel Zpravodaj číslo 4/1994.

[*)] Upraveno. Údaje upřesněny podle oficiálních pramenů

B 3.

Volyňské ženy v československých vojenských jednotkách v SSSR

Při přípravě rukopisu knihy jsme poprosili řadu žen-bojovnic různých odborností o krátké vyprávění o práci na frontě se zaměřením na svůj obor. Jak už to bývá, vymlouvaly se všelijak, hlavně na nedostatek vypravěčského talentu. Není divu. Srovnávaly se s našimi úspěšnými autorkami a nebraly v úvahu, že rozhodující jsou prožitky, fakta, a že čtivý sloh může dodat vyprávění nejen autor.

Jedna z oslovených, Jaroslava Altmanová-Ficková však zobecnila život a práci děvčat a žen na frontě jednoduše a výstižně. Napsala:

„Ty bojové prožitky z války jsou si vesměs u všech složek podobné a myslím si, že napsat nějakou vzpomínku o spojařích by bylo do jisté míry opakováním toho, co až dosud bylo napsáno. Všichni, i my ženy, jsme si museli prožít útrapy frontového života a zvyknout si na zimu, hlad, vši, kopání zákopů v kamenité půdě, na spousty bláta v Karpatech, na časté noční přesuny na odkrytých nákladních autech v prachu, dešti i za mrazu a k tomu ještě stálé nebezpečí min. Teď už se nám to jeví jako zlý sen, který byl kdysi skutečností...“

Má pravdu, nemá pravdu? To ponecháme na úsudku čtenářů.

Kromě bezvadné práce, kterou odváděly jako ošetřovatelky, spojařky, obsluhy protiletadlových děl, jako pracovnice mnoha odborností ve štábech a týlových zařízeních, celý ten tvrdý, namáhavý vojenský život zjemňovaly ženy již svou pouhou přítomností. Pookřál raněný, když mu pot z čela setřela citlivá dívčí ruka, mnoho nadávek či hrubších výrazů si drsní chlapi ušetřili a zůstaly nevyřčený, ba i vztek je přešel, protože poblíž byly jemné ženské uši. Je jen přirozené, že i v těchto frontových, životu nepřejících podmínkách vznikaly mezi mladými lidmi sympatie, které se někdy postupně změnily v hlubší zájem až trvalejší vztah, zakončený slibem společného života. Ne všem takovým frontovým láskám osud přál... I o tom vypráví jeden z příběhů...

*V připojeném seznamu jsou příjmení (za svobodna-provdaná) volyňských českých žen, které dobrovolně vstoupily do čs. armády v SSSR. V seznamu je uvedeno celkem **424** jmén. Z toho jen **156** žen je zapsáno v odvodních protokolech. Ostatní byly do armády zařazeny na základě uveřejnění v rozkazech velitelů útvarů.*

Ženy nebojovaly jen na frontě a v armádě. Vždyť ony hlavně nesly to obrovské břemeno týlového zabezpečení armád a zároveň se staraly o to nejcennější – o výchovu dětí. Vše v krutých podmínkách nedostatku základních potřeb, často i bombardování, zejména při přechodu fronty a zároveň při starosti o své syny, manžely, v jakém stavu a zda vůbec, se k nim z armády vrátí.Vzpomínka na tyto „hrdinky týlu“, podle našeho názoru do této kapitoly, patří také.

Seznam českých volyňských žen, které dobrovolně vstoupily do československých voj. jednotek v SSSR

Prameny:

1) VHA, fond Odvodní protokoly 1. čs. armádního sboru v SSSR
2) VHA, fond Rozkazy náhradního pluku. Badatelské výsledky z těchto dvou fondů jsou shrnuty v *Zápise o zjišťování počtu ...*, uvedeném v kapitole II.B.2. *Počty volyňských Čechů, kteří se přihlásili a byli zařazení ...* Provedli: J. Hofman, J. Klicpera a I. Malínská.
3) VHA, fond Kartoteka udělených osvědčení účastníkům odboje. Oddělení dle zákona 255/46 Sb. Provedli J. Hofman a I. Malínská.
4) Seznamy pořizované Helenou Křikavovou-Albrechtovou v letech 1945-1994. Zpracoval J. Hofman.

Vysvětlení ke sloupci 7: ve Volyňské sbírce Oddělení novodobých českých dějin Národního muzea je pod číslem xx **fotografie** volyňských spolubojovnic: xx**s** - skupinové; xx**r** - rodinné .

Příjmení za svobodna — provdaná, hodnost	**Jméno, Jméno otce**	**Rok nar.**	**Obec** (narození nebo bydliště**)**	**Měsíc a rok:** 5.44 odvodu; 4/44 k útvaru bez odvodu		**Pozn.** † rok úmrtí
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**
Adámková - Kviderová	Helena	1925	Rovno		8 /44	† 1986
Albrechtová - Křikavová, rtn	Helena, Josef	1923	Podhájce	5.44		39
Anderlová	Olga, Stanislav	1919	Zdolbunov	5.43		
Andrlová - Kajerová	Olga	1922	Dědova Hora		/44	
Androščuková	Olga, Vladim.	1920	Zálesí, Rovno	5.44		
Andršová - Dánišová	Milena		Dědova Hora			83
Andršová-Danišová	Emilie, Bedřich	1926	Alexandrovka	6.44		
Andršová-Kozáková	Marie, Bedřich	1926	Alexandrovka	6.44		Kat. C 13s
Bajerová	Marie	1921	Libánovka	6.44		
Balíková - Kulhánková	Elizabeth, Frant.	1912	Malin, Žitomir		8/43	
Balounová - Bendová, čet.	Miloslava, B.	1921	Kupičov		4/44	43; 52
Baničová	Antonie		M. Zubovština			
Bártová	Anna, Václav	1927	Volkov		7/44	
Bártová - Dusová	Anna, Jan	1926	Volkov		7/44	
Bártová - Kvašovská	Helena	1923	Semiduby		7/44	40s
Bečková - Pecová	Emilie, Václav	1922	Luck		7/44	
Bědunková	Anna	1912	Zdolbunov	7.44		
Benešová	Anna	1898	Dorohostaje		8/44	
Benešová - Semenďáková	Anna, František	1920	Dubno		8/44	
Beranová - Jirsáková	Evženie, Václav	1923	Dubno		8/44	
Bilejová - Dostálová	Stanislava, Josef	1925	Teremno	5.44		† 1980
Buličková - Karfiková	Evženie, Josef	1918	Zdolbunov		8/44	

Bílková - Andělová	Olga, Václav	1919	Straklov		7/44	
Bílková - Cupalová	Antonie	1924	Krásilno		/44	14s; 23r; 80s
Bílková - Pluhařová	Věra, Václav	1922	Straklov		7/44	
Bílková - Vospálková	Antonie, Antonín	1925	Zdolbunov		4/44	84s
Biněvská	Růžena	1900	Slavuta		1/44	
Biněvská - Lisková	Wanda	1924	Slavuta		1/44	†1991
Biněvská - Holuběvová	Věra	1929	Slavuta		1/44	
Blažková - Jelínková	Anna, Josef	1918	Zdolbunov		7/44	
Bojarská - Mesnerová	Růžena, Mitrofan	1926	Luthardovka	6.44		† 1992; 60
Boruščiková	Olga	1921	Straklov	6.44		
Branachová - Borská	Anna		Dědova Hora			
Bubnová	Ludmila, Vladim.	1917	Krošna Č.	8.44		
Budová - Lugertová	Olga, Josef	1925	Huleč		8/44	4s
Camprová - Nedbálková	Olga, Vladimir	1925	Dlouhé Pole		7/44	
Camprová - Pritoluková	Emilie, Rostislav	1925	Dlouhé Pole		7/44	
Cinertová - Vaňková	Ludmila, Alex.	1914	Mirohošť		7/44	15s; 26r
Čápová	Marie, Emil	1922	Michalovka, Rovno		8/44	
Čápová - Kotková	Amalie, Emil	1920	Michalovka, Rovno	6.44		
Čápová - Nevečeřalová	Anna	1925	Michalovka, Rovno	6.44		† 1991
Čápová - Šedová	Růžena	1922	Pokosy		/44	
Čermáková	Helena	1926	Úsovo		1/44	
Černá - Siťařová	Olga, Vladimír	1926	Dlouhé Pole		7/44	
Červená - Šimanovská	Libuše	1903	Rovno		/44	† 1988; 102
Červená - Ungerová	Evženie		Rovno		/44	† 1991
Červenková - Medvědová	Helena, Antonín	1920	Hlinsk	7.44		
Čírková - Zajícová	Anna, Leon	1924	Záhaje		5/44	
Čurdová-Faloutová-Jarmarová	Emilie, Viktor	1923	Bakovce	6.44		
Daniluková	Margareta		Ostroh			
Derflerová	Naděžda	1895	Vysoka Č.			
Divišková - Bérková	Marie, Jan	1927	Volkov		7/44	23s; 59
Divišková - Lhotáková	Olga		Zdolbunov		/44	† 1977; 48; 66
Divišová - Marková	Milena, Josef	1922	Mirohošť		6/44	3s
Dorošová - Lichnerová	Valentina	1922	Dědova Hora		4/44	
Dostálová-Bilejová	Stanislava, Josef	1925	Teremno	5.44		†1980
Drbohlavová - Víznerová	Evženie, Fedor	1925	Dědova Hora		5/44	† 1988; 21
Dudová	Antonie		Moštěnice, Bludov			
Dymáková	Helena, Josef			5.44		
Entová - Vaculiková	Božena		Dědova Hora			
Ficková - Altmanová	Slavěna, Vladimir	1923	Semiduby		7/44	40s

Filipčuková - Drvotová	Olga	1918	Zdolbunov		/44	
Findejsová - Lomská	Marie, Josef	1920	Zdolbunov	5.44		
Fleková - Kvapilová	Anna, Josef	1925	Luck		5/44	
Flengrová Englová	Evženie, Vladimir	1924	Krásné	5.44		
Flengrová - Hálová	Jiřina, Vladimir	1926	Krásné	5.44		
Franěková	Marie, František	1923	Krošna Č.	7.44		
Fricová - Knápková	Antonie, Josef	1923	Terešov	6.44		
Fronik	Maria	1923	Žitomir	10.44		
Giglanová- Velikanovičová	Vlasta	1920	Dubno	6.44		
Grmelová - Machačová	Věra	1923	Straklov		5/44	
Grmelová - Pištová	Marie	1922	Senkevičovka		/44	† 1987
Hajduková - Streitová	Marie, František		Luck	5.44		
Hajnová	Viktorie, Josef	1926	Dorohostaje	5.44		
Halámková - Nosková	Marie, Antonín	1924	Zdolbunov	6.44		60s
Hamerniková	Růžena		Ostroh			
Hlavatá	Věra		Mirohošť		7/44	
Hokešová - Gelbová	Anna, Vladimír	1926	Lipiny	5.44		
Hokešová - Janáčková	Anna	1922	Teremno		/44	
Holcová	Antonie		Sklíň Dvůr		\44	
Holcová-Rektorová-Kroutiliková	Marie, Josef	1914	Vojetín		1/44	
Holečková - Novotná	Milada	1925	Volkov		/44	47s
Holečková - Štoklová	Emilie, Josef	1927	Volkov		7/44	
Holubová	Kateřina	1926	Kupičov		4/44	
Holubová - Ledvinová, des.	Nina, Jakub	1924	Kupičov		4/44	
Horáčková	Helena		Huleč			
Horáčková	Helena, Vladimír	1925	Korostišev	7.44		
Horáčková - Kloučková, des.	Marie, Josef	1914	Kupičov	7.44		
Horáčková - Popovičová	Marie		Ostroh			
Horáčková - Synková	Marie, Josef	1924	Lipiny	5.44		79
Horská - Meliková	Evženie, Vladim.	1924	Bludov		8/44	
Hortová - Rajmová	Alžběta, Ludvík	1922	Pokosy		6/44	
Horynová	Anna		Kvasilov		/44	† 1985
Hovorková - Kacamonová	Marie, Jan	1925	Huleč		8/44	58; 86
Hrudková - Řepíková	Lubina, Bohumil	1923	Volkov		7/44	23s; 80s
Hryciuková - Suchardová	Nataša	1924	Luck		/44	
Hušková - Filipovičová	Anna		Dědova Hora			
Chmelíková - Vránová		1922	Novokrajev			
Chorošilová - Sedláčková	Tatiana	1922	Žornov		8/44	7s; 85s
Jakubovská	Růžena, Josef	1925	Straklov		7/44	† Dukla 98
Jandová - Neubaurová	Jiřina	1926	Újezd		/44	50
Janečková - Odstrčilová	Božena, Josef	1926	Stromovka	5.44		22; 51
Janičková - Rachovská	Antonie	1923	Timoty, Žitom		1/44	
Jankovcová, svob.	Emilie, Josef	1915	Kupičov		4/44	
Jankovcová svob.	Marie, Bohuslav	1925	Kupičov		4/44	84s
Janouškova - Mikešova	Slávka	1924	Dl.Pole		7/44	†1977
Jansová - Lorencová	Ludmila, Ad.	1924	Volkov		7/44	

Jelínková	Olga, Antonín	1918	Korec	5.44		
Jenikovská	Věra, Vladimír	1914	Straklov		7/44	† 1984
Jersáková	Rozalie	1922	Pokosy	6.44		
Jirásková	Nataša, David	1921	Teremno	7.44		
Jirásková	Ludmila	1927	Podhájce		7/44	
Jonášová	Marie, Karel		Kneruty	5.44		Kat. C
Jonášová	Věra, Václav	1921	Ulbárov		8/44	
Jonášová - Doležalová	Lída	1923	Volkov		/44	88s
Jonešová	Marie, Karel	1911	Kazatin		5/44	
Jonová-Jupová-Machová	Antonie, Vladimír	1923	Kneruty		5/44	† 1992
Kadeřábková	Věra, Josef	1922	Zdolbunov	7.44		
Kadeřábková - Čiževská	Věra, Josef	1902	Zdolbunov	9.44		† 1983
Kalachová - Šibenková, svob.	Věra, Václav	1921	Rovno (Kvasi-lov)	5.44		
Karfiková - Boroličová	Alla, Vladimír	1922	Zdolbunov		8/44	54
Kašparová - Richterová	Františka, Vladimír	1919	Lipiny	5.44		
Kechrtová	Věra, Vladimír		Kvasilov	5.44		
Kholová - Honsová	Františ., Jan	1920	Dubno		8/44	95
Kchoppová	Františ.Josef	1912	Luck	5.44		78
Klabanová - Řepíková	Emilie, Antonín	1925	Malovaná		7/44	35; 72
Klicperová - Hreňková	Pavla, Daniel	1924	Volkov		5/44	97s
Kliglová - Ďurčáková	Halina, Alexandr	1920	Zdolbunov	5.44		† 1991; 81s
Klíglová - Pánková	Marie, Otokar	1922	Zdolbunov	4.44		88s
Klichová	Marie		Závid., Huleč			
Klichová - Martinková	Marie		Rovno			† 1970
Klímová	Halina	1920	Rovenská ob.	5.44		
Klosovská	Helena		Dědova Hora			
Kociková - Rabasová	Božena, Josef	1924	Volkov		7/44	† 1958
Kolomazniková	Lida, Vladimír	1924	Luthardovka	6.44		
Konášková - Korbová	Marie, Jaroslav	1927	Moskovština	6.44		
Koptová-Klicperová-Halbštatová	Libuše, Vladimír	1927	Luthardovka		7/44	18s
Korengová-Josiáková-Ivancová	Viktorie, Tr.	1922	Kiverce		4/44	
Kostková - Martanová	Jiřina, Jan	1926	Dubno	6.44		
Koutecká	Naďa, Demeter	1926	Oržev		8/44	
Kovalčuková - Habešová	Žofie	1928	Noviny		/44	
Kovandová	Alžběta, Antonín	1909	Ploska		12/43	5s
Kovandová - Rajcinová	Ludmila, Vladimír	1921	Petropavlovsk	4.44		
Kozáková - Bartejsová	Anastazie, Frant.	1927	Lipiny		8/44	
Kozáková - Košťálová	Anna	1925	Luck		/44	† 1981
Kozáková - Kyselová	Milena	1924	Luck		/44	
Kozáková - Masláková	Emilie, František	1925	Lipiny	5.44		
Kozáková - Prokůpková	Zdena, Josef	1902	Luck		9/44	† 1988
Kozáková - Sanitráková	Libuše, Jaroslav	1924	Luck		3/44	
Kozlíková	Anna	1920			4/44	
Kozubášová - Kamarytová	Marie	1922	Ostroh		/44	
Králová - Kechrtová, čet.	Věra	1919	Kvasilov	4.44		

Králová - Novotná	Lída, Antonín	1918	Zdolbunov		5/44	
Kratochvílová	Slavie, Josef	1921	Alexandrovka	6.44		
Kratochvilová - Ďurišová	Alžběta	1918	Dědova Hora	6.44		
Krejbichová - Loudová, rt.	Božena, Jaroslav	1924	Kupičov		4/44	
Krejčíková	Olga, Vladimír	1928	Okolek		5/44	
Krejčíková - Kašparová	Ludmila	1919	Zdolbunov		/44	
Krejčiková - Pěničková	Olga	1926	Žitomir		/44	80s
Krejčíková - Svítková	Emilie, Vladimír	1925	Vidumka	4.44		12s
Krejčová - Laubová	Naděžda, Jan	1927	Zaborol, Rovno		6/44	30s
Krupařová - Filipčuková	Olga, Vladimír	1921	Luck		8/44	
Krupařová - Husáková	Helena, Jaroslav	1919	Mirohošť		8/44	
Křivková - Hlaváčková	Jiřina, Alexandr	1925	Straklov		6/44	92r
Křížková - Jiráková	Jiřina, Antonín	1926	Zdolbunov		8/44	45
Kubištová	Emilie, František	1915	Hrušvice	6.44		
Kučerová	Helena, Alexandr	1923	Noviny Č.	4.44 Od útvaru vráce na Volyň		
Kučerová - Markupová	Anastazie, J.	1925	Noviny Č.		7/44	19
Kučerová -.Vinterová -	Marie	1925	Moskovština	6.44		† 1958
Kudrnová	Marie, Jaroslav	1924	Kněhyninky	4.44		
Kudrnová - Závodská	Milena, Josef	1925	Huleč		8/44	24s
Kulhánková	Marie				1/44	Kat. C
Kulhánková - Balíková	Líza, František	1909	Malin, Žitom.	8.43		
Kulhánková - Popková	Olga, Vladimír	1926	Olšanka	10.44		
Kulichová	Anna, Vladimír	1924	Lišče	5.44		† 1972
Kulichová - Bauchová	Emilie, Václav	1926	Stromovka	5.44		76
Kulichová - Cívková	Marie	1923	Stromovka	5.44		93r
Kulichová - Němcová	Anastazie, J.	1926	Stromovka	5.44		10s; 93r
Kvapilová - Šenkbauerová	Anna, Josef	1925	Luck		5/44	
Kyselková	Marie, Jaroslav	1921	Kupičov		4/44	
Kyžček	Irina	1926	Zdolbice	8.44		
Ledvinová - Benešová	Anna, Frant.	1898	Dorohostaje		8/44	
Ledvinová - Šímová, svob.	Marie, Otakar	1924	Kupičov		4/44	
Lenochová - Herinková	Božena, Josef	1923	Volkov		7/44	
Leščuková - Stará	Marie, Petr	1919	Křemenec		7/44	† 1992
Lhotáková - Rodáková	Olga	1903	Zdolbunov	6.44		† 1986
Linhartová - Kulichová	Irena, Jan	1925	Mirohošť		8/44	24s
Lízálková	Ludmila, Josef	1916	ČSR		3/44	
členka vedení ílegální organizace BLANÍK						
Lobková - Nekolová	Marie, Josef	1920	Moldava		7/44	
Lucuková	Jiřina, Václav			5.44		
Ludvíková - Tichá	Františka, J.	1917	Vladimir Vol.	6.44		† 1991
Macháčková	Helena, Michal			5.44		
Majerová - Kulhánková	Věra, Václav	1926	Vrba		8/44	
Malá	Anna		Dědova Hora			
Malá	Olga, Sergej	1902	Zdolbunov		9/44	

Maláková - Šormová	Emilie	1922	Luck		/44	
Malínská	Anna, Václav	1889	Kvasilov	8.42		
Malinská -Černá	Jana, Josef	1923	Luck	8.42		
Marková - Pasecká	Helena, Josef	1918	Ostroh		8/44	
Maršíková - Bystřická	Zinaida, Vasil	1924	Kiverce		4/44	† 1981
Martinková - Jurigová, por.	Věra, Rudolf	1922	Kvasilov	5.44		
Martinková - Kastnerová	Emilie, Václav	1919	Žitomir	4.44		71
Martinková - Nováková	Anna, Josef	1921	Kvasilov	4.44		48
Martinková - Repaská	Anna, Václav	1923	Žitomir	4.44		
Maříková - Chumelová-	Anna	1926	Libánovka	6.44		† 1962
Masopustová - Soprová	Marie	1925	Zdolbunov		/44	33
Mašková - Michajlovičová, des.	Marie, Václav	1921	Kupičov		4/44	84
Mašková - Styblíková	Žofie	1918	Lysina		4/44	† 1987
Matějičková	Anna		Teremno, Stromovka			
Matějičková - Uhlířová	Marie		Verchovsk			
Matušková	Anna	1921	Dubno	8.44		
Matušková - Procházková	Olga, Václav	1922	Krošna Č.	9.44		
Maulerová - Burlačenková	Věra, Josef	1918	Olšanka		8/44	
Maulisová	Lucie, Jan	1919	Žityň	5.44		
Maximiliánová	Melanie, Petr	1899	Dubno	12.4		
Medková - Bérková	Pavla, Václav	1920	Luthardovka		6/44	† 1983; 42
Medunová - Šánová	Marie, Vladim	1927	Mirohošť	7.44		† 1984; 44
Melasová - Kozáková	Marie, Frant.	1914	Lipiny	5.44		
Melniková - Čelibková	Libuše	1924	Kyjev		/44	
Mesnerová	Klaudie, Václav	1914	Luck		3/44	33
Mesnerová - Czerkesová	Evženie, Antonín	1924	Luck		5/44	† 1988
Mesnerová - Zavřelová	Tatiana, Václav		Luck	5.44		
Mezenská	Libuše, Josef	1922	Kupičov		4/44	
Michálková - Rodáková	Lidie, Josef	1922	Zdolbunov	5.44		
Milerová - Oberajtrová	Anastazie, Vladimír	1924	Kopče		5/44	
Millerová - Řeháková	Nina, Vladimír	1924	Kopče	5.44		
Mironová - Nosková	Věra, Michal	1926	Luck	4.44		101
Morávková	Anna, Josef	1927	Sergejevka	6.44		
Mošovská - Záveská	Marie		Hlinsk		/44	† 1973
Mrázová - Pavličová	Helena, Josef	1926	Dědova Hora		4/44	68
Muchová - Špačková	Žofie, Antonín	1923	Luck		4/44	
Nedbálková - Siťařová	Olga	1925	Dlouhé Pole		7/44	† 1986; 73
Nedková - Berková	Pavla	1918	Luthardovka	6.44		
Nekolová-Lobková-Chudá	Marie, Josef	1920	Moldava		7/44	
Nemešová - Tylková - Dušková	Valentina, Eman	1926	Dědova Hora		8/44	74
Nepovímová	Věra, Václav	1898	Ulbárov		4/44	

Nepovimová - Tyřlová	Lidie, Vladimír	1925	Rovno	6.44		
Nosková	Eugenie, Eman	1911	Hrušvice	6.44		
Nosková	Věra, Fedor	1919	Kvasilov		8/44	
Nováková	Slávka, Václav	1926	Semiduby		7/44	
Nováková - Boblachová	Helena	1925	Luck	6.44		
Nováková - Maňhalová	Libuše, Josef	1925	Noviny.Č.		7/44	
Nováková - Schejbalová	Marie, Josef	1920	Moskovština	6.44		
Nováková - Škrabánková	Marie, Vladimír	1925	Hlinsk	8.44		
Novická - Hribová	Alla, Nikolaj	1924	Oržev (Kvasilov)	8.43		55; 63; 65
Novická-Kalinová-Kurucová	Natalie, Nikolaj	1924	Oržev (Kvasilov)	5.43		† 1985; 85
Novotná	Helena, Antonín	1923	Ulbárov		8/44	
Novotná	Anna	1920	Volyň		4/44	
Novotná - Diasová	Naděžda, Josef	1924	Dubno		7/44	† 1996
Novotná - Majkráková	Lida, Josef	1924	Zdolbunov	5.44		
Novotná - Maulisová	Lida, Antonín	1918	Zdolbunov		5/44	
Novotná - Miškejová	Marie, Alexandr	1918	Mirohošť		7/44	† 1987
Novotná - Mrázková	Libuše, Vladimír	1925	Straklov	4.44		† Dukla 44; 99
Novotná - Růtová	Věra, Václav	1919	Zdolbunov		5/44	† 1973
Novotná - Veselá	Antonie		Luck			
Olšanová	Tatiana		Olšanka			
Olšanová - Tesaříková	Markéta, Alexan.	1923	Olšanka		7/42	
Otmarová - Kelnarová	Anna, Vladimír	1922	Moldava	6.44		† 1983; 67
Pacáková - Nandrášová	Marie, Ferdinand	1922	Kopče	5.44		34; 70
Pacáková - Šimečková	Emilie, František	1924	Kopče	5.44		81s
Pajerová - Malásková	Anna	1921	Dubno		6/44	
Pajerová - Stárková	Marie, Vladim.	1921	Libánovka		6/44	1s
Pařezová - Nouzová	Emilie, Karel	1917	Huleč		8/44	
Pařízková	Božena		Dědova Hora			
Pařízková - Engelová - Nováková	Helena, Antonín	1919	nar.Holatín, Lipiny		8/44	94
Pastorková - Ouzká, čet.	Anna, František.	1920	Kvasilov	6.44		1s
Paščuková	Marie, Jan	1914	Kopče	5.44		
Paterová - Pecháčová	Evženie, Vladim.	1926	Nesvič		6/44	20
Paterová - Smolíková	Marie, Antonín	1924	Malovaná		7/44	† 1981; 89
Paterová-Vavřečková-Vranková	Antonie, Antonín	1922	Malovaná		7/44	
Pavlíková - Pilná	Marie	1913	Zdolbunov		5/44	† 1974
Perná	Ludmila, Václav	1880	Kvasilov	1.44		Kat. C
Perná - Šuttová - Beranová, ppor.	Ludmila, Antonín	1909	Zdolbunov		6/42	† 1997
Petrasová - Pešková, rt.	Helena, František	1926	Kvasilov	5.44		† 1981; 96
Petrová - Sisáková	Anastasie					

Pilná	Marie, Jan			5.44		
Pilná - Tušakovská	Vlasta, Antonín	1926	Dědova Hora	8.44		
Pindiková - Lukešová	Emilie	1923	Volkov		/44	† 1964
Pišlová	Anna, Josef	1919	M. Zubovština		5/43	† 1949
Pišlová - Hnojílková	Marie, Jan	1895	M. Zubovština	9.44		† 1977
Pišlová - Kvapilová	Marie, Josef	1921	M. Zubovština		7/42	
Pišlová - Matoušková - Korousová	Pavla, Josef	1925	M. Zubovština		7/44	
Poliščuková - Strnadová	Olga, Silvestr	1921	Straklov		6/44	3s
Popová - Vránská	Olga	1924	Vlad. Volyňský		/44	
Pospíšilová	Marie	1920	Závidov, Huleč			† 1994
Pospíšilová, rtn	Emilie, Karel	1916	Mirotín	5.44		
Pospíšilová - Sirková	Vlasta		Závidov, Huleč			
Poustecká- -Maláková-	Marie, Alexandr	1921	Miluše	4.44		80
Prášilová - Najmanová	Milena, Antonín	1923	Miluše		6/44	† 1988
Procházková	Marie		Teremno, Stromovka			
Prošková	Anastazie	1905	Těšin, Luck	6.44		
Průšková - Mužíková	Věra, Vladimír	1919	Hlinsk	7.44		
Průšková - Rajmová	Olga, Vladimír	1924	Hlinsk	5.44		
Průšová - Prokešová	Helena, Josef	1921	Mirohošť		9/44	
Příšovská - Kloučková	Marie	1922	Teremno		/44	
Ptáčková	Emilie	1903	Dědova Hora	8.44		
Radvanská - Šterkezová	Helena	1924	Ledochovka		/44	
Rajzová (Weber, zm. příjmení) - Vrbová	Jana	1925	Luck		/44	
Rálišová - Krynická	Libuše, Josef	1919	Varkoviče	4.44		
Rampasová - Ditrichová	Libuše, Vladimír	1922	Ivanovka		7/44	97s
Rážová	Anna, Josef	1927	Rovno	6.44		† 1991
Rážová	Lida, Mikuláš	1923	Rovno		8/44	53
Rážová - Kirchnerová	Tatiana, Mikuláš	1925	Rovno		5/44	31s; 38
Rážová - Vojtěchovská	Věra, Mikuláš	1922	Rovno	7.44		
Réblová - Vlasáková, ppor.	Lída, Jiří	1926	Malovaná		4/44	† 1984; 7s; 35s
Rollerová	Marie, Josef	1925	Buderáž	6.44		
Roonová - Židlická, čet.	Nina, Ivan	1921	Kvasilov	6.44		37; 81
Roušalová	Anna, Alexandr	1922	Okolek	9.44		
Roušalová	Ňura	1920	Olšanka	5.44		
Rudenková	Naděžda, Trofim	1921	Straklov		7/44	† 1980; 2s
Rutová	Věra			5.44		
Růžičková	Naďa, Vladimír	1923	Ulbárov	4.44		
Rysková - Androščuková	Olga, Vladimír	1921	Ledochovka		6/44	† 1992
Řeháková - Chmelařová	Marie, Teodor	1925	Luck		4/44	
Skřivánková - Suchoparová	Věra, Jarmil	1923	Straklov		7/44	40s; 69;
Slaninová-Lucuková	Jiřina, Václav	1923	Bušče, Mizoč	5.44		

Smočuková	Nina, Jan			5.44		
Smulská	Miroslava	1927	Horodenka		/44	14s
Sobotěnková - Imrová	Alexandra, Alex.	1924	Volkov		7/44	
Soldonová-Veverková-Isopová	Libuše, Jan	1925	Straklov		7/44	
Somolová - Predmerská	Jiřina, Vladimír	1920	Hlinsk	6.42		49; 57s; 64
Somolová - Štefánovská	Emilie, Vladimír	1919	Mirohošť	5.44		† 1994; 11s
Stibůrková - Kladivová	Marie, Vladimír	1927	Ludhardovka		7/44	
Stránská - Novická	Ludmila, Vincenc	1893	Česká Ves		1/44	† 1987
Studničková	Štěpánka, Mirosl	1900	Znosiči		1/44	
Studničková - Horálková	Lída, Jaroslav	1925	Kyjev, okolí		1/44	
Stýbliková	Žofie		Volkov			
Suchá - Zárecká	Jiřina, Václav	1925	Kněhyňky		4/44	36
Suchomelová - Fišerová	Marie, Vladimír	1925	Moldava		7/44	
Svítková - Antošová	Olga, Vladimír	1911	Noviny		7/44	
Svobodová - Vítková	Jiřina, Josef	1925	Mirohošť		7/44	62
Šantrochová	Leokadie, Stanislav	1924	Záhaje	6.44		
Šebestová - Mitrovská	Libuše, Boh.	1917	Novostav		5/44	
Šebestová - Poloková	Dobromila	1921	Boratín	4.44		25r
Šedová - Holcová	Anna		Ludhardov-ka			
Šedová - Sopínová	Olga, Andrej	1923	Dlouhé Pole		7/44	
Šedová - Žroutová	Marie, Jan	1916	Moldava		4/44	
Šimanovská - Holbová	Halina	1923	Rovno	7.44		5s; 16s
Šimková - Tassová	Marie, František	1922	Hlinsk		8/44	11s
Šimoničková - Magdičová	Marta, Vladimír	1926	Volkov		7/44	
Šimonovská	Libuše	1903	Rovno	7.44		
Šimsová - Kovandová	Alžběta	1918	Verchovsk		/42	† 1981
Šimunková	Ludvika, Vladim.	1923	Volkov		8/44	
Šimunková-Botašová-Hrdonková	Vladimíra	1922	Závidov		8/44	
Šinkařová - Veinertová	Marie	1922	Buderáž		/44	
Šircová - Sýkorová	Marie	1921	Moštěnice		8/44	15s
Škaloudová-Žáková	Olga	1921	Straklov		/44	
Šlaňhofová - Čechová	Marie, Václav	1925	Moldava		7/44	2s
Šlapáková - Nováková	Alexandra	1910	Semiduby		5/44	† 1986
Šlégrová -.Špačková -	Marie, Václav	1922	Mirohošť		7/44	
Šmidtová - Malinská	Irena, Václav	1925	Mlynov		4/44	28s; 29
Šmolíková - Somolová	Naděžda, Eman.	1888	Hlinsk	1.44		Kat. C † 1956
Špačková	Sofie, Antonín	1924	Luck	4.44		
Špačková - Gramišová	Libuše, Josef	1927	Dažva		4/44	56
Štěpánková - Chudobová	Slávěna, Josef	1925	Stromovka	5.44		† 1945; 46
Štrojsová - Sochorová	Ludmila, Stefan	1926	Kvasilov	6.44		
Tabulková - Nágelová	Marie, Antonín	1922	Kozín	7.44		16s
Tamchinová - Beitlová	Olga, Vladimír	1924	Dorohostaje	6.44		

Tamchinová - Gregorová	Helena, Josef	1923	Malovaná		7/44	
Tenglerová	Anna, Václav	1922	Mirohošť		7/44	
Tesařová - Popovičová	Marie, Josef	1925	Moldava		7/44	
Tichá	Luba, Jan	1919	Podcurkov		6/44	
Tomaševská	Anna, Josef	1921	Lipiny		4/44	
Tomášová - Kačerová, des.	Jiřina, Vladimír	1926	Kvasilov		8/44	
Tomášová - Stárková	Anna, Václav	1913	Sofievka		6/44	
Tomšová - Sabadošová	Emilie	1917	Luck	4.44		† 1990
Toušková - Kašparová	Anna, Antonín	1923	Huleč		8/44	
Tušakovská-Denková-Husáková	Nonna, Olexan	1918	Zdolbunov		5/44	
Tvrdá-Koutecká-Štrosová	Růžena, Adolf	1923	Michalovka, Rovno		8/44	
Uldrychová	Naděžda	1922	Zdolbunov		8/44	† 1973
Urbanová	Olga, Václav	1909	Huleč	4.44	C	† 1956
Vajcová - Bohumilová	Olga, Josef	1898	Podcurkov		8/44	† 1952
Valášková	Anna	1921	Teremno	5.44		
Valentová	Josefa, Václav	1904	Lvov		5/42	
Valentová - Battová	Marie, Václav	1910	Lvov		5/42	85s
Valentová - Králová	Anna, Václav	1906	Lvov		3/42	61
Valentová - Vejnarová	Ludmila, Josef	1919	Miluše	5.44		† 1984
Valešová - Klocháňova	Lída	1925	Olšanka	6.44		75
Valoušková - Hajná	Anna, Josef	1921	Lipiny	5.44		77
Valoušková - Matějková	Marie, Josef	1926	Lipiny	5.44		83s
Vancáková	Alžběta		Ostroh			
Vaňková - Červenková	Emilie, Josef	1924	Huleč		8/44	24s
Vantochová	Anna		Dědova Hora			
Vávrová	Božena, Karel	1924	Kupičov		4/44	
Vávrová - Gurelová - Budilová, čet.	Marie, Josef	1925	Kupičov		4/44	4s
Venigrová	Olga, Josef	1920	Zálesí		8/44	
Venigrová - Dufková - Machová	Věra, Josef	1925	Zálesí	6.44		
Veselá	Emilie, Josef	1926	Alexandrovka		8/44	
Veselá	Lidie, Fedor	1919	Spasov		5/44	
Veselá - Bruhová	Naděžda, Antonín	1925	Moskovština		7/44	
Veselá - Kozáková	Emilie, Emil	1926	Sklíň	6.44		
Veselá - Kubisková	Antonie, Václav	1925	Sklíň	6.44		
Veselá - Slepková	Marie, Josef	1925	Michalovka, Dubno	5.44		
Větrovcová - Citterbergová	Věra, Cyril	1926	Brišče	6.44		
Vignerová - Dobosharevitch	Nina	1922	Krásné		1/43	Angl. arm.
Vignerová - Kopčáková,	Evženie, Leon	1924	Kvasilov	5.44		8s; 41
Vichrovská	Nina, Jindřich	1923	Lichačovka	5.44		
Vitochová - Klabanová	Anna	1904	Mlynov			
Vokáčová	Břetislava, J	1925	Moldava		7/44	
Vokáčová - Vaclavíková	Břetislava	1926	Moldava		/44	

Vokračková	Valentina, Alex.	1923	Kyjev		7/44	
Volfová - Benešová	Anna	1900	Dubno		/44	† 1952
Vondrová - Mackovčinová	Emilie, Antonín	1922	Stromovka	6.44		
Vostárková - Valentová	Marie	1925	M.Špakov	3.44		
Vostárková - Žďárská	Marie, Josef	1925	Špakov		4/44	
Voženilková - Bajborová	Jiřina, Josef	1925	Zdolbunov	6.44		6s; 30s;
Vyletělová - Krejčová	Evženie, Antonín	1913	Rovno	7.44		31s
Vyletělová - Lukačková	Evženie, Josef	1925	Mirohošť		/44	† 1987; 17s
Vyletělová - Pajerová	Vlasta, Vlad.	1926	Mirohošť	6.44		17s
Zajícová - Barboriaková	Emilie, Miloslav	1920	Luck		7/44	27s
Zápotocká - Babincová,	Marie, Josef	1924	Kupičov		4/44	90
Zaspalová- Hrubá -Rampasová	Helena	1925	Olšanka		/44	97
Záveská	Marie, František	1901	Dědkovice		12/43	
Záveská - Muchová	Antonie, Petr	1913	Jesenice		6/42	9
Zemanová	Věra, Václav		Luck		5/44	† 1976
Zemanová	Naďa, Josef	1925	Vitoldovka	5.44		
Zemanová - Malinská	Anna, Václav		Luck		5/44	† 1965
Zichová	Anna, Václav	1923	Zolotijev (Kvasilov)		4/44	† Dukla 44; 100
Zikmundová - Plachá	Naděžda	1922	Mirohošť		/44	18s
Zítková - Klimentová	Helena, Josef	1923	Kopče		5/44	† 1957
Zolerová - Havlíčková	Stanislava, E	1918	Rovno		8/44	
Žatecká	Marie, František	1927	Kupičov		4/44	
Žižková	Anna		Rovno		/44	

Kytička fialek

Jiřina Zárecká, roz. Suchá, *23.10.1925 Kněhyninky, †16.10.1998 Podbořany

Příběh, který vyprávím, by měl vyznít na oslavu míru. Odehrál se právě v ten den, kdy miliony lidí slavily, ale také miliony oplakávaly své padlé, zmrzačené, beze stop zmizelé, kteří se této velké chvíle nedožili.

Vyprávím o dívce, kterou zastihl mír u náhradního pluku v Levoči, kam byla přidělena několik dnů před koncem války. Nebudu ji jmenovat; mládí a běh života ji pomohly po čase zapomenout na to, co bylo a co již nenávratně skončilo jednoho osudového dne na frontě...

Jako dnes ji vidím stát uprostřed rozjásaného davu na starobylém levočském náměstí, kde na tribuně nejdřív někdo řečnil a ostatní tleskali a pak po manifestaci nikdo nespěchal domů a naopak spíše se tlačil k cimbálové muzice, která zvesela vyhrávala na oslavu vytouženého dne.

Dívka stála ve vojenském stejnokroji a byla pro svůj nevšední zjev středem všeobecné pozornosti. Levoča, město s bohatou minulostí, přivítala i hrstku bojovníků za svobodu, a pokud to byli prostí, poctiví Slováci, nezatížení gardistickými předsudky, všichni se dívali na osvoboditele ať sovětské nebo československé s patřičným uznáním a úctou. Navíc, ženu ve vojenském oblečení málokdo viděl, tak ji okukovali sice zvědavě, ale nikoliv nepřátelsky. A ona stála s vědomím, že je mezi lidmi, kteří se radují z míru, kterému i ona odvedla svoji těžkou daň. Patřila mezi ty, kteří nechtějí kazit všeobecné veselí svým soukromým smutkem a bez jediné slzy nebo nářku vzpomínala na toho, který tak miloval život a padl hned v prvních dnech bojů o Duklu, na škpt. Josefa Kholla. Co mohli vědět ti rozjásaní lidé o tragédii fronty? Dobře, že to nevěděli. Těm, kteří přežili, zážitky nadosmrti stačí a budou se jim vracet za nejrůznějších okolností nejen v bolestech těla, ale i srdce...

K dívce přistoupil poručík ve svátečně vyžehlené uniformě s malou kytičkou v ruce, kterou mu asi věnovala některá švarná dívčina jako osvoboditeli. Podal dívce fialky a aniž by se představil jí řekl: „Tu máte, sestřičko, za našeho velitele Kholla. Kdyby se dožil dnešního dne, jistě byste byla první, komu by květiny přinesl.“ Ještě několik slov, chvilka vzpomínání a poručíka strhl proud rozjásaných lidí. Dívka přivoněla k něžné kytičce posledních fialek a pomalu se vzdalovala ke svému dočasnému domovu. Snad chtěla brzy postavit květiny do vody, snad si chtěla nerušeně poplakat nad krutým osudem, který se jí připomněl tak něžně a hluboce lidsky. Dívka, člověk válkou vyrvaný z rodinného prostředí, přece nebyla sama. V té kratičké chvíli pochopila, že dokud jsou dobří lidé kolem nás, pomáhají mírnit bolest a vracet naději.

Konečně začal mírový život a bylo již načase! Kolik by tu bylo ještě utracených životů a zlomených srdcí, kdyby to válečné běsnění trvalo ještě nějakou dobu?

A kytička voní a bude znovu kvést vždy začátkem každého máje!

Podbořany v lednu 1998

*Škpt. Josef Kholl, * 22.7.1914 v Plavsku u Poděbrad, jako poručík čs. armády odešel na Střední východ, presentován 11.7.1940, bojoval na Středním východě a u Tobruku, byl na vlastní žádost 15.6.1943 převelen k 1. čs. arm. sboru v SSSR. Padl jako velitel praporu dne 22.9.1944 na vrcholu Hyrové hory. Byl vzorem ukázněného, chlapského ale také elegantního důstojníka. Právem vzbuzoval pozornost žen.*

Domov

Václav Malich, *25.3.1919 Kněhyninky

Četl jsem ve **Zpravodaji** již několik článku od kamarádky z Kněhyninek Jiřiny Suché-Zárecké. Po přečtení článku Kytička fialek jsem si vzpomněl, že když jsem byl u Dukly raněn a J. Foitík mě přivedl na naši ošetřovnu, oslovila mě jako první člověk právě ona slovy: „Vašíku, co tě to zasáhlo, neboj se, všechno bude v pořádku“ a pohladila mě po tváři. Dodnes to pohlazení cítím a věřím tomu, že i ono pomáhá léčit a uzdravovat. Když mi lékaři vyjmuli střepiny, byl jsem převezen do sovětské nemocnice ve Lvově. I tam se mi dostalo veškeré péče a doktorka, která se jmenovala Marie Anna Parchymovna, mi také říkala: „Vjačeslav, ty buděš zdorov, ty buděš žiť“ a osud mi to opravdu dopřál, abych žil.

Bojovníci starého Říma říkali: „O quam dulce et decorum est pro patria mori.“ „O, jak příjemné a sladké je umřit pro vlast.“ A vy všichni, svobodné dívky, provdané ženy, mladí hoši, kteří jste si „přilhávali“ roky, aby vás přijali do naší jednotky, i vy, někteří veteráni, kteří jste bojovali už u Zborova, jste byli ochotni za svobodu svého národa položit i svůj život. Přitom mnozí z vás mohli v klidu počkat, až bude po válce...

A hodně bylo těch, kteří si potichu a naposledy mohli jen zašeptat, protože už neměli více sil — umírám za vlast.

Naše uznání patří i ženám, které byly po našem boku, neboť jejich přítomnost nám dodávala sil a zmírňovala i bolest ze zranění.

Zákony přírody jsou neúprosné, je nás čím dále tím méně. Ale věřím, že v historii našeho národa bude pamatováno na to, že ve druhé světové válce i volyňští Češi bojovali po boku spojenců proti nepříteli.

Přál bych si, aby naše poměrně malá, ale zato tak krásná země už nikdy nepotřebovala zahraniční odboj. Aby tady byl navždy náš domov, po němž jsme my všichni volyňští Češi tolik toužili.

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel ***Zpravodaj*** *číslo 7/1995.*

Proč plakala děvčata

Jaroslav Perný, * 12.2.1906 Kvasilov, † březen 1994 Liběšice

Po nešťastné Machnówce, kde mezi jinými zahynula tři děvčata (u dělostřeleckého pluku L. Mrázková, R. Jakubovská a u velitelství dělostřelectva 1. brigády A. Zichová) velitel sboru generál Svoboda vydal rozkaz — všechna děvčata přemístit do týlových jednotek. To už bylo před městečkem Dukla. Dalo se říci, že se děvčata po velmi zkráceném výcviku v Sadaguře a čtyřnedělním zacvičení u našeho pluku vojensky zcela vyrovnala ostatním vojákům u pluku. Nebylo to pro ně lehké. První těžkosti byly již s oblečením. Malá čísla battledreesů vůbec nebyla, boty byly nejmenší číslo 44 a děvčata potřebovala 38, ustříhávaly se nohavice, upravovaly se bundy, všechno mimo službu a ručně — vždyť se žilo v lese a v zemljankách!

Počáteční nedůvěru dělostřelců i některých důstojníků, že by mohla zvládnout velmi těžkou službu u některých zbraní však překonala hned v Potočku příkladnou kázní, chováním i poslušností. Všechno to byla děvčata věkem kolem 18-19 let. Poctivým přístupem ke každému úkolu, který jim byl uložen, se však vyrovnala ostatním vojákům.

Brzy se ukazovaly výsledky jejich píle ve všeobecném i odborném výcviku. Vždyť např. voj. Mrázková se ukázala jako nejlepší střelec pluku — nastřílela 2x49 z 50. možných. Střílela z pušky AVT v lese přibližně na vzdálenost 100 m. Jednou se jí podařilo dokonce 50 bodů, tj. 100%. Ten terč si potom vyžádal generál Svoboda, abych mu ho poslal. Všechny těžkostí se překonaly, pro všechny chlapy u pluku to byla „naše děvčata“ a běda tomu, kdo by se jich nějak nevhodně dotkl.

Večer při střídání služeb jsem děvčatům ten generálův rozkaz přečetl. Nejdříve bylo ticho, potom pláč a jednohlasné, že prý od nás nikam nepůjdou! Opakoval jsem: „Je to rozkaz!“

„To je jedno, nám je tady dobře, my jsme si už tady zvykly.“

Nechal jsem to na ráno, že si to snad rozmyslí, ale ráno se opakovalo totéž i se slzičkami. Volám tedy veliteli sboru, že ten rozkaz nemohu splnit.

„Přijeď hned sem!“ zní odpověď. Pro jistotu jsem si vzal s sebou dvě spojařky, jedna z nich byla Žeňa Vyletělová z Mirohoště, jméno té druhé jsem bohužel zapomněl. Při příjezdu na štáb hlásím, že nechtějí nikam od nás jet.

„Nepřemlouval jsi je, aby zůstaly, že bys neměl spojení?“

„Ani slovo jsem neřekl. Ostatně dvě z nich jsou tady.“

„Tak je pošli sem“. Mne poslal pryč a s nimi mluvil hodně dlouho. Co se tam povídalo, nevím, vyšly odtamtud uplakané, ale smějíce se mi oznámily: „Zůstáváme a vy máte jít k veliteli.“

Vcházím a vidím, že i generál je nějak naměkko.

„Posaď se. Jsou to hrdinky a vlastenky a při tom možná žádná z nich ani Prahu neviděla.“

„Všechny ne, ale tyhle dvě byly se mnou na sletu jako dorostenky v roce 1938 v Praze.“

„Ty´s je cvičil?“

„Ne, já byl vedoucím celého zájezdu.“

„Tak u pluku zůstanou, ale na tvoji odpovědnost!“

Nezahynula již žádná, ale raněných bylo několik. Pamatuji se na mladičkou Tamchynovou, měla střepinou přeraženou levou ruku v předloktí a když se vrátila z nemocnice, tak se ukázalo, že ji má trochu křivou. Nabídl jsem se, že ji odvezu do nemocnice, kde jí to celkem bezbolestně napraví. Ale nepodařilo se mně ji přemluvit; byla si vědoma toho, že by její pomoc u útvaru chyběla.

V roce 1951, v době česání chmele, jsem byl služebně v Kounově na dvoře u Holátků (také voják a volyňský Čech) a vidím, že z domu vycházejí tři nažehlené a naparáděné holčičky, ve věku asi od dvou do pěti let, a za nimi vychází hezká, blahobytná paní. Ta jakmile mne uviděla, povídá té nejstarší: „Běž a polib tomu pánovi ruku!“ Když jsem to uslyšel, vzal jsem holčičku na ruce a ptám se proč mi má líbat ruku? „Maminka řekla“...

„A kdo je tvoje maminka?“

„No tamhle, copak ji nevidíte?“ Mezitím jsme došli až k sobě. Ta paní se mne zeptala: „Vy mne nepoznáváte?“ „Zatím ne.“ A ona si vyhrnula rukáv na levé ruce a já uviděl následky zranění.

„Jak jsem tě mohl poznat, byla jsi vždy jako proutek!“

Podívala se na sebe, usmála, pak se ohlédla jako na vysvětlenou po dětech: „ No, vidíte je, pomáháme tady strýci sklízet chmel.“

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel ***Zpravodaj*** *číslo 1/1994.*

Moje zážitky z války

Jiřina Bajborová, roz. Voženílková, *15.11.1925 Zdolbunov

Do československé armády jsem nastoupila v Rovně v červnu 1944. Brzy po odvodu jsme odjeli do Sadagury, kde se formovala III. brigáda. Po absolvování základního vojenského výcviku a hlavně kurzu radistek jsme byly přiděleny k dělostřelectvu III. brigády, kterému velel Sachr, budoucí generál, tehdy byl v hodnosti štábního kapitána. Náčelníkem štábu byl kapitán Juránek, dalšími veliteli pak poručík Ornštejn, podporučíci Lasecký a Picka.

Byly jsme dvě radistky. O tři roky starší Růžena Jersáková z Pokos a já. Dále dva radisté Anton a Šeliga a tři telefonistky, stejně stará Věrka Venigrová ze Zálesí, o dva roky mladší Anička Morávková z Michny-Sergejevky a Marusia, jejíž příjmení si už nepamatuji, vím jen, že byla odněkud z Podkarpatské Rusi. V kanceláři náčelníka štábu na nás čekalo ještě jedno děvče, Věrka Průšová, takže nás celkem bylo šest děvčat. Přijímal nás náčelník štábu Juránek. Byl velmi zklamán, že místo radistů-mužů přišla také děvčata. Řekl tehdy: „Jak to chcete vydržet vy, když i chlapi tady mají co dělat. Nemyslete si, že budete mít nějaké úlevy. No vydržíme dva měsíce a pak mají přijít nějací chlapi, ti vás pak vystřídají.“ Jenže když ty dva měsíce uplynuly, už nás vyměnit nechtěl.

První zraněná

Náš život se změnil. Chodily jsme cvičně s radiostanicemi na zádech na kopce jako na pozorovatelny a připravovaly se tak na bojové podmínky. Nebylo to snadné, nejlehčí radiová stanice vážila asi 7 kg, nejtěžší břemeno výkonnější radiové stanice pak něco přes 10 kg.

První střet jsem zažila u Krosna, hned při prvním nasazení. Jedna parta odešla brzy ráno na pozorovatelnu a my, druhá parta jsme zůstaly ve vesnici, pravděpodobně v Odrzykoniu. Ráno jsme se ve stavení, kde jsme spaly, začaly mýt. V tom se spustil nepřátelský minometný přepad. Někde poblíž stavení vybuchla mina a já najednou cítila, jak mi na nohy spadla Věrka Průšová. Z hlavy se jí hrnula krev. Střepina prolétla oknem domku. S kapitánem Juránkem jsme ji odnesli do sklepa, pak přišli zdravotníci a odvezli ji. Celou válku jsem o ní nic nevěděla, kde je a jak se ze zranění dostala. Sešly jsme se až po válce v Praze.

Setkání se spolužákem

Po těžkých bojích u Machnówky a Wrocanky jsme se dostali do městečka Lenky, kde jsem se sešla s našimi tankisty. Byl mezi nimi i můj spolužák Saša Vízek a další známí chlapci z Hulče, vesnice, která byla blízko od mého domova, Zdolbunova. Každé takové setkání s někým, kdo připomínal domov a bezstarostné dětství, bylo vzácné a dojemné. Zvláště setkání, které přišlo po těžkém boji. (To jsme ještě nevěděli, co na nás čeká před městem Dukla a v dukelském průsmyku).

Tváří v tvář smrti

Stalo se to již při bojích o město Duklu. Byli jsme ukryti s radiostanicí na kraji lesíka. Náhle se z protějšího lesíka vynořil německý Tygr a řítil se přes louku přímo na nás, na naše postavení. Nebylo se jak bránit, nebylo se kam schovat, nebylo kam utéci. V tom zahřměla hrozná rána a Tygr zůstal zasažen stát, byli jsme zachráněni. Opravdu v poslední chvíli. Nevím ani, komu vděčíme za naši záchranu. Večer jsme se dostali do města Dukly a naše ubytování bylo pod poštou, ve sklepě. Bylo tam schováno mnoho civilních lidí a hlavně dětí. Po příhodě s Tygrem jsem byla velmi vystrašená, zmatená, vyčerpaná. Zeptala jsem se velitele Sachra, zda může granát prorazit tento sklep. „Buď klidná“, řekl s pochopením a já jsem okamžitě usnula.

Masakr

Byly jsme ubytovány ve škole v Zyndranowe. Odtud jsme šplhaly s radiostanicemi na okolní zalesněné kopce na různé pozorovatelny. Jednou jsme se dostaly už velmi blízko k československé hranici a přišly do údolí, kde byl nedávno obklíčen a zmasakrován průzkumný oddíl sovětských vojáků na koních. Nikdy nezapomenu na hrůzný pohled spletených mrtvých těl koní a lidí.

Poprvé na československé půdě

První československou vesnicí, do které jsme vstoupili, byl Vyšný Komárník. Byl dělostřeleckou palbou velmi poničen. Část z nás byla ubytována ve vesnici, část nás spala venku v bunkrech. Odtud jsme chodily na pozorovatelny, ovšem jen po vyznačených cestách. Všude okolo byly velmi záludným způsobem nakladeny miny. Běda tomu, kdo sešel z označené cesty. Zde, ve Vyšném Komárníku bylo zraněno do ruky další děvče z naši party, Věrka Venigová. A zase ráno, a zase při mytí. Tentokrát při mytí u potůčku, když v blízkostí dopadl granát. Setkaly jsme se až ve Vislavě na Vánoce.

Nejtěžší výstup

Nejtěžší pochod nás čekal při výstupu na horu Minčol. Po krátkém odpočinku v městečku Vrútky jsme vyrazili. V údolí už začínalo jaro, ale na horách Malé Fatry byly ještě hluboké závěje tvrdého sněhu. Po těžké, vyčerpávající chůzi jsme došli až na vrchol Minčolu (1364 m). Narychlo jsme ve sněhu postavili bunkry a jakžtakž se ubytovali. Velmi obětavě a ochotně pomáhali i místní občané z okolních vesnic. Nosili náboje a stravu, jejich voli tahali nahoru ve sněhu děla. Byly to těžké chvíle. Stále v zimě, ve studeném vlhku, v mokrém oblečení, bez možnosti udělat ohýnek k zahřátí rukou a nohou, či dokonce k vysušení oblečení. Vzpomínám si, že jsem se

zde poprvé setkala s generálem Satoriem, který byl velmi překvapen, že se na tomto místě setkal s vojákem-ženou.

Nejkrásnější chvíle

Snad nejkrásnější vzpomínky mám na město Vsetín. Do tohoto města jsme vstoupili 5. května 1945 za krásného jarního počasí. Lidé nás velmi upřímně a radostně vítali, a zvlášť když poznali, že jsme československá armáda. Vsetínští si nás „rozebrali“ do domácností. Já jsem se dostala do rodiny Jachcových. Poprvé po dlouhé, dlouhé době jsem se najedla domácích buchet a spala v bílých peřinách v normální posteli. S jejich dcerou Marií, která je přibližně stejně stará jako já, si dodnes dopisujeme. Když se vdala a narodil se ji syn, dala mu dokonce jméno po mě. Z jejich dopisů je dodnes patrna vděčnost a láska, s jakou vsetínští na nás vzpomínají.

Radostné vyhlášení konce války nás zastihlo v Pivíně. Pak přišla Praha a to byly další dvojnásob krásné zážitky, protože kromě pochodu rozjásanou Prahou jsem se tu sešla se svými příbuznými, s rodinou Vackových. Setkání s tetou, sestrou mé maminky, bylo zajímavé. Nikdy jsme se před tím neviděly, jen jsme si dopisovaly, ale já jsem ji okamžitě poznala, tak byla mé mamince podobná.

Žatec v listopadu 1997.

Práce zdravotní sestry

Marie Poustecká, roz. Maláková, * 9.11.1921 Miluše

Volyň, jaro památného roku 1944. Končila sice nacistická okupace, ale pokračovalo násilí, utrpení nevinných lidí, vzájemné vyvražďování Ukrajinců a Poláků.

Osvobození Volyně umožnilo nám, volyňským Čechům, účastnit se osvobozování naši nepoznané historické vlasti. Již předtím jsme se s bratrem Michalem rozhodli, že vstoupíme do čs. vojenské jednotky v SSSR a jakmile se v Lucku objevila odvodní komise, přihlásili jsme se u ní spolu s mnohými spoluobčany naší obce Miluše.

Již za nacistické okupace jsem delší dobu pracovala v Lucku jako laborantka v lékárně a proto mne po odvodu v dubnu 1944 zařadili na nemocniční oddělení 1. zdravotního praporu.

Bombardování železničního uzlu Šepetovka při přesunu naší 1. čs. brigády do Bessarabie bylo moje první bezprostřední poznání hrůz války. Byla to však jen malá ukázka toho, co nás po základním a odborném výcviku čekalo po nasazení do bojů.

První boje 1. čs. armádního sboru byly nešťastné, těžké a zvláště u Machnówky byly i pro nás zdravotníky velmi náročné. Byly to stovky těžce a lehce raněných, kterým jsme poskytli první ošetření a zajistili odsun do týlu. Všichni jsme pracovali bez oddechu, do úmoru a jako v transu, šokovaní nečekanou situací.

V údobí nejtěžších bojů jsem byla zařazena na obvaziště štábní roty, sbírala raněné přímo na bojišti, poskytovala jim první pomoc. Přímý zásah miny do budovy, která nám po krátkou dobu poskytovala jakési bezpečí, byl i pro mne osudný. Vyrvaná prkna a trámy se rozlétly na všechny strany a úlomek trámu mne zasáhl do hlavy. Napůl omráčená a nahluchlá jsem ustupovala společně s ostatními. Výbuch dělostřeleckého granátu způsobil téhož dne mé druhé zranění. Střepiny mi zasáhly obě nohy, zranění

bylo tak závažné, že jsem myslela na nejhorší. Na šest týdnů se nemocnice stala mým domovem a zpět ke zdravotnímu praporu jsem se dostala v bojích na Slovensku.

Znovu nastaly nepřetržité služby u lůžek raněných. Probdělé noci a lidská bolest se staly nerozlučnou součástí našeho života. Bylo pro nás nesmírně těžké vidět a spoluprožívat tolik utrpení mladých lidí a nakonec přes veškerou péči lékařů a nás zdravotních sester je vidět i umírat. Lékaři a my sestry jsme pracovali téměř bez odpočinku, spali jsme často ve stoje a u vědomí odpovědnosti za životy trpících jsme se při tom jako podvědomě snažili bezchybně plnit své povinnosti. Trocha spánku byla největší odměnou.

Lůžková oddělení byla rozmístěna většinou ve školách a leželi v nich těžce ranění. Lehce ranění byli v okolních domech a ve zdravotních stanech. S úctou dodnes vzpomínám na práci lékařů našeho 1. zdravotního praporu. Na MUDr. Engla, MUDr. Englovou naši „mámu“, MUDr. Škvařila a další. Společně se sovětskými lékaři a českými zdravotními sestrami zachránili stovky lidských životů.

U 1. zdravotního praporu nás bylo kolem 40 děvčat, většinou z Volyně. Některá pracovala na chirurgickém oddělení, jiná na obvazištích, v lékárně a na jiných odděleních.

Boje pokračovaly a lidskému utrpení jako by neměl být konec. Svidník, Prešov, Levoča, Sv. Petr, Liptovský Mikuláš a osvobozování dalších obcí a měst znamenalo další raněné a mrtvé a pro nás zdravotníky plné nasazení ve dne v noci.

Vytoužený konec války jsme zažili až na Moravě a na ten májový den nelze nikdy zapomenout.

Definitivní tečkou za válkou byla slavnostní přehlídka v Praze. Pro mne a řadu děvčat však práce zdravotních sester pokračovala až do roku 1946, kdy jsme byly demobilizované.

Volyňské ženy a dívky po boku svých otců, bratrů a mužů přispěly svým dílem k osvobození ČSR. Zdravotní sestry spolu s lékaři zachránily tisíce mladých životů.

Litoměřice v květnu 1998.

Vzpomínky

Věra Suchopárová, roz. Skřivánková, * 10.2.1923 Straklov

Bylo to přesně 1.9.1939, kdy jsme zase první den vykročili do školy a kdy se vysoko nad námi rozvlnil vzduch těžkým, dosud neznámým, dunivým hřmotem, později až příliš dobře známým zvukem, bombardovacích letadel.

Lidé při cestě nás vraceli domů s tím, že škola nebude, neboť Němci přepadli Polsko. Od té doby život na Volyni přestal být pro nás tou oázou klidu, bezpečí a jistoty, na kterou tak rádi stále vzpomínáme.

Hroutily se postupně představy a naděje do budoucna. Zhroutil se celý dosavadní mírový řád a naši zem ovládl chaos, zlořádění a stále více utrpení.

O tom bylo již mnoho napsáno, proto vzpomenu jen toho dne, kdy začátkem roku 1944 Rudá armáda vyhnala Němce i z naši obce a ruský voják vyprávěl, jak československá Svobodova jednotka statečně bojovala u Sokolova, Kyjeva a dalších měst a já jsem v té chvíli pocítila zvláštní radostnou pýchu, že jsme tu Češi a víme o co nám jde.

Když potom na začátku léta přijel k nám por. Messner s dcerou ve vojenských stejnokrojích a vysvětloval, jak je třeba posílit naši Svobodovou armádu po vyčerpávajících bojích a že i pro ženy je v armádě hodně práce, kterou mohou zastat, bylo rozhodnuto. Pro rodiče to samozřejmě tak jednoduché nebylo. Byl to těžký zásah do jejich rodičovské lásky, snů a nadějí. A když konečně zvážili tu potřebu doby a také to, že i doma je už bezpečí dávno zapomenutým pojmem, přestali mi vstup do armády rozmlouvat.

Začátkem července 1944 odváželo vojenské nákladní auto ženy z našeho Straklova a blízkého okolí směrem k jižním hranicím Polska. Bylo to za zpěvu známé písně „Přes spáleniště, přes krvavé řeky...“, ale pocity uvnitř nebyly tak zpěvné. Kdo ví, zda ještě někdy uvidím tu naši ulici a v ní svůj domov s rodiči? Kdo ví, zda to není poslední cesta?

Nové nezvyklé prostředí a cíl, za kterým jsme se vydaly, však nedovolovaly dlouho podléhat sentimentálním pocitům. To přišlo až později v průběhu války.

První noc jsme, vytržené z domácího tepla a pohodlí, přespaly dost nepohodlně na tvrdé podlaze domku nějaké polské vesničky. Ráno trochu otlačené, se strnulou šíjí jsme to však braly s humorem a vědomím už válečné důležitosti.

Další náš život probíhal v polské vesničce Potůčky, kde jsme již měly připravené ubytování v salaších, připravených těmi nováčky, kteří odjeli do armády o pár měsíců dříve. Začal pro nás život, na který ani dnes nelze vzpomínat s nevolí.

Uzavřely jsme velmi pevné přátelství s Jiřinou Křivkovou ze Straklova, Slávkou Fickovou ze Semidub a Helenou Bártovou ze Semidub. Byly jsme jako sestry. Když jsme dostaly balík z domova, dělily jsme se o něj, když byla některá v nesnázích, dovedly jsme si poradit i pomoci. Takové přátelství na celý zbytek života.

Poznaly jsme při výcviku mnoho nového, dosud naprosto neznámého a zajímavého. Kdyby jen například to, že jsme se naučily používat morseovou abecedu, poznaly jsme, jak obsluhovat telefonní přístroj a radiovou stanici RBM, jak kódovat a vysílat radiogramy, určovat polohy v terénu. Také jsme poznaly, z čeho se skládá puška a jak se z ní střílí a zakusily jsme také, jak výstřel při nepozornosti dovede bumerangově zasáhnout vlastní rameno. Ještě dnes se musím zasmát svému rekordnímu hodu granátem do dálky. Vytrhla jsem z něj pojistku a mrskla s ním asi dva metry před sebe z obavy, aby se mi neroztrhl v ruce. I když jinak jsem házela hroudami na poli docela slušně.

Také si vzpomínám, jak jsme po půldenním cvičení v terénu pochodovaly asi ve dvacetičlenné skupině s plnou polní a ještě radiovou stanicí RBM (byla složena ze dvou břemen, lehčí vážilo asi 7 kg) na zádech v pravé poledne za letního parna a měly zpívat. Do zpěvu nám však nebylo, tak jsme nezpívaly. Vyneslo nám to však jen další půlhodinu pochodu i se zpěvem. Rotný Bleinfeld důrazně zavelel: „Jste na vojně, tak budete poslouchat!“

Našimi učitelkami a cvičitelkami byly ppor. Jarmila Kaplanová, střídavě Jiřina Švermová, Cilka Maslejová i Anička Ptáčková, vyznamenaná již za hrdinství prokázané při odsunu raněných z bojiště u Sokolova. Velitelem spojovacího oddílu byl por. Rosenzweig — přísný, ale celkem spravedlivý. Vzpomínám si také, jak za nočního poplachu jsme rozespalé a nedooblečené popadly pušku a běžely na určené

stanoviště, kde por. Rosenzweig zjistil k své velké nespokojenosti, že zásobník s náboji mnohé z nás zůstal ve stanu, což se neobešlo bez určitých sankcí. Takových kusých vzpomínek by bylo velmi mnoho a vím, že pro nezúčastněné jsou to zcela jistě jen banální záležitosti, ale pro nás děvčata jsou nezapominutelné. Často se ještě zasmějeme tomu, jak jsme na sebe volaly při radiových relacích: „Činara, činara ja pětuch, kak měňa slyšiš? Prijom.“

To bylo ještě to zajímavé období.

Po vypuknuti povstání na Slovensku bylo rozhodnuto — na pomoc povstání, přes Karpaty, směr Prešov!

Dnem 8.9.1944 začala Karpatsko-dukelská operace dvouhodinovou dělostřeleckou přípravou, které se zúčastnil i náš 1. dělostřelecký pluk pod velením škpt. Josefa Rady, ve spojení s dalšími čs. dělostřeleckými pluky a především s mnoha dělostřeleckými pluky 38. sovětské armády. Kolem osmé hodiny ráno se spustilo něco, co neumím výstižně popsat, ale dojem to byl ohromující. Země duněla výbuchy a ve vzduchu to burácelo ohlušujícím třeskem děl a minometů různých ráží, jako by se nad zemí rozevřelo peklo. Už jsem měla představu o dělostřelecké síle, ale druhý den ráno jsem začala poznávat, co je to válka vůbec.

V mlhavém ránu jsme se blížili ve studebakerech za nesnadného udržování rádiového spojení k místu, kde mělo být zřízeno stanoviště velitele (SV) k Machnuvce. Stále zřetelněji bylo slyšet i zlověstné rachocení pěchotních zbraní. Zastavili jsme na dvorku jednoho domu a dostali rozkaz přestěhovat spojovací i ostatní materiál do tohoto domku. Když jsem s telefonním přístrojem v ruce právě stála u okna, padla rána někde poblíž a jak jsem se úlekem skrčila k zemi, vysypalo se na mne sklo z okna. Když se dál zatím nic nedělo, vyhlédla jsem ven. Stál tam krásný hnědý kůň celý se třásl a jeho pravá noha se v koleně lomila, neboť nad ní visel celý kus utrženého boku jen na kůži a ze všeho prýštila krev. Jeho hlava byla stočena ve směru té bolesti a v jeho očích jsem viděla nejen hroznou bolest, ale lítost a výčitku — za co a proč? Byla to první oběť té hnusné války, kterou jsem viděla. Později jsem viděla raněné a padlé vojáky, byl to vždy otřesný zážitek, ale vyčítavé oči tohoto raněného koně se zapomenout nedají.

Události tohoto dne se řítily nepopsatelným způsobem. Byli jsme obklíčeni nepřátelskou palbou. Rozkaz — zakopat se; při rytí lopatkou mělkého okopu bylo třeba zároveň zajišťovat velitelské radiové spojení. Kolona koňských potahů, která vezla mrtvé a naříkající raněné z první linie fronty působila hroznými pocity. Vedle zastavilo auto a na něm ležel raněný. Měl roztržené břicho a vedle ležela vyhřezlá střeva. Prosil o trochu vody a nebo o milosrdnou poslední střelu. Ještě stále cítím tu hrůzu a zoufalství z bezmocnosti jakkoliv pomoci. To byly první doteky s frontovou realitou a další následovaly. Sama jsem nikdy raněna nebyla, ale nenávidím válku a nenávidím zbraně. Může se to kvalifikovat jako hloupost a naivita, ale můj syn nikdy nedostal hračku, která by znázorňovala jakoukoli zbraň.

Po tomto děsivě památném krvavém křtu naších volyňských a ostatních nováčků v Machnuvce a Vrocance, následovalo dobývání kót, vrchů a pahorků, které jak známo byly velice příhodné pro nepřátelskou obranu, ale nesmírně obtížné pro náš útok. Vzpomínám na dobývání pověstné kóty 534, kdy jsem po třech dnech urput-

ných bojů držela službu u telefonu na štábu u npor. Steina, který řídil podpůrnou palbu na této kótě a já jsem mu předávala hlášení z pozorovatelny. Když už se situace na kótě měnila toho dne asi počtvrté a když npor. Stein velel oddílům „Zastavte palbu! Už se zase vracíme“, jeho hlas byl zoufalý a promísený téměř se slzami lítosti. Vydalo to za všechna přímá pozorování, když takový ostřílený voják-velitel již od Sokolova podlehl zoufalství nad tou hrůzou umírajících vojáků. Boj o tuto kótu trval asi devět dnů a byla doslova prosáklá krví bojujících, dostala proto právem pojmenování „Krvavá kóta 534“.

Při přesunech za postupu naši jednotky bývalo často nutno pokračovat pěšky. Tentokrát bylo třeba přeběhnout roztroušeně přes pole mezi lesy k silnici, kde již stála naše auta. Rozběhli jsme se, ale nepřítel nás zpozoroval a palbou z kulometu nás pokropil, takže jsme zalehli, ale mnozí se již nezvedli. Tam zahynul des. Antonín Krupka, se kterým jsme před několika minutami hovořili.

Jindy při pěším přesunu lesem, jsme byli také zpozorování a ostřelováni. Viděla jsem před sebou vrak nějakého vojenského vozidla, tak jsem spěchala se pod něj skrýt. Hlavu jsem již měla v bezpečí, ale dále to nešlo, brzdou byla radiová stanice na zádech. V tu chvíli jsem měla různé myšlenky, ale že jsem vypadala jako pštros, to mne napadlo až později.

Vzpomínám také na komickou příhodu, která mne postihla, když jsem starostlivě vzpomínala na maminku, co by asi tomu řekla, kdyby věděla, jak málo se mi dostává vitamínů — ovoce a zeleniny, na což maminka vždy velice dbala. Když jsme jednou šli kolem pole s tuřínem, dopřála jsem si ho do přesyta a důsledek se brzy dostavil. Ukrutné bolesti v břichu, zvracení a průjem a to všechno mi aróma této plodiny tak zošklivilo, že dodnes nemám ráda ani kedlubny.

Jindy jsem zase psala domů v trojúhelníčkovém dopise, aby mamínka neměla starost, že vitamíny máme v ostružinách, které si mačkáme s cukrem. Ten cukr jsme vyměňovaly s chlapci za fasovanou kořalku, protože ho zas nebylo tolik, aby nám stačil do čaje i na takovou pochoutku.

Do přetěžkých dnů urputných bojů, strádání fyzického i psychického zasvitlo konečně slunko radosti a štěstí, a to když 6.10.44 zavlála na Dukelském průsmyku československá vlajka. Přicházeli jsme k dukelské bráně pěšky po odminované cestě a museli dávat velký pozor, abychom nešlápli vedle, neboť Němci velice důkladně zaminovali celé okolí přechodu. Těsně před bránou na stromě visely zbytky nějakého obleku. Řekli nám, že patří generálu Vedralovi-Sázavskému, jehož auto zde najelo na minu.

Prožívali jsme nepopsatelné pocity. Radost, dojetí, štěstí. Konečně jsme vstoupili na československé území!

Bohužel boje neustávaly a o každou píď naší československé země se muselo platit tím nejdražším — životy mladých nadějných lidí.

Listopad toho roku byl, jako obvykle, chladný a deštivý. Nocovalo se převážně v lesích, ve vlastnoručně vykopaných úkrytech, později již v bunkrech po Němcích. Stalo se velmi často, že do námi připraveného úkrytu začala zdola nebo přes strop zatékat voda a byli jsme vyplavováni jako myši. V německých bunkrech již na nás

nepršelo, dokázali si vybrat místo a bunkr vybudovat, ale zase nás trápily vši a boj s nimi byl čim dále, tím beznadějnější.

Nemohu nevzpomenout, jak jsem obdivovala děvčata ze Zakarpatské Ukrajiny — Justinu Babičovou, Annu Peregiňovou, Annu Kovtunovou a Hafii Hlebovou, telefonistky, které měly na starosti také obsluhu telefonní ústředny na velitelství dělostřelectva. Velitel 1. dělostřeleckého pluku škpt. Rada jim v nevybíravé vojenské hantýrce říkal „Anduly", ale moc dobře vím, jak si těch poctivých, do krajnosti obětavých a vždy spolehlivých telefonistek vážil, neboť nebylo situace, kdy by si ta děvčata s včasným natažením telefonních linek, odstraněním poruchy na linkách, rychlým zřízením telefonní ústředny a s její spolehlivou obsluhou. Byly to profesionálky v pravém slova smyslu. Válčily již od Sokolova.

Zimu jsme již některé prožívaly ve zbylých domcích zničených slovenských vesnic. Vánoce jsme si chtěly připomenout také nějakým chutnějším pečivem, tak jsme sehnaly po vsi nějaké produkty a pekly. Bylo to však chabé přilepšení. Smutek a touhu po domově nebylo čím zahnat. Držela jsem také v noci stráž kolem ubytovacího prostoru. Chodila jsem s puškou na rameni sem a tam a nepřála si nic, než abych tu pušku nemusela z ramene sundat. Zvlášť když z protější strany doléhaly až ke mně z ampliónů tklivé tóny koledy „Heilige Nacht". Taková podivná psychologie civilizace je ta válka!

Dále už se mi vzpomínat nechce, protože to vnímám, jako dlouhý řetěz neštěstí a trápení a až na jeho konci přišla ta vytoužená a nepopsatelně krásná chvíle „Kapitulace! Konec války!" Mnoho ód bylo napsáno na tyto nezapomenutelné chvíle. Bohužel i tato jediná a opodstatněná euforie neměla dlouhého trvání, zvlášť tam, kde se na válku hledělo od zeleného stolu.

Roudnice nad Labem v květnu 1998

Poslední raněný

Irena Malínská roz. Šmidtova, * 9.5.1925 Mlynov

Jak je to dávno, ale zdá se, že to bylo včera. Začátkem května 1945 se už čekalo na ukončení té hrůzy, toho pekla, které jsme prožívali různými způsoby: jiné to bylo v hlubokém týlu, docela jiné u nás v čs. jednotce. Několikrát se roznesla fáma, že válka skončila, ale vzápětí byla tato zpráva vyvrácena a k nám do nemocnice 1. čs. brigády přibývali neustále ranění. Nebylo jich sice už tolik jako před Duklou a na dukelském bojišti, ale ranění byli a umírali.

Když jsme překročili hranice mezi Slovenskem a Moravou, pocítili jsme tak citelný rozdíl, že se nám často srdce sevřelo. Nebylo to jen naší řečí, ale například: přejeli jsme kopce a dostali jsme se do Vsetína. Tam nás už čekala velká skupina místních občanů, kteří si nás rychle rozebrali do svých domovů, že jsme ani nestačili zjistit, kdy a kde se máme hlásit na velitelství. Porušili jsme vojenský řád, ale nebyla to naše vina, nýbrž to způsobila dobrosrdečnost těch hodných lidí ze Vsetína.

V těch dnech měl náš vojenský špitál tzv. odpočinek, pracovala pouze nemocnice 3. brigády. Já a moje kolegyně jsme bydlely v rodině dělníka ze Zbrojovky. Rodina bydlela v jedné obytné místnosti, která byla ložnicí a kuchyní zároveň, ale bylo tam

tak příjemně a čisto, všichni byli tak vřele srdeční, že jsme se cítily opravdu jako v peřinkách. V Praze právě začalo povstání, seděly jsme s ušima nataženýma u radiového přijímače a chytaly každou zprávu, kterou jsme s potížemi z éteru vylovily. Jak nám bylo? To si nepřejte vědět: oni tam bojují a my jim nemůžeme v ničem pomoci! Mezi Vsetínem a Prahou byla soustředěna velká Schörnerova armáda, s kterou se stále bojovalo. Bezmocnost je vždy mučivá. Během dvou dnů jsme se měli přemístit blíže k frontě. Při odjezdu jsme dostali od místních občanů autobus, abychom se prý nemuseli trmácet v koňských povozech a sanitních autech. Dar to byl velkolepý, měli jsme však to štěstí, že jsme jeli po silnicích plně osvobozeného území. Na rozblácených polních cestách by asi náš autobus neuspěl. Dodnes vzpomínám s velkou vděčností na senzační lidi ze Vsetína.

Náš krátký přesun skončil ve Fryštáku, kde ještě ráno toho dne, kdy jsme tam přijeli, speciální německá jednotka před svým odchodem postřílela několik místních občanů. V domě, kde jsme se s kolegyní ubytovaly, ležel jeden z nich na marách. Naši domácí, rodina Horákových, měla tři chlapce jako stupínky: Rudínka, Pavlíka a Tomíka. Hoši mohli na nás oči nechat a v této rodině jsme opět pocítily nesmírnou srdečnost a dobrotu.

Nemocnice byla umístěna ve škole; naše oddělení ležících bylo umístěno v tělocvičně. Oddělení nemocných, kde bylo např. několik zápalů plic, bylo až ve druhém poschodí na opačném konci budovy, starat jsme se musely o obě oddělení.

Fronta se však rychle posouvala kupředu a nemocnice se stěhovala za ní. Ležící ranění, kteří nebyli schopni transportu, museli zůstat na místě a tak se vyčlenila malá skupinka personálu, která se o tyto raněné starala. Tak tomu bylo i za dřívějších rychlých přesunů, já jsem byla vždy určena jako ošetřující sestra. Tentokrát s námi zůstal MUDr. Policer, který se k nám dostal z Anglie, jedna sanitářka, řidič se sanitkou, kuchař a dva lehce ranění na výpomoc. Zůstala zde také moje kolegyně Nelly, která byla v rekonvalescenci po břišním tyfu. Ta mi hodně pomáhala s nemocnými. Nemocným jsme dávaly zábaly a neustále u nich musel někdo být. Žertem jsme si říkali samostatná brigáda. Fryštátské ženy nám nabídly svoji pomoc, ale protože to nebylo přípustné, nosily nám alespoň kompoty a dietní bábovky, nedaly se jen tak odbýt. Těžce raněných zde zůstávalo 20 až 25 a asi kolem desítky nemocných. Všechny jsme postupně převáželi do zlínské nemocnice. Po přesunu brigádní nemocnice jsme měli ještě mnoho práce. Večer mi sanitárka nabídla, abych se šla do bytu vyspat. S vděčností jsem její nabídku přijala. Byl večer 8. května, asi kolem osmé hodiny začal místní rozhlas vyhrávat řízné Kmochovy pochody; všichni jsme běželi na náměstí, abychom se dověděli co se děje. Hlas z tlampače ohlašoval, že byla podepsána bezpodmínečná kapitulace Německa. Až se mi dech zatajil. Nikdy, nikdy na tu chvíli nezapomenu! Nemohla jsem tu zprávu tak najednou vstřebat, lidé kolem se objímali, líbali, smáli a plakali zároveň. Byla jsem tou zprávou tak zasažena, že jsem to musela někde vykřičet. Utíkala jsem do nemocnice, otevřela dveře a na prahu zavolala: „Chlapci, válka skončila! Je podepsána kapitulace!“ Odezva byla nadšená, ale velmi krátká. Oči všech byly obráceny k jednomu pacientovi a mně najednou došlo, že je zde raněný, který se snad ani nedožije rána. Sklíčeně jsem přišla k jeho palandě, sedla jsem na okraj a pohladila ho po studeném čele.

Odhrnula jsem mu propocené vlasy a nic jiného mne v tom duševním zmatku nenapadlo než se ho zeptat: „Máme všichni velkou radost z ukončení války, vy se netěšíte?“ Smutně se na mne podíval a tiše řekl: „Mám radost, ale já už to neužiju.“ Ještě jsem ho pohladila, v tichostí vyšla ven a teprve zde jsem se rozplakala. PROČ? Proč teď, když je po všem, musí ten chlapec, který ještě nevychutnal mládí, zemřít? Proč tolik lidí musí zůstat do konce života tělesnými nebo duševními mrzáky? Proč zůstalo tolik sirotků, vdov, plačících matek a sester? A to jsme ještě netušili, co nás čeká v naši milované vlasti, po které jsme tolik toužili. Večer byl klidný, tichý. Pomalu jsem se loudala k domovu a místo abych se těšila z té nejkrásnější chvíle míru, plakala jsem.

Když jsem ráno přišla do nemocnice do služby, chlapcovo lůžko bylo již prázdné. A byl konec války...

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel ***Zpravodaj*** *číslo 5-6/1993.*

Ženy na frontě! *Co ale říci o ženách jejichž fronta byla v zázemí? Dá se vůbec vyjádřit a nezasvěcenému čtenáři v souhrnu přiblížit osudy milionů žen válčících stran? Asi nikoliv.*

Jako výhled nějakou úzkou skulinkou může působit těch několik náhodně získaných příběhů, které dále uvádíme. Ukazují v jakýchsi vzorcích život našich babiček, maminek, manželek (i těch budoucích), sester a tetiček na Volyni ke konci války a v očekávání reemigrace. Je to stále jen maličká část splátky na dluh, který vůči ním, my muži, máme.

Zvláštní pozornost zasluhují svědectví dvou dívek ze dvou velkých českých obcí; z Kupičova na západním okraji Volyně a o 340 km dále na východ z obce Malá Zubovština, která je několik kilometrů za východní hranicí Volyně v bývalé Kyjevské gubernii.

Frontové zážitky z Kupičova

Miloslava Žáková, roz. Legnerová, *11.10.1933 Kupičov

V dubnu 1944, kdy kupičovští muži a některé dívky odcházeli do armády, měl Kupičov už leccos za sebou. Zažil několik německých provokací, při kterých Němci chtěli vyvolat přestřelku, a dokázat tak, že v Kupičově jsou „Banditen“. Místo toho se pokaždé setkali s neohroženým panem Václavem Kožňárem, který uměl německy a dokázal je přesvědčit, že Češi by mezi sebou žádné bandity netrpěli. Kupičov měl za sebou i dva ozbrojené útoky banderovců, kterým se za pomoci Poláků také ubránil, a nejméně dva silné nálety německých letadel. To nejhorší jej však teprve čekalo. Právě v té době se totiž octl přímo na frontě.

V předvečer odchodu našich vojáků do armády vypadala situace obzvláště beznadějně. Sovětská armáda ustupovala. Kupičovem se valily davy vojáků a proud „kaťuší“ směrem od fronty a lidé s hrůzou očekávali, až se za nimi objeví Němci. Ústup však byl naštěstí jen taktický. Brzy se z dolního konce Kupičova ozvaly charakteristické zvuky „kaťuší“, německý útok byl odražen a pak se vojsko i s „kaťušemi“ va-

lilo stejnou cestou zpět. Kupičov však nepřestal být cílem německých leteckých a dělostřeleckých útoků.

Při jednom soustředěném letecko-dělostřeleckém útoku shořela pravoslavná cerkev, vzácná dřevěná stavba z 18.století. Když útok začal, sovětští vojáci ukryli několik žen s dětmi ve svém krytu. Rány byly však tak silné a nepřetržité, že jsme s hrůzou očekávali, až některý šrapnel trefí i tento provizorní kryt. Když začala hořet cerkev, už jsme to nevydrželi a vyběhli jsme z krytu. Běželi jsme přes rozblácenou louku na nějaké bezpečnější místo. Maminka nesla nejmladší tříletou dcerku v náruči a my s bratrem jsme se museli starat sami o sebe. Bratrovi bylo osm a mně deset a měla jsem nastarosti tašku s jídlem pro všechny. Taška byla těžká, nohy se nám bořily a boty jsme měli celé rozmáčené. Jakmile jsme uslyšeli hvízdání šrapnelu, museli jsme sebou plácnout do toho marastu, a teprve když se šrapnel roztrhl, pokračovali jsme v běhu. Zastavili jsme se až v nějaké zahradě, která už byla mimo dostřel. Maminka tam bez dechu padla pod strom, byla celá rudá a dlouhou dobu na nic nereagovala. Měla jsem strach, že to nepřežije. Brečela jsem a třásla s ní, až zase popadla dech a začala nás vnímat.

Daleko nejhorší zážitek však mám z posledního bombardování Kupičova. Nálety a útoky byly na denním pořádku, a tak jsme většinu času trávili na samotách a v lesích mimo Kupičov. Nejnutnější věci jsme naložili na vůz, za něj jsme uvázali krávu-živitelku, maminka zapřáhla koně a jelo se. Nejčastěji jsme „tábořili“ na Komnátce, což byla samota s mlýnem a rybníkem vzdálená asi dva kilometry od Kupičova. Koně a krávy tam měli pastvu a já jako nejstarší jsem měla za úkol na ně dohlížet.

Jednou, když jsme zase „tábořili“ na Komnátce, byl krásný a mimořádně klidný jarní den. Sluníčko svítilo a jen občas se od fronty ozvala rána. Nebýt války, byla by to téměř idylka. Jako obvykle jsem s ostatními dětmi pásla krávu a koně, zatímco maminka se starala o mladší děti a připravovala něco k obědu. Měli jsme ještě babičku, ale ta s námi obvykle nejezdila, říkala, že už je stará a že bude „hlídat cháť“.

Na pastvě jsme si hráli jako obyčejně, když jsme najednou uslyšeli silný hukot letadel. Bylo jich nebývale mnoho, asi třicet, letěla neobvykle nízko a na křídlech bylo vidět rudé hvězdy. Nebyl tedy důvod se ukrývat. Ani sovětští vojáci v Kupičově se neukryli, jak jsme se později dozvěděli. S výkřiky „eto naši“ jim posílali pozdravné salvy. Letadla přeletěla nad Kupičovem, obloukem se vrátila, znovu nad něj nalétla a začalo „boží dopuštění“. Marné byly signály vojáků, letadla odletěla až po „splnění úkolu“.

Mně ta doba připadala nekonečná. Ležela jsem na břiše pod nějakým keřem, prsty zaryté do země, a kdyby to bylo možné, byla bych se zavrtala do země celá. Jen občas jsem se odvážila úkosem pohlédnout stranou, a tu jsem zahlédla, jak vedle mne odletují drny. Když bylo po všem, nasbírali jsme po celých lukách spoustu kulometných nábojnic.

Po chvíli, která mi připadala nekonečná, zase nastalo ticho. Připadalo mi, že snad nikdo z našich nemohl tu hrůzu přežít. Bloumala jsem po lukách a po tvářích mi tekly slzy. Oddalovala jsem tak okamžik, až uvidím maminku a sourozence mrtvé.

Maminka mě zatím taky hledala. Když mě uviděla, rozběhla se ke mně, vzala mě do náruče a plakaly jsme obě, tentokrát radostí.

Nikdo z lidí, kteří byli ten den na Komnátce, nevěděl, co se zatím dělo v Kupičově. Byly to vesměs matky s dětmi a bezpečnost dětí jim byla bližší než majetek, který zanechaly doma. Viděli jsme, že Kupičov hoří, a jen jsme doufali, že se nestalo nic babičce, která tam jako obvykle zůstala. Skutečně se jí naštěstí nic nestalo, a ani naše cháť neshořela. Většina ostatních takové štěstí neměla. Kupičov tehdy vyhořel asi ze dvou třetin. A to jen kvůli hloupému omylu nějakého velitele.

Fronta se stále nehýbala, a tak sovětské vojenské velitelství vydalo rozkaz k evakuaci civilního obyvatelstva. Když se Češi dozvěděli, že mají být evakuováni do města Kolki, požádali, aby mohli odjet do českých vesnic kolem Lucka, ve kterých řada rodin měla příbuzné a známé. Doufali, že je čeští krajané nenechají na holičkách, a měli pravdu. Byli velice vřele přijati i úplně neznámými rodinami.

Do „běženců“ se jelo většinou povozy naloženými jen tím nejnutnějším a dětmi. Ženy, které kočírovaly, z obavy, aby povoz příliš nezatížily, šly těch 60 km pěšky. Kdo měl štěstí, protekci nebo samohonku, toho odvezli vojáci nákladním autem. Nevím, jak k tomu došlo, ale jednoho dne jsem byla i já s babičkou, se sestrou a s několika dalšími lidmi usazena na vysokou hromadu ranců na korbě vojenského nákladáku. Jeli jsme cestou necestou a dalo nám dost práce se na těch rancích udržet. Řidič měl s sebou v kabině mladou Ukrajinku, a když se setmělo, zastavil a na dlouhou dobu s ní někam zmizel. Tak se stalo, že jsme do Lipin k tetičce Štěpánkové, sestře naší maminky, dorazili až pozdě v noci. Maminka s bratrem, který měl v té době zrovna spalničky, přijeli za námi povozem až za několik dní.

Fronta se u nás zastavila zrovna v době jarních prací. Lidé si netroufali vyjet na pole, protože každý takový pokus je mohl stát život. Naše maminka po tatínkově odchodu do armády však měla takový pocit odpovědnosti za obživu rodiny, že se rozhodla alespoň na kousku pole nasázet brambory. Přes odpor všech se jí to nakonec podařilo. Pomáhal jí strýček, který byl pro armádu moc starý, a můj osmiletý bratr. Ten dodneška vzpomíná, jak při hvízdání šrapnelu museli každou chvíli rychle zalehnout do brázdy. Po návratu z „běženců“ se počínání naší maminky ukázalo jako prozíravé. Jako jedni z mála v Kupičově jsme měli brambory pro sebe i pro mnoho ostatních.

Z „běženců“ jsme se vrátili v době žní. Na polích rozrytých zákopy se sklízely jen ozimy, jařiny se nestačily zasít. Sklízelo se ručně. Maminka kosila „hrabicí“, já jsem obilí odebírala a kladla na povřísla a jedna naše příbuzná vázala snopy. Domů jsme je svážely s maminkou samy. Podávala jsem a maminka rovnala fůru. Pro hubené desetileté děcko byly snopy příliš těžké, ale jinak to nešlo, protože kdybych snopy rovnala, fůra by se asi rozsypala.

Následující zimu jsme museli žít velice skromně. To však nebylo to nejhorší. Nejhorší bylo neustálé očekávání špatných zpráv o našich drahých na frontě. Každou chvíli někomu přišlo oznámení, že někdo z rodiny padl. Mezi prvními padl u Machnówky i maminčin nejmladší bratr Oldřich. Doma měl roční dcerušku. V listopadu přišla stejná zpráva o tatínkovu bratrovi Josefovi. Tehdy jsem plakala celý den.

Strýčka jsme s bratrem měli moc rádi a on nás taky, vlastní děti totiž neměl. Některé rodiny na tom byly ještě hůře, oplakávaly ještě více svých padlých.

Když se naši vojáci dostali na Slovensko, zdálo se nám, že mají vyhráno. Tatínek mi odtud poslal sešity, a dokonce plnicí pero, jaké v Kupičově nikdy nikdo neviděl, ani Prochor Hnatovič, ředitel naší školy. Pak byl však tatínek těžce raněn a do konce války a ještě dlouho potom ležel v Ružomberku v nemocnici. Tehdy se však už začalo proslýchat, že dojde k repatriaci. Od té doby celý Kupičov na nic jiného nemyslel. Nechtěli jsme totiž zažít už žádnou frontu.

Praha v červnu 1998

Prožito, protrpěno, zapsáno.

Anna Pišlová, roz. Černá, *14. dubna 1924, Malá Zubovština

…Cožpak to dovedeš vyjádřit
v jakých že časech jsi žila.
Jaká to nezměrná břemena
na ženská ramena lehla …
M. V.Isakovský

Moje rodná obec **Malá Zubovština** (do r. 1946 se jmenovala Kolonie Zubovština) vznikla v roce 1870, tedy v začátcích emigrace Čechů na carskou Volyň. Byla založena na rozhraní Volyňské a Kyjevské gubernie . Blízká sousední obec Novaki byla na Volyni, ale Malá Zubovština byla již v gubernii Kyjevské. Důsledek toho byl ten, že jsme v roce 1947, spolu s „pravými“ volyňskými Čechy, do vlasti našich předků, nereemigrovali. Snad se o to měli naši představitele obce více snažit.

Kolem roku 1914 v obci žilo 510 českých obyvatel a když jsme ji v roce 1993 opouštěli a stěhovali se do vlasti, bylo nás v obci celkem 1020 a z nich jen asi 50 obyvatel v Malé Zubovštině zůstalo. Patřila tedy k větším českým obcím a ve vší skromnosti mohu dosvědčit, že po celou dobu své existence byla širokému okolí příkladem z hlediska ekonomiky, kultury, školství, zdravotnictví ap. O tom všem by patřilo napsat více v kronice obce, ale já zde chci podat svědectví o životě a utrpení naších babiček, maminek a starších sester od počátku války, až do doby poválečné obnovy a nevím, nevím, zda najdu dost výstižná slova, abych to, co jsme i my děti s nimi prožily vám, milí mladší čtenáři, přiblížila.

V prvních dnech, kdy nacistické Německo věrolomně přepadlo Sovětský svaz, odešli do armády všichni práceschopní muži. Většina kolchozních koní a dobytka byla odehnána dále na východ, za Dněpr. Právě začínaly žně. Úroda byla mimořádně pěkná. Vše ale zůstalo na starosti ženám a nezletilým dětem. Obilí kosily ručně, vázaly a svážely k výmlatu, pak pro podmítání strnišť zapřahaly do ruchadel záhumenkové krávy (pokud kdo je měl) a sem tam koně, který v kolchoze zůstal. Zemědělské stroje, které se používaly v předválečném kolchozu, byly většinou vyrobeny v Čechách (Knotek a spol.), ale i naši řemeslnici byli šikovní a dokázali různé zemědělské stroje a nářadí vyrobit a to vše evakuováno nebylo.

Z kolchozu okupanti „německý statek“ neudělali. Půda byla rozdělena mezi rodiny a dodávky obilí, masa, vajec, mléka a dalších výrobků byly předepsány a tvrdě

vymáhány. Faktem je, že část půdy ležela v dalších letech okupace ladem¨, protože vše obdělat prostě nešlo.

Okupanti, jako všude jinde, omezili vyučování dětí, takže v naši sedmiletce se učil jen první až čtvrtý ročník . Sedmiletka byla obnovena ihned po osvobození.

V roce 1942 přišla další pohroma. Mladí lidé byli vyváženi do Německa na práci a z naši obce bylo odvlečeno 41 děvčat a chlapců. Můj otčím, Koníček, který mi byl dobrým otcem, zahynul v prvních dnech války a spolu se mnou, která jsem byla z prvního maminčina manželství, jsme zůstaly čtyři děti. Nejmladšímu bratrovi byly tři roky. V těžkých chvilkách si maminka posteskla: „proč jsem se podruhé vdávala - to aby bylo na světě více sirotků!?“ Abych unikla otrocké práci a mohla, jako nejstarší v rodině, mamince pomáhat, tak jsem se provdala. V osmnácti letech to je trochu brzy, ale měli jsme se rádi a prožili jsme spolu i v těch těžkých časech šťastné manželství. Škoda, že manžel se nedožil naších vnuků, z nichž mám nyní velkou radost.

Osvobození naší obce v roce 1943 proběhlo nejdříve prakticky bez bojů. U blízkého města Korosteni se však fronta zastavila a Němci prováděli protiútoky a proto mladí, zejména děvčata chodila kopat zákopy. Jednou to dokonce vypadalo tak, že se snad do naší vesnice Němci vrátí, ale brzy byli zatlačeni hodně daleko.

Po osvobození koncem roku 1943 trápení pokračovalo. Odrostlejší chlapci nastoupili do armády a po krátkém výcviku byli zasazeni do bojů. Mámy zase přišly o svoji oporu a veškerá starost a práce zůstala opět na nich a menších dětech. Navíc ihned po osvobození byla v obci zřízena polní nemocnice pro těžce raněné vojáky, kteří by nevydrželi evakuaci do hlubokého týlu. Naše děvčata po krátkém zaškolení vykonávala práci ošetřovatelek. Byla to pro ně velmi těžká a namáhavá práce. Chodily na směny a zejména v noci se velmi bály. Některé matky, pokud měly možnost, chodily s nimi a pomáhaly jim. Ranění leželi v naší pěkné škole, postavené v roce 1929, v kulturním domě, ve chlévech a stájích, které byly prázdné, protože dobytek nebyl. Mnoho raněných zemřelo a více než stovka vojáků z různých koutů Sovětského svazu je na našem zubovštinském hřbitově pohřbených ve společných hrobech.

Ihned po osvobození se znovu dal dohromady kolchoz a občané energicky nejen oseli na jaře veškerou půdu obce, ale pustili se již do oprav kolchozních budov, zvyšovaly se postupně stavy dobytka a koní, obnovovaly chmelnice.a sady. Velkou zásluhu na tom měl i předseda J. Vrabec, kterého si občané velmi vážili. Již v roce 1946 z bývalého Koníčkova mlýna byla vybudována elektrárna a obec byla v roce 1947 plně elektrifikována. Předtím, v roce 1945 začala fungovat nemocnice (25 lůžek) a v roce 1947 již měla 50 lůžek, z toho 20 očních. Vznikla dík nadšení, práci a umu MUDr. Jaromíra Pišla (zhodnocení jeho práce je uvedeno dokonce v encyklopedii Ukrajiny).

Válka ještě zuřila, ale již začala obnova zničené země. Ukrajina potřebovala uhlí a tak mládež byla posílána na obnovu Donbasu. Tak to bylo - jakmile děti odrůstaly a matky se těšily na jejich pomoc, musely děti z domu: na frontu, na nucenou práci do Německa, nebo obnovovat zničené hospodářství Ukrajiny.

Nejvíce zkusily ženy, jejichž manželé padli a zůstaly s malými dětní.. O moji mamince jsem se již zmínila. Takových bylo v obci více než padesát!. Uvádím jen příklady. S pěti sirotky zůstala Efrosie Černá. Se čtyřmi malými dětmi zůstala Marie Ornstová a umožnila jim vysokoškolské a středoškolské vzdělání. Čtyři sirotky zdárně vychovala také Marková, Běta Černá a Naďa Koníčková. Věra a Anna Gabrielová zůstaly každá se třemi sirotky.O dva syny a manžela přišla M. Erpsová a doma ji zůstaly tři dcery a syn, kterého vyvezli na nucené práce do Německa. Z rodiny Veselých se např. nevrátili tři bratři, čtyři bratři z rodiny Šolcových, čtyři z Ornstových..Z rodiny Chudobových padli tři synové a další těsně před válkou zahynul v důsledku stalinských represí. Většina z nich zanechala mladé manželky se sirotky. Žal matky, která přežije své děti, si těžko nezasvěcený představí.

Seznam padlých z Malé Zubovštiny obsahuje sedmdesát šest jmen. Co jméno to máma, která přišla o syna a navíc často vdova s malými dětmi. Nejinak, možná ještě hůře, tomu bylo po vsích a městech nejen Ukrajiny, ale dalších částí Sovětského svazu. Mnozí zde u nás nyní i záměrně zapomínají, že tito vojáci bojovali a padli za osvobození od nacizmu nejen své a naši země, ale dalších porobených národů Evropy. Pročpak takové „zapomínání“? Komu slouží?

Často jsem si myslela a myslím dodnes, jak silné, obětavé a vytrvalé byly naše matky. Vždyť to měly těžší než někteří vojáci na frontě. Ti měli jeden cíl, ale na křehká ramena žen padla všechna ta různorodá válečná tíha a nejdůležitější bylo zachránit děti před nemocemi a hladem. Nebudu široce připomínat hlad z neúrody v roce 1947 ale vím, že i za hladomoru v letech 1932/33 nikdo v Malé Zubovštině, a myslím, že i v žádné české obci na Ukrajině z hladu nezemřel. Také o to se zasloužily naše mámy. Co všechno zkusily, protrpěly a přesto dokázaly vše vyřešit den co den v těžkých dobách!

Považovala jsem za nespravedlivé, že se o jejich hrdinství na „týlové frontě“ po válce prakticky mlčelo, nedostávaly na rozdíl od frontových vojáků žádná vyznamenání nebo jiná morální ocenění při státních svátcích nebo při příležitostí svých životních jubileí. Tato nespravedlnost mne doslova trápila a jako předsedkyně klubu žen naší obce jsem nejednomu funkcionáři vyšších státních orgánů tuto nevděčnost a netečnost tvrdě vytýkala. Brzy jsem došla k názoru, že si my, ženy, opět musíme pomoci samy. Šlo o to, abychom trochu těm naším maminkám a babičkám zpestřily život, bez velkých slavnostních slov jím tím naznačily, že si jich vážíme a máme je rádi a to nejen my, ale i ta drsnější, mužská, část naši obce. Vždyť jsme v obci před válkou a poměrně brzy po válce měli dramatický, pěvecký, taneční kroužek a kromě dechovky dokonce dost slavný symfonický orchestr. Snadno se naši „kumštýři“ nechávali přesvědčit a pořádaly jsme besídky, kde jsem já, nebo jiné spolupracovnice z klubu žen vyprávěly nejzajímavější úryvky ze života přítomných žen, dále pěvecko-taneční večírky, kde se zpívaly i písničky přivezené našimi prapředky z Čech a tančilo při dechovce, nebo recitačně-pěvecká pásma, kde každé dílko bylo věnováno jedné z přítomných zasloužených. Největším mým potěšením bylo, když jsem viděla radost v očích a obličejích mých spoluobčanů. Soudím podle sebe, že morální podpora a ocenění má pro člověka někdy větší význam než materiální.

Vojákům, kteří bojovali, se právem staví pomníky. Na ženy, které toto vše prožily a vydržely, si vzpomněli snad jen básnici. Úvodní verš skvělé poemy jednoho z nich jsem si dovolila dát jako motto mého skromného svědectví..

Ano. Prožito, protrpěno a zapsáno pro ty, kteří neprožili.

Milovice nad Labem v září 1999

O Dukle tentokrát jinak

Václav Petříček, * 11.1.1926 Rapatov

Po prašné volyňské cestě, „šljachu“ jede selský povoz tažený jedním malým sibiřským koníkem a druhým, téměř o půl metru větším valachem. Před několika měsíci se tímto krajem přehnala znovu válečná vichřice, rudoarmějci vyměnili své utýrané koně za čerstvé ze zemědělských usedlostí. To nepovedené spřežení kočíruje asi čtyřicetiletá žena, po svém boku má syna v uniformě československé armády. Občas pohlédne zálibně, ale i s povzdechem na mladičkého vojáčka, kterému se pod nosem objevuje první chmýří. Ještě hodinu se bude těšit pohledem na něj, pak jí ho odveze vlak do dáli, směrem k frontě v Karpatech. Shledá se s ním ještě, nebo ho vidí naposledy? Při cestě přes Volyň se mohl doma zdržet pouze jeden den. Byl to však pobyt v slzavém údolí. Od manžela přišel z fronty dopis-trojúhelníček, to znamená, že dosud snad ještě žije. Mladší syn již dlouho neposlal ani řádeček. Když všichni muži odcházeli do čs. vojenské jednotky, přemluvila mladšího syna, aby ve svých šestnácti letech zůstal ještě doma. Po dvou měsících naléhání mu konečně dovolila odejít za ostatními do armády. A teď přišla ústní zpráva, prozatím ještě úředně nepotvrzená, že někde u Dukly padl.

V dálce se objevil protijedoucí selský povoz, na kterém sedí dvě ženy. Při setkání zastaví svoje spřežení a ustaraně se ptají na svého vojáka, který bojuje někde v Karpatech a dlouho se už neozval: „Vojáčku, opravdu jste o něm neslyšel? Je někde u dělostřelců, takový menší čtyřicátník s knírkem“. A pak si povzdechne: „Kdo ví, jestli je náš táta ještě naživu“. A hlas se jí náhle zlomí ve vzlyku.

Býval to běžný obrázek na Volyni v době, kdy na Dukle hřměla děla, vyly „kaťuše“ a rachotily pásy tanků. O hrdinských činech a strádání v zákopech toho bylo napsáno již mnoho, ale na zápas, který probíhal na českých vesnicích na Volyni, se jaksi stále pozapomíná. Opuštěné ženy, jejichž manželé a synové krváceli u Dukly a na jiných bojištích, se musely doma starat nejen o děti, o staré a nemocné členy rodiny, ale také se postarat o obdělání polí, o dobytek ve chlévech a o překonávání tisíce dalších každodenních trampot. Musely při tom zajistit povinný odvod dodávek státu, občas zajet s rancem na zádech do města, prodat na bazaru nebo na nádraží nějaké potraviny, aby ze stržených peněz zaplatily státu poplatky a nakoupily, pokud vůbec bylo kde, alespoň to nejnutnější. Koňmi jezdily na bazar jen výjimečně, protože koňů bylo ve vsi málo, tak se navzájem půjčovali. Dostat se s rancem do města pak bylo možno pěšky, autostopem nebo vlakem, ale v každém případě to bylo dobrodružství. Nákladní automobily se zastavovaly na silnici zvednutou rukou (žertem se říkalo: budu „hlasovat“) s láhví „samohonky“v dlani. Železniční síť byla

řídká a u pokladen na nádražích stály beznadějně dlouhé fronty a často se jízdenka dala získat jen podplacením příslušného železničáře. Na bazaru i na nádraží se to jen hemžilo kapesními zloději a podvodníky, takže se ženy často vrátily domu okradené. V noci se objevovali banderovci a vymáhali na bezmocných ženách naturální dodávky, často i nedostatkové oblečení a obutí. Navíc řádily loupeživé bandy, které si násilím vynucovaly vstup do „chátě“ a tam sebraly vše, co se jim hodilo. A ty naše udřené ustarané mámy a sestry to při všech potížích doma na Volyni přece jen zvládly.

Ať naše nedukelské hrdinky přijmou tuto skromnou vzpomínku jako nepatrnou splátku trvajícího dluhu.

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel ***Zpravodaj*** *číslo 6/1992.*

V Mirohošti po odchodu mužů do čs. armády

Miluše Dědková, roz. Průšová, *12.11.1927 Mirohošť

Na Volyni se život měnil tak, jak se měnily režimy a vlády. Pro ženy a dívky mojí a starší generace nastalo v Mirohošti nejhorší období po nastoupení mužů do 1. čs. armádního sboru v SSSR. Z některých rodin, např. Kalcovských v Mirohošti nastoupili čtyři synové. Jeden z nich s těžkým srdcem opouštěl manželku v devátém měsíci těhotenství a dvouletou dcerušku. Libuše, moje sestra, se přestěhovala, jak to dcery od pravěku v těžkých situacích dělají, k mamince, tj. k nám. Fronta byla nedaleko za Dubnem a tak se Mirohošť octla v přifrontovém pásmu a v něm je vždy těsno: byla u nás vojenská nemocnice, štáby, týlové jednotky a v důsledku toho bylo těsno i v naši cháti. Ve velkém pokoji leželi ranění, s babičkouv jejím pokojíčku bydleli dva důstojníci a my, dvě rodiny, jsme se tísnili v kuchyni a v jednom pokoji.

Těžká hodinka přišla na moji sestru v noci. Po ulicích všude stály hlídky a ty žádaly po průchozích heslo. Maminka heslo neznala a dceři pomoct musela: plížila se zahradami, přes ploty a příkopy k porodní asistentce a stejnou cestou přišly obě k rodičce. Kluk přišel na svět v pořádku, ale táta ho uviděl až jako tříletého v Československu.

Vím, že ženy jak v Sovětském svazu, tak v dalších zemích to měly za druhé světové války nesmírně těžké a že ty naše zážitky jsou oproti ním jen malinká kapička. Přesto chci vydat svědectví o starostech v tom našem mikrosvětě, jak jsem ho já, dospívající dívka, viděla a cítila.

Zejména to měly těžké ženy, které byly samy s malými dětmi. Dělej to jak umíš: pole se musí obdělat, aby bylo co jíst, dodávky stát také nesnižoval a desítky jiných starostí musíš řešit denně. V naší rodině jsme to vyřešili tak, že otec, pětapadesátiletý invalida z první světové války, maminka, sestra a já jsme pracovali na poli. Babička, které bylo v této době 78 let se starala o dvě malé děti a o domácnost. Jak to dokázala, to dodnes nepochopím.

Již za německé okupace jsme si zvykli na naturální směnu, protože se žádné průmyslové zboží nedalo koupit. Tento stav přetrvával, takže za obilí, máslo, slaninu, olej, se pořizovala sůl, kamínky do zapalovače, případně petrolej na svícení, sem

tam také obnošené šatstvo a obuv. Všechno ostatní jsme se naučili vyrábět: kůži na boty, mýdlo z kostí a odpadového tuku s přidáním louhu draselného, jáhly a kroupy všeho druhu, kávu z praženého žita a především univerzální platidlo „samohonku“. Rozdíl byl v tom, že nyní tyto výrobní profese musely zvládnout i ženy. Lidé z měst a z oblastí totálně zničených válkou to měli ještě těžší. Celé proudy zbědovaných lidí z Kurské oblasti, říkali jsme jim „Brjanšti“, očekávaly od nás pomoc. Nežebrali, nabízeli práci.

Jak se museli otáčet lidé ve městě, jsem měla možnost záhy vidět zblízka. Chtěly jsme získat vzdělání. Od září 1944 bylo zahájeno vyučování na střední škole v blízkém Dubně, tak jsme se přihlásily. Jenže... Řekne se v blízkém městě, ale když jsme denně musely urazit těch deset kilometrů tam a deset zpět, tak jsme brzy hledaly v Dubně podnájem. Našly jsme ho v české rodině, naši rodiče platili za každou z nás měsíčně asi 2 kg mouky, 1 kg sádla a nějaká vajíčka. Naše bytná, paní Špačková, měla dva syny na frontě, manžela a dceru v Německu. Jeden syn se po zranění vrátil domů. Ze surovin, které dostala za nájem pekla koláče, které vždy brzy ráno na „bazaru“ prodala a tak jsme ji cestou do školy potkávaly s prázdným košíkem. Uvařila nám oběd a odpoledne opět pekla. Starala se o nás jako o své a dovedla nám, čtyřem dospívajícím děvčatům, dobře poradit a pomoct. Se svými blízkými se sešla až po válce v Žatci. Rádi a vděčně na ní vzpomínáme.

Škola v Dubně byla vcelku dobře vybavena až na to, že v zimě nebylo čím topit. Tak jsme sedávali v lavicích ve válenkách a v teplých svrchnících. Učení bylo pro nás náročné ze dvou důvodů. Ukrajinský a ruský jazyk, ve kterých se přednášelo a bohužel také odpovídalo, jsme znali jen povrchně — doma se pochopitelně mluvilo česky. Druhý důvod byl ten, že z prestižních důvodů — vždyť jsme české děti — jsme se snažily dosahovat dobrých známek. Výsledek byl ten, že jsme se doma připravovaly i dlouho do noci.

28. září se v Mirohošti slavívalo Václavské posvícení. V roce 1944 bylo posvícení smutné. Ten den projížděly naším nádražím vlaky s raněnými vojáky 1. čs. armádního sboru. Na nádraží ženy čekaly a dychtily po zprávách o svých manželech a blízkých. Vlak na chvíli zastavil, dávaly jsme do vlaku koláče, hledaly své příbuzné a známé, nebo alespoň zprávu o nich.

Brzy nato se začali vracet domu muži po těžkých zraněních. Fronta postupovala k Berlínu a my jsme stále žily v naději, že válka brzy skončí. Nám, děvčatům v Dubně, hlásila zprávu o ukončení války naše bytná, paní Špačková. Ráno 9.5.1945 nás zvesela budila pokřikem: „Holky vstávejte, je konec války“. Ten den jsme místo do školy se šly toulat rozjásanými ulicemi Dubna.

V letě 1945 přicházely zprávy, že muži-vojáci se již na Volyň nevrátí a že se budeme stěhovat za nimi. Věřili jsme, že to bude brzy, ale zpráv bylo málo a věrohodných ještě méně. V září se vrátily na Volyň asi dva tisíce vojáků. Tvrdili, že se vesnice budou osidlovat pohromadě. Pro Mirohošť, že prý jsou určeny Liběšice u Litoměřic. Nestalo se tak.

Bylo po válce, ale v údělu žen se nic moc nezměnilo. Starost o děti, pole, výživu, dodávky, oblečení. Zásobování bylo stejné jako za války, tj. prakticky žádné, a tak se po půdách hledaly staré věci a přešívalo se, kolovrátky po babičkách a prababič-

kách se také snesly z půdy a předla se na nich vlna z ovcí a angorských králíků na svetry, ponožky, šály.

V červenci 1946 se v novinách objevila zpráva, že byla ratifikována mezivládní dohoda o přestěhování volyňských Čechů do staré vlasti. Někteří nad zprávou nedůvěřivě kroutili hlavami, protože nikdo nevěděl, co znamená „ratifikace“ a ono v tom může být nějaké čertovo kopýtko. Většina, ale nepochybovala. Tonička Kalcovská, která měla v ČSR manžela a dceru běhala po vsi, mávala novinami a volala: „Tak pojedem do Čech, už je to jisté“. Někteří se těžce rozhodovali. Jet? Nejet? Co nás tam čeká? Přesto ale začaly přípravy na dalekou cestu a zejména se připravovaly za svými muži manželky, které je neviděly již tři roky. Snažily se dostat přes hranice třebas nelegálně. Některé přemluvily styčného důstojníka Jindru Dědka a podařilo se jim to. Spontánně o tom vznikla roztomilá průpovídka:

„Jede Dědek přes vesnici, za ním běží tetky,
Vem nás s sebou, Jindro do Čech, my Ti dáme pětky“.

Průpovídka se týkala „tetek“ a co svobodná děvčata? Také jim to mužské plemeno scházelo. Se sovětskými vojáky, kterých bylo tehdy ve vsích hodně, si žádnou známost nechtěly dělat a navíc některé z těch, které vyprovodily před třemi léty své milé do armády se dovídaly neurčité zprávy, že snad ten její kluk se už v Čechách oženil. Ten rok čekání, tisící devětset čtyřicátý šestý, byl k nepřečkání.

Litoměřice v březnu 1998

Dovětek.

Autorku příspěvku a další dětí v Mirohošti nějaký čas učil ing. Jiří Lízálek z ČSR, spoluzakladatel Blaníku. Padl jako nadporučík tankista dne 6.4.1945 ve Tworkově v Polsku. Jako skromný pomníček - malou vzpomínku na něj připojujeme věnování, které do deníčku napsal své žačce, autorce tohoto příspěvku.

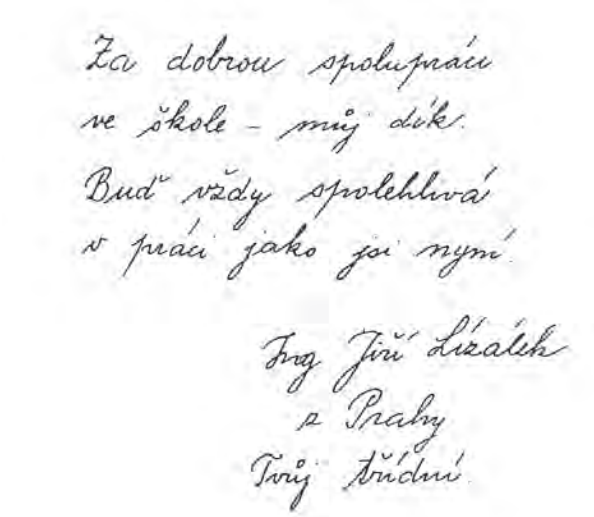
Za dobrou spolupráci
ve škole - můj dík.
Buď vždy spolehlivá
v práci jako jsi nyní.

Ing. Jiří Lízálek
z Prahy
Tvůj žňdní

Mirohošť, 24. května 1940.

C.

Oběti bojů ve vojenských jednotkách

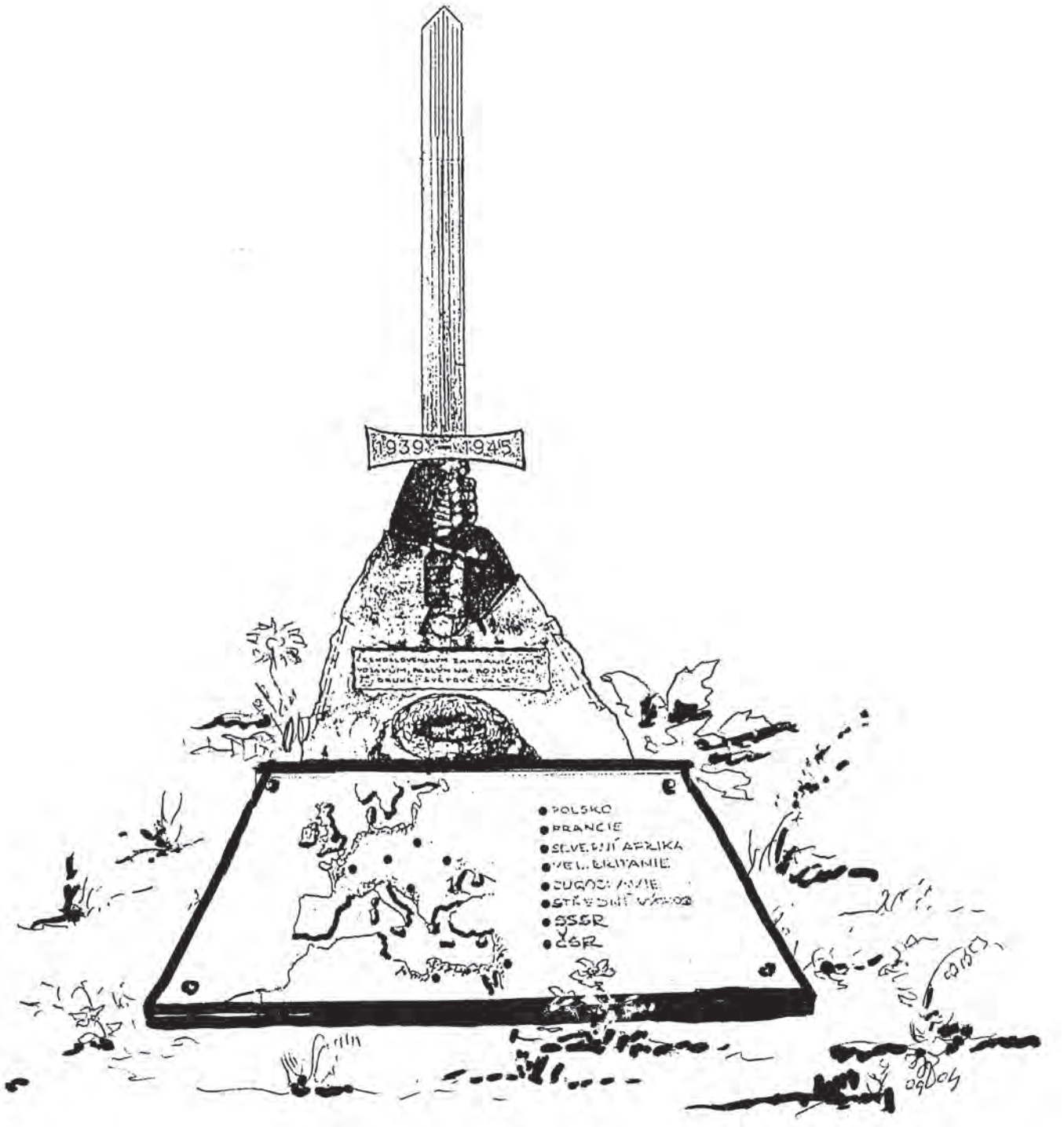

Jména volyňských Čechů - vojáků padlých, zemřelých v důsledků zranění a nezvěstných ve druhé světové válce jsou dále uvedena v seznamech, které jsou řazeny podle časového principu: v armádě Republiky polské, v Rudé armádě, partyzánských oddílech a v československých vojenských útvarech v SSSR. Způsob získávání údajů a z jakých dostupných oficiálních a neoficiálních pramenů byly údaje čerpány je obecně uveden v úvodu a konkrétně u jednotlivých seznamů. Podrobnější informace o jednotlivých zahynulých osobách, které se podařilo zjistit, jsou u jednotlivých jmen.

*Ve vojenských útvarech zahynulo: v armádě Republiky polské **46** osob, v čs. vojenských útvarech ve Velké Británii **2** osoby, v Rudé armádě **564** osoby, v sovětských partyzánských oddílech **31** osob, v polské Armii Krajovej **6** osob, v čs. vojenských útvarech v SSSR **1480** osob. **Celkem ve vojenských útvarech zahynulo 2129 osob.***

*K těmto obětem na válčištích musíme přičíst volyňské Čechy, kteří zahynuli v zázemí. Jejich jména jsou dále uvedena v seznamu zavražděných německou armádou (**460**), zavražděných příslušníky banderovských skupin (**401**) a v seznamu těch, kteří zahynuli jako civilisté při přechodu fronty nebo v důsledku jiných válečných událostí (**125**). **Celkem v zázemí zahynulo 986 osob.***

*Celkem se podařilo zjistit a zde uvést **jména 3115 volyňských Čechů, kteří zahynuli za 2. světové války a bezprostředně po ní — na frontě a v zázemí**. Jsme si vědomi toho, že seznamy nejsou úplné a proto uvedené počty jsou zřejmě **minimální**.*

*V poměrném přepočtu na počet volyňských Čechů v roce 1939 (kolem 40 000 osob) to znamená, že za **2. světové války zahynulo 7,79% volyňských Čechů!***

C 1.

V ozbrojených silách Republiky polské v roce 1939

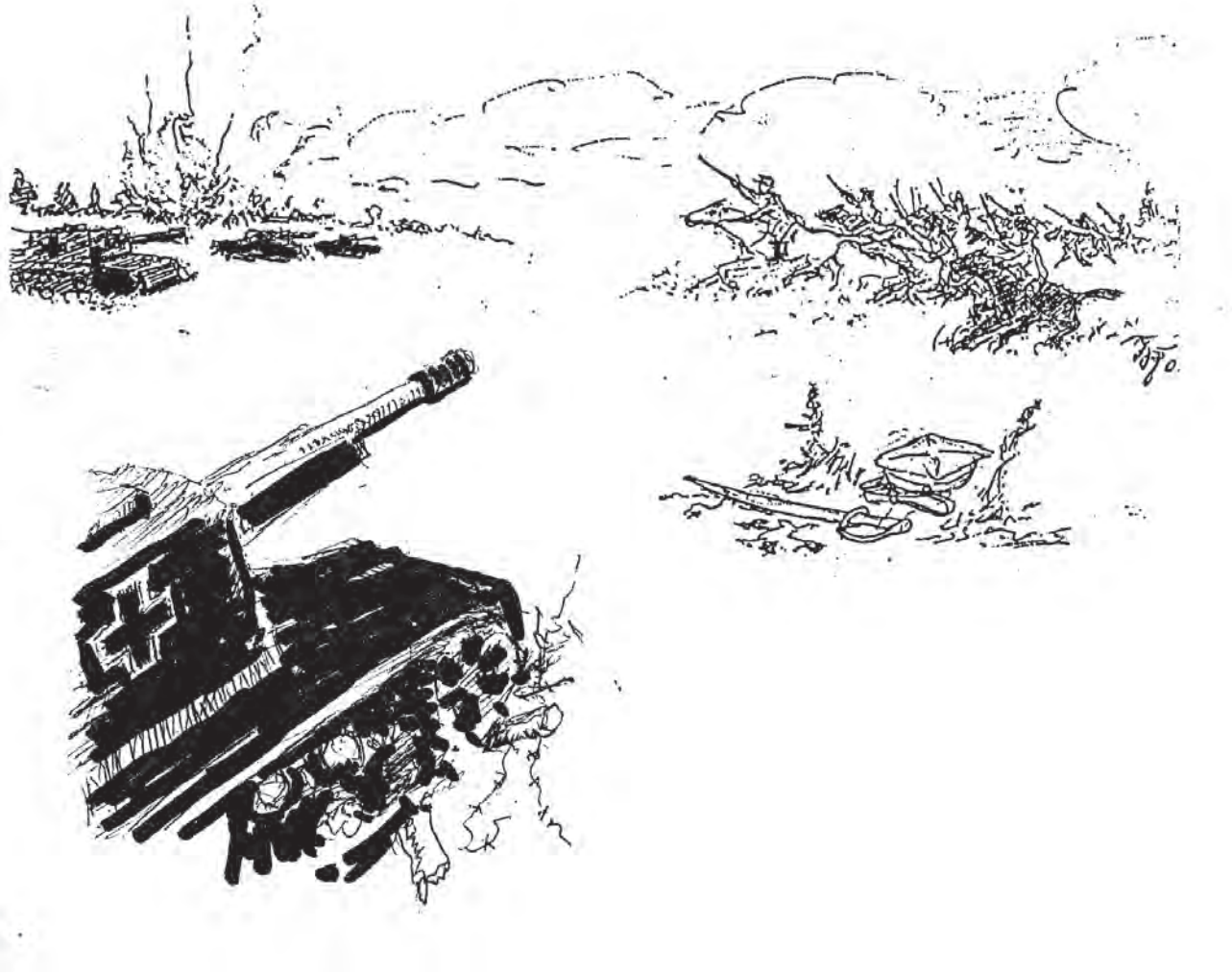

*Volyňští Češi **v západní části Volyně**, jako občané Republiky polské byli povinni plnit svou občanskou brannou povinnost a vykonávat základní vojenskou službu v armádě Republiky polské.*

Skutečnost byla taková, že k výkonu základní vojenské služby polské vojenské orgány povolávaly jen malý počet českých branců — odhadem sotva 5 až 10% z každého ročníku. Proto mezi volyňskými Čechy nebyly ve skutečnosti vycvičené zálohy a při srpnové mobilizaci v roce 1939 nastoupilo pravděpodobně ne více než tisíc až půldruhého tisíce záložníků a většina z nich do bojů ani nezasáhla.

Německo-polské války se tedy z volyňských Čechů bojů zúčastnili především vojáci základní služby, děleslоužící poddůstojníci pozemní armády, letectva a námořnictva a několik důstojníků, kteří byli téměř výlučně zařazeni v týlových službách. Celkem se dá odhadnout, že jejich počet nepřesáhl tisícovku.

Nicméně byli tak prvními Čechy, kteří se zbraní v ruce bojovali za druhé světové války proti armádě nacistického Německa a patrně první českou ženou, která v této válce zahynula jako bojovnice byla zdravotnice Libuše Dvořáková z Moštěnice při obraně Varšavy v roce 1939, (pravděpodobně jako příslušnice Przysposobienia Wojskowego - polské branné organizace).

*V připojeném seznamu jsou uvedena jména **45** volyňských Čechů, zjištěná z neoficiálních pramenů, kteří zahynuli v ozbrojených silách Republiky polské v září 1939 roku.*

S vojenskou porážkou v roce 1939 se polští vlastenci nesmířili. Ve Francii a posléze ve Velké Británii působila polská vláda, které byly podřízeny poměrně početné ozbrojené síly, zahrnující pozemní jednotky, letectvo a námořnictvo. Samostatná brigáda Karpatských střelců (Samodzielna Brygada Strzelców Karpatskich) se společně s Československým pěším praporem 11 - východním zúčastnila obrany Tobruku, jednotky z Velké Británie pak spojeneckého tažení v západní Evropě (mj. 1. Samostatná výsadková brigáda u Arnheimu).

V SSSR byla v letech 1941-1942 tvořena armáda pod velením generála Władysława Anderse, složená z polských vojáků, zajatých v roce 1939 Rudou armádou, z Poláků, deportovaných v letech 1940 - 1941 ze západní Ukrajiny a západního Běloruska do hloubi SSSR či sloužících v jednotkách Rudé armády. Na jaře a v létě roku 1942 byly všechny jednotky z SSSR na žádost polské vlády přemístěny na Střední a Blízký východ a po spojení s brigádou Karpatských střelců se v roce 1944 zapojily do bojů v Italii. Pro tuto část polských ozbrojených sil se často používá název „Andersova armáda“.

Od roku 1943 formovali polští levicoví aktivisté v SSSR vojsko, nepodléhající polské emigrační vládě ve Velké Británii, ale řízené polskými činiteli v Moskvě. Jeho prvním velitelem byl generál Z. Berling a proto je známo jako „Berlingova armáda“, která se v roce 1945 podílela na dobývání Berlína či osvobozování Československa. Toto vojsko bylo základem pozdější Polské lidové armády (Ludowego Wojska Polskiego).

Na okupovaném území předválečného Polska vznikaly různé odbojové struktury včetně partyzánských jednotek. Nejsilnější byla Armia Krajowa, podřízená polské

vládě v Londýně, další co do významu byla levicová Armia Ludowa a Bataljony Chlopskie. Na Volyni byla zformována partyzánská divize s názvem 27.volyňská pěší divize Armie Krajové (27 Wołyńska Dywizja Piechoty Armii Krajowej). Mnoho Poláků ale na Volyni bojovalo i v řadách sovětských partyzánských oddílů a v lokálních ozbrojených oddílech sebeobrany, stavěných proti systematickému vyvražďování polského obyvatelstva ukrajinskými nacionalisty. Ve všech uvedených složkách ozbrojených sil, pravidelných i partyzánských či sebeobrany, působicích na Volyni byli, pravda ve skromném měřítku, také volyňští Češi. V příslušných místech knihy jsou uvedeny osudy, nebo alespoň jména padlých těch z nich, která se podařilo zjistit.

Seznam volyňských Čechů, kteří zahynuli v armádě Republiky polské

Prameny:

1) NM ONČD Volyňská sbírka: Přehled kronik...Zpracoval J.Hofman.
2) SUA, fond Svaz Čechů z Volyně. Korespondence s pozůstalými, kteří žádali zprávy o padlých a nezvěstných. Zpracoval V. Širc.

Příjmení	**Jméno**	**Rok na-roz.**	**Obec** (narození ne-bo bydliště)	**Kdy a kde zahynul**	**Poznámka**
1	2	3	4	5	6
Anděl	Alois	1917	Noviny Č.	1939,v zajetí	
Braslavský	Petr			v zajetí	
Cálko	Kazimír			v r 1945	letec ve Velké Britanii.
Čech	Vladimír		Moldava II		
Čechák	Josef		Huleč	1939	
Dombrovský	Česlav				
Dus	Karel		Olyka		
Dvořáková	Libuše		Moštěnice	1939, Varšava	zdravotnice
Gajderovič	Waldemar				
Griň	Václav				
Horbač	Štěpán		Lipiny		
Horna	Václav		Kvasilov	1939	
Charouzek	Jaroslav		Niva Hubin-ská		
Chmelař	Václav		Lipiny		
Janeček	Josef		Luck	1939	
Jiránek	Antonín		Ostrov	1939	
Jon	Antonín		Staviště		
Krasnický	Měčislav				
Krejčí	Václav				
Kvarda	Antonín		Noviny Č.	1939, v zajetí	
Laucha	Petr			1945	
Ledvina	Antonín	1905	Kupičov	v zajetí v SSSR	
Macák	Petr		Sofievka	1939	
Minďuk	Filip	1914	Ostrov	1939	
Mojzík	Josef		Monov u Lucka	1939	
Nejedlý	Jan, Jan	1918	Komárovka, Brody	1939, nezvěst.	
Olmr	Josef	1907	Kvasilov	1939	

Opočenský	Jan	1910	Boratín	1939, v zajetí	
Pátek	Julián		Teremno	1939	
Petyhorský	Michal		Luck		
Pilch	Josef				
Pokorný	Josef		Volkov		
Socha	Vladislav				
Stepaňuk	Pavel				
Suprovič	Štěpán		Dlouhé Pole	1944	
Šmidberský	Antonín		Krupá-Hranice	1939	
Štech	Jaroslav				
Štěpánský	František				
Tomský	Kazimír				
Trochimčuk	Václav		Černá Loza	1939, Chelm	
Tuček	Adolf		Vilémovka	1939	učitel
Uhlíř	Václav		Radov		
Vítek	Vladimír			4.5.40, torpedobo-rec GROM, Narvik	
Votava	Vladimír		Újezdce		
Zaremba	Antonín				

Seznam volyňských Čechů, kteří zahynuli v partyzánských oddílech polské Armii Krajowej v letech 1942 -1944

Houžvic	Václav	1909	Kupičov	1943	
Houžvic	Václav	1896	Kupičov	1944, na Bugu	
Olfans	Josef		Mlynov	1944, u Kiverců	
Urbanovič	Severin		Dlouhé Po-le	1944	
Zápotocký	Bohuslav	1909	Kupičov	1943	
Zápotocký	Jaroslav	1912	Kupičov	1943 mina	

Cvičné náboje

Jiřina Zárecká, roz. Suchá, *****23.10.1925 Kněhyninky, †16.10.1998 Podbořany

Večer 31. srpna 1939 jsme se uložili ke spánku netušíce, že to bude naše poslední mírová noc. Hned časně zrána nás probudily detonace padajících bomb na město Luck, ležící od našíčeské obce Kněhyninky přímočaře jen 3 km.

Celá rodina vyběhla ven a s hrůzou pozorovala přes nás nalétávající svazy bombardérů, které svůj zkázonosný náklad shazovaly do okolí nádraží a kasáren v západní části města. Nejdříve detonace výbuchů, potom sloupy kouře, nehledě na hrozné vědomí, že právě v tom okamžiku umírají lidé, které ještě neměl kdo varovat.

Naštěstí naši obec v tento den navštívili jen hloubkaři, kteří sledovali každý větší pohyb na silnici Kovel'-Luck a nelítostně stříleli do bezbranných lidí, utíkajících z hořícího města. V dalších dnech měli nacisté na silnicích významnější cíle: osobní automobily s polskou vládou a generalitou, prchající před Hitlerem do Rumunska. Pátá kolona poskytovala letcům přesné informace. Jako příklad: maršálek Rydz-Śmigly byl v biskupském paláci nad řekou Styr sotva tři hodiny a už okolní čtvrt Lucka lehla v troskách a v nich stovky nevinných lidí.

Asi tak šestý-sedmý den války zaklepal na naše dveře polský vojín. Bylo to v pravé poledne a my jsme právě seděli v kuchyni u oběda. Voják poprosil vodu, ale když otec viděl jeho zarostlou tvář a zarudlé oči od nevyspáni, pozval ho s námi ke stolu. Jedl mlčky a rychle, snadno se poznalo, že to bylo jeho první teplé jídlo po několika dnech. Otec, jako snad každý muž v té době, navázal hovor o válečné situaci. Chudák, nevěděl toho o nic víc než my. Vyndal ale z kožené brašničky u opasku dvě sady slepých nábojů a položil je na stůl... „Tak se podívejte co nám dali, abychom bránili svou vlast“... smutně se podíval na červené a modré kuličky ze dřeva a dodal — „nacisté na nás šli v tancích a s jinou bezvadnou výzbrojí a co my? Nám nestačila jen statečnost“ a nenápadně si otřel slzy.

Voják se zvedl, matce poděkoval za jídlo a otci chlapsky potřásl rukou. Náboje do pušky zůstaly ležet na stole. Byla jsem to já, kdo si je ponechal na památku, ačkoliv babička hudrovala, abych je zahodila. Pro klid její duše jsem je ukryla na půdě pod střechou.

Ani jsem je nevyndala, když jsem se po téměř čtyř a půl letech přihlásila, stejně jako stovky dalších volyňských českých děvčat, do československé vojenské jednotky v SSSR. Nač taky. Naši vojáci cvičné náboje nepotřebovali a já jen snad jako suvenýr. Mojí zbraní byl beztak obvazový materiál a injekční stříkačka. K tomu jsem si nesla z rodného domu snad to hlavní —odhodlání pomáhat raněným za všech okolností.

Podbořany v prosinci 1997

Nevšední osudy mého bratra Arsena

Ing.Boris Zajíc, *15. května 1924 Huleč Česká

Náš rod je poněkud zvláštní. Dědeček z otcovy strany Václav Zajíc se přistěhoval na Volyň z obce Chrást na Kutnohorsku a jeho žena, naše babička, byla Češka, rozená Dvořáková. Zvláštnost způsobil náš tatínek Antonín Zajíc (*20.října 1878 Huleč Česká, †8.srpna 1963 Kolešovice u Rakovníka), který si vzal za manželku Ludmilu Hłowackou, dceru ukrajinského pravoslavného faráře a její matka, naše babička z maminčiny strany, byla Polka, rozená Linczewska. Tak jsou v našem rodě kromě genů českých zastoupeny také geny dvou hlavních národností žijících na Volyni.

Můj bratr, křtěný Arsenij, se narodil v roce 1907 v obci Novosilky, v újezdu Vladimír Volynskyj, který je nejzápadnějším újezdem carské Volyňské gubernie. Mezi mnou a bratrem byl tedy věkový rozdíl 17 let.

Za první světové války vojska vilémovského Německa obsadila západní část Volyně a moji rodiče před nimi uprchli až k Žitomiru. Tam maličký Arsen dostal první představu o hrůzách války, revoluce, nepokojů a zmatků, v nichž se můj otec své rodině na nějaký čas ztratil. Maminka se s Arsenem uchýlila do Hulče České v západní části Volyně, k otcovým rodičům a v roce 1918 se jen díky šťastné náhodě za nimi dostal také otec. Tatínek učil v carském Rusku a od r. 1921 v polském státě na obecných školách, ale po doplnění patřičného vzdělání byl ustanoven pravoslavným duchovním česko-ukrajinské farní obce.

Bratr absolvoval základní školu s ruským a střední školu s polským vyučovacím jazykem, na níž se učil také ukrajinštině. Dva roky vykonával základní vojenskou službu v armádě Polské republiky a pak se neúspěšně ucházel o místo učitele v České matici školské, která sídlila v Lucku. V těchto třicátých letech postihla celý svět, nejen Polsko, velká hospodářská krize a nezaměstnanost. Bratr tedy zůstal v Hulči, kde pomáhal rodičům obdělávat kousek jejich pole a z toho živil rodinu. Kromě toho, bez nároku na plat, pracoval jako jednatel Českého klubu v Hulči, působil v Sokole jako cvičitel, a zúčastnil se také všesokolského sletu v Praze.

Před přepadením Polska nacistickým Německem v roce 1939 byl mobilizován do armády a od této doby ho již nikdo z naší rodiny neviděl. Jeho osudy, které dále uvádím, jsem se dověděl z písemného styku s ním a z hrstky jeho osobních dokladů, které jsem získal při jeho pohřbu v roce 1966 ve Velké Británii.

V bojích o Pomořansko se málem utopil ve Visle, byl tam zajat a nejdříve umístěn v zajateckém táboře STALAG IVA odkud rodině docházely na Volyň fotografie a dopisy s razítkem „geprüft - cenzurováno“. Zajatcům z polsko-německé války nacisté leccos umožňovali: zaměstnání i částečně pobyt mimo tábor a mému bratrovi umožnili dokonce studium na *Ukrajinském technicko-hospodářském institutu dálkového vzdělávání v Poděbradech*. Dostával a posílal poměrně mnoho dopisů, což mu usnadnilo napojení na spojeneckou výzvědnou síť. Jeho největším úspěchem bylo to, že předal spojencům údaje o umístění a druhu výroby podzemní vojenské továrny poblíž Eisleben bei Halle, které získal od zamilované ženy německo-španělského původu, jež měla v této zbrojovce kontakty na nějaké vedoucí činitele. Jak se dověděl a mně po válce napsal, byla tato továrna spojeneckým letec-

tvem zničena. Za svůj největší přínos v boji proti nacizmu považoval svůj podíl na zpravodajském zabezpečení této akce. Bližší údaje o míře a rozsahu tohoto podílu se jen stěží mohl dovědět.

Z více důvodů bylo nutné, aby z tohoto prostoru zmizel. Dosáhl toho, že byl nasazen do Jugoslávie, kde ovšem probíhala krutá partyzánská válka. Podařilo se mu dostat do části Itálie, kterou okupovali Němci a po několika pokusech, s velkým rizikem, překročit frontu vstříc postupujícím spojeneckým vojskům. Nejdříve se snažil vstoupit do československé zahraniční jednotky. Styčný důstojník, který měl nábor dobrovolníků na starosti, se vyjádřil v tom smyslu, že do československé zahraniční armády přijímají pouze skutečné Čechy a Slováky a ne „nějaké volyňské". Snad mu v bratrově češtině vadil polsko-ukrajinský přízvuk.

V armádě generála Władysława Anderse pak bratra jako vojáka předválečné polské armády, který již proti nacistům bojoval, přijali bez váhání a pochybností. Byl začleněn do 3 Divizii Strzelców Karpatskich, v niž ve čtvrtém praporu se zakrátko stal velitelem čety. Po dobytí Ancony se chystala jarní ofensiva a bratr se ji s podřízenou četou celé zúčastnil. Boje byly tvrdé. Jen v 2.polském sboru, v jehož sestavě byla také 3. divize, bylo více než čtyři tisíce padlých a 15 tisíc raněných. Z třicetičlenné čety, které bratr velel, padlo osm, zraněno bylo třináct a bojeschopných tedy zůstalo jen devět vojáků. Projevem uznání statečnosti čety bylo také udělení britských válečných medailí (War Medal).

Po ukončení vojenských operací v Itálii byl bratr přemístěn s celou touto armádou do Velké Británie. Uvažoval o reemigraci do Československa, ale ihned po válce poněkud zaváhal a převrat v roce 1948, který jsem mu v dopisech kriticky komentoval, ho od reemigrace odradil. Až do jeho smrti koncem prosince 1966 jsme si dopisovali, protože získat devizový příslib do Velké Británie se mi nepodařilo. Získal jsem ho bez velkých průtahů až pro cestu na bratrův pohřeb. Přivezl jsem nějaké jeho doklady ale hlavně urnu s popelem, kterou jsme uložili do matčina hrobu na Olšanských hřbitovech

V roce 1968 jsme s manželkou zůstali ve Velké Británii, podle úřední terminologie „bez souhlasu československých úřadů". Náš pražský byt byl neprávem zcela vyklizen, takže v roce 1974 po návratu do Prahy v rámci amnestie, jsem většinu bratrovy korespondence nenašel. Musel jsem spoléhat především na svoji paměť a proto se může zdát, že tato vzpomínka je ochuzena o přesnější data.

Praha, v lednu 2003.

Nevšední osudy českých vojáků v polské Adersově armádě

Bohuslav **Chour**, nar. 6.10.1907, v Kupičově, † 3.11.1991 v Buškovicích v Čechách, povoláním truhlář. Dne 24.1.1929 spolu s osmi kupičovskými rodinami se odstěhoval do **Argentiny**. Dne 25.7.1942 se přihlásil jako bývalý polský státní příslušník dobrovolně do polských ozbrojených sil na Západě. Zúčastnil se spojenecké invaze pravděpodobně polské v sestavě 1.samostatné výsadkové brigády, která se vyznamenala u Arnheimu a která měla mimořádně velké ztráty. Po válce se vrátil do Kupičova a spolu s ostatními reemigroval do ČSR. Někteří krajané měli vůči němu výhrady, ale asi by bylo málo takových, kteří by jako on opustili mírový život za mořem v Argentině a odešli dobrovolně do války.

Svob. Václav **Košťál,** nar. 3.4.1913 v Kupičově, povoláním sládek. Celá rodina se za I. světové války přestěhovala do Kvasilova. V době přepadení Polska nacistickým Německem pracoval v pivovaře v Řešově. Snažil se ilegálně přejít přes novou německo-sovětskou hranici přes řeku Bug na Volyň. Byl zadržen, odsouzen na tři roky, pracoval na Bělomorkanálu a ve Vorkutě. Dne 14.2.1942 vstoupil do polské (Andersovy) armády. Dne 8.11.1943 se hlásil v Jeruzalémě u čs. vojenské mise do čs. armády. Nebyl však propuštěn z polské armády a proto nebyl přijat. Bojoval u Monte Cassina a obdržel Krzyż Monte Cassino. Po válce zůstal v Československu. Osvědčení podle zákona 255/46 Sb. obdržel třináct let po válce.

Jaroslav **Kučera**, nar. 1919 v Kupičově, povoláním krejčí. Dne 6.5.1941 nastoupil s dalšími šesti vrstevníky základní vojenskou službu v Rudé armádě k útvaru těžkého dělostřelectva v Achtyrce. Jeho nerozlučným přítelem, s nimž dlouho sdílel stejný osud, byl Josef **Kytl.** Bez dostatečného výcviku byl jejich útvar nasazen do obranných bojů u Kyjeva a záhy nato, jako nespolehliví občané ze západní Ukrajiny, byli odzbrojeni a posláni do stavebního praporu v Orienburku-Čkalově. V Dungasu je dne 17.11.41 vzali do svého vlaku Poláci, kteří jeli do polské (Andersovy) armády. Tato armáda se však začala formovat poněkud později a proto šli dobrovolně pracovat do kolchozu, prodělali hlad, tyfus a jiné vážné svízele. Do polské (Andersovy) armády vstoupili v březnu 1942 a brzy se pak octli v Persii a Palestině. Zde Josef Kytl vstoupil do čs. jednotky — 200. čs. protiletadlového dělostřeleckého pluku - východního a Jaroslav Kučera v sestavě 3 Samodzielnej Dywizji Strzelców Karpatskich se zúčastnil útoku na Monte Cassino. Po válce odešel do Anglie a po roce 1948 se trvale usídlil v Kanadě.

Josef **Žitný**, nar. 1904 v Kupičově, † 1978 Buškovice v Čechách, povoláním kovář. Vykonával základní vojenskou službu v armádě Republiky polské jako řidič a měl tu čest, že v automobilu čs. výroby vozil také předsedu vlády Josefa Pilsudského. Po přepadení Polska Německem byl mobilizován, dostal se do sovětského zajetí a spolu s dalšími zajatci pracoval v dole v Krivém Rogu. Jako trest za vzpouru proti nelidským podmínkám byli odesláni na sever k polárnímu kruhu. Odtud přes vyvezené polské rodiny poprvé navázal písemné spojení s rodinou v Kupičově. Vstoupil do polské (Andersovy) armády a jako tankista se zúčastnil útoku na Monte Cassino. Po válce odjel do Anglie, pak do Polska, odkud s pomocí Červeného Kříže opět navázal spojení s rodinou v ČSR. Jeho žádosti o reemigraci úřady nevyřizovaly, proto ilegálně přešel polsko-československou hranici a za trest musel jeden měsíc pracovat v kamenolomu. Po devíti letech se sešel s manželkou Annou a synem Jaroslavem (*1931)[1)].

Metoděj **Půlpytel**, syn českého učitele Karla Půlpytla (učil asi 3 roky v Kupičově). Měl touhu se stát námořníkem, ale v polském vojenském námořnictvu směli sloužit jen osoby polské národnosti. Metoděj se proto zřekl české národnosti, sloužil v polském vojenském námořnictvu, za války se stal příslušníkem US NAVY a podle vyprávění kupičovského rodáka, který několik desetiletí žil v USA, prý Metoděj v Tichomoří sestřelil japonské letadlo.[2)]

Vladimír **Větrovec**, nar. 1907 v Novinách Č, † 1948 Skotsko. Byl již ženatý a otcem malé dcerušky, když ho v roce 1940/41 někdo udal proto, že v hospodě prohlásil, že „Stalin bude tancovat tak, jak bude Hitler pískat". Byl za to v Dubně odsouzen na 6 let nucených prací a vyslán do okolí Archangelska. Z nucených prací sběhl. Ujal se ho prostý vesničan, který ho odvezl ke svým příbuzným. Od nich se pak přihlásil do polské (Andersovy) armády. Zúčastnil se útoku na Monte Cassino, kde byl velmi těžce raněn. Po válce v době léčení v Itálii poslal manželce na Volyň dva dopisy: Obyčejný byl poštou doručen ihned, doporučený až po půldruhém roce naléhání. Vladimír byl převezen do Skotska, kde pokračovalo jeho léčení. Mezitím do ševcovské dílny Ignáce Větrovce v Žatci, přišel Josef Kytl a sdělil mu, že jeho bratr Vladimír byl s nim v polské (Andersově) armádě, ale že jeho další osudy nezná. Ignác Větrovec přes Švýcarský Červený Kříž zjistil bratrovu adresu a Vladimír mu ihned odepsal. Tak bratři opět navázali ztracený kontakt. Manželka Vladimíra, Naďa, již před reemigraci onemocněla tuberkulózou a zemřela v ČSR. Vladimír usiloval o reemigraci, avšak jednání se protahovalo až do února 1948 a nakonec vše vyřešil jeho skon.[3)]

Václav **Hrnčíř**, nar. 10.9.1910 v Mirohošti. Vystudoval ve Lvově hudební konservatoř a stal se členem orchestru Lvovského divadla. Těsně před vypuknutím války byl s orchestrem na zájezdu v západní Evropě, a proto se na Volyň vrátit nemohl. Jako občan Republiky polské vstoupil ve Velké Británii do polských ozbrojených sil na Západě. Zúčastnil se italského tažení a je o něm známo, že po dobyti Monte Cassina troubil slavnostní fanfáry. Po válce se vrátil do Československa, shledal se se svoji manželkou Věrou roz. Koptovou a usídlili se v Litoměřicích.[4)]

Volyňští Češi, kteří podle různých neoficiálních pramenů, vstoupili v SSSR do polské (Andersovy) armády ale nejsou o nich známy podrobnosti: Josef **Rajm,** Mikuláš **Štihlovský,** Vladimír **Kořán.**

---

1) *Medailónky kupičovských občanů byly sestaveny podle podkladů Václava Kytla a PhDr. Miloslavy Žákové, CSc. zaslaných autorovi dne 18.5.98. Viz také* Kytl, V., Zápotocký, V., Žáková, M.: „Kupičov, jak nám o něm vyprávěli, fakta a jména". Praha 1997.
2) *Z knihy* Kytl, V., Žáková, M.: Obrázky z Kupičova. Praha 2000.Stran 138. Strana 56.
3) Podle vyprávění jeho synovce Jiřího Větrovce (*1931) zapsal Jiří Hofman, Praha 2002.
4) Podle vyprávění Miluše Dědkové (*1927), rodačky z Mirohoště, zapsal Jiří Hofman, Praha 2000.

C 2.

V Rudé armádě
v letech 1941-1945

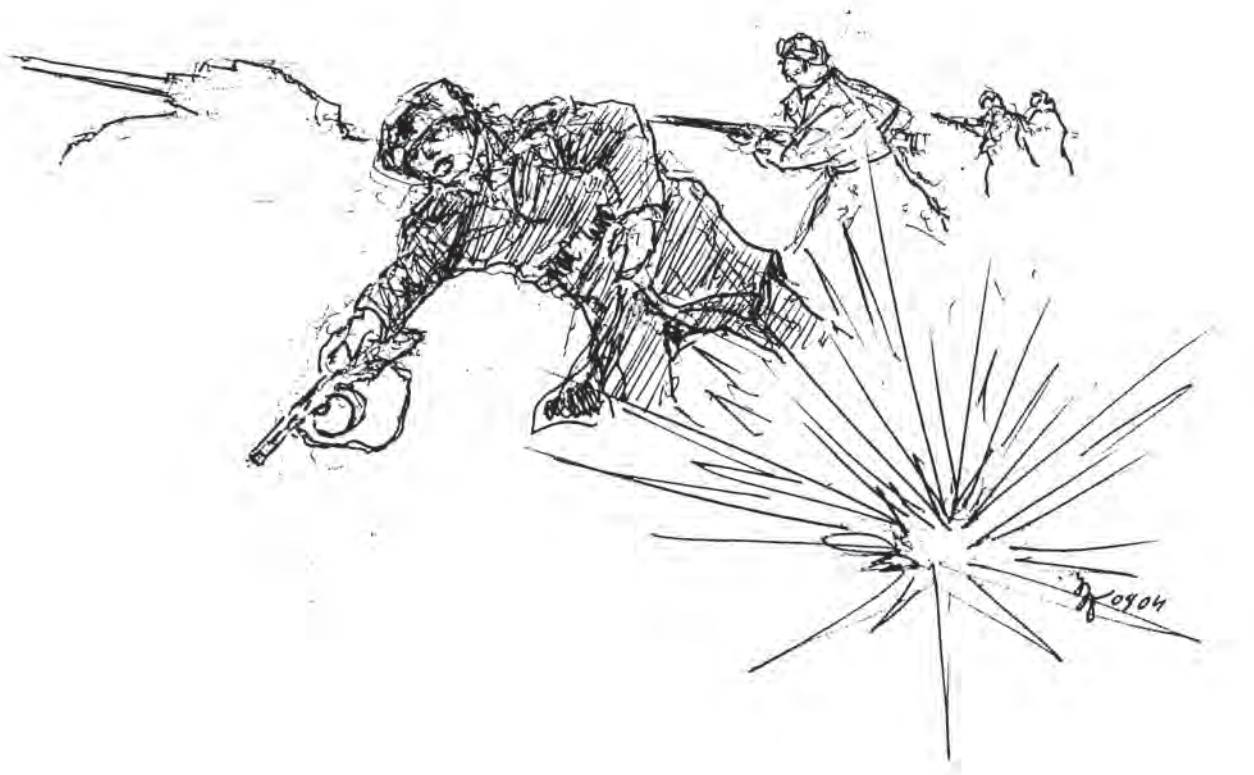

V Rudé armádě (změna názvu na Sovětskou armádu byla provedena až mnohem později) sloužily v předvečer války a za války různé skupiny volyňských Čechů: branci, kteří nastoupili k normálním útvarům v míru a za války, mobilizovaní do stavebních praporů (obdoba PTP v ČSLA padesátých let), narychlo mobilizovaní v právě osvobozených oblastech. Rozdíl byl mezi skupinami z východní a západní Volyně. Každá tato skupina měla svá jistá specifika.

Východní Volyň patřila od roku 1921 USSR (viz mapa v příloze 1).

Branci z ***východní Volyně*** *jako občané Ukrajinské SSR nastoupili dvou až pětiletou základní vojenskou službu (v námořnictvu, u letectva a v tankových vojscích byla základní služba delší) v letech 1938, 1939 a 1940. Byli zařazeni do pravidelných útvarů a prodělali pro vojáka pokořující ústup na východ. Pokud po něm byli ještě bojeschopni, pak se zúčastnili obranných a útočných bojů Rudé armády. Předválečných vojáků z povolání bylo mezi volyňskými Čechy velmi málo, snad jen desítky. Počet vojáků základní služby lze odhadnout na tři až čtyři stovky. K nim ovšem nutno přičíst zmobilizované záložní vojáky v prvních dnech války. Při deseti ročnících záloh odhadem mobilizaci podléhalo kolem jednoho tisíce osob. Pokud rychlý postup Wehrmachtu nezabránil jejich zařazení k útvarům, zúčastnili se počátečních, případně dalších fází války. Jen jedinci z nich byli uvolněni do 1. čs. samostatného praporu v Buzuluku.*

Po ***osvobození východní Volyně*** *v posledních měsících roku 1943, provedly sovětské vojenské orgány mobilizaci všech bojeschopných mužů, včetně volyňských Čechů, kteří byli zařazeni do pravidelných vojenských útvarů. Prodělali jen krátký výcvik a byli nasazeni do bojů. Jejich počet lze odhadnout na několik set. V odvodních protokolech čs. náhradního tělesa v Jefremově z ledna a února 1944 je zapsáno kolem osmdesáti osob z východní části Volyně, kteří byli zřejmě uvolněni z čerstvě mobilizovaných.*

Západní Volyň *patřila v letech 1921 až 1939 Polské republice (viz mapa v příloze 1).*

V západní části Volyně, kterou Sovětský svaz obsadil v září roku 1939, byli na podzim v roce 1940 odvedeni do Rudé armády branci pravděpodobně podle náhodného výběru. Jejich počet lze odhadnout na dvě, maximálně tři stovky. Byli zařazeni do normálních útvarů, a pokud byly tyto útvary zasazeny, zúčastnili se bojů. Někteří z nich byli dodatečně přeřazeni ke stavebním praporům a jen nemnozí se dostali od útvarů Rudé armády do 1. čs. samostatného praporu v Buzuluku.

Na jaře roku 1941 nastoupila ze západní části Volyně početnější skupina branců, kteří s ohledem na nedůvěru sovětských státních orgánů k „západníkům“ byli zařazeni přímo ke ***stavebním praporům****. Jejich počet lze odhadnout na osm set až tisíc. Prodělali kvapný ústup, někteří evakuaci závodů do hloubi SSSR, práci ve velmi těžkých podmínkách. Někteří byli posláni i bez soudu do trestných táborů a jen jedinci byli uvolněni do 1. čs. samostatného praporu v Buzuluku, respektive do 1. čs. samostatné brigády v Novochopersku.*

Desítky volyňských Čechů bojovaly také v partyzánských oddílech, převážně na okraji Polesí.

V připojeném seznamu jsou uvedena jména ***564*** *volyňských Čechů, zjištěná hlavně podle neoficiálních pramenů, kteří zahynuli jako vojáci Rudé armády v letech 1941 až 1945.*

Seznam volyňských Čechů, kteří zahynuli jako vojáci Rudé armády.

(Podle oficiálních sovětských a čs. neoficiálních pramenů

Prameny:

1) SUA Praha-Chodovec, fond Soutěž SPB ev. č. 184/74. Sestavil V. Širc
2) SUA, fond Svaz Čechů z Volyně. Korespondence s pozůstalými, kteří žádali zprávy o padlých a nezvěstných. Zpracoval V. Širc.
3) NM ONČD, fond Volyňská sbírka: Přehled kronik...
4) Seznam padlých z Malé Zubovštiny. Sdělení Jaroslava Ornsta J. Hofmanovi, oficiálního seznamu, který je vytesán na památníku v obci.
5) Kniga pamjati Chmelnické oblasti, díl 4.
6) Kniga pamjati Chmelnické oblasti díl 7

Hodn.	**Příjmení**	**Jméno, Jméno otce**	**Rok nar.**	**Obec** (narození nebo bydliště)	**Kdy** nastoupil/ Kdy, kde a jak **zahynul**	**Číslo pra-mene**
1	**2**	3	4	5	6	7
	Andres	Miloš		Okolek		
	Andrle	Stanislav Karel	1912	Lisiče	1944 – 4/1944 P Tarnopol	6
	Andrle	Jaroslav	1920	Antonovka	1941	
	Andrle	Josef František	1912	Dědova Hora	1941 – 3/1944, Tarnopol	6
	Andrle	Vladimír	1924	Kazatín	1945	
	Antoš	Antonín		Jedvaniny		
	Antoš	Josef		Krušenec	Žitomir	
	Arteňuk	Ondřej		Dědova Hora		
	Bajer	Josef, Jaroslav	1919	Kupičov		
	Balák	Antonín		Újezdce		
	Barcal	Vladimír, Václav	1914	M. Zubovština	1944	
	Bárta	Jan		Huta Marjatin		
	Bárta	Tomáš		Huta Marjatin		
	Bártík	Vladimír		Huleč		
	Bednář	Vladimír		Sofievka		
	Bělohoubek	Josef		Olšanka		
	Bělošický	Viktor		Olšanka		
	Bičiště	František, J.		Olšanka		
	Bondarčuk	Filip				
	Brdička	Alexandr		Niespodzianka		
	Buben	Bohumil Václav	1920	Holoveň Č.	1941 – 6/1944 P Tarnopúol	6
	Buben	Václav	1920	Antonovka	1941	

	Bureš	Antonín		Olšanka		
	Bureš	Jan		Malinovka		
	Čáp	Karel		Michalovka		
	Čapský	Václav		Chomout		
	Čech	Antonín	1918	Moldava II	1941	
	Čechák	Vladislav		Huleč		
	Čerevičkin	Fedor				
	Čermák	Vladimír II.		Olšanka		
	Černěnko	Vladimír		Olšanka		
	Černohous	Josef, Jan	1926	M. Zubovština	1944	4
	Černý	Sergej				
	Černý	Antonín, Fedor	1912	M. Zubovština	1944	4
por.	**Černý**	Anatol, Antonín	1901	M. Zubovština	1941	4
	Černý	Antonín, Václav	1912	M. Zubovština	1944	4
	Černý	Jan, Mikuláš	1897	M. Zubovština	1941	4
	Černý	Josef, Václav	1912	M. Zubovština		4
	Černý	Rostislav, Jan	1922	M. Zubovština	1944	4
čet.	**Černý**	Vladimír, Antonín	1903	M. Zubovština	1945	4
	Černý	Vladimír, Václav	1907	M. Zubovština	1944	4
	Černý	Vladimír, Josef	1903	M. Zubovština	1942	4
	Černý	Vladimír, Fedor	1920	M. Zubovština	1944	4
	Černý	Vladimír, Drahoslav	1915	M. Zubovština	1944	4
	Chanej	Vasil				
	Chodakovský	Josef, Vladimír	1924	M. Zubovština	1944	4
	Chodovský	Josef				
	Chomič	Antonín				
	Chomický	Alexandr		Novokrajov		
	Chudoba	Antonín, Anton.	1918	M. Zubovština	1945	bratři 4
	Chudoba	František, Anton.	1920	M. Zubovština		
	Cimburek	Vladimír, Vít	1926	Novosilky	1944 –6/1944	5
	Čížek	Josef	1917	Hlinsk	1945	
	Čížek	Vladimír		Olšanka		
	Čmelík	Tomáš			1942, výsadek Čepoviče u Žitomiru	
	Čmelík	Vladimír				
	Cvrček				1942, výsadek Čepoviče u Žitomiru	
	Cvrk	Václav		Okolek		
	Cvrk	Vladimír		Okolek		
	Dačenko	Alexandr		Nový Krivín	1941	
	Ďáčenko	Alexandr		Sofievka	1941	
	Dach	Ivan		Hájenka		
	Dach	Antonín		Hájenka		

	Ďačuk	Arsenij				
	Ďačuk	Václav				
	Ďaďuk	Vladimír		Michalovka		
	Daniluk	Antonín		Nový Krivín		
	Dembický	Alexandr, Kyril	1911	M. Zubovština		Ukrajine c 4
kpt.	**Derfler**			Vysoká		
	Ditrich	Antonín		Antonovka		
	Dlouhý	Jan, František	1904	Michalovka	1944 – 6/44 P	5
	Dlouhý	Stanislav, Jan	1902	Antonovka	1944 – 8/44 P	5
	Dlouhý	Jaroslav		Dlouhé Pole	1941	
	Dmitruk	Vladimír		Jedvaniny		
	Dolák	Antonín		Okolek		
	Doleček	Vladimír		Malinovka		
	Doležal	Alexandr,Antonín	1921	Novosilky	1944 – 1/1945	5
	Doležal	Alexandr		Jedvaniny		
	Doležal	Josef, Josef	1923	Jedvaniny	3/44-11/44	Z po zranění
	Dombrovský	Ondřej				
	Dostál	Vladimír		Antonovka	1941, v zajetí	
	Dovžej	Jan, František	1901	Michalovka	1944 –7/44,P	5
	Drahokoupil	Vladimír				
	Drahoš	Jindřich	1918	Malinovka	1942, Kremenčug	
	Dražan	Václav				
	Dražil	Josef	1919	Noviny Č.	1941	
	Drnec	Vladimír	1920	Dědova Hora	1944, Proskurov	6
	Drnec	Vladimír Vladim.	1914	Dědova Hora	1944 – 3/1944	6
	Ducháček	Josef				
	Duršpek	Josef		Jedvaniny		
	Dus	Jaroslav		Bakovce		
	Dušánek	Miloš		Novostavce		
	Dušánek	Antonín		Novostavce		
	Dvořák	Stanislav	1919	Martinovka	1941, u Moskvy ?	
	Dvořák	Jaroslav	1920	Sviščov	6/41nastoupil z Ulbárova, padl 20.8.41, Bílá Cerkev	6
	Erps	Antonín, Josef	1914	M. Zubovština	1944	4
	Erps	Jiří, Vladimír	1922	M. Zubovština	1944	4
	Erps	Václav, Antonín	1922	M. Zubovština	1944	4
	Erps	Vojtěch, Vladimír	1926	M. Zubovština	1944	4
	Fajmon	Václav	1917	Sofievka	1941	
	Faltus	Vincenc		Malinovka		
	Fof	Václav	1919	Račín	1941	
	Franěk	Josef		Dlouhé Pole		

	Gabriel	Josef		Malinovka	P 9/41	
	Gabriel	Antonín, Antonín	1914	M. Zubovština		4
	Gabriel	Josef, Antonín	1905	M. Zubovština	1941	4
	Gabriel	Josef, Antonín	1896	M. Zubovština	1943	4
	Gabriel	Josef, Josef	1905	M. Zubovština		4
	Gabriel	Stanislav, Alois	1908	M. Zubovština	1941	4
	Gabriel	Vojtěch, Antonín	1909	M. Zubovština	1943	4
	Gloz	Josef		Olšanka		
	Gloz	Vladimír		Olšanka		
	Hálek	Jaroslav, Josef	1919	Kupičov		
	Hamáček	Bohumil		Dembrovka	1941, v zajetí	
	Hamáček	Vladimír		Dembrovka	1941, v zajetí	
	Havíř	Antonín	1912	Jedvaniny		
	Hejcman	Vladimír		Selenčina		
	Herzán	Josef, Josef	1919	Újezdce	Neznámo kde	
	Herman	Vladimír	1919	Podhájce		
	Hilas	Josef		Antonovka	1941, v zajetí	
	Hladík	Václav		Olšanka		
	Hlaváč	Alexandr	1922	Dlouhé Pole		
	Hlaváček	Jaroslav	1915	Moščánovka	1944, Proskurov	
	Hlaváček	Josef	1907	Moščánovka	1944, Proskurov	
	Hlaváček	Josef Matěj	1902	Dědova Hora	1944 – 3/1944 P Proskurov	6
	Hlaváček	Miloslav Matěj	1916	Dědova Hora	1944 – 3/1944 P Proskurov	6
	Hnídek	Václav	1918	Máslenka	1941, Kavkaz	
	Hnojílek	Antonín, Vladimír	1921	M. Zubovština	1942	4
	Hnojílek	František, Ludvík	1903	M. Zubovština	1944	4
	Hnojílek	Rostislav, Vladimír	1909	M. Zubovština	1944	4
	Holeček	Stanislav				
	Holovko	Pavel				
	Holubiček	Vladislav	1914	Malovaná		
	Hončarenko	Václav				
	Hončík	Josef, F.		Olšanka		
	Hongal	Josef				
	Horáček	Antonín		Plechová	Černachov	
	Horáček	Vladimír		Plechová	1942, Stalingrad	
	Horáček	Václav	1915	Račín Nový		
	Horna	Václav	1918	Kvasilov	3/41 nastoupil zákl. voj. službu, nevrátil se	
	Hořenín	Ladislav	1917	Mirotín	Nezvěstný	
	Horský	Kostantin		Antonovka	1941, v zajetí	

	Horský	Vladimír, Antonín		1925	M. Zubovština	1944	4
	Hostina				Malinovka		
	Hostina				Malinovka		
	Hostina				Malinovka		
	Hrabovský	Zdeněk			Olšanka		
	Hricišin	Filip					
	Hricma	Josef					
	Hrnčíř	Mikuláš					
důst.	**Hroch**	Vladimír I.		1919	Olšanka	9.4.44 Tarnopol	
	Hroch	Vladimír II.			Olšanka		
	Hrudka	Josef			Volkov		
	Hryzbyl	Josef		1918	Moldava I	1944, deportován	
	Hubálek	Vladimír			Bělecká Dol.	1941	
	Hubalík	Josef, Antonín		1921	Antonovka	1944 - 5/1944, P	5
	Hubalík	Antonin, Antonín		1916	Antonovka	1944 - 4/1945, P	5
rotný	**Hubalík**	Petr, Antonín		1919	Antonovka	1939 - 8/1943, P	5
	Hudoušek	Vladimír			Antonovka		
	Hulínský	Leonid			Olšanka		
	Hůrka	Alexandr					
	Hůrka	Josef			Novostavce		
	Husák	Vladimír					
	Husar	Ivan			Chomout		
	Ilčenko	Ignác					
	Ivanov	Ondřej, Alexandr					
	Jakeš	Přemysl			Olšanka		
	Janča	Josef Karel		1924	Michajlovka	1944 – 5/1944 P	5
	Janča	Karel Karel		1913	Antonovka	1944 – 4/1944 P	5
	Janča	Michal Vladimír		1907	Antonovka	1944 –5/1944 P	5
	Janča	Omeljan Frant.		1916	Antonovka	1944 – 4 /1944 P	5
	Janča	František Frant.		1924	Antonovka	1944 – 12/1944 P	5
	Janča	Jan			Antonovka		
	Janča	Konstantin			Antonovka		
	Janča	Vladimír			Antonovka		
	Jančík	Vladimír			Huleč		
	Janeček	Antonín					
	Janouš	Václav		1903	Podhájce	13.11.43, na řece Sož	
	Jaňuk	Vladimír		1916	Huleč	1943	
	Javůrek	Alexandr			Nikolajevka		
	Javůrek	Václav			Nikolajevka		
	Jech	Metoděj, Vincenc		1915	M. Zubovština	1945	4
	Jech	Rostislav, Vinc.		1911	M. Zubovština	1944	4

	Jersák	Jan		Pokosy		
	Josypčuk	Antonín				
	Kadeřábek	Emil		Hlinsko	1941	
	Kadlec	Antonín		Újezdce		
	Kadlec	Vladimír		Holoveň Č.		
	Kalcovský	Václav	1902	Dědova Hora	1944, Boroďanka	
	Kamínek	Sergej		Jedvaniny		
	Karásek	Václav, Václav	1922	M. Zubovština	1945	4
	Karpinský	Alexandr				
	Kavecký	Michal		Staviště		
	Kendík	Jaroslav	1919	Sergejevka	1941	
	Kilián	Václav		Reflektor	1942, Stalingrad	
	Kirilčuk	Ostap				
	Klíma	Václav	1919	Bocánovka	1941, v zajetí	
	Klimjuk	Michail	1919	Podhájce		
	Klouček	Mikuláš	1917	Bludov	1944, Polsko	
	Klukan	Jan		Jedvaniny		
	Klukan	Václav		Jedvaniny		
	Koberník	Vladislav	1919	Boratín Č.	1941	
	Kocek	Jaroslav		Palče	1941	
	Kočina	Václav	1911	Novokrajov	1941	
	Kodenský	Rostislav		Romanov	1941	
	Kokoška	Jan		Horodyšče u Čerň.	1944, Rovno	
	Kolář	Vladimír		Ulbárov	Z 25.5.45	
	Kolář	Vladimír	1918	Ulbárov	1945, Arnewalde, Německo	
	Konášek	Jan	1900	Moskovština		
por.	**Koníček**	Vladimír, Václav	1915	M. Zubovština	1941 oběť represí	4
	Koníček	Vojtěch, Josef	1908	M. Zubovština	1941	4
	Koníček	Štěpán, Antonín	1907	M. Zubovština	1944	4
	Kopačinský	Alexandr		Alexandr.u D.		
	Kopecký	Antonín		Malinovka		
	Kopecký	Josef		Noviny Č.	výsadek	
	Kopecký	Václav		Noviny Č.	výsadek	
	Kopecký	Vladimír	1923		1942, Kalinin	
	Kopernik	Vladislav		Boratín		
	Korobej	Filip	1918	Podhájce		
	Košťál	Václav		Zdolbunov	1941, Wilejka	
	Košťál	Metoděj, Jiří	1921	M. Zubovština	1944	4
	Kotvický	Zikmund				
	Koutecký	Pavel		Pokosy		
	Koutecký	Karel		Michalovka		

	Koutecký	Vilém		Michalovka		
	Koutný					
	Kovář	Josef				
	Kozátko	Vladimír		Luthardovka		
	Kozirацký			Movostavce		
	Kozlov	Jiří				
	Kozyrev	Mikuláš				
	Kraft	Josef, Jan	1910	Novosilky	1944/ - 4/1944 P	5
	Kraft	Josef		Jedvaniny		
	Kraft	Konstantin		Jedvaniny		
	Král	Jaroslav		Sergejevka		
	Kratochvíl	Mikuláš		Olšanka		
	Krejbich	Rostislav		Hrušvice		
	Krejčí			Bocánovka		
	Krestovozdviženski	Jan		Zdolbunov		
	Krovský	Michal		Selisko		
	Krulikovský	Josef, Framtišek	1904	M. Zubovština		4
	Krušina	Josef	1918	Dembrovka	1942	
	Krušinok	Zachar Filip	1908	M. Zubovština	1944	4 Ukraj.
	Krušner	Stanislav				
	Kuba	Josef		Sergejevka		
	Kubáček	Vladimír		Dembrovka		
	Kubát	Václav	1919	Buderáž	1941	
	Kubín	Josef		Ledochovka		
	Kučera	Josef, Antonín		Rožděstvennoje		
	Kučera	Alexandr, Václav	1905	M. Zubovština		4
	Kučera	Václav		Račín Nový		
	Kučera	Václav		Račín Nový		
	Kucharčuk	Štěpán		Staviště		
	Kudrna	Tomáš		Huta Marjatin		
	Kulhánek	Bohumil		Malinovka		
	Kulhánek	Pavel		Malinovka		
	Kulhánek	Vladimír		Malinovka		
	Kulhánek	František		Malinovka		
	Kulhánek	Jan I.		Malinovka		
	Kulhánek	Vladimír		Olšanka		
	Kulhánek	Jan II.		Malinovka		
	Kulhánek	Jaroslav		Malinovka		
	Kulhavý	Vladimír				
	Kulich	Vladimír		Stromovka		
	Kunc	Jaroslav	1918	Brišče	1941	
	Kutek	Josef		Okolek		

	Kutek	Vladimír		Okolek		
	Kutelík (Kotalík ?)	Josef, Viktor	1924	Dědova Hora	1944 – 4/1944 P Tarnopol	6
	Kvarda	Josef		Bresty		
Čet.	**Kynšt**	Josef, Josef	1908	Dědova Hora	1944 – 9/1944 P Krosno	6
	Lamač	Ludvík, Jan		Novosilky	1941, Rostov	
	Lancigr	Vladimír, Josef	1913	Holoveň Č.	1944 – 6/1944 P Zborov	6
důst.	**Landa, ing.**	Leonid	1916	Žitomir	1945, Jugoslavie	
	Lešák	Emil, Josef		Rožděstvennoje		
	Lešák	Alois, Antonín		Rožděstvennoje		
	Levický	Řehoř		Alexandrovka u Dubna		
	Linek	Michal				
	Lipovský	Josef, Jan		Rožděstvennoje		
kpt.	**Ljachoveckij**	Vasil				
por. let.	**Lojka**	Vladimír		Huta Marjatin	Kyjev	
	Lotocky	Leon				
	Lukavec	Josef		Okolek		
	Lupínek	Václav		Okolek		
	Macák	Petr		Sofievka	1941	
	Mocek	Josef, Alexandr	1923	M. Zubovština	1944	4
	Mach	Rostislav		Krupa	1941	
	Macháček	Josef J.		Olšanka		
	Makoš	Josef		Okolek		
	Mareček	Josef		Jedvaniny		
	Marek	Anatolij		Malinovka		
	Marek	Antonín		Antonovka		Učitel
	Marek	Jaroslav		Antonovka		
	Marek	František, Václav	1905	M. Zubovština	1944	4
	Marek	Jaroslav, Václav	1916	M. Zubovština	1941	4
	Martínek	Ladislav, František	1918	Novosilky	1941, Minsk	
	Martínek	Vladimír		Budky Hubínské		
	Martinenko	Simeon				
npor.	**Martinovský**	Václav		Ivanoviče u Žitom.	P 5.1.44	
	Maryška	Josef		Leonovka		
	Mašek	Miloslav		Buršovka	1941	
	Meduna	Dimitrij				
	Mejstřík	Jiří	1921	Makoviště	1944, Žitomir	
	Mejstřík	Jaroslav	1904	Makoviště	1941, Kyjev	
	Mencl	Jaroslav	1918	Semiduby	1941	

	Menza	Václav				
	Mergl	Vladimír		Olšanka		
	Merunko	Mikuláš		Krušenec		
	Merunko	Vladimír		Krušenec	1943, Žitomir	kapelník
	Mervinský	Václav		Volkov	1941, Osvietim	
	Milčárek	Vladimír		Ostrov		
	Mokrý	Bohumil				
	Moravec	Josef				
	Moskalík	Mikuláš				
	Mostecký	Josef				
	Mráz	Josef Jan	1904	Dědova Hora	1944 – 4/1944 P Tarnopol	6
	Myšák	Václav		Český Malín		
	Nástraha	Emil		Alexandrovka u Dubna		
	Nástraha	Ondřej, Alexandr				
	Naumenko	Vladimír		Ulbárov		
npor.	**Němec**	Josef, Jan	1920	Antonovka	1939 – 7/1943	5
	Nič	Jan		Mirohošť		
	Nosek	Mikuláš		Hrabina		
	Nosek	Kolja		Dembrovka		
	Nosek	František		Hubín	1941	
	Nosek	Vladimír, Josef	1913	Holoveň Č.	1944 – 7/1944 P	tři bratři
	Nosek	Josef, Josef	1916	Holoveň Č.	1944 – 9/1944 P Krakov	
	Nosek	Václav, Josef	1920	Holoveň Č.	1941 – 9/1941 P	
	Novák	Josef		Teremno		
	Novák	Václav		Romanov	1941	
	Novák	Jaroslav, Josef	1918	M. Zubovština	1943	4
	Novák	Josef, Josef	1926	M. Zubovština	1944	4
	Novák	Vojtěch, Jiří	1906	M. Zubovština	1944	4
	Novotný	Josef		Vlad. Vol.		
	Novotný	Josef Josef	1906	Holoveň Č.	1944 – 3/1944 P Tarnopol	6
	Novotný	Michal		Nov. Vol.		
	Novotný	Stanislav	1917	Buderáž	1941	
	Novotný	Václav		Olšanka		
	Novotný	Josef, Václav	1910	M. Zubovština	1944	4
	Novotný	Josef	1907	Račín Nový		
	Odstrčil	Petr	1918	Huleč	1941	
	Olšák	Alexandr	1918	Máslenka	1941	
	Opočenský	Jan	1919	Boratín	1941	
	Ornst	Jaroslav, Josef	1925	M. Zubovština	1944	4
	Ornst	Josef, František	1899	M. Zubovština	1944	4

	Ornst	Josef, Václav	1897	M. Zubovština	1944	4
	Ornst	Václav, František	1904	M. Zubovština	1945	4
	Ornst	Vladimír, František	1902	M. Zubovština	1944	4
	Ornst	Vladimír, Jan	1901	M. Zubovština	1944	4
	Ornst	Štěpán, Václav	1909	M. Zubovština	1944	4
	Osinkovský	Viktor	1907	Dědova Hora	1944, Proskurov	
	Ozom	Josef		Huta Marjatin		
por.	**Ozom**	Václav		Huta Marjatin		
	Panuška	Josef		Okolek		
	Papoušek	Josef		Okolek		
	Papoušek	Leon	1919	Hlinsk	1941, Charkov, stavební prapor	
	Papoušek	Vladimír		Selenčina		
	Pasečník	Štěpán				
	Patera	Alexandr		Noviny Č.	1941	
	Patera	Josef		Kneruty		
	Patera	Václav		Noviny Č.	1941	
	Patera	Vladimír	1913	Malovaná	1941, Sokal	
	Pavlů	Ladislav		Chomout		
	Pěkný	Josef		Holoveň Č.		
	Pergler			Vyšgorod		
	Pergler	Jaroslav	1920	Makoviště	1944, Žitomir	
	Pergler	Jiří	1918	Marianovka	1944, Žitomir	
	Pergler	Václav, Václav	1916	M. Zubovština	1942	4
	Peterka	Jaroslav		Dědova Hora	Kyjev	
	Peterka	Jaroslav, J.		Olšanka		
	Peterka	Karel		Olšanka		
	Peterka	Václav J.		Olšanka		
	Petr	Stanislav		Libánovka	1941	
	Petrák	Václav		Okolek		
	Petránek	Josef		Huleč		
	Petrovský	Rafael		Jedvaniny		
	Pirjavec	Mykita				
por.	**Pirkl**	Václav		Široká Hreblja		Učitel
	Pišel	Václav, Jan	1913	M. Zubovština	1945	
	Pišel	Václav	1923	M. Zubovština		4
	Plos	Alexandr		Hrušvice		
	Podhájský	František				
	Podpěra	Antonín	1915	Noviny Č.	1941, Charkov	
	Poláček	Antonín		Malinovka		
	Poláček	Martin		Malinovka		
	Poláček			Malinovka		

	Popek	Bohumil	1919	Buršovka	1941	
	Posledník	Josef		Okolek		
	Posner	Vladimír	1919	Bojarka	1943, Ilmeldiengen v zajetí	
	Pospíšil	Miroslav	1919	Mirotín	Nezvěstný	
	Pospíšil	Rostislav				
	Postl	Vladimír V.		Okolek	16.4.44 Tarnopol	
	Postl	Vladimír J.		Okolek		
	Procházka	Jaroslav				
	Procházka	Josef, A.		Olšanka		
	Procházka	Josef	1919	Mirotín	1941 -, 1.5.45 Z	
	Prokeš	František		Olšanka		
	Prokeš	Alexandr, Václav	1902	M. Zubovština	1944	4
	Prošek	Josef	1923	Malovaná		
	Ráček	Antonín	1918	Buderáž	1941	
	Rafalský	Josef	1923	M. Zubovština		4 Ukraj.
	Rajm	Alexandr	1914	Sofievka		
	Rajman	Václav		Krasilno		
	Rambousek	Václav		Jedvaniny		
	Rambousek	Václav, František	1916	Novosilky	1941 – 1/42 P	5
	Rampas	Josef		Ivanovka		
	Redner	Josef	1919	Kupičov		
	Řehák	Boris	1918	Kvasilov	1942, Stalingrad	
	Rejsa	Josef	1922	Malinovka	P 25.10.44	
	Richter	Antonín				
	Rozhon	Vladimír		Moldava I.	1941 nezvěstný	
	Rudenko	Alexandr				
	Rudolf	Alexandr		Vyhoda	1941, Sokal	
	Ryba	Antonín, František	1903	M. Zubovština	1943	4
	Rychna	Josef		Huleč		
	Rymarčuk	Matěj		Novosilky		
	Ryzák	Josef		Selisko	1941	
	Sačuk	Štěpán				
	Šalamoun	Alexandr	1919	Podhájce		
	Samko	Mikuláš				
	Šatava	Josef		Holoveň Č.		
	Savický	Alexandr				
	Savický	Donald				
	Šeda	Jaroslav		Huta Marjatin		
	Šeda	Tomáš		Huta Marjatin		
	Sedlák	Antonín				
	Šejna	Jan, Valentín	1919	Antonovka	1941 – 1/1944	5

	Sergejčuk	Řehoř				
	Šiber	Mikuláš, Alex.				
	Šilha	Rostislav		Moldava I.	1941, zemřel doma po propuštění ze zajetí	
	Šimůnek	Konstantin		Plechová		
	Sinica	Pavel		Volkov	1941	
	Skalský	Václav, František		Dembrovka	1941, v zajetí	
	Skořepa	Rostislav		Olšanka		
	Skořepa	Vladimír		Olšanka		
	Slavíček	Vladimír	1919	Budky Hubínské	1942	
	Šlégr	Antonín		Mirohošť		
důst.	**Šlégr**	Vladimír		Okolek	7.12.44, Budapešť	
	Slezinger	Josef	1918	Buderáž	1941	
	Šlezinger	Vitaly	1918	Buderáž	1941	
	Šmída	Vladimír	1918	Noviny Č.		
	Smutný	Fedor		Olšanka		
	Smutný	Václav		Olšanka		
	Sochor	Antonín		Okolek		
	Sochor	Josef		Sofievka u Vilhelmovky		
	Sochora	Jaroslav	1911	Ivaniče u Žit.	P 3/45 u Odry	
	Šolc	Alexandr, Jan	1916	M. Zubovština		4
	Šolc	Jan, Jan	1900	M. Zubovština		4
	Šolc	Josef, Jan	1918	M. Zubovština	1945	4
	Šolc	Vladimír, Jan	1911	M. Zubovština		4
	Soloviňuk	Dionýz				
	Souček	Josef		Krušenec	1943, Žitomir	
	Špatenka	Vladimír	1913	Moskovština	1941, Sokal	
	Špatenka	Konstantin		Moskovština	1941	
	Spejchal	Evžen, J.		Olšanka		
	Srb	Květoslav		Dlouhé Pole		
	Sršeň	Stanislav		Kopče	1941	
	Štefl	Antonín				
	Stehlík	Alexandr	1916	Malovaná	1941	
	Štěpánský	Mikuláš				
	Stračevský	Alexej	1906	Selenčina	1941	
	Středa	Josef, J.		Olšanka		
	Středa	Emil		Olšanka		
	Strůček	Václav		Antonovka		
	Stukan	Mikuláš				
	Suk	Václav		Olšanka		
	Symona	Ludvík	1927	Koňuchy	P 7.5.45 Kaliningrad	Kniga pamjati

	Šulc	Jaroslav	1918	Volkov	1941	
	Šutera	Jaroslav		Jedvaniny		
	Šutera	Josef, Antonín	1901	Novosilky	1944 – 5/1944 P	5
	Šutera	Josef		Jedvaniny		
	Šutera	Vladimír				
	Šuvarský	Stanislav Václav	1913	Dědova Hora	1941 –26. 4..44 P Tarnopol	6
	Šuvarský	Josef Václav	1900	Dědova Hora	1944 –.1. 4.44 P Tarnopol	bratři
	Švejda	Josef		Moštěnice		
	Švejda	Václav				
	Svitavský	Michal				
	Svoboda	Václav		Libánovka		
	Táborský	Josef	1918	Moldava II.	1940	
por.	**Teplík**	Vladislav, Karel	1915	M. Zubovština		4 učitel
	Tesař	Miloš		Okolek		
	Tesař	Václav		Okolek		
	Tkačuk	Richard				
	Tochor	František		Jadvinovka u Horochova		
	Tomín	Opanas				
	Tučakovský	Alexandr				
	Tuček	Alexandr		Novokrajov	1941, v zajetí	
	Tuháček	Vladimír		Moldava I.	Odveden 1941	
	Tuhý			Malinovka		
	Tuhý			Malinovka		
	Tuhý	Jaroslav, Josef	1918	M. Zubovština	1941	4
	Tvrzník	Josef		Zborov	1941, v zajetí	
	Tvrzník	Vladimír		Zborov	1941, v zajetí	
	Ulrich	Jaroslav, Josef	1922	M. Zubovština	1942	4
	Vacek	Stanislav		Malinovka		
	Vajskebr	Josef V.		Olšanka		
	Válek	Rostislav		Olšanka		
	Valeš	Václav		Olšanka		
	Vaněček				1942, výsadek Čepoviče u Žitomíru	
	Vaněk	Václav	1919	Rovno	1941, Charkov	Stavební prapor
	Vaníček	Josef		Krušenec	1943, Žitomir	
	Vaníček	Mikuláš		Krušenec	1943, Žitomir	
	Vaňous	Vladimír		Dlouhé Pole	1941	
kpt.	**Vasilenko**	Michal				
	Vaško	Josef	1919	Verba	1941	
	Vavřinek	Vladimír, Jan	1917	M. Zubovština		4
	Vedral	Josef		Ostrov	1941	

	Vegnerest	Leon Fedor	1900	Slavuta	1941- 6/1944 P Tanopol	6
	Vejchoda	Vladimír	1919	Ulbárov	1941	
	Velek	Alexandr		Novokrajov		
	Velich	Václav II.		Olšanka		
	Velich	Václav III.		Olšanka		
	Vergilius	Jiří		Dubno		
	Verovkin	Konstantin				
	Veselý	Vladimír				
	Veselý	Alexej	1919	Vyšegorod	1944, Žitomir	
	Veselý	Josef, Jan	1913	M. Zubovština	1942	4
	Veselý	Jaroslav, Jan	1911	M. Zubovština	1941	4
	Veselý	Václav, Jan	1919	M. Zubovština	1941	4
	Vích	Václav		Krušenec	1943, Žitomir	
	Vích	Vladimír		Krušenec	1943, Žitomir	
	Vilímek	Antonín		Antonovka		
	Vilímek	Josef		Antonovka		
	Vitoch	Teodor		Huště		
	Vlačiha	Jaroslav, Václav	1907	M. Zubovština	1944	4
	Vojtík	Michal				
	Vojtíšek	Jaroslav	1918	Kurdybáň Ž.	1942, v zajetí	
	Voleský	František		Antonovka	v zajetí	
	Voleský	Jindřich	1905	Dědova Hora	1944, Tarnopol	
	Volf	Václav, Václav	1910	M. Zubovština	1943	4
	Volf	Jaroslav, Rostislav	1905	M. Zubovština	1941	4
	Volný	Alexandr, O.		Olšanka		
	Volný	Josef O.		Olšanka		
	Volný	Vladimír J.		Olšanka		
	Voloch	Václav		Český Malín		
	Vondráček	Alexandr, Fedor	1908	M. Zubovština	1944	4
	Vorba	Vladimír				
	Vořišek	František		Olšanka		
	Vorobov	Vladimír				
	Vostárek	Konstantin		Špakov		
	Vostárek	Mikuláš		Špakov		
	Votava	Josef		Klevaň		
	Votava	Vladimír		Chomout		
	Vožek	Josef Michal	1917	Vilchovec	1944 – 8/1944 P	6
	Vrabec	Fedor		Okolek		
	Vrabec	Fedor		Ivanoviče u Žitom.	Budapešť	
	Vrbata	Václav		Plechová	Žitomir	
	Vrbata	Ferdinand		Plechová		

	Vrbata	Josef		Selenčina		
	Vujas	Ferdinand				
	Vyhlídal	Jaroslav, Vojtěch	1926	M. Zubovština	1944	4
	Vyskočil	Rostislav, Frant.	1920	M. Zubovština	1944	4
	Zachařovský	Anatol		Verba		
	Zachařovský	Feodor		Verba		
	Zachařovský	Vladimír		Verba		
	Zajčenko	Fedor	1905	M. Zubovština	1944	4 Ukrajin.
	Zápolský	Demeter				
	Zářecký	František		Malinovka		
	Zářecký	Václav		Malinovka		
	Zářecký	Vladimír		Malinovka		
	Žďárský	Václav	1914	Moskovština	1941, Sokal	
	Žďárský	Václav		Noviny Č.		
	Zedník	Jindřich	1912	Moskovština	1941, Sokal	
	Zosymčuk	Jáchym		Krušenec	1943, Žitomir	
	Žukov	Demeter				

Služba ve stavebním praporu

Vladimír Dvořák, *9.1.1917 Hlinsk, † březen 1997 Kralupy

V roce 1940 nastoupili někteří moji známí čeští kamarádi základní vojenskou službu v Rudé armádě.

Na další z nás došlo až na jaře 1941. Z vojenkomatu v Zdolbunově jsem dostal výzvu, že 13.4.1941 mám nastoupit vojenské cvičení, které potrvá asi tři týdny. Z Hlinska nás bylo povoláno 8 Čechů a asi 6 Ukrajinců. Tak jsme se patřičně zásobili a ve stanovené době na zdolbunovském vojenkomatu jsme se sešli s hochy i z jiných českých a ukrajinských vesnic. Přijímací procedura trvala až do podvečera a pak jsme se nastěhovali do připraveného vlaku. První zastávka byla v Rovně, kde do transportu přibyli odvedenci z rovenského a mlynovského vojenkomatu. Takto jsme popojížděli asi tři dny a přibírali další odvedence — Ukrajince, Čechy, Židy, až nás bylo v transportu kolem 1600. Transport daleko nejel, jen do železniční stanice Rožiště, asi 20 km severně od Lucka, kde jsme se vystoupili a pěšky šli do městečka Maněviče. Vedle v lesích byl vybudován dřevěný tábor s ubytovnami velkými jako stodoly, zděnou kuchyní a dalšími náležitostmi. Postele jsme si udělali z borových větví, spali jsme v tom, do čeho jsme se oblékli ještě doma — dobře, že jsme si vzali teplé kabáty, bylo se čím přikrýt. Pomalu jsme si zvykali na vojenskou stravu z naší zděné kuchyně a přilepšovali si ji tím, co jsme si s sebou vzali z domova. O tělesnou hygienu bylo postaráno tím, že kromě běžných „žlabových“ umýváren byla v dřevěné boudě lázeň, vedle ni byla vykopaná studna, do které vedly schody. Každý koupající dostal dřevěné vědérko, metlu z březových větviček a kousek mýdla. Po rozehřáti v „báni“ se „věnikem“ vydrhl, studenou vodou, kterou si přinesl ze studny, se opláchl a byl po koupeli i po masáži.

Po krátké době jsme dostali vojenskou výstroj, sem tam i nějakou pušku, a začali nás cvičit. S tím cvičením se to nepřehánělo — byly to 2 až 3 hodiny denně. Hlavní naší výzbrojí se stala kladiva, sekerky, lopaty a podobné nástroje a většinu času jsme věnovali výstavbě blízkého letiště. Stavěli jsme různé dřevěné stavby a občas dělali i nějaké ty zemní práce.

Tři týdny utekly jako voda a každý večer jsme čekali, že nám přečtou v rozkaze, že náš výcvik je ukončen a že nás posílají domů. Asi to naše remcání se doneslo na velitelství, protože nám vyhlásili, že cvičení musejí prodloužit. Proti tomu jsme nemohli nic podniknout, ale plnit vše, co se nám nařizovalo. Tak to trvalo až do vypuknuti války 22.6.1941.

Tentýž den nás shromáždili v lese a z projevu velitele jsme vyrozuměli, že je nyní nutné dělat vše „dlja pobědy nad Germanijej“ (pro vítězství nad Německem). Asi druhý nebo třetí den po tomto projevu přišel rozkaz, abychom si vzali s sebou všechny své věci, a vyrazili jsme pěším pochodem nejdříve směrem na město Sarny a pak stále dál na jihovýchod. Cestou jsme bombardování nezažili, ale viděli jsme hodně rozbombardovaných objektů, včetně polního letiště se zničenými letadly a s mrtvými piloty v nich.

6.7.1941 jsme překročili bývalou polsko-sovětskou hranici. Pamatuji si, že tu noc jsme silně všichni promokli, protože se nebylo kam skrýt; ráno rozdělat ohně a usušit se nás nenechali a urychleně jsme museli pochodovat dál. Režim silně přitu-

hl. Každá rota měla své velení a bez jeho souhlasu jsme se nesměli vzdálit ani na tělesnou potřebu. Nebyli všichni natolik vytrvalí, aby takový usilovný pochod vydrželi. Některým se dělalo nevolno a dál již nemohli. Viděl jsem na vlastní oči, jak politruk, takový lotr, zůstal s jedním židovským klukem z města Rovna vzadu a v příkopě ho zastřelil jako psa.

Nálada mezi námi byla čím dále tím víc „utíkací“. Někteří si dokonce troufli a snažili se utíkat domů a několik jich skutečně uteklo. Velení tyto nálady potlačilo rázně a jednoduše. Navedli tři hochy, že budou do důsledku hrát chycené utečence. To jsme samozřejmě netušili. Soustředili naše čtyři roty v lese, přivedli „utečence,“ přečetli rozsudek vojenského soudu k smrti zastřelením. Každý z těch tří si musel vykopat hrob, nad kterým pak byl „zastřelen.“ Odešli jsme zeleni strachem a bylo po utíkání. Náš usilovný pochod končil až u Charkova, kde jsme pak až do podzimu stavěli letiště.

Začátkem listopadu začali Němci obkličovat Charkov. Asi 12 km od Charkova se zastavili na místě zvaném Cholodnaja Gora a viděli jsme, jak tam po kopcích mají připravené tanky a děla. Každou noc Němci Charkov bombardovali, svůj díl dostávalo i letiště, které jsme stavěli a nyní vždy po náletech opravovali. Celý náš prapor byl ubytován ve třech oplocených barácích přímo v Charkově a tam jsme nocovali i v tom největším bombardování. Opustili jsme Charkov v první půli listopadu 1941. Ve dne jsme odešli a ten večer němečtí letci naše ubytovny srovnali se zemí. Měli jsme tedy velké štěstí, že jsme se odtud dostali včas a v pořádku.

Došli jsme až k řece Donu a na jejím břehu jsme se zastavili ve vesnici Tretjaky. Připravovali jsme nájezdy pro přepravu tanků přes Don. Do dna řeky poblíž břehu jsme vráželi sloupy, na ně pokládali klády a po nich pak mohly najíždět tanky na lodě, které přistávaly u nájezdů. Nájezdy jsme dělali na obou březích řeky, jak nám říkali, pro převoz tanků „sem.“ Dopadlo to tak, že nájezdy sloužily pro odvoz tanků „tam,“ při ústupu za Don. V Tretjakách jsme pracovali asi do března 1942.

V březnu, přesnější datum si nepamatuji, nám řekli, že budeme přemístěni na leningradský front. Pochodovali jsme na konečnou železniční stanici, která se jmenovala Kalač. Navečer nás seřadili a téměř celou noc jsme procházeli nějakou boudou, ve které jsme odevzdávali všechny zbytečné věci jako zbraně, kdo ještě měl, a dokonce na dvě osoby nám ponechali jen jeden vojenský kotlík. Myslím, že od této doby jsme ztratili zbytek vojenského nátěru. Naložili nás do vlaku a že jako pojedeme na ten leningradský front. Popojížděli jsme asi tři týdny a nějak se nám zdálo, že se odchylujeme od správného směru. Jak by ne. Místo do Leningradu jsme za ty tři týdny přijeli do Omska, který je na zcela opačné straně, až za Uralem.

V Omsku jsme byli přiděleni do závodu CD, který v míru vyráběl lokomotivy, a ten jsme pomáhali předělat na závod pro výrobu tanků. Práce to byla obtížná, zejména v zimě 1942/43, kdy byly velmi silné mrazy. Pokud byl mráz nižší než padesát stupňů, tak podle sibiřských všeobecných směrnic jsme venku pracovali. Když přesáhl padesát stupňů, byli jsme sice na pracovištích, hřáli jsme se u ohňů — dřeva bylo dost — ale pracovat jsme nemuseli.

Režim zde byl již daleko volnější. V roce 1943 jsem jel vlakem podívat se do města Omsk a ve vlaku jsem slyšel nějakého člověka zpívat pobožné písně. Protlačil jsem se až k němu. Měl zelenou uniformu a českého lvíčka na vojenské čepici!

Mluvil ukrajinsky, byl asi ze zakarpatska. Jen mi stačil říct, že se organizuje československá armáda, a už jsme přijeli na nádraží. V tlačenici se mi ztratil, takže jsem se víc nedověděl. V krátké době jsme byli zařazeni jako specialisté, v legitimacích nám udělali červené pruhy, což znamenalo, že jsme vyjmuti z vojenské služby („bronirovannyje“) a nikdo na nás nemohl.

V roce 1943 nás převezli do města Jenakijev v Donbasu, kde byl v roce 1939 postaven velký chemický závod. Stavbu závodu tehdy řídili čeští inženýři, zařízení bylo většinou z Československa, na kolejnicích a některých dalších výrobcích z ocele jsme četli KLADNO. Když Rudá armáda ustupovala, tak hlavní zařízení vyhodila do vzduchu a nyní se celý závod rozebíral s tím, že se bude stavět znova. Tam jsme pracovali až do konce války.

V průběhu roku 1944, to již byla Volyň osvobozena, jsme si s našimi dopisovali. Také jsme žádali, aby nás propustili do československé armády. Tady o tom nechtěli ani slyšet — byli jsme „bronirovannyje.“ Rodiče nám na čs. štábu v Rovně vystarali příslušné doklady a poslali nám je. Podepsal je nějaký por. Stránský. Já jsem je dostal 6.5.1945, tj. tři dny před koncem války. Z ruky jsme papíry nedali, jen jsme je ukazovali a stále žádali propuštění. Propustit nás ale stále nechtěli. Nakonec jsme se s hulečským kamarádem Emilem Ketnerem vypravili na vojenkomat do Jenakijeva. Přijal nás nějaký major, Ukrajinec, a ten nám řekl: „...tady jste se již napracovali dost. Nikomu moc nic neříkejte, udělám Vám doklady a pojedete domů. Tam teď také mladé lidi potřebují“. Vydal nám doklady, naším vedoucím jsme jen odhlásili odchod, vsedli do vlaku a domů jsme přijeli kolem 15.5.1945. Hlásili jsme se v Rovně na čs. štábu, kde chtěli, abychom jeli do Čech. My jsme ale jet nechtěli, že nám to už stačí. Naši rodiče byli rádi, že nás mají doma Naši kamarádi, kteří dobrovolně vstoupili do Svobodovy armády, byli mnozí buď po smrti nebo zmrzačeni.

Podle magnetofonového záznamu, pořízeného dne 13.10.1992 ing. Václavem Petříčkem, CSc., zpracoval Jiří Hofman

Doplněk

S Vladimírem Dvořákem jsme se v posledních letech poměrně často setkávali. Důvodů bylo více. Jednak „služebně“ protože byl vedoucím regionu ve Sdružení Čechů z Volyně, pocházel z Hlinska, což je od naši Martinovky kousek, a navíc byl ve stavebním praporu delší dobu — až do Omska — s mými dvěma bratry a s jedním bratrancem. Ti ale měli jiné osudy.

Bratr Jan a bratranec Vladimír byli z Omska odveleni hlouběji na Sibiř a pomáhali stavět evakuovaný závod na palouku přímo v tajze až někde u Ulan-Ude. Na krátkou dobu se dostali i do GULAGU na udání nějakého tatarského „kolegy.“ Asi tam byl přece jen trochu jiný režim, protože když se jim podařilo z lágru utéct, vrátili se zpět do „svého“ závodu a vedoucí se jich zastali natolik, že je NKVD nechalo na pokoji. Do čs. armády je jako „bronirovannyje“ také nepustili, ale brzy po válce je přece jen pustili domů. Ovšem zařadili je v Rovně do práce na železniční stanici. Reemigrovali do vlasti v roce 1947.

Bratr Vladimír se již v Omsku na závodě CD přihlásil jako specialista-tesař. Samozřejmě vyučený nebyl. Přesto v krátké době řídil tesařskou skupinu, a když je poslali do Jenakijeva obnovovat chemický závod, již řídil partu kolem stovky lidí. Po osvobození Kyjeva ještě celou partu poslali obnovovat město a teprve v Kyjevě dostal Vláďa z čs. štábu v Rovně příslušné doklady a vrátil se domů.

Vladimír Dvořák mi vyprávěl osudy svého dalšího kamaráda-Čecha, který s ním pracoval na závodě CD v Omsku. Kamarád se tam seznámil s ruským děvčetem a zařídil si to nějak tak, že pak nemusel s ostatními ani do hloubi Sibiře jako můj bratr a bratranec ani do donbaského Jenakijeva jako Vladimír Dvořák a další.

Po válce založil rodinu, vyučil se strojvedoucím a za čas řídil lokomotivy dálkových rychlíků. S Vladimírem Dvořákem si po roce 1947 dopisovali a zval ho stále na návštěvu k nim na Sibiř. V šedesátých letech se Vladimír za kamarádem skutečně vypravil. Letadlem přes Moskvu do Omska a pak dál vlakem. Co viděl? Početnou a spokojenou rodinu. Slušnou usedlost s dobře zařízenou zámečnickou dílnou, chlévy pro nějakou tu kravku a býka na žír, pozemků asi hektar, ale prý „...obdělej kolik chceš". Kamarád jako strojvedoucí dálkových vlaků střídal dvoutři týdenní turnusy s měsíčním i delším volnem a podle toho se zařídil. Kdo co potřeboval, udělat nebo opravit od železa nebo od dřeva, „šel k Čechovi." Dobytka by mohl mít kolik chtěl, ale proč, když je kolem tajga se zvěří. Dal se na myslivost, ale nikoliv na takovou evropskou ale sibiřsko-českou. Pořídil si vyřazený tank, sejmul z něj věž, vyrobil obrovské saně jako přívěs za tank a spolu s dalšími dvěmatřemi kamarády od železnice jezdili na lov. Vždy alespoň na měsíc. Asi 100 km od domova postavili v tajze srub, tam tankem přivezli naftu a vše další potřebné, ve srubu žili a celou dobu lovili. Ulovenou zvěř kladli na saně-vlek, mráz se postaral o konzervaci a když byly saně plné, tak se vraceli domů.

Vladimír pobyl u kamaráda asi tři týdny. Vyprávěl mu o životě v Československu, o civilizačních vymoženostech ap. Přemlouval ho, aby s rodinou reemigroval do Československa. Sice s potížemi, ale možné to bylo. Podle mezinárodní úmluvy o slučování rodin, kterou obě země respektovaly, a jeho rodiče byli přece v Československu. Kamarád jen záporně vrtěl hlavou: „Dejte mi pokoj s vaši Evropou — tam bych už žít nemohl."

Různé osudy měli ti naši chlapci ze stavebních praporů.

Praha v lednu 1998

Jak jsem se dostal ze zajetí

Josef Holec, *28.11.1918 Straklov

Do Rudé armády jsem byl odveden ke konání základní vojenské služby na podzim roku 1940, jako mnoho jiných volyňských chlapců narozených v letech 1918 a 1919. Kolik že nás bylo? Přesně to nikdo neví, ale z každé české volyňské vesnice nás nastoupilo na podzim roku 1940 a pak na jaře roku 1941 celkem tři až pět a kolik to mohlo být dohromady, snad odhadnou jiní. Někteří hoši nastoupili přímo ke stavebním praporům, budovali letiště a jiné vojenské objekty a pak se s evakuovanými továrnami dostali až na Ural ba i dál na Sibiř. Další nastoupili k normálním

bojovým útvarům, bojovali u Moskvy i Stalingradu a pokud nezůstali na bojišti, tak se někteří z nich dostali i do našeho 1. čs. praporu v Buzuluku.

Můj případ byl trochu jiný. Nastoupil jsem v městě Šepetovce k dělostřeleckému útvaru, prodělal základní a část odborného dělostřeleckého výcviku. Když nacistické Německo přepadlo Sovětský svaz, neměli jsme výcvik ukončený, dělostřelecká výzbroj byla provizorní, všelijak daná dohromady, munice také nebylo dost, ale v důsledku vzniklé situace jsme přesto byli narychlo nasazeni v okolí městečka Demeši (západně od Žitomiru) do boje. Dopadlo to špatně, jako s mnohými jinými útvary Rudé armády v onom nešťastném létě roku 1941. Po krátkém odporu nás německé tankové útvary rozehnaly a pěchota jen dokončovala dílo zkázy.

Z této pohromy jsem se kupodivu dostal vcelku v pořádku, ale můj spolubojovník a dobrý přítel Ukrajinec Havrylo byl raněn a já jsem ho chtěl dostat do bezpečí a opatřit mu lékařskou pomoc. Vlekl jsem ho několik dnů, s nezbytnými odpočinky, živili jsme se lesními plody a zrním vydroleným z klasů ap. Neodvažovali jsme se za celou tuto dobu přiblížit k lidským obydlím, abychom nenarazili na nacistické vojáky. Dostali jsme se do nějakého hájku s výhledem na vesnici a já jsem byl již naprosto vyčerpán a přítel sotva dýchal. Uložil jsem ho, jak nejlépe šlo a sám, děj se co děj, jsem šel do stavení na okraji vesnice.

Hospodáři jsem nemusel nic moc vysvětlovat, uniforma sovětského vojáka a můj zbědovaný stav řekly vše za mne. Hospodyně spráskla nade mnou ruce, podala mi něco k jídlu, ale já bez velkého zdržování jsem vybídl hospodáře, abychom spolu šli pro mého zraněného přítele. Toho jsme však již živého nezastihli, tak jsme ho odnesli a na hřbitově ve vši tichostí pochovali.

U dobrých lidí Martyňukových (název vesnice jsem zapomněl) jsem na nějaký čas zůstal. Právě byly žně, tak jsem pomáhal sklízet a lidé ze vsi si ihned všimli, že hospodáři přibyl pomocník a snadno se dovtípili co jsem zač. Nebylo možno vyloučit, že mne i hospodáře někdo udá Němcům. Přemýšleli jsme, co dál, a já jsem nakonec řekl, že se dobrovolně přihlásím na nějakém německém velitelství. Příležitost se brzy našla. Hospodyně přinesla zprávu, že do sousední vesnice pravidelně přijíždí německý poddůstojník, který s místními ženami vede výměnný obchod; přiváží sůl a podobné nezbytné zboží, které směňuje za vajíčka, slepice, sádlo ap. Šli jsme s hospodářem na průzkum a všiml jsem si, že se poddůstojník s místními ženami o obchodu běžně domluví. Vmísil jsem se mezi ně, chvíli poslouchal a zjistil jsem, že on jim odpovídá česky. Dlouho jsem neváhal a stručně jsem mu vyložil svůj případ a tento československý Němec mi povídá: „Na žádný štáb nechoď. Já jsem od vozatajské kolony, která stojí ve vedlejší vsi. S našim poručíkem se dá mluvit, tak pojď se mnou a uvidíme.“ Neváhal jsem, zaběhl jsem poděkovat hospodyni, vzal si několik svých drobností a za doprovodu hospodáře jsem byl zakrátko zpět.

S poručíkem byla opravdu řeč. Když mu poddůstojník vše důkladně vysvětlil a mne představil, pak po krátkém váhání vydal rozkaz, aby mi vydali nějakou obnošenou uniformu s civilními knoflíky a přidělil mne jako vozataje ke kuchyni. Brzy jsem zjistil, že již jeden takový „zajatec“ zde pracuje, jmenuje se Vasil a je někde od Charkova. Příslušnici vozatajské kolony s námi zacházeli vcelku slušně, ale

naprosto odměřeně. Jen poddůstojník, který mne přivedl, se mnou občas prohodil několik vět, ale vždy v přítomnosti jiných.

Tak uplynulo léto a kus podzimu roku 1941 a znenadání přišla změna. Vozatajskou kolonu zrušili, příslušníky rozeslali po útvarech, nám zajatcům nabídli každému pár koní s vozem, dali německy psané potvrzení o tom, co jsme zač, a řekli: běžte domů. Vasil koně s vozem vzal, prásk bičem a jel domu k Charkovu. Já jsem si koně nevzal, beztak bych cestou na západní Volyň asi o ně přišel.

Na nádraží v Žitomiru jsem dlouho okouněl a váhal, na koho se mám obrátit. Nakonec jsem se dostal před přednostu stanice, německého důstojníka středních let. S dokumentem v ruce a s použitím několika německých slov, které jsem u vozatajců pochytil jsem začal vysvětlovat, že chci do Dubna. Chvíli se na mne pobaveně díval a pak povídá velmi dobře česky: „Tamhle stojí vlak s tanky, které vezou do opravy. Zajdi do vagónu strážní čety, ukaž papír a chlapi tě někam pod plachtu k tanku strčí.“ Stál jsem chvíli s otevřenou hubou a pak jsem začal děkovat a něco blekotat o velkodušnosti německé branné moci. Zase se na mne tak pobaveně podíval a povídá: „Nevíš o čem mluvíš, však za čas tu velkodušnost všichni setsakra poznáte.“

Tak to byla druhá bílá vrána v uniformě Wehrmachtu na mojí cestě ze zajetí. Třetí byli kluci ze strážní čety. Česky sice nikdo z nich neuměl, ale posuňky mi naznačili na kterém vagónu si mám pod plachtu vlézt, vrazili mi do ruky pajdu chleba a něco k němu a varovali, aby mne neviděl „Herr leutenant“. „Das ist eine Schweine“ (to je taková svině) — mi jeden po straně řekl.

Před cestou a během cesty jsem spal jako nemluvně a ani jsem nezpozoroval, kdy se vlak hnul. Nějak nad ránem mne probudil větší ruch. Podívám se dírou v plachtě a čtu název železniční stanice DUBNO! Moje rodná obec byla jen kousek cesty. Naši mne vítali stejně, jako všechny mámy a tátové vítají syny, o nichž si již mysleli, že je nikdy neuvidí.

Sešli jsme se dík dobrotě prostých lidí a také těch tří bílých vran v uniformách nacistických vojáků.

Inu „Není Němec jako Němec“ řekl někdo před mnoha lety a je to pravda, která se netýká jen Němců.

V Krakově v červnu 1996. Podle v*yprávění autora zapsal Jiří Hofman*

Dovětek.

Autor se na jaře roku 1944 dobrovolně přihlásil do 1.čs. armádního sboru v SSSR, byl u Dukly těžce raněn, dokonce ztratil řeč a koordinaci pohybů. Dík čs. lékařům, a především zdravotním sestrám, se zcela vyléčil. V roce 2004 při dokončování rukopisu druhého vydání této knihy stále působil v Žatci jako velmi aktivní člen SČVP a spolu se svoji sestrou ochotně distribuoval knihy s volyňskou tématikou.

Dvakrát vojákem Rudé armády

Vladimír Novák, * 30.7.1921 Malá Zubovština

Za několik dnů po přepadení Sovětského svazu nacistickým Německem byla vyhlášena mobilizace všech bojeschopných mužů, jež se týkala i ročníků, které měly nastoupit základní vojenskou službu na podzim roku 1941. Byl jsem mezi mobili-

zovanými, stejně jako další kamarádi a známí Češi z Malé Zubovštiny a také Ukrajinci a příslušníci jiných národností z okolí.

Po soustředění na vojenkomatu v Korosteni zformovali z nás pochodové kolony a naše kolona byla poslána pěšky do Kyjeva. Byli jsme neozbrojeni a v civilu — uniformy a zbraně jsme měli dostat u útvarů a tam jsme měli být vycvičeni. Měli... Do Kyjeva jsme nedošli, protože nás cestou rychle postupující německé vojenské útvary obklíčily a zachraň se kdo můžeš, většině z nás se podařilo uniknout, ale někteří se dostali, ač nevojáci, do skutečného zajetí do Německa se všemi jeho hrůzami. Vrátili se jen jednotlivci. My, kterým se podařilo utéci, jsme se jednotlivě a tajně vraceli do nacisty okupovaného domova. Tak skončila, aniž by začala, moje první služba v Rudé armádě.

Uplynuly více než dva roky... V roce 1943, po osvobození Malé Zubovštiny a jejího širokého okolí od nacistické okupace jsme byli zmobilizováni do Rudé armády podruhé. Soustředěni jsme byli v kasárnách v městečku Borodijanka, zařazeni do pěšího útvaru a intensivně cvičeni. Až potud by to bylo normální. Jenže výcvik trval jen tři týdny!! Jak je možno za tři týdny připravit nevojáka, a takových nás byla většina, pro skutečný boj jako pěšáka? Pak nás poslali do útoku při dobývání Kamence Podolského a Proskurova. Padlo tam mnoho našich kamarádů, a to nelze omluvit okamžitou operační situací na frontě.

Vojáci 1. čs. armádního sboru v SSSR, kteří se v létě roku 1944 cvičili a připravovali na budoucí boje také v Proskurově, asi netušili, že jeho osvobozování jsme se zúčastnili i my, Češi z nejvýchodnější části Volyně a z pravobřežní Ukrajiny.

Kuřivody v únoru 1998 Podle vyprávění autora.

Dovětek.

Doba výcviku tři týdny byla v přifrontovém pásmu za války běžná. Nevztahovala se jen na pěšáky. Na přípravu roty radistů (40 nováčků z východního Slovenska a Podkarpatské Rusi, se čtyřmi zkušenými radisty) jsem jako její velitel dostal 21 dnů. Na tuto dobu byly rozvrženy výcvikové osnovy a přesně po uplynuti uvedené doby byla nově vytvořená 4. samostatná brigáda 1. čs. armádního sboru v SSSR zasazena do bojů a my jsme v ni zajišťovali radiové spojení. Ani jednou neselhalo! J. H.

Vojáci Rudé armády z Českého Malína

Boris Volf, *13.6.1918 Český Malín

V souvislostí se zkázou Českého Malína se autoři publikací s volyňskou tématikou zajímají především o seznamy zahynulých, případně o osudy zachráněných. Obyvatelé Českého Malína, kteří z různých důvodů byli dlouhodobě mimo domov, tak pozornosti těchto autorů unikli.

Organizátoři SČVP regionu Šumperk, chtěli při vzpomínkovém setkání k šedesátému výročí malínské tragédie dne 19.7.2003, aby v hlavním projevu byla uvedena jména dosud žijících obyvatel Českého Malína. Bylo jich jen deset, ale jeden z nich, Boris Volf, autor této vzpomínky, v žádném seznamu zachráněných nebo zavražděných uveden nebyl. To vedlo pisatele těchto řádků k tomu, aby zjistil příčinu. Je velmi prostá a vyplývá z vyprávění, které předkládáme a jež vzniklo dík ochotě autora a vydatné po-

moci jeho dcery. On a šest, možná že sedm jeho vrstevníků v době zkázy jejích rodné obce padlo, nebo ještě bojovalo v Rudé armádě.

Bylo nás šest dětí. Nejstarší bratr Vladimír (*1901), čtyři sestry a já. Rodiče se na našem nevelkém hospodářství měli co ohánět a když v roce 1938 matka ovdověla a nejstarší bratr a tři provdané sestry měly již svoje rodiny, spadla odpovědnost za vedení hospodářství na mne. Navíc jsem byl v v roce 1938 odveden do armády Polské republiky, ale k výkonu vojenské základní služby jsem v roce 1939 ze známých důvodů povolán nebyl.

Po obsazení Volyně Sověty jsem byl již v roce 1940 odveden do Rudé armády a v březnu 1941 do ní nastoupil spolu s kamarádem Josefem **Řepíkem**. Základní výcvik jsme prodělali v Mcensku.

Nebyli jsme z Českého Malína sami. Na jaře 1940 byl odveden Václav Kopecký a na podzim pak Václav Voloch, Boris Zajíc a Vladimír Uhlíř. Bylo nás z Českého Malína celkem **šest** mužů, kteří jsme po přepadení SSSR nacistickým Německem sloužili v Rudé armádě (*možná, že Josef Svítek, který bojoval u Sokolova, se dostal do Buzuluku z Rudé armády a byl by tedy **sedmý** — je o něm zvláštní poznámka v seznamu padlých v 1. čs. armádním sboru v SSSR).* To málo, co jsem se o osudech těchto mých vrstevníků dověděl, to povím raději hned.

Václav **Kopecký** chtěl jako já, aby byl uvolněn do čs. armády, ale když ho nechtěli pustit, tak, na rozdíl ode mne, neprozřetelně řekl, že stejně uteče. Za tento nedokonaný čin ho odsoudili na sedm let, avšak v roce 1948 byl amnestován. Do ČSR sice reemigrovat nesměl, ale v roce 1949 navštívil ve Vikýřovicích na Šumpersku svoji tetu. Žil na Volyni v Malíně, kde založil rodinu a záhy, již v roce 1952, zemřel.

Václav **Voloch** byl po válce veden jako nezvěstný *(v této knize je v seznamu padlých v Rudé armádě).*

Boris **Zajíc** zůstal po válce v Kyjevě a kolem roku 1952 navštívil svého bratra v Šumperku.

Vladimír **Uhlíř** dosáhl toho, že byl uvolněn do čs. armády a po válce se usídlil v Čechách. Setkal jsem se s ním u pomníku v Novém Malíně při výroční vzpomínce dne 13.7.1951, když přijel navštívit svého bratra Václava.

Vrátím se zpět k vyprávění o sobě. Po vypuknutí války byla část naši jednotky převelena k obraně města Orla, ale kamarád Josef Řepík zůstal v Mcensku a od této doby jsme se už nikdy neviděli*). Při obraně Orla jsem byl zraněn střepinou granátu a po vyléčení v nemocnici v městě Kirově jsem byl na krátkou dobu, snad jako rekonvalescent, zařazen do ochrany místního vojenského letiště.

Již v lednu 1942 jsem byl zařazen do jednotky, která byla odeslána na posílení obrany Stalingradu. Němci byli ještě daleko, takže jsme žili v kasárnách a tvrdě nacvičovali pěší útok a obranu. Asi po dvou měsících jsme byli přisunuti blíže k front do zákopů a zasazováni do obranných bojů, které většinou končily ústupem, neboť Němci měli převahu zejména ve vzduchu a hodně nás bombardovali. To trvalo až do května 1942, kdy nás několik onemocnělo tyfem a byli jsme převezeni do nemocnice v Saratově. Celý měsíc jsem se v horečkách potácel mezi živo-

tem a smrtí a při propuštění z nemocnice jsem vážil méně než 40 kilogramů. Na zotavenou jsem byl odvelen do vojenského hospodářství, kde jsem přece jen přibral na váze a celkově se posílil, avšak nebyl jsem uznán schopným služby v poli. Byl jsem zařazen do strážního oddílu v Moskvě a střežili jsme vojenské sklady. V roce 1944 jsme byl zde povýšen do hodnosti četaře.

Ihned po osvobození Volyně jsem poslal dopis domů do Českého Malína. Po měsíci jsem od svých příbuzných dostal smutnou odpověď o zničení rodné obce, moje maminka že se zachránila, ale ostatních šestnáct členů naši rodiny bylo upáleno. Z druhého dopisu příbuzných jsem se dověděl, že v městě Rovně působí štáb čs. armády a že Češi a Slováci mohou do ní nastupovat. Poprosil jsem příbuzné, aby dali štábu moje data a aby si mne štáb u mého velitelství vyžádal. Žádost o moje přeřazení do čs. armády skutečně na velitelství došla, velitel s politickým komisařem si mne zavolali a sdělili, že s mým přeřazením nesouhlasí a vůbec, že Rudá armáda je lepší.

V lednu 1946 jsem byl demobilizován a vrátil jsem se do rodné obce. Dům se z celé naši usedlosti naštěstí zachránil a tak jsme spolu se sedmdesátiletou maminkou začali pomalu hospodařit. Zůstala nám jedna kráva, koupil jsem koně, obdělali jsme kousek půdy, maminka pořídila nějakou tu drůbeží havěť.

Na podzim 1946 přijela komise pro reemigraci, ohodnotila naše „majetky“, sepsala potřebné doklady a tak se stalo, že 15.března 1947 jsme se usídlili ve Vernířovicích, kde jsem se 7.11.1947 oženil s Ninou Čajukovou, s děvčetem, s kterým jsem se seznámil po návratu z armády. Narodila se nám dcera Evženie a po přestěhování do Loučné syn Bohumil. V roce 1961, ač neradi, jsme vstoupili do JZD, v roce 1965 naše družstvo převzal státní statek a já v něm pracoval až do odchodu do důchodu v roce 1976. Manželka mne, bohužel, letos v březnu navždy opustila.

Loučná nad Desnou v srpnu 2003

**) Josef Řepík zahynul hrdinskou smrtí v nemocnici v Charkově, kde se jako příslušník 1.čs. polního praporu léčil po zranění u Sokolova. Po opětném rychlém dobytí Charkova německé komando postřílelo v této nemocnici raněné sovětské a československé vojáky. J. Řepík si přes zranění ponechal svojí zbraň a několik členů tohoto komanda zastřelil dříve, než sám padl.*

Vojákem Rudé armády, německým zajatcem a československým partyzánem

Alexandr Širc, * 29.5.1922 Moštěnice, † 6/1995 Vratimov

Z naši rodné Moštěnice jsme v letě 1943 utekli před banderovci ke svým příbuzným do obce Dědova Hora. Ta byla na sovětské straně bývalé polsko-sovětské hranice a v této části Volyně banderovci podporu a moc neměli.

U matčiny sestry, ve velmi stísněných poměrech, bydleli naši rodiče a já se sestrou. Náš mladší bratr byl od roku 1942 na nucené práci v Německu.

V lednu 1944 byla obec Dědova Hora osvobozena Rudou armádou a vzápětí místní sovět obdržel příkaz, aby všichni muži ve věku od 18 do 50 let přišli do Slavuty k odvodu. Bylo nás celkem 25. Můj otec, já a můj kamarád Vladimír Drnec jsme byli z druhé strany hranic, tj. z bývalého Polska. Brance soustřeďovali ve

výcvikovém středisku poblíž Žitomiru, kde se nás sešlo kolem 50 volyňských Čechů. Nechali nás pohromadě a to podporovalo naše přesvědčení, že nás pošlou k čs. útvaru, kam jsme podle čs.-sovětské dohody patřili.

Po ukončení čtrnáctidenního výcviku s atrapami pušek jsme, stále v civilních šatech, pochodovali zpět do Slavuty. Bylo nás celkem několik set. Ubytovaní jsme byli v kasárnách. Ačkoliv telefony a pošta nefungovaly, ihned se o našem příchodu dověděli příbuzní v Dědové Hoře. Přišly tedy maminky, manželky, sestry a se slzičkami, zármutkem ale také s domácími buchtami nás vyprovázely již jako vojáky, protože jsme dostali uniformy. Maminka mi přinesla také modlitební knížku. I když jsem se nikdy nemodlil, knížku jsem nosil jako amulet až do konce války.

Vzápětí byl náš pobyt ve Slavutě ukončen. Celý pluk nastoupil kolem připravené tribuny, z které promluvili důstojníci-politruci a pak zodpovídali dotazy vojáků. Na dvě otázky si pamatuji dobře. Na dotaz, zda po válce budou zrušeny kolchozy bylo zodpovězeno, že kdo nebude chtít být členem kolchozu, bude mu dovoleno hospodařit soukromě. Politruk vědomě lhal. Další voják byl proti tomu, aby Sovětský svaz po osvobození svého území, osvobozoval od Němců jiné státy. Bylo mu řečeno, že Rudá armáda půjde až do Berlína. Slavnostní nástup byl ukončen vojenskou přísahou. My, Češi, jsme stále chtěli k čs. vojenským útvarům, a přísahu jsme se zpěčovali podepsat. Nic nám to nebylo platné. Text přísahy jsme po určitém přesvědčování podepsali, abychom se vyhnuli nepříjemnostem; mohli by nás třeba zařadit do trestaneckého oddílu. Zároveň nás rozdělili podle věku, muži starší 45 let, k nímž patřil i můj otec, odešli k týlovým jednotkám a my mladší všech národností a vojenských odborností jsme v počtu kolem 200 pochodovali směrem k frontě. Bylo to koncem února 1944.

Jídlo jsme dostali na pět dnů. Po uplynuti této doby a snědení zásob, jsme byli příjemně překvapeni, když nad naši kolonu přiletěl letoun a shodil několik pytlů sucharů a masových konzerv. Pytle se ovšem roztrhly, velitelé rozdělování neřídili, a potraviny se proto rozdělily podle pravidla „urvi co můžeš“. Oceňovali jsme péči nadřízeného štábu, který měl nejen přehled o svých jednotkách ale také vzal v úvahu, že v tomto, Němci zpustošeném, kraji bylo vyloučeno spoléhat na zásobování vojsk z místních zdrojů. Tak jsme přišli do prostoru Voločysk, východně od Tarnopolu a zde nás čekalo první bojové zasazení.

Pochodová jednotka byla rozdělena na menší části, ale náš oddíl volyňských Čechů zůstal pohromadě. Písař praporu nás všechny zapsal do evidenční knihy, dostali jsme dobrou teplou večeři a kolem půlnoci také pěchotní zbraně a munici. Zkušení frontoví vojáci nám ukázali, jak se zachází s bubínkovými samopaly; nikdy jsme je předtím v rukou neměli.

Sdělili nám, že jsme přepadový oddíl. Velitelem byl mladý poručík a ten nám vysvětlil úkol: neschůdným terénem se dostat do blízkostí pozic Němců, přepadnout je ze strany, z které nás nečekají a osvobodit další vesnici. Dobře myšleno, jenže Němci nás asi čekali, spustili palbu a navíc vystřelovali světlice. My jsme sice palbu opětovali, ale neměli jsme potřebnou orientaci, takže jsme tam nechali devět padlých včetně poručíka a mého přítele Vl. Drnce a jednotlivě jsme se za bílého dne, pod palbou nepřítele, vraceli k naším. Výpad se nezdařil.

Mne potěšilo, když jsem bezděčně vyslechl rozhovor důstojníků v sousední místnosti, kteří oceňovali odvahu a srdnatost nováčků-Čechů a diskutovali o tom, kde se staly chyby. Byl jsem na naši „českou“ jednotku hrdý.

Maršál Žukov ve své memoárové knize Vzpomínky a úvahy popisuje dění v tomto prostoru takto: „Dne 4.3.44 začal útok vojsk 1. ukrajinského frontu. Nepřátelská obrana byla na úseku Šumskoje — Ljubar prolomena... Dne 7.3. se zde rozpoutala velmi urputná bitva, jakou jsme od bitvy v kurském oblouku nezažili.“

Voják na předním okraji fronty zná situaci jen velmi omezeně — jako by se díval úzkým průzorem. Při dlouhodobém nasazení do boje ho čeká střídání pochodu a boje, útoku a obrany, přetížení fysické a duševní, vedoucí až k úplné otupělosti. Stará se především o nejvšednější věci — mít v pořádku zbraň, najíst se a vyspat. V paměti mu zůstanou jen mimořádné dojmy jako například tyto.

Útok byl zahájen dělostřeleckou přípravou, po jejímž ukončení jsme měli vyrazit do útoku.

Mohutná palba skončila, velitel byl celý nervózní ale rozkaz k útoku nedával. Proč? Zpozdil se vojáček s přísunem zásoby munice pro nás. Když konečně munici přivezl dostal za odměnu od velitele pár facek a my jsme vyrazili. Čekali jsme, že nás Němci uvítají palbou, ale oni se předem stáhli. To jme my samozřejmě nevěděli a naše nervy byly napnuty k prasknuti. Najednou se před námi objevil kličkující zajíc, který asi dělostřeleckou přípravu považoval za hromobití. Postupně celá naše „česká“ jednotka (z 35 mužů bylo 25 Čechů) pálila po zajíci. Netrefili jsme ho.

Na horizontu jsme viděli německý tank. Po opatrném přiblížení jsme zjistili, že měl poruchu a Němci ho opustili. Zneškodnili předtím zbraně a co se dalo odnesli. Náš velitel jistě neopomenul nahlásit, že jsme ho v tuhém boji zničili — byla to běžná praxe.

V osvobozených vesnicích nás Ukrajinci sledovali spíše nevraživě, protože zde převládala banderovská ideologie. Divili jsme se, když v jedné obci nás přivítali samohonkou. Přijali jsme kalíšek, nanejvýš dva, ale až po ochutnání hostitelem.

Ke konci prvního dne útoku nás velitel málem zavedl do zajetí. Včas ho upozornil důstojník z jednotky, která držela přední okraj a my jsme ji překračovali.

Druhý den po ránu jsme čekali v další vesnici střet s Němci, ale v první chalupě nám řekli, že Němci před chvílí tak spěšně utekli, že na plotně nechali dva obrovské hrnce téměř uvařené slepičí polévky. Snědli jsme ji spolu s hospodáři. Věru takové přijetí jsme od Němců nečekali.

Na druhém konci vesnice však na nás Němci nečekali se slepičí polévkou, ale u kostela na vršíčku s kulometem. Dostali jsme rozkaz ho zničit. Bude nás prý podporovat připravený kulomet „Maxim“ a dělostřelectvo. Útočit čelně byl hazard. Podíval jsem se po kamarádech a odhadoval kolik vdov a sirotků po nich zbude. Já jsem byl svobodný. Nebyl jsem žádný hrdina ani hazardér, ale spolu s jedním Rusem jsme se do toho nějak dali, bokem jsme se dostali pod zídku, kterou se kulomet kryl a hodili jsme mu tam několik granátů. Zmlkl. Jednotka pak postoupila také, ale honem jsme se museli krýt, protože na nás dopadaly granáty vlastní dělostřelecké podpory. Šlendrián — nikdo nesledoval náš postup. Naštěstí byli jen tři lehce raněni.

Přes tento debakl se naší jednotce podařilo Němce obklíčit. Většina z nich padla a zbytek jsme vzali do zajetí. Moji jedinou kořistí byla německá polní lopatka. Ano, před útokem mi některý z kamarádů moji lopatku ukradl. Polní lopatka často rozhoduje o vojákově životě a smrti. Však jsem zloděje proklel do třetího pokolení.

Najednou se z ničeho nic objevil německý tank Tygr. Naši protitankoví dělostřelci ho viděli, ale nestříleli po něm. Nedověděli jsme se proč, zda neměli munici, nebo byli příliš daleko, nebo se báli aby po nich nepálil. Tank nás zahnal do zákopů a několik z nás zranil a zastřelil. Jak se rychle objevil tak rychle zmizel. My jsme byli staženi ke kuchyni, písař nás vyvolával a u padlých a raněných dělal v evidenční knize záznamy. Mělo to jednu vadu. Kamarádi ne vždy přesně věděli, kdo skutečně padl a kdo byl raněn.

Jednou mne od zabití leteckou bombou zachránilo jen to, že jsem musel odejít za stodolu vykonat velkou tělesnou potřebu. Mezitím přiletělo letadlo, bomba spadla před stodolu, kde zmasakrovala povozy a zranila tři moje kamarády.

A tak to šlo dál. Boj, pochod, spánek často za pochodu. Když mi to zkušení vojáci říkali, nevěřil jsem, že je to možné. Jde to, ale nesmí se vrážet do kamarádů, mohli by být nevrlí, že jsou buzeni.

Fronta byla ve stálém pohybu, ale období útočných bojů zřejmě skončilo, protože při každém zastavení jsme se zakopávali k obraně a čekali nepřátelský útok. Neradi jsme opouštěli pracně vykopané zákopy a šli dál za nepřítelem, o němž jsme my, vojáci nevěděli jakou lest chystá.

V tomto období jsem se na výzvu velitele přihlásil k telefonistům. V družstvu nás bylo osm a byli jsme dobrá, družná parta. Myslel jsem, že práce telefonisty je přece jen méně nebezpečná než obyčejného pěšáka. Z omylu jsem byl vyveden někde u Podhájců. Dostal jsem rozkaz natáhnout telefonní vedení k pěší rotě, která je na kopečku v dotyku s Němci. Čím víc jsem se k vrcholku kopce blížil, tím víc na mne Němci pálili. Štěstí, že na strání byly hromádky hnoje, tak jsem se za nimi kryl. Najednou mne napadlo proč ta naše rota německou palbu neopětuje. Zapojil jsem na vedení telefonní přístroj, spojil se s velením praporu a hlásil, že žádnou naši rotu nevidím. Zeptali se mne kde přesně jsem a poslali dál. Při dalším spojení mi nakonec řekli, ať se rychle vrátím, že ustupujeme. Jako nezkušený spojař jsem pod nepřátelskou palbou, plížením od jedné hromádky hnoje k druhé, telefonní vedení svinoval, místo abych ho nechal ležet. Pak jsem to již tak dělal. No, vyvázl jsem. Pak mi zkušení kamarádi řekli, že občas velitelé takový trik vůči spojařům uplatňují, aby bezpečně zjistili palebnou sílu a pozici nepřítele. Odpustil jsem jim to. Je lepší poslat jednoho neinformovaného vojáčka, než dát četě či rotě rozkaz k průzkumu bojem. Stálo by to více obětí.

Brzy nato se karta obrátila. Němcům se podařilo zformovat silné uskupení, v němž byly i dvě tankové divize SS, jak o tom psal maršál Žukov ve své zmiňované knize. Tyto tanky způsobily, že v prostoru Podhájců směrem na Monastyriska a Bučač začal všeobecný ústup sovětských vojsk. Dopadlo to nakonec tak, že po několika dnech ústupových bojů se jednotky tak pomíchaly, že mnoho vojáků nevědělo, kde jejich jednotky jsou. Byl jsem jeden z nich a zjistil jsem, že nás Němci překročili a že jsme v jejich týlu.

Nikdy jsem neuvažoval, že se vzdám do zajetí. Příliš dobře jsem znal osudy desetitisíců hladem umořených a postřílených sovětských zajatců jen na naši rodné Volyni.

První noc jsem se skryl ve stohu slámy, u kterého se asi na dvě hodiny zastavili němečtí spojaři. Když odešli, přeběhl jsem do blízké stodoly. Jen jsem se zahrabal do slámy a přišel hospodář a povídá: „Vojáku vylez, já jsem tě viděl“. Poskytl mi nějaké hadry výměnou za uniformu. Vojenský průkaz jsem pečlivě zabalil a ponechal u sebe. Druhý den mi hospodář sdělil, že v jeho stodole zůstat nemohu a doporučil mi, abych šel k jeho příbuzným do další vesnice plně obsazené Němci. Několik slov ze školní němčiny mi pomohlo projít kolem strážných, které jsem buď pozdravil, nebo se zeptal, zda smím do vesnice a ti jen překvapeně vzhlédli a mávli rukou. Vystřídal jsem za krátkou dobu několik hospodářů v okolních obcích, až jsem se uchytil na samotě u těžce nemocné osamělé ženy a vykonával všechny práce v jejím malém hospodářství. Po několika dnech mne vyhledal nějaký Ukrajinec, řekl mi, že ví kdo jsem a naléhal abych se vzdal do zajetí. Podcenil jsem ho a nevyhledal jiné působiště. Třetí den nato přivedl německou hlídku až ke mně. Tak se ze mě stal německý

z a j a t e c .

Po přifrontových přesunech jsem se dostal do zajatecké nemocnice v Drohobyči. Vlivem nachlazení se mi totiž na noze objevily povážlivé otevřené rány a německý lékař mi sadisticky ukazoval, že noha bude „šmik, šmik“. Sovětský lékař-zajatec mi řekl, abych vyhříval nohu na sluníčku a že bude vše v pořádku. Po třech týdnech se začaly rány hojit a brzy se zcela zacelily.

Přišel srpen 1944 a s ním sovětská ofenzíva, která přiměla Němce, že nás nahnali do vagónů a téměř bez jídla vezli přes Karpaty až do Maďarska a pak ještě dál. Na Podkarpatské Rusi jsme na nádražích sem tam něco přes mříže k jídlu dostali, ale Maďaři se při naších prosbách o chleba jen pohrdlivě dívali a nic nám nedali. Nic nepomohlo, že jsme o chléb prosili maďarsky.

Z nádraží, přes která nás vezli jsem si zapamatoval Budapešť, Vídeňské Nové Město a konečnou stanici Lansdorf, kde byl obrovský zajatecký tábor Stalag VIIIB. Dlouho po válce byla zveřejněna hrůzná fakta; zahynulo v něm více než 50 000 sovětských zajatců.

Tam jsme poznali, co je hlad, týrání, bití za sebemenší provinění. Tam se prohloubila moje nenávist k nacismu a jeho vedoucím představitelům. Řekl jsem si, že když se dočkám mírového života, tak svého hlídacího psa pojmenuji Hitler a pořídím si psa hodně ošklivého.

Nejvíce nás trápil hlad. Občas se nám poštěstilo, že jsme šli na dráhu vykládat z vagónů brambory nebo zelí. To byl pro nás svátek.

Měl jsem dost času a tak i v této mizérii jsem se usilovně snažil učit německy podle slovníčku, který jsem náhodou získal v nemocnici v Drohobyči.

V táboře byli zajatci různých národností: Angličané, Američane, Poláci. Ti všichni byli odděleni od sovětských. Se sovětskými zajatci zacházeli Němci nejhůř a velmi krutě.

Koncem října vybrali z nás asi 200 sovětských zajatců ale neruských národností a odvezli nás do Bauerowitz (Bavorov nedaleko Opavy) na práci do cukrovaru. V objektu cukrovaru byl zřízen tábor, kterému velel poddůstojník a měl asi 10 podřízených strážných. Ti z nás, kteří byli na konci technologické linky, sem tam nějaký cukr ukradli. Strážní to „neviděli“, ale dělali nám periodické prohlídky ubytovny, cukr zabavovali a posílali zřejmě domů.

Z mého hlediska se zde staly dvě důležité události. Přihlásil jsem se jako překladatel a obstál jsem. Tak jsem se dostal i do města mezi lidi. Druhá událost se týkala mého bratra zavlečeného na nucenou práci do Berlína. Sblížili jsme se se strážným, který byl z Těšínska a mluvil dobře česky. Jeho prostřednictvím jsem poslal bratrovi do Berlína dopis a bratr na adresu strážného mi na něj odpověděl. Ihned po válce bratr napsal na Volyň mamince a již jsme o sobě všichni věděli. Bílá vrána mezi Němci, těšínský rodák, nám v tom velmi pomohl. Za lidskost ještě jednou dík.

Po skončení cukrovarnické kampaně nás odvezli do Leobschitz (Hlubčice v Polsku), kde jsem prošel řadou zajateckých profesí: zemědělský dělník, umývač láhví a odstraňovač trosek v Hlubčicích po sovětském bombardování. Po tomto bombardování, bylo to někdy v únoru 1945, nás asi 200 mužů seřadili a pěším pochodem jsme šli po ose Krnov, Bruntál, Rýmařov, Šumperk, Bludov, Olšany, kde byl ve velkostatku improvizovaný zajatecký tábor. Před vstupem do vesnice se kolem nás projížděly děti na kolech a hovořily česky. Oslovil jsem je a tak ještě před vstupem do Olšan celá obec věděla, že mezi zajatci je jeden Čech.

Po příchodu a ubytování v obrovské stodole nás vyzvali, abychom se hlásili jako pomocníci při vaření brambor k večeři. Stal jsem se topičem a tak při nošení dříví jsem se snadno dostal do styku s místními Čechy. Přišel mne „oťukat“ menší chlapec: zeptal se zda jsem Čech a zda chci utéci. Když jsem na obě otázky přisvědčil, tak mi chlapec řekl, že dcera hospodáře mi poví, co mám pro to udělat. Nečekal jsem dlouho. Dívka mi řekla, abych se po setmění vysoukal okénkem ve sklepě ven do křoví. Vyšlo to. Tam mne převzali dva mládenci: Jan Štolc a Jan Sedláček. Ušli jsme jen asi 200 metrů ke kovárně Jana Štolce, kde pod kovářskou výhní byl maskovaný vchod do krytu, z něhož bylo vidět i na velkostatek Jana Tempíra, z kterého jsem právě utekl. Nejdříve jsem se musel pečlivě vykoupat, můj zajatecký oděv spálili a oblékli mne do slušných civilních šatů.

Druhý den byl ve statku poprask. Němci hledali dva uprchlé zajatce. Ten druhý se jmenoval Michal Kavščik, byl ze západního Běloruska a schoval ho hospodář statku osobně. Druhý den večer ho přivedl do kovárny. Tentýž večer jsme byli oba podrobeni prověrce, zda nejsme konfidenti. Dopadlo to samozřejmě dobře a tak jsem se na několik týdnů před koncem války stal

československým partyzánem.

Velitelem partyzánské skupiny Olšany byl Karel Horký, který normálně pracoval v Šumperku a večer řídil skupinu a chodil i na akce. Jeho zástupce byl šíleně odvážný ale dobrodružný Jan Sedláček, který se skrýval před zatčením. Poznal jsem později další dva partyzány Miroslava Urbana a Aloise Kargera. Se skupinou spolupracovala řada místních občanů, zmíněný Jan Tempír a další Češi, ale také Ně-

mec-antifašista p. Tichý. Všechny příslušníky skupiny jsem neznal. Skupina se zaměřila hlavně na destrukci železničních tratí a poškozování telefonního spojení.

Začátkem dubna 1945 jsme vykolejili nákladní vlak na trati mezi Hanuševicemi a Bludovem; brzy nato mezi Bohutínem a Chromčí. Další vykolejení jsme začali ale pro vyrušení neuskutečnili u stanice Komňátka. Několikrát jsme ve vzdálených místech podřezali sloupy telefonního vedení. Protože podobné akce se v okolí množily, Němci ke střežení tratí a telefonních vedení nařídili ustavit hlídky z místních občanů, kteří měli podezřelou činnost hlásit na četnickou stanici. Tuto taktiku uplatňovali Němci dávno předtím na Ukrajině a jinde na východě, takže jsme věděli, jak na to. Po vzájemné dohodě jsme hlídku uvázali u stromu daleko od místa diverze, akci jsme provedli a hlídka měla alibi. S Michalem jsme při takových akcích hovořili spolu rusky, ostatní mlčeli, aby vznikal dojem, že zde operuje sovětská partyzánská skupina.

Občas jsme museli zasáhnout proti německým přisluhovačům. Na jeden takový zásah nerad vzpomínám. Šlo o starostu vzdálenější obce, bohatého sedláka, který vydal Němcům sovětského zajatce hledajícího úkryt. Já a Michal jsme se starostou hovořili rusky v tom smyslu, že když se to bude opakovat, že ho zastřelíme. Samozřejmě se strachy třásla celá rodina. Sedláček a jeho kamarád nemluvili, ale „rekvírovali“. Vzali potraviny (což partyzáni potřebují), ale také balík látky, který jsme nepotřebovali a to byla loupež.

Tato charakterová vada Jana Sedláčka, zástupce velitele, se neblaze projevila po válce. Byl hospodským a kradl hospodářům prasata na šmelinu. Prozradilo se to a při zatýkání zastřelil nebo zranil několik příslušníků SNB. Byl odsouzen a popraven spolu se svým kumpánem a v důsledku toho byla všem členům naši partyzánské skupiny odebrána osvědčení podle zákona 255/46 Sb. Byla vrácena po rehabilitaci v roce 1968.

Doslov

Válka skončila pro naši rodinu v podstatě šťastně — nikdo z nás nezahynul. Byli jsme jen roztroušeni. Maminka se sestrou byly na Volyni, tatínek došel jako voják Rudé armády až do Německa a tam někde byl také mladší bratr. Když jsme ho v roce 1942 vyprovázeli z domova na nucenou práci do Německa, tatínek nám všem kladl na srdce, abychom se všichni snažili sejít v Československu, nikoliv na Volyni.

Tak se stalo. Tatínek po demobilizaci v roce 1946 ilegálně přešel z Německa do ČSR a ke mně do Olšan ho přivedli četníci. Bratr byl po dobytí Berlína ihned zařazen do Rudé armádya vzápětí z ní ze zdravotních důvodů propuštěn. Odjel na Volyň k mamince a sestře a brzy nato, za pořádný úplatek sovětským železničářům, přijel ilegálně do ČSR. Maminka se sestrou v roce 1947 reemigrovaly do vlasti v souladu s mezivládní dohodou. Tak jsme se sešli!

Z autorova rukopisu: ***Válečný příběh volyňského Čecha Alexandra Širce****. Vratimov 1992.*
Vybral Jiří Hofman
Praha v červenci 1998.

C 2 a
V sovětských zpravodajských a partyzánských skupinách v letech 1941-1945

Seznam volyňských Čechů, kteří zahynuli v partyzánských oddílech sovětských

Prameny:

1) SUA Praha-Chodovec, fond Soutěž SPB ev. č. 184/74. Sestavil V. Širc
2) SUA, fond Svaz Čechů z Volyně. Korespondence s pozůstalými, kteří žádali zprávy o padlých a nezvěstných. Zpracoval V. Širc.
3) NM ONČD, fond Volyňská sbírka: Přehled kronik...
4) Dopisy pozůstalých autorovi
5) Kniga pamjati Chmelnické oblasti, díl 4.
6) Kniga pamjati Chmelnické oblasti díl 7

Příjmení	**Jméno a jméno otce**	**Rok nar**	**Obec** (narození nebo původu)	**Kdy a kde zahynul**	**Číslo pramene**
1	2	3	4	5	6
Andrle	Efimjan, Frant.	1924	Antonovka	25.5.44 Partyz..skupina S. A. Oleksenka	5
Brodský	Vladimír	1927	Šepetovka	1943 jako člen šepetovské partyzánské organizace	6
Buben	František Václav	1922	Antonovka	3.3.44 Partyz .skupina S. A. Oleksenka	5
Chalupník	Václav		Jedvaniny		
Chejnovský	Josef		Antonovka		
Cimburek	Vladimír		Jedvaniny		
Drozdová			Boratín	1944, u Lvova, oddíl Medveděv	
Duršpek	Josef Vladimír	1916	Novosilky	29.2.44 Partyz .skupina S. A. Oleksenka	5
Holub	Petr			1943,Rovno, oddíl Medveděv	
Horčička	Ondřej, Frant.	1914	Lesná	25.2.44 Partyz .skupina S. A. Oleksenka	5
Hromada	Josef			oddíl Medveděv	
Hubálek	Antonín		Antonovka		
Janča	František Jan	1920	Michajlovka	21.1.44. Partyz.skupina A. Z. Oduchy	5
Janča	František		Antonovka		
Kamínek	Alexandr		Jedvaniny		
Kamínek	Konstantin		Jedvaniny		
Kokorský	Alexandr		Jedvaniny		
Konstantinov	Mikuláš, Juchim	1911	Novosilky	4.2.44. Partyz. skupina A. Z. Oduchy	5
Kudešová	Anna			1943, jako spojka oddílu Medveděv	
Luc	Jan		Rovno	1943, Rovno, pověšen, oddíl Medveděv	
Pasikovský	Stanislav				
Petrovský	Pavel		Jedvaniny		
Polic	Emil		Holoveň Č.		
Rampas	Alexandr		Ivanovka	1944, Slovensko	

Šejna	Jan		Antonovka		
Šendrik	Jan, Gotfried	1904	Kamenka	21.1.44. Partyz.skupina A. Z. Oduchy	5
Tylichter	Josef		Novosilky Č.		
Žarská	Marie		Siněv	1943, Rovno, pověšena, oddíl Medveděv	

Volyňský Čech, partyzánský velitel

Mnozí krajané z Rovna a okolí, slyšeli již na Volyni o slavném sovětském partyzánském svazku, kterému velel pozdější hrdina SSSR, plk. Dmitrij Nikolajevič Medveděv. Někteří Češi (ale i Poláci, Ukrajinci, Židé) s průzkumníky tohoto svazku spolupracovali a dověděli se to až po válce. K takovým patřili např. Vladimír Řehák z Kvasilova, celá skupina českých mladých mužů ve zdolbunovském železničním depo; za všechny jmenujme alespoň Jiřího Hroudu, Jiřího Janáčka, Vladimíra Paličku, Alexandra Záslockého; v Novinách Českých Šafáře. V městě Rovně to byli přímo členové oddílu F. Novák, J. Kutkovec, J. Luc, z okolí Rovna celá rodina Drozdova. V tomto průzkumně-diverzním svazku působil v německé uniformě slavný sovětský rozvědčík Nikolaj Ivanovič Kuzněcov jako nadporučík zbraní SS Paul Zibert. Vše toto se lze dovědět z knihy D. Medveděva ***Bylo to u Rovna*** *(****Это было под Ровно****). A další zajímavé informace, např. to, že Čech* ***Jaroslav Vítek*** *ze Žitomiru byl velitelem jednotky, která pro zasazení Medveděvových partyzánů připravovala podmínky — byla něco jako „ubytovací skupina“. Výběr z citované knihy, doplněný redakčním komentářem časopisu Svazu Čechů z Volyně Věrná stráž z 13. října 1950 to říkají jasně...*

Jaroslav Vítek se narodil v Žitomiru 9.3.1917. V roce 1941 prošel v Moskvě jednoročním výcvikem jako parašutista. Dne 15.5.1942 byl se skupinou 12 osob, jímž velel, vysazen v týlu nepřítele v lese u města Mozyr v Bělorusku. Úkolem skupiny bylo navázat spojení se skupinou partyzánů, která tam byla vysazena před měsícem. Tato skupina však byla, jak brzy zjistil, obklíčena Němci a zničena. Pustili se proto do průzkumně-diverzních akcí sami. Do skupiny vstupovali místní dobrovolníci, takže brzy měla kolem padesáti členů.

V letě 1942 byla skupina posílena asi osmdesáti partyzány, kteří přiletěli postupně několika letadly z Moskvy. Velel jim pplk. D. Medveděv, který převzal velení nad celým oddílem. Neušlo to pozornosti Němců a tak první boj byl sveden v okolí přistávání letadel v Tolstem lese. Ze 180 členů SS, kteří útočili na oddíl 150 partyzánů, bylo pobito a zraněno 100. Partyzáni padli tři. Odtud se oddíl přesunoval s bojem k Sarnám. Cesta trvala téměř tři měsíce. Z větších srážek, kterých se J. Vítek jako velitel čety v této etapě zúčastnil, stojí za zmínku boj u Svěvidovic, kde skupina třiceti partyzánů přemohla šedesát Němců, z nichž většinu pobila, aniž by sama utrpěla ztráty. Z bezpečné základny poblíž Sarn provedl oddíl několik velmi úspěšných diverzních akcí, ale jeho hlavním posláním byl průzkum v městě Rovně. Do Rovna to však bylo kolem 120 km a muselo se přecházet přes několik řek, jejichž mosty Němci střežili. Nezbylo než oddíl, který se stále rozrůstal, přesunout do méně bezpečných, ale k městu Rovnu bližších cumaňských lesů. Odtud příslušnici oddílu podnikali průzkum v Rovně a diverze na železnicích. Mezi partyzány se

vloudil zrádce — i jeho jméno zjistili — a ten Němcům přesně popsal polohu tábora. Jenže partyzánský průzkum byl lepší a Němci bombardovali tábor, který partyzáni tu noc před bombardováním, ne dříve, vyklidili. Jindy Němci přitáhli s dělostřelectvem. Jenže partyzánský průzkum opět odvedl dobrou práci a Medveděv o plánu akce včas věděl. Poslal rotu, která přepadla děla a minomety zezadu, německé dělostřelce postřílela nebo zajala a partyzánští dělostřelci pak využili německých baterií k ničení útočících Němců. V letě 1943 se svazek Medveděva setkal se svazkem Sydora Kovpaka, který dostal rozkaz táhnout ke Karpatům. Začátkem roku 1944, kdy bylo Rovno a okolí osvobozeno, měl svazek Medveděva kolem 1500 osob. Část postupovala se stejným průzkumně-diverzním úkolem před frontou ke Lvovu a část byla rozpuštěna, protože v hustěji zalidněné Haliči by svazek těžko obstál.

Krajan Jaroslav Vítek byl v této době povolán zpět do Moskvy, kde až do konce války připravoval nové partyzány. V roce 1947 reemigroval do Československa a pracoval v továrně OHARA v Aši.

Praha v dubnu 1998
*Z knihy **Bylo to u Rovna** a z týdeníku **Věrná stráž** 4,ročník 1949, č.40 str.7*
vybral a upravil Jiří Hofman

Volyňští Češi v ilegálním hnutí v Rovně a okolí

Vladimír Palička, *27.1.1923 Zdolbunov

Vlastenecké povědomí Čechů usídlených v Rusku se projevovalo po celou dobu existence menšiny. Značně zesílilo v období zápasu za vznik samostatného Československa a projevilo se jejich účastí na vzniku České družiny.

Za druhé světové války bojovali volyňští Češi proti nacismu a fašismu nejen ve spojeneckých a československých jednotkách, ale mnozí se zapojili do ilegální činnosti přímo na Volyni v rámci partyzánských oddílů nebo i v ilegálních organizacích napojených na ně v daném regionu. Delší dobu jsem shromažďoval fakta o ilegální odbojové činnosti za nacistické okupace v okolí Rovna a Zdolbunova, která zde ve stručnosti podávám.

Rovno zvolili Němci jako hlavní město okupované části Ukrajiny — Reichskommisariat Ukraine. Do města přišla spousta nacistů: správní orgány se svými rodinami, armádní, bezpečnostní a jiné represivní složky, němečtí statkáři, kteří přišli zabírat dobytý „východní prostor“, „Ukrajinci“ berlínského původu a všeliké ztracené existence. Tím se město stalo přímo magnetem pro sovětské zpravodajské složky. Nejen to, ve městě a okolí spontánně vznikaly lépe či hůře organizované skupinky odporu, jejichž vznik byl přímo podněcován nacistickou krutostí a nadutostí. Takové ilegální podhoubí výrazně usnadňovalo zpravodajsko-diverzní činnost partyzánů skupiny Medveděva a bez této podpory by neuspěl ani tak dobrý a odvážný rozvědčík jakým byl Nikolaj Kuzněcov.

Záslužnou průzkumnou i zpravodajskou práci odváděly Mája Mikotová se svojí sestřenicí. Bydlely v Rovně a pracovaly v německém Casinu, které partyzáni vyhodili do vzduchu s několika stovkami německých nacistických důstojníků.

Ferdinand Novák oficiálně fungoval coby „loajální ředitel“ továrny na válenky, kterými význačně zásoboval východní frontu. Ty se ale po krátkém používání rozpadávaly. A neoficiálně... Z hlediska svého postavení udržoval styky s Němci, získával důležité zprávy, řídil početnou ilegální organizaci, zabýval se sabotáží a před osvobozením Rovna i diverzní činností. Účetní tohoto podniku Jan Luc uměl dobře německy a díky obchodním jednáním s Němci se mu dařilo získávat německé doklady. Významnou roli sehrál Jan Kutkovec, agronom, rodák z Korecka, který měl volný pohyb z titulu své funkce. Pomáhaly mu jeho sestry Anna a Kateřina a dále Josef Novák se sestrou Naďou, kteří bydleli v Hošči. V průzkumu nemalou měrou přispěl zvěrolékař Matěj Kucín, který měl také volnější pohyb z titulu zaměstnání a navíc bydlel u strategické silnice Lvov, Rovno, Kyjev, po niž se přesunovaly německé útvary. Jan Čiberák poskytoval konspirační byt v Gorodku. U Kazimíra Dombrovského v Rovně, v ulici Pięknej 16 měl Kuzněcov jakoby legální byt. Václav Žihadlo bydlel na samotě, kde si partyzánský oddíl zřídil „maják“ — místo pro předávání zpráv, pro dočasný únik do bezpečí po provedení akce a pro desítky jiných funkcí, které potřebuje partyzánská činnost. Místy pro předávání zpráv a navazování konspiračních styků s potenciálními spolupracovníky byla v Siněvě Marie Žárská a v Kvasilově Vladimír Řehák. Nenápadnou, ale nezastupitelnou průzkumnou, signalizační a jinou „drobnou“ práci odváděl záměrně ošuntělý rovenský drožkář Vacek zvaný sakrament, zřejmě podle často užívané nadávky.

Město Zdolbunov „nehostilo“ tolik význačných nacistů, ale zato zde byla křižovatka hlavních železničních spojů a na rozdíl od jiných stanic se ve zdejším depu měnily ve vlakových soupravách lokomotivy. Proto zde byly příznivé podmínky nejen pro sledování pohybu vojsk, ale také pro sabotážní činnost.

Zdolbunovští ilegální pracovníci neměli sice v začátcích s nikým spojení, ale nezaháleli. Vyřazení točny lokomotiv, poškození lokomotiv s velkým písmenem „V“ vpředu, se neobešlo bez vyšetřování — můj otec byl vyšetřován ve Zdolbunově a já ve věznici v Rovně. Jiří Janáček a Alexandr Zaslocký se pokusili získat spojení s partyzány v prostoru Šepetovky a jen díly železničářským dokladům unikli zadržení. Spojení s Medveděvovou skupinou navázal Jiří Hrouda, který zastával funkci technika výtopny a z titulu této funkce měl možnost většího pohybu. Spojení navázal přes kvasilovskou partyzánskou spojku a od této doby chodil do Kvasilova „na pivo“ a naše činnost byla již koordinovaná v průzkumné, sabotážní a nakonec i v diverzní činnosti. Hlavní bylo, aby závady nebyly zjištěny ve stanici Zdolbunov, ale až v různě vzdálených místech, aby ani analýzou nacisté nemohli vytipovat místo sabotáží. Seřizovali jsme přetlakové ventily na lokomotivách, vyměňovali pojistky u pístů, poškozovali brzdové hadice, znehodnocovali olej v ložiscích lokomotiv a tenderů. Vyměňovali těsnění na parních a vzduchových systémech, zakládali trhaviny do uhlí a pražců ap. Nebyli jsme v podobné práci osamoceni.

Josef Majerník, zvaný „samočech“, pomocník výpravčího nádraží, získával a předával cenné zprávy do oddílu Medveděva. Na okresním policejním oddělení pracoval „sekáč“, zvaný tak pro ztepilou postavu a elegantní ošacení, jeho příjmení dodnes neznám. Hlavně, že měl přístup k různým dokumentům a tiskovinám a dokázal toho využit pro ilegální práci.

Zdolbunovská cementárna vyráběla cement pro stavbu „valu na Dněpru“, ale také měla své ilegální pracovníky, kteří měli přístup k psacím a rozmnožovacím strojům. Tiskly se zde letáky v ukrajinštině, polštině, češtině a také v němčině pro partyzánský oddíl, pro volyňskou oblast, pro Generální gouvernement (Polsko) a také pro německé vojáky jedoucí na frontu. Tuto činnost řídil Benedikt Kušner ze Zdolbice s vědomím Václava Vízka ze Zdolbunova — energetika závodu. Významnou úlohu sehrál Jan Monach při zneškodňování nálože, kterými chtěli Němci před svým odchodem závod poškodit.

Přímo v partyzánském oddílu působili Petr Mamonec, Petr Holub, Václav Drozd se svojí manželkou rodem z Boratína Č. Nejbolestnější nakonec — vzdát čest a zachovat památku těch, kteří v tomto boji padli. Petr Holub zahynul při plnění úkolu v Rovně a Drozdova manželka zahynula u Lvova. Na šibenici v Rovně, těsně před osvobození města Rudou armádou, zahynuli mimo jiné účetní Jan Luc a Marie Žárská ze Siněva. Za poskytování úkrytu Nikolaji Kuzněcovovi Němci zavraždili Leona a Naďu Štukalovy, Josefa Bohdana s celou rodinou a Věru Hamounovou. Anna Kudešová zahynula jako spojka partyzánského oddílu a Václav Vízek energetik cementárny ve Zdolbunově, se v beznadějné situaci při zatýkání záměrně dotkl elektrického rozvodu vysokého napětí.

Kolik našich krajanů se zúčastnilo odboje v partyzánských oddílech a v ilegální činnosti se dá těžko zjistit. Jména jen některých z nich jsou zapsána v Knigach pamjati, které byly v poslední čtvrtině 20.stoleti zpracovány po celém území Sovětského svazu.

Ke cti našich krajanů je třeba zdůraznit, že se mezi nimi nenašel žádný zrádce nebo udavač.

Praha v září 1995.

Partyzánský pomocník

Jiří **Hofman**, *16.5.1923, Družkopol

Jmenoval se Kazimír Dombrovský, narodil se kolem roku 1904 v polské rodině, která po několik generací žila tam, kde končí písčitá část Volyně a začínají bláta Polesí. Jako čtrnáctiletý mladík si při práci v lese rozsekl jablko kolena levé nohy, která i po vyléčení zůstala neohebná a trošku kratší. Získal tak jednoznačné rozlišovací znamení na celý život.

Pro těžkou práci v lese, kterou se živila rodina, se nehodil, proto ho rodiče dali do učení na sedláře a čalouníka do města Rovna k panu Musilovi. Domníváte se správně, že mistr a jeho žena byli Češi. Nemohli mít děti, Kazika si oblíbili jako svého syna a vydrželo jim to až do jejích skonu. Mimochodem, bratr mistra Musila působil jako obuvník v městě Duně.

Kazik se po vyučení snažil získat trvalé zaměstnání, ale to nebylo snadné. Na začátku dvacátých let dokonce přešel ilegálně do sovětské části Volyně, ale tam to nebylo o nic lepší. Nevím, zda se vrátil do Polska sám, nebo ho sovětské úřady poslaly postrkem. V každém případě tehdy ještě sovětské orgány takové lidi do gulagů nezavíraly. Šel tedy po Polsku vandrem asi tak, jako v minulých stoletích chodívali po svém vyučení řemeslničtí tovaryši. Vrátil se do Rovna jako dvaceti šestiletý muž a bylo věru načase, aby založil rodinu. Ale jak zajistit její existenci?

Náhoda mu popřála, že mu pomohl další Čech. Jmenoval se Leopold Bačovský, který z výnosu svého statku v české obci Martinovce a z dubových fošen zrušené stodoly, kterou postavil jeho děd, vystavěl v městě Rovně nájemní dům. Celkem v něm bydlelo jedenáct rodin a Leopold Bačovský potřeboval správce. Stal se jim Kazik. Dostal deputátní byt, oženil se s Marysieňkou, pořídil si sedlářský šicí stroj a rovenským fiakristům a drožkářům šil na jejích vehikly kožené boudy, dělal pérovaná sezení a sem tam se mu přinatrefila i nějaká zakázka na otoman nebo kanape. Nebylo to nic moc, ale na začátku třicátých let, než i na Volyň dorazila celosvětová krize, se dalo skromně vyžit. Krize se i občanů Rovna silně dotkla. Cihelny, které zaměstnávaly asi dva tisíce dělníků, byly zavřené, stagnovala řemesla i obchod, lidé neměli na fiakry či drožky peníze a proto neměl práci ani Kazik. Asi půl roku pracoval v posádkové dílně, kde opravoval kožené části výstroje a dostával za to kolem 40 zlotých (200 Kč) měsíčně a oba s manželkou Marií si toho velmi vážili.

Možná, že některému ze čtenářů vrtá hlavou, odkud to všechno vím. Je to velmi prosté. Leopold Bačovský byl můj otec. Říká se nevlastní či otčím, protože se moje rozvedená maminka za něj, vdovce s osmi dětmi, provdala a mne přivedla do rodiny. Můj pokrevní otec zemřel, když mi bylo asi devět let a já dodnes svým blízkým říkám, že se o mne nový táta staral jako o vlastního a možná dokonce o trošičku víc, protože z jedenácti dětí – tatínek s maminkou měli spolu ještě dvě dcery – mne jediného poslal „do škol“ do Rovna. Tři roky do základní a pak do soukromé obchodní akademie (jen školné stálo ročně cenu tří krav!) a těch pět let jsem bydlel u Dombrovských. Oblíbili si mne a já jsem si velmi oblíbil je oba a pak i jejích synka Jiříka. Byl jsem ve věku, kdy kluk potřebuje staršího bráchu – na Martinovce jsem měl tři a velmi dobře jsme si rozuměli – nebo tátu a v Rovně mi Dombrovský nahrazoval tátu i starší bráchy. Chodili jsme na sobotu a neděli k řece Horyň na ryby i přes dobrácké a vytrvalé protesty pani Marie, na okolní pole krást večer řepu pro králičky, na popovídání s drožkáři a spoustou známých zejména Na cihelnách (tam jsem zvlášť natahoval uši – to bylo něco jako lidová univerzita), na dvorku jsme chytali pod síto vrabce na upečení a prováděli jsme více podobných užitečných a pro kluka mého věku zajímavých činností.Co mi ale vštípil, aniž by o to nějak usiloval, byl humorný nadhled na život.

Vypukla válka, přišli Sověti a roce 1941 nacisté, já jsem místo dokončení středoškolského vzdělání pracoval v zemědělství na Martinovce a s panem Kazikem jsme se vidívali, jen když jsem měl cestu do Rovna. Bezstarostné mládí bylo pryč i pan Kazik byl při těchto řídkých setkáních jiný, vážnější, ani ta svá úsloví a žertovná pořekadla polská, ruská, ukrajinská nepoužíval tak často jako dříve. Inu byla těžká doba pro všechny normální lidi. Čím a proč byla zvlášť složitá a nebezpečná pro moji klukovsky milovanou rodinu Dombrovských, jsem se dověděl až po válce.

V předchozích příbězích je stručně řečeno o sovětském vojenském zpravodajsko-diverzním svazku, kterému velel plk. Dmitrij Nikolajevič Medveděv a o mimořádně úspěšném rozvědčíkovi tohoto svazku Nikolaji Ivanoviči Kuzněcovovi, který působil jako nadporučík zbraní SS Paul-Wilhelm Siebert. O činnosti podřízeného svazku napsal jeho velitel knihu nazvanou Bylo to u Rovna *(Это было под*

Ровно). Přečetl jsem ji až dlouho po válce. K mému úžasu v ní velitel Medveděv vojensky věcně, ale dostatečně popisuje, jak mu Dombrovský skládal přísahu partyzánské věrnosti přímo v partyzánském štábu v lese a vysoce ocenil služby, které pak v Rovně vykonal. Jeho příjmení neuvedl, ale neohebná levá noha, křestní jméno Kazik a bydliště v ulici Pięknej, jsou pro identifikaci naprosto dostačující. Velitel se omezil na stručné konstatování, že Dombrovský dobrovolně souhlasil s tím, že v jeho bytě bude mít Kuzněcov veřejný byt (javnuju kvartiru), tj. bude moci k němu chodit, předávat vzkazy, zprávy, případně se scházet s dalšími osobami. Tuto činnost zasvěcení lidé provozovali naprosto bezchybně déle než rok, až do doby odchodu svazku před blížicí se frontou dále ke Lvovu.

Nedalo mi pokoje a snažil jsem se zjistit, kde Dombrovští jsou. Nevěděl jsem ale, kde je hledat, zda na Ukrajině nebo v Polsku. Pomohla mi služební cesta do Lvova v roce 1964. Mohl jsem se na tři dny uvolnit a autem zapůjčeným mými služebními partnery jsem zajel do Rovna, ohlásil se u oblastního tajemníka, který mne ihned přijal. Když jsem mu sdělil co jsem zač a co mne trápí, usmál se a řekl "Vy jste v Rovně dlouho nebyl,že?" "Naposledy v únoru 1944". "Támhle Sáša Vám alespoň z mého auta ukáže, jak se město změnilo a za tři hodiny vás tady oba čekám". Stalo se. Dověděl jsem se od něho , že Dombrovská se synkem Jiřím reemigrovala do Polska ihned po válce a bydlí v Lublinu. Její muž měl zde nějaké komplikace a odjel za nimi o několik měsíců později. Jakého druhu to komplikace byly, mi neřekl a já jsem nenaléhal.

Přes Mezinárodní červený kříž jsem se snažil získat adresu Dombrovských a po několika měsících jsem ji měl. Zanedlouho mne služební povinnosti zavedly do Varšavy, kde mi partneři poskytli na vikend dopravní prostředek do Lublina a s pani Dombrovskou, Jiřím a jeho ženou jsem se setkal. Bohužel nikoliv s Kazikem. Zemřel na rakovinu hrtanu před dvěma roky. Mohli jsme vzpomínat jen nad jeho fotografiemi. Hlavně, že jsem se dověděl to, co jsem nikde jinde již zjistit nemohl. Kuzněcov se svým "důstojnickým sluhou" přinášeli k sedláři Dombrovskému opravit jednou koňskou ohlávku, podruhé kožené postraňky, jindy "pucák" táhl celé koňské sedlo. Nechodili tam jenom tito dva. Chodilo tam s řemením několik dalších "němčourů" a sousedé to viděli a divili se, že tak poctivý člověk, jakým Dombrovský vždy byl, to určitě táhne s Němci. Když Rudá armáda osvobodila Rovno, jistě si to nenechali pro sebe. Sovětská vojenská kontrarozvědka byla bdělá, Dombrovského zavřela, rodinu pustila do Polska a ověřovala si, ale líně a pomalu, jestli jim ten kulhavý Polák nevěší bulíky na nos s nějakým Kuzněcovem a Medveděvem. Medveděv však byl s podřízeným svazkem za frontou u Lvova a Kuzněcov již asi v té době nebyl naživu, protože ho banderovci zavraždili. Nikoliv jako německého důstojníka, ale jako civilistu spolu s doprovodem - je domněnka, že na něj přichystali léčku.

Takový osud měla rodina a můj klukovský idol. Vzpomínám na něj dost často – pokaždé, když použiji některé z jeho humorných vícejazyčných úsloví či pořekadel a svým blízkým říkám "To je od Dombrovského" asi tak, jako se ženy těší s nějakým ubrouskem či výšivkou a pak s úctou říkají "To mám ještě po babičce".

Praha v září 2003

C 3.

V československých vojenských jednotkách v SSSR

Volyňští Češi byli v československých vojenských jednotkách v SSSR od samého začátku. Více než padesát se jich zúčastnilo bitvy 1. samostatného čs. praporu u Sokolova a z nich více než dvacet zahynulo.

Hromadný spontanní nástup volyňských mužů a žen po osvobození Volyně v roce 1944 do československých jednotek umožnil vytvoření 1. samostatného československého armádního sboru v SSSR. Byli zařazeni do všech druhů zbraní a tvořili hlavní bojovou sílu tohoto svazku v době jeho nejtěžších bojů.

Snahou autorů této knihy bylo zjistit jména a další údaje o všech volyňských Češích, kteří v těchto bojích zahynuli. Ukázalo se, že oficiální prameny (protokoly psané přímo v poli a kartotéky vytvářené později) nejsou zdaleka úplné. Proto na dalších stránkách jsou seznamy dva: „podle oficiálních pramenů" a „podle neoficiálních pramenů".

*Z oficiálních pramenů bylo možno s určitou mírou věrohodnosti zjistit kromě osobních dat další údaje: zda padl (P), nebo zemřel na následky zranění (Z) nebo se stal nezvěstný (N), kdy a kde zahynul ap. Seznam „podle oficiálních pramenů" obsahuje celkem **1287** jmen, z toho **762** padlých (P), **226** zemřelých na následky zranění (Z) a **299** nezvěstných (N). U 92 osob nebylo možno z dostupných pramenů zjistit jak zahynuli – zda se stali nezvěstnými, nebo padli. Jsou započteni mezi nezvěstné a označeni N! (nezvěstný s výkřičníkem).*

*Z „neoficiálních pramenů" nebylo možno rozdělení na P, Z, N provést. Proto příslušný seznam obsahuje **193** jmen vojáků, kteří zahynuli.*

Oba seznamy obsahují jména 1480 zahynulých, z toho 3 ženy.

*Tento počet představuje **14,06%** z těch, kteří byli zařazeni do čs. jednotek.*

*Zvláštní pozornost autoři věnovali nezvěstným, protože mezi nimi byli bezpochyby také **vojenští zběhové**. Porovnáním seznamu nezvěstných (kolem 300 osob) se seznamem reemigrantů z Volyně v roce 1947 (33 077 osob) bylo zjištěno, že se svými rodinami reemigrovalo kolem třiceti nezvěstných vojáků. Tento počet ale není pro zjištění vojenských zběhů jednoznačný: mohli mezi nimi být ranění, kteří byli na bojišti nalezeni, vyléčeni sovětskými zdravotníky uznáni neschopnými další vojenské služby, nebo byli doma na rekonvalescenci a nelze také vyloučit, že při porovnávání uváděných seznamů byla jména některých dalších přehlédnuta.*

*Ze seznamu „podle oficiálních pramenů" lze odvodit ještě jednu indicii, a to z poznámky o vyrozumění rodiny, že jejich blízký zahynul (v seznamu sloupec 6). Tato informace byla zaznamenávána do pramenů jen asi do r. 1947 a do této doby bylo vyrozuměno pouze **343** rodin. Důležité je, že v protokolech o 299 nezvěstných, kteří jsou zařazeni v předkládaném seznamu bylo 74 rodin vyrozuměno, že jejich blízký padl nebo zůstal nezvěstný. Ze všeho uvedeného vyplývá, že vojenských zběhů mohly být z celkových počtů volyňských branců. nanejvýš desetiny procenta.*

Seznam volyňských Čechů v československých vojenských jednotkách v SSSR, kteří padli, zemřeli na následky zranění, nebo se stali nezvěstnými. **(Podle oficiálních pramenů)**

Prameny:

1) VHA, fond Protokoly o mrtvých a nezvěstných příslušnících 1. čs arm. sboru v SSSR. Oddělení dle zákona 255/46 Sb.
2) Knihovna HÚ AČR, fond Kartotéka mrtvých a nezvěstných příslušníků 1. čs. arm. sboru v SSSR (sestavili: v roce 1975 pplk. R. Palme a v roce 1982 pplk. J. Fečo).
3) VHA, fond Rozkazy 1. čs. arm. sboru v SSSR. Zpracoval V. Širc.
4) SUA Praha Chodovec, fond Soutěž SPB event. Č. 184/74. Sestavil V.Širc.
5) SÚA, fond MV VII R kartony K8354 — K8360 Seznamy reemigrantů z Volyně - uspořádání dle obcí. (Kontrola nezvěstných).
6) VHA, fond Kartotéka udělených osvědčení účastníkům odboje. Oddělenídle zákona 255/46 Sb.
7) Knigi pamjati rovenskoj oblasti.
8) Databáze padlých čs. zahraničních vojáků, zpracovaná ve VÚA v r. 2004

Prameny č. 1,2,5,6,7 a 8 zpracoval J. Hofman.

Vysvětlívky k sloupci 6:pokud v pramenu 6 byl záznam o úředním vyrozumění rodiny, pak v tomto sloupci je uvedeno P, Z, N což znamená – **P**adl, **Z**emřel, **N**ezvěstný

Vysvětlívky k sloupci 7: P,Z,N platí jako ve sloupci 6; **N!** znamená, že nelze určit: zda padl nebo zůstal nezvěstný; období nebo datum a bližší určení místa a kde zahynul.

Vysvětlivky k sloupci 8: I/2 - 1. brigáda, 2. pěší prapor**; DP -** dělostřelecký pluk**; PS -** průzkumná skupina**; ŽP** - ženijní prapor; **TB** - tanková brigáda; **TR** – trestanecká rota; **SPO** - smíšený přezvědný oddíl; **ŠR** - štábní rota; **spoj** - spojovací jednotka.

Vysvětlivky k sloupci 9: 1-8 je číslo pramene**; kron.** –uveden v kronice obce , zpracované po válce; **tábor** - nastoupil z tábora NKVD; **stav. prap.** – nastoupil ze sovětského vojenského pracovního praporu; **RA** – nastoupil z pravidelné sovětské vojenské jednotky; **vyvezen** - nastoupil z nuceného pobytu.

Hod - nost	**Příjmení**	**Jméno, jméno otce**	**Rok nar.**	**Obec** (narození nebo původu)	**Vyr. rodi -ny**	**Kdy a kde P— padl Z—zemřel N—nezvěstný**	**Jed-notka**	**Pozn.**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**
des.	**Adolf**	Alexandr	1920	Terešov		P 7.5.45 Holešov	I/DP	1,2
	Ajgl	Josef, Josef	1921	Újezdce		N od 25.11.44 Karpaty		1,2

	Albl	Vladimír, Alexandr	1914	Ivaniče	P	P 24.10.44 Nižný Komárník		1,6
	Ajgl	Vladimír	1907	Semiduby		P 10.9.44 Machnuvka	III/4	8
	Albrecht	Rostislav	1914	Hnidava		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1, kron.
	Albrecht	Rostislav	1914	Zubovština		P 14.9.44 Karpaty	I/2	3,4
	Altman	Josef, Josef	1923	Buršovka Podlísky	P	P 21.10.44 Karpaty	I/3	1,6
	Anděl	Josef, Emil	1921	Korabliščе Horodišče		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Anděl	Vladimír	1898	Hrušvice	P	P 14.9.44 obec Lazy Karpaty	III/4	1,2,6
čet.	**Andres**	Vladimír Vladimír	1922	Semiduby		P 12.9.44 Karpaty		1
čet.	**Andres**	Vladimír	1923	Okolek		N od 9.9.44 Karpaty	I/PS	2
	Andrš	Josef, Josef	1900	Michalovka , Rovno		Z 27.3.44 bomb. Rovno	I	2
	Báča	František	1913	Kurdybáň	P	P 10.-15.10.44 Vyš.Komárník, Karpaty	I/ŠR	3,4,6
	Bačovský	Gustav, František	1901	Martinovka	Z	Z 23.7.44 infekč. nem. Kam. Pod.	III	3,4,6
des.	**Bačovský**	Václav	1925	Chomout		P 28.3.45 obec Krostošovice	TB/3	1,2
	Bačovský	Josef	1920	Dembrovka		P SNP Podbučie	II	
svob.	**Bajer**	Bohuslav, Josef	1908	Kupičov		P 22.10.44 Vyš.Komárník	III/4	1,2, kron.
	Ballada	Antonín, Antonín	1927	Huleč		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/spoj	1,2 kron
	Balada	Josef, Václav	1911	Buderáž		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Balák	Emil, Matěj	1921	Újezdce		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/PS	1,2
ppor.	**Balák**	Josef, Vladimír	1924	Rovno	P	P 10.12.44 Ladomírová	I/ŽP	1,2,6
	Baloun	Vratislav, Bedřich	1926	Kupičov	P	P 21.9.44 Karpaty	I/SPO	1,2,6
	Bártík	Vladimír	1908	Huleč		N. 3.4.44 Ukrajina		8
svob.	**Bartoš**	Alexandr	1927	Terešov		Z 30.12.45 sanat. Mnišek p. Brdy		1
	Bartoš	Jan	1921	?		N od 4.11.44 Karpaty		2
	Bartoš	Josef	1923	Sofievka		N 24.1144 Karpaty	I/2	8
	Baťa	Jaropolk	1908	Senkevičovka	P	N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Baťa	Konstantin	1915	Černý Les		P 28.11.44 Karpaty	I/ŽP	1,2

	Becák	Vladimír	1920			P 31.3.45 obec Vavrišovo		3,4
	Bečička	Antonín, Filip	1927	Dlouhé Pole		N 7.10.44 průzk Beljava	III/PS	1,2
	Bednář	Josef	1912	Krupá-Hranice	P	N od 10/44 Karpaty	I/1	1,2,6
	Běhavý	Vladimír	1915	Volkov		N 9.9.-1.11.44 Karpaty	I/2	1,2
	Beneš	Antonín, Josef	1910	Krasilno		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1
	Beneš	Josef	1912	Krasilno	P	P 9.10.44 Karpaty	I	1,6
	Beran	Vladimír, Antonín	1925	Hlinsk		N od 27.9.44 Karpaty	II	2
	Beran	Václav	1926	Lidava		P 28.1.45 Lipt.Mikuláš	TR	2
des.	**Berko**	Vladimír	1923	Horodiště		N 9.10-11.44 Karpaty		2
	Bílek	Václav	1989	Nesvič		Z 20.3.45 Slovensko	as	8
	Bernard	Štefán	1921	Horochov		.N.10/44 Karpaty		8
	Blažek	Alexandr	1905	Kvasilov		P 14.10.44 Karpaty	III/	3,4 kron.
	Blažek	Alexej	1905	Počajev		N.21.7.44	III/	8
	Bliml	Josef, Vincenc	1922	Volkov		Z 23.8.44 Kam.Podolský	I/2DP	1,2
des.	**Boček**	Jaroslav	1918	Mirohošť		P 9.11.44 Medvedze	I/2	1,2
	Boháč	Antonín	1926	Ulbárov Holovčice		P 22.11.44	/spoj	3,4, kron
	Boháč	Pavel	1922	Ulbárov		Z oštř.Przegrody	III/PS	3,4,
svob.	**Bondarevský**	Miroslav, Jiří	1920	Kupičov Peresika		P 31.3.45 Smrečany		3,4, kron.
	Borovský	Josef, Josef	1911	Volkov	P	P 19.9.44 Kobylany	1ŽP	1,2,6
	Borovský	Vladimír, Vladimír	1920	Volkov		Z 9.-29.9.44 ošetř.Karpaty		1,2
	Borovský	Jaroslav	1920	Noviny Č.		P 9.9.44 Karpaty	I/3	3,4,
des.	**Bouz**	Václav, F.	1922	Olšanka		P 24.11.44 N.Komárník	III/5	3,4,
	Božek	Josef, V.		Olšanka		P 23.9.44 Karpaty	I/2	3,4
	Bradáč	Boris, Al.	1912	Rohozno		N 10/44 Karpaty	III/4	1,2
	Braun	Josef, Antonín	1908	Kochanka		P 17.9.44 Karpaty	I/DP	1,2
	Brázda	Josef, Josef	1925	Kupičov		P 10.9.44 Machnuvka	III/4	1,2
svob.	**Brázda**	Jiří				P 14.12.44 obec Chotča	TB	2

	Brýdl	Petr	1922	Buršovka		N.18.11.44 Karpaty		8
	Brož	Václav	1906	Kupičov		Z 10.9.44 brig.ošetř.		2
	Bureš	Jan	1914	Podcurkov		P 23.9.44 Karpaty	II	1
	Bureš	Rostislav, Jan	1923	Sofievka I		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Cajhaml	Václav		Jezírko		Z 10.3.45, nem. Prešov		3,4
	Cejner	Jan, Jan	1909	Ivánovka		P 9-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
des.	**Cilc**	Jindřich	1924	Huleč	P	P 4.4.45 Roguv Ostrava	TB	1,6 kron.
rtm.	**Cilc**	Jiří	1924	Huleč		P 29.3.45 obec Polonyja	TB	1,2 kron.
	Cimbál (Cimbola)	Rostislav	1927	Niva Hubinská	Z	Z 13.8.44, blesk Stanislavuv	III/spoj	1,6
	Cimr (Cimmer)	Josef, Alexandr	1912	Sofievka	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/1	1,2,6
des.	**Cinert**	Jaroslav, Antonín	1922	Bociánovka	Z	Z 12.6.44 Utopil se v Prutu	I/SPO	1,2,6
	Cingroš	Mikuláš	1923	Žitomir		N od 9.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Cmil	Alexandr	1912	Ivaniče		N		1
	Cmund	Emanuel, Emanuel	1909	Straklov		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Čaja	Frantošek	1912	Luthardovka		P 26.3.45 Mšana Polsko	TB	3,4
	Čajka	Václav	1919			P 9.-25.9.44 Karpaty	I/DP	3,4
	Čáp	Ludvík	1924	Pokosy		P 12.9.44 obec Větřno	III/4	1,2
	Čapek	Augustín	1918	Luthardovka		N od 28.11. Karpaty	III/spoj	1,2
svob.	**Čapek**	František	1912	Luthardovka		P 26.3.45 obec Mšaná	TB	1,2
	Čapek	Evžen, Václav	1919	Straklov		P 7.5.45 Holešov	I/ IPTAP	1,6
	Čapek	Josef	1927	Luthardovka	P	P 27.11.45 Prstryňa, Stropkov	I/2	1,6
svob.	**Čapek**	Josef, Adolf	1927	Luthardovka	P	P 8.10.44 Karpaty		1,6
	Čapek	Josef, Adolf	1927		Z	Z 28.11.44 raněn 9.9. u Vrocanky	III/spoj	2,6
	Čapek	Rostislav	1923	Zdolbunov		P 15.9.44 Machnuvka		3,4
	Čapský	Alexandr	1925	Chomout		N od 9.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Čech	Václav	1918	Kneruty		N od 30.9.44 Karpaty		1,2

	Čech	Václav	1917	Kneruty		P 5.3.45 Smrečany	I/1	1,2
	Čejka	Václav	1906	Kopče		P 9.-25.9.44 Karpaty	I/DP	1,2
	Čermák	Vladimír, Josef	1919	Olšanka		P 4.10.44 obec Tyljavka	III/PS	1,2
	Čermák	Josef		Olšanka		N od 13.9.44 Rymanuv Zdruj	II	3,4
	Černohub	Oldřich	1920	Kyjev		P 9.-10.10.44 SNP, havárie na Gerlachu	II	3,4
svob.	**Černoch**	Vladimír, Vladimír	1919	Straklov		P 30.12.44 Svidnik	I/2	1,2
	Černý	Vladimír, Josef	1922	Ploska, Dubno		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/PS	1,2
ppor.	**Červený**	Josef	1914	Rovno	P	P 27.11.44 Vel.Staškovce	III/ŽP	1,2,6
svob.	**Červinka**	Karel		Olšanka		P 13.-22.9.44 Rymanuv Zdruj	II/	3,4
	Činka	Josef	1920	Malin Č	N	N od 9.9.44 Karpaty.		2,6
	Čmuchálek	Vladimír, Antonín	1923	Novosilky Č.	N	N od 9.9.44 Karpaty	I/PS	2,6
	Čurda	Jaroslav	1912	Ozerany Č.		N od 6.3.45 ob.Trstěná,zajat		1,2
	Čurda	Josef	1915	Dubová Krčma		P 24.11.44 kóta 534	I	3,4
	Čurda	Josef	1923	Sklíň		N od 9.9.44 Karpaty		1,2
	Čurda	Václav	1920	Bakovce		.N.Slovensko		8
	Čurda	Vladimír	1920	Alexandrovka u Senkevičovky.		P 12.9.44 Kobyljany	I/3	1
	Daniljuk	Antonín	1913	Záhaje		P 3.2.45 obec Ždiar	I/3	1
	Daniljuk	Vladimír, Jaroslav	1923	Záhaje		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1
	Daniljuk	Vladimír	1900	Krivina u Slavuty		P 22.3.45 Slovensko		8
	David	Michal	1921	Račín Nový		P 2.9.44 Zyndranova	III/	3,4
	Dědeček	Teofil	1907	Turkoviče		N od 9.9.44 Karpaty	I/2	2,6
	Dědouch	Václav	1907	Buderáž		N od 10/44 Karpaty		1
Rtn.	**Dekalčuk**	Vasil	1915	Ignátovka		P 4.4.45 Tvorkuv	TB	3,4
	Derfl	Mikuláš	1920	Volkov		N od 10.3.43 obec Mirhorod	/1	1,2 tábor
	Derfler	Josef, Václav	1927	Mirohošť		Z 25.7.44 autonehoda, Sadagura	III/DP	2
	Diviš	Jaroslav, Josef	1912	Mirohošť		P 13.9.44 Karpaty	I/DP	1,2

	Dlouhý	Josef				Z ošetř.Przegrody	III/5	3,4
	Dlouhý	Václav	1914	Kvasilov		P 2.45 SNP Horná Lehota	II	1,2
	Dlouhý	Václav	1914	Lysin		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2
	Dlouhý	Vladimír, Josef	1907	Lysin		P 14.9.44 obec Kobyljany	ŽP	2
	Dolejš	Josef	1909	Kliščicha		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2
	Dolejš	Václav	1902	Novosilky Č.	P	N od 10/44 Karpaty	I/2	1,2
ppor.	**Doležal**	Antonín, Augustin	1912	Liště		P 11.9.44 Karpaty, Komárník	I/PS	1,2
	Doležal	Jan	1905	Malín Č.		P 27.10.-2.11.44 Šarbov Karpaty,	I	1,2
	Doležal	Josef	1923	Omelaník Malý, Luck		P 23.9.44 obec Červonek		1
	Doležal	Josef, Josef	1923	Luck	Z	Z 1.11.44 nem. Lvov		6,7
	Doležal	Josef F.	1923	Olšanka		P 23.9.44 Karpaty		3,4
	Doležal	Václav	1906	Dorohostaje		N od 10/44 Karpaty.	I/3	1,2
	Doležal	Vladimír	1914	Buderáž		P 11.3.45 Liptov. Hrádek	I/DP	1,2
ppor.	**Dolažal**	Vladimír	1922	Dorohostaje		P Žory	TB	3,4
	Doležal	Vladimír	1922	Luthardovka		P 25.3.45 obec Oskava		3,4
	Doležal	Vladimír, Alois	1924	Dorohostaje		P Karpaty	1/PS	3,4
	Dombrovský	Josef, Josef	1927	Kupičov		P 20.12.44 Ladomírová	/spoj	3,4 kron.
	Draban	Vladimír, Ondrej	1921	Hájenka	N	N od 24.11.44 Karpaty	I/2	2,6
	Dragoun	Josef		Adamovka		Z 13.-23.9.44 ošetř. Rymanuv Zdruj	II	3,4
	Dragoun	Josef	1904	Ozerany Č.		P 1.11.45 u Krosna		3,4
des.	**Drbohlav**	Josef, Josef	1924	Malín Č.		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
svob	**Drexler**	František, Josef	1915	Niva Zločovská	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Drexler	Pavel	1920		P	P 30.3.45 Lipt.Mikuláš		1,2,6
	Drnec	Vladimír	1921	Jezírko		Z 16.3.44, bomb. Rovno		8
	Drnka	Josef	1912	Mirohošť		P 1.11.44 Karpaty	I/1	1,2

	Drobný	Josef	1910	Hrušvice	P	N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Druka	Josef	1911	Mirohošť		N…	I/	8
	Dubec	Jan, Vojta	1898	Ládovka		N Karpaty		1,2
svob.	**Dufek**	Alexandr	1912	Senkevičovka		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/DP	1,2
	Dufek	Alexandr	1923	Niva Hubinská		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/	3,4
svob.	**Dufek**	Alexandr, Alexandr	1926	Olyka, žil v Kopči		Z 13.6.44 zastř nešťast. náhodou	I/3	2
svob.	**Dufek**	Josef	1916	Budky Hubinské		Z 6.3.45 ošetř. Žiar	III/4	2
	Dufek	Jan	1904	Budky Hubínské		P 11.9.44 Zyndranova	III/4	3,4
	Dufek	Vladimír	1923	Niva Hubínská		P 20.9.44 Karpaty	I/	1
	Dus	Václav		Lipiny		Z květen 44, bomb. Rovno	TB	Hist. a voj. 8/02
	Dušperk	Jan		Jedvaniny		P 25.9.44	III/5	3,4
	Dvořák	Josef, Vladimír	1924	Hlinsk	N	N od 12.9.44 Karpaty	I/	1,2,6 bratři
	Dvořák	Václav, Vladimír	1921	Sedmihrany	Z	Z 8.10.44 ošetř. Posada Jaslisko	II/	
	Dvořák	Václav	1904	Volkov		P 18.4.45 obec Strečno	III/4	2
	Dvořák	Václav	1925	Dembrovka		P 8.10.44 Karpaty	I/DP	3,4,
	Efler	Vladimír	1910	Semiduby	P	P 31.10.44 Posada Jasliska	I/PL	1,2,6
	Egert	Antonín (Josef), Stanislav	1921	Kovbáň	P	P 17.2.45 obec Žiar	I/2	1,2,6
	Egert	Josef	1907	Hájenka		N od 10/44 Duk.	I/2	1,2
	Ent	Nikolaj	1911	Plechová		N od 28.11.44 Karpaty	I/1	1,2
	Ent	Vladimír		Plechová		P SNP	II	3,4
	Fajman	Vladimír	1915	Sofievka		P 20.-27.9.44 Karpaty	I/1 spoj	1,2
	Fedjura	Evžen, Jan	1915	Podhájce u Žitomíru	P	P 15.9.44 Karpaty	I/DP	1,2,6
	Fencka	Antonín, Emil	1921	Michalovka, Rovno		P 20.-27.9.44 Karpaty	I/2	1
	Fencka	Jaroslav	1923	Michalovka, Rovno		Z 13.-22.9.44 ošetř. Rymanuv Zdruj	II/III	3,4
	Fiala	Josef, Josef	1910	Kupičov		P 5.10.44 Karpaty	ŽP	1,2 kron.
	Fiala	Vladimír, Alois	1922	Podlísky	P	P 18.4.45 Vrútky	I/3	1,2,6

	Ficek	Václav	1908	Semiduby		N od 10/44 Karpaty	I/1	1,2 domů nepřišel
	Fidranský	Josef	1905	Noviny Č.	P	Z 15.9.44 ošetř. Polianka.	I/1	1,2,6
	Fišer (Fischer)	Josef				Z 10.9.44 ošetř. Vrocanka	III/5	3,4
rtn.	**Fořt**	Vladimír	1921	Boratín	P	P 17.4.45 obec Bolatice	TB	1,2,6 kron.
	Fořt	Vladimír Václav	1915	Rovno (Volkov)		P 9.-30.9.44 Karpaty	III/5	3,4
svob.	**Franc**	František				N od 4.3.45		1
	Frič	Jaroslav, František	1922			N od 11.3.45 Jalovec, Lipt. Mikuláš		1,2
	Frič	Josef, Josef	1921	Luthardovka (Terešov)		P 9.-25.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Fuks	Konstantin	1924	Jezírko		N od 10/44 Karpaty	I/PS	1,2
rtm.	**Fux (Fuchs)**	Antonín, Josef	1918	Mizoč	P	P 4.10.44 Medvedze, Karpaty	I/PS	Vyveze n1,2,6
	Glanc	Bohumil, Bohumil	1920	Staviště		P 9.9.44 Karpaty	I/	1,2
	Gol	Václav	1919	Teremno		N 23-27.9.44 Karpaty	I/2	1
	Gola	Jaroslav	1913	Malín Č.	N	N od 10/44 Karpaty	I/2	Domu nepřišel 2,6
	Goll	Břetislav	1926	Hušča-Kiverce	P	P 13.9.44 kota 534,Karpaty	I/PS	1,2,6
svob.	**Golonzovský**	Boris, Konstantin	1921	Zdolbunov	P	P 9.9.44 Machnuvka	III/3DP	1,6
	Gotwald	Karel		Vyškov, Rovno		P SNP	odd. ZU	3,4
ppor.	**Gregor**	Josef, František	1920	Mirohošť	P	P 30.4.45 Ostrava	TB	1,2,6
svob	**Grindler**	Josef, Václav	1899	Mirohošť	P	P 15.9.44 Machnuvka	I/3	1,2,6
	Grunt	Antonín	1907	Semiduby	Z	Z 9.-23.9.44 ošetř. Poljanka	/PL	1,2,6
	Hába	Vladislav, František	1914	Straklov		P 8.3.43 Sokolovo	/1	Stav. prap. 1,2
	Hájek	Vladimír	1926	Holovčice	Z	Z 30.1.45, po požití denaturov. lihu	I	1,2,6
des.	**Hajný**	Bohuslav	1921	Libánovka		Z 30.3.45 ošetř.Vilchvy	TB	1,2
	Hajšínek	Karel, Antonín	1921	Zdolbunov	N	N od 14.9.44 Karpaty		2,6 domu nepřišel
	Haken	Vladimír	1919	Baťkovo, Rovno		N od 10/44 Karpaty	I/2	1,2, domu nepřišel

	Hálek	Josef	1926	Smolárna		N od 9.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Haltuch	Josef	1922	Dlouhé Pole	P	N od 10/44 Karpaty	I/PS	1,2,6
	Haluška	Jan	1921	Ledochovka	P	N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Hamáček	Alexandr	1912	Terešov		P 30.3.45 obec Vavrišovo	III/5	1,2
	Hamáček	Josef, Václav	1920	Kneruty		P 9.9.44 Bobrka, Karpaty	I/PS	1,2
	Hamáček	Vladimír	1918	Dembrovka	P	N od 10/44 Karpaty	II	1,2,6
čet.	**Hana**	Pavel, Vincent	1908	Máslenka		P 8.10.44 obec Barvínek, Karpaty	2DP	1,2,
	Hašek	Evžen	1920	Olšanka		P SNP, Krpáčov	II	3,4
	Havelka	Antonín, Josef	1925	Novosilky Č.	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3/PS	1,6
	Havelka	Fedor				N, Karpaty	III/5	3,4
	Havlíček	Jaroslav, František	1908	Martinovka	Z	Z v nemocnici na Kavkaze	II	1,2,6
svob.	**Havlíček**	Stanislav, Václav	1921	Omelany	P	P 27.3.45 obec Jalovec	I/2	1,2,6
	Havrilov	Sergej, Václav	1910	Straklov		P 13.9.44 Karpaty	I/DP	1,2
	Hejda	Josef		Zolotiev		P29.11.44 Karpaty	I/2	3,4
	Hejduk	Antonín, František	1923	Stromovka	P	P 30.9.44 Karpaty	TB	1,2,6
	Hejral	Vladimír, Vladimír	1925	Budky Hubínské		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2
rtn.	**Heliks**	Viktor	1922	Dubno		Z 26.3.45 SNP nem. Kežmarok	II	1,2,3,4
	Hencel	Václav				P Karpaty	TB	3,4
	Hendel	Teofil, Antonín	1923	Komárovka, Brody		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/DP	1,2
	Hendrych	Josef, Karel	1920	Sergejevka		Z před 29.1.45 brig. ošetř.	III	1
	Henich	František, Karel	1913	Sofievka	P	P 4.4.45 ošetř.Parižovce	III/4	1,2,6
	Herbych	Jan				N Lipt. Mikuláš	I/1	3,4
	Herc	Arnošt	1921	Omelany		P 26.3.45 obec Mšana	TB	3,4
	Herzán	Antonín	1923	Újezdce		N od 10/44 Karpaty	I/1	1,2 bratři 1,2,6
	Herzán	Josef, František	1921	Újezdce	P	N SNP	II	
	Herzán	Václav	1900	Újezdce	Z	Z 1.10.44 nemoc.Krosno	I/PS	1,6

des.	**Herzán**	Vladimír, Antonín	1920	Zdolbunov		N od 4.2.45 Lipt.Hrádek	I	1
	Hezký	Vladimír, Vladimír	1926	Kopytkov		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Hibrant	Vladimír	1921	Moldava		N od 24.11.44 Karpaty	I/2	3,4
	Hladík	Antonín	1911	Moskovština	N	N od 10/44		2,6
	Hladík	Jan	1919	Mirotín	P	P 30.11.44, Karpaty.	I/DP1	1,6
	Hladík	Vladimír V.	1925	Olšanka		P 9.9.-1.10.44 Karpaty	I/1	3,4
	Hlavacký	Alexandr, Alexandr	1915	Kovel	P	P 24.11.44 obec Poljanka	I/PL	1,2,6
	Hlaváč	Josef	1927	Dlouhé Pole		P 30.3.45 Smrečany, Lipt. Mikuláš.	IV/7	1,2
	Hlaváč	Josef, Jan	1925	Sofievka		P 26.11.44 Bodružal, Karpaty	I/ŽP	1,2
	Hlaváč	Josef, Filip	1909	Buderáž	P	P 24.11.44 Poljanka, utonul	III/ŽP	1,2,6
	Hlaváček	Antonín	1898	Hájenka		P 29.11.44 Bukovce, Karpaty	III/5	1,2
	Hlaváček	Josef, Vladimír	1923	Ozerany Č.		P 12.9.44 Kobyljany	I/3	1,2
	Hlaváček	Josef	1923	Ulbárov		P 18.9.44 u Krosna		3,4
čet.	**Hnídek**	Jaroslav, Václav	1925	Boratín	Z	Z 31.3.45 ošetř.Pscina	TB	1,2,6 kron.
	Hnízdil	Vladimír, Štefan	1923	Kneruty	P	P 9.9.44 Bobrka, Karpaty	I/1	1,2,6
ppor.	**Hokeš**	Antonín	1921	Vilhelmovka		P 30.4.45 Vrútky	III/DP	2
	Hokeš	Jaroslav		Vilhelmovka		Z nem. Tbilisi, Gruzie	I	3,4
	Holan	Josef		Krošna		N od 13.9.44 Rymanuv Zdruj	II	3,4
des.	**Holas**	František				N od 13.9.44 Rymanuv Zdruj	II	3,4
	Holásek	Augustín, Josef	1927	Krásilno		P 18.9.44 Lazy Karpaty	III/PS	1,2
	Holásek	Vojtěch, Antonín	1927	Krásilno	Z	Z 20.9.44 ošetř.1.brigády	III/PS	1,6
	Holátko	Antonín, František	1912	Podhájce	Z	Z 20.11.44 nemoc. Lvov	I/3	1,2,6
	Holátko	František, František	1914	Podhájce	P	P Lipt.Mikuláš	I/3	2 bratři 1,2,6
	Holátko	František,	1919	Dorohostaje		N Lipt. Mikuláš		3,4, domů nepřišel
svob.	**Holc**	Jaroslav, Julian	1920	Stromovka		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/PS	1,2

	Holec	Vladimír	1921	Zdolbunov		N Karpaty		3,4
	Holeček	Vladimír, Boh.	1911	Volkov		P 9.9.44 Machnuvka	I/3	1,2
	Holedko	Antonín, František		Podhájce	Z	Z 12.11.44 nemoc. Lvov		1,6
	Holstein	Vladimír, František	1904	Nikytiči	P	P 30.9.44 Karpaty	III/5	1,2,6
	Holub	Jaroslav, Josef	1911	Ivaniče Nové	P	P 8.12.44 Ladomírová,	I/DP	1,2,6 2 bratři
	Holub	Vladimír, Josef	1907	Ivaniče Nové	P	P 11/44 Karpaty	I/3	1,2,6
čet.	**Holub**	Jaroslav Karel	1925	Kupičov		P 7.5.45 Holešov	I/DP	2 kron.
	Holub	Václav, Josef	1910	Ivaniče Nové		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1
des.	**Holubíček**	Vladimír	1912	Malovaná	Z	Z 18.7.44 nem. Novochopersk	I/1	1,2*),6
*)prohlášen za zběha, zranil se granátem při lovu ryb, zemřel, pochován bez vojenských poct								
des.	**Holý**	Vladimír	1922	Kněhyninky	P	P 16.1.45 Nižní Orlík	I/PS	1,2,6
	Honek	Jan	1911	Mstěšín		Z 27.3.44 bomb. Rovno		2
	Honek	Josef	1912	Mstěšín		P 18.12.44 Ladomírová Karpaty	ŽP	3,4
	Hora	Alexandr, Alexandr	1926	Huleč	Z	Z 23.11.44 brig.ošetř. Karpaty	I/DP	1,2,6 kron.
	Hora	Václav, Josef	1902	Libánovka		P 9.9.44 Machnuvka,	I/DP	1,2
des.	**Horáček**	Jaroslav, Josef	1922	Ulbárov		P 15.4.45 obec Albertovec	TB	1,2
	Horáček	Jaroslav	1914	Lipiny		P 26.10.44 Jasliska, Polsko	III/4	3,4
	Horáček	Josef	1910	Lipiny	Z	Z 22.9.44 nemoc.Lvov	III/4	1,6
	Horáček	Vladimír, Antonín	1925	Podvysoká	Z	Z 11.3.45 brig.ošetř.	PL	1,2,6
	Horák	Josef, Vladimír	1921	Sofievka	P	N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Horna	Antonín, Josef	1909	Kvasilov		P 13.9.44 obec Pelná	II/1	1,2
svob.	**Horn**	Václav Vladimír	1921	Dubno		P 10/44 SNP	II/	3,4
	Horník	Mikuláš	1916	Ledochovka	P	P 20.9.44 Karpaty	III/2	1,6
	Horník	Vladimír Vincenc	1923	Noviny Č.		N od 7.9.44 Karpaty	III/DP	1,2

	Horodejčuk	Jiří		Novokrajev		N! Karpaty	TB	3,4
	Hora	Antonín				N! Karpaty	I/3	3,4
	Horta	Ludvík	1907	Vyhoda		P 10.9.44 Karpaty	III/4	3,4
	Horusický	František František	1927	Novosilky Č.		P 9.9.44 ošetř. Vrocanka	III/PS	1,2
	Hořenín	Antonín Vladimír	1911	Mirohošť	Z	Z 20.9.44 ošetř. Přegrody.	I/PL	1,2,6
svob.	**Hořenín**	Vladimír Vladimír	1904	Mirohošť	P	P 10.10.44 Karpaty	I/PL	1,2,6
	Hoták	Jaroslav		Bakovce		N! Karpaty		3,4
	Hoták	Vladimír		Ozerany Č.		N od 13.9.44 Rymanuv Zdruj	II/	3,4
svob.	**Houška**	Josef František	1914	Krupá-Hranice	Z	Z 13.9.44 ošetř. Přegrody	I/DP	2,6
	Hrádek	Jaroslav	1910	Kneruty		P 5.10.44 Karpaty	I/1	1,2
	Hrazdil	Vladimír	1914	Dembrová, Kiverce	P	P 24.11.44 Karpaty	I/2	1,2,6
	Hrdlička	Antonín	1919	Sofievka		N od 13.3.43 obec Mirhorod	/1	1,2 stav. prap.
	Hrdlička	Josef		Cerkviska		N!	III/4	3,4
	Hroch	Josef V.	1924	Olšanka	P	P Karpaty	I/DP	3,4,6
	Hroch	Rostislav, V.	1919	Olšanka		P SNP, Kozí Chrbát	II/	3,4
	Hroch	Vladimír, J.	1914	Olšanka	Z	Z SNP nem. Kežmarok	II/	3,4,6
	Hron	František	1904	Hluboká Dolina		N od 9/44 Karpaty	I/1	1,2
ppor.	**Hrouda**	Jiří, Václav	1921	Zdolbunov		Z 25.11.44 ošetř. Jasliska	I//2	1,2
des.	**Hrouda**	Vladimír, Filaret	1924	Dolinka	P	Z 13.11.44 brig. ošetř.	I/2	1,2,6
	Hrouda	Vladimír	1923	Ivaniče		P		7
rtn.	**Hrubý**	Josef	1918	Vysoká Č.		P 20.-27.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Hrubý	Vladimír Antonín	1925	Malá Zubovština		P 1944		3,4 kron.
	Hruška	František, Josef	1925	Sergejevka	P	N od 10/44 Karpaty	I/PS	1,2,6
	Hruška	Jaroslav, Antonín	1913	Volkov	P	P 17.9.44. Karpaty	1ŽP	1,2,6
des.	**Hruška**	Rostislav	1924	Luck	P	N od 24.9.44. Karpaty	TB	1,6
	Hrzán	Josef, Ferdinand	1921		P	P SNP	II/	3,4,6
	Hubáč	František				N od 13.9.44 Rymanuv Zdruj	II/	3,4

	Hubený	František	1912	Komárovka Brody		Z 29.11.44 sov. nemocnice	I/2	1,2
	Hubený	Jan	1907	Adamovka		P 10.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Hubený	Jan		Komárovka, Brody		P 10.-23.11.44 Medzvedze	I/2	1,2
	Hubený	Josef, Josef	1924	Komárovka, Brody		Z 20.9.44 ošetř. Polanka	I/DP	1,2
por.	**Hubner, ing.**	Konstant.		Kemerovo		P 6.11.43, Kyjev	I/	3,4
	Hudrik	Josef	1909	Janovka Č.	Z	Z 8.9.44 ošetř.Jasliska	III/4	1,6
	Hulč	Alexandr, Pavel	1913	Sklíň	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Hurt	Josef	1906	Huleč		P 10.-23.9.44 Medvedze	I/3	1,2 kron.
	Husák	Vladimír, Vladimír	1924	Miluše	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Hybler	František, Josef				N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2
	Hybler	František	1906	Vilhelmovka		P 24.11.44 Zyndranova	I/ŠR	2
des	**Hyblo**	Antonín		Borodivka		P Rymanuv Zdruj	II/	3,4
	Hybrant	Antonín, Antonín	1921	Moldava		P 15..9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Hybrant	Václav, Antonín	1924	Moldava Májovka		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/PS	1,2
	Hybrant	Vladimír	1912	Vrba		N od 10/44 Karpaty	I/3	3,4
	Hyhlan					N! Karpaty	I/PS	3,4
svob	**Hyhlan**	Štěpán	1919			N! Bílá Cerkev	I/2	3,4
svob.	**Chalupník**	Vladimír	1923	Čechohrad		P 10.9.44 Poljanka	III/5	3,4
	Charouzek	Aloiz	1905	Niva Hubinská	Z	Z 9.9.44 brig.ošetř.	I/	1,2,6
	Charvat	Josef, Mikuláš	1923	Vincentovka, Luck	Z	Z 18.9.44 brig.ošetř.	TB	1,2,6
	Charvát	Josef	1921	Luck		P září 44 Karpaty		3,4
	Charvát	Ludvík				N! Karpaty	I/SPO	3,4
	Charvát	Miroslav	1925	Zdolbunov		Z 4.5.45 letecká havárie při cvičení,Telava, Gruzie	1	
	Chlad	Josef	1912	Ivanoviče Č., Žitomir		Z 14.9.44 brig. ošetř. nehoda při čištění zbraní	TB	1
des.	**Chladil**	Miloslav	1909	Boratín		Z 10.10.44 leknutím. Karpaty	I/	1,2 kron.

	Chmelík	Jaroslav	1927	Novokrajev		N!	I/PS	3,4
rtn.	**Chocholouš**	Alexandr	1905	Buršovka		P kóta 534, Karpaty		3,4
svob.	**Chomický**	Vladimír, Sergej	1911	Podlísky	P	P 9.9.44 Machnuvka,	I/	1,6
	Chromý	Vladimír, Cyril	1913	Teremno		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/SPO	1,2
	Chromý	Josef	1902	Ozerany Č.		P 17.10.44 Vyš.Komárník	III/4	1,2
	Chroust	Antonín, Jaroslav	1912	Sofievka		P 24.9.44 kota 532	I/ŽP	1,2
	Chudáček	Josef				N! Karpaty	III/PS	3,4
	Chvalkovský	Václav	1921	Zaháje		N Karpaty	III/4	7
	Chvalkovský	Josef, Josef	1918	Nové Ivaniče		N 12/44		7
	Jahoda	Emil	1925	Ledochovka		P 9.9.-4.10.44 Karpaty	I/SPO	1,2
	Jahoda	Jaroslav	1911	Mastynovka, Dermáň	P	N od 10/44 Karpaty	I/3	1,6
	Jakubov	Teofil, Jan	1902	Ostrov		P 4.10.44 obec Šarbov	III/	1,2
	Jakubov	Václav, Vratislav	1912	Ostrov		P 15.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Jakubovská	Růžena	1925	Straklov		Z 12.9.44 ošetřovna 1.brig.	I/DP2	1,2
	Jakuňuk	Alexandr	1925	Dublany		P 8.3.45 obec Smrečany	III	1
rtn.	**Janáček**	Jiří	1922	Zdolbunov		Z Bielsk, manipulace s granátem	TB	Palička: Tankové boje
	Janča	Mečislav	1920	Kuněv, Kam. Podolský		P 8.3.43 Sokolovo	/1	3,4
čet.	**Jančík**	Josef, Antonín	1920	obec Čechy, Žitomir	Z	Z 2.2.44 ošetř. Žaškov	I/	3,4,6
	Janda	Antonín, Antonín	1915	Buderáž	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	2,6
	Janda	Josef	1906	Buderáž	P	P 9.-25.9.44 Karpaty	I/2	1,2,6
	Janda	Josef, Václav	1916	Adamovka	P	P 7.11.44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Janda	Pavel, Václav	1922	Adamovka	P	P 30.11.44 Korejovice, Karpaty		bratři 1,2,6
	Janda	Michal				P SNP	II/	3,4
	Janda	Vladimír		Buderáž		P Korejovice, Karpaty		3,4
	Jandík	Josef, Emil	1905		Z	Z 18.12.44 brig.ošetř.		2,6
	Jandourek	Josef	1910	Malín Č.	P	N od 10/44 Karpaty		1,6

	Janeček	Josef	1903	Teremno	P	P 30.9.44 Karpaty	III/DP4	1,2,6
	Janeček	Josef	1903	Moldava II		P 21.9.44 Karpaty	III/5	3,4
	Janík	Karel Jan	1899	Vrba	P	P 19.9.44 Karpaty	I/3	1,6
	Janík	Jaroslav	1916	Sofievka		P Smrečany		1
	Jankovský	Alexandr	1922			P 20.11.44 Karpaty	I/1	1,2
	Janouch	Josef				N! Karpaty	III/	3,4
	Janouš	Antonín, Václav	1912	Mirohošť		P 8.3.43 Sokolovo	/1	1,2,3,4
	Janouš	Jan	1904	Luthardovka	P	P 10.-23.9.44 Karpaty		1,6
	Janouš	Jiří		Horodiště		N! Karpaty	III/4	3,4
	Janouš	Josef		Dubno		N! Karpaty		3,4
	Janoušek	Emil, Václav	1924	Podcurkov		Z 19.4.44 zastřel. náhodou, cvičení v Kovalevštině	I/2	2 kron.
	Janoušek	Vladimír	1919	Novokrajev	P	N od 10/44 Machnuvka,	I/PS	1,2,6
	Janza	Vladimír		Kvasilov		Z 13.-22.9.44 ošetř. Rymanuv Zdruj	II/	3,4
	Jarolímek	Václav, Václav	1907	Teremno	P	P 9.-23.9.44 Machnuvka,	I/3	1,2,6
	Jasanský	Antonín, Josef	1898	Krošna Č.		N od 11.9.44 Karpaty	III/5	1,2
	Jasanský	Jaroslav		Krošna Č.		N!	III/	3,4
rtn.	**Jefimjuk**	Vladimír, Mikolaj	1919	Luck	P	P 20.-27.9.44 Karpaty	I/3/2	1,2,6
	Jelínek	Josef				P Karpaty	III/ŽP	3,4
	Jelínek	Karel		Michalovka, Rovno		P SNP, Havráň	II/	3,4
	Jelínek	Pavel, Josef	1913	Michalovka, Rovno	P	P 4.10.44 obec Šarbov	III/5	1,2,6
	Jelínek	Václav		Michalovka, Rovno		P 13.-22.9.44 Rymanuv Zdruj	II/	3,4
svob.	**Jelínek**	Vilém,	1907	Michalovka, Rovno	P	P 22.11.44 Nižní Komárník	III/5	1,2,6
	Jelínek	Vladimír	1915	Dlouhé Pole	P	P 12.9.44 obec Kobylany	I/	1,6
des.	**Jelisej**	Boris, Jan	1926	Straklov	P	P 8.3.45 Větrná Poruba, L. Mikuláš	I/spoj	1,2,6
svob.	**Jeníček**	Emil, Antonín	1914	Novokrajev	P	P 18.9.44 obec Jola	/ŽP	1,2,6
	Jeníček	Rostislav	1927	Zdolbunov		N! Karpaty	III/4	3,4

des.	**Jeníček**	Václav, Josef	1925	Hlinsk		P 9.-25.9.44 Hyrova h., Karpaty	I/PS	1,2,6
	Jeníkovský	Václav	1905	Straklov		N od 9.9.44 Karpaty	I/1	1,2
des.	**Jersák**	Bedřich	1916	Pokosy	P	P 18.11.44 Nižní Komárník	III/4	1,2,6
	Jersák	Karel	1919	Michalovka		N! Karpaty	III/ŽP	3,4
	Jersák	Pavel	1916	Alexandrovka		N.10-25.11.44 Karpaty.	I/	8
	Jersák	Roman	1920	Rovno		N! Karpaty	III/	3,4
	Jersák	Václav		Pokosy		P SNP	II	3,4
	Jeřábek	Antonín, Josef	1911	Zborov (Moldava)	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2,6
	Jeřábek	Jindřich				P 26.10.44 Karpaty	III/5	3,4
	Jeřábek	Václav	1926	Michalovka,		P 22.9.44 Pelná	II/	3,4
	Jesínek	Antonín, Alois	1913	Bělohrudka		P 7.1.45 Karpaty	I/DP1	1,2
	Jesínek	Antonín, Josef	1911	Kliščicha		Z 1.1.45 brig.ošetř.	I/DP1	1,2
	Jesínek	Václav, Josef	1899	Kliščicha (Sofievka)		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Jilčuk (Ilčuk)	Vladimír	1926	Dědova Hora		P 26.3.45 obec Mšana	TB	1,2
	Jiránek	Alexandr	1922	Ostrov	P	N od 9.9.44 Karpaty	I/PS	1,6
čet	**Jiránek**	Josef				N! 9-23.9.44 Karpaty	I/23	3,4
	Jirásek	Václav		Závidov		P SNP	II/	3,4
	Jirkovský	Josef, Josef	1919	Volkov		P 8.3.43 Sokolovo	/1	1,2 Stav.pr.
svob.	**Jirout**	Josef	1909	Moldava		P 7.5.45 Holešov	I/DP	2
	Jon	Josef, Alexandr	1922	Kneruty		P 15.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Jon	Mikuláš, Ignác	1913	Kneruty		P 15.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Jon	Václav, Vladimír	1921	Kneruty		P 10.12.44 Ladomírová	III/ŽP	1,2
	Jonáš	Antonín, Josef	1925	Mirohošť		Z 4.11.44 ošetř.Jasliska	I/1	1,2
	Jonáš	Josef, Josef	1922	Ulbárov	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Jonáš	Václav Vladimír	1912	Ulbárov		P 8.10.44 Komárník		3,4
	Jonáš	Václav	1924	Ulbárov		Z nem. Rovno, bombardování		1,2
	Juna	Rostislav	1926	Palče		N od 10/44 Karpaty	I/1	1,2

	Kabát	Antonín	1913	Mstěšín	P	P 9.-23.9.44 nevrátil se z pz.		3,4,6
	Kačer	Václav, Václav	1912	Šumsk, Verba		P 15.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Káčer	Vladimír, Jan	1915	Hlinsk		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Kačírek	Antonín, Metoděj	1921	Vilhelmovka		P 3.11.44 ošetř.Jasliska	I/DP	1,2
	Kadavý	Josef	1921	Volkov		P SNP	II/	3,4
svob.	**Kadlec**	Václav	1905	Dembrovka, žil na Kurdybáni Žornovském.	P	P 10/44 Barvinek	I/pom. rota	1,2,6
svob.	**Kadleček**	Jan, Josef	1917	Závale		P 23.10.44 Karpaty	I/PL	1,2
	Kajgr	Josef	1914	Malovaná (Kopče)		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2
des.	**Kalík**	Antonín	1921	Mirohošť		P 30.1.45 obec Východná	I/spoj	1
des.	**Kalivoda**	Václav, Josef	1912	Kupičov		Z 1945 v sanatoriu v ČSR		Kron.
	Kameník	Vladislav	1902	Podvysoká		P 15.9.44 Karpaty	I/	8
čet.	**Kamenský**	Josef, J.	1925	Olšanka		N od 5.4.45 obec Tvorkova	TB	1,2
	Kamenský	Josef, Eduard	1914	Česká Kolonie, Dzeržinsk		P 13.9.44 Rymanuv Zdruj	II/	1,2
	Kaminský	Karel	1918	Česká Kolonie, Dzeržinsk	Z	Z 1.11.44 ošetř. Posada Jaslisko	III//	1,6
	Kamínek	Jan, Julius	1925	Jedvaniny		P 19.4.45 obec Strečno	III/5/4	1,2
	Kamínek	Karel	1918	Jedvaniny		P 7.10.44 Vrocanka	III/DP	3,4
	Kapeš	Petr	1904	Kochanka		Z 5.12.44 nem. Saratov	III/	3,4
des.	**Kapusňák**	Vladimír, Štěpán	1918	Malín Č.	Z	Z 2.11.44 ošetř. Jasliska	TB	1,6
	Karas	Vladimír	1914	Ivanoviče		P 27.9.44 Krosno	I/	3,4
	Kasík	Jaroslav	1925	Hájenka		P 17.9.44 kóta 534 Karpaty	I/PS	3,4
	Kasík	Josef		Budky Hubínské		N! Karpaty	III/5	3,4
svob.	**Kassal**	Jaromír, Josef	1921	Bryšče	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2,6
	Kašpar	Jaroslav	1906	Libánovka		N od 10/44 Karpaty	I/2	1
	Kašpar	Karel	1924	Lipiny		P 1.-10.10.44 Karpaty	I/SPO	1,2
svob.	**Kašpar**	Václav	1901	Podlesice	Z	Z 7.3.45 ošetř. Smrečany	I/3	2,6
	Kaufman	Evžen		Ivaniče		P 22.9.44 Karpaty	III/5	3,4
	Kaufman	Rostislav	1926	Novokrajev		P 9.-25.9.44 Karpaty	I/PS	1,2
svob.	**Kazilovský**	Alexandr, Antonín	1916	Sofievka	Z	Z 14.4.45 ošetř.Myslíkovice	TB	1,2,6

des	**Kazilovský**	Boris	1925	Sofievka	N	P 16.9.44 zavražděn v zajetí, Karpaty	I/	3,4,6
	Kelbasovský	Jaroslav	1921	Budky Hubínské		N! Karpaty		3,4
	Kelner	Václav, Tomáš	1923	Budky Hubinské	Z	Z 20.9.44 ošetř. Poljanka	I/2	1,2,6
	Kelner	Jaroslav, Jaroslav	1919	Sklíň		N od 10/44 Karpaty		1
des.	**Kendík**	Josef, Jaroslav	1922	Hnidava	Z	Z 15.9.44 ošetř. Przegrody	I/PS	1,2,6
	Ketner	Emil	1909	Hinsk		P 8-13.3.43 okolí Sokolova	/1	1 vyvezen
	Ketnerová	Anna		Hlinsk		Z 2.9.42 nem. Buzuluk	Vyvezena, nebyla prezentována	
	Ketner	Emil	1928	Zdolbunov		Z nem. Rymanuv Zdruj		3,4
	Ketner	Emil, Vladimír	1917	Ulbárov		P 9.-15.9.44 Karpaty	I/	2
svob.	**Kijevský**	Bohumil, Vlastimír	1926	Volkov		N od 10/44 Karpaty	I/PL	1,2
	Kijevský	Josef	1909	Volkov	N	N od 9.9.44 Karpaty	I/1	2,6
	Kikal	Vladimir, Josef	1907	Moldava	Z	Z 5.1.45 brig. ošetř.	I/	2,6
	Kilčický	Vladimír, Ilarion	1902	Krasilno	P	P 15.1.45 Ladomírová	I/	1,2,6
svob.	**Kinský**	Vladimír, Josef	1921	Leonovka		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/DP	1,2
	Kinšt	Jaroslav, Alexandr	1909	Hájky		P 9.-23.9.44 Karpaty	1/1	1,2
	Klaban	Jan	1911	Ulbárov		N od 30.11.44 obec Sovanca		1,2
	Klaban	Jan	1903	Bakovce		Z 20.4.44 bomb. Rovno		1
	Klicpera	Daniel, František	1900	Volkov		P 14.9.44 obec Kobyljany	I/ŽP	2
	Klíma	Jan		Hrušvice		P 13.-22.9.44 Rymanuv Zdruj	II/	3,4
rtn.	**Kliment**	Alexandr	1918	Novokrajev	Z	Z 18.3.45 nem. Lipt.Hrádek	I/	1,6
	Klobás	Jan, Jan	1903	Bakovce	Z	Z 20.4.44 bomb. Rovno		6,7
	Klobás	Jaroslav, Stanislav	1921	Budky Hubinské		P 29.10.-1.11. Karpaty	I/2	1,2
svob.	**Knižáček**	František, František	1919	Novosilky Č.		P 9.-25.9.44 Karpaty	I/DP	1,2
	Knop	Jaroslav, Ferdinand	1904	Moldava II	P	P 9.9.44 obec Vrocanka	III/5	1,2,6
	Knop	Vladimír, Ludvík	1923	Špakov		P 15.10.44 SNP let. hav. Hájniky	II/	3,4
	Kocek	Josef, Josef	1916	Lipiny	Z	Z 6.10.44 ošetř. Jasliska	I/3	1,2,6
	Kocek	Vladimír (Josef)	1916	Palče		P 6.10.44 Karpaty	I/DP	3,4

	Kočí	Vladimír, Josef	1926	Podcurkov	Z	Z 10.11.44 Zdolbunov		1,6
des.	**Kočí**	Josef, Václav	1905	Moskovština		P 31.1.45 Liptov. Hrádek	I/	1,2
	Kočina	Bohumil, Josef	1923	Hrušvice		P 23.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Kočka	Alexandr, Josef	1919	Mstěšín		P 23.9.44 Karpaty	I/PS	1,2
	Kočka	Václav, Josef	1923	Novostavce		N od 9.9.44 Karpaty	I/1	domů nepřišel 1,2
	Kodeš	Jan		Mstěšín		P 9.-23.9.44 Karpaty	I	3,4
	Kodeš	Josef, Josef	1909	Mstěšín	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/DP	1,2,6
	Kohout	Emil	1911	Vysoká Č.	N	N od 3.12.44	III	1,2,6
ppor.	**Kohout**	Jaroslav	1915	Okolek		P 4.4.45 obec Tvorkov	TB	1,2
	Kolář	Emil, Josef	1925	Novokrajev	P	P 12.9.44 Sulistrova, Karpaty	I/SPO	1,2,6
čet.	**Kolář**	Václav	1915	Dubno		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2
svob.	**Kolář**	Leon, Vladimír	1913	Rovno		P 17.10.44 obec Zyndranova	TR	1
	Kolbaba	Vladimír	1899	Dlouhé Pole		P 22.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Kolesník	Mikuláš	1902	Dubno		Z 13.6.44 zastř. nešť. náhodou	I/3	2
	Kolmorgen	Josef	1908	Rožiště		P 29.10.-3.11.44 Karpaty	I/3	2
svob.	**Koloc**	Josef, Josef	1925	Újezdce		P 15..9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Koloc	Josef	1906	Hrabina	P	P 19.11.44 Nižní Komárník	III/5	1,2,6
	Koloc	Vladimír, Josef	1921	Újezdce		Z 1.10.44 brig.ošetř.	I/3	1,2
rtn	**Kopecký**	Adolf	1921	Homel		P 17.4.45 Bolatice	TB	3,4
	Kopecký	František, František	1915	Špakov		P 4.10.44 obec Šarbov	III/5	1,2
	Kopecký	Josef	1924	Malin Č.	P	N od 10/44 Karpaty	I/2	1,2,6 bratři 1,2,6
	Kopecký	Vladimír, Josef	1922	Malin Č.	N	N od 9.9.44 Karpaty	I/3	
des.	**Kopecký**	Rostislav	1913	Špakov Malý		P 12.-17.1.45 Vážec	I/	1,2
	Kopřiva	Josef	1908	Straklov	Z	Z 29.1.45 nemoc.Przemysl	I/	1,6
	Kopta	Václav, Václav	1926	Mirohošť		P 8.4.45 Vrútky	I/1	1,2

	Kopta	Vladimír, Josef	1922	Krupá-Hranice		Z 13.6.44. zastř..náhodně, obec Chmelivka	I/3	1,2
	Kopta	Mikuláš		Luthardovka		P 15.9.44 Poljanka	I/3	3,4
	Koráb	Jaroslav, Teofil	1920	Volkov	P	P 30.9.44 Zyndramová	I/SPO	1,2,6
	Korecký	Vasil	1920			P 13.9.44 Lazy	III/PS	3,4
	Koroĺčuk	Jan, Petr	1927	Hlinsk		N	III/spoj	1
	Kořínek	Josef, Václav	1918	Lidava		P 8.3.43 Sokolovo	/1	1,2
	Kostlan	Viktor		Hubín		Z 6.12.44 Havaj	týl	3,4
	Košátko	Mikuláš, V.		Olšanka		P SNP	II/	3,4
	Košťák	Josef, Václav	1918	Novosilky Č.		P 10.11.44 Zyndranova	I/PS	1,2
des.	**Koubek**	Bohumil	1907	Závidov	P	P 27.11.44 Vyšní Komárník	III/ŽP	1,2,6
	Koubek	Vladimír, Josef	1915	Bludov		Z 27.3.44 bomb. Rovno		2
	Koutecký	Pavel	1919	Pokosy	P	P 30.11.44 SNP Velký Lom	II/	1,6
	Koval	Sergej	1900	Serboslobodka Novohr. Vol.		Z 26.8.44 infek. nemoc. Černovice		1,2
	Kovalčuk	Nikodém, Roman	1909	Sofievka		N od 10/44 Karpaty	I/2	1,2
	Kovalčuk	Štefan	1923	Zločovka		P 10.9.44 Machnuvka	III	2
	Kovář					P 5.5.45 Holešov	I/DP	3,4
	Kovář	Alexandr		Novokrajev		P	TB/3	3,4
	Kovář	Josef	1923	Dembrovka		P SNP Kozí Chrbát	II/	3,4
	Kovář	Václav		Novokrajev		P 1945 Slezsko	TB	3,4
	Kozák	František, Alois	1906	Novosilky Č.		N! od 10/44 Karpaty	1/2	3,4
	Kozák	Josef, František	1909	Novosilky Č.	Z	Z 13.11.44 brig.ošetř. Karpaty	I/	2,6
	Kozák	Josef, Alois	1925	Novosilky Č.		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/PS	1,2
	Kozák	Josef	1920	Lipiny		P 13.11.44 Jaslisko	I/2	3,4
	Kozák	Pavel, František	1903	Novosilky Č.		Z 19.9.44 ošetř. Przegrody	III/DP	1,2
svob.	**Kozel**	Josef		Dembrovka		P Vavrišovo	III/DP	3,4
	Kozlík	Rudolf, František	1923	Lipiny, Kupičov	P	P 30.6.44 Potoček, autonehoda	I/DP	1,2,6
svob.	**Kozlovský**	Alexandr, Antonín	1916	Sofievka		Z 14.4.45 nemoc. Katovice		1,2

	Kracík	Alois		Mstěšín		P 9.9-4.10.44 Karpaty	SPO	3,4
	Krajdl	Josef, Václav	1927	Vilhelmovka	Z	Z 4.10.44 brig. ošetř.	III/5	1,2,6
svob.	**Krajdl**	Václav	1922	Sklíň		P 30.9.44 Teodoruvka	I/3	3,4
	Krajdl	Vladimír	1920	Sklíň		P 20.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Král	Jaroslav	1910	Teremno		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2
	Král	Josef	1920	Podhájce		P 12.9.44 Kobyljany	I/ŽP	3.4
	Král	Josef	1920	Libánovka		Z 21.5.45 tyfus Krakov	TB	3.4
	Králiček	Alexandr	1901	Žitomir		P 9-23.9.44 Karpaty	I/2	8
	Krámský	Václav, Jan	1925	Noviny Č.		P 10.9.44 Kobyljany	I/spoj	1,2
	Krásenský	Josef, Václav	1924	Ploska, Dubno		N od 10/44 Karpaty	I/PS	1
	Krátký	Emil, Josef	1911	Bělecká Dolina	N	N od 28.11.44 kota Obšar	III/5	1,2,6
	Krátký	Karel, Petr	1912			P 22.11.44 Karpaty	/.ŽP	3,4
	Kratochvil	Josef	1909	Alexandrovka		P 7.5.45 Břest, Morava	III/	8
	Krauza	Josef, Josef	1905	Omelany Č.	P	P 9.9.44 Machnuvka	I/	1,2,6
	Krbec	Jaroslav, Antonín	1913	Kvasilov		Z 7.10.44 nemoc. Rejnov	II/	1
	Krbec	Vladimír, Antonín	1915	Kvasilov	P	P 10.-23.9.44 Basko,Karpaty	/I/2	1,2,6
	Krčma	Josef, František	1919	Martinovka	P	P 11.10.44 Komárník,	I/1	1,2,6
	Krejbich	Antonín, František	1913	Kupičov	P	P 9.9.44 Machnuvka,	I/3	1,2,6 kron.
svob.	**Krejčí**	Jan	1900	Šepetovka,	Z	Z 15.9.44 ošetř. Kobylany	I/2	1,6
rtm.	**Krejčí**	Alexandr, Antonín	1923	Huleč		P 30.9.44 Zyndranova	I/ŽP	2 kron.
	Krejčí	Rudolf	1917			P 4.10.44 Karpaty		3,4
	Krejčí	Václav				P Zyndranova		3,4
	Krejčík	Josef, Karel	1916	Bociánovka		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2
	Krevicky	Konstantin Alexandr	1910	Chrenyki	N	N od 10/44 Karpaty	I/ŽP	2,6
	Krob	Josef	1916	Moskovština (Šibín)	P	P 8.3.43 Sokolovo	/1	1,6 stav. prap.
por.	**Krovský**	Vladimír	1921	Zdolbunov		Z 24.4.45 ošetř.Vrútky	I/3	1,2
	Kršnák	Josef, Fedor	1905	Kneruty		Z 19.10.44 ošetř. Jasliska	I/	2

	Krupka	Alexandr		Hubín		N! Karpaty	I/DP	3,4
	Krupka	Antonín	1903	Teremno		Z 27.9.44 ošetř. Jasliska	I/DP1	1,2
	Krupka	Miroslav	1919	Lipiny		N! Bobruvka	I/PS	3,4
	Krupka	Vladimír, František	1922	Lipiny		P 15.9.44 Karpaty	I/2	1,2
čet.	**Krušina**	Bohumil, Josef	1922	Hrušvice	P	P 3.4.45 obec Jalovec	III/	1,2,6
čet.	**Krušina**	Bohumil, Jaroslav	1910	Dembrovka		P 3/45 obec Bobrovec		1
	Křivka	Alexandr	1895	Straklov		N 9.9.-1.10.44	III/	2
čet.	**Křivka**	Antonín, Rudolf	1911	Ivaniče	N	N od 10/44 Karpaty	I/2	1,2,6
svob.	**Křivka**	Jan	1926	Huleč	N	N od 10/44 Karpaty	I/1	2,6
	Kříž	Antonín	1919	Jezírko	N	N od 10/44 Karpaty	I/PS	2,6
	Kříž	Jaroslav	1926	Zálesí		Z 15.9.44 Karpaty	I/PS	3,4
	Křížek	Jaroslav	1910	Boratín Č.		P 9.9.44 Karpaty	1/2	3,4, kron.
	Kubáček	Václav		Novostavce		Z 4.11.44 brig. ošetř.		3,4
	Kubelka	Jaroslav, Josef	1924	Mizoč		Z 15.9.44 Hyrova Hora,	I/3	1
	Kubelka	Josef	1904	Buderáž		N! 10.11.44 Karpaty	III/4	3,4
svob.	**Kubelka**	Vladimír	1924	Zdolbunov		N od 15.1.45 Jaslo	TB	1,2
svob.	**Kubeš**	Václav	1903	Pavlovka		P 8.3.43 Sokolovo	/1	1,2 stav. prap.
	Kubíček	Václav, Alexandr	1913	Malín Č.		Z 4.11.44 ošetř. Posada Jaslisko	TR	1,2
	Kubíček	Vojtěch	1922			P 6.5.45 Bystřice p/Host.		1,2
	Kubín	Josef, Josef	1921	Dembrovka	N	N 9/44 Karpaty		2,6
	Kubín	Miroslav				P 13.-22.9.44 Karpaty	II/	3,4
	Kubišta	Jaroslav	1923	Žityň		Z 27.3.44 bomb.Rovno	TB	3,4
	Kubizňak	Jan	1910	Svatá		Z 15.11.44 nemoc.Řešov	III/	1
	Kubový	Rostislav	1913	Ploska, Rovno		N od 10/44	I/2	1,2
	Kubový	Vladimír		Rovno		P SNP	II/	1
	Kučera	Alexandr, Alexandr	1913	Noviny Č. (Podhájce)		P 8.10.44 Karpaty	I/	1,2
	Kučera	Antonín, Antonín	1913	Kupičov		P 31.3.45 obec Jalovec	III	1,2 kron.
	Kučera	Kazimír, Josef	1898	Dubno (Ohrynov)		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2

svob	**Kulich**	Václav, Josef	1924	Kupičov		Z brig. ošetř. Zraněn na Obšaru		7 kron.
	Kulhánek	Antonín, Vilém	1926	Malín, Žitomír		P 12.3.45 Smrečany		1,2
svob.	**Kulhánek**	Vladislav	1918	Malín, Žitomír	Z	Z 13.11.43 otrava metylakoholem	TB	Tábor 1,6
	Kunášek	Josef	1905	Libánovka		P 13.9.44 Vrocanka	III/5	1,2
	Kunc	Alexandr, Konstantin	1918	Krupá-Hranice	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/SPO	1,6
	Kunc	Antonín		Anatolie		N! 9.-23.9.44 Karpaty	I/SPO	3,4
des.	**Kusý**	Alexandr	1911	Alexandrovka		P 27.3.45 Turza	TB	2
svob.	**Kutek**	Václav	1924	Niva Hubinská		Z 5.2.45 Východná Lipt..Mikuláš	I/2	1,2
	Kvapil	Jaroslav	1913	Ostrov	P	N od 9/44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Kvarda	Alexandr, Václav	1911	Brišče		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Květoň	Václav	1923	Hrušvice		P 13.10.44 SNP havarie. letadla Ohnisko	II/	1
	Kykal	Vladimír	1907	Moldava II		N Krajna Poljana	I/ŠR	3,4,
svob	**Lamr**	Josef	1908	Chomout		P 15.9.44 Karpaty	I/ŽP	3,4
	Lamr	Josef		Zdolbice		N! Karpaty	III/	3,4
	Lammr	Josef	1908	Moldava	P	P 15.9.44 Karpaty	I/	1,6
des.	**Ledvina**	Emil Josef	1926	Újezdce	P	P 18.10.44 Ivanov, Karpaty	III/5	1,6
des.	**Ledvina**	Jaroslav, Josef	1922	Újezdce	P	P 11.10.44 Komárník	III	1,6
svob.	**Ledvina**	Josef	1919	Lipiny	P	N od 10/44 Karpaty	I/PS	1,2,6
	Ledvina	Josef	1913	Újezdce		12.3.45, Lipt. Mikuláš	I/DP	8
	Ledvina	Václav, Josef	1914	Terešov		P 12.9.44 Helenovka, Karpaty	I/3	1,2
	Ledvina	Václav, Josef	1906	Kupičov	P	P 11.3.45 Lipt.Mikul.	I/DP	1,2,6 kron.
	Legner	Vladimír	1911	Miluše	N	N od 10/44 Karpaty	I/3	2,6
	Legner	Josef, Václav	1900	Kupičov		P 23.10.44 Krajná Bystrá	III/SP	3,4, kron.
	Lerch	Vladimír		Olyka		N! Karpaty	III	3,4
	Lerner	Schulin, Nathan	1914	Mlynov,Žid z Bratislavy	N	N od 12.10.44 Vyš. Komárník		1,2,6
	Lešák	Antonín, Josef	1926	Noviny Č.	P	P 10.9.44 Karpaty	I/PS	1,2,6

	Lešák	Václav	1916	Noviny Č.	N	N od 10/44 Karpaty	I/3	2,6
	Lev	Emil, Antonín	1918	Újezdce		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Lev	Josef	1905	Újezdce	P	P 27.4.45 obec Strečno	III/DP	1,2,6
	Lhoták	Josef, Vladimír	1924	Rapatov		P 13.9.44 Karpaty	I/2	1,2,
	Lhoták	Mikuláš, Josef	1910	Podcurkov	P	N od 10/44 Karpaty	I/2	1,2,6
	Lhoták	Václav, Václav	1914	Poddubce	N	N od 9.9.44 Karpaty	I/1	1,2,6
	Lhoták	Josef	1924	Dubno		P 9.-23.9.44 Karpaty		3,4
	Lhotek	Václav	1914	Kopče		N od 9.9.44 Karpaty		3,4 domů nepřišel
svob.	**Libanský**	Vladimír, Václav	1927	Kvasilov		P 17.3.45 obec Smrečany	III/5	1,2
	Linger	Vladimír	1906	Buderáž	P	P 16.11.44 Zyndranova	III	1,2,6
des.	**Linha**	Jaroslav, Josef	1924	Moskovština	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/1	1,2,6
ppor.	**Linha**	Václav	1924	Malovaná		P v r. 1946 při odminování v obci Dargov na v. Slovensku		3,4
	Lipavský	Vladimír	1915	Hrušvice	P	P 30.3.45 Žiar, Lipt. Mikuláš	I/DP	1,2,6
svob.	**Lipčák**	Antonín, Josef	1926	Chomout		P 13.11.44 Karpaty	III/3	1,2
	Liščenko	Petr, Antonín	1910	Krasilno		P 9.-16.9.44 Karpaty	I/DP	1,2
	Liška	Antonín, Alois	1922	Novosilky Č.		P 28.12.44 Ondava	I/PS	1,2
npor.	**Lízálek**	Jiří	1912	naroz. v ČSR, Mirohošť		P 6.4.45 obec Tvorkov	TB	1,2
čelný činitel odbojové organizace BLANIK								
des.	**Lněníček**	Josef, Leon	1912	Sofievka		P 12.9.44 Kobyljany	I/3	1,2
	Lněníček	Jaromír, Václ.(Vl.)	1926	Sofievka	Z	Z 13.9.44 brig.ošetř.		2,6
	Lokvenc	Cyril, Herman	1918	Nové Ivaniče		N..2.10.44 Karpaty	II/4	7
	Loubek	Vladimír, Josef	1903	Senkevičovka	P	Z 18.9.44 brig.ošetř.	III/4	1,2,6
	Louda	František				P 12.10.44 Karpaty	III/PS	3,4
	Loukota	Emil		Kopče		N! Karpaty	I/PS	3,4
	Loukota	Fedor, Václav	1908	Kopče		P 9.-23.44 Karpaty	I/2	1,2
	Loukota	Václav	1903	Kopče	P	P 23.9.44 Machnuvka	III/4	1,2,6
	Lucký	Alexandr	1906	Turkoviče	P	N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2,6

	Lucký	Alexandr, Jaroslav	1907	Sofievka		P 11. 9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Lucký	Josef	1926	Turkoviče		P 9.9.-4.10.44 Karpaty	I/1/TR	1,2
	Lucký	Josef, Jan	1901	Sofievka		P 9..9.44 Machnuvka,	I/1	1,2
svob.	**Lucký**	Vladimír	1914	Turkoviče	Z	Z 29.9.44 ošetř. Przegrody	I/3	1,2,6
	Lucuk	Vladimír, Štefan	1922	Turkoviče		P 10.9.44 obec Lenky	III/5	1,2
	Ludvík	Josef	1902	Teremno		P 18.-27.10.44 Karpaty	I/1	2
	Luj	Vasil, Jan	1923	Zabolotice		P 2.2.45 obec Žiar	III/TR	1,2
svob.	**Luks**	Antonín, Antonín	1924	Michalovka, Rovno		P 21.9.44 Karpaty	III/5	1,2
	Luks	Josef		Michalovka		N! Karpaty		3,4
	Lupínek	Josef, Václav	1905	Okolek		P 9.3.43 Sokolovo	/1	
rtm	**Luska**	Alfréd	1905	Lvov		P 11.3.43 Sokolovo (Arťuchovka)	/1	3,4 RA
	Lykovský	Vladimír, Josef	1910	Podcurkov	Z	Z 1.10.44 brig.ošetř.	I/3	1,2,6
	Lysák	Antonín		Horochov		N! Karpaty		3,4
	Macák	Václav	1905	Sofievka	Z	Z 13.10.44 ošetř. Posada Jasliska	I/3	1,2,6
	Macek	Jan				N! Ziar, Lipt. Mikuláš	III/	3,4
čet.	**Macek**	Mikuláš	1924	Dubno		P 24.3.45 obec Osiny Gurne	TB	2
	Macoun	Vladimír	1897	Moldava		P 17.12.44 Karpaty	Štáb as	8
	Mach	Antonín,	1902	Marusja		P 10.-21.10.44 Karpaty	I/ŽP	1,2
	Mach	František, Antonín	1921	Ozerany Č.	Z	Z 20.6.44, zastř. náhodně Černovice	I/2	1,2,6
	Mach	Josef	1915	Kliščicha		N od 10/44 Karpaty	I/2	1
	Mach	Josef, Josef	1913	Podvysoká	P	P 15.9.44 Karpaty	I/3	1,6
	Mach	Nikolaj, Mikuláš	1925	Krupá-Hranice	P	P 5.1.45 obec Vagrinec	I/ŠR.	1,2,6
	Mach	Václav	1922	Kliščicha	P	N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Mach	Václav	1911	Ivaniče		N.10/44 Karpaty.		8
	Mach	Vladimír	1916	Lisin (Volkov)		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2
ppor.	**Machač**	Vladimír, Vladimír	1925	Michalovka (Kozin)		Z 2.11.44 ošetř. Jasliska	I/3	1,2
	Macháček	Josef, J.		Olšanka		Z, nemocnice Kežmarok, SNP	II/	3,4

	Majevský	Emil, František	1923	Jezírko		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/SPO	1,2
	Makeš	Oldřich, Jan	1912	Kupičov		P 19.9.44 Karpaty	I/SPO	1,2
	Maks	Vladimír	1922	Teremno	Z	Z 5.5.44 zastř. nešť.náhodou	I/	2,6
	Mála	Vladimír, Josef	1903	Marusja (Ivánovka)	P	P 16.12.44 Ladomírová	I/2	1,2,6
	Malák	Antonín, Antonín	1921	Miluše		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2
	Málek	Václav, Václav	1925	Noviny Č.		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
svob.	**Málek**	Vincenc, Václav	1918	Moskovština	P	P ..10.44 Komárník	I/3	1,2,6
	Malhaus	Václav, Alexandr	1925	Hrušvice		P 9.9.44 Machnuvka	III/4	1,2
	Malhaus	Josef, Vladimír	1924	Hrušvice	P	N od 13.9.44 Rymanuv Zdr.	II	1,2,6
	Malhaus	Vladimír, Vladimír	1927	Hrušvice	P	P první boje Karpaty	I	2 bratři 1,6 a otec 1,2,6
	Malhaus	Vladimír, Josef	1901	Hrušvice	P	N od 9.9.44	I/1	
čet.	**Malich**	Vladimír	1913	Falkov		P 10.3.45 Lipt. Mikuláš	I/	1
svob.	**Malíř**	Antonín, Alexandr	1915	Moštěnice (Čertice)	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/	1,2,6
	Malous	Josef, František	1907	Hlinsk	P	N		1,6
	Malý	Alexandr	1921	Špakov Velký		P 7.2.45 SNP, Mito pod Ďumběrom	II	1,2
	Malý	Vladimír, Josef	1904	Mizoč	P	P 16.12.44 Vladimírovka		1,2,6
	Malý	Petr	1922	Zdolbunov		P 20.9.44 Karpaty	I/SPO	1,2
	Malý	Václav		Špakov		Z 13.-22.9.44 ošetř. Rymanuv Zdruj	II/	3,4
	Mandík	Josef	1905	Špakov	Z	Z 21.9.44 brig.ošetř.	I/3	1,2,6
	Mandík	Josef, Emanuel	1905	Špakov Velký	Z	Z 17.12.44 brig. ošetř.	I/2	1,6
	Mangold	Jaroslav, Jan	1914	Zborov		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Maňko	Vasil	1921	Jedvaniny		P 18.9.44 Rymanuv Zdruj	II/2	3,4
	Maňko	Fedor, Antonín	1921	Jedvaniny		P 27.10.44 Karpaty	III/SP	3,4
	Marek	Emil	1910	Bojarka (Dorohostaje)		P 25.9.44 Karpaty	I/1	
des	**Marek**	Antonín, Bohumil	1910	Moldava		P 22.11.44 obec Korejovce	I/ŽP	2

	Marek	Antonín, František	1909	Antonovka		P 15.10.44, SNP h.let. Hájniky	II/	3,4
	Mareš	Josef, Jaroslav	1903	Mstěšín		Z 23.3.45	I/1	1,2 tři bratři
	Mareš	Cyril, Jaroslav	1912	Mstěšín	Z	Z 28.10.44 ošetř. Jasliska	I/3/2	1,2,6
svob.	**Mareš**	Vladimír, Jaroslav	1921	Mstěšín		P 15.9.44 Karpaty	I/PS	1,2
	Maryška	Alexandr	1921	Hájenka	N	N od 10/44 Karpaty	I/SPO	2,6
	Maryška	Alexandr		Hájenka		N Medvedze, Karpaty	I/PS	3,4
des.	**Maryška**	Vladimír	1922	Lišnovka, Rovno		P 13.5.45 Chotěboř		1,2
des.	**Markovič**	Vladimír, Chariton	1922	Sytné, Volyň		P 9.9.-4.10.44 Karpaty	I/PS	1
svob.	**Maršík**	Vladimír, Antonín	1918	Moskovština	P	P 28.10.44 Karpaty	I/1	1,2,6
	Martinec	Jaroslav	1914	Klubáň, Volyň		N od 10/44 Karpaty	I/2	2,6
	Martinec	Josef		Novosilky		P 16.9.44 Karpaty	III/5	3,4
	Martínek	Josef, Josef	1910	Kvasilov	P	P 9.10.44 Karpaty	I/1	1,2,6
	Martínek	Václav	1911	Kvasilov	P	P 8.5.45 Palúdska Lipt. Mikuláš	II	1,3,4,6
des.	**Marutka**	Andrej	1923	Mitnice		P 5.4.45 obec Tvorkov	TB	1,2
	Mařík	Jiří		Podcurkov		N! Parižovce Lipt. Mikuláš		3,4
	Mastný	Leon, Václav	1905	Hlinsk	N	N od 9.9.44 Karpaty	III/ŽP	1,2,6
	Mašata	Josef	1924	Dlouhé Pole		N od 10/44		2,6
	Mašek	Alexandr	1905	Podlísky	P	N od 22.9.44 Karpaty	I/ŽP	1,2,6
	Mašek	Antonín (Jaroslav)	1906	Milča		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	3,4
	Mašek	Antonín, Josef	1907	Sofievka	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Mašek	Antonín, Vladimír	1916	Porčin,Vrba		P 19.9.44 Karpaty	I/1	1,2
svob.	**Mašek**	Bohuslav	1900	Kupičov (Radoviče)		P 21.-27.10.44 Krajná Poruba	I/ŠR	1,2
	Mašek	Jaroslav, Josef	1912	Kupičov	Z	Z 16.9.44 .ošetř. Poljanka	I/1	1,2,6
svob.	**Mašek**	Řehoř, Justin	1926	Ládovka	Z	Z 29.10.44.ošetř. Jasliska	1ŽP	1,2,6
svob.	**Matějka**	Václav, Jindřich	1923	Zdolbunov	P	P 10.9.44 Karpaty	I/2	1,6
svob.	**Matějka**	Mikuláš	1914			P 21.1.45 obec Viteš, Prešov	III/4	3,4

svob.	**Matějka**	Vilém	1918	Nikolajevka		P 9.12.44 Vyš. Komárník	Štáb a. s.	3,4
des.	**Matohlina**	Josef, Václav	1923	Újezdce	P	P 9.-23.9.44 kota 551, Karpaty	I/SPO	1,2,6
	Matušek	Miroslav, Josef	1927	Krasilno		P 8.9.44 Vrocanka	III/PS	1,2
	Mauler	Alexandr, Vladimír	1924	Olšanka		P 1.10.44 Zyndranova	TB	1,2
	Maulis	Josef	1907	Hlinsk		P 18.9.44 Zboiska	III/4	3,4
	Maulis	Teofil		Zdolbunov		N! Machnuvka	I/3	3,4
svob.	**Maur**	Vladimír	1902	Jablonovka	N	N od 10.4.44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Maxa	Antonín, Alexandr	1907	Kvasilov	P	P 13.10.44 SNP h. l. Nižná Boča	II/	1,3,4,6
svob	**Mazánek**	František	1924	Zdolbunov		P 26.10.44 Karpaty	I/3	3,4
	Mazánek	Viktor	1919	Zdolbunov	N	N od 10/44, Duk	I/3	3,4,6
	Mazylkin	Vladimír	1910	Smolárna, Vrba		P 9.-23.9.44, Karpaty	I/3	1,2
	Mechanický	Josef, Pavel	1917	Teremno		P 9.-23.9.44 Karpaty		1
des.	**Mejval**	Vladimír		Semiduby		Z 1.4.44 Luck		3,4
	Melich	Vladimír Josef	1913	Kněhyninky		P Karpaty		7
	Mencel	Václav, Antonín	1925	Turkoviče		P 30.10.44 obec Korejovice	TB	1,2
	Mencl	Jaroslav, Miroslav	1914	Stromovka	P	P 20.9.44 Karpaty	I/DP	1,2,6
	Menčík	Jan	1923	Ploska, Dubno		N od 10/44 Karpaty	I/1	2,6
	Menčík	Alexandr, Josef	1913	Ploska,Dubno	P	P 9.9.44 Karpaty	I/1	1,2,6
	Mercálek	Antonín	1915	Lipiny		N od 4.4.45 obec Lubochňa		1,2
des.	**Meruňka**	Leonid, Josef	1916	Krušinec		Z 13.10.43 bomb tratě Priluky	I	2
	Mervinský	Evžen	1904	Senkevičovka (Volkov)		Z 17.3.45 ošetř Lipt. Mikuláš		1,2
	Mičulka	Antonín, Václav	1912	Borbín Ostrožec		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Michalička	Vladislav	1927	Moštěnice, Mizoč		P 16.9.44 Karpaty	I/2	2
	Michek	Vladimír, Jaroslav	1907	Kozin		P 8.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Mikoláš	František	1920	Komárovka, Brody		P 3.10.44 Karpaty	I/DP	1,2
svob.	**Mil**	Josef	1909	Horodiště	Z	Z 25.9.44 brig. ošetř.	I/SPO	1,2,6

	Milčárek	Alexandr František	1922	Ostrov		N Karpaty	I/	1
	Miler	Antonín, Josef	1924	Dorošina, Rožišče		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Miler	Václav		Račín Nový		P 14.9.44 Karpaty	I/1	3,4
	Milický	Václav	1918	Volkov		P 12.9.44 Karpaty	I/DP	3,4
	Miller	Josef	1907	Falkovština		N od 24.11.44 Karpaty	I/2	1,2
	Miller	Josef, Antonín	1911	Noviny Č.	P	P 15..9.44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Mimra	Josef, Josef	1914	Rohozno		P 14.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Minařík	Leon		Malín Č.		Z nemocnice na Bukovině		3,4
des	**Mistr**	Václav	1924	Dorohostaje		Z nemocnice Řešuv	1	3,4
	Miščišin	Andrej, Michal	1923	Dolinka	Z	Z 26.12.44, nem. Ryman. Zdruj	I/2	1,2,6
des.	**Mojdl**	Václav	1922	Rapatov		Z 7.5.45 brig. ošetř. Fryštát		1,2
	Mojzík	Jan	1908	Rožiště		N od 10/44 Karpaty	I/2	1,2
	Mojžiš	Martin				P 10.9.44 Karpaty		3,4
svob.	**Moravec**	Josef	1900	Ulbárov	Z	Z 22.2.45 brig.ošetř.Žiar		1,2,6
svob.	**Moravec**	Josef	1899	Ulbárov		P 10.-23.11.44 Karpaty	I/ŠR	3,4
	Moravec	Václav	1906	Ulbárov		P 10.-15.10.44 Vyš. Komárník	III/ŽP	3,4
	Moravec	Václav	1919	Palče	P	P 10.-15.10.44 Karpaty	I/ŽP	1,2,6
	Moravec	Vladimír	1920	Palče		P 16.9.44 Poljana	TB	3,4
	Moravec	Vladimír				P	II/	3,4
·	**Morávek**	Emil, Josef	1912	Libánovka		Z 24.4.42 infek nemoc. Buzuluk	/1	1,2,6 vyvezen
	Mošota	Josef	1924	Dlouhé Pole		N 10/44, Karpaty	I/1	8
	Mrázek	Josef, Josef	1925	Čerňavo, Mizoč	N	N od 10/44 Karpaty	I/1	1,2,6
rtn.	**Mrázek**	Josef	1922	Straklov		P 27.3.45 obec Mšana	TB	1,2
	Mrázek	Štěpán, Antonín	1912	Buderáž	P	P 15.9.44 Karpaty		1,2,6
	Mrázek	Štěpán		Čerňavo,Mizoč		Z SNP, nem. Kežmarok	II/	3,4
	Mrázková	Libuše, Vladimír	1925	Straklov	Z	Z 9.9.44 brig.ošetř.	I/DP	1,2,6
svob.	**Mul**	Josef	1909	Klevaň		Z 9.-23.9.44 brig.ošetř.		1
	Musil	Jan, František	1913	Horodyšče	P	P 27.11.44 rozmetán minou	I/ŽP	1,2,6

	Myšák	Jan	1917	Lipiny	P	P 10.11.44 Karpaty	I/2	1,2,6
	Myšák	Josef	1914	Malín Č.		P Lipt. Mikuláš	I/ŽP	3,4
des.	**Nájemník**	Jaroslav, Václav	1914	Bakovce		P 12.9.44 Kobyljany	I/3	1,2
	Najman	Josef	1908	Kvasilov		P 30.1.45 obec Važec	I/3	1,2
	Najman	Václav, Josef	1926	Ulbárov	N	N od 10/44 Karpaty	I/SPO	1,2,6
	Nedbálek	Antonín		Dlouhé Pole		N! Karpaty	I/2	3,4
	Nedbálek	Josef, František	1919	Dlouhé Pole		P 13.9.44 Polonka		3,4
	Nechanický	Josef, Pavel	1917	Teremno	P	P 23.9.44 Karpaty	I/PS	1,2,6
	Nechuta	Otakar	1926	Ilpeň		P 5.5.45 obec Hošťálková	1/spoj	1,2
	Nechvil	Josef, Václav	1906	Podcurkov	Z	Z 31.3.44 zastř. nešt.náhoda, Luck	I/	1,2,6
svob.	**Nekvapil**	Václav	1920	Volkov	P	P 10.12.44 Stropkov	I/1DP	1,2,6
	Neumann	Josef	1908	Krasilov, Ostrožec	P	P 15.1.-30.1.45 obec Važec		1,6
	Němeček	Josef		Podlísky		N! Karpaty	III/PL	3,4
rtn.	**Nevečeřel**	Evžen	1906	Buršovka	P	P 11.3.45 Lipt.Mikuláš	I/3	1,2,6
	Nosek	Bohumil	1921	Hrušvice		P 10.-23.9.44 Karpaty	III/ŽP3	1,2
	Nosek	František, František	1910	Niva Zločovska		Z 20.12.44 nemoc.Lvov		1,2
	Nosek	Jaroslav, František	1927	Hlinsk		N		1
svob.	**Nosek**	Miroslav, Adam	1908	Hrušvice		Z 16.9.44 ošetř. Przegrody	I/3	1,2
čet.	**Nosek**	Václav	1908	Hrušvice		P 27.4.45 obec Strečno	III/DP	2
svob.	**Nosek**	Václav	1926	Radoviče		Z 9.-23.10.44 brig.ošetř.	I/3	2,6
	Nosek	Vladimír	1910	Hnivany, Žitomír		N 24.1144 Karpaty		2,6
	Nosek	Vladislav	1902	Niva Zločovska		N od 10/44 Karpaty	I/2	1,2
	Nováček	Alexandr				P 12.9.44 Karpaty		3,4
	Novák	Emil, Václav	1922	Semiduby	Z	Z 9.9.44. ošetř.Przegrody	I/PS	1,2,6
	Novák	Josef	1897	Zborov		P 9.10.44 Barvinek, Karpaty	I/3	1,2
	Novák	Kostantin, Antonín	1912	Dědkovice	Z	Z 14.9.44 brig.ošetř.	I/1	1,2,6
	Novák	Miloslav	1925	Kněhyninky	P	P 17.9.44 Karpaty	I/2	1,2,6
	Novák	Stanislav		Noviny Č.		N! Karpaty		3,4

	Novák	Štěpán, Alois	1920	Hlinsk	Z	Z 10.9.44 ošetř.Przegrody	I/2	1,2,6
	Novák	Václav, Václav	1896	Moldava	Z	Z 20.11.44 nem. Krosno, Krakov	TB	1,2,6
	Novák	Vladimír	1908	Chlupjany, Ovruč		P 9.-10.10.44 SNP,h.let.Gerlach	II	1,2,3,4,
des.	**Novák**	Vladimír		Rovno		P 9.-10.10.44 SNP,h.let.Gerlach	II	3,4
	Novák	Jindřich				P Bobrovec, Lipt. Mikuláš		3,4
ppor.	**Novák**	Josef		Teremno		P 27.11.44 Malé Bukovce	III/PS	3,4
	Novák	Jan				P Bobrovec Lipt.Mik.	I/3	3,4
	Novakovský	Josef, Michal	1928	Dlouhé Pole	Z	Z 22.2.45 nemoc. Poprad	III	1,6
	Novotný	Antonín		Kvasilov		P		3,4 kron.
	Novotný	Alexandr		Jezírko		N! Karpaty	I,2	3,4
	Novotný	Bohumil, Václav	1927	Zdolbunov	P	P 8.10.44 Vyšný Komárník	I/2	1,2,6
	Novotný	Jaroslav	1905	Volkov		N!	I/3	3,4
	Novotný	Jaroslav		Újezdce		N! Karpaty	III/	3,4
	Novotný	Josef, Josef	1909	Volkov		N od 5.4.45 obec Trstěná	I/2	3,4
des.	**Novotný**	Josef, Josef	1910	Buderáž	Z	Z 4.4.45 Liptov.Hrádek		1,2,6
	Novotný	Josef, Josef	1912	Volkov		P 11.3.45 Okoličné Liptov.Mikuláš	I/PL	1,2
	Novotný	Josef	1926	Volkov		P 11.3.45 Lipt. Mikuláš	I/PL	3,4
	Novotný	Petr	1918	Volkov		Z 13.4.45 Turč. Martin	I/2	1,2
	Novotný	Václav	1913	Krasov	P	P 9/44 Karpaty	III/PS	1,6
	Novotný	Václav	1901	Volkov		P 18.9.44 Karpaty	I/PL	3,4
	Novotný	Václav	1927	Luck		Z 28.1.45 Rymanuv Zdruj		3,4
des.	**Nový**	Vladimír	1913	Volkov		N od 10/44 Karpaty		1
	Oberajtr	Vladimír, František	1920	Pokosy	P	P 13.11.44 Karpaty	III/ŽP	1,2,6
	Oberajtr	Vladimír		Omelanština		P SNP	II	3,4
	Oborský	Valerian, Apolinary	1918	Volkov		P SNP	II	3,4
svob.	**Odstrčil**	Alexandr	1925	Chomout		P 10.9.44 obec Poljanka	I/1	1,2
	Odvárek	Josef, Antonín	1917	Sofievka		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2

čet.	**Ohrablo**	Jan				N od 13.9.44 Rymanuv Zdruj	II	3,4
	Olejnický	Pavel	1912	Niva Zločovská		P 11.3.45 Liptov. Mikuláš	I/2	1,2
	Olič	Jaroslav, Konstantin	1923	Huleč		Z 21.7.44 zastřel. neopatností V. Václavíka	II	2 kron.
	Olič	Jan, Jan	1894	Hlinsk	Z	Z 25.5.42 nemoc. Buzuluk	/1	2,6 vyvezen
svob.	**Oliva**	Josef, Josef	1924	Mirohošť		P 17.9.44 kota 534	I/ŽP	2
	Olchovský	Michal		Zdolbunov		P	TB	3,4
	Olmr	Antonín	1911	Kvasilov		P SNP		3,4 kron.
des	**Olšák**	Josef	1912	Máslenka		N! Karpaty	I/SPO	3,4
des.	**Olšák**	Josef	1908	Hlinsk		P 9.9.-4.10.44 Karpaty	I/SPO	1,2
ppor	**Omelčuk**	Anatoli	1927	Malín Č.		P Nižní Komárník	TB	3,4
svob	**Opočenský**	Jaroslav	1924	Boratín Č.		P Karpaty	I	2,4 kron.
	Orlovský	Jakub				N! Karpaty	III/5	3,4
	Otčenášek					N! Karpaty	I/DP	3,4
ppor.	**Ouzký**	Mikuláš	1926	Kvasilov		P 30.10.44 SNP Kozí Chrbát	II	3,4
	Pacák	Václav, Josef	1919	Kopče	P	N od 11.3.45 Liptov. Mikuláš	I/3	1,2,6
	Pajer	Josef, Jan	1925	Libánovka	Z	Z 7.4.44 bomb. nemoc. Rovno	I	1,6
svob.	**Palla**	Václav, Josef	1921	Hrušvice		P 19.9.44 Rymanuv Zdruj	II	1,2
	Pantalimon	Petr, Prochor	1923	Kliščicha		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Papoušek	Emil, Vladimír	1923	Selenčina	P	P 17.10.44 Karpaty		3,4
	Papoušek	Emil (Leon)	1923	Hlinsk		P 17.10.44 Karpaty		1,2
	Parfeňuk	Sazon, Dimitrij	1915	Mizoč		N od 9.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Parpel	Vladimír, Jan	1926	Kliščicha		P 9.9.44 Karpaty	I/DP2	2
	Pavelka	Jaroslav	1909	Ulbárov		Z 23.1.46 Slovensko	I	3,4
	Pavlíček	Josef	1921	Hlinsk		P 10.9.44 Karpaty	III/4	3,4
	Pavlík	Matěj, Ignát	1915	Bělohrudka	Z	Z 3.10.44 brig. ošetř.	I/3	1,2,6
	Pavlovský	Jan				P 22.9.44 Karpaty	III/5	3,4
	Pažout	Josef		Mizoč		P 12.9.44 Kobyljany	I/3	3,4

	Pecháček	Jindřich, Josef	1927	Kvasilov		P 10.9.44 obec Šorlovka	III/5	1,2
	Pecháček	Vladimír (Jindřich)		Rovno		Z 10.9.44 ošetř.Przegrody	I/DP	3,4
	Pěchota	František	1913	Buderáž		P 25.11.44 Karpaty	I/3	1
	Pěchota	Vladimír	1910	Buderáž	N	N od 10/44		2,6
	Pechov	Matěj, Jan	1925	Komárovka, Brody		P 14.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Pekárek	Emilian	1915	Hlinsk	N	N od 10/44 Karpaty	I/2	1,2,6
	Pěkný	Josef, Ivan	1901	Zdolbunov	Z	Z 12.1.45 nem. Zdolbunov		1,6
	Pelikán	Antonín, Antonín	1925	Dolinka		P 30.9.44 Zyndranova	III/5	1,2
	Pelikán	Vladimír	1926	Ivaniče		P 27.3.45 obec Tuža	TB	1,2
	Perníček					P 7.5.45 Holešov	I/DP	3,4
	Perníček	Petr, Josef	1920	Volkov	P	P 16.9.44 Karpaty	I/DP	1,2,6
	Pestkovský	Vitold, Teofil	1902	Kupičov		Z 14.10.44 nemoc. Krosno	III	1 kron.
	Peterka	Petr, Josef	1908	Krasilno	P	P 15.9.44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Peterka	Vladimír	1919	Semiduby	Z	Z 14.9.44 ošetř.Przegrody	I/2	1,2,6
svob.	**Petrák**	Emil, Josef	1922	Michalovka, Rovno	N	N od 10.10.44 Karpaty	III/5	1,2,6
	Petříček	Eugen	1927	Horochov		P 9.9.44 Vrocanka	III/ŽP	1,2
	Picek	Josef	1909	Kopče		P 10.-23.10.44 Karpaty	I/2	1,2
	Picek	Václav	1925	Ozerany Č.	P	N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Pichrt	Mstislav, Václav	1919	Sklíň		P 7.5.45 Holešov	I/DP	1,2
	Pilný	Josef, Josef	1905	Ploska, Rovno	P	P 1.9.44 havarie auta	autorota	1,6
	Pirožek	František	1913	Sklíň	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Pišl	Antonín, Jaroslav	1926	Malá Zubovština		P 23.9.44 Karpaty	III/DP	1,2
	Pišl	Jaroslav	1926	Malá Zubovština	P	P 12.4.45 Turč.Martin	IV/9	1,2,6
	Pišl	Josef, Josef	1921	Sergejevka		P 14.9.44 Karpaty	I/PS	1,2
	Pišl	Josef	1893	Malá Zubovština		Z 5.11.43 autonehoda, nem. Buzuluk	/1	2
	Pižl	Josef	1921	Sergejevka		P září 44 Karpaty	I/	1,2
	Pižl	Vojtislav, Josef	1919	Sergejevka		Z 20.9.44 brig. ošetř.	I/3	1,2

	Pleskot	Josef, Jan	1923	Dorohostaje		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2 domů nepřišel
	Plos	Josef, Josef	1911	Sofievka		Z 16.10.44 nemoc. Lvov	I	3,4
	Plos	Václav		Sofievka		N! Karpaty	I	3,4
	Plšek	Josef, František	1925	Zdolbice		Z 16.9.44 nemoc. Lvov	III	1,
	Plšek	Antonín	1927	Zdolbice		P 30.3.45 Smrečany Lip. Mikuláš	IV/8	3,4
rtn	**Pluhař**	Jan		Huleč		P u Ostravy	TB	3,4 kron.
svob.	**Podaný**	Vladimír	1915	Mirohošť	P	P 11.3.45 Liptov. .Mikuláš	I/1	1,2,6
	Pohraničný	Andrej	1900	Volkov		P 11.9.44 Machnuvka	III/4	1,2
ppor.	**Pochožaj**	Boris	1924	Straklov		P 25.4.45 Dolní Benešov	TB	3,4,6
des.	**Pokorný**	Antonín, Antonín	1903	Malovaná	Z	Z 11.10.44 ošetř. Jasliska	I/2	1,2,6
des	**Pokorný**	Josef		Bakovce		N! Karpaty	I/2	3,4
	Pokorný	Josef		Kochanka		P 15.9.44 Karpaty	I/1	3,4
	Pokorný	Josef, Josef	1911	Volkov		P 31.10.44 Karpaty		1
	Pokorný	Vilém				N! Karpaty	III/5	3,4
	Poláček	Stanislav, Karel	1921	Malinovka, Žitomir		P 9.-30.9.44 Karpaty	III/4	1,2
	Polák	Alexej				P V. Komárník		3,4
	Polák	Antonín	1910	Mirohošť		Z 27.3.44 bomb. Rovno	I	2
	Polák	Jan		Niva Hubínská		N! Vavrišovo Lipt. Mikuláš		3,4
des.	**Polák**	Josef	1914	Niva Hubinská	P	P 21.9.44 Karpaty	III/DP	1,2,6
	Polák	Vladimír		Niva Hubínská		N! Karpaty	III/DP	3,4
	Polívka	Václav, Václav	1911	Hrušvice	P	P 10.11.44 Karpaty		1,2,6
ppor.	**Ponikelský**	Rostislav, Václav	1925	Máslenka	P	P 27.3.45 obec Tuža	TB	1,2,6
	Posledník	Antonín, Vladimír	1925	Luck	P	P 15.11.44 Karpaty	I/DP	1,2,6
ppor.	**Pospíšil**	Jan, Vincenc	1922	Noviny Č.	P	P 2.11.44 Vyšný Komárník	TB	1,6
	Prajzler	Jan	1920	Hubín Č.		P 9.-23.9.44, Karpaty	I/1	1,2
	Procházka	Fedor	1914	Podlísky		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2
	Procházka	Jaroslav	1927	Miluše	Z	Z 5.2.45 nemoc. č.3770		1,2

	Procházka	Jaroslav	1913	Kupičov		Z 1945 nemocnice v Gruzii		3,4 kron.
	Procházka	Josef, Vladimír	1925	Sergejevka	Z	Z 20.9.44 ošetř. Przegrody	I	1,2,6
	Procházka	Oldřich, Josef	1911	Mirohošť		Z 27.6.44 ošetř. Židubrovce	I/2	1
svob.	**Procházka**	Václav, Josef	1910	Huleč		P 9.-23.9.44 Karpaty		1,2 kron.
	Procházka	Vladimír, Josef	1910	Miluše		N od 14.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Prokůpek	Jiří	1926	Verba		Z 13.6.45		3,4
čet.	**Prošek**	Antonín, Josef	1925	Malovaná		P 8.-23.9.44 Karpaty	I/1	2 dva bratři a otec
	Prošek	Josef, Josef	1924	Malovaná		P 3.4.45 Bobrovček		
	Prošek	Josef		Malovaná		P Karpaty		
	Provazník	Blahoslav, Pavel	1912	Michalovka, Rovno		Z 25.3.45 sanat. Vyšné Hágy		1,2
	Provazník	Pavel	1925	obec Čechy, Berdičev	Z	Z 6.6.45 sanat. Vyšné Hágy	III	1,6
svob.	**Průša**	Antonín, Václav	1912	Stromovka	P	P 5.12.44 Ondava	I/2	1,2,6
	Průša	Josef, Václav	1906	Teremno	P	P 7.5.45 Břest na Moravě	III/DP3	1,2,6
	Průšek	Alexandr	1917	Podcurkov		N od 10/44 Karpaty	I/1	1,2
	Průšek	Josef	1905	Hlinsk		Z 16.9.44 ošetř. Pzegrody	I/3	1,2
	Průšek	Josef	1925	Ulbárov		N! 28.9-9.10.44 Karpaty	I/1	3,4
	Průšek	Josef, Antonín	1915	Zálesí	P	P28.9.-10.10.44 Karpaty	I/3	1,2,6
des.	**Prýmek**	Vladimír, Jan	1912	Kneruty	Z	Z 23.9.44 ošetř. Poljanka	I/3	1,2,6
	Přibyl	Václav		Novokrajev		N! Karpaty	I/2	3,4
svob.	**Přišovský**	Václav, Václav	1920	Kupičov		P 30.10.44 Medzvedze	I/DP1	1,2 kron.
	Ptáček	Antonín, Alexandr	1916	Hlinsk	P	P 13.9.44 Karpaty	1ŽP	1,2,6
	Pupena	Jiří		Žitomír		N! 12.10,44 Karpaty	III/4	3,4
	Pustosměch	Jaroslav, Petr	1925	Budky Hubinské		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Ráček	Josef	1904	Buderáž	N	N od 10/94 Karpaty	I/3	1,2,6
	Rajn	Václav	1914	Sofievka	Z	Z 30.9.44 brig. ošetř.	I/2spoj	1,2,6
	Rajn	Václav				P 13.-22.9.44 Rymanuv Zdruj	II	3,,4
	Rampas	Václav, Josef	1920	Ivanovka	P	P 9.10.44 Karpaty	I	1,2,6

	Ráža	Vladimír, Antonín	1923	Semiduby	Z	Z 10.5.46 nemoc. Užhorod		1,6
	Ráže	Josef	1907	Semiduby		N 14.9. 44 Karpaty	I/2	3,4 domů nepřišel
	Rébl	Emanuel, Václav	1907	Lipiny	P	N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Rébl	Josef		Senkevičovka		N! Karpaty	III/5	3,4
	Rébl	Mstislav, Josef	1926	Lipiny		P 21.9.44 Hyrova hora	TB	1,2
	Rébl	Rostislav	1926	Lipiny		P 12.9.44 Kobyljany	I/3	3,4
	Rébl	Vitali	1924	Lavrov		N od 10/44 Karpaty	I/3	1
	Rédl	Václav		Ulbárov		P 4.11.44 Karpaty	III/5	3,4
	Rebrina	Petr, Kazimír	1917	Kovbáň, Horochov	P	P 18.10.44 Nižný Komárník		1,6
svob.	**Rejsa**	Štefan, Jan	1926	Malinovka, Žitomír	P	P 30.9.44 Karpaty	III/5	1,6
	Rejzek	Antonín		Krupá-Hranice		N! Karpaty		3,4
	Rejzek	Emil, Jan	1915	Krupá-Hranice		N od 10/44 Karpaty	I/1	1,2 domů nepřišel
	Rejzek	Josef		Semiduby		P 20.9.44	I/1	3,4
	Rektor	Antonín	1907	Novosilky		N.24.11.44 Karpaty	I/2	8
	Rígl	Antonín	1918	Jezírko		P 20.9.44 Teodoruvka	I/1	3,4
	Rígl	Antonín, Antonín	1921	Kvasilov		P 19.9.44 Karpaty	I/DP	1,3,6
	Richter	Josef	1914			Z 8.3.45 oštř. Lipt. Hrádek		3,4
	Říša	Vladimír				Z 31.10.44 Řešuv	III	3,4
	Robl	Vladimír (Jos.)	1923	Hájenka		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	3,4
	Rous	Antonín, Antonín	1909	Chomout	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Rous	Antonín	1913	Závale		Z 6.1.46 nem. Soči		1,6
	Rousek	Václav, Josef	1913	Krupá-Hranice	Z	Z 20.9.44 ošetř. Poljanka	I/3	1,6
svob.	**Rousek**	Václav	1913	Omelany Malé	Z	Z 16.9.44 ošetř. Przegrody		1,2,6
ppor.	**Rousek**	Vladimír	1921	Malý Omelaník	P	P 20.12.44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Roušal	Josef, Vladimír	1904	Olšanka		N od 10/44 Karpaty		1,2
	Roušal	Vladimír, Josef	1925	Dlouhé Pole		N od 10/44 Karpaty	I/PS	1,2

svob.	**Roušal**	Josef, Josef	1911	Ploska	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/PS	1,2,6
	Roušar	Josef	1909	Hlinsk		P 15.9.44 Karpaty		3,4
	Rubeš	Boris	1927	Sarny		N od 8.3.45 obec Trstěná	I/	1,2
	Rudolf	Alexandr, František	1916	Malovaná	P	P 1.-10.10.44 Karpaty	I/2	1,2,6
	Růta	Josef	1915	Volkov		N zajat	I/3	1,2
Utekl ze zajetí, zachráněn v nemocnici v Nové Pace, po vyléčení působil v sovětské partyzánské skupině Chan. Dožil se osvobození. Viz dále uváděný příběh.								
	Ruta	Vladimír	1912	Andrejov, Luck	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	2,6
čet.	**Růžička**	Bohumil	1908	Lipiny		N od 9.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Růžička	Josef, Josef	1926	Stromovka		P kóta 534 Karpaty	I/PS	3,4
	Růžička	Stanislav, Antonín	1913	Lipiny	P	P 9.- 23.9.44 Karpaty	I/	1,2,6
	Rychlík	Rudolf				P 27.10.44 Karpaty	III/4	3,4
	Rychna	Jiří, Vladimír	1927	Huleč	P	P na Bukovině	I/3	kron.
	Rykl	Jaroslav	1926	Křemenec		P duben 45, Levoča		3,4
	Rymarčuk	Mikuláš		Novosilky		N! Karpaty		3,4
	Ryzák	Josef		Selisko		P 20.10.44 Jaslisko		3,4
	Řach	Alexandr	1915	Luck		P 18.9.44 obec Kobyljany	TB	1,2,6
	Řeháček	Bohuslav	1923	Lipiny	Z	Z 1.10.44 ošetř. Karpaty	I/SPO	1,2,6
	Řehák	Boris	1915	Kvasilov		P Karpaty	I/	3,4 kron.
svob.	**Řehák**	Konstantin Václav	1919	Starý Lubar		P 23.9.44 obec Lenky	III/DP	1
	Řehák	Miroslav, Vladimír	1927	Rovno	Z	Z 13.12.44 ošetř. Krajna Poljana	I/3	1,2,6
svob.	**Řehák**	Václav	1919	Olšanka		N	III	1
	Řepík	Antonín	1907	Lapovce, Demidovka		N od 30.1.45 obec Važec	I	1,2
	Řepík	Josef, Václav	1919	Malín Č.	P	P 9.3.43 Sokolovo, zraněn	/1	1,2,6 RA
Byl evakuován do nemocnice v Charkově, který nacisté dobyli zpět a zraněné vojáky v nemocnici vraždili. Měl u sebe zbraň, zatřelil několik německých vrahů než jim sám podlehl.								
svob	**Řepka**	Vladislav, Miroslav	1922	Kupičov, Dažva		Z Machnuvka, brig. ošetřovna	III/DP	3,4 kron.
svob.	**Řezáč**	Václav, Václav	1927	Ulbárov		P 29.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Říha	Alexandr, Karel	1905	Hlinsk		Z 11.9.44 nemoc. Svěža Polska	III/5	1,2

	Říha	Vladimír, Václav	1920	Noviny Č.		N od 10/44 Karpaty	I/SP	1,2
	Říha	Václav, Vladimír	1921	Zborov		P 9.-23.9.44 Karpaty	III/PS	1,2
	Říha	Vladimír	1911	Verchovsk		P Besko, Karpaty	II	3.4
	Sajler	Jindřich (Vlad.)	1922			P 9.-25.9.44 Karpaty	III/4	3,4
des.	**Sajner**	Vladimír, Teofil	1922	Sofievka		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Sajner	Jan, Jan	1909	Ivanovka		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	3,4
	Samec	Josef		Dembrovka		P 13.-22.9.44	II	3,4
	Savický	Mikuláš	1925	Listvin	P	P 12.9.44, Kobyljany	I/3	1,6
	Sejval	Josef, Antonín	1907	Semiduby	P	P 4.10.44 Šarbov, Karpaty	I	1,6
	Sejval	Václav, Matěj	1913	Semiduby		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Sekáč	Vladimír, Josef	1917	Volkov		P 18.9.44 Karpaty	III/ŽP	2
ppor.	**Semencov**	Alexandr	1917	Malovaná		P 30.1.45 obec Východná	IV	2
	Semera	Alois	1912	Dorosina		N od 10/44 Duk.	I/1	2,6
	Semera	Vilém, Prokop	1922	Dorosina		P 11.9.44 Machnuvka	III/5	1,2
	Semjonov	Vladimír, Jaroslav	1906	Miluše	P	N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Shýbal	Herman	1918	Ostrov		N. 1945.	Štáb as	8
	Schnajder	Boris	1908	Komárovka, Brody		P 4.10.44 obec Sorbov		1
	Schovánek	Antonín, Josef	1915	Podlísky		P 13.9.44 Karpaty	III/5	1,2
	Schovánek	Josef, Vladimír	1922	Hubín Č.	P	P 14.9.44 Karpaty	I/SPO	1,2,6
	Schovánek	Vladimír, Alexandr	1921	Horynhrad		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/PL	1,2
rtn	**Schovánek**	Josef	1920	Hubín Č.		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/SPO	1,2
	Síbr	Vladimír, Vincenc	1925	Dorohostaje		P 20.11.44 Karpaty	I/2	1,2
	Sirovátka	Emil	1907	Novokrajev		N od 10/44, Duk.		1,2
	Skalský	Václav	1925	Dembrovka		P SNP, Brezno n. Hronom	II	3,4
	Sklenář	Josef	1914	Buderáž		N od 8.3.45 obec Trstěná	I/2	1,2
	Skopal	Václav, Stanislav	1919	Sofievka	P	N od 10/44 Karpaty	I/1	1,2,6
	Skramuský	Jaroslav, Josef	1908	Kupičov	P	P 10.9.44 Machnuvka	III/4	1,2 kron.

	Skřipský	Václav, Josef	1911	Ozerany, Dubno		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
des.	**Slanina**	Jiří, Václav	1915	Bušče, Mizoč	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/5	1,2,6
	Sláva	Ivan	1915	Zlatari		P 4.10.44 Zyndranova	III/5 spoj.	3,4
	Slepička	Miloslav	1918	Pokosy, Michalovka		Z SNP, nem. Tatr. Lomnice	II	3,4
	Smahun	Fedor	1907	Ostrov		Z 30.12.44 nem. Lvov	III/5	3,4
	Smahun	Vladimír	1922	Hájenka		N! Teodoruvka	I/3	3,4
svob	**Smolík**	Fedor, Emil	1923	Rovno	P	N od 30.9.44 Karpaty	TB	1,2,6
	Smolík	Vladimír	1904	Semiduby	P	P 25.12.44 obec Chotca	III/PL	1,2,6
svob.	**Sochor**	Jaroslav, Josef	1910	Ivanoviče Č. Žitomir		N od 31.3.45 obec Rogojzna	TB	1,2
	Sochor	Josef		Mitnice		N! Karpaty		3,4
čet.	**Sochora**	Alexandr	1898	Noviny Č.	Z	Z nemocnice Rymanuv Zdruj	I/ŠR	3,4,6
	Sokolík	Mikuláš, Michal	1904	Alexandrovka u Dubna		P 10.-23.9.44 Karpaty	I/3	1
svob.	**Solar**	František	1922	Rohozno	P	P 8.12.44 Stropkov	I/DP	1,2,6
svob.	**Solil**	Jaroslav	1926	Moštěnice, Mizoč	P	P 3.3.45 obec Bobrovec	I/3	1,6
svob.	**Sopin**	Josef, Mikuláš	1922	Straklov		P 31.3.45 obec Rogozna	TB	1,2
	Soukup	Mikuláš	1906	Radiči, Sarny		P 8.3.43 Sokolovo	/1	3,4
	Sova	Václav	1924	Volkov	Z	Z 5.10.44 oš.Posada Jasliska	I/3	1,2,6
des.	**Splítek**	Josef	1916	Tylavka, Křemenec		P 10.3.45 Lipt. Mikuláš	I/2	2
	Srp	Bohumil, Josef	1926	Volkov	P	N od 27.9.44 Karpaty	I/DP	1,2,6
	Srp	Josef, Josef	1922	Hluboká Dolina		P 10.9.44Karpaty	I/DP	1,2
ppor.	**Srp**	Vladimír		Kvasilov		P 16.10.44, SNP let. hav. Polom	II	3,4
svob.	**Sršeň**	Vladislav	1922	Cezarin Poddubce		Z 7.5.45 ošetř.Fryštak		2
	Stanislavov	Andrej	1911	Křemenec		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2
ppor.	**Stárek**	Václav, Václav	1925	Bludov		P 29.11.44 obec Stročín	III/4	1,2
	Stárek	Vladislav, Rudolf	1925	Peredily		Z 20.9.44 brig. ošetř.	I	1,2,6
	Stejskal	Josef	1904	Moldava		N od 27.12.44 obec Potoki	III/PS	1,2

	Stelmaščuk	Vladimír	1918	Ohrynov		P 25.12.44 obec Chotca	III/PL	1,2
	Stibůrek	Alexandr	1917	Noviny Č.		N od 10/44 Karpaty	I/2	1,2
	Straka	Bartoloměj				P Rohatýn, zavražděn banderovci		3,4
	Strnad	Jakub, Antonín	1926	Komárovka, Brody		N 10/44 Karpaty	III/5	1,2
des.	**Strnad**	Josef, Teodor	1921	Luck		N od 25.11.44 Vyšný Komárník	I	1,2
	Strolený	Václav, Josef	1900	Mirotín		P 19.10.44 obec Daleva	III/4	1,2
	Stříbrný	Jaroslav, Václav	1906	Podvysoká		P 11.12.44 Stropkov	I/št.děl	1,2
	Stříbrný	Vladimír, Václav	1909	Podvysoká	P	P 6.3.45 obec Okoličné	I/PL	tři 1,2,6 bratři
	Stříbrný	Josef, Václav	1904	Podvysoká		P 10.9.44 Karpaty	I/2	1
	Stučka	Václav	1908	Tesluhov	P	N od 10/44 Karpaty	I/ŽP	1,2,6
	Studený	Václav	1927	Malín Č.		Z v r.1947 po suprarbitraci	I/1	3,4
	Studnička	Sergej	1926	Kyjev		P 9.-25.9.44 Karpaty	I/DP	3,4
	Stuchlý	Václav, Václav	1915	Anatolie		Z 30.9.44 ošetř. Jasliska	I	1,2
svob.	**Stýblík**	Emanuel, Josef	1902	Volkov	P	P 21.9.44 Karpaty, Lazy	III/4	1,6
	Styblík	Josef, Vladimír	1911	Ivanoviče, Žitomir		P 17.9.44 Pastviska, Rymanuv Zdruj	II	3,4
	Styblík	Mikuláš	1900	Straklov	P	P 22.11.44 Nižní Komárník	III/ŽP	3,4
	Sudník	Zotij, Michal	1914	Boratín		P 9.-23.9.44 Machnuvka	I/1	1,2 kron.
	Suchánek	Adolf	1910	Kondrachy		Z 28.7.44 nemoc.Černovice	III	
svob.	**Suchý**	Vladimír				P 12.9.44 ošetř. Przegrody	I/3	
	Sůva	Josef		Terešov		N! Karpaty	III/5	3,4
	Svatuška	Josef, Ladislav	1904	Vilhelmovka		P 31.3.45 obec Jalovec	III/DP	
	Svěcený	Antonín	1923	Novokrajev		Z 25.10.44 nem. Lvov		1,2
	Svěcený	Emil	1921	Podlísky		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	
	Svítek	Antonín	1912	Stromovka		P 29.1.-3.11.44		3,4
	Svítek	Antonín, Josef	1912	Podhájce	P	P 3.11.44 Karpaty	III/ŽP	
	Svítek	Bohumil, Antonín	1912	Zborov		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	

ppor.	**Svítek**	Bohuslav	1926	Noviny Č.		P 6.3.45 obec Smrečany	I/PS	
	Svítek	Emil, Vladimír	1924	Krasilno		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	
	Svítek	Josef, Antonín				P, Krajna Poruba		3,4
	Svítek	Josef, Josef	1912	Mirohošť		N od 10.3.43 Arťuchovka	/1	Viz pozn. na konci
	Svítek	Vladimír	1915	Malovaná		P 20.11.44 Karpaty	I/3	3,4
	Svítek	Vladimír	1908	Podhájce	P	N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2,6
ppor.	**Svítek**	Vladislav		Ozerany Č.		P 29.11.44 Karpaty	III/4	3,4
	Svoboda	Antonín, František	1915	Luthardovka	P	P 7.4.45 obec Lubochňa	I/2	1,2,6
	Svoboda	Jan		Pokosy		N! Karpaty	III/5	3,4
	Svoboda	Josef	1907	Hlinsk		P 9.-10.10.44 SNP,h.let.Gerlach	II	1,2
	Svoboda	Josef, Vikentij	1911	Ulbárov		P 29.9.44 obec Daleva	III/4	2
	Svoboda	Josef	1924	Podcurkov		P 13.9.44 Karpaty		3,4
des.	**Svoboda**	Josef, Rudolf	1924	Kupičov		P 13.9.44 Karpaty		3,4 kron.
	Sýkora	František		Hlinsk		P 10.9.44 Karpaty	III/4	3,4
	Sýkora	Vladimír	1926	Budky Hubinské		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2
	Synek	Antonín, Václav	1914	Noviny Č.		P 24.9.44 Ladomírová	I/ŽP	1,2
	Synek	Antonín, Antonín	1921	Noviny Č.		P 10.9.44 Machnuvka	I/PS	1,2
	Synek	Václav, Antonín	1925	Noviny Č.	P	P 1.10.44 Machnuvka	I/PS	1,2,6 tři bratři
	Synek	Josef, Antonín	1913	Noviny Č.		P 13.9.44 Teodoruvka	I/3	1,2
	Šalamoun	Alexandr, Alexandr	1919	Podhájce		P 9.3.43 Sokolovo	/1	1,2, stav. prap.
svob.	**Šalamoun**	Josef	1914	Falkovština	P	P 3.4.45 obec Smrečany	IV/7	1,2,6
	Šalamoun	Vladimír, Antonín	1910	Falkovština		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2,
	Šalda	Jaroslav, Alexandr	1920	Hájenka		P 21.-27.10.44 Karpaty	I/2	1,2
	Šalda	Vladimír, Alexandr	1911	Hájenka		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Šana	Vladimír	1920	Dorohostaje		N! Komárník, Karpaty	I	3,4
	Šantroch	Václav, Bohuslav	1924	Záhaje	P	N od 10/44 Karpaty	I/1	1,2

	Šatava	Josef, Václav	1915	Ploska	P	Z 30.3.44 bomb. Rovno	I	1,2
	Šavel	Josef, Václav	1912	Noviny Č.	P	P 15..9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Šavel	Václav	1919	Noviny Č.		P 9-23.9.44 Karpaty	I/	8
svob.	**Šebek**	Václav	1923	Novokrajev	P	P 28.11.44 ob.Krajna Poljana	TB	1,2
	Šeda	Josef	1917	Dlouhé Pole	P	P 8.3.43 Sokolovo	/1	1,2,6 RA
des.	**Šereťuk**	Antonín, Denis	1912	Hlinsk (Kvasilov)	P	P 9.9.44 Vrocanka	III/DP	1,2,6 kron.
	Šesták	Jaroslav, Pavel	1921	Nový Račín		N od 2.10.44 Karpaty	III/5	1,2
	Šimáček	Pavel, Josef	1921	Podvysoká		P Karpaty		3,4
	Šimánek	Vladimír I	1914	Budky Hubínské		P 17.9.44 Krajan Poljana	III/4	3,4
	Šimánek	Vladimír II		Budky Hubínské		N! Krajna Poljana	III/	3,4
	Šimek	Antonín		Kneruty		N! Karpaty	I/1	3,4
	Šimek	Josef	1897	Niva Zločovská		P 27.4.45 obec Strečno	III/DP	2
	Šimek	Vladimír	1914	Kneruty		N od 10/44 Karpaty	I/1	1,2
	Šimoníček	Pavel	1903	Volkov		P 12.10.44 Karpaty	III/PS	3,4
	Šimoník	Vladimír	1914	Budky Hubínské	P	N		1,6
	Šimsa	Vladimír	1926	Ivaniče Staré		P 31.3.45 obec Žiar	III/5	2
	Šimunek	Vladimír		Senkevičovka		Z oštř. Przegrody		3,4
svob.	**Šindelář**	Josef, Josef	1908	Luthardovka		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	1,2
	Širuk	Antonín, Severin	1914	Moldava		N		1
	Šlanhof	Václav, Josef	1911	Moldava	Z	Z 3.11.44 dle sděl. sovět. úřadů		2,6
	Šlégr	Antonín, Václav	1921	Mirohošť	Z	Z 21.9.44 ošetř. Przegrody	I/DP	1,2,6
	Šlégr	Mečislav	1927	Dorohostaje		P 10.9.44 obec Lazy	III/PS	I
čet.	**Šlegr**	Václav, Josef	1911	Zdolbunov	P	P 5.2.45 obec Žiar	III/5	1,2,6
čet.	**Šlégr**	Vladimír	1910	Sklíň		P 4.4.45 Lipt. Mikuláš	I	3,4
	Šmaha	Fedor	1907	Ostrov		Z 3.12.44 nemoc. Lvov		1
	Šmíd	Pavel	1919	Volkov	P	P 8.3.43 Sokolovo, cerkev	/1	3,4,6

	Šmída	Jaroslav, Josef	1922	Noviny Č.		N od 9.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Šmidberský	Vladimír	1910	Krupá-Hranice	P	N od 9.9.44 Karpaty	I/1	1,2,6
des.	**Šmolík**	Jiří	1914	Kvasilov		P 8.3.43 Sokolovo	/1	1,2 vyvezen
Padl do zajetí, přežil, zemřel v Brně v r.1980. Informace z kroniky obce.								
	Šnajdr	Alexandr, Antonín	1905	Počajev		P 9.-23.9.44 Šarbov, Karpaty	I/3	1,2
	Šobek	Josef	1926	Niva Hubinská		N od 9.9.44 Karpaty	I/PS	2,6
	Šotola	Josef, Josef	1925	Ozerany Č.	P	N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Špatenka	Antonín	1921	Moskovština		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	2,6
	Šprinc	Vladimír, Václav	1917	Dlouhé Pole		P 9.9.44 Karpaty	I/DP1	1,2,6
	Šťastný	Václav	1924	Kurdybáň Var.		P 13.9.44 Karpaty	I/SPO	3,4
	Šťastný	Václav	1922	Hrušvice Hrabina		P 9.-10.44 SNP h. let. Gerlach	II/	3,4
	Šťastný	Václav III	1923	Hrušvice	P	P 15.10.44 Vyšný Komárník	III/PS	1,2,6
	Šťastný	Vladimír	1898	Hrušvice		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2
	Štech	Antonín		Miluše		N! Karpaty	I/PS	3,4
svob.	**Štech**	Antonín, Václav	1919	Krasilno	Z	Z 20.9.44 brig. ošetř.	I/2	1,6
	Štech	Josef		Miluše		N!10.-23.11.Karpaty	I/2	3,4
	Štech	Josef, Josef	1917	Bakovce	P	P 16.11.44 Karpaty		1,2,6
	Štejnar	Josef		Kvasilov		P		3,4 kron.
	Štember	Andrej, Andrej	1921	Novo-Nikolajev, Vrba		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Štenc	Josef, Josef	1913	Kupičov	P	P 16.11.44 Vyš. Komárník	I/DP	1,6 kron.
des.	**Štěpánek**	Rudolf				N od 13.9.44 Rymanuv Zdruj	II	3,4
	Štěpánek	Vincenc	1912	Máslenka		N! Lipt. Mikuláš		3,4
	Štípek	Emil, Vladimír	1921	Zálesí		Z 15.9.44, raněn		2 domů nepřišel
	Štorek	Jaroslav, Václav	1921	Volkov	Z	Z 16.9.44 nem. Krakov		1,6
svob.	**Štrojsa**	František	1903	Volkov		P 10.3.45 Liptov. Mikuláš	I/DP	1,2
	Štrojsa	Josef	1903	Luthardovka		N! Lipt. Mikuláš		3,4
	Šturma	Jaroslav	1920	Buršovka		P 11.3.45 Liptov. Mikuláš	IDP	1,2
	Šulák	Stanislav, Alois	1922	Alexandria		Z 16.9.44 ošetř Svěža Polska	III/5	1,2

des.	**Šulc**	Bohumil Josef	1922	Volkov	Z	Z 12.9.44 brig. ošetř.	I/SPO	1,2,6
	Šulc	Václav, Václav	1925	Ozerany Č.		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
čet.	**Šulc**	Vratislav Josef	1924	Kupičov		N Karpaty		3,4 kron.
	Šváb	Stanislav, Josef	1919	Bělecká Dolina		P 4.2.45 obec Podturany	I/2	1,2
	Švajger	Josef, Vladimír	1922	Budky Hubinské		P 9.-25.9.44 Karpaty	I/PS	1,2
	Švajgr	Josef, Josef	1925	Senkevičovka	P	P 25.9.44 Karpaty	I/2	1,6
svob.	**Švedov**	Vladimír, Vincenc	1920	Zálesí		Z 14.9.44 brig. ošetř.		2
	Švejda	Antonín		Ledochovka		N! Karpaty	III/4	3,4
svob.	**Švejda**	Teofil, Jakub	1910	Komárovka, Brody		P 19.9.44 obec Lazy	III/5	1,2
	Švejda	Vladimír	1920	Mizoč		P 15.9.44 Karpaty		1
svob.	**Švihlík**	Viktor, Alexandr	1906	Noviny Č.		P 8.3.43 Sokolovo	/1	1,2 vyvezen
	Švitorka	Josef, Josef	1913	Chomout		P 15.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Švitorka	Vladimír, Josef	1907	Curkov	P	N od 15.9.44 Zyndranova	I	1,2,6
	Tengler	Emil, Josef	1922	Novokrajev	P	N od 10/44 Karpaty	I/PS	1,2,6
	Tengler	Antonín, Josef	1921	Moldava	P	P 23.9.44 Karpaty	I/SPO	1,2,6 dva bratři 1,2,6
čet.	**Tengler**	Josef Josef	1910	Moldava	P	P 3.3.45 obec Bobrovec	III/DP	
	Terner	Vladimír	1921	Ploska		Z 24.9.44 Karpaty	I/PS	3,4
	Tesař	Bohumil, Štefan	1927	Okolek	P	P 13.9.44 Karpaty	III/PS	1,2,6
	Tichý	Josef, Jan	1925	Podcurkov	Z	Z 30.9.44 nemoc. Řešov	TB	1,2,6
čet.	**Tkáč**	Jiří, Michal	1915	Kozin	Z	Z 4.10.44 oš. Krulik Polski	TB	3,4,6
	Tlustý	Vladimír	1900	Vilhelmovka	Z	Z 11.8.44 nem. Černovice	III	1,2,6
svob.	**Tomáš**	Alexandr	1921	Kvasilov		P 7.5.45 Holešov	I	2 kron.
	Tomáš	Jindřich, Alexandr	1916	Kvasilov	P	P 10/44 obec Dubrava	III	1,2,6
ppor.	**Tomáš**	Teofil, Václav	1920	kol. Sofiovka u Kvasilova		P 18.3.45 Zavažna Poruba	IV/7	1,2
	Tomášek	Václav		Č. Kolonie, Dzeržinsk		P SNP	II	3,4
	Tomeš	Josef, Josef	1915	Hubín Č.	P	P 10.11.44 Karpaty	TR	1,6

	Tomeš	Václav, Josef	1924	Hubín Č.		Z 27.9.44 nem. Řešov	I/SPO	1
	Tomrdle	Josef, Josef	1926	Jezírko	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2,6
	Tomsa	Josef, Jan	1906	Verchovsk		Z 6.11.44 Posada Jasliska	II	1,2
	Tošner	Bohuslav František	1908	Kupičov	P	P 19.9.44 Kobyljany	I/DP	1,2,6 kron
	Toušek	Jan	1908	Huleč	P	P 27.3.44 bombard. Rovno		1,2,6 kron.
	Toušek	Michal	1907	Huleč	Z	Z 9.5.44 nem. Torčin		1,2 kron.
ppor.	**Toušek**	Vladimír				P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	3,4
čet.	**Toušek**	Vladislav	1921	Huleč	P	P 24.3.45 obec Rogojzna	TB	1,2,6 kron.
	Tresler	František		Niva Zločovska		N! 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	3,4
	Tresler	Josef, Antonín	1926	Mstěšín	P	N od 10/44 Karpaty	I/PS	1,6
	Třasák	Vladimír	1915	Volkov		N! Karpaty	I/3	3,4
	Tuháček	Kazimír, Václav	1914	Luck		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/DP	1,2
	Tuháček	Vladimír	1915	Moldava		N		1
ppor.	**Tůma**	Václav	1922	Moskovština	P	P 24.3.45 obec Žory	TB	1,2,6
ppor.	**Umlauf**	Josef, Josef	1918	Buršovka	Z	Z 2.11.44. oštř. Posada Jasliska	III/4, TR	1,2,6
ppor.	**Umlauf**	Václav, Václav	1922	Lidava		P 27.4.45 obec Čavisov	TB	1,2
	Utahal	Jaroslav				N! Karpaty	III/5	3,4
	Urban	Josef, Jan	1903	Kovbáň, Horochov	P	P 5.10.44 obec Barvinek	III/DP	1,2,6
rtn	**Vacek**	Antonín	1918	Nikolajevka		P 30.10.44 Karpatyo	III	3,4
	Vacek	Jaroslav	1912	Ulbárov	P	P 8.10.44 Vyšný Komárník	III/4	1,2,6
	Vacek	Jaroslav	1926	Nikolajevka		P 26.10.44 Vyšný Komárník	III/	3,4
	Václavík	Vratislav, Karel	1926	Dembrovka		P SNP Kozí Chrbát	II	3,4
	Václavský	Vladimír				P Svidnik		3,4
čet.	**Vágner**	Rostislav, Vladimír	1919	Palče, (Kopče)	Z	Z 25.4.45 nemoc. Poprad	I/2	1,2,6
	Vachuda	Václav	1914	Žuravice, Luck	P	P 10.10.44 Vyšný Komárník	I/PS	1,6
	Vachulka	Rostislav, Josef	1913	Kněhyninky	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I/SPO	1.2,6
	Vajskebr	Vladimír		Olšanka		P	II	3,4

svob.	**Vala**	Václav (Michal)	1908	Mirohošť	P	P 18.4.45 Malá Fatra, kota Polom	IV	1,2,6
	Valčuk	Štěpán	1907	Volkov		P 15.9.44 Karpaty	I/3	1
	Válek	Alexandr		Omeljany		Z Kamenec Podolský		3,4
	Válek	Emil, Jan	1920	Alexandrovka u Zdolbunova	P	P 9.-23.9.44 Karpaty	I	1,2,6
	Válek	Václav, Josef	1923	Hrušvice	P	Z 1.10.44 brig. ošetř.	I	1,2,6
	Válek	Václav	1923	Dubno		P 1.10.44 Jasliska	I/DP	3,4
	Valenta	Antonín	1892	Podlesice		N od 10/44 Karpaty	I/2	2,6
ppor.	**Valenta**	Antonín, Antonín	1926	Moskovština		P 1.3.45 obec Vážec	I/DP	1,2
	Valenta	Václav	1914	Hlinsk		Z nem. Přemysl		3,4
	Valenta	Václav, Josef	1908	Liště	P	P 7.10.44 Vyšný Komárník	I/	1,2,6
	Valeš	Jaroslav, Jaroslav	1914	Černý Les		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	3,4
	Valeš	Josef	1912	Černý Les		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2
	Vanátko	Fedor	1915	Mychlín	P	N od 10/44 Karpaty	I/2	1,2,6
	Vaněk	Emil, Vladimír	1904	Zálesí		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Vaněk	Václav, František	1915	Budky Hubinské		P 15.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Vaněk	Isidor	1914			P 9.-23.9.44 Karpaty		3,4
	Vaník	Václav	1914	Dorohostaje		N! Droganova, Karpaty	TB	3,4
	Vaváček	Josef				P Kobyljany, Karpaty	TB	3,4
	Vasilek	Jiří, Jaroslav	1923	Boremeľ		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Vávra	František, Václav	1910	Mitnice		N od 9.9.44 Karpaty	I/1	1,2
ppor	**Vávra**	Vladimír	1918	Tětkino		P 9.9.-1.10.44 Kobyljany	I/	3,4
	Vedral	Václav, Jaroslav	1926	Ostrov		N od 11.3.45 Liptov. Mikuláš	III/DP	1,2
	Vedral	Václav, Václav			P	P 10/44 Krosno		1,6
	Vedral	Jaroslav, Ladislav	1926	Budky Hubinské		P 10.-23.11.44 Karpaty	I/3	2
	Vegricht	Antonín, Miloslav	1912	Novokajev		P 15..9.44 Karpaty	I/1	1,2
	Vegricht	Jaroslav		Novokrajev		P SNP	II	3,4
	Vegricht	Teofil Miloslav	1925	Horodiště		P Karpaty	TB	1

svob.	**Vegrycht**	Václav	1925	Novokrajev	P	P 26.10.44 Karpaty	I/2	1,6
	Vejer	Jan, Vasil	1910	Olšanka	P	N od 6.3.45 obec Trstěná	I	1,6
	Velek	Alexandr, Jaroslav	1895	Omelany		Z 18.5.44 autonehoda Kam. Podolský		1,2
	Velek	Emil	1920	Alexandrovka		P 14.9.44 Karpaty	I/1	3,4
	Velek	Václav	1910	Podlísky	N	N od 10/44 Karpaty	I/2	2,6
	Velich	Josef J.	1920	Olšanka	P	P 18.9.44 obec Lazy Karpaty	III/PS	1,2,6
	Velich	Václav		Olšanka		Z 13.-22.9.44 ošetř. Rymanuv Zdruj	II	3,4
des.	**Ventura**	Valentin, Josef	1922	Surmiče		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Verbovský	Jiří	1926	Mirohošť		P 4.5.45 Vrútky		3,4
	Verner	Boris, Vladimír	1919	Chreniky		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Verner	Vladimír	1912	Krupá-Hranice		N od 10/44 Karpaty	I/3	1,2 domů nepřišell
	Veronský	Vladimír				N! Poljanka, Krosno		3,4
	Veselák	Antonín	1920	Mitnice		P 1.10.44 Posada Jaslisko	I/1	3,4
	Veselý	Alexandr	1908	Kurdybáň Žornovský		Z 12.10.44 Posada Jaslisko	I/DP	1,2
	Veselý	Václav		Kvasilov		P SNP Staré Hory	II	3,4
	Veselý	Vadimír	1919	Špakov		N! Karpaty	I/2	3,4
ppor.	**Veselý**	Vladimír	1921	Sviňuchy, Rovno		P 1.11.44 Karpaty	I/ŽP	2
des.	**Veverka**	Vladimír, Josef	1904	Straklov	P	P 3.10.44 Tylava, Karpaty	I/ŠR.	1,2,6
svob.	**Vik**	Josef	1901	Hrušvice		P 9.9.44 Vrocanka	III/DP	1,2
	Vinkler	Václav				P 12.9.44 Karpaty	I	3,4
	Vinter	Vladimír		Krasov		Z SNP, nem. Kežmarok	II	3,4
	Visner	Václav	1907	Dlouhé Pole		N		1
svob.	**Višner**	Vladimír	1922	Podhájce	P	P 9.9.-4.10.44 Karpaty	I/PS	1,2,6
svob.	**Vitoch**	Josef, Vladimír	1916	Huště	P	P 15.9.44 Karpaty	I/1	1,2,6
	Vladimír	Jan				P Svidnik		3,4
	Vlach	Vladimír		Kvasilov		P		3,4 kron.
	Vlček	Antonín, Josef	1919	Podlesice	P	P 9.9.-1.11.44 Karpaty	I/3	1,2,6

	Vlček	Petr, Vladimír	1922	Sviščov (Ulbárov)		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/2	
	Vlček	Petr	1914	Podlesice		P 29.10.-3.11.44 Karpaty	I	2
svob.	**Vlk**	Jaroslav Josef	1923	Boratín		Z 3.12.44 SNP tyfus, nem. Podbrezová	II	1, kron.
	Vojar	Josef	1907	Kvasilov		P 10.9.44 Machnuvka	I/1	3,4 kron.
	Vokáč	Jiří, Cyril	1923	Moldava		P 20.9.44 Karpaty	I/SPO	1,2
	Vokáč	Jaroslav František		Moldava I		N! Karpaty	I/ŠR	3,4
svob.	**Vokáč**	Josef	1911	Malovaná		P 15.9.44, Karpaty	I/1	1,2
	Vokáč	Václav, Vladimír	1905	Moldava	P	N od 10/44 Karpaty	III/ŽP	1,2,6
	Vokračka	Josef, Alois	1921	Lipiny		P 9.-23.944 Karpaty	I/SPO	1,2
	Vokračka	Josef	1916	Teremno		P 15.9.44 kota 534 Karpaty	I/SPO	2
svob	**Volenec**	Josef				P 12.9.44 Karpaty	I/1	3,4
	Voleský	František		Antonovka		P, SNP	II	3,4
	Voleský	Emil (Leonard)		Moskovština		P Barvínek, Karpaty		3,4
	Volf	Alexandr, Václav	1910	Kochanka	P	Z 15.1.45	I/2	1,2,6 dva bratři 1,2,6
	Volf	Václav, Václav	1917	Kochanka	P	P 23.9.44 Karpaty	I/1	
	Vondráček	Alexandr		Ulbárov		Z Buzuluk	/1	3,4
	Vondráček	Václav	1912	Terešov		N od 10/44 Karpaty	I/2	1,2
	Vondráček	Václav	1920	Terešov		P 30.10.44 Karpaty	I/2	3,4
	Voráček	Josef	1909	Dlouhé Pole		P 12.2.45 obec Žiar	TR	1,2
	Vořech	Josef	1924	Moldava		P 9.9.-4.10.44 Karpaty	I	1,2
svob.	**Vořech**	Josef	1923	Hlinsk		P 9.9.-4.10.44 Karpaty		3,4
	Votava	Alexandr		Chomout		N! Bobruvka Lipt. Mikuláš		3,4
svob.	**Votava**	Josef	1914	Chomout		N od 9.9.44 Karpaty	I/3	3,4
	Votava	Vladimír, Josef	1922	Chomout	P	P 4.2.45	III	1,6
	Voženílek	Josef	1922	Zálesí		P 20.-27.11.44 Karpaty	I/2	1,2
	Voženílek	Josef	1915	Hlinsk		N! 20-27.11.44 Karpaty	I/2	3,4
	Vrabec	Tomáš				P 24.11.44 Karpaty		3,4
	Vraný	Vladimír	1922	Podvysoká		P 23.9.44 Karpaty		3,4
	Vrba	František	1900	Novosilky		N březen 1944 Liptov. Mikuláš		3,4 domů nepřišel

des.	**Vrba**	Stanislav, Josef	1925	Krasov (Horochov)		P 16.4.45 obec Bolatice	TB	1,2
svob.	**Vrzal**	Josef, Josef	1922	Boratín		P 21.9.44 Hyrova hora	TB	1,2
	Vyhnálek	František	1906	Buderáž	Z	Z 12.9.44 brig. ošetř.	I/2	1,2,6
svob.	**Vysoký**	Václav	1907	Kněhyninky	P	P 5.12.44 Ladomirová	III/ŽP	1,6
	Zahrádka	Leon, Vladimír	1923	Hlinsk	P	P 15.9.44 kota 534, Karpaty	I/SPO	1,2,6
	Zahradníček	Jan	1902	Ozerany Č.	P	N od 10/44 Karpaty		1,2,6
	Zahradník	Bohumil	1914	Novostavce	N	N od 9.9.44 Karpaty	I/1	1,2,6
	Zahradník			Straklov		P obec Žiar, L. Mikuláš		3,4
	Zajíc	Jaroslav, Václav	1922	Malovaná		P 9.9.-4.10.44 Karpaty	I/SPO	1,2
svob.	**Zajíc**	Jaroslav, Jiří		Boremel (Kněhyninky)		P 10.-23.11.44 Karpaty	I/3	1,2
čet.	**Zajíček**	Antonín, Bohumil	1909	Mstěšín		P 27.10.44 Karpaty	I/1	1,2
svob.	**Zajíček**	Rostislav, Antonín	1927	Mirotín	P	P 30.9.44 Karpaty	III/spoj	1,2,6
des.	**Zárybnický**	Josef, Vladimír	1920	Sklíň		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Zárybnický	Václav, Vladimír	1922	Sklíň		P 9.-23.9.44 Karpaty	I/3	1,2
	Zavadský	Konstantin Alexandr	1909	Niva Hubinská (Sviňuchy)		Z 12.4.45 ošetř. Lubochňa	I/2	1,2
	Zedník	František				P 13.- 22.9.44 Rymanuv Zdruj	II	3,4
	Zedník	Teofil, (Boleslav) Antonín	1927	Moskovština	P	N od 12.9.44 Karpaty	III/4	1,2,6
	Zemánek	Josef, Vladimír	1926	Kněhyninky		P 20.-27.11.44 Karpaty	I/2	1,2
	Zich	Vladimír, Josef	1910	Dubno		P 15.9.44 Karpaty	I/DP	1,2,6
svob.	**Zichová**	Anna	1923	Zolotijev		Z 14.9.44 ošetř. Przegrody	I/DP	1,2
	Zítka (Zítko)	Jaroslav	1920	Kopče	P	P 10/44 Karpaty	I/SPO	2,6
	Zítka (Zítko)	Ferdinand Josef	1926	Kopče		P 9.9.-4.10.44 Karpaty	I/PS	1,2
	Zíval	Václav, Vladimír	1926	Dlouhé Pole	P	P 9.-23.9.44	I/PS	1,2,6
	Zuzanda	Vladimír, Karel	1914	Dubno		P 24.11.44 kota 532 Karpaty	I/ŽP	1,2
	Zumer (Zumr)	Mikoláš, Alexandr	1921	Ploska, (Berezoviče)		P 27.11.44 Karpaty	I/spoj	1,2

	Zumr	Josef				N! Karpaty	III/ŽP	3,4
	Zumr	Václav			N	N od 13.9.44 Karpaty	II	2,6
svob.	**Žáček**	Alexandr, Václav	1922	Sofievka	P	P 23.9.44 Barvínek	I/3	1,2,6
čet.	**Žďárský**	Vojtěch, Vincenc	1905	Falkovština	Z	Z 25.3.45 ošetř. Vavrišov	III	1,2,6
	Žitný	Václav	1926	Ledochovka	P	N od 10/44 Duk.	I/3	1,6
	Žitný	Bohuslav, Václav	1903	Kupičov		P 10.9.44 Machnuvka	III/4	2 kron.

Poznámka: Svítek Josef, syn Josefa, 1912, pocházející z Mirohoště, se v březnu 1943 v době bojů u Sokolova na řece Mži skryl a vyčkal příchodu Němců. Čin spáchal ze zbabělosti. Na základě rozsudku polního soudu ze dne 14.7.1944 byl dne 16.1.1945 u Sniny na Slovensku veřejně popraven.
Uvedeno na základě záznamu v knihovně Vojenského historického ústavu v Praze, kartotéka zahynulých vojáků 1. čs. arm sboru v SSSR (pramen 2).

Seznam volyňských Čechů, kteří zahynuli v československých jednotkách v SSSR.

(Podle neoficiálních pramenů)

Prameny:

1) SUA Praha-Chodovec, fond Soutěž SPB ev. č. 184/74. Sestavil V. Širc
2) SUA, fond Svaz Čechů z Volyně. Korespondence s pozůstalými, kteří žádali zprávy a nebo důchod po padlých. Zpracoval V. Širc.
3) NM ONČD, fond Volyňská sbírka: Přehled kronik...
4) Věrná stráž - týdeník Svazu Čechů z Volyně. Žatec ročníky 1946 až 1952. Zpracovali J. Hofman a V. Širc
5) Rejzek, J.V.: Nezradili. Rovnost. Brno 1947. Zpracovali J. Hofman a V. Širc

Hod-nost.	Příjmení	Jméno	Rok. nar.	Obec (narozen nebo bydliště)	Út-var	Kdy, kde a jak zahynul
1	2	3	4	5	6	7
	Albrecht	Jaroslav	19	Boratín		Z 1945
	Andrle	Vladislav		Dědova Hora	I/3	Karpaty
	Bárta	Vladislav			/1	Sokolovo
des.	**Baťko**	Josef			I/2	
	Bechyňský	Josef	19	Volkov		Karpaty
	Beneš	Vladimír		Volkov	PLO	
	Beran	Teodor		Kvasilov		Z 1946 Praha. Kronika obce
ppor.	**Bližil**	Josef	19	Buršovka	TR	18.11.44 Medveze
čet.	**Brouk**	Vladimír				
	Bureš	Václav		Olšanka		
	Bydžovský	Václav		Olšanka		
	Čaja	Antonín	19	Luthardovka	1.as	24.9.44 Karpaty
	Čapský	Vladimír		Bělohrudka		
	Červinka	Václav	18	Hlinsk		Z Kam. Podolsk. 18.5.44
	Čížek	Josef		Ulbárov		
	Čurda	Václav		Kněhyninky		
	Čurda	Vladimír	19	Ozerany	I	Machnuvka
	Danda	Václav		Hlinsk		
	Dědeček	Emil		Kliščicha		
	Diviš	Jan		Moldava I		Z po superarb
	Doležal	Fedor		Olšanka		SNP
ppor.	**Doležal**	Vladimír	19	Dorohostaje	TB/3	Žory
	Drozda	Josef		Budky Hub.		
des.	**Drvota**	Antonín	19	Noviny Č.	I/ŠR	Z po superarb. 2.10.45
	Dufek	Václav		Noviny Č.		L.Mikuláš
	Dus	Václav		Lipiny	TB	Kiverce

	Dušánek	Antonín		Novostavce		
	Dušík	Josef				Z po superarb
	Dvořák	Jaroslav	19		Sviščov	Bílá Cerkev
	Dvořák	Václav		Sofievka u Vl.	I	na Moravě
	Edhard	Antonín		Ivaně,Dubno		Karpaty
	Efenberk	Vladimír		Huleč		
	Engel	Josef		Horodyšče		Karpaty
	Fuchs	Josef		Ulbárov		
	Gabriel	Vladimír		Malinovka		
	Gabriel	Bohuslav		Senkevičovka		
	Gloz	Václav		Olšanka		
	Hamáček	Mikuláš		Terešov		nem.Lvov
	Hampl	Fedor		Olšanka		
	Hašek	Jaroslav				Polomka Karpaty
	Hladík	Marek				
	Hlaváček	Jaroslav				
	Hlaváček	Bohumil		Huště		
	Hloušek	Jaroslav		Zálesí		Karpaty
	Hloušek	Jaroslav		Újezdce		
	Hluchenko	Václav		Hlinsk		
	Holík	Pavel				Poljana, Karpaty
	Holubička	Vladimír		Teremno		
	Horák	Emil		Huleč		
	Horn	Svatoslav		Hlinsk		
	Hrádek	Antonín		Terešov		
	Hybler	Vladimír		Ulbárov		
	Jedlička	Josef		Hlinsk		
	Jedlička	Vladimír		Hlinsk		
	Jelínek	Antonín		Kliščicha		
	Jelínek	Antonín		Dlouhé Pole		
	Jenč	Josef				
	Jonáš	Antonín		Ulbárov		
	Junáček	Antonín				Jasliska, Karpaty
	Kadlec	Vladimír		Újezdce		
	Kafka	Jan		Hlinsk		
	Kajgr	Alexandr			I/2	Karpaty
	Killer	Josef	19			
	Klapště	Josef	19			Karpaty
des.	**Knop**	Jaroslav		Libánovka		Lipt. Mikuláš
	Kočka	Jiří		Bakovce		
	Kolomazník	Mikuláš		Luthardovka		
	Kolovratník	Emil		Zálesí		
	Komárek	Bohuslav	19	Kopče	I/PS	Karpaty
	Koňak	František		Budky Hub.		
	Korneljuk	Štěpán		Budky Hub.		

	Krajdl	Antonín		Sklíň	I	Z po superarb.
	Krásný	Josef			I/1	Karpaty
	Kratochvil	Jiří, N.		Olšanka		
	Krejbich	Mikuláš			III	Morava
	Krejbich	Vladimír				Morava
	Krušina	Antonín		Ledochovka		
	Křepela	Stanislav		Stromovka		1944
	Kubizňak	Václav		Buderáž		
	Kučera	Vladimír			I/1	Karpaty
	Kulhánek	Václav	19	Olšanka		Korytnica
	Kužel	Jaroslav				
	Lhoták	Emil		Podcurkov		
	Lucký	Emil				
	Lukavský	Antonín			II	
	Macák	Josef II		Sofievka		
	Macák	Josef I		Sofievka		
	Madík	Josef		Zolotijev		Z po superarb.
	Mach	Václav		Nov. Ivaniče		
	Malíř	Alexandr		Kněhyninky		
	Martinec	Jan			II	Z Proskuro, 11.6.44v
	Martínek	Bohumil				
	Martínek	Vladislav		Novosilky		
	Martínek	Emil		Huleč		
	Mašek	Emil		Verba		
	Mauler	Vladimír		Olšanka		
	Max	Vladimír		Teremno		Luck
	Maxa	Vladimír		Ivánovka		Lipt. Mikuláš
	Mendlík	Josef		Smolárna		
	Menšík	Jan	19	Tverník		Karpaty
	Mezenský	Jarosl., Josef	19	Kupičov		9/45 Chrášťany, tragedie
	Michálek	Antonín		Novokrajev		
	Milevský	Stanislav				
	Musil	Josef		Rovno		
	Nájemník	Václav		Jezírko		
	Obrajtr	Josef	19	Hrabina	I/3	N 10/44 Karpaty
	Odstrčil	Alexandr		Huleč		
	Odvárka	Alexandr		Sofievka		
	Papoušek	Jaroslav		Vl.Volyňský		
	Pasevič	Václav	19	Krásilno		
	Pavelka	Vladimír		Ulbárov		
	Pavlík	Mikuláš		Sofievka		
	Pelant	Jaroslav		Buršovka		Rovno
	Pěnička	Václav		Hrušvice		
	Petelák	Petr		Hnidava		
	Peterka	Jaroslav		Falkovština		

	Petržala	Mstislav				
	Piněvský	Václav		Novosilky		
	Pomazan	Řehoř				
	Princ	Vladimír		Dlouhé Pole		
	Procházka	Josef, V.		Olšanka		
	Procházka	Josef		Hlinsk		
	Ptáček	Václav		Smolárna		
	Ráže	Josef	18	Podcurkov	I/	P 16.11.44 Karpaty
	Roller	Alexandr		Huleč		
	Roušar	Vladimír		Zdolbunov		
	Runza	Josef		Ploska		
	Ruta	Josef	19	Volkov		
	Ruta	Antonín	19	Volkov		
	Semerád	Ludvik		Pokosy		
	Serafín	Štefan		Budky Hub.		
	Sís	Josef				
	Solar	Vladimír		Volkov		
	Solar	Stanislav		Volkov		
	Solil	Jaroslav		Buderáž		
	Stěpánov	Josef				
čet.	**Stránský**	Alexandr		Semiduby		
	Suchánek	Alexej V.		Olšanka		
	Svojzík	Jan				
	Sýkora	Antonín				
	Synek	Bohumil	19	Noviny Č.		
	Syruk	Jan		Moldava II		Karpaty
	Šantora	Josef		Ulbárov		
	Šarše	Vladimír		Podcurkov	I	Machnuvka
	Šefl	Vladimír				
	Šesták	Jan		Pustomyty		
	Šimánek	Antonín				
	Šoupáček	Václav				Lip. Mikuláš
	Špaček	Václav		Krupá		
	Špaček	Vladimír				
	Šrabr	Karel		Pokosy		
	Štěpnička	Jan		Žitomir		
	Šulitka	Jan		Pokosy		
	Švajgr	Emil				
	Švitorka	Václav		Ulbárov		
	Toman	Leon		Terešov		
	Tomín	Josef		Ulbárov		
	Torucký	Bronislav		Rožyšče		
	Toušek	Emil		Huleč		
	Traban	Josef		Hájenka		
	Traban	Alexandr		Hájenka		

	Tyndínko	Vladimír				
	Urban	Antonín			/1	Sokolovo
	Vajskébr	Evžen, J.		Olšanka		
	Valčuk	Leon	19			
	Vaňous	Vladimír		Dlouhé Pole		
	Vlasák	Antonín	19			
	Vlasák	Václav		Luthardovka		
	Vlasák	Viktor	19	Luthardovka		
	Vlček	Josef	19	Podvysoká		
	Vlk	Vladimír		Nové Ivaniče		
	Vojar	Jan		Olšanka		
	Vojtíšek			Rovno		
	Vokáč	Václav		Lipiny	ŽP	
	Volný	Václav, A.		Olšanka		
	Vondráček	Václav		Ulbárov		
	Vondráček	Václav		Novostavce		
	Voráček	Vladimír		Dl.Pole	III	
	Vorel	Vladimír		Luthardovka		
	Vorel	Jiří	19			1945
	Votava	Vlastimil		Újezdce		
	Vozňuk	Josef		Luthardovka		
	Vozňuk	Fedor		Luck		
	Vrba	Sláva		Novosilky		
	Vyskočil	Jaroslav, Fr.	19	M. Zubovština		1945
	Zahrádka	Jaroslav		Omelanština		
	Zajíc			Krupa		Svidník
	Zeman	Mikuláš				

Přežil jsem svou smrt

Viktor Janeček, *asi 1912 Luck, † 1973 Žatec
Podle autorova deníčku a vyprávění napsal **Václav Širc**

Zalistujte si se mnou ve frontovém deníčku podporučíka pěchoty v záloze Viktora Janečka.
Nepravidelně vedené, telegraficky stručné zápisy nejvýznamnějších příběhu jeho pohnutého frontového života, zapsané tužkou do kapesního kalendáříčku.

Nezasvěcenému by zápisy mnoho neřekly. Neřekly ani mně i když jsem prošel dukelskými boji jako válečný dopisovatel československého frontového tisku. Proto jsem po prostudování deníčku navštívil v roce 1967 Viktora Janečka v Žatci, abych si v osobním pohovoru udělal jasno a doplnil kusé záznamy deníčku jeho vyprávěním a vzpomínkami.

V době bojů o Duklu mu bylo něco přes třicet. Dospělý silný muž, vynikající sportovec. Z presenční služby v polské armádě si přinesl hodnost četaře v záloze. Po vstupu do československé armády mu tato hodnost byla uznána, proto byl hned na začátku bojů o Duklu rotným. Hodnost podporučíka mu byla udělena až po návratu z vojenské nemocnice v Sovětském svazu.

Boje na frontě přinášejí vojákům nesmírné útrapy a strádání. V deníčku se to projevuje zápisy s příznaky deprese, i když pisatel, jak sami poznáte, nebyl žádný zbabělec, ani ulejvák. Posuďte sami...

10. září 1944.

Po odražení nepřátelského útoku v Machnówce jsme vyrazili po silnici Chorkówka — Kobylany. Jsme v obraně v prostoru Lenky.

12. září 1944.

V noci z 11. na 12. září jsme vyrazili přes Kobylany dále na jih, ve směru na Palacówku. Ještě za tmy jsme s naším předvojem dorazili na křižovatku silnic v Kobylanech, která byla neustále ostřelována rušivou palbou nepřátelských děl a minometů.

Z rozkazu velitele praporu štábního kapitána Františka Sedláčka jsem měl zde zanechat vojína Josefa Hlaváčka z Ozeran, mladého, ještě nezkušeného chlapce jako „regulovčika“. Přicházející sovětské jednotky měl dirigovat na západ, směrem na Sulistrowou, náš prapor na jih, k Palacówce.

Hlaváček byl ještě mladý, neostřílený zajíc. Bázlivě se krčil při svistu kdejaké miny. Štábní kapitán Sedláček proto zanechal na křižovatce mne. Mého koně Sultána, krásného vraníka s bílou hvězdou na čele, jsem předal Hlaváčkovi, který odjel s praporní minometkou.

K ránu, když přesun našeho praporu skončil, jsem se vydal za praporem ve směru na Palacówku. V rozplývající se mlze jsem na vysokém silničním náspu, vedoucím přes zamokřené louky, spatřil nevýrazné obrysy bizarních tvarů. Uchopil jsem samopal a opatrně se k ním přiblížil. S hrůzou jsem v nich poznal minometnou palbou rozbité a rozmetané vozy naší praporní minometky. Kolem dokola zohavené mrtvoly.

Nejdříve jsem poznal mého nejlepšího kamaráda, velitele praporní minometky rotmistra Josefa Vaška, původem z Kirilovky u Krasnodaru na Kavkazu. Vedle něho ležela mrtvola zdravotníka Jardy Nájemníka z Bakovců. Padl ve chvíli, kdy poskytoval rotmistru Vaškovi první pomoc. Dole pod náspem leželo mrtvé tělo Josefa Hlaváčka.

Slzy vzteku a bolesti mi stoupaly do očí. Tyhle ztráty nemusely být. Nepřítel se při ústupu zastřílel z minometu na silnici. Stačilo mu, když na ní v noci uslyšel hluk našich pochodujících jednotek, aby nám minometným přepadem způsobil těžké ztráty. Povozy se z vysokého náspu nemohly rozjet do stran a zatarasily cestu ostatním, které pak nemohly nikam uniknout.

Znovu jsme vlezli do pasti, jako bychom se nedokázali přesunovat v malých skupinách, které by nezpůsobovaly tolik hluku a spíše by za noci unikly pozornosti nepřátelských pátračů. Malá skupina by také nebyla tak snadno zranitelným cílem.

Opodál poznávám další naše padlé: desátníka Josefa Lněníčka ze Sofievky, Mikuláše Savického z Turkovič, Vladimíra Čurdu ze Sienkievičovky, Josefa Krále z Hájek, Josefa Pažouta z Mizoče, Rostislava Rébla z Lipin u Lucka...

Pohřbili jsme je poblíž místa, kde padli.

Ranění zde byli: Mikuláš Vojcechovský, Václav Vohralík, Richter, Václav Mimra a Jiří Maťátko. Poslední dva zůstali invalidy.

Odpoledne jsme útočili ve směru na Palacówku. Měli jsme několik dalších raněných: rotmistra Senderoviče, rotného Giglána, četaře Jiřího Hroudu...

Tak tomu bylo den po dni...

14. září 1944

Ležíme v ochraně štábu praporu mezi Palacówkou a Helenówkou. Pekelná palba. Oboustranné letecké nálety. V rokli před bunkrem štábu praporu stojí u telefonu náčelník štábu praporu Metoděj Lemák, civilním povoláním učitel ze Zakarpatské Ukrajiny.Telefonuje s velitelstvím 1. brigády. Minometný přepad. Hlava mu náhle klesla, ruka se sluchátkem rovněž klesla dolů. Bez hlesu se svezl k zemi. Střepina miny jej zasáhla přímo do srdce.

22. září 1944

Spolu s 2. praporem, tanky, samopalníky jsme dobyli Hyrovou horu. Při tom byl raněn velitel naší roty podporučík Vladimír Kužel, rodák z hlavního města Ukrajiny Kyjeva. Ze všech velitelů jsme dosud zbyli jen já a rotný Šlachta. V rotě nám zbylo jen šestnáct mužů.

26. září 1944

Držíme obranu ve vsi Hyrova. Město Dukla konečně zůstalo za námi. Před námi je neprůhledný plot, spletený z klestí. Za ním se pomalu pohybuje kupředu špička bodáku na pušce. Voják s puškou na rameni si to šine pomalu, ale klidně. Zřejmě to bude náš...

Dívám se líp. Hrome, vždyť je to německý bodák!

Poslal jsem mu dva kluky do zad. S dvěma dalšími jsem si na něho počkal za rohem. Přál bych vám vidět jeho překvapenou, vyděšenou tvář, když najednou docela nečekaně, z ničeho nic ucítil na prsou dva naše bodáky!

Vzdal se nám bez odporu. Dělostřelecký pátrač. Mladý chlapec s prvním chmýřím na bradě. Spletl si cestu, místo ke svým si to zamířil přímo k nám. Odeslal jsem jej na štáb praporu. Pro něj už válka skončila. Zůstane na živu. Kdy skončí pro nás?

Takhle bychom ji skončit nechtěli!

V noci nás na našem úseku vystřídali sovětští vojáci. Odcházíme na nový úsek, k Zyndranowe. Jdeme celou noc. Několikrát se brodíme přes kamenitý potok Jasiólku. Mám plné boty vody. Zuby mi cvakají zimou. Prokleté hory! Prokletá válka! Prokleti buďtež ti, kdož jste ji vyvolali a přinutili nás chopit se zbraní! Odplata vás nemine!

Přišli k nám noví podporučíci ze sovětského pěchotního učiliště v Rjazani. Jsem přeřazen k druhé rotě jako velitel čety. Velitelem roty se stal „rjazančik“ podporučík Michal Gošč.

29. září 1944.

Útočili jsme na Zyndranowou. Byli jsme odraženi těžkou minometnou palbou. Stáhli jsme se zpět do našich výchozích postavení.

Byl raněn velitel roty podporučík Michal Gošč.

30. září 1944.

Za cenu ztrát jsme postoupili asi o třista metrů. Obsadili jsme nové postavení v rokli. Zakopat se nelze, všude samý kámen. Celý den zde ležíme pod pekelnou palbou. Pozoruji úsek před námi. Dvě stodůlky, mezi nimi protitankové dělo, které neustále ostřeluje naši rokli i úsek za námi. Pro ochranu děla ještě kulometné hnízdo s lehkým kulometem. Nemůžeme vystrčit hlavu ven z rokle, ihned po nás pálí.

Vzal jsem s sebou svého zástupce desátníka Sýkoru. Vyrazili jsme obchvatem, Sýkora roklí, já údolím potoka. Kryl jsem se mezi vrbami. Naše četa, prakticky už sotva družstvo, od nás odlákala pozornost palbou. Šťastně jsme proklouzli nepřátelskou obranou, nebyla souvisle obsazena. Octli jsme se dělu v zádech. Hodili jsme do palpostu rychle za sebou několik ručních granátů a pokropili je ze samopalů.

Dělo umlklo. Frickové u kulometu se rychle vzpamatovali a obraceli kulomet proti nám. Nestačili ještě vystřelit, když jsme mezi ně hodili další dva ruční granáty. Kulometčíci se vztyčili s rukama nad hlavou. Tři mrtví dělostřelci zůstali u děla...

Sýkora držel kulometčíky v šachu samopalem. Vytáhl jsem závěr z děla a rozbil zaměřovač, abych dělo zneškodnil.

Jeden kulometčík na náš rozkaz vzal kulomet na rameno, druhý kráčel v patách za ním. Eskortovali jsme je k naši četě. Měli však smůlu. Jakmile naši kluci spatřili Němce s kulometem na rameni, měli za to, že se jedná o německý útok. Spustili po nás palbu z pušek a samopalů. Mě a Sýkoru přehlédli. Než se mi podařilo zařídit zastavení palby, Němec s kulometem padl mrtev. Druhého jsme odeslali na štáb praporu.

1. — 2. října 1944.

Několik bezvýsledných útoků přímo na státní hranici.

3. října 1944.

Prší. Sedím pod bukem přikryt pláštěnkou. Zmrzlý, nevyspalý. Unavený a hladový, přímo nemocný, ke všemu už lhostejný. Jak dlouho to ještě můžu vydržet?

V poledne další bezvýsledný útok...

Před večerem jdeme na průzkum do sousedního úseku. Prošli jsme lesem až na jeho okraj. Jsme už v Československu. Před námi krásná, výstavná budova obecné školy ve Vyšném Komárniku. Začíná se stmívat. Opatrně přebíháme po louce směrem ke škole. Dostáváme palbu. Vracíme se, dobíháme k spásnému okraji lesa. Ještě padesát, ještě dvacet metrů a les nás milosrdně ukryje.

Ostrá bolest mi projela hlavou. Před očima se mi rozvířila červená kola. Padám jako do bezedné propasti...

Procitl jsem, když už byla tma. Nade mnou svítily hvězdy. Plazím se směrem k našim. Nevím už jak dlouho, snad hodinu, snad dvě. Snad celou věčnost. Znovu jsem pozbyl vědomí.

Uslyšel jsem nad sebou hlasy: „Ten už má dost. Průstřel hlavy. Pohřběte ho!“

Poznal jsem hlas kapitána Kosíka, zasténal jsem. Překvapení kamarádi mně sebrali a dopravili na brigádní ošetřovnu.

Opravdu průstřel hlavy. Kulička vnikla za pravým uchem, a vyletěla ven levým okem. Patrně snajper! Štěstí, že to byla jen obyčejná kulička, která způsobila jen hladký průstřel. Snajpeři obvykle používali kuliček dum-dum.

Na ošetřovně mě řádně převázali a odeslali do nemocnice v Iwoniczi, odtud pak dále do Krosna, letecky pak do Rzeszowa. Po několika dnech znovu dále, až do Lvova.

Teprv ve Lvově jsem byl rentgenován. Při plném vědomí, bez narkózy a jakékoliv anestéze mi pinsetou vyštípali a vyndali střepinky kosti z rány pod okem. Omdlel jsem bolestí.

V příštích dnech mě nesmírně potěšila několikadenní návštěva mé milované manželky Marie, která za mnou přijela z našeho domova v Lucku.

30. listopadu 1944.

Vlakem jsem byl evakuován do sovětské vojenské nemocnice v Melitopoli. Přijeli jsme tam 6. prosince. Po několik dnů trpím strašnými, přímo nesnesitelnými bolestmi hlavy. Žádné léky, žádná analgetika nepomáhají. Snad se zblázním!

Asi po týdnu bolesti polevily...

24. prosince 1944.

Štědrý den. Je mi velmi smutno a teskně. Doma sedí manželka s dětmi pod stromečkem a já se mohu utrápit steskem. O Štědrém večeru zde dnes vůbec nevědí. Pokud jej slaví, pak až za čtrnáct dnů, podle julianského kalendáře. Píši dopis domů...

31. prosince 1944.

Oslavuji Silvestra tím, že hraji se sovětským důstojníkem šachy.

1. ledna 1945.

Nový rok. Na nemocniční poměry velkolepá oslava Nového roku. Dobrý vydatný oběd, pamlsky, dárky. Děti nám recitují a zpívají. Těším se spolu se všemi ostatními, že to už bude poslední rok války, rok konečného vítězství nad nacismem.

Večer opět hrajeme šachy.

12. ledna 1945.

Konečně jsem z nemocnice propuštěn do dalšího, domácího ošetřování. Odjíždím vlakem domů do Lucka...

Viktor Janeček našel po válce svůj nový domov v Žatci. Následkem zranění zůstal hluchý na pravé ucho a oslepl na levé oko. Prodával tabák a noviny v trafice v Žatci. Trpěl častými bolestmi hlavy. Ostatně, mohl mluvit o štěstí v neštěstí.

Kolikpak lidí s průstřelem hlavy běhá po světě živých? Po roce 1968 odešel do důchodu. Počátkem roku 1973 zemřel na srdeční infarkt. Bylo mu něco přes šedesát...

Dukla večne živá, sv.3, str. 117. Vydalo Dukelské muzeum ve Svidníku. Košice 1979.

Vojákovy slzy
Vladimír Tyrek, * 3.7.1923 Zdolbunov

Dostal jsem rozkaz přivést „jazyka“ stůj co stůj. Nebyl to lehký úkol, protože u Ondavy Němci se zakopali a nastražili tisíce záludných min. Oťukávali jsme přední okraj, abychom objevili nejslaběji obsazené úseky a tudy se pak vydali na lov. Nečekaně nám pomohla nedostatečná maskovací kázeň jejich skupiny bojového zajištění. Němci totiž vysí-

lali vždy na noc svoji zajišťovací hlídku do staré salaše, stojící asi dvěstě metrů od jejich prvního zákopu. Když se zešeřilo, tak jsem se vydal za doprovodu třech dalších průzkumníků do země nikoho. Celkem bez obtíží jsme se doplížili až k samotné salaši. Chtělo to jen bez hlesu splynout s tmavou nocí, zapomenout na nepohodlí a čekat, až je k ránu zmůže únava. Věděli jsme zcela bezpečně, že Němci v noci neradi bojují a k ránu že jim usínají i ti, kteří měli přísný rozkaz bdít.

Dopadlo to přesně podle našeho předpokladu. Po půlnoci začali poklimbávat a pak usnuli docela. Na to jsme právě čekali. Šeptem sděluji svým lidem plán. Ještě jeden pohled škvírou do salaše, několik opatrných pohybů k obnovení krevního oběhu v prokřehlém těle a již se plížíme kolem salaše. Jeden z nás zaléhává ve směru k německým zákopům, aby nás kryl. My tři vnikáme prudce a nenadále do chatrče. Ani nehlesli. Nemuseli jsme jim vysvětlovat, s kým mají tu čest. Diskové zásobníky naších samopalů hovořily výmluvně. Rychle jsme je všechny spoutali, do úst pro jistotu nacpali každému roubík, sebrali jsme jim všechny osobní zbraně i kulomet a odvlekli k nám na štáb. Tehdy náčelníkem štábu našeho praporu byl poručík Oldřich Kvapil.

Úkol průzkumníka není však vždycky tak lehký. Za bojů na Ondavě jsme narazili na ostřejšího nepřítele, i když se to dá do značné míry přičíst také tomu, že jsme nepracovali v noci. Bylo to přesně druhého prosince ve čtyřiačtyřicátém. Situace byla na frontě tak nepřehledná, že průzkum musel ihned vyrazit a přivléci alespoň jednoho zasvěceného „jazyka“. Opustili jsme náš přední okraj krátce po deváté dopoledne. Plížíme se kryti zastíracími bílými plášti po ostrém zledovatělém sněhu. Když jsme byli asi deset metrů od nepřátelského postavení, padly první výstřely. Byly vedeny směrem, odkud jsme vyšli; nikoli po nás. Začalo tam jakési hemžení — pravděpodobně nás někdo z našich pozoroval, jak se suneme stále vpřed. Byla zahájena silná oboustranná palba. Nepřítel vrhal granáty, střílel z kulometů. Ležíme ani nedýcháme. Vtom naše zkušené frontové uši zaslechnou povědomý, tuze nepříjemný svist — letí granát a přímo na nás. Uskočil jsem za blízký strom, ale granát se roztrhl příliš blízko. Ucítil jsem palčivou bolest v zádech, v levé ruce a v pravé noze. Co teď? Dopředu už nemám sílu ani chuť — rány bolí. Tož — zpátky k našim. Šlo se mi špatně, nevládl jsem tělem. Kus běžím, kličkuji, kousek se zase plížím. Kulky z nepřátelských samopalů bijí do země stále za mnou a kolem dokola. Zatínám zuby, zůstat tu přece nemohu, a znovu vpřed. Ale to mne zasáhli podruhé. Jednou do prsou a další střelou do bezvládné levičky. Co se stalo s kamarády, nevím.

Klesl jsem k zemi a omdlel. Naštěstí jsem upadl za jakýsi keřík, který mne skryl. Ale naši se pro mne celý den nemohli dostat, protože nepřítel jejich pokusy neustále sledoval a rozbíjel soustředěnou palbou. Měl jsem štěstí, že jsem nevykrvácel. Silný mráz i sníh krvácení zastavil. Jak mne naši objevili? Při večerním útoku o mne jeden ze samopalníků zakopl, já jsem zachroptěl nebo zasténal a probral se z mdlob. Tak mne zdravotníci sebrali a odnesli na obvaziště.

Po pravdě řečeno, moc chuti do života jsem tehdy neměl. Řekněte sami: mladý člověk necelých jednadvacet roků s amputovanou rukou, prostřelenými plícemi, zpřeráženými žebry a s průstřelem v noze.

Dostal jsem se do sovětské vojenské nemocnice v Jenakijevu. A tam jsem znovu začal nabývat sil. Ležel jsem mezi sovětskými důstojníky obklopen všemožnou péčí. Do konce života nezapomenu na jednoho z nich, ležel vedle mne. Když viděl moji posmutnělou tvář,

řekl mi: „Pročpak jsi tak smutný?“ Podíval se tázavě na pahýl mé levičky. Přikývl jsem. „Meresjeva a zde ležícího Břetislava Kučeru, vojáka vaší armády, znáš?“ a usmál se.

Zastyděl jsem se. Teprve teď jsem si ho pořádně prohlédl. Měl amputovány obě nohy. Jako ti, na něž vzpomněl.

Začal jsem být zase lidem prospěšný. Nejdříve ovšem jen maličkostmi. Všem bezrukým na světnici a těm, kteří měli ruce v sádře, jsem začal balit cigarety. Těžký začátek nového života, ale začátek s vírou, že se přece jen vrátíš ke svým domů a k práci. Oči se mi tenkrát po tom rozhovoru se sovětským válečným invalidou pořádně zarosily. Ale nebylo to již slabostí.

Bylo to jako tehdy před šestou hodinou ranní dne 6. října 1944, kdy náš průzkum, totiž četař Nebiljak, vojín Novotný, já jako desátník a ještě další tři průzkumníci (Mazur, Kučeravý a Teheráni) splnil daný úkol: vztyčit na československém území, obsazeném ještě nepřítelem, naši státní vlajku. Mnoho hodin jsme se přibližovali, většinou plížením, k pohraničnímu sloupu. Připravený prapor nám nepřátelští samopalnici při tom rozstříleli. Zhotovili jsme si náhradní vlajku — červenono-modro-bílou z novinového papíru. Když jsme se na ní podepisovali a pak ji připevňovali na telefonní sloup, také se nám tehdy silně orosily oči a hrdlo stáhlo. Byli jsme přece doma v dávno vytoužené vlasti a první jsme do ní přinesli naši svobodnou vlajku.

Tak vidíte — vojákovy slzy nemusí vždycky znamenat slabost.

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel ***Zpravodaj*** *číslo 10/1993. Rozšířeno.*

Ze vzpomínek průzkumníka

Josef Nerad, * 22.9.1921 Moldava

Mnoho se napsalo a namluvilo o Machnówce. Dokonce i mnoho výmyslů od lidí, kteří tyto krvavé boje tam nikdy nezažili. Jako jeden z těch, který masakr našich vojáků, způsobený nízkou úrovní velitelů, zažil na vlastní kůži, chci podat osobní svědectví z bojového zážitku našeho průzkumu z oblasti dukelského průsmyku.

Po nečekané tragedii u Machnówky, kde zahynulo mnoho mých kamarádů, přešel náš 2. prapor hned v noci na jiný úsek fronty a zaútočil na německou obranu, kterou jsme úspěšně zdolali a během několika dalších útoků jsme se ocitli před kótou 534, kterou později gen. Svoboda nazval „kótou smrti“.

Před ranním úsvitem pěchota našeho praporu zaujala obrannou pozici před kótou. V blízkosti štábu se soustředili průzkumníci a automatčíci. Přišel mezi nás velitel praporu pplk. Knop. „Kluci,“ obrátil se na nás, „máme před rozedněním dobýt tuto výšinu. Ukažte, jací jste vojáci! Pomstěte Lidice a Český Malín!“ Pak následoval rozkaz rozvinout rojnice a zaútočit na nepřítele. Do útoku nás vyrazila necelá stovka. Byl to však jeden z našich nejúspěšnějších útoků, které jsem kdy zažil. Němci útok nepředvídali, a než se vzpamatovali, byli jsme na vrcholu kóty. Friců tam byla spousta, překvapení však bylo pro ně tak nečekané, že se všichni vzdali, zdvihali ruce a zapomněli na svoji nadutost, nadřazenost, kterou se vždycky vyznačovali u nás na Volyni při styku s místním obyvatelstvem. Mnozí teď klečeli nebo leželi jako snopy na požatém poli.

Kóta byla naše a gen. Svoboda tomu ani nechtěl věřit, že tomu tak je. Osobně se šel přesvědčit. Přitom neopomněl vzít s sebou sedm čs. válečných křížů. Nejdříve vyslechl hlášení naších velitelů, ppor. Babiče a por. Bileje a pak předal vyznamenání těm sedmi, kteří

byli první na kótě. Byl jsem jedním z nich. Osobně nám vyznamenání připjal a povýšil každého z nás o dva stupně. Stal jsem se četařem a nositelem čs. válečného vyznamenání, kterého si doposud nejvíce vážím...Při tomto polním obřadu požádali naši velitele gen. Svobodu o okamžitou posilu, hlavně pak pomoc protitankového dělostřelectva.

Při útoku na kótu objevili naši vojáci sovětské protitankové dělo 76, které na úpatí kóty zanechali sovětští vojáci. Skupina našich odvážlivců se pro dělo vrátila, vystrkali ho až na vrchol kóty a sebrali dokonce i dostatek potřebné munice. Bohužel bylo nám málo platné — nikdo z našich je neuměl obsluhovat...

Mezitím se k nám blížila pomoc — asi dvě pěší roty, když došly asi do poloviny kóty, volali jsme na ně, ať si pospíší, ať neotálejí. Bohužel jsme se jich nedočkali — jejich velitelé zahlédli německou rojnici, která se připravovala k útoku na nás. Začali se vracet. Náš velitel průzkumu ppor. Babič na ně křičel: „Já tě, ty pse, zastřelím!“ a pustil kulometnou palbu nad jejich hlavami. Jeho nadávky se týkaly velitele, který dal očekávané jednotce, která nám měla pomoci, povel k ústupu. Posila nepřišla...

Zaujali jsme ihned obranu na vrcholu kóty. Po Němcích tam zůstalo velké množství zbraní, hlavně kulometů. Jeden z nich dokonce čs. předválečné výroby — byl to v té době velmi proslavený kulomet pro své kvalitní technické vlastnosti. Gangur — můj pomocník, který byl také mezi prvními na kótě, se ho ihned chopil a navíc mi horlivě pomáhal při budování obrany. Zaujali jsme postavení s dobrým výhledem na německou obranu a jejich spojovací zákopy.

Umístil jsem vhodně kulomet do palebného postavení. V poddůstojnické škole nás dobře připravili používat i tuto zbraň a já jsem měl při střelbě vždy nejlepší zásahy, a tudíž i výsledky. Gangur zatím donesl mnoho zásobníků a náboji, a tak jsme bez obav očekávali německý protiútok.

Rozkaz našich velitelů byl jednoznačný. Krýt se a nikdo nesmí vystřelit, dokud nezazní povel k palbě! Z vrcholu kóty bylo krásně vidět, jak Němci v rojnicích postupují do vrchu. Neviděli nás a my se chovali velmi tiše. Útočník měl za to, že jsme z kóty ustoupili s ostatními, kteří nám spěchali na pomoc a nakonec se vrátili.

Když se nepřítel přiblížil asi na 80 metrů, zazněl rozkaz „pal“! Zarachotilo několik kulometů a na 60 automatů. Obě německé rojnice byly touto smrtelnou palbou doslova smeteny! Na naší straně byly jen minimální ztráty, a vojáci se doslova opíjeli bojovým úspěchem.

Poté k nám konečně dorazila očekávaná pomoc — četa zákopníků s puškami. Bohužel žádné dělostřelectvo. Už se začalo stmívat, když jsme zaslechli rachot tanků. Dostali jsme rozkaz zaměřit palbu na německé automatčíky, kteří útočili spolu s německými tanky.

S pomocníkem Gangurem jsem byl plně soustředěn na palbu na nastupujícího nepřítele, když tu pomocník doslova zařval: „Nerad, utíkejme, na kótě už nikdo není, opravdu nikdo!“ Po zuby ozbrojení jsme se pustili z kóty dolů. Němci už mezi tím uzavřeli kruh kolem celé kóty. Naštěstí pro nás byla již skoro tma, dostali jsme se do nějakého úvozu a ustupovali doslova podle vojenské teorie — jeden střílel po nepříteli a druhý přebíhal do jiné pozice. Oni řvali: „Halt, halt!“ Bylo to jako ve zlém snu, kulky nám hvízdaly nad hlavami, listí a křoví na nás padalo, ale my jsme měli z pekla štěstí a zázračně jsme se z obklíčení probili. Dokonce bez zranění. Přesto jsme několik hodin bloudili lesem, než se nám podařilo dorazit k našim.

Tak tedy skončil náš velký bojový křest na kótě 534 — kótě smrti. Těžké boje o tuto nešťastnou bezejmennou kótu trvaly několik dní. Útočilo se na ni i několikrát za den, přecházela z rukou do rukou, a konečně po deseti dnech krvavých bojů za pomoci brigádních automatčíků s velkými ztrátami na životech na obou stranách jsme ji definitivně dobyli — kótu 534, prosáklou krví československých vojáků, kteří tu padli na prahu kýžené svobody, kteří tu padli proto, že milovali svůj národ a jeho svobodný život.

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel Zpravodaj číslo 8/1997.

Pochod bílou smrtí

Mikuláš Šereťuk, *6.6.1916 Kvasilov

Začátkem listopadu 1944, po mnoha přepadech a úmorných pochodech po hřebenech hory Prašivé, jsme byli téměř bez stravy. Mnozí onemocněli a omrzli pod Chabencem v dolině Na Soliskách. Ubytovali jsme se ve dvou ovčáckých kolibách.

Byla neděle, den posvícení v rodném Kvasilově. Naše radistka Lydie Studničková[*)] vařila chlupaté knedlíky. Byl to vlastně zázrak, kde to děvče sehnalo potřebné suroviny. Moje plechové vědárko sloužilo jako varný kotel a v přilbě se smažil malý kousek slaniny, který jsem úzkostlivě chránil a dnes ho dal k disposici na počest posvícení. V té době navštívil náš tábor hlavní velitel partyzánských oddílů na Slovensku plk. Asmolov. Byla dojednána společná akce útoku na obec Klačany a dále pak Dúbravu a Německou Lupču. Touto akcí měla být vyřešena naše kritická zásobovací situace. Počítalo se i se zřízením nemocnice pro omrzlé a nemocné partyzány. Šestého listopadu odcházím jako velitel hlídky s radistkou Lydii a osmi chlapci na průzkum k obci Klačany. Cesta je velmi obtížná, proto Lydií pomáháme nést její přístroj. Naším úkolem bylo zjistit počet nepřátel v obci a jejích opevnění. Tento úkol byl nesnadný a problematický, neboť vstup do vesnice hájily zesílené stráže, takže jsme nemohli odhadnout počet nepřátel, kteří byli ubytovaní po chalupách. V kolnách byly náležitě ukryty jejích těžké zbraně. Usoudili jsme, že v obci může být asi 200 — 250 nacistických vojáků. Náš pozdější útok odhalil, že jich bylo nejméně dvakrát tolik.

Společný útok našich chlapců a sovětských partyzánů započal dříve, než bylo dohodnuto. Útok však byl odražen silnou nepřátelskou kulometnou a minometnou palbou a početnou převahou nepřítele.

Průzkumná hlídka, které jsem velel spolu s posledními skupinkami partyzánů, se snažila zadržet nepřítele. Měli jsme však velké ztráty a přibývalo raněných. Začalo silně sněžit a při ústupu jsme se mohli orientovat jen podle kompasu. Bouře zesílila, a proto polevilo i nepřátelské pronásledování. Akce dobytí Klačan se nezdařila. Měli jsme osm mrtvých a patnáct raněných. Navíc nám ubylo tolik munice, že jsme ji měli zoufalý nedostatek. V boji byl zraněn i náš kapitán Obdržálek. Vrcholem nezdaru bylo to, že jsme zůstali úplně bez zásob potravin a střeliva, s raněnými, které jsme neměli kam umístit, a s nacistickými pronásledovateli na krku. K německým nacistům se přidali i gardisté, a tak Soliska, kde jsme měli do té doby relativní klid a střechu nad hlavou, se pro nás stala nebezpečnými, a proto ztracenými.

[*)] narozena 16.2.1927 v Kyjevě, vstoupila do armády v lednu 1944 v Jefremově; provdaná Horálková.. Zemřela 7.6.2004 v Praze. Byla to odvážná a skromná žena.

10.listopadu jsme se připravovali na odchod ze Solisek. Asi v 8 hodin se na jižní straně rozpoutala prudká přestřelka. Střelba se k nám rychle přibližovala. K zadržení nepřítele byla vyslána zesílená četa bojové ochrany a četa sovětských partyzánů. Sovětští partyzáni se odpoutávali od nepřítele a my jsme ustupovali za nimi. Museli jsme ustupovat do příkrého svahu Chabence bez stromů a porostu, takže nic nás nemohlo krýt před smrtícími střelami nepřítele. Moje skupina byla určena k ochraně štábu. Viděl jsem, jak mí podřízení se houževnatě snažili zadržet postup rozběsněných nacistů. Je mlha, a proto těžko mohu řídit boj skupiny. Ze zamlžené doliny vítr přináší zápach kouře. Naše dosavadní přístřeší Němci zapálili. Zase máme velké ztráty. Naše situace je zlá, někteří chlapci vzteky pláčou. Přesto postupujeme nahoru i když střely a střepiny rozvířují sníh kolem. Na vrcholu Chabence začíná sněžit a brzy přichází sněhová bouře. Vítr duje takovou silou, že se musíme jeden druhého držet za opasky, aby nás nesmetl dolu. S námi jde poslanec Jan Šverma, za ním Rudolf Slánský a pak i celý partyzánský štáb. Všichni jsme pěti hodinami pochodu v hlubokém sněhu nesmírně unaveni.. Máme velký hlad. Navíc Jan Šverma má silnou horečku. Moje skupina jde v bezprostřední blízkostí generála Přikryla a důstojníků jeho štábu. Bouře stále sílí! Zmrzlý oděv na nás ztvrdnul, jako by byl z plechu. Do očí a tváří bolestivě bodají sněhové vločky hnané vichřicí. V řídkém vzduchu se těžce dýchá. Náhle nevidím na Lydii Studničkovou. Snažil jsem se ji dovolat, ale marně, můj hlas zanikl v bouři. Ubohá děvčata! Do dnešního dne je mi záhadou, jak ty naše drobné dívenky tuto neuvěřitelnou cestu prodělaly a dokázaly zůstat naživu. Ale dokázaly to, většina prošla.

Ploužili jsme se v čerstvě navátém sněhu, který nám sahal po kolena, a často i výš. Každý z nás byl nepředstavitelně vyčerpán. Přál jsem si na chvíli zastavit a odpočinout si. Po dlouhé době jsme se konečně zastavili. Sovětští partyzáni nám zepředu předávají zprávu, že do Jasenské doliny nelze, mohou tam být Němci. Dlouhý řetěz lidí se na chvíli zastavil. Někteří okamžitě sedají a usínají. Budíme je jednoho po druhém, mnoho jich však usnulo na věky, zmrzli ve spánku.

Poslance Jana Švermu doprovázeli čtyři naši chlapci, mezi nimi byl i Jan Pilař z Kvasilova. Tento úkol dostali rozkazem ze štábu. Poslanec Jan Šverma se již před pochodem necítil dobře. Nemoc se mu stále zhoršovala, až nakonec na této „cestě smrti“ zemřel vysílením z mrazu a z únavy. Bylo to kruté, ale pochopitelné. Na cestě zůstaly desítky, téměř stovka mladých, zdravých, vycvičených chlapců. Nevydrželi útrapy pochodu v bouři.

Při zastávce mi přišlo na mysl, že budeme-li takto stát ještě nějaký čas, zmrzneme všichni. Naráz, jako na povel jsme se někteří hnuli ke svahu. Snad to byl pud sebezáchovy. My tři — já, Mora a Šebesta — jsme se drželi za ruce, ale jakmile jsme udělali několik kroků, již jsme se řítili dolů, do tmy. Několikrát se přes nás převalila lavina sněhu a opět jsme se řítili závratnou rychlostí do neznáma. Šílená skluzavka se naštěstí začala zpomalovat, až ustala docela. Zde dole již bouře polevila. Byla nás tady hrstka, jen asi 10 osob. Pomáhali jsme jeden druhému se vyprostit ze závějí. Pak jsme sestupovali do údolí, až jsme přišli k potoku. Byl bystrý, ani v zimě nezamrzl. Cestou jsme ho museli pro neschůdnost břehů několikrát přeskakovat. Mnozí z nás pro únavu přitom spadli do vody. Co to v mrazu znamenalo, to si dovedete představit. Tak jsme se octli v zalesněné Lomnické dolině. V hustém lese bouře téměř ustala. Náhle jsme došli k velké rampě palivového dříví. Ihned jsme rozdělali oheň. K ránu ten, který se měl starat o přikládání, únavou usnul a oheň zcela vyhasl. Většina z nás utrpěla v promočených botách silné omrzliny. Naštěstí jsem se

probudil, vzbudil ostatní a promrzlé prsty jsme si třeli sněhem. Do rozednění již nikdo z nás neusnul. Později mi omrzliny značně vadily. Hlavně při chůzi jsem trpěl bolestmi.

Zatím chlapci — ing. Kučera, Šebesta a Pilař — dopravili Švermovo tělo do doliny. Tehdy jsem ještě nedokázal ocenit jejich velikou obětavost a zodpovědnost, s níž plnili svěřený úkol za podmínek, kdy jsme všichni zápasili o svůj vlastní život. Když jsem později tuto událost zvažoval, poznal jsem, že všichni tři dokázali nemožné. Neponechali Švermovo tělo napospas živlům, ale snad zázrakem ho dopravili do Lesné doliny.

Tak zemřel Jan Šverma, poslanec a náš spolubojovník. Věčná sláva jemu i všem, kteří položili své životy za svobodu a štěstí naších národů.

Karlovy Vary v říjnu 1997

Útěk ze zajetí

Josef Růta, *19.6.1925 Volkov

Do čs armády jsem vstoupil po osvobození naši obce Volkova Sovětskou armádou v dubnu 1944. Byl jsem přidělen k spojovací četě 3. praporu, které zprvu velel rtm. Vasil Machnič.

Pěšáci mnohdy závidí spojařům jejich „lehčí“ službu. Pochybuji, že by byla lehčí. Zatím co se pěšáci v minometné palbě mohli krýt v zákopech, kde byli proti minám relativně bezpečni, my telefonisté jsme se s bubny telefonních kabelů na zádech plazili podél natažených telefonních linek, hledali a odstraňovali poruchy. Všude nebyl vedle linky zákop či nějaká díra, do které by ses mohl po dobu minometného přepadu ukrýt.

První bojový křest jsme prodělali v Machnówce, kde jsme se prakticky octli v obklíčení ze tří stran. Nepřítel nás zasypával salvami min a granátů. Ve chvíli jsme měli desítky padlých a raněných. Na křižovatce u Machnówky mina přerazila nohu ve stehně mému spolužáku a příteli Jaroslavu Štorkovi. Spěchal jsem mu poskytnout první pomoc. Zadržel mně rozkaz rtm. Machniče:

„Přenech ho zdravotníkům, nestarej se o něj! Rychle musíme navázat spojení se sousedními sovětskými jednotkami. Jinak nás Němci ještě odříznou a zůstaneme zde všichni.!“

Ano, válka má své neúprosné zákony a pravidla. Jedinec, byť sebelepší kamarád, či dokonce snad bratr je ničím ve srovnání s desítkami a stovkami dalších vojáků, o jejichž životy právě jde.

Podařilo se nám navázat spojení s velitelstvím sousedních sovětských útvarů. Pomoc na sebe nenechala dlouho čekat. Přes naše hlavy zavyly salvy sovětských gardových minometů, pověstných „kaťuší“. Zasáhly nepřátelské jednotky na výšinách před námi. Přehradní clona ohně a železa pomohla naším vojákům zastavit přímý útok nepřítele a sovětské tanky zastavily nápor na západním úseku u Bóbrky. Umožnily tak naším odrazit nepřátelské útoky a přejít do protiútoku.

Teprv druhého dne se nám podařilo ovládnout zalesněné výšiny za Machnówkou a Bóbrkou, dobýt Wolu Albinovskou a postoupit dál k městu Dukle, kde před námi vyvstala další překážka, mohutná holá výšina 534 se zalesněnými severními svahy u Palacówky a Frankówky.

Od 12. září útok střídal útok. Dva útoky našeho praporu byly vražednou palbou odraženy. Prapor se musel stáhnout zpět do výchozích postavení. K večeru toho dne náš další, už třetí útok. Došel mi kabel na bubnu. Od velitele roje, mého staršího přítele a kamaráda

Vládi Nového jsem dostal rozkaz vrátit se zpět na SV praporu pro další bubny linky. Šťastně jsem se vrátil, navázal linku a spojení. Ve vzduchu se ozvalo příšerné vytí letící salvy min. Bleskově jsem vskočil do blízkého zákopu. V pravý čas, miny dopadly v bezprostřední blízkostí. Ohlušující výbuchy, sloupy ohně a dýmu bylo poslední, co jsem ještě vnímal

„Konec!“ — pomyslel jsem si dřív, než jsem ztratil vědomí.

Nevím, jak jsem dlouho ležel v bezvědomí, zpola zasypán výbuchem. Naráz jsem ucítil, jak mne někdo tahá za límec ven. Procitl jsem a s hrůzou spatřil nad sebou dva Němce se samopaly v rukou.

„Naši ustoupili!“ — blesklo mi hlavou.

Vytáhli mne ze zákopu. Sotva jsem stál na nohou.

„Los! Los!“ pobízeli mne šťouchanci hlavněmi samopalů do žeber.

Co mi zbývalo. Nebyl jsem schopen se postavit na odpor. Dosud jsem byl ohlušen a šokován výbuchem.

Odvedli mnedo města Dukly. Pro rozvaliny budov a hromady dosud nepohřbených německých padlých, pobitých naší a sovětskou dělostřeleckou palbou nebylo pomalu kudy projít. Museli jsme překračovat a přeskakovat trosky i padlé.

Spolu s několika zajatými sovětskými vojáky mně bez zvláštního výslechu zavřeli do sklepa poblíž pily. Po několika hodinách se dveře sklepa otevřely a dovnitř vpadl další příchozí. Poznal jsem v něm Vlaďu Nového. Ani on jim neunikl. Byl zajat, když byl náš čtvrtý útok odražen. Jako poslední ustupující kryl ústup kamarádů palbou ze samopalu. Střílel až do posledního náboje. Bylo to neveselé shledání, ale ve dvou se to přece jenom líp táhne.

Z Dukly nás eskortovali do provizorního zajateckého tábora v Mezilaborcích, kde bylo mnoho sovětských zajatců. Po šedesátí nás nahnali do dobytčích vagónů a přes Maďarsko odvezli do Užhorodu. O hladu a chladu nám cesta trvala tři týdny. Ubytovali nás v cihelně, kde jsme strávili další dva týdny.

Jednoho dne nás nechali nastoupit do čtyřstupů. Každou druhou řadu nechali vystoupit. Naložili nás do nákladních aut a vezli zpět k Medzilaborcům kopat zákopy. Ubytování pod širým nebem, nepřetržité podzimní deště, zima, vši a hlad. Sovětská letadla bez ohledu na špatné počasí podnikala nepřetržitě nálety. Při jednom náletu jsme využili příležitost, kdy se naše stráže ukryly, a uprchli jsme do lesa.

Večer jsme opatrně vstoupili do jedné chalupy v nejbližší dědině. Tamní lidé se k nám zachovali přátelsky. Poskytli nám jídlo, civilní oděv a radu, kde hledat partyzány. Několik dnů jsme putovali k západu. Dobří slovenští lidé nám poskytovali potravu a informovali nás, kterým dědinám se vyhnout, kde jsou Němci nebo gardisté. Zvlášť ochotně nám poskytovali pomoc Cikáni. Sami pronásledovaní, zřejmě měli s námi, psanci, soucit.

Vstoupili jsme do jedné dědiny poblíž Sabinova. Netušili jsme, že v ní Němci právě provádějí zátah. Vlezli jsme jím přímo do rukou. Zavřeli nás do vězení v Sabinově, kde už byli tři Židé. Příštího dne jsme byli předvedeni k výslechu. Neměli jsme žádné doklady, ani jsme neuměli slovensky. Považovali nás za partyzánské zvědy, což nebezpečně zavánělo hřbitovem. Raději jsme se proto přiznali, že jsme zběhli ze zajateckého tábora.

„Warum utíkat?“ — ptal se německý důstojník.

„Nedalo se to tam už vydržet“... odpověděli jsme po pravdě.

„Šak vy to vydržet bis zum Tode! A nebude vám to ani tak dlouho trvat! Za útěk z Gefangenlager vás zastřelit, rázem tady s těma Saujuden!“... a začal nás kopat.

Spolu s třemi Židy nás nahnali do krytého nákladního auta a odvezli do Prešova, kde nás vysadili. Židy vezli někam dál. Jaká ironie osudu. Prešov byl přece prvním cílem naší armády. Měli jsme zde být už během týdne. Zřejmě jsme byli prvními čs. vojáky, kterým bylo souzeno spatřit Prešov, ale takhle jsme si to věru nepředstavovali, že sem přijdeme jako ubozí, ze všech stran bití zajatci. Naši průvodci ranami nešetřili.

Z Prešova nás vezli vlakovým transportem zajatců do zajateckého tábora, neznámo kam. Toho dne se před námi objevily věže nějakého velikého města. Vláďa Nový poznal siluetu krakovského královského zámku Wawelu. Naše cesta skončila v kárném zajateckém táboře v Lansdorfu nedaleko Opole ve Slezsku. V táboře bylo na 45 000 válečných zajatců: sověti, Poláci z varšavského povstání, Angličané, Francouzi a mezi nimi jsme byli my. Těm posledně jmenovaným se dařilo obstojně. O jejich zásobování potravinami a léky se staral mezinárodní Červený kříž. Se závistí jsme na ně pohlíželi, když na táborovém placu hráli různé sportovní hry, na které jsme při našem „zásobování“ a stravování nemohli ani pomyslet. Ze 100 gramů chleba denně a občas několika brambor nezbujníš. Jaký pak div, že v našem táboře zajatci hromadně umírali. Jak jsem poznal, první obvykle umírali silní kuřáci. Stávali se oběťmi své kuřácké vášně. Za pár sebraných odhozených „vajglů“ byli ochotni dát poslední kus chleba. Viděl jsem několikrát, jak některý ze zajatců vykouřil na jeden „šluk“ půlku cigarety, aniž by vydal navenek sebemenší proužek kouře. Vysílené, vychladlé, nedokrvené plíce jej stačily plně vstřebat. Následkem pak byl obvykle zánět plic a úmrtí...

Přídavek brambor jsme dostali teprv, když jsme museli kolem Opole kopat zákopy. V rozbitých botách mi omrzly nohy a byl jsem poslán do táborové „nemocnice“, Vláďa Nový byl jako strojní zámečník poslán do nějaké továrny dále v Německu.

Začátkem ledna 1945 Němci začali evakuovat zajatecký tábor v Lansdorfu. Po skupinách hnali zajatce pěšky dál na Západ. Ocitnul jsem se ve skupině 1200 sovětských zajatců. Než nás dohnali k Nové Pace, zbylo nás na živu asi 300. Ostatní stráže cestou postřílely. Ty, kteří vysílením padli a nemohli dál, nemilosrdně dobíjeli pažbami pušek. Jeden z pochodů smrti...

K jídlu jsme dostávali několik brambor denně. Několikrát jen nastrouhanou krmnou řepu, politou studenou vodou, což měla být polévka. Přesto jsme jedli, hlad je zlý.

Byl jsem vychrtlý, unavený, hladový, s omrzlýma nohama, ovázanýma pytli. Z hladu mi začaly otékat ruce i nohy, sotva jsem se vlekl. Jak dlouho to ještě mohu vydržet?

Teprve české místopisné názvy na tabulích cestovních ukazatelů ve mně znovu probudily novou naději a touhu po životě. To by v tom musel být čert, aby se mi nepodařilo utéci. Komu by se ve dvaceti chtělo umírat?

Jednoho dne nás na noc zavřeli do stodoly a hlídali. Ráno jsme šli dál. Procházeli jsme úzkou pěšinou. Místo obvyklého šestistupu jsme se roztáhli do dlouhého dvojstupu.

„Teď a nebo nikdy! Zítra už může být pozdě!“. Využil jsem okamžik, kdy mně strážní ztratili z dohledu, a vběhl jsem do nejbližšího dvorku, kde jsem se ukryl pod hromadou klestí. Asi po hodině, kdy transport už zmizel z dohledu, jsem se odvážil zaklepat na dveře chalupy. Moje čeština v ústech otrhaného, zuboženého zajatce ihned otevřela srdce hospodyně. Dala mi kus chleba a zároveň upozornila, že zde ještě není bezpečno. Ač hladov, odešel jsem raději do lesa. Sotva jsem začal jíst, když jsem za sebou uslyšel české „Stůj!“

Nijak zvlášť mně to nepřekvapilo ani nevylekalo, snad proto, že bylo vysloveno česky a docela laskavým hlasem. Ohlédl jsem se, za mnou stál český četník, zřejmě na služební pochůzce.

Když jsem na něho promluvil česky, byl překvapen víc než já. Svěřil jsem se mu se svojí situací. Zvědavě vyslechl zprávu o bojích 1. čs. armádního sboru na Dukle, pak mi řekl:

„Kdyby tě Němci dostali, neříkej jim, že jsi mně o čs. armádě informoval. Nic se neboj, pokusíme se ti pomoci“...

Odvedl mne na četnickou stanici. Četníci se mnou jednali velmi slušně, přátelsky. Záhy přišly jejich manželky. Přinesly mi jídlo, čisté prádlo a oděv. Moje zavšivené cáry spálily v kotli. Vykoupal jsem se, nasytil, oholil a znovu jsem se cítil tak trochu jako člověk.

Poradili se mezi sebou a předali mně do nemocnice v Nové Pace. Němcům musel lékař oznámit, že převzali do léčení jednoho vysíleného zajatce. Stalo se tak 16. ledna 1945, den po útěku z transportu. Pravidelně pak museli hlásit průběh mé nemoci a léčení.

Lékaři si pro mně dovedně vymýšleli nemoci. Podezření ze skvrnitého tyfu, kterého se okupanti tolik báli. Poslali na laboratorní vyšetření do Prahy krev a stolici. Prostě protahovali léčení, jak se jen dalo. Ošetřovatelky o mně pečovaly jako o nějakého vzácného pacienta. Zprvu mně krmili opatrně. Vážil jsem pouhých 44 kg. Později, když jsem zesílil, převedli mne na výživnou dietu a ještě mi přilepšovali. Přilepšovali mi i pacienti, zásobování z domova. Po přestálém utrpení jsem si připadal jako doma na posvícení. Mladý, jinak zdravý organizmus se rychle vzpamatovával. Zahojily se mi i omrzliny na nohou.

Po čtyřech týdnech pobytu v nemocnici jsem se dostal do slušné fyzické kondice. Jednoho dne mne sestry taktně upozornily, zřejmě na pokyn primáře, že mne déle v nemocnici krýt nemohou.

„Dali jsme vás do pořádku. Konec už není daleko. Hodně jste prošel a zkusil. Myslíme, že vám už nemusíme radit...“

Za pomoci jednoho pacienta, starého poctivého komunisty Josefa Šolce, se mi podařilo navázat styky s českými vlastenci mimo nemocnici. Jeho zeť Jaroslav Valeš mi opatřil civilní oblek, neboť ten, v kterém jsem přišel do nemocnice, jsem musel v nemocnici odevzdat. Jedné noci mi přivezl k nemocnici kolo. Dlouhými oklikami jsme projeli z Nové Paky do Dolní Kalné, kde pro mne opatřil úkryt u rolníka Jiřičky.

Nemohl jsem nečinně přihlížet a čekat konec války. V březnu 1945 se mi podařilo navázat styk se sovětskou paradesantní zpravodajskou skupinou „Chan“, které velel kapitán Sovětské armády Frolov. Skupina měla přímé radiové spojení se štábem 1. ukrajinského frontu maršála Koněva. Měla především úkoly zpravodajské: sledovat pohyby a soustřeďování vojsk, především však přípravy na případnou válku chemickou. Sledovali jsme především nádraží, zda někde nejsou cisterny nebo láhve s plyny. Proto také se skupina vyhýbala přímým střetům s Němci.

Spolu s Jiřičkovými chlapci Slavomírem a Zdeňkem jsme pracovali pro skupinu „Chan“ tam, kde se její příslušníci-výsadkaři z jazykových důvodů nemohli uplatnit. Pro jistotu mi čeští vlastenci opatřili falešné osobní doklady.

Činnost skupiny nezůstala před Němci utajena. Zaměřovali si polohy vysílačky svými goniometry. Několikrát se snažili skupinu dopadnout a zneškodnit. Díky spojení s českými četníky, kteří skupinu vždy včas upozornili, akce okupantů šly do prázdna.

Konečně jsme se dočkali příchodu Sovětské armády. Ve dnech 5. až 9. května 1945 jsme se podíleli na odzbrojování Němců v Dolní Kalné a okolí. Všichni jsme si volně vydechli.

Skupina „Chan“ se brzo nato přesunula do Německa. Rozloučil jsem se s nimi i s místními českými přáteli a 20. května jsem se hlásil na čs. vojenském velitelství v Praze. Byl jsem odvelen k bývalému 3. praporu, nyní 3. pěšímu pluku do Kadaně. V Kadaní jsem se setkal s mnoha starými známými, kteří pomalu nemohli uvěřit, že nejsem duch ani zjevení, ale já sám ve vlastní osobě. V září 1944 naši objevili u Zboisk před Duklou několik zohavených, popálených mrtvol našich vojáků, které nebylo možno identifikovat. Měli tu smůlu, že se při průzkumu dostali do zajetí. Kamarádi se tehdy domnívali, že jsem byl spolu s Vlaďou Novým mezi nimi.

Za dva dny po mém příchodu se u útvaru ohlásil Vlaďa Nový. V továrně, kam byl z Lansdorfu nasazen, nezažil tolik hladu, utrpení a strádání jako já. Přesto se vrátil s podlomeným zdravím. Netěšil se dlouho ze života v osvobozené vlasti. Zemřel v roce 1952 v Lipně u Žatce, kde jsme se spolu s dalšími spoluobčany z Volkova po válce usídlili.

Dukla večne živá, sv 3, str. 111. Vydalo Dukelské muzeum ve Svidníku. Košice 1979.

Nad vlastním náhrobkem

Jaroslav Perný a z deníčku Antonína Solara, **7.4.1913 Mirohošť, †červen 1995 Veletice.**

V roce 1965 jsem byl požádán velitelstvím jednoho našeho dělostřeleckého pluku, abych se jako pamětník a průvodce zúčastnil exkurze důstojníků pluku po dukelském bojišti.

S velitelem pluku podplukovníkem Antonínem Kačírkem jsem se znal od roku 1944. Pocházel z Dlouhého Pole u Dubna na Volyni. Sloužil tehdy jako spojař u 2. protitankového dělostřeleckého pluku, jehož jsem byl náčelníkem štábu. Byl to tehdy mladý, prostý vesnický chlapec, svědomitý, příkladný v plnění vojenských a bojových povinností.

Jdeme s exkurzí na kótu 534, kótu smrti, ležící severně od města Dukly. Po dvaceti letech jsou místy ještě znát stopy tehdejších urputných bojů. Čtyřikrát za den kóta vystřídala své držitele. Kolik zuřivých útoků, protiútoků, bojů zblízka, muž proti muži, kolik krve...Zmizely jen řady prostých dřevěných křížů na vojenských hřbitovech. Pozůstatky padlých byly exhumovány a pietně přeneseny na národní hřbitov v Dukelském průsmyku.

„Zde jsem byl raněn,“ ukazuje podplukovník Kačírek na jedno místo.

Vracíme se z Polska k Dukelskému památníku na naši státní hranici. Smekáme před nesmírnou obětí mrtvých i těch, kteří přežili. Kolik z nich zůstalo invalidy. Kolik jich živoří s podlomeným zdravím. Smekáme před obětí, kterou zaplatili za náš dnešní svobodný život...

Čteme dlouhé řady jmen: **„...desátník Antonín Kačírek...“**

Ne, zrak nás nemýlí. Jméno dnešního podplukovníka a velitele pluku. Jak se zde objevilo jméno živého? Či snad byli dva Antonínové Kačírkové?

Podplukovník Kačírek vyprávěl:

„Při odrážení jednoho německého protiútoku jsem byl vážně raněn do boku. Spolu se mnou byl těžce raněn jeden kamarád. Přes vlastní zranění jsem byl schopen pohybu. Provizorně jsem ošetřil vlastní ránu i ránu kamarádovu. Potřeboval rychlé odborné ošetření lékařem, měl-li být zachráněn před vykrvácením. Pokusil jsem se ho odnést z bojiště. Nesl jsem ho ve směru na Helenówku. Sotva jsem se vlekl. Nohy se mi podlamovaly v kolenou. Před očima mi vířila různobarevná kola, hlava se točila závratí. Kamarád sténal: ´Toniku zastřel mě, ať se netrápím! Stejně je se mnou konec! Zachraň se sám!´

Budeš ještě zdráv. Ještě frickům oplatíš! Těšil jsem ho, ač jsem tomu sám už nevěřil.

Kolem nás vybuchovaly miny. Každou chvíli jsem musel s raněným zalehnout a krýt se. Po jednom takovém krytí jsem už neměl sil ho vyzvednout na rameno a nést dál. Buď se zachráníme oba, nebo zde oba zůstaneme.

Svlékl jsem ze sebe kabát, položil na raněného a pomalu, krok za krokem, chvílemi plížením jsem ho táhl z palby. Pot se ze mne jen lil. Dál jsem už nemohl. Oslaben ztrátou krve jsem pozbyl vědomí. Procitl jsem až na sovětské polní ošetřovně.

Naši pak po boji našli kamaráda, který zemřel na mém kabátě. Podle dokladů nalezených v kapse kabátu ho pohřbili jako Antonína Kačírka. Tak to také ohlásili štábu dělostřeleckého pluku, který mne odepsal z evidence jako padlého. Kamarádovy pozůstatky pak také byly pod mým jménem exhumovány a přeneseny na národní hřbitov u Dukelského památníku...“

Tak tomu opravdu bylo. Za tři měsíce se „zmrtvýchvstalý“ Kačírek hlásil u svého pluku. Zúčastnil se historické dělostřelecké přípravy u Jasla a všech dalších bojů pluku. Jeho dobrodružství a útrapy však nekončily.

Začátkem května 1945 jsme na Moravě několika proudy postupovali na Holešov. Nepřítel panicky prchal na západ. Jednoho dne se nám vzdal celý dělostřelecký oddíl 105 mm kanónů. Naše spojovací četa se zde zdržela přebíráním ukořistěné výzbroje a vozidel. Velitelství pluku a pátrači 1. baterie projeli linií fronty a pronikli daleko do německého týlu. Němci je obklíčili a odřízli od naších ostatních sil. Baterie zaujala kruhovou obranu. Palbou z děl a ukořistěných těžkých kulometů odrazila všechny německé útoky a dočkala se příchodu posil. Přešla pak k dalšímu postupu. Spojaři se o tom dověděli v Holešově. Přes zákaz zpravodajského důstojníka pluku kapitána Kazdy se pod velením rotného Prokopa na dvou autech vydali za baterií a velitelstvím pluku. Podcenili bojeschopnost ustupujících Němců. Zapomněli, že dodělávající šelma kouše nejzuřivěji. V zápalu boje a pronásledování ustupujicího nepřítele projeli německou obrannou linií a Němci jim odřízli cestu k ústupu. Přední studebaker zapálili pancerfaustem. Zadní nestačil zabrzdit a vrazil do předního.

Spojaři vyskákali z aut a zalehli v silničním příkopu. Němci pak v příkopu na druhé straně silnice. Došlo k zoufalému boji spojařů proti obkličující přesile. K boji ručními granáty přes silnici. Ústup jim odřízla kulometná palba do zad. Drželi se, dokud jim nedošly ruční granáty a střelivo.

Raněné pak Němci bestiálně dobíjeli krumpáči a lopatami. Několik raněných zajali, uvázali k naším autům a spolu s auty zapálili. Nacisté věděli, že jejich hodiny jsou sečteny, a přece do poslední chvíle sadisticky vraždili. Doufali snad ještě v zázračné zbraně? Nebo zpiti neočekávaným úspěchem znovu v sobě pocítili sílu a slávu dobyvatelů z let 1940-1941?

Naše 1. baterie zpozorovala z dáli boj, nevěděla však, oč jde. Pro jistotu vypálila tím směrem několik ran a přinutila tím útočící Němce zalehnout, což umožnilo několika spojařům uniknout z obklíčení a probit se k našim.

Na bojišti zůstali padlí: rtn. Prokop, čet. Holub, Čapek, Adof, Jirout, Perníček, Varga, Kuriljak, Povoda a řada dalších. Z šestatřiceti příslušníků spojovací čety se zachránilo šest (podle Solarova deníčku jedenáct).

Místní moravští občané pohřbili padlé spojaře na hřbitově v Rymicích. Tamní lékař pořídil zápisy o bestiálním dobíjení a upalování zajatých raněných spojařů. Zápisy, které pak byly našimi zástupci předloženy při norimberském procesu v roce 1946.

Kačírek nebyl mezi padlými. Několik týdnů jsme ho tedy vedli jako nezvěstného. Nečekali jsme však, že se kdy ještě vrátí. Tím větší a milejší bylo naše překvapení, když se opět hlásil u pluku. Od Holešova si odnesl dvojnásobný průstřel hlavy. Z boje ho odtáhl kamarád Slovák. Ustupovali směrem k Holešovu, cestou však odbočili a byli zachráněni sovětskými vojáky, kteří je ošetřili a dopravili do sovětské vojenské nemocnice. Kačírek se zřejmě narodil na šťastné planetě. Žádná ze dvou střel nezasáhla mozek. Zůstaly po nich jen hladké průstřely, které se podařilo sovětským lékařům velmi brzy vyléčit. Dvakrát přežil svou smrt...

Údaje z obou autorských pramenů zpracoval a upravil Václav Širc
Dukla večne živá, str.170. Vydalo Dukelské muzeum ve Svidníku. Košice 1969.

Shledání s mrtvým
**Josef Helebrant, ***30.12.1923 Volkov, † říjen 1993 Lipenec

Bylo to v září 1944 na Dukle, v době bojů před Teodorówkou. Sloužil jsem tehdy jako telefonista u 3. pěšího praporu, můj bratr Jaroslav u smíšeného průzkumného oddílu (SPO).

Naši útokem dobyli nepřátelská postavení na okraji Teodorówky, kde se dobře zakopali a dosažená postavení už trvale udrželi. My spojaři jsme za nimi natáhli telefonní linky.

Před večerem si mne zavolal náčelník štábu praporu podporučík Metoděj Lemák: “Pepíku! Máš bratra u SPO?“

„Ano pane podporučíku,“ odpověděl jsem neklidně, s nejistotou.

„Zde máš jeho doklady! Chceš-li, pojď, ukážu ti jeho hrob.“

Podíval jsem se na bratrovy věci a nevýslovný žal mi sevřel srdce. Nebylo pochyb — bratrova náprsní taška, v ní vojenská legitimace a známá fotografie z mé rodné obce na Volyni a Válečný kříž, kterým byl bratr před několika dny vyznamenán za úspěšný průzkum...

Podporučík Lemák mne zavedl k malému vojenskému hřbitůvku v lese, kde bylo pohřbeno několik naších vojáků, a podle plánku předaného mu pohřební četou ukázal na jeden z hrobů.

Poděkoval jsem mu a dlouho zadržované slzy mi zaplavily oči. Jarda, který s takovým nadšením vstoupil do československé armády bojovat za svobodu staré vlasti, který se tolik těšil na návrat do osvobozené země, nedošel — svou svobodnou vlast nikdy nespatří. Takový je už úděl vojáka...

Zhotovil jsem pevný březový kříž, označil jej tabulkou se jménem a postavil ho na hrobě. Rodičům jsem o tom raději ani nenapsal.

Přišly další krvavé boje. Plnil jsem své úkoly tak, abych pomohl pomstít bratrovu smrt.

Krvavá bitva u Medvedzieho. Miny nám každou chvíli přerušovaly telefonní linku. Odstraňovali jsme v nepřátelské minometné palbě jednu poruchu za druhou, dokud jsem nebyl vážně zraněn střepinami miny, která vybuchla blízko mne.

Kamarádi mě odsunuli na obvaziště, odtud jsem se dostal dál do naší týlové nemocnice a nakonec až do sovětské evakuační vojenské nemocnice na Kavkaze, kde mi sovětští lékaři vrátili zdraví. Vrátil jsem se z Baku po šesti měsících, těsně před koncem války.

Po propuštění z nemocnice jsem dostal krátkou dovolenou. Zajel jsem domů k rodičům. Byli stále ještě zdrceni a hluboce zarmouceni úřední zprávou o Jardově smrtí; došla jim

před Novým rokem 1945. Snažil jsem se jim bolest ulehčit. Nebyli přece postiženi jen oni sami. Z naši obce bylo na dvacet padlých, mezi nimi ženatí otcové rodin, kdežto Jarda byl ještě svobodný. Mně samotnému ovšem bylo při vzpomínce na Jardu všelijak...

Po uplynuti dovolené jsem s československým vojenským transportem z Rovna odjel do Popradu, kde mě přidělili k náhradnímu pluku mezi rekonvalescenty. Tam mne také zastihl konec války.

Přišel červen 1945 a s ním pro nás volyňské Čechy osudové rozhodování, zda zůstat v osvobozené vlasti, pro kterou jsme přinesli tolik obětí, nebo se vrátit na Volyň, která byla třem naším generacím střídavě laskavou matkou v dobách míru i zlou macechou v převratných dobách válečných.

Rozhodl jsem se zůstat v Československu a optovat pro československou státní příslušnost. Byl jsem pak odeslán do Žatce k osídlovací vojenské skupině.

Vystoupil jsem z vlaku na nádraží v Žatci a s vojenskou torbou na zádech a s kufříkem v ruce jsem šel nahoru do města hlásit se na velitelství skupiny „Žatec“. Zašel jsem se podívat na náměstí, kde jsem hledal budovu velitelství.

Najednou jsem zůstal stát jako solný sloup, kufřík mi vypadl z ruky, proti mně kráčel — můj bratr Jarda!

Skutečnost, dvojník, nebo mámení smyslů?

Padli jsme si do náručí. „Kde se tu bereš, Pepo?“ zvolal Jarda. Tedy skutečnost!

„Já se vracím z Kavkazu z nemocnice, ale ty, Jardo? Vždyť jsem ti postavil na hrobě u Teodorówky kříž...“

„Osudný omyl!“ vysvětloval mi pak bratr v hospodě u piva. „V bojích u Teodorówky jsem byl pomocníkem kulometníka Josefa Schovánka. Němci proti nám podnikli protiútok za podpory těžké minometné palby. Němečtí samopalníci pronikli do naší bezprostřední blízkostí. Náš maxim chrlil dávku za dávkou, přibil samopalníky k zemi. Zalehli a zasypali nás hustou, ale nemířenou palbou ze samopalů. Kulky jako rozvztekané vosy nám bzučely nad hlavami. Jiné nárazem do země zvedaly spršky hlíny. Pálili jsme dál, aby se hitlerovští samopalníci nezvedli ze země, to by byla po nás veta.

Náhle maxim umlkl. Zahlédl jsem, jak se Schovánek křečovitě zachvěl a klesl k zemi. Z úst se mu řinula krev. Dostal dávku do prsou.

Je s námi konec! — blesklo mi hlavou. Chopil jsem se samopalu a vystřelil několik krátkých dávek. Zahlédl jsem, jak dva němečtí samopalníci, kteří po odmlčení našeho maxima vyskočili a vrhli se s granáty v rukou vpřed, klesli k zemi dříve, než stačili hodit granáty. V téže chvíli jsem ucítil ostrou bolest v zápěstí, samopal mi vypadl z ruky. To třetí samopalník vypálil po mně dávku z bezprostřední blízkostí a zasáhl...

Tohle je konec — napadlo mě v tu chvíli. Samopalník se však proti mně už neobjevil, ani jeho samopal se víc neozval. Uslyšel jsem pouze jeho výkřik: Mein Gott! Patrně ho zasáhla kulka některého z mých kamarádů.

Využil jsem přechodného uklidnění na mém úseku, ovázal jsem si provizorně ruku a pokusil se poskytnout pomoc Schovánkovi. Byl těžce raněn. Trpěl nesnesitelnou bolestí. Sténal: Sbohem, Jardo! Doraz mě, ať se netrápím! Prosím tě, doraz mě!

Zachráním tě! Budeš žít! — těšil jsem ho, i když jsem viděl, že veškerá lidská pomoc je zde zbytečná. Ošetřil jsem ho, jak jsem nejlíp mohl, a pokusil jsem se ho odnést do blízkého bunkru našeho SV. Jednou rukou to však nešlo, druhou jsem měl ochromenou. Němci znovu zaútočili. Viděl jsem, že je zle. Doběhl jsem v palbě do bunkru a hlásil rotmistrovi

Lošovi, že nepoškozený maxim zůstal bez obsluhy a že u něho leží těžce raněný kulometník Schovánek, kterého jsem nemohl odsunout do bezpečí. Ani jeho, ani maxima.

Rotmistr Loš poslal pro raněného svou spojku Tokarčíka. Ten však byl raněn dříve, než se dostal ke kulometu. Schovánek byl už mrtev, proto se raněný Tokarčík záhy vrátil zpět do bunkru. Odešli jsme spolu na praporní obvaziště, odkud nás po prvním ošetření odsunuli do nemocnice v Poljance.

Naši pod tlakem německé přesily dočasně ustoupili. Když jsem ošetřoval raněného Schovánka, ztratil jsem u něho náprsní tašku s doklady. A když příštího dne pěšáci 3. praporu dobyli novým útokem ztracenou pozici, našli moje doklady vedle mrtvého Schovánka. Aniž pak pátrali dále, pohřbili jej pod mým jménem a doklady předali na štáb praporu. Tak jsem byl prohlášen za mrtvého...

Prošel jsem ještě vyšetřováním. Podezírali mě, že jsem se úmyslně postřelil sám, neboť po mně bylo vystřeleno z bezprostřední blízkostí. Naštěstí jsem měl dokonalé alibi — současně s rukou mi byla prostřelena pažba samopalu. Po vyléčení jsem prodělal chemický výcvik a do konce války jsem pak sloužil u chemické čety. Tak jsem se, jak vidíš, octl dnes zde.“

„Oplakal jsem tě. I rodiče tě doma oplakali, když dostali úřední zprávu o tvé smrti. Dosud tě považují za mrtvého. Proč jsi jim tedy nenapsal, že jsi živ?“ vytkl jsem bratrovi.

Abych ti řekl pravdu. Dověděl jsem se, že jsem byl prohlášen za mrtvého. Když mě tedy doma oplakali a smířili se už s tím, nač mě měli oplakávat podruhé, kdybych přece jen padl? Kde jsem měl záruku, že válku přežiji?“

Dal jsem mu za pravdu. „Měli bychom snad poslat rodičům zprávu o šťastném dnešním shledání.“

„Snad telegram. Dopisem to příliš dlouho trvá. Poštovní spojení s Volyní dosud plně nefunguje,“ řekl mi znalecky bratr.

„Telegram? Je sice nejrychlejší a nejspolehlivější. Myslím však, že bude líp poslat dopis. Maminka má nemocné srdce. Telegram by ji mohl náhlou radostí zabít!“ namítl jsem.

Souhlasil se mnou. Dopis jsme poslali ještě téhož dne.

Podle vyprávění Josefa Helebranta napsal Václav Širc.
Dukla večne živá, str.56.Vydalo Dukelské muzeum ve Svidníku. Košice 1969.

Válka ženistů
Miroslav Novák, *16.8.1921 Hončarka

Činnost ženistů za války je velmi rozmanitá a náročná. Podle běžných představ je to především dřina a zase dřina: stavba mostů pro lehkou i pro tu nejtěžší techniku, stavba cest a jejich údržba, budování velitelských stanovišť a bunkrů nejrůznějšího určení. To vše vyžaduje především vysokou fyzickou zdatnost a sílu, která se pro ženisty stala ve vojenské hantýrce příslovečnou. Na první pohled by to vypadalo, že se ženisté sice nadřou, ale zato jsou poněkud dále od předního okraje fronty.

Není však tomu tak. Ženisté nikdy neschází v sestavě útočících vojsk, ať ve vševojskovém nebo technickém průzkumu. Jedou na útočících tancích, aby při naražení na minové pole vytvářeli před nimi v tomto minovém poli průchody; při přípravě a v průběhu útoku ženisté vytvářejí pro pěchotu průchody v překážkách. Při plnění takových povinností zahynul např. ppor. Vladimír Veselý (*1921 Sviňuchy, † 1.11.44).

Dobrá, řekne si čtenář, ale jak a při čem se odehrává ta válka ženistů obou válčících stran použitá v názvu článku? Vždyť jsem o ní v žádné válečné vzpomínkové literatuře i vyšších velitelů nikdy nic nečetl. Ano, nepíše se o ní, ale byla. Skutečně se srovnával stupeň výcviku, důvtip, rozvaha, znalosti, chladnokrevnost ba i lstivost ženistů. Tyto vlastnosti ženistů obou válčících stran se srovnávaly zejména v oblasti minování a odminování, vytváření nástrah a jejich zneškodňování. Zde platí další úsloví spojené s tímto poněkud nedoceňovaným druhem zbraní: ženista se zmýlí jen jednou. Bránící se straně, Němcům, šlo o to způsobovat maximálně možné ztráty ženijním jednotkám a citelně tak oslabovat útočné možnosti sovětských a československých vojsk, protože při nedostatku ženistů úspěšně útočit nelze. Záměr Němcům nevyšel dík dobré výchozí přípravě a průběžnému zdokonalování ženijních velitelů a jejich podřízených. Bohužel i získávání zkušeností a školení podřízených o nových opatřeních nepřítele se platilo krví. Např. dne 10.12.44 zahynul v Ladomírové ppor. Josef Balák (*1924 Rovno) a s ním dva proškolovaní ženisté a další tři byli těžce raněni.

Bránící se Němci používali, zejména po přechodu čs. státní hranice, různých promyšlených a důvtipných překvapení. Najednou na celém úseku fronty byly nasazeny nové nástrahové rozněcovače, které po vložení do miny byly neodstranitelné. Mezi obětmi tohoto typu neodstranitelných nástrahových rozněcovačů byl také ppor. Josef Červený (*1914 Rovno, † 27.11.44 Velký Staskovec). Zahynulo několik dalších našich ženistů, než byla od zajatého německého ženisty získána informace o systému nových rozněcovačů. Pak se takové miny bezpečně odstraňovaly minovou kotvičkou. Mimochodem, v takových situacích když průzkumníci získají včas „ženistického jazyka“ se zaslouží o zachování životů svých druhů možná víc, než kdyby přivedli nepřátelského důstojníka nebo spojaře, který tím, že víc ví než běžný pěšák, je také velmi žádaným „jazykem“.

Nepřítel měnil i systémy minování. Zřizoval např. klamné „odminované“ úseky — po stranách cesty byly skládky domněle vyjmutých min, dokonce i s typickou tabulkou „Odminováno, miny nejsou“. Ve skutečnosti byl úsek zaminován. V místech, které byly vhodné pro průjezd vozidel a tanků kladl vrstvové miny. V určité hloubce byly položeny na sebe dvě protitankové miny. Na ně byl postaven dřevěný kuláč dlouhý asi 30 cm zasypaný vrstvou hlíny. Na tuto vrstvu byla normálně položena třetí mina. Nezkušený ženista by odstranil jen hořejší třetí minu a zbývající dvě se svými deseti kilogramy výbušniny by bezpečně vyřadily těžké vozidlo nebo tank. Vrstvové miny byly navíc zajištěny proti odstranění.

Nástrahy byly používány v protitankových (PT) a protipěchotních (PP) minách. PT miny byly zajišťovány proti odstranění přes boční nebo dnový doplňkový rozněcovač, který při pokusu minu vyzvednout ji inicioval. Nebo byly dvě i více PT min navzájem propojený tažným drátkem, zakotveným u bočních rozněcovačů. PP miny byly kladeny s nenapnutým nástražným drátem v porostech a ve vysoké trávě. Stačilo o něj nohou zavadit a tím ho napnout, aby miny vybuchly. Proto se při odminování nástražné dráty zpravidla přestřihovaly. Ovšem při nástrahách byl použit takový typ rozněcovače, který používal napnutého drátu a při jeho přestřižení uvedl minu k výbuchu.

K dalším nástrahovým překvapením patřilo použití kombinace PT min s kovovým a PP min s dřevěným nebo plastikovým obalem. Náš ženista s elektromagnetickou minohledačkou, která reaguje pouze na kovové předměty, se měl zaměřil na objevenou kovovou PT minu a při tom našlápnout na PP minu.

Zvlášť zákeřné byly nástrahy PP min zřizované v předpokládaných ubytovacích prostorech a v hospodářských budovách, které ustupující Němci opustili. Velmi důkladné a záludné byly nástrahy v obcích a prostorách, které Němci dlouho bránili a měli tudíž čas na „propracování“ nástrah. Zaminované byly kliky u dveří místností, postele, hrnek na vodu stojící u naplněného vědra s pitnou vodou, sekera ležící na špalku, plotna s hraničkou dříví na ohništi a s pootevřenými dvířky, zavěšený plášť na věšáku nebo jiný kus oděvu, přístupy k oknům domů, opuštěné automobily a spousta dalších míst a předmětů. Takové nástrahy byly vypočítány na zranění co největšího počtu vojáků všech druhů zbraní, avšak při jejich odstraňování trpěli především ženisté.

Těžký a nebezpečný byl ten ženistický chlebíček. Když válka skončila a vojáci šli domu, ženisté dlouhé měsíce, ba i roky odstraňovali minová pole a munici a zachraňovali tak životy svých spoluobčanů a při tom rizkovali životy své. Tak např. zahynul ppor. Václav Linha (* v Malované, † 1946 obec Dargov na východním Slovensku).

Je nemožné určit, která z válčících stran ve válce ženistů zvítězila. Pokud jde o ženisty 1. čs. armádního sboru v SSSR lze konstatovat, že záměr Němců způsobit čs. ženistům citelné ztráty se nesplnil. Zásluhu na tom měla vysoká odborná příprava velitelů, poddůstojníků a vojáků, příslušníků ženijních praporů brigád a sboru. Příprava ženijních poddůstojníků s důrazem na práci s výbušninami, s vytvářením a zneškodňováním nástrah byla především prováděna ve třetí a čtvrté ženijní sborové poddůstojnické škole, které velel, a to je málo známo, volyňský Čech.

Litoměřice v květnu 1998

Kanadský žert

Jaroslav Perný, * 12.2.1906 Kvasilov, † březen 1994 Liběšice

Po ukončení bojů v Dukelském průsmyku jsme dorazili k řece Ondavě. Náš 2. dělostřelecký protitankový pluk zaujal nová palebná postavení. Štáb pluku a jeho týlové útvary jsem ubytoval v Ladomirové.

Proti dosavadnímu ubytování v karpatských lesích a rozstřílených chudičkých horských vesničkách to byl úplný luxus být opět pod střechou, moci si v místnosti zatopit, vyprat a usušit prádlo. Po dlouhé době se napít trochu mléka...

Naše radost netrvala dlouho. Do Ladomirové přijelo velitelství dělostřelectva 1. brigády. Velitel brigádního dělostřelectva major Otokar Rytíř mi dal jednoduše rozkaz uvolnit obsazené domy pro velitelství dělostřelectva a přestěhovat se do sousední vesnice Vagrinec.

Na moje námitky, že Vagrinec je plně obsazen sovětskými jednotkami a 1. dělostřeleckým plukem štábního kapitána Josefa Rady, odpověděl, že nám štábní kapitán Rada uvolní dva domy. Příliš jsem tomu nevěřil. Ale jakáž pomoc. Rozkaz je rozkaz.

Uvolnili jsme pro velitelství dělostřelectva brigády dosud obsazené domy a přesunuli se do Vagrince, malé vesničky ležící v hlubokém údolí poblíž lesa.

Velitelství 1. dělostřeleckého pluku jsem našel ubytované na faře. Na mou žádost o ubytování velitelství a týlu našeho pluku mi nějaký poručík jménem štábního kapitána Rady jednoduše odpověděl: „Nemáme! Nedáme!“

Na dotaz, kam se tedy máme podít, mi „moudře“ poradil: „Vykopejte si u lesa zemljanky!“

Začali jsme v rokli u lesa kopat zemljanky. Šlo to v kamenité půdě velmi těžce, pomalu. Do večera jsme s nimi zdaleka nebyli hotovi. Noc jsme strávili ve stanech a u ohňů pod širákem. V tomto ročním období žádná slast. Déšť se sněhem, zima...

Na kost promrzlý jsem přišel na šibeniční nápad: „To by v tom musel být čert, aby nám Rada ubytování nedal!“

V té době byla u nás v kursu takzvaná kočující děla, abychom nepříteli vsugerovali, že zde máme děl daleko víc, než jich ve skutečnosti bylo. Proč bychom kočující děla nevyužili pro získání střechy nad hlavou? Ptáte se jak?

Ráno jsem dal rozkaz postavit jedno dělo nedaleko za farou. Odtud jsme zahájili intenzívní rušivou palbu na nepřátelská postavení. Němci si to nenechali dlouho líbit. Ihned naši palbu opětovali. Kostelní věž jim sloužila jako orientační bod. Jejich granáty začaly dopadat kolem fary. Nám to nikterak nevadilo a to jsem právě chtěl. Pálili jsme vesele dál.

Odpoledne v mé zemljance zabzučel polní telefon. Zvedl jsem sluchátko.

„Jak dlouho budete z toho pitomého děla střílet?“ ozval se mi ve sluchátku hlas štábního kapitána Rady.

„Dokud to bude situace vyžadovat“, odpověděl jsem.

„Ty liško podšitá, kolik domů potřebuješ?“ ptal se štábní kapitán Rada.

„Dva.“

„Budeš je mít. Dělo si ihned odstěhuj dřív, než nám frickové rozstřílejí faru! Jsme rádi pod střechou.“

„Uhodl jsi! My taky!“

Večer jsme už strávili pod střechou.

Dukla večne živá, str.163. Vydalo Dukelské muzeum ve Svidníku. Košice 1969.

D.

Oběti perzekucí a válečných událostí

D 1. Oběti německé nacistické perzekuce

*Brutalita, s jakou se snažil **německý nacistický režim** udržet v poslušnosti pokořené národy Evropy, bezohlednost, s jakou vyhlazoval celé obrovské skupiny obyvatel, jsou neuvěřitelné a tato bezohlednost byla mnohokrát doložena a dnes je dostatečně známa.*

Na Východě, tj. i na Volyni byly nacistické metody daleko hrubší než v západní Evropě včetně Protektorátu, kde byl mohutný gestapácký vyhledávací a vyšetřovací aparát, který prováděl přece jen jakousi selekci mezi nevinnými a vinnými, případně
s následným jednáním před „lidovými“ soudy.

Tuto justiční zástěrku na Východě nacisté nepotřebovali. Kolektivní tresty za viny zdánlivé nebo využité jako záminka byly pro ně samozřejmostí. Nejlépe to demonstruje skutečnost, že ve vlastním týlu, stovky kilometrů za frontou používali proti bezbranným obcím letadla s bombami a kulomety a celé útvary speciálně pro tento účel vyškolených, motorizovaných vrahů.

Kromě toho vraždili naprosto bez jakékoliv záminky a příčiny. Očití svědkové viděli, jak projíždějící auto s vojáky Wehrmachtu zastavilo a z něj byl výstřelem z pušky zabit muž, který právě vytahoval rumpálem okov vody ze studny a auto jelo pak dál, aniž by kdokoliv jakkoliv reagoval. Podobných případů bylo mnoho a jsou o to otřesnější, že vrahové jednali z vlastní vůle, a nikoliv na rozkaz jako při organizovaných vyhlazovacích akcích, a to právě dokazuje jejich nacizmem umocněnou zpupnost. Na druhé straně jsou známy i případy, kdy příslušníci vyvražďovacích oddílů riskovali vlastní život, aby zachránili nevinné lidi, určené státní nacistickou mašinérií k smrti. Nepřestali být lidmi!

*V připojeném seznamu jsou uvedena jména **466** volyňských Čechů, zjištěná z oficiálních i neoficiálních pramenů, kteří byli zavražděni nacistickými represivními orgány (Český Malín, Michna-Sergejevka, Svatá) a vojáky Wehrmachtu.*

Seznam zachráněných a zavražděných v Českém Malíně dne 13.7.1943

Seznam byl sestaven s použitím:

A) In.: Martinovský, J. A., Širc V.: ***Kronika Českého Malína***.1984.
Vydavatel a místo vydání nejsou uvedeny.

B) ***Věrná stráž***, časopis Svazu Čechů z Volyně. Žatec 1946 až 1953.
Ze dne 10.června 1948, str.7 a 8.

C) ***Seznam obětí hrozné tragedie Českého Malína dne 13.7.1943***. Tento seznam pozůstalí uložili ve schránce, která byla nalezena při kopání základů pro náhrobní památník obětem nacistické zvůle, který postavilo Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel v r. 1998. Autor děkuje nálezci v Malíně za poskytnutí kopie seznamu.*)

Při porovnávání uvedených pramenů byly zjištěny rozdíly, které na žádost autora vyjasnili Vladimír Šotola (*1928) a Josef Kechrt (*1922) bytem v Novém Malíně. Tato upřesnění jsou ve sloupci **Pozn**. označeny +.

Rodina MUDr. Grosse, která byla také zavražděna, není v citovaných seznamech uvedena, ale údaje o ní poskytl zachráněný Josef Řepík (*1934) bytem v Praze.

Češi z jiných obcí, kteří v den tragédie byli v Českém Malíně na návštěvě a zahynuli, jsou uvedeni v celkovém seznamu obětí německé nacistické perzekuce.

) Prof. V. Dufek a M. Pánková se odevzdaného originálu zmocnili, několik let odmítali autorům zapůjčit kopii a při jeho uložení do Volyňské sbírky Národního muzea v roce 2001 si v darovací listině prof. V. Dufek vymínil, že správce Volyňské sbírky dr. Stanislav Slavík tuto listinu autorům ani neukáže, což St. Slavík dodržel a pisateli potvrdil.

.

Čís. pop	Poř č.	Příjmení a jméno	Místo v rodině	Věk	Zaměst-nání	Kde zahynul	Pozn
1	2	3	4	5	6	7	8
	1	**Anděl** Vladimír	otec			zahynul	+
	2	Andělová Helena	matka			zahynula	+
	3	Andělová Nina.	dcera			zahynula	+
	1	**Bešta** Josef	otec	40	rolník	UM cerkev	
94	2	Beštová Anna.	matka	36	hospodyně	UM cerkev	
	3	Bešta Josef	syn	16	-	zachránil se	
	1	**Bešta** Viktor	otec	38	rolník	zachránil se	
88	2	Beštová Marie	matka	32	hospodyně	ČM	
	3	Bešta Slávek	syn	11	-	ČM	
	4	Bešta Václav.	syn	5	-	ČM	
	1	**Bešta** Jaroslav	otec	36	rolník	zachránil se	
	2	Beštová Emilie	matka	30	hospodyně	ČM stodola	
43	3	Bešta Vladimír	syn	8	-	ČM stodola	
	4	Beštová Helena.	dcera	4	-	ČM stodola	
	5	Beštová Helena	babička	65	-	zachránila se	
	1	**Bešta** Josef	otec	55	rolník	UM v žitě	
	2	Beštová Věra	matka	50	hospodyně	UM v žitě	
	3	Beštová Antonie	dcera	20	-	zachránila se	
87	4	Beštová Marie	dcera	16	-	UM	

	5	Beštová Emilie	dcera	14	-	UM	
	6	Todorovičová Marie	teta	50	-	zachránila se	
	1	**Cimala** Jindřich	otec	29	učitel	zachránil se	
38	2	Cimalová Marie	matka	20	hospodyně	ČM stodola	
	3	Cimala Jindřich.	syn	1	-	ČM stodola	
	1	**Činka** František		62		UM škola	
	2	Činková Kateřina.		54		není známo	
2	3	Činka Josef	syn	24	-	zachránil se	
	4	Činka Antonín	syn	22	-	zachránil se	
	1	**Činka** Václav, s. Václ.	otec	58	rolník	UM škola	
11	2	Činková Anna	matka	55	hospodyně	není známo	
	3	Činková Emilie	dcera	18	-	zachránila se	
	1	**Činka** Bedřich	otec	56	rolník	UM škola	
38	2	Činková Marie	matka	51	hospodyně	UM škola	
	3	Činka Slávek	syn	19	rolník	zachránil se	
	4	Čech Vladimír	synovec.	20	rolník	UM v žitě	
	1	**Činka** Jan	otec	46	rolník	zachránil se	
54	2	Činková Marie	matka	38	hospodyně	UM stodola	
	3	Činka Viktor	syn	18	-	zachránil se	
	4	Činka Václav	syn	18	-	UM stodola	
	1	**Činka** Václav syn Jos.	otec	44	rolník	UM v žitě	
	2	Činková Anna	matka	45	hospodyně	není známo	
4	3	Činková Evženie		20		ve stodole Dobrých	
	4	Činková Anna		18			
	5	Činková Marie.		16			
	1	**Činka** Vladimír	otec	46	švec	UM škola	
43	2	Činková Marie	matka	36	hospodyně	ČM	
	3	Činková Antonie	dcera	18	-	ČM	
	4	Činková Emilie.	dcera	12	-	ČM	
	1	**Dědek** Jeroným	otec	32	krejčí	zachránil se	
34	2	Dědková Anna	matka	30	hospodyně	ČM stodola	
	3	Dědek Jaroslav	syn	11	-	ČM stodola	
	4	Dědková Barbora	babička	62	-	ČM stodola	
35	1	**Dědek** Alexandr.		52	řezník	ČM stodola	
	1	**Dobrý** Josef	otec	60	rolník	UM v žitě	
13	2	Dobrá Anna	dcera	20	-	ČM stodola	
	3	Dobrá Věra.	dcera	18	-	ČM stodola	
	4	Činková Anna	babička	72	hospodyně	ČM stodola	
	1	**Drbohlav** Josef	otec	58	rolník	zachránil se	
	2	Drbohlavová Anna	matka	54	hospodyně	zachránila se	
	3	Drbohlav Josef	syn	18	rolník	zachránil se	
	4	Drbohlav Antonín	syn	16	-	zachránil se	
	5	Drbohlavová Anna	dcera	14	-	zachránila se	
	1	**Drbohlav** Vincenc	otec	46	rolník	UM cerkev	
64	2	Drbohlavová Kristina	matka	46	hospodyně	ČM u chátě	
	3	Drbohlav Vladimír.	syn	20	-	UM škola	
	4	Drbohlav Jaroslav	syn	15	-	zachránil se	
80	1	**Flanderka** Václav	dědeček	73	-	ČM	

	2	Flanderková Anna.	babička	69	-	ČM	
	1	**Frančík** Václav	otec			zahynul	+
	2	Frančíková Marie	matka			zahynula	+
	3	Frančíková Pavla	dcera			zahynula	+
	4	Frančíková Helena.	dcera			zahynula	+
	1	**Fric** Josef	otec	37	rolník	UM	
	2	Fricová Anna	matka	28	hospodyně	zachránila se	
70	3	Fricová Marie	dcera	6	ě	ČM	
	4	Fric Vladimír.	syn	5	-	ČM	
	5	Fric Václav	dědeček	72	-	ČM	
	6	Fricová Anna.	babička	69	-	ČM	
	1	**Gižický** Evžen	otec	21	krejčí	UM cerkev	
83	2	Gižická Anna	matka	19	hospodyně	ČM	
	3	Gižická Halina.	dcera	3	-	ČM	
	1	**MUDr. Gross** Otto, uprchlíci z ČSR	otec		lékař	ČM	
	2	MUDr.Grossová	matka		lékařka	ČM	
	3	Grossová Ingrid	dcera	20	-	ČM	
	4	Gross Otto	syn	18	-	ČM	
	1	**Helix** Vladimír	otec	44	švec	ČM	
24	2	Helixová Věra	matka	43	hospodyně	ČM	
	3	Helix Josef.	syn	19	švec	UM cerkev	
	4	Helix Vladimír	syn	17	švec	zachránil se	
	1	**Holomiček** Václav	otec	36	rolník	zachránil se	
1	2	Holomičková Marie	matka	30	hospodyně	UM stodola	
	3	Holomičková Anna.	dcera	8		UM stodola	
12	1	**Holomiček** Cyril	dědeček	66	rolník	UM v žitě	
	2	Holomičková Afanasie	babička	64	hospodyně	není známo	
	1	**Holomičková** Marie	babička	56	-	ČM stodola	
	2	Holomiček Viktor	otec	30	rolník	zachránil se	
9	3	Holomičková Libuše	matka	23	hospodyně	ČM stodola	
	4	Holomičková Jiřina	dcera	4	-	ČM stodola	
	5	Holomičková Marie.	dcera	2	-	ČM stodola	
	1	**Holomiček** Václav	vdovec	64	trhlář	UM	
76	2	Kechrtová Olga	schovanka	26	hospodyně	UM	
	3	Kechrtová Anna	babička	58	-	ČM	
	1	**Hora** Vladimír	otec	26	rolník	UM cerkev	
69	2	Horová Ludmila	matka	22	hospodyně	ČM	
	3	Horová Anna.	babička	66	-	ČM	
	1	**Houda** Vladimír	otec	26	truhlář	UM cerkev	
49	2	Houdová Xenie	matka	24	hospodyně	UM stodola	
	3	Houdová Emilie.	dcera	6	-	UM stodola	
	1	**Chlouba** Václav	otec	54	rolník	UM škola	
30	2	Chloubová Justina	matka	52	hospodyně	ČM	
	3	Chlouba Vladimír	syn	28	rolník	UM škola	
	1	**Jon** Jiří	otec	49	rolník	UM	
67	2	Jonová Anna.	matka	46	hospodyně	UM	
	3	Žižka Václav	švagr	22	rolník	UM	

22	1	**Kapusťák** Štěpán	otec	50	řezník	UM škola	
	2	Kapusťáková Anna.	matka	45	hospodyně	chlév Dobrých	
59	1	**Kechrt** Josef	otec	23	kovář	UM cerkev	
	2	Kechrtová Irena	matka	20	hospodyně	není známo	
	3	Kechrt Václav	syn		-	UM cerkev	
	4	Kechrtová Anna.		52	-	ČM stodola	
45	1	**Kechrt** Antonín	otec	56	kovář	UM v žitě	
	2	Kechrtová Anna.		51	hospodyně	ČM stodola	
	3	Kechrt Josef	syn	20	-	zachránil se	
	4	Kechrtová Antonie	dcera	18	-	zachránila se	
40	1	**Kopecký** Josef	otec	46	rolník	UM cerkev	
	2	Kopecká Anna	matka	49	hospodyně	není známo	
	3	Kopecký Antonín	syn	21	krejčí	není známo	
	4	Kopecký Vladimír	syn	20	rolník	zachránil se	
	5	Kopecký Josef	syn	18	krejčí	zachránil se	
	6	Kopecká Antonie	dcera	16	-	není známo	
	7	Kopecká Emilie	dcera	10	-	není známo	
	8	Kopecká Libuše.	dcera	10	-	není známo	
31	1	**Krámský** Josef	otec	30	rolník	zachránil se	
	2	Krámská Helena	matka	23	hospodyně	UM stodola	
	3	Krámský Václav	syn	6	-	UM stodola	
	4	Krámský Vladimír.	syn	1/2	-	UM stodola	
	1	**Krámský** Antonín	otec	45	rolník	UM škola	
	2	Krámská Antonína	matka	40	hospodyně	UM	
	3	Krámská Helena	dcera	18	-	UM	
	4	Krámský Václav	syn	16	-	UM	
	5	Krámská Emilie	dcera	4	-	UM	
65	1	**Krámský** Josef	dědeček	60	-	UM cerkev	
	2	Krámská Růžena.	babička	58	-	ČM stodola	
28	1	**Krob** Václav	otec	42	rolník	UM škola	
	2	Krobová Ludmila	matka	39	hospodyně	ČM chlév Dobrých	
	3	Krobová Helena	dcera	12	-		
	4	Krobová Anna	dcera	14	-		
	5	Krobová Liduška	dcera	2	-		
	6	Krobová Anna.	babička	68	-		
10	1	**Kubíček** Josef	dědeček	62	-	UM stodola	
	2	Kubíčková Anna.	babička	60	-	není známo	
	3	**Senčuk** Lazar	otec	30	rolník	UM cerkev	
	4	Senčuková Marie	matka	28	hospodyně	není známo	
	5	Senčuk Kazimír	syn	5	-	není známo	
46	1	**Kubíček** Václav	otec	29	rolník	zachránil se	
	2	Kubíčková Libuše	matka	28	hospodyně	ČM chlév Dobrých	
	3	Kubíček Václav	syn	8	-		
	4	Kubíček Miroslav	syn	6	-		
	5	Kubíček Alexandr	dědeček	56	-	UM škola	
	6	Kubíčková Božena.	babička	55	-	ČM	
	1	**Kupcevič** Filip	otec	43	mlynář	UM cerkev	

57	2	Kupcevičová Antonie	matka	39	hospodyně	UM	
	3	Kupcevič Igor	syn	8	-	UM	
	1	**Kutnar** Václav	otec	52	rolník	UM škola	
25	2	Kutnarová Anežka.	matka	46	hospodyně	ČM stodola	
	3	Kutnar Vladimír	syn	15	-	zachránil se	
	1	**Kynšt** Vladimír	otec	44	rolník	UM škola	
	2	Kynštová Zděna	matka	42	hospodyně	ČM	
63	3	Kynšt Josef	syn	18	kovář	UM	
	4	Kynšt Boris	syn	16	-	zachránil se	
	5	Kynštová Emilie.	dcera	6	-	ČM	
	1	**Kynšt** Václav	otec	51	rolník	zachránil se	
75	2	Kynštová Marie	matka	50	hospodyně	UM	
	3	Kynšt Vladimír	syn	20	-	zachránil se	
	4	Kynšt Josef.	syn	18	-	UM	
	1	**Maděra** Josef	dědeček	60	kovář	UM v žitě	
	2	Maděrová Anastazie	babička	56	-	ČM	
77	3	Maděra Vladimír	otec	34	zámečník	zachránil se	
	4	Maděrová Olga	matka	30	hospodyně	ČM	
	5	Maděrová Helena.	dcera	6	-	ČM	
	1	**Maděra** Vladimír	otec	49	rolník	UM v žitě	
78	2	Maděrová Marie	matka	45	hospodyně	UM	
	3	Maděrová Anastazie	dcera	19	-	UM	
	4	Maděra Vladimír.	syn	16	-	UM	
	1	**Martinovský** Josef	otec	42	-	zachránil se	
92	2	Martinovská Marie	matka	36	hospodyně	UM stodola	
	3	Martinovský Alexandr	syn	16	-	zachránil se	
	4	Martinovská Alice.	dcera	14	-	UM stodola	
	1	**Mendlík** Václav	dědeček	75	rolník	ČM stodola	
26	2	Mendlíková Marie	babička	74	hospodyně	ČM stodola	
	3	Mendlík Václav.	synovec	33	rolník	UM u školy	
	1	**Mendlík** Viktor	otec	30	rolník	UM škola	
	2	Mendlíková Marie	matka	26	hospodyně	ČM stodola	
51	3	Mendlíková Vlasta.	dcera	5	-	ČM stodola	
	4	Mendlíková Jiřina	dcera	2	-	ČM stodola	
	5	Mendlíková Marie	babička	67	-	zachránila se	
	1	**Mendlík** Vladimír	otec	43	veterinář	zachránil se	
55	2	Mendlíková Julie	matka	36	hospodyně	UM	
	3	Mendlíková Julie	dcera		-	zahynula	+
	4	Mendlíková Libuše.	dcera	17	-	ČM stodola	
	1	**Mendlík** Vladimír	otec	40	rolník	zachránil se	
	2	Mendliková Ludmila	matka	34	hospodyně	ČM	
	3	Mendlíková Anna	dcera	12	-	ČM	
81	4	Mendlík Vladimír	syn	10	-	ČM	
	5	Mendlík Václav	syn	4	-	ČM	
	6	Mendlík Boris	syn	2	-	ČM	
	7	Mendlík Leoš.	syn	1	-	ČM	
	1	**Mendlík** Josef	otec	46	rolník	UM v žitě	
52	2	Mendlíková Anna	matka	40	hospodyně	ČM stodola	

	3	Mendlík Josef.	syn	14	-	ČM stodola	
68	1	**Mendlík** Václav	bratři	40	kovář	UM cerkev	
	2	Mendlík Viktor		26	rolník	UM cerkev	
	3	Mendlík Boris		24	rolník	UM cerkev	
	4	Mendlíková Emilie.		22	hospodyně	UM cerkev	
13	1	**Minařík** Josef	otec	34	rolník	zachránil se	
	2	Minaříková Marie	matka	28	hospodyně	UM stodola	
	3	Minaříková Helena	dcera	8	-	UM stodola	
	4	Minařík Vladimír.	syn	6	-	UM stodola	
	5	Holomiček Emil	dědeček	66	-	UM škola	
	6	Holomičková Justina	babička	62	-	UM stodola	
16	1	**Minařík** Leon	otec	38	rolník	zachránil se	
	2	Minaříková Marie	matka	35	hospodyně	zachránila se	
	3	Minaříková Antonie	dcera	12	-	ČM stodola	
	4	Minaříková Emilie	syn	8	-	ČM stodola	
	5	Minaříková Marie	babička	54	-	ČM stodola	
17	1	**Minařík** Josef	otec	40	rolník	UM v žitě	
	2	Minaříková Marie	matka	38	hospodyně	UM stodola	
	3	Minaříková Eliška	dcera	13	-	UM stodola	
	4	Minaříková Vlasta	dcera	11	-	UM stodola	
	5	Minaříková Antonie.	babička	64	-	UM stodola	
72	1	**Minařík** Josef	otec	28	rolník	UM v žitě	
	2	Minaříková Emilie	matka	24	hospodyně	ČM	
	3	Minaříková Antonie.	dcera	4	-	ČM	
	4	Minaříková Emilie	dcera	2	-	ČM	
	5	Minaříková Anna	babička	56	-	ČM	
18	1	**Minařík** Alois	dědeček	76	-	ČM stodola	
	2	Minaříková Anastazie.	babička	72	-	ČM stodola	
18	1	**Minařík** Václav	otec	42	rolník	UM škola	
	2	Minaříková Anežka	matka	42	hospodyně	UM stodola	
	3	Minaříková Emilie	dcera	14	-	UM stodola	
	4	Minařík Vladimír	syn	12	-	UM stodola	
	5	Minaříková Vlasta	dcera	10	-	UM stodola	
	6	Minaříková Antonie.	dcera	8	-	UM stodola	
11	1	**Místek** Vladimír	otec	32	rolník	UM cerkev	
	2	Místková Valentina	matka	24	hospodyně	není známo	
	3	Místek Roman	syn	10	-	není známo	
	4	Místek Evžen.	syn	8	-	ČM doma	
36	1	**Myšák** Josef	otec	29	rolník	zachránil se	
	2	Myšáková Helena	matka	30	hospodyně	ČM stodola	
	3	Myšáková Larisa	dcera	4	-	ČM stodola	
	4	Myšáková Jiřina	dcera	1	-	ČM stodola	
	5	Kucharcová Alexandra.	teta	28	-	ČM stodola	
21	1	**Myšák** Viktor	otec	40	rolník	UM v žitě	
	2	Myšáková Emilie	matka	38	hospodyně	ČM stodola	
	3	Myšák Josef	syn	12	-	ČM stodola	
	4	Myšáková Lila	dcera	10	-	ČM stodola	
	5	Myšák Josef	dědeček	66	-	u Minaříků	

	6	Myšáková Anastazie.	babička	60	-	na dvoře	
	1	**Myšáková Marie**	matka	24	hospodyně	zachránila se	
71	2	Myšák Jaroslav.	syn	5	-	ČM	
	3	**Myšáková** Žofie	babička	56	-	ČM	
8	1	**Najmanová** Emilie	matka	33	hospodyně	není známo	
	2	Najman Josef.	syn	12	-	není známo	
	1	**Novák** Mikuláš	otec	41	rolník	UM škola	
15	2	Nováková Anna	matka	42	hospodyně	ČM stodola	
	3	Nováková Antonie	dcera	17	-	ČM stodola	
	4	Nováková Emilie	dcera	15	-	ČM stodola	
	5	Nováková Libuše.	dcera		-	zahynula	+
	1	**Novák** Josef	otec	52	rolník	UM škola	
	2	Nováková Justina	matka	49	hospodyně	není známo	
31	3	Nováková Marie	dcera	23	-	není známo	
	4	Novák Josef.	syn	20	-	není známo	
31	1	**Novák** Boris	dědeček	52	-	UM škola	
	2	Nováková Marie.	babička	53	-	není známo	
	1	**Okrouhlický** Vladimír	otec	38	švec	UM	
	2	Okrouhlická Marie	matka	28	hospodyně	UM chlév	
49	3	Okrouhlický Josef	syn	11	-	UM chlév	
	4	Okrouhlická Helena	dcera	7	-	UM chlév	
	5	Okrouhlická Marie.	babička	66	-	ČM stodola	
	1	**Omelčuk** Afanasij	otec	62	felčar	UM cerkev	
93	2	Omelčuková Helena.	matka	42	hospodyně	není známo	
	3	Omelčuk Anatolij	syn	16	-	není známo	
	1	**Partová** Anna	babička	80	-	ČM stodola	
41	2	Part Josef	otec	48	rolník	16.4.43 zastř. partyzány	
	3	Partová Anna	matka	47	hospodyně	ČM stodola	
	4	Partová Eliška.	dcera	13	-	ČM stodola	
	1	**Pelíšková** Evženie	matka	24	hospodyně	UM chlév	
47	2	Pelíšek Antonín	syn	2	-	UM chlév	
	3	Pelíšková Anna.	babička	65	-	ČM	
	1	**Pelíšek** Josef	otec	34	truhlář	UM škola	
	2	Pelíšková Naďa	matka	28	hospodyně	UM stodola	
48	3	Pelíšková Nina st.				zahynula	+
	4	Pelíšková Nina ml.	dcera	8	-	UM stodola	
	5	Pelíšková Vlasta.	dcera	5	-	UM stodola	
	1	**Pelíšek** Vladimír	otec	41	zámečník	UM	
	2	Pelíšková Nataša	matka	31	hospodyně	ČM	
82	3	Pelíšková Emilie	dcera	9	-	zachránila se	
	4	Pelíšek Vladimír	syn	5	-	ČM	
	5	Pelíšek Rostislav.	syn	3	-	ČM	
	1	**Pospíšilová** Anna	matka	40	hospodyně	zachránila se	
96	2	Pospíšil Josef	syn	14	-	zachránil se	
	3	Pospíšil Rostislav	syn	7	-	ČM	
	4	Pospíšil Mstislav	syn	6	-	zachránil se	
	1	**Pospíšil** Václav	otec	38	rolník	UM škola	
	2	Pospíšilová Anna	matka	32	hospodyně	zachránila se	

73	3	Pospíšilová Nina	dcera	8	-	zachránila se	
	4	Pospíšil Vladimír	syn	6	-	ČM	
	5	Folkman Josef	dědeček	68	-	ČM	
74	1	**Pospíšil** Bohuslav	otec	36	krejčí	UM v žitě	
	2	Pospíšilová Anastazie	matka	28	hospodyně	ČM	
	3	Pospíšil Vladimír	syn	10	-	ČM	
	4	Pospíšilová Alice	dcera	9	-	ČM	
	5	Stuchlá Anna	babička	54	-	ČM	
85	1	**Přibyl** Josef	otec	58	rolník	UM v žitě	
	2	Přibylová Alexandra	matka	48	hospodyně	ČM	
	3	Přibylová Anna.	dcera	20	-	ČM	
8	1	**Re** Jan	otec	36	švec	UM škola	
	2	Reová Anastazie	matka	32	hospodyně	UM chlév	
	3	Re Vratislav	syn	10	-	UM chlév	
	4	Reová Vlasta.	dcera	4	-	UM chlév	
56	1	**Re** Vincenc	otec	56	rolník	UM	
	2	Reová Emilie	matka	54	hospodyně	UM	
	3	Reová Libuše.	dcera	20	-	UM stodola	
	4	Re Leon	syn	17	-	zachránil se	
61	1	**Re** Vladimír	otec	48	krejčí	UM	
	2	Reová Marie	matka	42	hospodyně	ČM	
	3	Re Josef	syn	22	krejčí	UM	
	4	Reová Anna	dcera	18	-	ČM	
	5	Re Vladimír.	syn	18	-	UM	
39	1	**Re** Vladimír	otec	44	zedník	UM škola	
	2	Reová Marie	matka	37	hospodyně	chlév a	
	3	Re Václav	syn	14	-	sklep	
	4	Re Evžen.	syn	4	-	u Dobrých	
60	1	**Re** Josef	otec	28	rolník	zachránil se	
	2	Reová Antonie	matka	24	hospodyně	ČM stodola	
	3	Re Václav	syn	4		ČM stodola	
58	1	**Rezek** Václav	otec	46	rolník	UM škola	
	2	Rezková Anastazie	matka	40	hospodyně	sklep	
	3	Rezková Emilie	dcera	20	-	u	
	4	Rezková Rajsa.	dcera	14	-	Dobrých	
57	1	**Rezková** Albína	babička	70	-	zachránila se	
	2	Rezková Marie	dcera	52	hospodyně	UM	
	3	Rezková Anežka	dcera	46	švadlena	stodola	
	4	Rezková Zdeňka	dcera	42	-		
	5	Rezková Anastazie	dcera	36	-		
	6	Minaříková Marie.	vnučka	19	švadlena		
29	1	**Řepík** Vladimír	otec	30	rolník	zachránil se	
	2	Řepíková Žofie	matka	27		u Dobrých	
	3	Řepíková Jiřina	dcera	1			
33	1	**Řepík** Vladimír	otec	40	rolník	zachránil se	
	2	Řepíková Anastazie	matka	38	hospodyně	není známo	
	3	Řepík Josef	syn	7	-	zachránil se	
	4	Řepíková Marie		6	-	není známo	

	5	Cybulková Antonie	babička	78	-	ČM doma	
84	1	**Sovinská** Naďa	matka	50	hospodyně	ČM	
	2	Sovinská Nina	dcera	23	-	ČM	
	3	Sovinská Irena.	dcera	13	-	ČM	
53	1	**Stehlík** Emanuel	otec	60	rolník	UM škola	
	2	Stehlíková Marie	dcera	20	hospodyně	UM chlév	
	3	Stehlíková Libuše.	dcera	16	-	UM chlév	
62	1	**Stránský** Václav	otec	45	rolník	UM škola	
	2	Stránská Věra	matka	43	hospodyně	UM	
	3	Stránský Vladimír	syn	20	-	UM škola	
	4	Stránský Václav.	syn	18	-	UM škola	
3	1	**Studený** Vladimír	otec	54	rolník	UM škola	
	2	Studená Marie	matka	50	hospodyně	není známo	
	3	Studená Eliška.	dcera	22	-	není známo	
	4	Studený Antonín	syn	20		zachránil se	
79	1	**Studený** Josef	otec	56	řezník	UM	
	2	Studená Marie	matka	46	hospodyně	UM	
	3	Studený Václav	syn	22	řezník	zachránil se	
	4	Studený Josef.	syn	20	řezník	UM	
86	1	**Studená** Marie	matka	39	hospodyně	UM	
	2	Studený Václav	syn	16	-	zachránil se	
	3	Studená Marie	dcera	12		UM	
	4	Studená Františka.	babička	62		UM	
65	1	**Stuchlý** Jaroslav	otec	30	rolník	zachránil se	
	2	Stuchlá Emilie		26		u Dobrých	
	3	Stuchlý Josef		6			
	4	Stuchlý Jaroslav		1			
91	1	Svítek Vladimír	otec	26	zámečník	zachránil se	
	2	Svítková Ludmila	matka	28	hospodyně	UM stodola	
	3	Svítek Rostislav	syn	7	-	UM stodola	
	4	Svítek Vladimír	syn	5	-	UM stodola	
	5	Svítek Jaroslav	syn	2	-	UM stodola	
	6	Kracík Jaroslav.	dědeček	66	-	UM škola	
41	1	**Svítek** Josef	otec	30	zedník	zachránil se	
	2	Svítková Anna	matka	23	hospodyně	není známo	
	3	Svítek Jan	syn	5	-	není známo	
37	1	**Uhlíř** Václav	otec	30	rolník	zachránil se	
	2	Uhlířová Anna	matka	28	hospodyně	není známo	
	3	Uhlířová Libuše	dcera	4	-	ČM stodola	
	4	Uhlíř Viktor	syn	3	-	ČM stodola	
	5	Uhlířová Anastazie.	babička	52	-	ČM stodola	
90	1	**Vašata** Václav	otec	38	zedník	UM	
	2	Vašatová Marie	matka	34	hospodyně	ČM	
	3	Vašatová Nina	dcera	11	-	ČM	
	4	Vašata Rostislav.	syn	5	-	ČM	
	1	**Vašata** Boris	otec		kovář	zachránil se	
	2	Vašatová Emilie	matka	32	hospodyně	UM	
	3	Vašata Leon	syn	5	-	UM	

	4	Vašata Jaroslav.	syn	1	-	UM	
	1	**Veselý** Jaroslav	otec	24	rolník	UM	
	2	Veselá Libuše	matka	26	hospodyně	ČM	
	3	Veselý Jaroslav.	syn	1	-	ČM	
	1	**Vigner** Jarolím	otec,děd	72	rolník	zachránil se	
	2	**Vignerová** Alžběta	matka	68	hospodyně	není známo	
5	3	Vigner Václav	otec	43	švec	UM škola	
	4	Vignerová Marie	matka	37	hospodyně	není známo	
	5	Vigner Vladimír.	syn	14		UM škola	
	1	**Vigner** Josef	otec	38	truhlář	UM cerkev	
95	2	Vignerová Anežka	matka	34	hospodyně	UM	
	3	Vigner Rostislav.	syn	10	-	UM	
	1	**Vignerová** Barbora	babička	78	-	zachránila se	
	2	**Vigner** Bohusl. (Boris)	otec	54	rolník	UM v žitě	
6	3	Vignerová Anastazie	matka	50	hospodyně	není známo	
	4	Vignerová Antonína	dcera	24	-	není známo	
	5	Vignerová Anežka	dcera	20	-	není známo	
	1	**Volfová** Anna	matka	66	hospodyně	zachránila se	
7	2	**Volf** Vladimír	syn	43	rolník	UM škola	+
	3	Volfová Emilie.	dcera	30	-	UM chlév	
	4	Volf Boris	syn	24	Sloužil tehdy v RA.		
27	1	**Volochová** Anna	babička	47	hospodyně	UM chlév	
	1	**Zajíc** Václav	otec	34	švec	UM škola	
23	2	Zajícová Marie	matka	32	hospodyně	zachránila se	
	3	Zajícová Marie.	dcera	9	-	u Dobrých	
	1	**Zajíc** Boris	otec	51	rolník	UM cerkev	
89	2	Zajícová Věra	matka	49	hospodyně	ČM	
	3	Zajíc Vladimír	syn	18	-	zachránil se	
	4	Zajícová Emilie	dcera	13	-	ČM	+
	1	**Zajíc** František	otec	62	rolník	ČM stodola	
	2	Zajícová Anežka	matka	59	hospodyně	ČM stodola	
42	3	Zajícová Marie	dcera	32	-	ČM stodola	***)**
	4	Zajícová Olga	dcera	24		ČM stodola	
	5	Zajíc Josef	syn	22	-	zachránil se	
	1	**Zeman** Boris	otec	34	zedník	UM v žitě	
19	2	Zemanová Anežka	matka	32	hospodyně	UM kůlna	
	3	Zemanová Eliška	dcera	10	-	UM kůlna	
	4	Zemanová Marie	dcera	7	-	UM kůlna	
	1	**Zemanová** Kristina	babička	55	-	ČM stodola	
	2	Zeman Vladimír	syn	32	trulář	zachránil se	
20	3	Zemanová Antonie	dcera	30	hospodyně	ČM stodola	
	4	Zemanová Eliška	dcera	9	-	ČM stodola	
	5	Zeman Václav.	syn	1	-	ČM stodola	
8	1	**Žroutová** Marie	matka	34	hospodyně	není známo	
	2	Žrout Václav.	syn	8	-	UM stodola	
	1	**Žrout** Antonín	otec	28	rolník	zachránil se	
	2	Žroutová Antonie	matka	19	hospodyně	UM	
66	3	Žrout Jaroslav.	syn	2	-	UM	

4	Žrout Jan	dědeček	57	-	UM cerkev	
5	Žroutová Anastazie	babička	54	-	ČM chlév	

Zavražděných: 118 dětí do 16 let, **157** žen, **102** mužů. **Celkem 377** osob (včetně rodiny Grossových).
Zachráněných 13 dětí do 16 let, **15** žen a **45** mužů. **Celkem 73** osob**.**

---

*) Zajícová Marie byla provdaná za Poláka a v této nebezpečné době odešla od manžela k rodičům do Malína Č. a zde měla dítě. Jak z dalšího vyplývá, od manžela asi odešla ve zlém. Manžel,-Polák, byl členem vraždicího komanda a při vraždění v Malíně Marii s dítětem uviděl. Prosila ho o pomoc. Místo pomoci napíchl jeji malíčké dítě na bodák a hodil do ohně. Zda zavraždil také Marii, pamětnici nevěděli.

Seznam volyňských Čechů zavražděných německou nacistickou armádou

Prameny:

1) NM ONČD, fond Volyňská sbírka: Přehled kronik...
2) Mazánek, František: Kronika Michny-Sergejevky. Rkp. 1993.
3) Dotazníková akce mezi krajany. Provedl V. Širc.
4) Písemná a ústní sdělení krajanů na vyžádání autorů nebo na setkáních.

Prameny 1, 2 a 4 zpracoval J. Hofman.

Příjmení	**Jméno**	**Rok nar.**	**Obec** (narození nebo bydliště)	**Kdy, kde a jak zahynul**	**Poznámka**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
Andrlová	Emilie	1926	Kazatyň	1943, popravena	
Baťa	Alexandr		Hubín		
Baťová	Evženie		Hubín		
Běhavý	Josef	1907	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelen	
Bělohlávek	Jaroslav	1918	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelen	
Bělohlávek	Josef	1913	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelen	
Blažek			Lipiny	1941, zastřlen při přepadení SSSR	
Bohdan	Josef s rodinou			1943, v okolí Rovna	za pomoc Nikolaji Kuzněcovovi, oddíl Medveděv
Brabenec	Emil			1943, ve vězení v Lucku	učitel
Jména **českých občanů** upálených a zavražděných v **Českém Malíně** jsou uvedena zvlášť, včetně rodiny MUDr. Grosse, uprchlíka z ČSR, který žil v Č. Malíně. Šest Čechů z jiných obcí, kteří v Českém Malíně zahynuli jsou uvedeni v tomto seznamu. Kromě toho bylo v Českém Malíně zavražděno **26** Poláků a v Ukrajinském Malíně **132** Ukrajinci. Jejich jména v této knize uváděna nejsou.					
Čermák		1921	Straklov Č.	1941, Dubno, zastřelen	
Filipek	Josef	1914	Noviny Č.	1944, Osvietim	
Glajch			Straklov	1941, popraven při přepadení SSSR	
Hamounová	Věra			1943, v okolí Rovna	za pomoc Nikolaji Kuzněcovovi, oddíl Medveděv
Henrychová	Anna	1893	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelena	
Henrychová	Růžena	1922	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelena	
Henrychová	Růženka	1942	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelena	
Horáček	Jaroslav		Lipiny	1941, zastřelen při přepadení SSSR	
Huňát	Josef	1905	Buršovka	koncentrační tábor	
Hybler	Václav	1925	Vilhelmovka	27.4.42, popraven v Horochově	spojka odbojové organizace Blaník
Chroustová	Anna	1916	Sofievka	1943, Buchenwald	
Jankovec	Vladislav	1919	Kupičov	zavražděn Gestapem 1942	

Ježek	František	1873	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelen	
Ježková	Anna	1878	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelena	
Jindřišek	František		Martinovka	1943, zastřelen doma	
Jindřišková	Pelagea		Martinovka	1943, zastřelena doma	
Kacamon			Alexandrovka	1944, zastřelen	
Karabec	otec	1900	Moldava I	25. června 1941	
Karabec	syn	1924	Moldava I	zastřeleni v poli	
Kechrt	Václav		Český Malín	1941, popraven	starosta
Kelner	Tomáš		Budky Hubínské	1943 ,doma	
Kendík	Josef	1912	Michna-Sergejevka	11.11.43, zatřelen	
Kendík	Jiří	1940	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelen	
Kendíková	Dobruška	1943	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelena	
Klápště	Josef		Hubín		
Kratochvil	Mikuláš		Olšanka	1943, zastřelen na ulici	
Krbec	Mikuláš		Dembrovka (Kvasilov)	1942, zastřelen v Rovně	
Kubový	Adolf		Svatá	1943, upálen ve Svaté	otec
Kubový	Antonín		Svatá	1943, upálen ve Svaté	syn
Kučera	Josef	1915	Kurdybáň Varkovský	2/44, zastřelen u své studny, bez příčiny	
Kyselka	Josef	1925	Vilhelmovka	27.4.42, popraven v Horochově	spojka odbojové organizace Blaník
Lánský			Straklov	1941, popraven při přepadení SSSR	
Lešák	Josef	1899	Noviny Č.	13.7.43 v Č. Malíně	
Lucuk	Vít		Svatá	1943, upálen ve Svaté	
Lucuková,			Buderáž	13.4.43	matka
Lucuk			Buderáž	13.4.43	syn
Mamičev			Straklov	1941, popraven při přepadení SSSR	
Mangolt			Dorohostaje	13.7.43 v Č. Malíně	
Mauler	Josef		Svatá	1943, upálen ve Svaté	
Nedbálek	Jaroslav		Dlouhé Pole	1941, zastřelen	
Nedbálek	Josef		Dlouhé Pole	1941, zastřelen	
Nechanický	Jan	1931	Boratín	1943, zastřelen	
Neradová	Antonie	1900	Moldava I	1942, zastřelena doma	
Nosek	Vladimír	1925	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelen	
Nosek	Jaroslav		Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelen	
Nosková	Anna	1911	Michna Sergejevka	11.11.43, zastřelena	
Nosková	Anna	1933	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelena	
Novák	Antonín	1903	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelen	
Novák	Jan	1891	Pokosy o. Rovno	1/44 doma, Němci chtěli slaninu, oni neměli	
Nováková	Františka	1941	Michna-Sergejevka	11.11.43, zastřelena	

Novák	Václav			donuc. práce, naposled v roce 1943	domu se nevrátil
Novák	Vincek			donuc. práce, naposled v roce 1943	domu se nevrátil
Prošek	Josef	1915	Sofievka I	7/1941, za pomoc sov. vojákům	
Půlpytel	Slávek, Karel	1928	Novosilky Č.	1944, Osviencim	
Rezek	Josef		Semiduby	1941, popraven	otec
Rezek	Josef		Semiduby	1941, popraven	syn
Somr	Josef		Volkov	26.7.42, zastřelen v obci Balárka	
Svobodová	Naďa	1912	Kupičov		
Šlezingerová			Buderáž	13.4.43	
Šnidl	Václav	1908	Kupičov	1943, zavražděn Gestapem	
Štukal	Leon			1943, okolí Rovna	za pomoc Nikolaji Kuzněcovovi, oddíl Medveděv
Štukalová	Naďa			1943, okolí Rovna	za pomoc Nikolaji Kuzněcovovi, oddíl Medveděv
Technikovi	matka		Mirohošť, část zvaná Kocanda	9/1943, Maďar v německých službách	z rozmaru, opilý násilník
	dcera			1943, německé trestné komando	
	její manžel				
Ulrych			Ledochovka	13.7.43, v Českém Malíně	
Veselý	Jaroslav s rodinou		Stromovka	13.7.43, v Českém Malíně	
Vik			Hrušvice	1943, zastřelen prchajícími volksdeutschi	
Vízek	Václav		Zdolbunov	1943, cementárna Zdolbunov, energetik závodu	při zatýkáni se záměrně dotkl vysokého napětí
Zacharčuk	Mikuláš	1922		22.2.44	
Zajíček	Josef	1898	Boratín Č.	1943, zastřelen za přechovávání Židů	
Zajíčková-Fibichová	Miroslava, st.	1907	Boratín Č.	1943, zastřelena za přechovávání Židů	manželka Josefa
Zajíčková, prov. Biala	Miloslava, a jeji dvě děti .		Boratín Č.	1943, zastřelena za přechovávání Židů	sestra Josefa
Zedníková			Ledochovka	13.7.43 v Českém Malíně	
Žroutová-Neumanová	Antonie a dítě		Stromovka	13.7.43 v Českém Malíně	

Jak vidím Německo a Němce

Josef Alois Martinovský *4.6.1903 Český Malín, †17.4.1977 Kutná Hora

Žatec, dne 13.7.1970
P.T.
D e u t s ch e W e l l e
Köln P. K. 344

Vážení,

před nějakým časem jsem náhodou zachytil Vaše vysílání v polském jazyce. Bylo to vyhlášení soutěže na téma: „Jak vidím Německo a Němce."

I když jsem se soutěže nezúčastnil, její myšlenka a odpověď na ni mi dlouho ležely v hlavě, až jsem se nakonec rozhodl Vám na tuto otázku odpovědět, i když vím, že lhůta k odeslání soutěže již dávno minula.

Odpovídám na soutěžní otázku tak, jak ji vidím z vlastní zkušenosti, jak jsem ji zažil na vlastní kůži, prost jakéhokoliv zaujetí a řevnivosti.

Snad se dočkám Vaší odpovědi...

S úctou Josef Alois Martinovský

* * *

Přiznám se, že na tuto otázku mohu velmi těžko jednoznačně odpovědět. Snad proto, že jsem dosud měl příležitost poznat pouze NDR, a také proto, že jsem zažil německou okupaci na Ukrajině v letech 1941-1944. Konkrétně v Rovenské oblasti.

Při několika návštěvách jsem strávil v NDR celkem asi šest týdnů. Poznal jsem Lipsko, Drážďany, Erfurt, Wittenberg, východní Berlín, Rostock, Oranienburg, Sachsenhausen a Buchenwald. Měl jsem při tom příležitost mluvit s mnoha lidmi, s Němci z různých společenských vrstev, se starousedlíky i s reemigranty z východních evropských zemí. Našel jsem mezi nimi řadu dobrých přátel. Některé z nich jsem měl možnost pohostit ve svém domově, při jejich návštěvách ČSSR a mluvit s nimi důvěrně.

Mé dojmy z NDR mi pomohly učinit si určitý, i když vím, že neúplný a nepřesný obraz o NSR a celém německém národě. Poznal jsem Němce jako národ pracovitý, kulturní, vzdělaný, technicky vyspělý a především ukázněný. Řadu dobrých vlastností jim mohou jiné národy závidět. Těch vlastností, které Němcům pomohly zvednout se z trosek druhé světové války a opět zaujmout své místo v hospodářském a politickém životě Evropy.

Tento kladný obraz je bohužel v mých myšlenkách překryt obrazem jiným vždy, když si vzpomenu na dobu německé okupace v Rovenské oblasti Ukrajiny v letech 1941-1944.

Na začátku Německo-sovětské války mnoho lidí na Ukrajině i v jiných okrajových územích SSSR očekávalo od německých armád splnění svých tužeb, kterým říkali „Osvobození." Ještě dříve, než německá armáda vstoupila do Lvova, tamní ukrajinští nacionalisté ovládli toto město, včetně vysílačky. Vytvořili ve Lvově tzv. „prozatímní vládu Ukrajinské republiky" s prof. Jaroslavem Stec´ko, jako předsedou vlády a „vyhlásili válku" Sovětskému svazu.

Ukrajinci vítali přicházející německou armádu slavobránami. Členové tehdejšího německého vojenského, či spíše politického vedení se ukázali být velmi špatnými psychology. Po snadných počátečních úspěších se už viděli pány celého SSSR, snad i celého světa. Nedovedli podchytit a využit odstředivých sil různých národů na obsazeném území SSSR. Místo uznání a podpory těchto sil tyto síly brutálně potlačili. Zklamali tak ukrajinské naci-

onalisty, kteří byli v té době ochotni a také schopni postavit po bok německé armády početnou silnou armádu ukrajinskou. Podobně tomu bylo v pobaltských republikách a na Bílé Rusi. Místo získání těchto národů pro spolupráci vnutili jim boj na život a na smrt, stejně jako všem národům ostatním.

Tak se stalo, že lidé, kteří v roce 1941 vítali německou armádu slavobránami, se v roce 1942-1943 obrátili proti Němcům se zbraní v ruce. Největší podíl na tom mělo nelidské zacházení se sovětskými válečnými zajatci od samého začátku války. Statisíce, snad miliony sovětských válečných zajatců pomřelo v německých zajateckých táborech hladem a tyfem z hladu. Mohu vám na požádání posloužit fotokopiemi dvou dopisů volyňského Čecha, který se jako voják sovětské armády dostal do německého zajetí u Smolenska. Dopisy ze zajateckého tábora v Ilmendiengen u Baden-Badenu poslal rodičům prostřednictvím „Ostarbeitrů"...

Sovětští vojáci v dalším průběhu války bojovali bez ohledu na oběti tvrdě a odhodlaně. Ani ne tak z ideologických pohnutek, ale prostě z pudu sebezáchovy. Poznali, že zajetí pro ně znamená smrt hladem. Okupace území, pak otroctví.

Řádění okupačních jednotek, zvláště Gestapa a SD jsem zažil 13.7.1943 v mé rodné obci Českém Malíně, okres Ostrožec v Rovenské oblasti. Onoho osudného dne silný oddíl SS, s auty označenými běžícími jeleny, obklíčil tuto krásnou, výstavnou a pokojnou vesnici. Veškeré obyvatelstvo bylo vyhnáno na náves, údajně za účelem kontroly osobních dokladů. Asi třicet mužů bylo vybráno k odehnání zrekvírovaného, či vlastně uloupeného hospodářského zvířectva do města Olyka. Byl jsem mezi nimi, spolu se svým patnáctiletým synem.

V odpoledních hodinách byli zbývající muži zahnáni do budovy školy a pravoslavného kostela v Ukrajinském Malíně, ženy s dětmi do dřevěných stodol v Českém Malíně. Dovnitř budov SS-mani naházeli ruční granáty. Budovy pak polili hořlavinami a zapálili. Vypálili pak celou obec.

V ohni zahynulo 374 Čechů, 26 Poláků a 132 Ukrajinců ze sousedního Ukrajinského Malína. Mezi zahynulými bylo 132 dětí do čtrnácti let. Mezi nimi také moje manželka a dvanáctiletá dcera Alice. Zachránili se jen ti občané, kteří onoho osudného dne nebyli náhodou doma a muži vybraní k odehnání uloupeného hospodářského zvířectva. Po předání zvířat měli být v Olyce postříleni. Cestou jsme se však rozprchli.

Do dnešního dne nedovedu pochopit příčinu onoho nesmyslného bestiálního pálení a vraždění nevinných, pokojných lidí.

Deník „Deutsche Ukraine Zeitung," vycházející tehdy v Lucku, pak přinesl zprávu, že „při vyčišťovacích akcích bylo v Malíně zlikvidováno na pětset banditů"... Byly tedy moje manželka a dcera bandity? Co děti v kojeneckém věku, ženy a starci nad hrobem?

Občané Českého Malína až do osudného dne žili pokojným, pracovitým životem zemědělců a venkovských řemeslníků. Plnili své povinnosti vůči okupačním úřadům, které jim byly nadiktovány. Češi na Volyni neměli žádné politické ani mocenské zájmy.

Za tragédii Českého Malína je zodpovědný tehdejší ostrožecký „Kreislandwirt" Friedrich Vogel. Stupeň jeho zodpovědnosti je těžko posoudit. Krátce před tím německé okupační úřady evakuovaly okres Ostrožec, když partyzánské oddíly sovětského generála Kovpaka tudy prošly na svém pochodu od Putivlu do Karpat. Po odchodu Kovpakovců okres obsadili banderovci — ukrajinští nacionalisté. Vládli si v něm po svém, podle svých představ.

Mohli malínští čelit holýma rukama partyzánům i banderovcům, když se tam německé okupační úřady a posádka víc už nevrátily, vyjma tuto akci zničení obce?

Či se snad Malín stal obětí nějaké provokace?

Asi za týden po zničení Malína „Gebietskomissar“ z Dubna svolal shromáždění všech obecních starostů a ostatních zástupců z celého Ostrožeckého okresu, do sousedního městečka Mlynova. Tam k ním měli projev dva němečtí generálové, jejich jména, bohužel neznám. Vyzývali k obnovení důvěry v německou okupační správu. Tvrdili, že se nic nemůže stát obcím, které v klidu pracují a plní své povinnosti vůči okupačním úřadům.

Po projevu dali slovo zástupcům okresu Ostrožec. Jako první se přihlásil o slovo starosta české obce Kneruty, sousedící s Českým Malínem, pan Josef Dus.

„Ptám se vás jménem starosty Českého Malína, Josefa Krámského, který se sám zeptat nemůže, jak víte zahynul v plamenech. Ptám se vás, proč? Malínští občané plnili své povinnosti. Nehleděli si ničeho jiného než své poctivé práce a hospodářství. Důvěřovali vám, neutíkali před vámi. Proč jste je vyvraždili a upálili?...“

Kreislandwirt Friedrich Vogel, který byl jednání přítomen, se začal vytáčet. Tvrdil, že prý malínští Češi vyvraždili své spoluobčany — Volksdeustche.

„Sám dobře víte, že tam nikdy žádní volksdeutschové nebyli“ — odpověděl mu směle Dus.

„Malínští stříleli po německých vojácích. Čtyři z nich jsme zadrželi se zbraní v ruce“ — opáčil Vogel.

„Ukažte mi je, pane Landwirte, ať se přesvědčíme, zda to jsou vůbec Češi, a ne nějací provokatéři!“

„Našli jsme u mlýna čtyři pušky“...

„Myslíte, že když snad někdo z občanů měl doma zbraň pro případnou osobní obranu proti banditům, že se s ní ukazoval jen tak na veřejnosti? A i kdyby, pro čtyři pušky jste museli zahubit nevinné děti?“...

Vogel sklopil oči a zalapal po vzduchu. Nevěděl co by měl odpovědět.

Jeden z generálů jej odstrčil a prostřednictvím tlumočníka odpověděl: „Malín byl tragický, veliký, přímo kolosální omyl. Dostali jsme odpoledne rozkaz se vrátit, upustit od akce, ale rozkaz, bohužel přišel pozdě. Proto jsme odešli, aniž jsme spálili celou vesnici“...

Na otázku, jak k takovému omylu mohlo dojit, by nám snad mohly odpovědět archívy Gestapa v Dubně, nebo vrchního velitelství Gestapa či SS na Ukrajině, které tehdy sídlily v Rovně.

Rád bych zvěděl pravdu, dříve než umřu. Snad byste mi ji mohli nějak zjistit? Byl bych vám za to vděčný...

Přes všechno, co se stalo, necítím nenávist k německému národu, jako takovému, ale jen k těm, kdož byli původci a pachateli tohoto a mnohých podobných zločinů. A také k těm, kdož páchání podobných zločinů umožnili. Těžko pak mohu bez obav, s důvěrou pohlížet na budoucnost svých vnuků...

Josef Alois Martinovský
Žatec v roce 1970

Dopis odeslán nebyl...

Martinovský,J. A.-Širc, V: Kronika Českého Malína, str. 104.1984. Vydavatel a místo neuvedeny

Podobný, i když ne tak krutý osud jako Českému Malínu, připravili nacističtí okupanti další české obci Michně-Sergejevce. Události popsali přímí účastnici.

Z kroniky Michny-Sergejevky

František Mazánek, *5.10.1925 Zločovka

Vesnice Michna-Sergejevka byla založena v roce 1894 Čechy, kteří pocházeli z okolních i vzdálenějších obcí. Šlo o tzv. druhotné osídlení, protože osídlenci se přistěhovali na Volyň se svými rodiči jako děti. Byli z početnějších rodin a aby se nerozdrobovaly pozemky a aby uvolnili místo svým starším sourozencům, hledali pro svůj domov místo jinde. Vesměs to byly rodiny, nikoliv svobodní mužové, které obec zakládaly.

Kníže Sergej Sergejevič Četvertynskyj se v této době rozhodl, že prodá zbytek svých pozemků na tomto panství. Zájemci se našli rychle a byla sepsána a podepsána kupní smlouva. Podmínkou knížete bylo, že založená obec bude mít název podle jeho jména — Sergejevka.. Název Michna má dvě verze, první je ta, že snad notář, který v zastoupení kupujících podepsal kupní smlouvu, se jmenoval pan Michna. Druhá verze je ta, že osada Michna tam již byla a to v místech, která se říkalo kolonie II. Původně v ní žilo několik ukrajinských rodin. Kolonii I. založili Češi. V dalších dobách se častěji používalo pro celou obec zjednodušeného názvu — Sergejevka, ovšem v počátcích obce znali ji v širokém okolí pod názvem Michna, nikoliv Sergejevka. To podporuje druhou verzi vzniku názvu obce.

Na rozdíl od mnohých dříve založených obcí nebylo v bezprostředním okolí na prodej stavební dříví a noví osadnici ho museli zdaleka vozit. Také jiných počátečních těžkostí měla vznikající obec mnoho. Všechny těžkosti občané překonali a v době své tragédie měla obec školu, evangelický kostel, svoji kapelu, Kolo České matice školské a 63 usedlosti se svorně žijícími vedle sebe českými, ukrajinskými a polskými obyvateli. Od svého založení, až do 11. listopadu 1943 žila obec svou prací, denními starostmi tak, jako mnoho jiných českých obcí. Občané plnili dodávky předepsané nacistickými úřady a také požadavky banderovců. Možná také všelijakých band. Kdo se v tom dokázal vyznat! Kdo držel v ruce zbraň, byl pán. Navíc banderovci vyžadovali, aby Češi neplnili dodávky Němcům a koho s dodávkami do města chytili, toho obrali a mohl být rád, že vyvázl s životem. Dodávky Němcům ale splnit každý musel, jinak obec riskovala zkázu. Byla to těžká doba!

Dáme slovo kronikáři.

...Dne 11. listopadu 1943 po rozplynutí mlhy, se ozval hukot letadel kroužících nad vesnici. Vzápětí bylo slyšet výbuchy bomb a kulometnou palbu po občanech, kteří se chtěli útěkem zachránit. Současně od městečka Nesviče přijížděla kolona aut s hitlerovci. Na rozcestí v Dubové Krčmě se rozdělili. Jedna skupina jela směrem na Žabče přes Koloděže, druhá kolem lesa z Dubrovy Dubinské na Sergejevku, II. kolonii. Josef Hruška pásl u lesa krávy a viděl přijíždějící nákladní auta a také to, jak hitlerovci na kraji vesnice seskákali z aut, a všiml si, že dva vojáci se posilňovali alkoholem na svoji práci a pak odhodili prázdné láhve.

Když letadla skončila svoji úlohu, začala svoji práci pěchota. S vražděním začali ti dva opilí a ostatní pěšáci loupili, co se dalo, a lup nosili na auta. První zastavení bylo u Mazánků. Dům už hořel, ale Mazánkovi už byli na cestě k Hruškovým pronásledováni střelbou z letadla.

U Hrušků se všichni schovali do sklepa. Když vraždící komando vniklo k Hruškovým, hořela jejich stodola a pan Hruška byl již s kravami doma. Šel naproti důstojníkovi, veliteli toho komanda a ptal se ho: „Co jsme vám udělali, že nás střílíte, obec má dodávky splněné“. Na to se Němec zarazil a zeptal se česky: „Vy jste Češi“? „Ano“ odpověděl pan

Hruška. „Tak běžte hasit, na co čekáte“? řekl a na jeho povel odešli vojáci ze dvora. Byl to Sudeťák, velitel nesvičské posádky, kde byli soustředěni i Poláci ze všech okolních polských vesnic. Pan Hruška toho Němce znal od doby, kdy začal do Nesvič vozit dodávky. Němce to však nezastavilo, postoupili o číslo dál k Hýlkovým, kde postříleli pět osob: čtyři dospělé a malého chlapečka. U Dmytrů a Soltyků se lidé rozutekli a poschovávali, ale u Kravčuků zastřelili tři osoby. Potom vrazili k Běhavým, kde pana Běhavého zastřelili hned na dvoře. Pani Běhavá s dceruškou v náruči vběhla do pokoje. Němec myslel, že je ve skříni, která byla pootevřená a bylo v ní vidět květované šaty, podobné měla paní Běhavá na sobě a tak dal dávku ze samopalu do skříně. Paní Běhavá však ležela s dceruškou za skříní na zemi s rukou na pusince dcerky, aby neplakala.Tak zůstaly obě naživu , ale málem dcerušku udusila. Dům byl z tvárnic s taškovou krytinou, proto nevyhořel. Syn Běhavých na poli oral. Když po něm z letadla začali střílet, schoval se pod mez a tak se zachránil. Potom běžel po vesnici a volal: „Lidi utíkejte, naši jsou postřílení“.

Staří Ježkovi byli zastřeleni doma, ohořelou mrtvolu paní Ježkové poznali podle punčoch. Dále se zastavili u Jaroslava Noska a zastřelili jejich syna Vladislava. Ostatním se podařilo ukrýt. Vedle u bratra Vladimíra Noska to dopadlo hůř. Jejich dcera Marie byla nemocná, proto ji ukryli do sklepa a tak jen ona zůstala naživu. Její rodiče, manžele Noskovi a sestra Anička byli postříleni. U Filimonů zastřelili hospodáře pana Filimona a naproti u Palaskevičů šest osob.

U Nováků zastřelili pana Nováka na prahu v předsíní. Byl před domem. Uvnitř zaslechli jeho hlas: „Proč nás střílíte, my jsme nikomu neublížili“. Nato se ozval jiný hlas: „Do chaty“, pak výkřik pana Nováka: „Ježíši Kriste“ a padl výstřel. Pan Novák byl střelen zezadu do hlavy. Ta pak nebyla k poznání.

U Nováků byli také sousedé Hendrychovi. Josef Hendrych se potom rychle postavil za dveře u okna. Němec stoupl k oknu a vypálil dovnitř celou dávku ze samopalu. Josefa za dveřmi neviděl, ale zastřelil jeho matku a malou dcerušku Boženku. Manželku Růženku smrtelně poranil a na následky zranění zemřela v Lucku v nemocnici. Paní Nováková v té chvíli držela na rukou asi dvouletou dcerušku Františku. Byla raněna do levé ruky, omdlela a spadla na zem na ostatní ležící již na zemi a zůstala proto naživu. Malá Františka ale vstala, začala plakat a volat maminku. To viděla ze svého úkrytu mezi postelemi starší sestra Anička a vyprávěla pak, co viděla a slyšela. Vrah, když uslyšel pláč dítěte, se vrátil k oknu, namířil samopal, ale po chvíli mu ruce klesly a nestřelil. Jeho společník zvenku polsky zavolal: „Strzelaj“(střílej), ten mu odpověděl: „Ja nie mogę“(nemohu). Pak ten druhý bez zaváhání vypálil do děvčátka celou dávku ze samopalu. Pod těly mrtvých se zachránili sourozenci Aničky — Bětuška a Bohuslav.

Vraždicí komando dorazilo ke Kendíkovým. Byl u nich sousedů syn Jaroslav Bělohlávek a ten chtěl pravděpodobně utéci na dvůr, ale byl zastřelen hned na prahu. Na prahu kuchyně se objevila postava německého vojáka, který vystřílel dávku ze samopalu po všech přítomných. Byl tam Josef Bělohlávek, syn Jana Bělohlávka z kolonie I. Střetl se s pohledem střílejícího, kterým byl jeho kamarád, ale to nic neměnilo na situaci, že byl zasažen kulkou do kolena. Nechtěl si dát pak v nemocnici nohu amputovat, a tak zemřel na otravu krve. Své matce před smrtí řekl: „Maminko, střelil mne můj velmi dobrý kamarád, se kterým jsme často pili“. Josefa Kendíka a jeho dvaapůlletého syna Jiříčka, kterého držel na rukou, zastřelil. Vedle něho stála jeho manželka Alžběta s osmiměsíční Dobruškou na rukou. Matce poranili krk, ta omdlela a upadla na zem. Malá Dobruška začala plakat a ten

lotr se vrátil a vypálil do děvčátka celou dávku a při tom zasáhl dvěma střelami plíce a také levou ruku matky.

To byla poslední dávka ze samopalu, poslední krvavá tečka za 32 mrtvými.

U Kendíků byl ještě švagr Alexandr Palaskevič a Alois Dresler z Nivy Zločovské. Oba byli schouleni za pelestí postele a tak je asi kat přehlédl, takže Palaskevič zůstal bez zranění a Dresler byl jen lehce raněn. Vedle u Bělohlávků se asi sedmdesátiletá babička zastřeleného Jaroslava Bělohlávka paní Etrychová zachránila na dvoře tím, že se přikryla peřinou.

Během tohoto řádění vrahů se na konci vesnice rozhodli Josef Pižl, Vladimír Hendl a Alois Mareš k odvážnému činu. Opatřili si bílou plachtu a šli jako parlamentáři Němcům naproti. Ulicí k ním přijížděl auto, ve kterém seděl německý důstojník — snad ten, co byl u Hrušků. Tito občané mu začali vysvětlovat, že nevědí, čím se provinili, protože dodávky má obec splněné, a dokazovali to stvrzenkami. Nato Němec vystřelil bílou raketu a vraždění přestalo. Vraždící komando i s velitelem se vydalo na I. kolonii. Naštěstí i tam jim vyšli naproti Václav Král a Jaroslav Holický a důstojníkovi vysvětlili, že v obci jsou samí Češi a dodávky že má obec splněné, což opět prokázali stvrzenkami. Důstojník byl spokojen, až když dostali jalovici, prase a drůbež, které hned pochopové naložili na auta.

Mezitím na druhém konci kolonie I. se odehrálo další dost nepříjemné dějství dramatu. Vyprávěl pan Vladimír Kendík, že asi kolem jedenácté hodiny přijela přes pole od Koloděž druhá parta. Zastavili u stodoly Hrabovských a z aut vystoupili dva Němci a asi pět civilistů a ti mezi sebou mluvili polsky. Pan Kendík šel Němcům naproti a ptal se, co chtějí a proč přišli se samopaly, obec má dodávky splněné. Němci neodpovídali. Pan Kendík se proto obrátil ke skupině civilistů a promluvil na jednoho z nich polsky: „Panie Przyjemski, dlaczego do nas przyjechaliście? Pomóżcie nam“. (Pane Přijemský, proč jste přijeli?. Pomozte nám). On mu jen odpověděl: „Ja panu nic nie poradzę, pomóżcie sobie sami“.(Já Vám nic neporadim, pomozte si sami). Pan Kendík toho Poláka znal, protože pocházel z Toupižyna, měl pramici a byl převozníkem přes řeku Styr. Tu se pan Kendík obrátil zase na Němce, klekl před nimi na kolena a prosil: nestřílejte nás, my jsme Češi, nic jsme vám neudělali, veškeré dodávky máme splněné. Němec na to řekl: „Tschechisch, Ukrainisch, alles Banditen“ (Češi, Ukrajinci, všichni jsou bandité). Pan Kendík mu odpověděl: „Tchechisch arbeiten, keine Banditen“ (Češi pracují, nejsou bandity). Po chvilce mlčení jeden Němec, již ne tak přísně, vyzval pana Kendíka, aby vstal a jmenoval popořádku jména hospodářů v jednotlivých usedlostech v obci. Když je vyjmenoval asi do poloviny vesnice, přerušil ho a řekl: „Gut“. Potom si vzali na nákladní auto jako rukojmí jeho, jeho otce Josefa Kendíka, který byl v rodině syna právě na návštěvě, Aloise a Břetislava Benešových s výstrahou, že budou zastřeleni, jestliže ze Sergejevky padne jediný výstřel, a jeli směrem do Žabče. Zastavili až u Klopotovského velkostatku, odkud je propustili až k večeru. Šli pěšky kolem Královых a tam se pan Josef Kendík dověděl, co se stalo u nich doma. Běželi rychle všichni tam a uviděli tu hrůzu, kterou po sobě Němci zanechali.

Druhý den ráno dopravili raněnou Alžbětu do Nivy Hubinské ke Charouzkovým, kde ji odborně ošetřila zdravotnice paní Jonášová. Teprve 13. listopadu dopravili zraněnou na peřinami vystlaném voze do nemocnice v Lucku. Léčení trvalo dva měsíce a o jeho zdárný průběh se zasloužili, kromě lékařů, rodiny Janotova a Opočenských z Boratína.

Ti občané Sergejevky, kteří přežili, vyrobili narychlo z obyčejných desek rakve a začalo se s pohřbíváním. Z vyvražděných rodin byli i tři pohřbeni v jedné rakvi.

Celkem byly zavražděny 32 osoby (17 Čechů a 15 Ukrajinců), z toho 5 dětí do pěti let.

Seznam zavražděných podle rodin.

Ukrajinské rodiny: Hýlkova 5 osob, Kravčukova 3 osoby, Palaskevičova 6 osob, Filimonova 1 osoba.

České rodiny: Běhavých 1 osoba, Ježkova 2 osoby, Jaroslava Noska 1 osoba, Vladimíra Noska 3 osoby, Antonína Nováka 2 osoby, Hendrychova 3 osoby, Bělohlávkova 1 osoba, Kendíkova 3 osoby, Bělohlávkova z kolonie I. 1 osoba.

Z rukopisu Kronika obce Michny-Sergejevky vybral Jiří Hofman

Osud, který postihl obec Český Malín, chystali nacisté na stejný den 13.7.1943 také obci Moskovštině a pravděpodobně (autoři příspěvku si datum nepamatovali) také Nivě Hubinské. Z toho je zřejmé, že to byla plánovaná akce širšího rozsahu a nacistický generál na shromáždění starostů mluvil vědomě nepravdu, když tvrdil, že „zničení Českého Malína byl kolosální omyl“. Proč uvedené dvě obce nebyly nakonec postiženy, sdělují ve svém svědectví autoři dalších dvou příspěvků.

Přežili svou smrt

Ludmila Maršíková, 29.9.1925 Moskovština

Obklopena úrodnými poli, mezi vzrostlými plodícími sady se 13. července 1943 probouzela do krásného slunného dne ryze česká vesnička Moskovština, čítající 45 popisných čísel.

Nic zlého netušíce spěchali lidé za svou každodenní prací. Selky dojily krávy, pasáci vyháněli dobytek na pastvu, mládenci zapřahali koně a z každé usedlosti někdo spěchal s mlékem do místní mlékárny.

Do naší mlékárny přinášeli denně mléko také Ukrajinci, kteří za naší vesnicí bydleli roztroušeně na samotách (chutorech). Tento den velmi vyděšeni vyprávěli, že museli procházet třemi kontrolami, poněvadž je vesnice obklíčena vojáky SS.

Samozřejmě, že každý z mlékárny pospíchal, aby tu novinu sdělil doma. Muži se mezi sebou dohodli, že musí být ve vsi zachován klid a všichni se budou tvářit, jako by o ničem nevěděli.

Mezitím vojáci SS zadrželi na konci vesnice pasáky s dobytkem. Dobytek museli uvázat u Krobů na dvoře ke stromům a sami usednout do hloučku. Mezi ně přiváděli každého, kdo do naši vesnice z okolí přišel. Nikoho nepouštěli zpět. Povozy ze dvorů nesměly vyjet. Ve vesnici zavládla tísnivá nálada.

V 10 hodin začali vojáci SS vyhánět obyvatele statků k Linhům na dvůr, který byl kolem dokola střežen kulomety. Vesničané se museli postavit do kruhu. Starosta obce se soupisem občanů v ruce. Důstojníci SS stáli uprostřed a to vše obstoupili vojáci se samopaly. V tichostí se čekalo a nikdo z nás nevěděl, na co a proč.

Slunce připalovalo. Děti začaly plakat. Některé mladší ženy a starší nemocní tiše sténali.

Asi za dvě hodiny přijelo od našeho okresního města osobní auto. Vyskočil z něho okresní landwirt Šnajdr. Velmi spěchal za důstojníky SS. Rozčiloval se a křičel. Nikdo z nás nevěděl, co se děje.

Na to jeden z důstojníků upozornil starostu, že bude mluvit. Začal rusky. „Naše německá armáda vítězí na všech frontách a vy jako zemědělci musíte plnit dodávky, aby vojska vítězného Německa měla, co potřebují. Váš landwirt, pan Šnajdr, vám důvěřuje a chválí vás, že tyto dodávky plníte, partyzány nepodporujete, je s vámi spokojen. Slibuje, že ročníky 1923-1925 půjdou dobrovolně do říše na práci. Tyto ročníky vystupte."

Vystoupili jsme s velkou obavou, jak to dopadne, ale podle šetření, kolik má obec hektarů a kolik pracovních sil, to dopadlo dobře. Nešel nikdo, protože práceschopných obyvatel bylo méně, než Němci na množství půdy určovali. Ještě chvíli se mezi sebou dohadovali, než nás propustili do našich domovů. Naštěstí neobjevili ve škole ukrývaný rozhlasový přijímač tajné organizace „Blaník", na němž byly přijímány zprávy z Moskvy, Londýna a z dalších měst, zveřejňované pak v časopise organizace. Za držení nehlášeného přijímače, který navíc neměl vystřižené krátké vlny, byl trest smrti.

Po návratu do svých domovů jsme spatřili na severní části oblohy velký černý mrak kouře a večer jsme se dověděli o hrozném osudu Českého a Ukrajinského Malína.

Malín patřil do okresu Ostrožec, naše obec do okresu Mlynov. Druhý den nám bylo řečeno, že nás čekal stejný osud jako obyvatele Malína, ale díky okresnímu landwirtovi se nenaplnil. Z celé obce by se pravděpodobně zachránila jen rodina J. V. Rejzka, která byla ve Straklově na posvícení. Bez obětí se to přece jen neobešlo. Za vesnicí v obilí byl později nalezen ubitý Ukrajinec.

Každým rokem vzpomíná hrstka dožívajících rodáků obce Moskovštiny na 13. červenec 1943. Tenkrát přežili svou smrt.

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel ***Zpravodaj*** *číslo 8/1993.*

Z dopisu **Marie Korbové, roz. Konáškové**, * 14.10.27 Moskovština

.. jsem rodačka z Moskovštiny, o niž je řeč v citovaném článku **Přežili svou smrt**. Paní Maršíková celou událost nepopisuje zcela přesně. Po dlouhém stání v kruhu na dvoře Linhových, obstoupeni vojáky se samopaly, vystoupil, můj tatínek, Jaroslav Konášek. On řekl strážnému stojícímu za naší rodinou, že by rád hovořil s velitelem. Žádal vysvětlení, z jakého důvodu zde stojíme. Zmíněný strážný dohodl s velitelem rozhovor a můj tatínek mohl vystoupit do středu kruhu k veliteli, žádal jej o vysvětlení a rovněž požádal, aby o všem byl informován landwirt Šnajdr, který bydlel v Mlynově vzdáleném 10 km. Na základě tatínkovy žádosti odjelo auto pro landwirta a ten během půl hodiny přijel. Byl to můj tatínek, kdo celou věc projednal - ovšem ne rusky, ale německy. Díky mému tatínkovi celá událost tehdy pro nás všechny dopadla dobře. Jeho statečné vystoupení přispělo k tomu, že jsem dobrovolně vstoupila do čs. armády...

Niva Hubínská přežila rovněž svou smrt

Vladimír Dufek, 13.11.1919 Niva Hubínská, **Ludmila Poláková**, 14.1.1922 Niva Hubínská

V létě, přede žněmi, onoho nešťastného roku 1943 (přesné datum si nepamatujeme) vtrhli do vesnice po zuby ozbrojení němečtí vojáci; nevíme, zda šlo o vojska SS nebo Wehrmachtu. Ozvala se kulometná střelba, nářek žen. Vyběhl jsem z našeho stavení. Na vyvýšeném přejezdu přes železniční trať, probíhající vedle naší chátě, jsem spatřil německého důstojníka na koni, jak ostře, hlasitě uděluje rozkazy podřízeným vojákům. Ozvala se opět krátká kulometná dávka ve vzdálenosti asi 200 m a křik žen a dětí. Bez dlouhého rozmýšlení jsem se rozhodl, že vysvětlím Němcům situaci v naši vesnici. Stejným způsobem uvažoval i náš soused V. Holý. Oba jsme pospíchali Němcům naproti. Začal jsem středoškolskou němčinou vysvětlovat, že jsme ryze česká obec, že zde nejsou žádní partyzáni, že jsme loajální občané, kteří plní předepsané dodávky a nikoho neohrožují. Německý důstojník mne chvíli poslouchal, snad i se zájmem. Mou řeč přerušila opět dávka z kulometu, a ještě výraznější křik a nářky. Se sousedem jsme si v tu chvíli uvědomili krajní nebezpečí, do kterého jsme se dostali. Důstojník se obrátil na jednoho z civilistů, kteří ho doprovázeli, s otázkou: „Ist das richtig?“ K mému překvapení to byl Polák, můj bývalý učitel, ředitel sedmitřídní školy v Hubině, který měl ke mně vždy velmi dobrý vztah (opakovaně mne a mé rodiče přesvědčoval, že musím na studia). Cítil jsem, že svitla naděje. Pan „kierownik szkoły“ však neodpověděl okamžitě, chvilku se rozmýšlel a váhal. Promluvil jsem na něj polsky asi v tom smyslu, že musí přece potvrdit, že jsem německému důstojníkovi nelhal, vždyť jste nás jako učitel přesvědčoval a nabádal., že je nutno vždy a za všech okolností mluvit pravdu. Pod vlivem mých slov přece jen důstojníkovi prohlásil, že je to pravda. Ten vytáhl píšťalu a dlouze a pronikavě na ní zapískal. Vojáci, kteří na nás mířili samopaly, odstoupili. Za chvíli z různých usedlostí přibíhali další vojáci a asi za půl hodiny odtáhli z vesnice. Teprve pak jsme zjistili, co se vlastně připravovalo. Do stodol u Škopanů a Poláků, obklíčených vojáky, byli nahnáni naši občané: muži, plačící ženy a děti. Některým se podařilo utéci do polí a schovat se ve vysokém obilí. Jednu stodolu zapálili, oheň se však podařilo brzo uhasit. V tu chvíli jsme si s Holým uvědomili, co všechno se mohlo stát. Roztřásly se nám nohy, byli jsme bledí, museli jsme si sednout. Celá vesnice nám děkovala za záchranu, a snad nejvíce ti bezprostředně ohrožení. Mnozí nás považovali za hrdiny. Já jsem se však jako hrdina vůbec necítil. Spíše jsem byl nezkušený až naivní, dosud jsem nepoznal bezprostřední ohrožení života z německé strany. Věřil jsem, že musím Němce přesvědčit. Vyšlo to však spíše díky náhodě, díky onomu polskému učiteli. Mé sestry, schované za vesnicí v obilí, mě již oplakávaly.

*Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel **Zpravoda**j číslo 9/1993.*

Mírně formálně upraveno.

Nacistické orgány měly na území Volyně speciální útvary pro vyvražďování podmaněných obyvatel. Útvar, který se zúčastnil zničení Českého Malína, měl vozidla označená jelenem ve skoku. V rovenském okrese “působil“ útvar, který měl vozidla označena čertem s vidlemi. Nevíme jaké označení měl pověstný prapor „Nachtigal“, který vraždil ve Lvově a dalších městech Ukrajiny.

Pro úplnost je třeba dodat, že na letišti Rovno-Omeljany bylo v roce 1943 po dobu několika měsíců umístěno devět letounů, určených k bombardování a ostřelování obcí určených

jako objekty „trestných výprav“. Byly týdny, kdy vzlétávalyi několikrát denně. Toto dosvědčil Václav Pěnička, z jehož usedlosti bylo vidět na letištní plochu. Scénář součinnosti letectva s pozemním útvarem je patrný z popisu vraždění v Michně-Segejevce a okolních obcích.

Kromě akcí předem zřejmě plánovaných, např. v Českém Malíně, Moskovštině, Nivě Hubínské a Michně-Sergejevce, byly zde akce „odvetné“, předem neplánované, např. v Hrušvici, Buderáži a Svaté. Při těchto akcích ovšem „odveta“ nepostihovala vůbec viníky, ale nevinné oběti a akce byly současně vítanou příležitostí okupantů k rabování potravin, ale i šatstva ap. Pravděpodobně podobných teroristických akcí vůči českým obcím bylo více, ale nevíme o nich.

Také v Hrušvici přežili svou smrt

Václav Palla, *4.12.1928 Hrušvice, † říjen 1995 Loštice

Jako mnoho jiných vesnic na Volyni tak i naše vesnice Hrušvice Česká, čítající asi 40 popisných čísel (s její ukrajinskou částí to bylo asi 600 čísel), se dne 6. prosince 1943 probouzela do všedního mrazivého dne. Lidé nic netušíce vstávali a šli po své každodenní práci. Hospodyně krmit a dojit krávy, hospodáři zase nakrmit a vyhřebelcovat koně, když k nám přiběhla Ukrajinka a chtěla rodičům říci, co se stalo*). Na nějakou řeč už nebyl čas, dvůr byl plný Němců a že všichni musí na ulici. Ukrajinka skočila ke kravám do žlabu, hodila na sebe slámu a tak se zachránila. My děti jsme ještě spaly. Němci nás vzbudili a museli jsme s rodiči ven na ulici, na rozcestí k budce. Tam nás seřadili do čtyřstupů a hnali nás jako dobytek do školy. Měli jsme svoji českou školu, ale oni nás hnali do ukrajinské školy, vzdálené asi jeden a půl kilometrů. Ve škole byli umístěni muži zvlášť a ženy s dětmi také zvlášť. Pan Vladimír Janko se synem Dobroslavem z Martinovky, vzdálené asi 4 km od Hrušvice, šel přes Hrušvici toho osudného dne snad na nákup do Rovna; Němci je chytli a museli s námi také do školy.

Němci nám říkali, ať se nebojíme, že se nám nic nestane, že si jen chtějí ověřit naše doklady. Okny jsme ovšem viděli, že jsme obklíčeni ozbrojenými německými vojáky, kteří na dvoře připravovali velké sudy z benzínem, s napojenými hadicemi směrem ke škole. U každého sudu byl připraven ke střelbě i kulomet. Pan Václav Nosek nás nabádal, abychom až vojáci začnou střílet nebo budovu zapálí, vyskočili okny a utíkali pryč, snad se přece jen někomu podaří zachránit, jinak tady všichni zahyneme. Proč jsme tady drženi a co se vlastně stalo, jsme nevěděli. Napětí a strach zvyšovala také střelba směrem od mlýna a ohně několika ukrajinských usedlostí.

Administrativní součástmi naši obce byly blízké osady Hrabina, Serední Háj a Omelanština u hlavní silnice Rovno-Dubno. V Omelanštině bydlel starosta vesnice Hrušvice, pan Kočka, který byl ve škole spolu s námi. Ve škole Němci vybrali muže od 20 do 50 let s tím, že je někam povezou. Jejich manželkám řekli, aby jim přinesly teplé prádlo a oblečení a dále aby každá přinesla tři slepice, nebo dvě kačeny, nebo jednu husu, a že jim potom pustí manžela domu. Ženy byly brzy zpět s oblečením i s úplatky. Starosta pan Kočka vzal to teplé oblečení, něco k tomu a jel do Rovna a dostal se prý až k samotnému Kochovi, náčelníkovi Říšského komisariátu Ukrajiny. Doložil mu, že obec řádně plní dodávky a slíbil, že navíc dostanou prasata a býky. Jeho smělé jednání bylo účinné, protože Koch vydal rozkaz, abychom byli propuštěni, že jsme nevinni. Schylovalo se k večeru, když nás všechny propustili domů.

Pro muže, které Němci odvezli do Rovna, však napětí, strach a nejistota trvala do příštího dne. Po příjezdu je všechny (kromě pana Kočky) nacpali do jedné malé místnosti, kde mohli

jen stát natlačeni jeden na druhého. Náš soused, Bohumil Moravec, do rána strachy úplně zešedivěl. Druhý den k večeru je naložili zase na nákladní auto a někam je vezli. Zdálo se jim, že je vezou do pověstné Bílé ulice, kde nacisté za okupace postříleli desetitisíce lidi. Oddechli si, když auto odbočilo na dubenskou silnici a vezlo je z města ven. Přivezli je nejdříve do ukrajinské Hrušvice a poručili jim, aby v usedlostech, které Ukrajinci včera ve spěchu opustili, chytali pro ně dobytek, prasata, drůbež; jenomže tam už nic nebylo, všechno to předtím vychytali sami. Tak muže konečně pustili domů také.

Němci však hned neodtáhli. Několik důstojníků se usídlilo u Jelínků a několik u Václava Kočiny. Němečtí vojáci jezdili po ukrajinských vesnicích, chytali drůbež a vozili ji Jelínkovým a Kočinovým, kde hrušvické ženy musely drůbež škubat a vařit. Václav Kočina byl krejčí, musel šit pytlíky a Němci to, co naloupili, posílali svým rodinám do Německa. Trvalo to mnoho dní, než odjeli a my jsme mohli opět volněji dýchat.

Teprve nyní bylo možno porovnáním různých výpovědí ukrajinských a českých občanů zjistit, proč se toto vše stalo a jaké to mělo následky v ukrajinské části Hrušvice.

Němečtí vojáci jeli do mlýna pro mouku a vedle na statek pro seno. Oboje patřilo místnímu šlechtici Nahrabeckému. Přepadla je tlupa Ukrajinců (již nikdo se nikdy nedoví, zda to bylo z rozkazu místního vedení UPA) a v ukrajinské části vesnice poblíž mlýna zabili asi pět německých vojáků. Češi nic nevěděli, proto byli doma, ale Ukrajinci věděli, že bude zle, tak všichni utekli a schovali se v lesích s koňmi a povozy, naloženými tím nejnutnějším. Hodně jich bylo v lese za mlýnem a někteří v době, kdy je tam trestný oddíl odhalil, měli koně vypřažené a puštěné na pastvu. Ti, kteří měli koně zapřažené, ujeli hlouběji do lesa a ti, kteří nemohli, byli Němci povražděni. Říkalo se, že to bylo kolem 200 osob, včetně žen a dětí. Němci zapálili několik chátí a v nich také zahynuli lidé — jedna Ukrajinka uhořela i s dítětem v náruči.

Dotazem u některých manželek mužů odvezených do Rovna autor zjistil jejich jména. Bylo to celkem 28 mužů. *V seznamu jsou ti, kteří pak padli v čs. jednotkách (6 mužů), označeni křížkem (J. H.).*

Bohumil Fiřt, Antonín Havlíček, Josef Havlíček, Vladimír Havlíček, Vladislav Janko (z Martinovky), Antonín Kočina, Josef Kočina, Josef Králičeк, Bohumil Krušina †, Václav Krušina, Václav Macek, Václav Malý, Vladimír Malý, Emanuel Masopust, Bohumil Moravec, Josef Moravec, Václav Moravec, Vladimír Moravec I, Vladimír Moravec II, Emanuel Nosek, Václav Nosek †, Václav Šťastný I †, Václav Šťastný II †, Vladimír Šťastný †, Josef Válek. Vladimír Válek, Josef Vik †, Vladimír Vik.

„Nechybělo mnoho, a všechno mohlo dopadnout jako v Malíně. Panu Kočkovi, skutečnému starostovi obce, který se nebál osobního rizika a plně využil svých vlastností a možností, patří veliký dík“, říká paní Růžena Pavlínová v citovaném článku ve ***Zpravodaj*** *7/94*

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel ***Zpravodaj*** *číslo 5/1994 a 7/94.*

Mírně formálně upraveno.

---

*) Paní **Růžena Pavlínová**, *5.5.1916 Hrušvice (viz Zpravodaj 7/94 **Ještě jednou o Hrušvici**) k tomu píše „...asi za dva dny za mnou přišla známá Ukrajinka a vyprávěla — nevím, co je na tom pravdy — o zavražděných Němcích v ukrajinské Hrušvici a o ukrajinsky psaném plakátu visícím na plotě: ´To udělali Češi´. Takto se nám mstili.“

Výročí hodné vzpomínky

Josef Kindl, *17.8.1928 Buderáž

Drama, zde popisované se stalo dne 13.4.1943. Toho dne obcí Buderáž ustupovala z fronty, celkem bezvýznamnou komunikací, dezorganizovaná maďarská jednotka. Zřejmě by projela bez následků, kdyby se ve stejnou dobu — náhodou či úmyslně — neobjevila skupinka banderovců. Ozbrojený střet trval asi dvě hodiny. Méně vyzbrojení banderovci ustoupili do nejbližších lesů. K žádným ztrátám na životech zřejmě nedošlo. Ve svém důsledku však tato epizoda války znamenala tragedii pro část obyvatel vesnice Buderáž a blízké osady Svatá (Svjaťje) ležící bezprostředně u lesa, do kterého banderovci ustoupili.

Odveta „vítězů“ padla jako blesk na nevinné, zaskočené občany. Ještě nedávno elitní spojenci válečné velmoci řádili teď jako zběsilá zvířata. Zatímco jedni s namířenými zbraněmi vyváděli občany, druzí vynášeli do svých povozů nejrůznější rodinné svršky, házeli do stavení granáty, zapalovali budovy. Se zajatými občany zacházeli hůře než s válečnými rukojmími. S rukama nad hlavou, staří či mladí, ženy či děti, nemocní či zdraví, všichni procházeli jakýmsi kordonem ozbrojených vojáků. Nechyběly ani rány pažbami. Byli jsme považováni za spojence banderovců, ne-li přímo za banderovce.

Když soustředili skupinu asi 30 osob, začali se vojáci dohadovat co s nimi — zastřelit či nezastřelit — nevěděli; čekalo se na velitele. To však — pod stále namířenými zbraněmi —trvalo asi čtyři hodiny. Nakonec bylo rozhodnuto nestřílet — propustit.

Následkem této válečné epizody ztratilo střechu nad hlavou několik rodin. Několik dalších našlo své obydlí polorozbořené. Bylo třeba vzájemné sousedské výpomoci, aby se aspoň provizorně dalo bydlet. Navíc byly oběti na životech. Paní Šlezingerová, manželka našeho obuvníka, byla usmrcena zbloudilou střelou při přebíhání do úkrytu, paní Lucuková a její syn byli brutálně zavražděni při razii na jejich dvoře. Ve stejném dni v osadě Svatá, kudy banderovci ustupovali do lesa, byla zaživa upálena početná skupina Ukrajinců a mezi nimi také otec a syn Adolf a Antonín Kubovi a Vít Lucuk.

O mnoho let později, při vzpomínce na tuto událost, v kruhu příbuzných na Plzeňsku, padla od mé sestřenky poznámka v tom smyslu, že bych se měl rozpomenout na skutečnost, že jsem tehdy sehrál jakousi důležitou osudovou roli. Při rozhodování totiž, zda popravit zajaté či ne, mne velící důstojník vyzval, abych vystoupil a vysvětlil, odkud přišli a kam patří ozbrojenci, kteří je přepadli. Poctivá odpověď důvěryhodného chlapce, že jsme Češi a s těmito ozbrojenci nemáme nic společného, zřejmě ovlivnila rozhodnutí velícího důstojníka.

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel ***Zpravodaj*** *číslo 3/1994.*

Mírně doplněno.

D 2.

Obětí banderovské perzekuce

Snahy ukrajinského lidu po vytvoření samostatného státu se projevovaly po celá staletí. Začaly a *prolínaly se s národotvorným procesem, kterým prošel každý současný národ a v jehož průběhu se formují charakteristické znaky daného národa. Projevy snahy po vytvoření samostatného ukrajinského státu měly v běhu času různou formu a intenzitu. K nejznámějším a nejslavnějším bezesporu patří období bojů vedených Bohdanem Chmelnickým a nic na tom nemění skutečnost, že toto období skončilo smlouvou s Ruskem v Pereslavli.*

Na přelomu XIX. a XX. století, po 1. světové válce až do rozpadu Sovětského svazu a vzniku samostatné Ukrajiny se na Volyni, a zejména v sousední Haliči vytvořily, rozvíjely, bojovaly, zanikaly nebo byly potlačeny různé proudy, hnutí a strany, které usilovaly o vytvoření jednotného ukrajinského státu. Dokonce se to v krátkých obdobích po 1. světové válce podařilo.

Z krajních organizovaných snah lze v meziválečném období jmenovat Komunistickou stranu západní Ukrajiny (Sel-Rab Jednota), která až do doby svého rozpuštění v roce 1932 usilovala o to, aby západní Ukrajina, která patřila Republice Polské, byla spojena s Ukrajinskou SSR. V době své likvidace měla vůči ostatním stranám nejvíce organizovaných členů (kolem 10 000 ve více než 300 základních organizacích, ostatní strany počítaly své příznivce nanejvýš na stovky). Po Stalinově zničujícím zásahu vůči Komunistické straně Polska v roce 1932, a tím i rozpuštění ilegální KSZU, došlo i mezi těmito členy k vystřízlivění.

Na opačném konci názorově-politického spektra byla ***Organizace ukrajinských nacionalistů*** *(OUN) a její bojový oddíl Ukrajinská vojenská organizace (UVO).UVO založili dne 13.4.1921 v Praze bývalí důstojníci Ukrajinské haličské armády. Po její porážce v roce 1920 poskytla vláda Československé republiky jejím příslušníkům asyl a umožnila zapojení do normálního civilního života, včetně vysokoškolského vzdělávání na Ukrajinské hospodářské akademii v Poděbradech a na jiných školách. Organizace ukrajinských nacionalistů (OUN) byla vytvořena v lednu 1929 ve Vídni. UVO byla do OUN definitivně začleněna v únoru 1930 ve Lvově.*

OUN vystupovala jako revoluční národně osvobozenecká organizace, usilující o vytvoření samostatného ukrajinského státu a byla, mimo jiné, pro zachování soukromého vlastnictví půdy. Získala poměrně značný vliv v Haliči — směrem na východ její vliv slábl.Teoretický základ tohoto hnutí vytvořil Dmitrij Doněc v knize, podobající se svým ideologickým základem poněkud Hitlerově knize Mein Kampf. Kniha vyšla v Londýně v roce 1925 a jejím jádrem bylo „desatero“ správného ukrajinského nacionalisty, který necouvne před užitím žádného prostředku pro dosažení samostatnosti a rozšíření Ukrajiny na všechna území, na němž žijí Ukrajinci.To byl precendes pro trvalé nepřátelství a přinejmenším spor se sousedními státy o pomezní území s národnostně smíšeném osidlením.

Republika polská neprováděla v meziválečném období vůči národnostním menšinám moudrou politiku. Snažila se o jejich polonizaci, což v případě východních území, obývaných více než ze 70% Ukrajinci a Bělorusy, bylo beznadějné a pro polský stát nebezpečné.

OUN s heslem „Poláci za řeku San“ zvolila násilné formy boje za samostatnost. Stávky, atentáty, sabotáže, vraždy policistů a osadníků vyvrcholily v roce 1930 a polské státní orgány odpověděly silou. Uvěznily stovky velitelů OUN i v pověstném vězení pro komunisty — Berezie Kartuzkiej.

Po nástupu Hitlera k moci v roce 1933 se OUN stala jeho přirozeným spojencem, protože v ostatních státech Evropy OUN podporu pro svůj násilný program získat nemohla. V nacistickém Německu byly proto školeny zpravodajsko-diverzní skupiny a připravovány vojenské

a politické kádry. OUN spoléhala na to, že hitlerovské Německo při případné válce proti SSSR podpoří vznik samostatného ukrajinského státu.

OUN brzy poté, co byl v Rotterdamu v Holandsku dne 23.5.1938 za záhadných okolností zavražděn jeji vedoucí plk. Jevhen Konovalec´, se v roce 1940 rozštěpila na dvě znepřátelená křídla. Jedno vedl Konovalcův nástupce Andrij Meľnyk (OUN-M) a druhé, opoziční (OUN-R), vedl od začátku roku 1941 Stěpan Bandera. Obě křídla se sice nadále orientovala na nacistické Německo, ale zásadně se lišila v cílech spolupráce.

OUN-R již 30. června 1941 večer vyhlásila ve Lvově samostatný ukrajinský stát, ustavila jeho vládu vedenou na návrh S. Bandery třicetiletým Jaroslavem Stec´kem-Karbovičem, který v přítomnosti německého představitele prohlásil zásadní programovou větu: ***„Německo, které vede válku s Ruskem, budeme považovat za svého spojence, pokud uzná naše práva na státní nezávislost“!***

OUN-M naproti tomu by se spokojila s německým protektorátem nad Ukrajinou. A. Meľnyk to naznačil ve svém dopise Hitlerovi již 7. července 1941, v němž odsoudil počínání OUN-R. Adolf Hitler však nemínil ustavovat na dobytém území žádné národní státy — měly to být německé kolonie! Proto řešil situaci po svém: nařidil zatknout J. Stec´ka a jeho vládu, což se stalo již 11.7.1941, a ještě předtím S. Banderu. Po několikatýdenním věznění byli sice propuštěni a jelikož se kompromisní řešení nenašlo, byli definitivně zatčeni 15.9.1941 a posláni do koncentračního tábora Sachsenhausenu. Tam se sešli se stovkami vedoucích OUN-R. Z tohoto tábora byl S. Bandera propuštěn až v roce 1944, kdy ho nacistické Německo potřebovalo pro to, aby řídil boj banderovců proti sovětské moci na západní Ukrajině, ze které Rudá armáda vyhnala německý Wehrmacht. Dne 15.10.1959 byl S. Bandera v Mnichově zavražděn, údajně sovětským agentem.

Z orientace na nacistické Německo podřízené složky OUN-R vystřízlivěly až v průběhu roku 1942, kdy teprve pochopily, že lákavé předválečné sny o vytvoření samostatné Ukrajiny nacistické Německo nesplní. Příslušníci ukrajinských vojenských a policejních složek opustili proto německé služby a vytvářeli oddíly Ukrajinské povstalecké armády. Působily v Haliči, na západní části Volyně, Podolí a Polesí. V bývalé sovětské části těchto krajů žádný vliv neměli.

Banderovci v rámci Ukrajinské povstalecké armády se řídili požadavky „desatera“ D. Donce a chtěli dosáhnout samostatnosti Ukrajiny bojem ***„proti všem“ a „jakýmikoliv prostředky“.*** *Prostředky to byly politicky naprosto nevhodné a lidsky barbarské. Místo boje proti nacistickým okupantům, případně proti sovětským partyzánům (na které si také netroufali) se soustředili na to, „aby Ukrajina byla národnostně čistá jako slza“, jak hlásala jejich oficiální propaganda.*

Židy pomáhali nacistům systematicky vyvražďovat v uniformách Ukrajinské policie a pak jako banderovci v jejich krutém pronásledování pokračovali.

*Poláky začali hromadně vyvražďovat již od podzimu 1942. V díle Władysława Siemaszka a jeho dcery Evy *) jsou zapsána autentická svědectví o zavraždění desetitisíců, někteří autoři tvrdí, že statisíců Poláků ve stovkách obcí. Jako příklad zvrácenosti uvádíme, že na velikonoce v roce 1943 připravili koordinovanou akci. Obklíčili desítky kostelů a vyvraždili věřící shromážděné k velikonoční bohoslužbě včetně kněžů u oltářů. Kolik zavraždili sovětských vojáků, kteří v roce 1941 při ústupu Rudé armády ze západní Ukrajiny zůstali v mnoha rodinách se již nikdo nedozví.*

Čechy se banderovci bezúspěšně snažili získat jako své spojence. Velkou zásluhu na tom, že se jim to nepodařilo a že banderovci nepřistoupili k hromadnému vyvražďování Čechů, má vedení ilegální organizace volyňských Čechů nazvané Blaník, o čemž píšeme na jiném místě.

Po osvobození Ukrajiny Rudou armádou banderovci v uvedených prostorech bránili zemědělcům v plnění povinných dodávek státu, sabotovali mobilizaci Ukrajinců do Rudé armády, přepadávali některé nebráněné správní orgány a dokonce organizovali atentáty na jednotlivé velitele; tak např. zahynul velitel frontu generál Vatutin. Sovětská moc, soustředěná na dokončení porážky nacistického Německa organizovala v obcích z místních jinochů „istribitelnyje batalióny" (stihací prapory), vždy pod velením příslušníka NKVD, které měly zabraňovat banderovskému řádění. Opatření nebylo ani nemohlo být účinné. V praxi to dopadlo tak, že sovětské orgány vládly ve dne a banderovci byli pány v noci. Tento stav trval až asi do konce roku 1946. Pak do uvedeného prostoru bylo na pomoc orgánům NKVD odveleno několik armádních sborů Rudé armády. Mnoho řadových aktivních banderovců bylo souzeno a vyvezeno na Sibiř. Někteří banderovští činovnici, zejména ti, kteří byli zodpovědni za genocidu, se snažili dostat do západního Německa a pokud se jim to podařilo, většinou se usadili v Kanadě. Političtí činitele v USA, Velké Británii a v dalších zemích brzy pochopili, kdo banderovci jsou a ani v době studené války nestáli o jejich využití proti SSSR, aby se nekompromitovali. Z toho důvodů se nynější následovnici banderovců (centrum je v Kanadě) snaží pro uznání zásluh jejich předchůdců na vzniku samostatné Ukrajiny o „demokratičtější tvář". Příznačné je, že se sice na západní Ukrajině stavěly po roce 1993 Banderovi pomníky, ale parlament Ukrajiny dodnes (rok2003) odmítá přiznat banderovcům statut odbojářů.

Češi po celou dobu existence menšiny na Volyni se snažili po dobrém vycházet se všemi národnostmi a především s Ukrajinci, s nimiž se v denním životě setkávali nejčastěji.Až na dva tři větší incidenty v minulém století (Ukrajinci trvali na svém právu pást dobytek na panském, i když polnosti již patřily Čechům) nebylo mezi oběma národnostmi sporů, které by stály za povšimnutí. Situace se změnila za nacistické okupace, kdy UPA vyhlásila etnickou genocidu.Vyvražďování Židů a Poláků svědčilo o tom, že nešlo o agitační, ale o programové a realizované heslo!

Všeobecný názor volyňských Čechů na banderovské hnutí již na Volyni i po reemigraci byl a zůstal odmítavý. Na jedné straně chápali snahy Ukrajinců po vytvoření samostatného státu, na druhé straně nechápali a jednoznačně odsuzovali nelidské metody, kterými prý měli tohoto vznešeného, a pro každý moderní národ posvátného cíle dosáhnout. Vraždami, většinou bestiálními, nevinných lidí jenom proto, že to byli Židé, Poláci,sovětští vojenští zajatci, bývalí funcionáři za „prvních Sovětů", kteří třeba ani nic špatného neudělali,také Ukrajinci, kteří jen slovem vznesli námitky proti krvavým metodám — takovými vraždami mohli jen dosáhnout odsouzení u slušných lidí a vytvořit historickou zátěž svého budoucího státu. Byl to nesmyslný teror, který si ničím nezadal s terorem německým, nacistickým, jen s tím rozdílem, že nacistický teror byl součástí již státní doktríny a k jeho provádění měli nacisté daleko mohutnější prostředky.

Je pravdou, že volyňští Češi byli tímto terorem postiženi ze všech jiných národností nejméně. Z připojeného jmenného seznamu volyňských Čechů zavražděných banderovci vyplývá, že to bylo o něco více než 1% českého obyvatelstva na západní části Volyně. Na sovětské části Volyně banderovci žádný vliv neměli.

Je přirozené, že z místního hlediska se vztah mezi volyňskými Čechy a banderovci utvářel a byl silně ovlivněn konkrétními podmínkami vzájemného soužití v minulosti. Nemůžeme-li podat vyčerpávající zobecněný výklad, uvádíme alespoň příklady z kronik nebo vzpomínek pamětníků.

První čeští osadnici v ***Hulči a Urvenách,*** *jak vyplývá z kroniky obce, byli objektem spekulací a intrik velkostatkáře, který jím prodal pozemky a také mazaných advokátů a podobných činitelů. K dosahování svých cílů naváděli místní mužiky proti Čechům nebo naopak, podle své okamžité potřeby. Jelikož uzavření kupní smlouvy na pozemky, které již zaplatili, dosáhli Češi až po sedmi letech a celou tuto dobu spor trval, vzájemné antipatie mezi oběma národnostními skupinami v daném místě jaksi „zdomácněly". Vzniká otázka, zda tento dávný spor nebyl jednou z příčin, proč hulečtí a jejich čeští sousedé v Zálesí a jiných blízkých obcích museli v letech působení banderovců odražet denní a nočních útoky banderovců na svoje obce? Obranu organizovala buňka Blaníku. Kdyby se nebránili, bylo by zavražděných mnohem více.*

Podle vyprávění pamětníků Češi v ***Novostavcích Českých*** *byli v častém sporu se svými ukrajinskými sousedy. Důvody se našly: jednou to bylo spásání úrody, podruhé spor o mez nebo kus louky, dokonce o lov ryb v náhonu ke mlýnu, ale rozhodující zde asi byla prostá zášť, protože česká hospodářství na rozdíl od ukrajinských byla velká a prosperující. Prakticky to Češi ucítili již za „prvních Sovětů", kdy zřejmě z popudu ukrajinských sousedů byly vyvezeny „kulacké" rodiny a zejména pak v kritických letech, kdy deset českých občanů banderovci zavraždili, včetně učitele, a mnozí obstáli jen proto, že se pečlivě skrývali, nebo utekli z obce do měst.*

Jsou známy i případy příjemnější a zřejmě také mají kořeny v minulosti.

V kronice obce ***Anatolie*** *popisuje Josef Vitoch, že banderovci na rodiny místních Čechů nedali dopustit a „chlopci" a jejích velitelé se dokázali neohroženě zastat „svých Čechů" proti horlivějším kolegům, ba i proti Polákům, kteří se přijeli „zásobovat" spolu s německými nacistickými vojáky.*

Miroslav Novák v dopise autorovi popsal bezkonfliktní a korektní soužití banderovců a Čechů v jeho rodišti ***Hončarce.***

Zbývá dodat, že jednou z rozhodujících podmínek soužití byla míra lidské slušnosti, rozvahy, moudrostí a předvídavosti. Kde tyto vlastnosti scházely, nemohlo být o soužití ani řeči.

V připojeném seznamu jsou uvedena jména ***376*** *volyňských Čechů, zjištěná z neoficiálních pramenů, kteří byli zavražděni příslušníky banderovských skupin.*

Praha v březnu 1998 a v dubnu 2003

Seznam volyňských Čechů zavražděných příslušníky banderovských skupin

Prameny:

1) Richter, K.: Případ generála Vlasova. Praha 1992. Využit pouze v předchozí, úvodní části.
2) NM ONČD, fond Volyňská sbírka: Přehled kronik...
3) Dotazníková akce mezi krajany. Provedl V. Širc.
4) Písemná a ústní sdělení krajanů na vyžádání autorů nebo na setkáních.
5) Władysław i Ewa Siemaszko: Ludobójstwo dokonane przez nacjonalistów ukraińskich na ludności polskiej Wołynia 1939 — 1945. Von Borowiecky, Warszawa 2000. 1400 stran. ISBN 83-87689 – 34- 3. V rubrice **Poznámka** je využití tohoto pramene označeno číslem 5. Pramen byl získán prostřednictvím Jaroslava Mece z Prahy.

Prameny 1, 2, 4 a 5 zpracoval J. Hofman.

Příjmení	**Jméno**	**Rok nar.**	**Obec** (narození nebo bydliště)	**Kdy, kde a jak zahynul**	**Poznámka**
1	**2**		**4**	**5**	**6**
Adamský	Alexandr				
Adolf	Jan		Terešov		
Albrecht	Josef		Podhájce u Dubna	1.8.1944, bestiálně mučen a polomrtvý vhozen do studny	Spolu s Vl. Jiráskem a Vl. Havlíčkem
Altman	Fedor		Újezdce	1945	
Bajer	Jaroslav		Volkov		
Benešová	Antonie	1927	Koryta	1944	
Bitner			Buderáž	1942	manžel
Bitnerová					manželka
Bohuslav	Antonín		Podcurkov		
Boleslav			Komárovka, Brody		
Buchalská	Anastasie		Hlinsk	UKŘIŽOVÁNA 1945	manžel byl v této době na frontě 5
Cimrová	Ludmila	1940	Sofievka	1943	
Čapek	Alexandr		Májovka	10/1944	otec
Čapková	Olga	1927			dcera
Čapková					bránila otce
Čapský	Václav		Novokrajev	1944 nebo 1945	5
Čarnecký	Evžen		Smolárna		
Danda	Josef		Podcurkov		
Dědek	Viktor		Český Malín	1943	
Dědouch	Josef		Buderáž	1943	
Ditrich	**3** čl. rodina		Stromovka	1943	
Ditrich	**5**-ti čl. rodina		Huleč		

Dlouhý	J.		Újezdce		
Domanská	A.		Moštěnice		
Dragoun	Josef		Ozerany Č.		
Drbohlav	Václav		Noviny Č.		
Dregerová	Pavlína		Podcurkov		
Dregerová	Věra		Podcurkov		
Dučinská	Julie		Ploska	usmýkana za koněm	odmítla být banderovskou „sekretářkou“
Duškovi	Rodina: otec, matka, dvě děti a babička - **pět osob**.		1943, doma na samotě mezi Novokrajevem, Marjanovkou a Novosilkami	Položili je na zem, přikryli prostěradly a umlátili sekerami. Zprávu podal svědek V. Pěnička	
Dvořák	Alexandr	1878	Moštěnice	01/1943, doma, zastřelen	otec
Dvořák	Vladimír	1910	Moštěnice	01/1943, doma, ubodán	syn
Efenberk	Vladimír		Podcurkov		
Fajfer	Jaroslav	1901	Buršovka		
Fejfer	**6**-ti čl.rodina		Dermáň		
Fejfer	**5**-ti čl.rodina		Dermáň		
Formánek	Jan		Ploska		
Fořt	Václav	1901	Moldava II	3.11.1945	
Hajšínek	Boris	1911	Zdolbunov	23.8.1943	5
Hamáček	Josef		Terešov		
Hanyš	Václav	1923	Račín Nový	6/1943	syn učitele
Havlíček	Vladimír	Podhájce u Dubna	1.8.1944, bestiálně mučen a polomrtvý vhozen do studny		Spolu s J. Albrechtem a Vl. Jiráskem
Helebrant	**3** člená rodina		Novožukov u Klevaně		
Hlaváčková			Ulbárov	1944	
Hlušák	Rostislav	1928	Boratín Č.	1945. Jako „stribok“	
Hnídek	Václav	1901	Boratín Č.	10.3.1946	zastřelen na služební cestě
Hochmanová	Marie		Moldava II.	1943	matka
Hochmanová	Marie a dvouletá dcerka				dcera
Hokeš			Teremno		
Holec	Vladislav	1922	Zdolbunov	23.4.43, Janova Dolina	
Hončík	Antonín		Hlinsk	1943 až1945	5
Hončík	Josef				
Hončík	Vladimír				
Hončík					
Hončíková	Anna				
Hončíková	Růžena				
Horáček	Václav	1930	Lipiny	1946,.jako „stribok“	“
Horák	Václav	1860	Kupičov	jaro 1943	5
Hradec	Antonín **5**-čl. rodina		Kupičov		

Rod **Hradcových** v obci **Cholupic**e. *Hlava rodu zde zakoupil šlechtický dvůr s polnostmi a žil v něm spolu s rodinami svých tří synů. Po roce 1941 se u nich zachraňoval sovětský zajatec. V době banderovských přepadů se připravili na ozbrojený odpor, zejména v noci. V srpnu 1943 ve dne*

vjelo na dvůr několik povozů s banderovci, kteří především pomocí automatických zbraní všechny postříleli, usedlost zapálili a oběti hodili do ohně. Náhodou se zachránily jen prostřílené a zkravavené šatečky šestileté holčičky. Sousedé pochovali oběti na dvoře jejich usedlosti.
Byli zavražděni: Hradec (*1880), hlava rodu; Josef (*1905) s manželkou roz. Cymbálovou a dcerkami 6 a 9 let starými; Antonín (*1909) s manželkou Polkou; Mikuláš (*1912) s manželkou Ukrajinkou; sovětský zachraňovaný důstojník. **Celkem bylo zavražděno 10 osob**. Roky nar. odhadnuty.

Zprávu podal vnuk Josef Bryksa (*1929), Brno Bolzánova 7.
Případ byl také popsán v disertační práci učitelky p. Opała Marzena v Chelmu (Polsko).

Hron	Karel					
Hůla	František	1907	Kupičov	3.3. 1943, osada Apolonie		
Chromý	Cyril		Miluše			
Chalupecký		1922	Zdolbunov	23.4.43, Janova Dolina	bratr a sestra	
Chalupecká		1923	Zdolbunov			
Jansa	Vladimír, ing.		Stromovka			
Javorský	Antonín	1898	Májovka			
Jelínek	Jaroslav	1905	Mirotín	1.10.1944	zastřelen	
Jirásek	Vladimír	Podhájce u Dubna	1.8.1944, bestiálně mučen a polomrtvý vhozen do studny		Spolu s J. Albrechtem a Vl. Havlíčkem	
Jonáš	Antonín		Porozov u Zdolbunova.	1944		
Jonáš	Josef		Porozov u Zdolbunova.	1944		
Juha	Bohumil		Kněhyninky	1944		
Juchrymová	Františka		Komárovka u Brodů			
Kabát	Stanislav, otec		Martinovka	1/1945.Bestálně povražděni. Děvčata měla rozpárána břicha		
Kabátová	Anna, matka					
Kabátová	Libuše	1926				
Kabátová	Věra	1933				
Kačírek	Josef	1901	Moldava II.	1945		
Kalaš	Josef		Miluše			
Karro	Emil		Hlinsk			5
Karro	Vladimír					
Kašparová	Anastasie		Novostavce	1945 nebo 1946		5
Kazilovský	Vladimír	1914	Mirotín	1945, Hrinovština	mučen a oběšen	
Kerda	Josef		Kupičov	jaro 1943	manžel a manželka	5
Kerdová	Františka					
Ketner	Josef		Hlinsk	1943 - 45		5
Klígl	Vladimír	1891	Mirotín	1.10.1944	zastřelen	
Klígl	Alexandr		Ivačkov			
Klígl	A.		Ivačkov			
Kocourek	Václav		Podcurkov	1943		
Kocourková	Anna		Podcurkov	1943		

Kodejška	Vladimír	1885	Buršovka	18.3.1944; svázaný, ležící zastřelen až čvrtou ránou	starosta
Koňakov	Petr		Novosilky	1943	učitel
Kononov	Konstantin	1915	Novoborisov	18.9.1945, u Lvova	jako sov. voják
Kout	Václav	1912	Libánovka	1943	starosta obce, krutě umučen
Kout	Josef		Libánovka	1943	
Krebs	Bohumil		Krasilno	1943	
Krejčí	Vladimír		Ulbárov		
Křenčil	Josef		Ploska		
Křivka	Antonín		Novostavce	1945 nebo 46	5
Kubišta	Ondřej		Hlinsk	1943 - 45	5
Kubizňák	Václav		Svatá u Buderáže		
Kučera	Václav	1891	Zborov	5/1943	otec
Kučerová	Emilie	1927			dcera Václava
Kučera	Josef	1928			syn Václava
Kučerová	Anna a její jednodenní dítě	1931			manželka Josefa 5.
Kudrna	Josef		Ulbárov	1944, při obraně obce Bocianovka	
Kufr	Vladimír . **Čtyři** osoby	1917	Luck	1943, okolí Lucka	manželka (Ukrajinka) a dvě maličké děti . Barbarsky zavražděni před očima rodičů manželky
Kužej	Adam	1893	Šumsk	1943	
Květoň	Josef		Hrušvice	1943-45	5
Latyševová	Lída	1925	Straklov	1943	učitelka
Laurin	Josef		Ulbárov		
Lešák	**6**-ti čl. rodina		Olchov u Verby	1944	
Lipčák	Rostislav		Chomout	na dovolené jako čs. voják	
Listovská- Sopínová	Marie		Dlouhé Pole	1943	
Loskot	Alexandr		Sofievka	1943, Bělohrudka	
Lysjuk	Demjan		Bělecká Dolina	1945	
Macoun	**celá rodina**		Kosarevo		
Mach	Josef		Volkov	15.3.44	
Majovský	František	1892	Jezírko	31.12.1942	
Malý	Josef		Rohozno	1945	
Martinovič	Josef		Krasilno	léto 1943	
Martinovský	Josef		Tylavka u Křemence	1944	
Mastný	Metoděj	1911	Hlinsk	2.3.1947 zastřelen doma na dvoře	5
Mašek	Jaroslav, Josef	1928	Kupičov	30.8.1945	jako „stribok“ u Osmihovič
Mašek	Josef **3** členná rodina		Milča Malá	1945	
Mašek	s **rodinou**		Sofievka		
Matouš	Antonín	1884	Novostavce	1944	5

Matoušová	Anna	1891	Novostavce	1944	5
Menšík	Adolf		Ploska		
Mervinský	Mikuláš		Volkov		
Mezenská	Marie		Volkov		
Mezemský	Josef		Kupičov		
Miler	Antonín		Bojarka	1944	
Milevský	Kazimír		Stromovka	1943	
Mimra	Adolf. **Pětičlenná** rodina		Mitnice		
Mišňák	Mikuláš		Miluše		
Mišura	Felix	1897	Mirotín	18.4.43 mučen a utopen v rašeliništi	S nim J. Procházka a čtyři sovětští zajatci
Mlejnková	Marie		Sklíň		
Moravec	Josef		Martinovka	1945, zastřelen doma na dvoře	
Moravec	Vladimír		Zborov	1941	
Moravec	Vladislav	1924	Martinovka	1945, zavražděn v dědkovickém lese	
Musil	Emil		Hlinsk	1943 -45	5
Musil	Boleslav	1903	Zaborol	1943, Kolodenka	5
Musil	Štěpán	1911	Horodyšče	1945, Kruhle	5
Mužíková			Moštěnice		
Myšáková			Český Malín	1944	
Naké	Mikuláš		Kruholec u Šumska		
Nohejl	Vladimír		Volkov	12/ 1943, pověšen	
Novák	František		Kněhyninky	na vraždě se podílel jeho bývalý žák V. Sajenko	učitel,
Novotná	Miloslava	1916	Kupičov	jaro 1943	
Olejář	Bohuslav		Volkov		
Olšáková	Věra se **dvěma** dětmi		Máslenka	1943 Labędzianka, byla na návštěvě	5
Orlovský	Jindřich				
Ostroh	Adolf				
Parpel			Kliščicha	1944, pověšen	
Parpelová	Anna		Verba		
Pažout	Antonín st.		Novostavce	1945 nebo 46	otec
Pažout	Antonín ml.				manžel
Pažoutová					manželka
Pažout	Slávek	1932			syn 5
Pfeifer	**Šestičlenná**. rodina			Huleč	1942 Huleč
Pivovarčuk	Miroslav		Hlinsk	1943 - 45	5
Pivovarčuk	Vladimír				
Pivovarčuková	Jiřina				
Pivovarčuková	Marie st.				
Pivovarčuková	Marie ml.				

Polívka	Michal	1900	Kupičov	Alexandrovka u Kupičova 15.7.43	manžel, Čech
Polívková	Viktorka	1902			manželka, Polka
Polívka	Januš	1940			syn.
Polívková	Marie	Čtyř měsíční			dcera 5
Porazík	Štěpán	1885	Huleč	16.3.1943	starosta
Prajzler	František		Novosilky	1946	
Procházka	Emil		Hlinsk	1943 - 45	5
Procházka	Josef	1889	Mirotín	18.4.1943, mučen a utopen v rašeliništi	S nim F. Mišura a čtyři sov. zajatci
Prokůpek	Jaroslav		Luck	2.9.1946 Hnidava	
Prošek	Jan	1895	Sofievka	1944	
Rak	Vilém		Miluše		
Robl	s celou rodinou		Oščov u Vl. Vol.		
Rodej	celkem **jedenáct** osob a sov. zajatce		Cholupice	7/43	5
Roller	Alexandr		Huleč	1943 Huleč, při obraně obce	
Roudnický	Jan	1898	Kruholec u Šumska	1943, Ledečský les	manžele
Roudnická roz. Vaňková	Emilie	1900			
Rozhon	Jaroslav		Vrba	22.4.43 Bělohrudka	5.
Náhodně projížděl kolem míst vyvražďování polských rodin. Zavražděn a vhozen do studny. Jeden z vrahů se v opilosti podřekl, že ho ze studny vytáhl, aby mu mohl vylomit zlaté zuby.					
Rožanský	Antonín		Smolárna		
Rudnický	Vilém	1883	Kupičov	23.5.1943 Chobultov	otec,
Rudnická	Anna, roz Tošnerová	1895			matka
Rudnický	Eduard	1919			syn 5.
Rudnický	Vilhelm	1921			syn
Rudnický	Boleslav	1923			syn
Tošner					bratranec Anny
Řada	Boris		Křemenec		
Řezáč	Josef		Ulbárov		
Řezáč	Jan		Novostavce	1945 nebo 46	otec matka 5
Řezáčová	Marie				syn
Řezáč	Jiří				
Sahulka	Antonín		Huleč	1943, Huleč při obraně obce	
Sazeček	Jaroslav	1919	Mirotín	10.2.1944, Ivačkov	mučen, zabit a hozen do studny
Sekáč	Václav	1897	Volkov	11.3.1944	
Siblík	Antonín		Černý Les		manžele

Siblíková	Anna		u Volkova		
Sláma	Ludvík	1905	Mirotín	7/1943, Hrinovština, zastřeleni při odchodu lidí na práci do Německa	otec
Sláma	Karel	1923			syn
Snicarenková	Stanislava		Baškovce u Křemence		
Sredňava	Karel		Hnidava	1942-1946	manžele
Sredňavová	Aloisie			1942-1946	
Stelmachová	Anna	1918	os. Chrobruv	9/1943	manželka Poláka, zavražděni společně. 5.
Stučkové Jan a Josef	s rodinami, celkem **11 osob**, z toho 6 dětí		Tesluhov		
Studený	Jaroslav	1920	Kurdybáň Žornovský	1943	
Studený		1920	Český Malín	1943	
Sulženko					
Svoboda	Josef	1915	Kupičov		
Svoboda	**čtyřčlenná** rodina		Buršovka	1943	
Šašek			Milatín	1945, doma	
Šimek	Václav		Moštěnice	01/43 Moščánovka	obuvník
Šimková			Kochanka	1943	manželka Poláka, zavražděni společně. 5.
Šimoníček	Josef		Volkov		
Šrámková	Antonie		Kochanka	3/1944	5.
Bestiálně zavražděna protože byla vedoucí mlékárny.					
Šťastný	Vladimír		Chomout	1944	
Štěpán	celá rodina s dětmi, **4** osoby		Kvasilov	1943-45	5
Šubrt	Petr		Vilhelmov-ka 1/1944 os. Skurče		otec, Polák
Šubrtová roz. Herinková	Marie				matka, Češka
Šubrt		1929			syn, 5.
Šubrt		1930			Syn
Šubrtová		1934			dcera
Šuster	František		Porozov u Zdolbunova	1943	manžele
Šustrová	Emilie				
Šuvarská	Antonie	1893	Závidov	1943	
Švejda	Josef		Podcurkov		ředitel školy
Taraba	Karel		Kopče	2/1943	Učitel 5
Tarabová	Alžběta a dvě malé dcerky				učitelka, Polka 5
Karel Taraba, uvázaný za krk, byl vlečen za vozem, na němž byla vezena jeho rodina na místo zavraždění.					
Tlustá roz. Nováková	Anna	1910	Moštěnice	11/1944, doma	Matka
Tlustý	Slávek	1930			syn
Tryzna			Ulbárov	1943, při obraně obce	učitel
Umlaufová	Anna		Hlinsk	1943 - 45	5

Urban	Vladislav	1925	Kupičov	jaro 1943	5
Vágner	Vladimír		Kvasilov	1944	5
Vágner	Václav		Kopče	1943	
Vágner	Stanislav		Kopče		
Vágner			Kopče		
Valenta	Michal	1924	Boratín Č.	1944	
Valeš	František		Novosilky	1944	otec generála J. Valeše
Vaňousová			Dlouhé Pole	1943	matka
Vaňousová					dcera
Venek			Košov u Torčína	29.6.1943	manžel, Čech
Veneková	Klementina, roz. Boguszewska				manželka, Polka
Veneková		1935			dcerka
Veneková		1937			5 dcerka
Vlačihová	Marie		Baškovce u Křemence		matka
Vlačihová	Věra				dcera
Vlk	Josef		Terešov		
Vojtová			Holoveň Č.		matka od dvou malých dětí
Vondrušková	Karolina		Falkov	1943	matka
Vondrušková	Anna				dcera
Votava	Václav	1929	Kurdybáň Varkovský	1946, zastřelen jako „stribok“	
Vrba	František		Novosilky	1945	
Vrba	Josef		Novosilky	1944	
Vrla	Václav	1922	Kupičov	jaro 1943	syn
Vrlová	Marie	1895			matka
Vysocký			Oščov	1943	
Zajíček	Antonín	1905	Mirotín	1.10.1944, zastřelen	
Zápotocký	Josef	1909	Kupičov	3.3. 1943, os. Apolonie	
Zíval	Alexandr		Dlouhé Pole		
Žrout	Jaroslav	1928	Noviny Č.	10/1944	
Žrout	Vladimír	1928	Noviny Č.	1945	
Žrout	Josef	1901	Moldava II.	1945	
Žroutová			Moldava II.	1945	
Česká rodina (**čtyři** osoby) neznámého příjmení			Rudnia u Kisielina	20.6.1943 Zavražděni s polskými rodinami v Rudni	5.
Čtyři Češi, šli z osady Apolonie do Holob			Vitoniež	8/1943. Zavražděni s polskými rodinami ve Vitonieži	5.
Dvě česká děvčátka	5 a 6 let	Přišla si hrát s polskými dětmi; byla zavražděna spolu s polskými rodinami v Bělohrudce dne 22.4.1943			5.

Kupičov se bránil

Stanislav Tošner, * 5.5.1921 Kupičov, † duben 1998 Praha

Rok 1943, a zejména jeho podzim, byl na západní Ukrajině ve znamení národnostních bojů, které byly vydatně podněcovány německými okupanty.

Oddíly banderovců jako součást Ukrajinské povstalecké armády (UPA) zvěrsky vraždily Poláky, Židy a Rusy v úsilí o „čistou Ukrajinu“, v duchu hesla Ukrajina pro Ukrajince. Polské partyzánské oddíly Armii Krajowej (AK) oplácely tato zvěrstva tím, že přepadávaly obce ukrajinské. Noci osvětlovaly záře požárů hořících usedlostí a dávky z kulometů a samopalů rušily noční klid.

České obce na Volyni byly do určité doby oázami klidu a bezpečí; do nich se uchylovali pronásledovaní a ranění, a tam také nacházeli ochotnou pomoc. Obě bojující strany se však snažily zapojit i české obyvatelstvo do tohoto nesmyslného a barbarského boje. Češi však pevně zachovávali neutralitu. Museli se však dělit o své zásoby s rekvírujícími bandami a skupinami. Tak až do podzimu roku 1943 odolával tlakům banderovských vyjednávačů i český Kupičov, který vzhledem k významné poloze jako centrum regionu chtěli získat na svou stranu. Došlo k zastrašování, občanům Kupičova se hrozilo krvavou lázní, pokud se nepodřídí. Spojenectví si chtěli banderovci vynutit silou! Vraždili jednotlivé osoby a celé české rodiny žijící na samotách a v blízkých osadách. Obětí této zvůle se stalo asi 22 Čechů.

Zde začíná heroické období obce. Po pohřbu zavražděné rodiny Vrlových, rozhodli starší obce opatřit za každou cenu zbraně, zorganizovat obranu, přestěhovat české rodiny z okolí do obce, požádat polské partyzány o pomoc v případě útoku banderovských oddílů do období, než bude dostatečně vyzbrojena vlastní obrana. Rozhodnutí je věc jedna a jeho realizace věc druhá. Pod tlakem situace se však rozhodnutí začalo realizovat rychle a energicky.

Již 9.11.1943 delegace kupičovských občanů uzavřela s polskými partyzánskými oddíly v Zásmykách písemnou dohodu o vzájemné pomoci proti banderovcům. Reakce banderovců byla rychlá. Splnili své vyhrůžky a již 13. listopadu 1943 zaútočil na Kupičov celý sviňarský „kureň“ v síle několika set mužů se čtyřmi děly a několika kulomety. V jejich týlu byli připraveni k rabování, loupení a vraždění „civilisté“ se sekerami a vidlemi. Oddíl polských partyzánů, který právě pobýval v obci, za jistého přispění kupičovských občanů útok odrazil. Banderovci zanechali 27 padlých a ustoupili. Po prožitém nebezpečí kupičovští pochopili, že situace je opravdu vážná. Začalo opatřování zbraní, cvičení vlastní, kupičovské „samoobrany“, úprava nebo výstavba asi dvaceti bunkrů spojených zákopy a krytých drátěnými zátarasy. Kupičov se během krátké doby stal opevněným městečkem.

Nebezpečnými způsoby se získávaly v městě Kovelu zbraně od jednotlivých německých a maďarských vojáků a od vlasovců. Platilo se hlavně cennostmi a potravinami a občas i penězi. Za pušku se platilo 2 000 rublů (20 marek), náboj stál 10 rublů, pistole 1500 rublů, za malé prase se dostal ze skladu okupantů kulomet. Prostředky na nákup zbraní se získávaly veřejnými sbírkami. Za krátkou dobu byl vytvořen bojový asi šedesátičlenný oddíl. Jeho velitelem byl jmenován Bohuslav Ledvina. Zavládl neobvyklý ruch a elán, vše bylo podřízeno obraně a snaze vydržet do příchodu fronty a československé jednotky v rámci

Rudé armády. Kupičovští dokázali, že v okamžiku vážného nebezpečí se dovedou nadchnout pro společný cíl a obětovat i své životy.

Další útok následoval 22. listopadu ráno, kdy již organizovaněji útočilo kolem tisíce banderovců, se čtyřmi děly a dokonce s jedním obrněncem udělaným z traktoru, který obránci palbou na okraji obce zapálili. V Kupičově bylo v této době kromě českého oddílu samoobrany jen asi čtyřicet polských partyzánů pod velením velmi schopného velitele. Již v poledne se stala situace kritická, obráncům docházelo střelivo, vyslali proto posla na koni, Jaroslava Řepku, k polským partyzánům v Zasmykach s prosbou o pomoc. Posel džigitovskou jízdou s nasazením života se snažil proniknout obklíčovacím kruhem. Nepodařilo se mu to, byl sražen s koně a plížením se vrátil zpět. Poláci však přesto přispěchali na pomoc, protože slyšeli střelbu a věděli kolik uhodilo. Zaútočili na banderovce z týlu. Obklíčení bylo společným úsilím rozbito, útočící banderovci po těžkých ztrátách ustoupili.

Od té doby se již banderovci neodvážili přiblížit na dostřel k obci, střežené obránci ve dnei v noci. Z vděčnosti za polskou pomoc a záchranu byla v obci zřízena nemocnice pro polské partyzány. Obec spravovala jako svobodnou enklávu (nejbližší česká obec byla vzdálena 60 km) rada starších, až do příchodu fronty začátkem dubna roku 1944. Během této doby byla obec dvakrát bombardována německými letadly.

Po proniknutí předsunutých jednotek Rudé armády do obce odešlo 237 kupičovských dobrovolníků včetně dívek do čs. jednotky v Lucku. Všichni šli do čs. armády s nadšením a odhodláním včetně několika šestnáctiletých chlapců. Doma zůstali jen starší občané, ženy a děti, aby v příštích měsících prožili opět kalvárii obce, která se ocitla na dobu tří měsíců ve frontovém pásmu a byla z velké části zničena požárem. V řadách 1. čs. armádního sboru padlo v bojích za osvobození Československa 25 kupičovských občanů a dvojnásobný počet byl raněn.

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel Zpravodaj číslo 8/1992.
*Upřesněno na základě nových poznatků z polských pramenů a publikace:*Kytl,V.; Zápotocký, V.; Žáková, M.: Kupičov, jak nám o něm vyprávěli - fakta a jména. Praha 1997.

Také v Hulči České se bránili

Jan Křivka, *12.10.1926 Huleč Česká

V létě roku 1998 pisatel spolu s bývalým vedoucím ilegální organizace Blaník ing. Vladimírem Knopem posuzovali konečnou podobu té části publikace, která pojednává o činnosti Blaníku. V. Knop přispěl k upřesnění textu svými osobními vzpomínkami a dosud neznámými dokumenty, příznivě ohodnotil návrh rukopisu ale na závěr upozornil: „jednání s banderovci, o němž se v rukopise poprvé v širších souvislostech píše, bylo beze sporu důležitou činností Blaníku, ale pro úplnost by bylo třeba také říci o přímé bojové činnosti při aktivní obraně obcí před banderovskými útoky“. Došli jsme k společnému závěru, že po tak dlouhé době je nemožné objektivně v širším měřítku zjistit a ohodnotit, co v tomto směru členové Blaníku v ohrožených obcích udělali. Snad by bylo reálné získat informace o jedné, dvou obcích. Zaměřili jsme se na Huleč Českou.

V obci byla buňka Blaníku již od roku 1941 a velmi aktivně zde působil Emil Cilc (po válce byl čs. generálem — zahynul při letecké havárii), který byl později vedoucím I. okrsku a vedoucím technického odboru ústředí Blaníku. Podařilo se mu vytvořit nevelký aktiv složený nejen z dospívající mládeže, ale i z mužů středního věku a přenést myšlenku

odbojové organizace i do přilehlých obcí. To byl základ pro pozdější vytvoření ozbrojených obranných skupin. Ve vydané kronice Hulče České (Žatec 1992) však nejsou informace o činnosti Blaníku nijak rozsáhlé a úplné. Obrátili jsme se proto s prosbou o příspěvek na ThDr. Jana Křivku, který v tehdejší době byl snad nejmladším členem buňky Blaníku a plnil také úkoly její spojky. Nemohl pochopitelně vědět o všech jednáních, které mělo vedení I. okrsku, ale osobně se zúčastňoval většiny obranných akcí. Ochotně přispěl svým svědectvím

* * *

Především předesílám, že se budu snažit popsat všechny akce, kterých jsem se zúčastnil nebo je znám od přímých účastníků nejobjektivněji a nejúplněji, bez nadsázky a přikrašlování. K té nadsázce podotýkám, že v minulých letech byl v některých písemných a ústních informacích uveden poměrně velký počet odražených nočních a denních útoků banderovců na obec Huleč Českou, na přilehlé obce nebo na jednotlivé české usedlosti v obcích. Tyto velké počty přepadení nemohu akceptovat — nebylo jich tolik.

Domobrana vznikala v obci postupně. Od začátku ji organizovala buňka Blaníku, ale jen někteří členové domobrany byli o organizaci Blaník šířeji informováni. Dokonce Hlasatel neměli možnost vidět všichni, ale dostávali z něj dílčí informace.

Počínaje přelomem roku 1942/43 začali příslušníci banderovského hnutí a skupin, které se za ně vydávaly, intenzívněji ohrožovat životy a majetek obyvatel českých obcí. K nám do Hulče České začali přicházet i za bílého dne. Obec byla poměrně rozsáhlá. Kromě hlavní ulice, tzv. Dráhy, po které vedla silnice Dubno - Ostrog, byly české usedlosti kolem bývalého zámku a v Hájku, kde byl chrám a fara. Nebylo proto snadné organizovat obranu.

Při prvním přepadení obce byl vykraden dům Rudolfa Hovorky a vážně byly ohrožovány životy obyvatel. Obránci na Dráze, v počtu kolem deseti osob středního věku, včetně vysloužilých vojáků, nezasáhli. Když se ale banda se svým lupem vracela kolem Hájku, narazila na tamní skupinu obránců, složenou z mladíků a ti na ní zahájili palbu. Nikdo nebyl zraněn, ale zloději pohodili část ukradených věcí. Tento dílčí úspěch povzbudil mládež, která se ujala organizování obrany. Postupně bylo zřízeno pět opěrných bodů: v Zámku, v Hájku a na třech místech Dráhy. Poslední tři opěrné body měly mezi sebou telefonní spojení a pozorovací službu vykonávala i některá hulečská děvčata.

Při začátcích měla domobrana zoufale málo zbraní: jednu pistoli zn. Mauser, jednu loveckou pušku, flobertku a asi tři malorážní pistole. Skupina obránců z Dráhy však přesto šla neohroženě bránit rodinu starosty obce Porazíka, která byla přepadena ve svém domě. Porazík byl bývalý rakouský zajatec původem Slovák, který po I. světové válce založil v Hulči České rodinu. V okamžiku smrtelného nebezpečí svoji čtyřčlennou rodinu poslal na půdu a sám se proti útočníkům v kuchyni statečně bránil. Nakonec byl zastřelen, zřejmě přes okno, ale jeho rodinu obránci svým zásahem zachránili před jistou smrtí. Navíc hlavní strůjce vraždy byl bezpečnostní skupinou I. okrsku Blaníku odhalen a po zásluze potrestán.

Náš arsenál se zvětšil o dvě sovětské pušky a několik krátkých zbraní. Osvědčily se při přepadu, kdy banderovští útočnici na povozech vnikli až do středu obce. Byli přivítáni nejen palbou ale i halasným hurá. Byli tak vyvedeni z míry, že utekli a navíc nám v příkopě zanechali lehký kulomet vymontovaný ze sovětského tanku i s náhradními zásobníky. Kromě toho zanechali na místě dva koně zapřažené do žebřiňáku a třetího, šimla, uváza-

ného za vozem. Tento šiml se později hodil jako poznávací znamení — při sjednávání schůzky vedení Blaníku s vedením banderovců v Dermáni bylo dohodnuto, že česká delegace pojede na voze taženým jen jedním koněm a to šimlem.

Dobrovolníků v domobraně přibývalo a bylo třeba se postarat, aby také přibývalo zbraní. Získali jsme kulomet Maxim na kolečkách, protiletadlový kulomet Tokarev, desítky pušek a útočných a obranných granátů. Některé zbraně byly koupeny za potraviny od vojáků Wehrmachtu nebo maďarských, ale značnou část jsme vykopali z hromadných hrobů sovětských vojáků v Pokosech. Ti zde byli v roce 1941 pohřbeni i se svými zbraněmi.

Přibyly tedy zbraně i dobrovolnici a šlo nyní o to, abychom dostali alespoň minimální vojenský výcvik, protože do základní vojenské služby v armádě Republiky polské bylo povoláváno Čechů velmi málo. Prvky pořadového výcviku jsme získali v Sokole a v dobrovolných hasičských sborech, ale to zdaleka nestačilo. Naše obec měla štěstí, protože v nejkritičtější době přesídlil do Hulče předválečný důstojník čs. armády ing. Jiří Lízálek, který spolu s manželkou uprchl z Protektorátu po okupaci Československa na Volyň. Přednášel nám o taktice, řídil bojový výcvik jednotlivce, družstva i čety, organizoval cvičné střelby. Vzpomínám, že naše cvičné střelby zpočátku způsobovaly i úprk Ukrajinců zejména z chutorů do lesů. Cvičení byli příslušnici domobrany i z okolních obcí — jako spojka jsem se podílel na svolávání k výcviku.

Získané zbraně a Lízálkova vojenská průprava se nám velmi hodily při odražení poměrně velkého organizovaného útoku banderovců na naši obec. Hlídky od večera hlásily, že do Hulče Ukrajinské se k cerkvi z různých stran sjíždějí nějaké povozy. Velitele E. Cilce, který byl na jednání v ústředí Blaníku, zastupoval vedoucí bezpečnostní služby I. okrsku Emil Sahulka. Ten rozhodl, že půjdeme spolu ověřit zprávy a zjistit situaci. Zalehli jsme na okraji ukrajinské části obce a pozorovali. Oba jsme měli desetiranné automatické pušky sovětské výroby a když se nad ránem proti nám rozjely tryskem povozy, spustili jsme palbu, kterou útočnici opětovali ze všech možných ručních zbraní. Zápalnou střelou byla v Hulči Ukrajinské zapálena stodola a další hospodářské budovy, nám přispěchalo na pomoc několik desítek dobře ozbrojených mužů z Dráhy. Rozpoutal se boj, ale když útočnici narazili na náš rozhodný odpor nejenže se stáhli zpět ale většina z nich raději ujela zpět do svých obcí. Některým útočníkům splašení koně poškodili vozy a proto hned ujet nemohli. Starosta Hulče Ukrajinské prý uvědomil Němce, kteří přijeli na motocyklech s připravenými kulomety ovšem až před polednem. Těsně před jejich příjezdem zbytek banderovských útočníků odjel i na těchto poškozených vozech směrem k verchovským lesům. Tam se za nimi Němci neodvážili. V následujících dnech nám ukrajinští kamarádi ve škole řekli, že přijde tvrdá odveta. Nepřišla. Snad ji překazilo známé jednání vedení Blaníku s vedením banderovců v Dermáni.

Jako spojka jsem byl ještě před tímto jednáním pověřen odnést na smluvené místo zapečetěnou obálku a přinést zpět zapečetěnou odpověď. Po prověření hesly jsem byl představen asi 45 letému muži, který hovořil poměrně dobře česky (prý studoval v Československu) a zaslechl jsem, že byl oslovován jako Hrab. Mluvil se mnou kulturně a vlídně a při předávání odpovědi mne požádal, abych pozdravoval Cimburu (E. Cilce) a Brože (J. Lízálka).

Dvakrát jsme v této době zasahovali mimo naši obec. V Lidavě byli zavražděni bezdětní manžele Kocourkovi. Přišli jsme pozdě. V Urvenách, poblíž zámku, kde bydleli Češi, se kolem půlnoci ozvala střelba. Přispěchali jsme tam a střelbou útočníky zahnali.

Akce a události uvádím, jak šly za sebou, ale po tolika letech je již nemohu kalendářně zařadit a možná, že některé méně významné mi již vypadly z paměti. Na poslední akci si ale pamatuji dobře.

Těsně před osvobozením Rudou armádou procházeli naši obcí ustupující maďarské jednotky, které se snažily rekvírovat naše koně. Ve snaze koně zachránit jsme je odvedli do obce Zálesí. Zde však je chtěla zabrat skupina banderovců. Jiří Porazík, syn zastřeleného starosty a budoucí tankista, lstí banderovce odzbrojil a koně jsme tak zachránili. Utrpěli jsme ale daleko větší ztrátu. Záludnou střelbou z rokle byl usmrcen člen naši tříčlenné noční hlídky Antonín Sahulka. Ihned jsme začali pročesávat okolí a stříleli jsme při tom ze všech zbraní, které jsme měli. Najednou se proti nám ozvaly výstřely nejen z lehkých ale i z těžkých zbraní. Němci ani Maďaři to být nemohli. Banderovci těžké zbraně neměli. Pochopili jsme, že to je již Rudá armáda. Zbraně jsme různě poschovávali a vrátili se s koňmi domů.

Za nějaký týden jsme nastoupili do československé jednotky v SSSR.

Františkovy Lázně v září 1998

Banderovská sekretářka

Vladimír Svítek, *1916 Český Malín

Velitel banderovců v okrese Ostrožec Tymoš Kazmiruk přinutil mladou dívku Stázičku Holáskovou z osady Zborov, sousedící s Českým Malínem, aby mu dělala sekretářku. Dobře ovládala ukrajinský jazyk slovem i písmem.

Když se na podzim 1943 blížila fronta, rozhodl se ji jako nepohodlného svědka, který toho příliš mnoho ví, odstranit. Přišel pro ni jednoho večera spolu se sovětským válečným zajatcem z roku 1941, který se přidal k banderovcům. Matka vytušila důvod jejich příchodu. Začala plakat a naříkat: „Ty se holka nevrátíš“...

Zajatec uklidňoval matku i dívku: „Jen se nebojte, ona se vrátí“...

Odvedli dívku do lesa. Kazmiruk ji hlídal, zajatci dal rozkaz, aby vykopal hrob. Když zajatec vykopal hrob přes polovinu, požádal Kazmiruka, aby hrob dokončil, on že je už unaven. Kazmiruk netuše nic zlého, odložil samopal a začal pokračovat v kopání hrobu. Zajatec toho využil a v příhodné chvíli vpálil Kazmirukovi kulku do hlavy.

Zajatec tak splnil slib daný paní Holáskové, že se jí dcera vrátí...

Martinovský, J. A,-Širc,V.:Kronika Českého Malína, str. 121. 1984. Vydavatel a místo neuvedeno.

Katovo svědomí

**Vladimír Mendlík, ***1899 Český Malín

Činnost banderovců se na jaře 1943 ohlásila zprvu ojedinělými, později hromadnými vraždami Poláků, a také vraždami sovětských aktivistů z let 1939-1941, především komsomolců. Přes nepsaný zákon „omerty — mlčení“, se šídlo v pytli neutajilo. Nějak jsem se doslechl, že práci kata u nich vykonává Mychalko. Velmi mne to překvapilo. Takový dosud slušný, solidní člověk, kterého jsem dobře znal. Ač jsem riskoval hlavu, nedalo mi to, abych se při setkání s ním, na to přímo nezeptal: „Prosím tě, Mychalko, to snad nemůže být pravda, co se o tobě říká...“

„Co?“

„Že prý vykonáváš funkci kata“...

Se slzami v očích, celý se třesa, odpověděl: „Ano, je!“

„Jak jen můžeš?“

„To máte tak, když se zformovala ´pidpiľna´ (ilegální) organizace, přišli za mnou ´chlopci´ s mobilizačním příkazem, stejně tak, jako za ostatními Ukrajinci. Kdo by se do rána nedostavil na určené shromaždiště, bude zavražděn s celou rodinou a jeho ´chata´ (usedlost) bude vypálena.

Na shromáždění byli zvoleni jednotliví funkcionáři a velitelé. Mladí křiklouni se drali o funkce. Jen o funkci kata nikdo nestál. Nakonec ji řešili losem. Měl jsem tu smůlu, že jsem si vytáhl ten prokletý los...“

„Do smrti snad nezapomenu na své dvě první oběti, dvě mladé dívky-komsomolky. Děvčata k pomilování, krev a mléko. Jen žit a milovat. Třásl jsem se jako osika. Odmítl jsem rozsudek banderovského ´soudu´ vykonat. Dva chlopci z ´SB´ (služba bezpečnosti) mi nasadili bodáky mezi lopatky a vlili mi do úst láhev samohonky na kuráž. Když konečně oběti zůstaly viset v oprátkách, bylo mi z toho zle. Potřísnil jsem své ruce krví a duši smrteným hříchem. Podruhé to byly dvě Polky. Znovu jsem odmítl. Nasadili mi bodák mezi lopatky:

´Buďto vykonáš rozsudek, nebo se oběsíš sám´...

Lituji, že jsem v sobě nenašel dost sil, abych se oběsil sám. Rozsudek jsem znovu vykonal. Proč jen jsem se neoběsil před první popravou, dokud jsem měl ještě čisté ruce a čisté svědomí?“...

Mychalko se přede mnou rozplakal jako malý kluk..

„Nevím, Mychalko, jak, ale se svým svědomím si to musíš vyřídit sám. Bůh ti buď milostiv!“...

Chtěl jsem mu podat ruku na rozloučenou. Odmítl ji se slovy: „Nejsem hoden, abych přijal vaši ruku. Zapomněl jsem, že jsem člověk.“

Odešel zhroucený a nešťastný. Druhého dne jsem se dověděl, že se Mychalko oběsil. Neklesl zřejmě až ke dnu...

Martinovský, J. A,-Širc,V.:Kronika Českého Malína, str. 121. 1984. Vydavatel a místo neuvedeno.

Byl jsem ve „stribkách“

Václav Lešák, *1927 Noviny České

O banderovcích a o tom, co dělali v okolních obcích zejména s Židy a Poláky, jsem věděl již jako patnáctiletý. Netušil jsem, že za nějaký rok budu s nimi muset i já přicházet do těsnějšího styku. Věděl jsem z doslechu, že v obci pracovala buňka Blaníku, jejíž vedení se umělo nějak s banderovci dohodnout, aby nás nechávali na pokoji, ale my holobrádkové jsme nebyli k této činnosti připuštěni.

Na jaře roku 1944 bojeschopní volyňští muži včetně členů Blaníku nastoupili do 1. čs. armádního sboru v SSSR a s nimi i mnoho dívek. Podobně jako v jiných českých obcích doma zůstaly ženy, my výrostci a staří lidé. Museli jsme zastat nejen veškerou práci, ale také se starat, aby byly splněny dodávky jak sovětům, tak banderovcům. I s banderovci jsme museli umět vyjít po dobrém, jinak bychom těžko obstáli.

Je pravdou, že v minulosti občané naší vesnice s Ukrajinci žádná vážnější nedorozumění neměli. Za cara i za Poláků je možno naše vztahy charakterizovat jako korektní, asi takové, jaké běžně mezi sousedy bývají, snad jen sem tam s nějakou slovní půtkou. S mnohými ukrajinskými kluky a děvčaty jsme se znali ze školy.

Banderovci se všemožně snažili narušovat sovětské válečné úsilí sabotováním povinných dodávek, vyhýbáním se službě v Rudé armádě, a dokonce sem tam i přepadáváním správních a vojenských orgánů.

Sovětské orgány proto organizovaly „istribiteľnyje batalióny“ (vyhlazovací prapory), které měly chránit obce, místní orgány sovětské vlády, sklady ap., a také provádět nařízené „vyčišťovací akce“.

V Novinách Českých byla také založena skupina, v niž bylo povinně 32 českých mladíků. Velitelem byl sovětský důstojník, asi od NKVD. Za dobu existence skupiny banderovci tři velitele zastřelili. Byl jsem delší dobu zástupcem velitele. Na rozdíl od něho jsem já i čeští členové skupiny při nařízených vyčišťovacích akcích proti banderovcům „nikoho neviděli“ a oni zase „neviděli“ nás, i když naše akce pozorovali a často o nich i dopředu věděli.

Ovšem, když banderovci potřebovali potraviny, oděvy a jiné věci, tak si to písemně u našeho starosty objednali, samozřejmě bez jakékoliv úhrady, a běda, kdyby požadavek nebyl včas nebo neúplně splněn. Po výstrahách by to někdo zaplatil životem. V Novinách Českých jsme požadavky plnili a přesto tři občany banderovci zavraždili.

Z českých „stribků“ v Novinách Českých nikdo nepadl, ani nebyl zraněn. Však také když jsme v akci již museli střílet, pečlivě jsme mířili... do vzduchu. A banderovci to věděli a dělali totéž.

Praha v prosinci 1997

Podle volného vyprávění zaznamenal Jiří Hofman

Těžká doba

Josef Vitoch, * 5.1.1920 Malovaná

Moji rodiče to neměli lehké. Měli nás celkem sedm dětí — pět děvčat a dva kluky a v tom roce 1925, kdy se z rodné Malované museli vystěhovat pro nedostatek půdy, jsme již byli všichni na světě. V tomtéž roce pronajali spolu s dalšími devíti českými rodinami od statkáře Omecinského v ukrajinské obci Nesvič nějaké hektary. Smlouva byla sepsána na 10 let. Když zanedbanou půdu vzdělali, majitel v roce 1928 smlouvy svévolně zrušil a začal půdu rozprodávat po částech a pochopitelně za vyšší cenu. Soud v Lucku byl na jeho straně, tak jsme zůstali bez střechy nad hlavou. Co teď?

Nějaký zlotý, který rodiče nahospodařili, stačil na koupi asi 0,5 ha parcely na nádraží v obci Nesvič a na postavení většího domu, v němž již od roku 1929 naši rodiče provozovali hospodu a obchod se smíšeným zbožím. Otec byl muzikant, a tak našel a vyučil několik Ukrajinců a Poláků, starší bratr již hrát uměl, a táta měl kapelu. Pořádal zábavy nejen ve vlastní hospodě, ale v širokém okolí.

Táta, nejen přes tu kapelu, byl v okolí oblíben mezi všemi: Ukrajinci, Poláky, Židy i ten jeden Karaim (příslušník národnostně-náboženské skupiny, vzniklé na Blízkém východě), který žil v Nesviči, se připojoval k všeobecnému názoru, že „u starého Vitocha dané slovo

má větší cenu než peníze“. Ukrajinci v okolí mu říkali jednoduše „náš Čech“, snad si to jeho příjmení ani nepotřebovali pamatovat.

Přišlo krušné období nacistické okupace, zmatků, řadění různých živlů, ukrajinsko-polských bratrovražedných bojů. V samotné vesnici Nesvič partyzáni, a snad ani banderovci, nebyli i když banderovské skupiny obcí v noci procházely.

Jedné letní noci se okolní Poláci skryli do římsko-katolického kostela v Nesviči — asi dostali avízo. Banderovci kostel obklíčili, zkoušeli ho dobýt, ale byla to silná zděná stavba, proto odešli s nepořízenou. Ráno se Poláci kvapem přestěhovali do Lucku. Nebylo to nic nezvyklého. V roce 1943, kdy Rudá armáda hnala Wehrmacht z Ukrajiny a banderovci chtěli „očistit“ Ukrajinu od Poláků, se většina Poláků přestěhovala do Lucku či do jiných měst v okolí. Ovšem se zásobováním to bylo ve městě zlé, nebylo co jíst, a tak Poláci buď sami, nebo pod ochranou, či ve spolupráci s Němci se vypravovali na „zásobovací“ (čti: rabovací) výpravy.

Při takových výpravách trestali údajné banderovce, ve skutečnosti prosté, nevinné lidi za to, že Poláci museli opustit svoje domovy. Nebo si vymysleli, že ve vesnici jsou banderovci ap. Příčinu pro trestnou výpravu si vždy našli. Zapalovali lidem střechu nad hlavou, vraždili a přitom rabovali nejen potraviny. Že Němci Polákům ochotně pomáhali a v rabování je možná i předčili, nemusím zdůrazňovat.

Jednoho letního dne přijeli na nádraží do Nesvič ozbrojení Poláci s oddílem Němců a zastavili před naším domem. Netušili jsme, že tentokrát budeme my objektem takové trestné výpravy, které v poslední době byly na denním pořádku. Vyvedli nás všechny před dům a chovali se k nám tak, že jsme nepochybovali o tom, že nás chtějí postřílet. Vysvětlovali jsme, že jsme Češi, že s banderovci nemáme nic společného, dovolávali jsme se toho, že nás Poláci dobře znají, protože zde bydleli. Poláci místo aby se nás zastali, odpovídali, že jsme měli odejít do města jako oni. Naříkali jsme a plakali přitom, ba i prosili, takže nás bylo slyšet jistě daleko. Zatím nám nařídili, abychom šli do sousedního prázdného domu ve mlýně. Možná, že nás chtěli postřílet, možná jen chtěli vyrabovat náš dům a odvézt si to, co by se jím hodilo, hlavně dobytek, hotové jídlo a ošacení. To, že nás bez dozoru poslali do sousedního domu, nasvědčuje tomu, že snad jen nechtěli, abychom viděli tu jejich rabovací „práci“. Vždyť byli mezi nimi Poláci, kteří byli našimi, kdysi dobrými, sousedy.

Asi za pět minut po našem odchodu jsme uslyšeli mohutnou střelbu z kulometů a samopalů. Oknem domu jsem viděl, jak Poláci i s Němci utíkají a banderovci je ženou z obce. Střelba utichla a banderovci za chvíli přišli a říkali, že seděli na okraji lesa a slyšeli „jak náš Čech s rodinou je v nouzi, pláče a naříká“ a tak se rozhodli mu jít na pomoc. Poděkovali jsme jím a řekli, že na jejich pomoc do smrti nezapomeneme, budeme na ně vždy vzpomínat v dobrém a vyprávět o jejich šlechetném činu nejen svým dětem, ale všude, kde to bude možné. Proto, i když po mnoha letech, tak činím v tomto svědectví!

Tento příběh má další a zajímavé pokračování. Můj nejstarší bratr Václav se oženil s Polkou z Nesvič. Jak je známo „chudý lid má vždy vysoko do žlabu“, proto i mladí manželé se za polského režimu protloukali životem všelijak. Těsně před německým přepadením Polska odjel bratr s manželkou a s malou dcerkou do Varšavy, kde žila sestra jeho manželky. Svého staršího syna nechali v Nesviči u dědečka a babičky. V době, o které vyprávím, bylo Vašíkovi již 12 let.

Když Poláci s Němci zastavili před naším domem, byl Vašík vyveden spolu s námi, ale v tom zmatku proklouzl a zmizel. Když Poláci s Němci z Nesvič utekli, my v domnění, že se

mohou vrátit, jsme odjeli do blízkých Ozeran Českých k Dragounovým, našim příbuzným. Pro Vašíka jsme na smluveném místě ukryli lístek se vzkazem, kde jsme a Vašík se ještě ten den u Dragounů v Ozeranech Českých objevil. Vyprávěl, jaké zažil dobrodružství.

Když my jsme nejvíc prosili o život, on si ho rozhodl zachránit sám. Nepozorovaně unikl a běžel směrem na obec Lávrov. Nevěděl, že běží vstříc banderovcům a všiml si toho, až když ho dva ozbrojenci zadrželi a odvedli k veliteli. Ten se jich zeptal: „proč sem toho chlapce vedete, vždyť je to vnuk našeho Čecha, starého Vitocha z Nesvič“? Jeden z ozbrojenců řekl: „ale má matku Polku“. Velitel se Vašíka vyptával, kde má rodiče. Po pravdě odpověděl, že ve Varšavě. Výslech byl tedy ukončen a velitel těm dvěma mužům nařídil: „Tohoto chlapce odvedete na nádraží do Nesvič a předáte ho do vlastních rukou Čecha, starého Vitocha. Za jeho život mi ručíte svými životy“. Ozbrojenci po zjištění, že jsme v Ozeranech Českých nařídili Vašíkovi, aby tam za námi šel. Asi za dva dny jsme se vrátili zpět domů na nádraží do Nesvič.

Také tento náš příběh dokazuje, že v době války jsme na Volyni všichni — Ukrajinci, Židé, Poláci, Češi a příslušníci jiných národů — prožili velmi těžkou dobu, plnou starostí, bezesných nocí a strachu o holý život, o majetku nemluvě. Kladli jsme si otázku: je pro nás horší den nebo noc? Vycházelo to na stejno, protože ve dne jsme se báli Němců a Poláků a v noci různých zlodějů a banditů, kteří se vydávali za banderovce. Když se banderovci setkali s podobnými bandami, hned je prý likvidovali, aspoň tak nám to Ukrajinci tvrdili. Výkon podobného trestu jsem ale nikdy neviděl, ani jsem nemluvil s nikým, kdo by byl jeho očitým svědkem.

Některé čistě české vesnice možná v té době žily klidněji, ale některé možná byly na tom ještě hůř. Byla to věru těžká doba.

Nové Bránice v lednu 1995
Z kroniky obcí Nesvič a Anatolie, napsané autorem, vybral a upravil Jiří Hofman

Příběh v Ulbárově

Josef Mojdl, * Chomout

Podkladem pro sepsání tohoto příběhu je úvaha, kterou napsal Josef Mojdl z Chomoutu, vedoucí II. okrsku Blaníku. Autorovi těchto řádků ji v originálu předal v červenci 1998 ing. Vladimír Knop. Úvahu J. Mojdl napsal jako příslušník 1. čs. armádního sboru v SSSR v letě roku 1944 (nedatováno) a přemýšlí v ní o nutností organizování volyňských Čechů, aby vůči všem silám působícím v této době na Volyni mohli vystupovat s ujasněnými a definovanými stanovisky s cílem zachovat čistý štít menšiny a především, aby se čeští muži alespoň morálně připravovali ke vstupu do čs. vojenských jednotek v SSSR. Zvažuje, jak mezi krajany vybírat vedoucí i členy, aby práce šla kupředu a přitom nedošlo k předčasnému odhalení organizace, jak negovat názor hlásaný některými bohatými krajany, že jde o komunistickou organizaci, a pak činy přesvědčovat, že organizace tu je pro hájení zájmů české menšiny jako celku a její historické vlasti. Jak zachovat neutralitu v banderovsko-polském bratrovražedném boji ap. Úvahy vedl formou svého rozhovoru s Rosťou (Hlaváčkem), který v této době byl vedoucím podokrsku Blaníku v Ulbárově. Při tom mu Rosťa sděloval celkovou situaci v podokrsku a také to, že banderovci násilím vymáhají u krajanů potraviny, různé předměty a především zbraně.

*V dalším uvádíme s malými redakčními úpravami popis incidentu, který způsobil, že aktivní člen vedení Blaníku, učitel Rostislav Hlaváček (*18.5.1922 Ulbárov) musel v srpnu roku 1943 odejet do Protektorátu, aby unikl pomstě banderovců. Plná jména některých aktérů autor neuvádí. V současné době není důležité je znát, a proto jména osob uvádíme tak, jak je v letě roku 1944 autor zapsal.*

Světlá měsiční noc. Tu a tam je vidět světýlko v chalupě. V ostatních se nesvítí, ačkoliv se nespí. V těchto časech se málo kdo vyspal pořádně. Sotva usneš, už tě někdo vytrhne ze spánku. Přijdou, žádají to nebo ono, nejvíce zbraně.

I tuto noc čtyři postavy zašly do dvora výstavného stavení, na první pohled českého. Bouchají na dveře.

„Kdo je to?“, ptá se někdo uvnitř.

„Já, Venca K. otevřte“. Hospodář otevírá, poněvadž slyší známý hlas sousedovic hocha. Osoby vcházejí do seknice a již při prvním záblesku světla hospodář vidí koho má před sebou... Do seknice vchází syn hospodáře Bohouš.

„Tak je to on?“ ptá se jeden z hostů polsky Vency.

„Jó, to je on“!

Host se obrací na Bohouše: „Tak nám vydáte pušku, víme, že ji máte. My jsme polští partyzáni, musíme se ozbrojit. Vy zbraně nepotřebujete. Vás Němci a banderovci nechávají na pokoji.“

„Já žádnou zbraň nemám“.

„Máte a vydáte nám ji. Dnes nemáme čas hledat, ale zítra ji položíte tamhle na křižovatce pod hruškou. Jinak vás tady již nikdo neuvidí a vaše hospodářství nenajde. Tedy nezapomeňte“!

Hosté se mají k odchodu. Venca jde pozpátku a nenápadně pokukuje na kamaráda Bohouše. Ten se jen smutně dívá a nepatrným posuňkem mu rukou zahrozí.

Jen se za nezvanými hosty zavřely dveře vešel do seknice Tryzna, učitel.

„Kdo to byl“, ptá se.

„To víš kdo! Banderovci, i když se dnes prohlásili za polské partyzány. A ten Venca s nimi chodí a ukazuje jim, kam mají zajít“.

„Hergot, kde jsou?“ Tryzna vybíhá ven, Bohouš za ním, zaskočil k hranici dříví a již z ní vytahuje pušku a dohání Tryznu. Mezi obilím se po pěšině rýsují čtyři postavy. Na obou stranách se zvedly pušky a jako jeden zazněly dva výstřely. Jeden ze čtyř padl k zemi, ostatní zmizeli v obilí.

„Co teď?“, pronesl Bohouš.

„Co teď? Nic! Copak se necháme pořád takhle trýznit? Bylo toho už dost. Ať vidí, že nejsme na hlavu padlí“.

„To já vím, ale co teď budeme dělat. Třeba bude zaběhnout k Rosťovi“.

„Dobrá, běž k němu, já jdu vzbudím Vaška a musíme ho uklidit“. Hoši se rozešli.

Druhý den, brzy ráno již byl Rosťa (Hlaváček) u Josky (Motla) a sděluje mu tuto zprávu: „Ráno přišli a vzali Tryznu s sebou. Když jsme večer tamtoho pochovávali, radili jsme Tryznovi, aby se ztratil. Odešel jen k sousedovi, ale tam ho snadno našli. Přišli také pro mně, ale včas jsem je zahlédl, tak jsem utekl. Co teď?“

„Tohle je pitomá věc. Vidíš, jako bych to cítil. Víš co? Jeď ihned do M(irohoště) k vedoucímu Blaníku, doufám že Ti poradí. Já půjdu k vám do Ulbárova a když přijdou, tak s nimi promluvím sám, možná, že se to dá ještě nějak zachránit“.

Rosťa odjel a Joska se vypravil k otci Rosťi. Radili se, jak z této situace vybřednout. Rosťa také sám hodně zavinil, protože odebral zastřelenému nejen zbraň, ale také doklady, které spálil. V zastřeleném poznal známého Ukrajince, svého spolužáka.

Joska nemusel douho čekat — vzápětí přišli. Deset zdatných ozbrojených chlapíků vešlo do seknice. Jeden, patrně velitel, pozdravil. Vyjednávání začalo hned. Žádali tři věci: zbraň a doklady zastřeleného a Rosťu k potrestání.

Joska se s nimi potýkal asi hodinu, stále argumentoval tím, že si to zavinili sami, když se vydávali za polské partyzány, ale nedohodli se. Odešli se slibem, že tento případ oplatí.

Bohouš odjel pryč ještě tuto noc, zmizel Tryzna. Rosťa odjel do Protektorátu, celá věc pomalu usnula.

Byly zase jiné starosti. Náš Blaník mohutněl a vydáváním Hlasatele získal značný ohlas, což vyžadovalo další úsilí.

Malínskou tragédií se ještě více zatemnilo. Zdálo se, že hyneme. V této době každý trochu uvažující Čech pochopil, že pouze v dobré organizaci je snad naše jediná spása. Blaník pro nás vykonal hodně, prostě udržel nás nad vodou, když už se zdálo, že se utopíme. Dočkali jsme se, že Rudá armáda vyhnala Němce a nyní my, všichni Joskové, Jarkové, Vaškové, atd. ale také Věrky a Boženy, kteří jsme bez vyzvání nastoupili do čs. jednotek, plníme své vojenské povinnosti a chystáme se přispět k osvobození naši vlasti.

Pevně věřím, že na ty, kteří k osvobození republiky přispěli, vlast nezapomene.

Léto 1944, svob. Josef Mojdl v.r.

Vybráno a redakčně upraveno v Praze v srpnu 1998

Vladimíra Kazilovského zavraždili banderovci dvakrát.

Václav Pěnička, *1. 10. 1926, Peredily

Autor příspěvku se narodil ve vsi Peredily, v niž byly jen tři české rodiny. Zámečnictví, které vlastnil Vašíkův otec, dále Šlaňhofovi a Stárkovi, kteří měli poměrné velká zemědělská hospodářství. Když Václavovi zemřela maminka, Václav pobýval u svých příbuzných v blízké Hrušvici a většinou v Novokrajevě u Klígrových. V sedmnácti letech ho Němci při nějaké šťáře sebrali a poslali do Německa na práci. Tam dostal tvrdou životní školu. Celý svůj život pracoval v zemědělství a protože má dar humorného nadhledu na lidské hemžení, začal v hodně dospělém věku pro své potěšení sepisovat veselejší i smutné člověčí příběhy. Sepsal jich několik set. Stály by za zpracování a vydání. V této knize jsou zařazeny pouze tři.Dva, smutnější, následují za sebou v této kapitole a třetí, zařazený v kapitole o zachráněných Židech je o jednom mladičkém židovském chytráčkovi a při své zvláštnosti je spíše úsměvný.

Vláďa Kazilovský (*1914 †1945) pocházel z Mirotína, kde jeho rodiče vlastnili velký statek. U nás v Novokrajevě vlastnil Vláďa velký mlýn. Mlýn někdy provozoval sám, jindy ho pronajímal panu Chomickému nebo Židovi panu Ušerovi. V popisované době neměl moc co mlít, ale Kazilovský přesto mlýn „zmodernizoval“ tím, že z vyhořelého mlýna v Hošči koupil motor na dřevoplyn s obrovským setrvačníkem a nahradil jim svůj parní kotel. U mlýna měl pěkný zděný domek, v němž měl kancelář, obytnou místnost pro sebe

a byt pro strojníka. Pokud byl v Novokrajevě chodil k nám, ke Klígrovým, na obědy, protože se do svých 28 let neoženil.

Koncem roku 1942 bylo již naprosto jasné, že Hitler Ukrajincům žádnou samostatnost nedá a Vláďa si z Ukrajinců proto utahoval. Na jejich pozdrav „dobrý den pane Kazilovský“ odpovídal „Sláva herojam“ nebo „Sláva Ukrajini“, což byly pozdravy ukrajinských nacionalistů z počátku nacistické okupace, kdy byli přesvědčeni, že jsou pro Němce rovnocennými spojenci a samostatná Ukrajina je hotová věc. Nyní však takové pozdravy Ukrajinci považovali za provokaci a proto teta Vláďu varovala, ať s tím přestane, vždyť vidí, jak začínají kolem řádit. Mávnul nad varováním rukou, že prý to je jen taková legrace.

Jednoho dne přišli za nim do mlýna dva chlapi s puškami a nařídili mu, aby se oblékl a šel s nimi. Vláďa si tedy vzal kožené sako, doklady a peníze, myslel, že ho vedou k nějakému výslechu. Chlapi ho však vedli přímo do lesa na popravu. Když přišli na určené místo, pod hrozbou zbraní mu nařídili, aby si sundal sako, zul boty a svlékl kalhoty. To jsem slyšel od něj na vlastní uši, když jsme ho byli navštívit v Rovně v německé vojenské nemocnici. Pak mu řekli, aby si klekl a modlil se. Vladimír si klekl a po započetí motlitby mu do zad dvakrát vrazili dlouhý čtyřhranný sovětský bodák. Vladimír ještě viděl, jak mu hrot jednoho z bodáků vyběhl na prsou. Stále ještě klečel a teprve když dostal ránu pažbou do hlavy, ztratil vědomí a skácel se.

Bandité ho pokládali za mrtvého, stáhli mu ještě zlatý prsten s monogramem a náramkové hodinky. Jak dlouho ležel v bezvědomí, nevěděl. Odhadoval to asi na půldruhé hodiny. Probral se, našel sílu se vypotácet z lesa ven a naštěstí rodina Kastlových z Novokrajeva u lesa sklízela brambory. Naložili ho na vůz, přikryli bramborovou natí a uháněli s ním do Oženína na železniční stanici, kde byla německá posádka. Na nádraží právě stál sanitní vlak, tam ho ošetřili a vzali s sebou do vojenské nemocnice v Rovně.

Otec Kazilovský zařídil, že v této vojenské nemocnici mohl zůstat, až do úplného vyléčení. Když jsem s tetou za nim byl, tak již mohl mluvit a říkal, že mu dávali nějakou vložku do dýchací trubice, která byla bodákem poškozená.

Teta ho nabádala, aby po vyléčení odjel do Čech. Má přece dost peněz a známostí, aby si to mohl zařídit. Banderovci po něm teprve půjdou, když zjistí, že je naživu. Vladimír ale měl na to jiný názor. „Nikam nepojedu a těm ku…m to nedaruji. Já si je pamatuji, myslím, že to byli kluci z Novosilek. Mám také dost známých Ukrajinců, kteří za metrák mouky budou ochotni vypátrat, kdo ti dva byli. Dříve nebo později je zabiji jako psy.“ Jestli se Kazilovskému podařilo ty dva banderovce zabít, nevím, protože jsem byl brzy nato odvlečen na nucené práce do Německa a po válce jsem jel přímo do Čech..

Po reemigraci z Volyně v roce 1947 mi naší krajané vyprávěli, že po osvobození Volyně od Němců organizovaly sovětské orgány pro boj s banderovci „istribiteĺnyje bataljony“ (vyhlazovací prapory). Vladimír byl prý velitelem jednoho takového oddílu. Při nějaké akci jim banderovci v lese, v okolí obce Hrinovštiny, zatarasili poraženými stromy cestu a jejich auto přepadli. „Stribkové“ se ihned vzdali. Nebylo divu, vždyť jedna i druhá strana pocházela často ze stejné vesnice. Vladimíra banderovci poznali a na místě hrozným způsobem usmrtili. Uvázali mu kolem krku drát, vzadu do něj zastrčili roubík, kterým otáčeli a utahovali postupně a pomalu škrtící smyčku. Tak skončil život člověka, který se nechtěl smířit se zločinem, který byl na něm spáchán. Byl zavražděn dvakrát.

Dodatek. V roce 1995 jsme jeli se zájezdem na Volyň. Ve skupině bylo asi 17 rodáků z Novokrajeva. Podobně jako to dělali jiní, dohodli jsme se s řidičem autobusu, aby nás z města Rovna, kde jsme byli ubytováni, ráno zavezl do rodného Novokrajeva a navečer zase zpět do Rovna. V Novokrajevě, který je asi 22 km od města Rovna, bydleli jednak volyňští Ukrajinci a jednak přesídlenci ze Slovenska. Prošli jsme vesnicí, lidé nás přívětivě vítali a ochotně vyprávěli. Šli jsme se také podívat na mlýn. Nezůstalo z něho nic, jen z dvoumetrových kopřiv vyčníval litinový setrvačník, který byl na ukradení asi příliš těžký. Ve stavení Zajícových, které sousedilo s mlýnem, nám hospodyně vyprávěla, že předloni přijela sestra Vladimíra Kazilovského se svým stařičkým otcem. Starý pán po shlédnuti zbořeniště mlýna prý brečel. Doufal, že mlýn ještě stojí a slouží lidem.

Vyškov v dubnu 2003

Jak Lejzor utekl ze šatlavy ukrajinské policie a pak od Zigánových

Václav Pěnička, *1. 10. 1926, Peredily

Tento příspěvek se vlastně týká zachráněného Žida, ale autor tak výstižně popsal „lidskost“ banderovců, že spíše patří sem, než do kapitoly o záchraně Židů.

22. června 1941 zahájilo hitlerovské Německo válku proti SSSR a již za pět dnů začínají probleskovat zprávy, že sovětská vojska ustupují na všech frontách. Židé v naši vesnici Novokrajevě jsou zmateni. Pan Ušer, nájemce mlýna pana Kazilovského sbalil kufry a zmizel neznámo kam. Pan Moťa má obchůdek, rodinu a trpí těžkou cukrovkou takže někam utíkat dost dobře nemůže.

Lejzor, o němž zde vyprávím, je jeho švagr, je mu asi 28 let, svobodný, nemajetný, pracuje ve mlýně jako dělník a ten se příchodu Němců nebojí. Říká, že on je jediný Žid v celém okolí, který pracuje manuelně. Němci, že jsou kulturní národ a stihají jenom Židy kapitalisty. Takové povídačky, jaké byly v polských novinách, že hákový kříž drtí všechny Židy napořád je jenom taková propaganda.

V sousední ukrajinské vesnici Novosilkách stavějí již slavobránu pro uvítání německých osvoboditelů. Slavobránu mají ještě od předloňského roku, kdy vítali sovětské osvoboditele, ale je s tím přece jen práce, musí ji přenést, protože předtím vítali osvoboditele na východním konci obce a nyní je budou vítat na západním. Také navržení a zhotovení nového transparentu potřebuje čas a toho je málo, protože německá armáda postupuje prakticky bez odporu a proto velmi rychle.

Asi za deset dnů po příchodu nacistické armády byla v domě Židovky, která na rozhraní českého a ukrajinského Krajeva měla obchod s vodkou, zřízena policejní stanice. V ní se již usadili ukrajinští nacionalisté a od německých nadřízených dostali první úkol: chytat rozprášené vojáky Rudé armády a dopravovat je do zajateckého tábora v městě Rovně. Další úkol dostali brzy: sbírat a chytat po vsích Židy a dopravovat je taktéž do Rovna, kde pro ně již zřídili nacisté ghetto.

Často se ozývá Jude kaput, což někteří Židé chápou spíše jako že je konec kšeftování a že budou muset manuálně pracovat. Němci to Jude kaput myslí jinak a skutečně smrtelně. U nás si ukrajinští policajti ještě před odsunem rodin do ghetta vzali muže na přeškolení. Nejdříve sebrali Moťu a Lejzora a prý je naučí sedlačit. U budovy policie byla zahrádka zarostlá kopřivami. Chlapi se museli svléci do půli těla, vytrhávat ty kopřivy, dávat si je do

podpaždí a odnášet na hnojiště. Druhý den je učili hnojení. U budovy stál suchý záchod. Z toho museli holýma rukama vybírat fekálie, dávat je do své čepice či klobouku, odnášet ke keřům rybízu a rukama zahrabávat. Tak poznal Lejzor zprostředkovaně německou kulturu a přestal si dělat iluze, že se to týká jen bohatých Židů. Policajti jim otevřeně říkali, že je s nimi konec.

Na noc zavřeli Moťu a Lejzora do nějaké kolny. Lejzor takové stavby znal a věděl, že silné dubové fošny jsou zasunuty shora do vydlabaných žlábků svislých nosných sloupů. Poslední fošna je zajištěna špalíčkem, přibitým dvěma hřebíky. Zvenčí to bylo pevné, ale zevnitř se to dalo rozebrat. Stačilo ten špalíček uvolnit, vysunout dvě nebo tři fošny a cesta na svobodu byla volná.

Kam utekl Moťa s rodinou a Lejzor policajti nevěděli, protože do svých domů pochopitelně nešli. Lejzor se schovával střídavě ve více českých rodinách, ale nebyl dost opatrný a chodil ve dne po ulici. Tak se stalo, že si pro něho přišli v pravé poledne, když seděl u našich sousedů Zigánů za stolem u oběda. Dva policajti přišli do kuchyně a říkají“ „Vstávej Lejzor, půjdeš s námi“. „Dobře“, říká Lejzor, „jenom si vezmu ze světnice kabát“. Odešel do světnice, otevřel okno vedoucí na cestu, vyskočil ven a uháněl nahoru do vesnice. Když se nevracel, tak policajti pochopili, že jim utekl, vyběhli na ulici a začali po něm střílet. Lejzor zabočil k Čapským do dvora a ztratil se jim z dohledu. Další stíhání bylo marné, Lejzor měl velký náskok a les byl blízko.

Lejzor zůstal v naši vsi. Zdržoval se ve stodolách, na senících, v chlévech a pomáhal sedlákům kde to šlo. Když byl u nás, tak jsme spolu v kůlně řezali pilou břichatkou dříví na topení. Nikdo ho nezradil a dočkal se příchodu Rudé armády. Horší to bylo s Moťou. Skrýval se v naši vsi také, ale zemřel, protože neměl léky na svoji těžkou cukrovku.

Vyškov v dubnu 2003

D 3.

Oběti při přechodu fronty a jiných válečných událostí

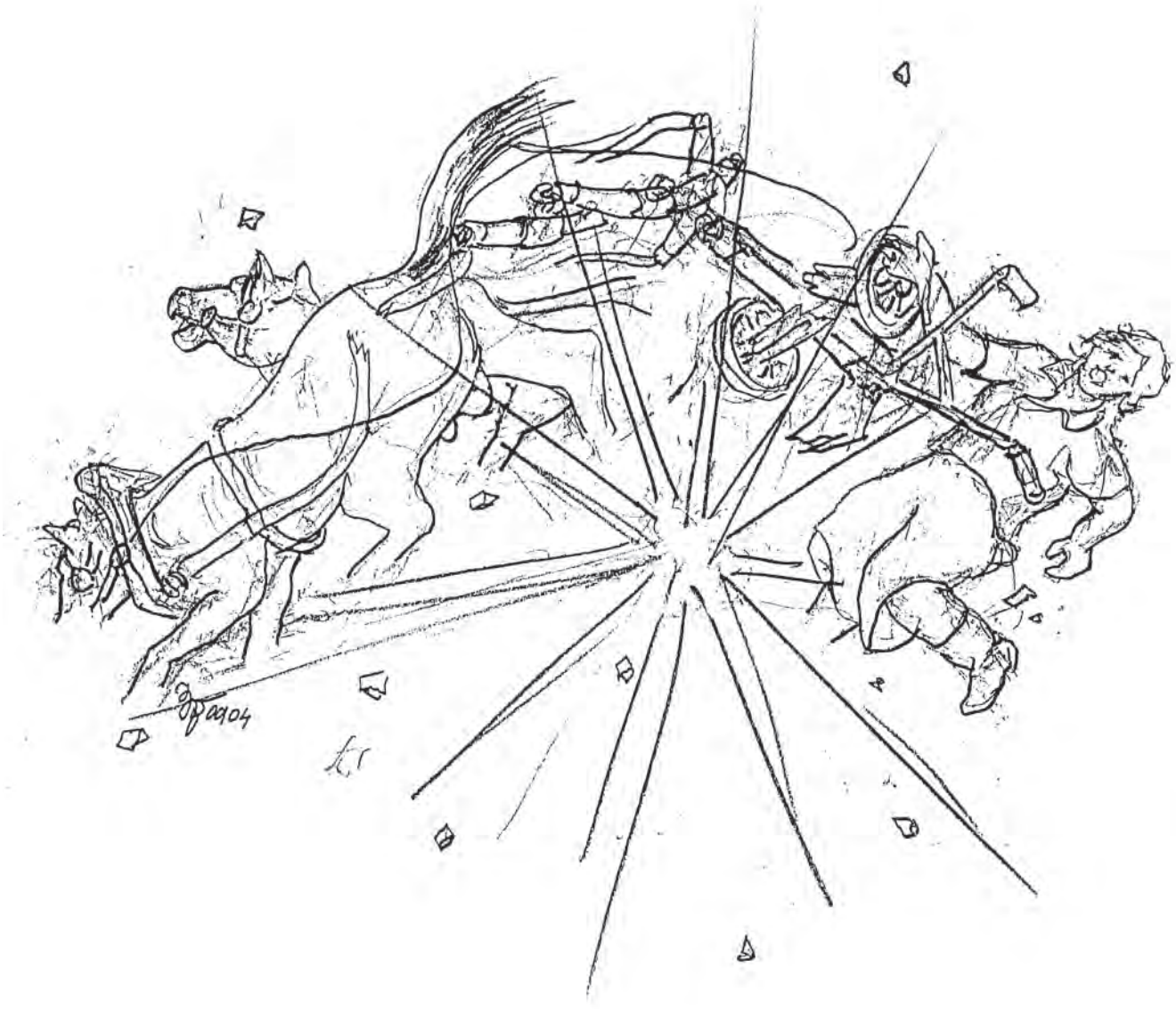

Válkou trpí všichni, kterých se jakkoliv dotkne, kromě těch, kteří sedí v bezpečí a třeba je pro ně válka i zdrojem zisku. Nejbolestivější je, když hynou nezúčastnění občané od dětí po starce v důsledku bombardování, bojů pozičních či rychle probíhajících a po válce hynou od min, nevybuchlé munice ap.

Někdy jde o náhodu, neopatrnost oběti, ale častější jsou případy záměru toho, kdo má v ruce zbraň a vymáhá u civilních obyvatel silou to, čeho nedovede nebo nechce dosáhnout po dobrém.

Důvody a okolnosti tragických případů se podaří zjistit, zejména po mnoha letech, zřídka.

*V připojeném seznamu jsou uvedena jména **122** volyňských Čechů, zjištěná z neoficiálních pramenů, kteří zahynuli jako civilisté při přechodu fronty a v důsledku jiných válečných událostí.*

Seznam volyňských Čechů, kteří zahynuli jako civilisté při přechodu fronty a v důsledku jiných válečných událostí

Prameny:

1) NM ONČD, fond Volyňská sbírka: Přehled kronik...
2) Dotazníková akce mezi krajany. Provedl V. Širc.
3) Písemná a ústní sdělení krajanů na vyžádání autorů nebo na setkáních.
4) Seznam padlých a zahynulých z Malé Zubovštiny. Sdělení Jaroslava Ornsta J. Hofmanovi oficiálního seznamu, který je vytesán na na památníku v obci.

Příjmení	**Jméno**	**Rok nar.**	**Obec** (narození nebo bydliště)	**Kdy, kde a jak zahynul**	**Pozn.**
1	2	3	4	5	6
Albrecht	Jaroslav	1921	Hnidava	1942, zastřelen v Lucku	
Baloun	Miloš	1933	Boratín Č.	30.3.44, nehoda s pancerfaustem	
Beneš	Vladimír		Krasilno		
Beneš	Vladimír	1931	Kvasilov	6.8.44 nehoda s granátem	
Bouzek	Josef	1918	Dorohostaje Č.	1943, nehoda se zbraní	
Doležal	Antonín	1924	Horodyšče	1945, letecké bomb.	
Dostál	Vladimír		Račín	nehoda s minou	
Erps	Vladimír, Fr.	1894	M. Zubovština	1944	4
Filová	Ludmila			letecké bomb	
Filová	Marie			letecké bomb	
Hajný	Jaroslav		Hnidava	1941, Luck, letecké bomb.	
Hamplová	Naďa		Olšanka	zahynula v Německu	
Hladík	Václav	1922	Olšanka	zahynul v Německu	
Hlaváček	Jaroslav		Hájenka	1944	
Honzátková	Marie			1941, Luck, letecké bomb.	
Horák	Jan	1882	Kupičov	1943, letecké bomb.	

Horáček			Lipiny	1942, zbloudilá kulka ze střelnice	
Horník	Miroslav	1933	Noviny Č.	1944, dopr. nehoda	
Hroch	Václav, protojerej	1880	Olšanka	1941, Zemljansk letecké bombardování.	
Hryzbilová	Antonie	1917	Moldava I	1946, zastřelena náhodně ukr. „stribkem“	
Chomický	Alexandr			letecké bomb.	
Jelínek	Pavel		Michalovka	1941, letecké bomb.	otec
Jelínek ,			Michalovka	1941, letecké bomb.	syn
Jeník	Frant., Václav		Kupičov	9.4.44., letecké bomb.	
Jersáková	a její švagrová		Pokosy	18.10.45, granátem opravovala sekeru	
Kadavý	Václav		Volkov	zahynul v Německu	
Kadlec	Frant., Fedor	1874	Hrušvice	1944, přechod fronty	
Kadlec	Teodor	Dembrovka	2/1944, zastřelen Němci při přechodu fronty.		kapelník
Kalivoda	Ladislav	1930	Kupičov	9.4.44, letecké bomb.	
Karabec	Antonín		Moldava I.	1941, přechod fronty.	
Karabec	Slávek		Moldava I.	1941, přechod fronty.	
Kazdová	Jiřina	1924	Novokrajov	4.12.44 omyl při zátahu na banderovce.	
Kekrt	Josef		Teremno	zahynul v Německu	
Kerda	Josef		Kupičov	zastřeleni sovětskými partyzány	neprávem nařčeni z rabování
Kerda	František	1912	Kupičov		
Ketnerová	Emilie	1923	Zdolbunov	1944, letecké bomb.	
Knop	Stanislav			zahynul v Německu	
Knop	Josef		Moldava II.	1944, přechod fronty.	
Knopová	Olga		Moldava II.	1944, přechod fronty.	
Kolářová	Ludmila			letecké bomb.	
Kolářová	Naďa			letecké bomb.	
Komsová	Věra	1928		1941,přechod fronty	
Kovanda	Josef	1934	Huleč	29.4.44, nehoda s granátem	Spolu s A. Pavlíčkem
Krasandovič		1924	Martinovka	zahynul v Německu	
Krásenských	dvě děti		Ploska	nehoda s granátem	
Krásnoselská	Marie			letecké bomb.	
Kratochvil	Jiří, Mikuláš		Olšanka	1943, nehoda s granátem.	
Kratochvíl	Mikuláš		Olšanka	zastřelen	
Kraťuško	s **tříčlenou** rodinou		Slavuta	1941, přechod fronty	
Kutner	Vladimír		Lipiny	1944, přechod fronty.	
Lamačová	Františka		Lipiny	1942, zbloudilá kulka ze střelnice	
Liberacká	Marie	1921	Noviny Č.	1944, v Lucku	
Lisner	Josef		Novokrajev	1941, letecké bomb	
Liška	Bohumil	1920	Hrušvice	1945, autonehoda	
Loskot	Alexandr		Sofievka	1944, přechod fronty.	
Mašková	Vlasta	1930	Mstěšín	1946, náhodný výstřel z pistole	
Mezenský	Josef K.	1922	Kupičov	zahynul v Německu	

Moulis	Miloslav	1912	Zdolbunov	1.5.44, letecké bomb.	
Novák	Alexandr, Josef	1910	M. Zubovština	1943, smrtelně zraněn na fermě střelbou	4
Nosek			Selisko	1944, mina na poli	
Nosková			Selisko	1944, mina na poli	
Novák			Moldava II.	1944, přechod fronty	
Novotná	Marie		Račín	nehoda s minou	
Novotný	Bohuslav	1899	Kupičov	9.4.44, letecké bomb.	
Novotný	Josef		Kupičov	zahynul v Německu	
Novotný	Václav		Volkov	zahynul v Německu	
Ornst	Antonín, Fr..	1901	M. Zubovština	1943, bombardování., uhořel ve vlastním domě	4
Otmar	Jiří	1929	Hlinsk	1944, Zdolbunov letecké bomb.	
Otmarová	Olga	1905	Hlinsk	1944, Zdolbunov letecké bomb	
Pavlíček	Antonín	1935	Huleč Č.	29.4.44, nehoda s granátem	Spolu s J. Kovandou
Peterka	Bohumil	1914	Mlynov	1941, přechod fronty	
Poleščuk	Vladimír		Michalovka	1941, letecké bomb.	
Poleščuková	Vanda		Michalovka	1941, letecké bomb.	
Poleščuková	Rozalie		Michalovka	1941, letecké bomb.	
Posledník	Václav		Libánovka	1944, autonehoda	
Procházka	Josef	1922	Kupičov	zemřel v Anglii na útrapy způsobené v Německu	
Robl	Vladimír		Hájenka	1944	
Salák			Podhájce	1944, letecké bomb	
Saláková			Podhájce	1944, letecké bomb.	
Sedláková-Králová	Olga		Bojarka u Rovna	22.6.41, letecké bomb	
Schovánek	Václav		Novokrajev	1941, letecké bomb.	
Siblík	Antonín		Volkov	zahynul v Německu	
Skokovský	Antonín			zahynul v Německu	
Slanina			Rohozno	zahynul v Německu	
Slavík	Josef		Teremno	zahynul v Německu	
Slavík	Václav	1914	Lipiny	1943 bombardování v Německu	
Sova	Josef		Volkov	1/44, letecké bomb.	
Stárek	Antonín	1922	Huleč	13.3.44, nehoda s granátem	
Stryja	Ondřej	1895	Novokrajov	28.1.44, střepina granátu	
Svítek	Vladimír	1911	Alexandrovka, Dubno	1945, Toruň	
Šimonová	Anna		Novosilky Č.	1944, letecké bomb	
Šimonová	Antonie		Novosilky Č.	1944, letecké bomb	
Šmíd	Jan	1897	Mlynov	2/44, zastřelen Němci při ústupu	
Šmída	Václav		Rohozno	zahynul v Německu	
Šrámková	Antonie		Kochanka	1944, zastřelena vlasovci	
Štípek	Jan			letecké bomb.	
Šulc	Vladimír		Volkov	zahynul v Německu	
Švorc	Josef		Novosilky Č.	1944, letecké bomb.	
Švorc	Josef		Novosilky Č.	1944, letecké bomb.	

Tamchyna	Vladimír	1930	Dorohostaje Č.	1942, nehoda s leteckou bombou	
Terner	Josef		Ploska	1944, přechod fronty	
Tuček	Alexandr st.			letecké bomb.	
Tuček	Alexandr ml.			letecké bomb.	
Tuček	Vladimír		Novokrajev	1941, letecké bomb.	
Tyrková			Zdolbunov	1944, letecké bomb.	
Tyrková			Zdolbunov	1944, letecké bomb.	
Umlaufová	Anna		Huleč	1944, letecké bomb	
Valenta	Vladimír	1920	Hlinsk	18.2.44 letecké bomb. v Německu	
Valentová	Anna		Bojarka	1944, Luck, letecké bomb.	
Vašek	Antonín	1903	Noviny Č.	1941, Mlynov, letecké bomb.	
Vegricht	Jaroslav			letecké bomb.	
Veselý	Václav		Stromovka	zahynul v Německu	
Vostrý	Josef		Újezdce		
Vostřelová	Emilie		Šumsk	27.2.44, letecké bomb.	
Zacharčuk	Mikuláš		Boholuby	1944, přechod fronty.	
Zajíc	Antonín		Malovaná	zahynul v Německu	
Zumrová	Anna		Volkov	zahynula v Německu.	
Žitný	Emanuel			1944 přechod fronty	

E.

Účast při záchraně pronásledovaných nacistickými okupanty a banderovci

E 1. Zachránci a zachránění

Za nacistické okupace byli na Volyni nacisty a později i banderovci pronásledovány statisíce lidí:komunistů, komsomolců, Židů, Poláků, sovětských zajatců,kteří se zachraňovali v rodinách, dokonce Ukrajinců, kteří pronesli byť jen slůvko nesouhlasu s barbarskými metodami banderovců. Desetitisíce, neli statisíce z nich byly zavražděny a před smrtí často krutě mučeny.

Češi, podle možností jednotlivých rodin a jejich odvahy riskovat, pomáhali pronásledovaným. Byla to samozřejmě jen kapka naděje a pomoci v tom obrovském moři lidské beznaděje a utrpení, ale měřeno kritérií konkrétních zúčastněných — zachránců a zachráněných — to byl projev hluboké lidskosti, velké odvahy neboť vždy šlo o život zachráněného a nezřídka i celé rodiny zachránce.

Obraz české menšiny z těchto dob by nebyl úplný, kdybychom na tuto činnost nepoukázali a nesnažili se ji doložit fakty.

Doložit fakty!? Je nesnadné více než po půl století, bez archivních dokumentů a sporadických svědeckých záznamů přímo z této doby zjistit statistické a další konkrétní údaje. V kronikách volyňských obcí, shromážděných v Oddělení novodobých českých dějin Národního musea se občas vyskytují krátké zmínky o pomoci pronásledovaným, stejně tak v dílech Václava Širce, Jiřiny Zárecké-Suché, Marie Stryjové a v několika článcích uveřejněných ve Zpravodaji. Opět pomohly dotazy a ankety mezi členy Sdružení.

Počet zachráněných ***sovětských zajatců*** *lze na základě těchto kusých informací odhadnout v průměru asi na dvě až tři osoby v každé význačnější české obci, kterých bylo kolem dvou set. Podle takového odhadu dospějeme k počtu 400 až 600 osob. Naprostá většina z nich se dík pomoci Čechů zachránila i před soustavným vyvražďováním Rusů banderovci v letech 1943 a 1944.*

Pomoc ***Polákům*** *nelze vůbec kvantifikovat, protože zpravidla šlo o jednorázovou pomoc v dané situaci s cílem, aby se zachráněný dostal do města nebo do polské bráněné obce. Ne vždy se to ovšem podařilo. Takových akcí bylo mnoho a byly chápány jako „sousedská výpomoc v nouzi“.*

Zvláštní situace nastala v Kupičově, kdy šlo o cílevědomou, organizovanou vzájemnou pomoc. Co by se asi v Kupičově dělo, kdyby při přepadení obce přesilou banderovců nezasáhly ozbrojené síly Armii Krajowej a kdyby banderovci obec dobyli? Poláci, kteří se v kupičovské nemocnici léčili z ran utržených v bojích, nebo ti, kteří s kupičovskými bok po boku chránili obec (a své druhy v nemocnici), vděčně na kupičovské vzpomínají. A naopak. Tak se vytvořila přátelství, která trvají dodnes, pokud je smrt nerozloučila.

Soudě podle sporadických poznámek pamětníků, Češi ve všech částech Volyně zapomněli v té době na protičeské projevy z roku 1938 a pomáhali i těm Polákům, kteří se v tehdejší době nezachovali vůči Čechům nejlépe. To svědčí o mnohém!

Pomoc ***Židům*** *měla vícestranný charakter. Byly to jednak jednorázové akce, podobné jako v případě Poláků s tím rozdílem, že bohužel pronásledovaní příliš často neunikli do bezpečí, ale skončili před popravčími puškami Němců, ukrajinské policie nebo později banderovců.*

Byly však případy úspěšnější, které skončily skutečnou záchranou pronásledovaných, a ty jsme se snažili zjistit. Na záchraně se podílelo buď mnoho rodin v obci a nebo zcela ur-

čité rodiny. V další kapitole této knihy nazvané ***Zachránění Židé a jejich zachránci*** *je uvedena, po mnoho let skládaná a přesto zdaleka neúplná, mozaika o prostém, neokázalém hrdinství rodin zachránců a o martyriu se šťastným koncem zachráněných.*

Jako pokračování tohoto úvodu je zařazeno několik příběhů, které představují jen jakýsi vzorek osudů sovětských zajatců zachráněných v českých rodinách na Volyni, protože, jak již bylo řečeno, zjistit počty zachráněných o jejich jménech nemluvě, je zcela nemožné.

Sovětští zajatcí v Ceském Malíně

Vladimír Mendlík,

V Českém Malíně žilo od roku 1941 sedmnáct sovětských válečných zajatců, raněných v bojích u nedalekých Dovhošij. Po vyléčení v místní nemocnici, se ve vsi zdržovali legálně, s vědomím Němců. Pracovali u tamních českých rolníků. Jeden z nich Uzbek Achmedov, měl kulkou roztříštěnou bradu. Zprvu mohl přijímat pouze tekutou potravu pomocí hadičky. Dr. Gross, primář místní nemocnice, spolu s felčarem Omelčukem jej vyléčili, byl znovu zdráv a v pořádku.

Zajatci se v Českém Malíně cítili jako doma. Kupodivu nevyužili příležitosti a neodešli s Kovpakovými partyzány. Zřejmě se jim nechtělo z dosavadního sytého, teplého a relativně dosud bezpečného života do nejistoty a strádání partyzánských bojů.

Ráno 13.7.1943 si je Němci soustředili jako první a přepočítali. Nikdo nechyběl, proto jim povolili rozchod a nevěnovali jim další pozornost. Achmedov, kterého všichni uznávali a poslouchali jako svého velitele, něco zvětřil. Upozornil soudruhy. Všichni se pomalu vytratilia ukryli. Tím se všichni zachránili. Po osvobození Rudou armádou znovu do ní vstoupili.

Josef Alois Martinovský, ing. Václav Širc Kronika Českého Malína,1974, str. 72

Dopis z fronty do Českého Malína **1320 — 1338**

Achmed Achmedov a Váňa Klinovskij-Dobryj 1.6.1944 Polní pošta 51845

Dobrý den strýčku Mendlíku. Přijměte můj srdečný pozdrav a přání všeho nejlepšího. Jsem živ a zdráv, čehož i Vám ze srdce přeji. Strýčku, z malínských chlapců jsme spolu jen dva, já a Váňa, co byl u Dobrých. Ostatní byli přiděleni k jiným útvarům. Často strýčku s Váňou na Vás vzpomínáme, na Vás a na celý Český Malín. Na všechny ty dobré lidi, kteří se k nám chovali pomalu jako vlastní rodiče, sestry a bratři. Vy strýčku, jste byl pro nás prvním tátou. Vaši péči nemůžeme zapomenout, pokud jen budeme žít. Dá-li Bůh a přežijeme tuto válku, určitě znovu navštívíme Český Malín a setkáme se s Vámi, jako staří dobří přátelé.

Odplácíme prokletým fašistům za Váš rodný Malín, za Vaši manželku Libuši, pana Dobrého, Aničku, Věrušku, za všechny Čechy a Češky. Za doktora Grosse a jeho manželku, za Jeníčka, Magdu, Jardu a za všechny povražděné a zvěrsky upálené lidi.

Strýčku Mendlíku, máme fotografie Libuše, Věrušky, Aničky, Jardy, doktora a jeho manželky a dalších malínských občanů. Chráníme je jako zvláštní relikvie. Často je spolu s Váňou prohlížíme a vzpomínáme na první dny našeho pobytu v malínské nemocnici v roce 1941. Každý den jste nás tehdy s Libuší navštěvovali a pečovali o nás, abychom neměli hlad. Vzpomínáme na Vaše vyprávění z Vašeho života a ze života a dějin pracovitého českého národa.

Prožili jsme mezi Čechy v Malíně celé dva roky. Za celý ten čas jsme od Vás, ani od nikoho z Čechů neslyšeli jediného špatného slova, neviděli jediného křivého pohledu, ani náznaku nějakého přezírání. Žili jsme s Vámi jako jedna rodina. Považovali jste nás za své lidi. Nedovedu to ani všechno vyslovit a popsat.

Tím dopis končím. Čekám na Vaši odpověď. Vyřiďte naše pozdravy Toľjovi Omeľčukovi, Dědkovým, rodině Maršíkových (z Moskovštiny), Milušce Činkové a všem naším známým, kteří zkázu Malína přežili.

Promiňte mi, že jsem to tak načmáral. Přeji Vám mnoho zdraví a štěstí ve Vašem životě.

Překlad faximile, uvedeného v knize: Josef Alois Martinovský, ing. Václav Širc Kronika Českého Malína,1974, str. 77

Přes slib daný v dopise se do Malína zřejmě nevrátili. Snad padli v dalších bojích nebo tam již Vladimíra Mendlíka nenašli. Kdož ví...

Jmenoval se Vasil

Jaroslav Chudoba, * 21.10.1919 Český Boratín

V mimořádně pohnutém historickém období od vypuknutí druhé světové války, která začala přepadením Polska Německem 1. září 1939, se u nás na Volyni odehrálo nespočetné množství lidských tragédií. Připojení západní Ukrajiny k Sovětskému svazu způsobilo výrazné narušení společenských i mezilidských vztahů. Deportace polských občanů, účastníků polsko-sovětské války na Sibiř, násilná kolektivizace v zemědělství, připravovaná hromadná deportace zámožnějších českých občanů do Kazachstánu nebo do podobných míst — to vše vytvářelo atmosféru nedůvěry a strachu z budoucnosti.

A potom přišel dvacátý druhý červen 1941. Den, na který nikdo z nás, očitých svědků událostí, jež po něm následovaly, nemůže zapomenout.

Německá armáda obsadila Volyň během krátké doby a vlastní válečné operace se projevily především nálety na města Luck a Rovno a na vojenské objekty.

Důsledky německé okupace však byly nepředstavitelně kruté a tragické. Jen heslovitě: vyhlazovací zajatecké tábory, ghetta a masové vyvražďování Židů, deportace na nucené práce do Německa, trestné výpravy okupační armády a barbarské vypalování obcí a vraždění jejich obyvatel, řádění ukrajinských nacionalistů-banderovců, partyzánské bojové akce, česká odbojová organizace Blaník a jiné.

České obce byly v té době jako ostrůvky v rozbouřeném moři. Útočiště v nich hledali a většinou nacházeli Židé, sovětští vojenští zajatci, jimž se podařilo z německých lágrů uprchnout, nebo se jim vůbec vyhnout, ale také Poláci i sovětští partyzáni. Nebylo jich mnoho, snad ani ne tisíc všech dohromady, ale o to výmluvnější jsou jejich nejrozmanitější osudy. Některé byly již popsány, některé na své zveřejnění ještě čekají, ale o většině z nich se již nikdo nic nedoví — protagonisté si je vzali do hrobu.

Zde je můj osobní příběh z té vzdálené doby. Jmenoval se Vasil a pocházel z daleké Sibiře. Byl mým vrstevníkem, ale když se u nás v srpnu 1941 objevil a prosil o chléb, byl na něj žalostný pohled. V rozedraných zbytcích uniformy, unavený, vyhublý, s očima plnýma nejistoty a jen s malou jiskřičkou naděje sotva stál na nohou a čekal. Nebylo těžké poznat, odkud přichází. V zajateckém táboře v Lucku denně po stovkách umírali v důsledku týrání, hladu, a nemocí sovětští vojáci. Nebylo mnoho těch, kterým se podařilo uniknout. Na

první pohled bylo zřejmé, že je mu třeba účinně pomoci, že nestačí dát mu najíst. To by mu spíše uškodilo.

A tak se Vasil stal členem naši rodiny. Dva roky žil u nás s doklady na cizí jméno, za složité situace a stálého nebezpečí. Velmi jsme se sblížili a dobře jsme si rozuměli.

Když mu začalo hrozit bezprostřední nebezpečí smrtí, tentokrát od banderovců, ukryli jsme ho u příbuzných v Lucku, kde se dočkal příchodu sovětské armády. Já jsem mezi tím odešel do naši československé vojenské jednotky Od té doby jsme o sobě nevěděli.

V roce 1947 mi rodiče k velké mé radosti při reemigraci přivezli všechny knihy z mé studentské knihovničky. To bylo celé mé jmění. A také dopis od Vasila z Lucka. I já jsem mu napsal, ale můj dopis se vrátil s poznámkou, že se adresát odstěhoval.

Čas plynul, léta ubíhala, život šel dál. Řadu let jsem věnoval práci ve Svazu Čechů z Volyně a v redakci jeho zájmového týdeníku Věrná stráž. A tak se stalo, že jsem se ke svému učitelskému povolání a ke svým knihám vrátil až mnohem později, než jsem si původně přál.

Psal se rok 1961. To jsem již učil ruský jazyk a literaturu na střední ekonomické škole v Rakovníku. Připravoval jsem se k tématu o Puškinovi a vzpomněl jsem si, že bych měl mít ve své „studentské“ knihovně z Volyně výbor z jeho díla. Našel jsem tu knihu a se zálibou v ní zalistoval. Objevil jsem tam zažloutlý list papíru, který mohl sloužit jako záložka. Energickým písmem na něm bylo napsáno: Altajskij kraj, stancija Altajskaja, Korableva Matrena Stěpanovna. Adresa Vasilovy matky! Alespoň takto si ji chtěl přiblížit v těch nepředstavitelně těžkých válečných letech, když si u nás četl Puškinovy verše.

Události teď dostaly rychlý spád. Do děje zasáhly i mimořádně příznivé shody okolností.

Ještě týž den jsem napsal Vasilově matce dopis, v němž jsem jí vylíčil historii našeho přátelství a žádal jsem ji, aby mi o Vasilovi podala zprávu. Matrena Stěpanovna ale již nežila. Zemřela před patnácti lety a nikdo z rodinných příslušníků v uvedeném místě nebydlel. A přece dopis našel pravého adresáta téměř přímo. Jak se to stalo? Vasil se po válce přestěhoval do Semipalatinska v Kazachstánu, kde žila jeho starší sestra Anna. Založil si rodinu a věnoval se své práci. V době, kdy jsem psal dopis jeho matce, odjela Anna na návštěvu k příbuzným. Když se vracela, navštívila i matčin hrob na stanici Altajské a zašla si na kus řeči ke známým, u nichž kdysi Matrena Korablevová bydlela. A právě v tu dobu přišel listonoš a přinesl můj dopis adresovaný Vasilově matce. Přijala ho její dcera, Vasilova sestra Anna. Byl jsem hluboce dojat, když jsem dostal od Vasila telegram, v němž potvrzoval příjem dopisu a vyjadřoval city shodné s mými. Brzy nato přišla od něho obsáhlá zpráva a potom další a další. Přátele si mají vždy co říci.

Mé přání navštívit po válce bývalý Sovětský svaz nyní podstatně zesílilo. Byla tu reálná perspektiva setkání s přítelem, s nimž jsme společně překonávali velmi nebezpečný úsek našeho života za mimořádných okolností a s nímž mne pojily upřímné citové vztahy. Uskutečnit toto přání nebylo tehdy jednoduché. Bezvízový styk neexistoval a turistický ruch se teprve začal rozvíjet. Zvláštní možnost ve formě výherních zájezdových známek nabízel Svaz československo-sovětského přátelství. Tuto slosovatelnou známku čís. 413043 jsem v listopadu 1961 dostal od své tchýně a vyhrál jsem čtrnáctidenní zájezd do Moskvy, Leningradu a Kyjeva.

Pozoruhodný byl i způsob, jakým moje tchýně známku získala. Na návsí v Milostíně potkala pana Čebiše, předsedu místní odbočky SČSP.

„Dobrý den, paní Opatová," pozdravil pan Čebiš mojí tchýni. „Nechcete si koupit los?" — dodal. Mínil tím onu zájezdovou známku. „To nechci," odvětila rezolutně paní Opatová. „Nikdy jsem na žádný los nic nevyhrála." „Mám už poslední a stojí jenom jednu korunu," naléhal pan Čebiš. „Ani tu korunu nemám", nedala se zlákat moje tchýně. „To nevadí," pravil pan Čebiš. „Dáte mi ji třeba zítra" a vnutil ji onen „los".

Poctivě mu ho druhý den zaplatila, známku dala mně a slosování v Rakovníku se konalo do týdne.

Přál bych každému prožít takové pocity radostného vzrušení, jaké jsem měl v tu chvíli, když jsem si ověřil, že ten můj „los" skutečně vyhrál.

S Vasilem jsme se setkali v Moskvě, kam přiletěl ze Semipalatinska, na nejfrekventovanější Gorkého třídě, kdy jsme to nejméně čekali. Poznal mě bezpečně v hustém davu chodců a zavolal: „Jaroslav!" Potom jsme setkání náležitě oslavili s celou skupinou účastníků tohoto zájezdu šťastných výherců.

Ani můj příběh s Vasilem nebyl tak zcela ojedinělý. Vyprávěla mi paní Marie Janatová od nás z Českého Boratína, že s „jejich zajatcem" Alčenkem se po letech setkala na Volyni, kam ji pozval a mimořádně se jí věnoval.

Jak tragicky zasáhla tato válka do osudů milionů lidí a jak málo bylo těch, kterým se podařilo zachránit život způsobem, o němž jsem vyprávěl.

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel Zpravodaj číslo 8/1996.

Žádný dům není tak malý, aby nepojal mnoho přátel

Jiří Hofman, *16.5.1923 Družkopol

Německo přepadlo Sovětský svaz v neděli 22. června 1941 a již ve čtvrtek přijela k nám, na Martinovku, německá průzkumná četa. Naše česká obec, asi se dvěma sty obyvateli, ležela stranou strategické silnice Krakov-Lvov-Rovno-Kyjev, podél které se odehrávaly hlavní boje s ustupujícími nebo naopak zoufale se bránícími sovětskými oddíly.

Jeden sovětský pěší prapor, odříznutý od svých tanků, Němci obklíčili v dědkovickém lese asi pět kilometrů od naší obce. V zoufalém nerovném boji rozzuření Němci nebrali zajatce a celý prapor vyvraždili, i raněné pečlivě dobíjeli. Z celého praporu se zachránili čtyři vojáci tak, že se vydávali za mrtvé. Třetí nebo čtvrtý den přišli hladoví, zbědovaní, otrhaní do naší obce.

Naše usedlost byla pátá od konce, kterým do obce chlapci přišli. Otec, voják z první světovéválky, jakmile je oknem zahlédl, vyšel ven, dal se s nimi do řeči, maminka jim dala něco k jídlu a během necelé hodinky je otec „umístil" u martinovských hospodářů. U nás zůstal Semjon Černych, pocházející od Uralu z okresu Nižnij Tagil ve Svěrdlovské oblasti, Ivan Bondar od Poltavy byl umístěn u Stanislava Báči, který byl mým švagrem. Další byl umístěn v rodině Rudolfa Dvořáka (Matoušovi), jejichž jediný syn nastoupil na podzim základní vojenskou službu v Rudé armádě a jak jsme se dověděli po válce, prý padl u Moskvy. Čtvrtý ani nevím, u koho zůstal.

Starosta naši obce Stanislav Kabát (celou rodinu po válce zavraždili banderovci) dokázal šikovným jednáním a hlavně na správná místa danými úplatky lecčehos u německých správních orgánů dosáhnout ve prospěch obce. Bylo to někdy až na jaře roku 1942 kdy při návštěvě nějakého potentáta vzkázal, aby chlapci ihned k starostovi přišli „se vzdát do zajetí". Přišli k hodujícímu Němci s rukama nad hlavou a podnapilý potentát jen mávnul ru-

kou a nechal jim vystavit nějaké „ausweisy“, s kterými vystačili až do osvobození v roce 1944.

Se Semjonem - Seňkou se celá naše rodina brzy spřátelila a stal se skutečným členem rodiny. My dva jsme spali na společné posteli, většinu dne jsme při práci strávili spolu. Byl asi o čtyři roky starší a tak svými většími životními zkušenostmi mi v něčem trochu imponoval. Byla tu ještě další okolnost. Naši dva starší bratři byli od jara roku 1941 někde ve „stavebních praporech“ a nic jsme o nich nevěděli. Celá naše rodina, aniž by to někdo kdykoliv vyslovil, brala Seňku asi tak, že je u nás jakoby místo nich, a že jim, bráškům, možná ve světě také někdo pomáhá.

Seňka zemědělství nerozuměl, koní se bál, od mládí pracoval se dřevem jako všichni muži v jejich přiuralské vesnici ztracené v hlubokých lesích. Káceli stromy a v milířích z nich pálili dřevěné uhlí. Před stopadesáti nebo více lety byla z rozkazu cara v Nižním Tagilu postavena „domna“, hutnická pec vytápěná dřevěným uhlím. Z takové pece je prý nejkvalitnější ocel. Ovšem několik vesnic v širokém okolí pracovalo jen při přípravě uhlí, aby takového bumbrlíčka nasytily.

Seňka vyprávěl, jaký byl u nich les a jak se v něm pracovalo. Byly to husté osikové a březové porosty, proto stromy rostly štíhlé, vysoké až dvacet metrů a větve měly jen na vrškách. Do lesa chodili muži, jak byl rok dlouhý, káceli stromy v kruhových výsečích dlouhých v radiále od středu vesnice šest i více kilometrů a s výsečemi pak postupovali dokola, „za sluncem“. Než takto vesnici obešli, tak to trvalo třicet i více let a mezitím již narostl z nánosu nový les. Milíře postavili v lese na příhodných místech již jejich předkové, takže byly trvalé a podobaly se obrovským pecím dlouhým až dvacet metrů. Seňka mi předváděl, jak se musí fortelně poleno dřeva hodit „na štorc“ a současně mu dát rotaci, aby samo od vchodu do milíře zapochodovalo až k ukladačům hranice v čele milíře. Dřevorubecké nářadí měl každý své a běda, kdyby mu na ně někdo sáhl! To svěřovali pouze odborníkovi k nabroušení v budce, která stála vždy na tom okraji vesnice, přes který se právě chodilo kácet. Večer, když šli domů, nářadí v budce nechali, mistr celou noc sekery a pily brousil a ráno si je dřevorubci cestou do práce vyzvedli. Slovo mistr jsem nepoužil náhodou; přece nesvěří své nářadí nějakému zelenáči!

Dřevorubci nebyli proti tomu sem tam vypít nějakou tu vodku. Obvykle to začínalo z hloubi strádající ruské duše se deroucím srdceryvným povzdechem : „Ohóhóóó!“ A někdo dotvrdil: „Tjaželo bez nějóóó!“ (Těžko je bez ní!). Ale hned se našla rada: „Nado zběgať za nějóóó!“ (Musí se zaběhnout pro ní!). A reálný závěr s čepicí v ruce pro sbírku: „Dajtě děněžki na nějó!“ (Dejte penízky na ní!). Podle tohoto scénáře to často fungovalo v sobotu odpoledne, když se chystali do ruské sauny-báně, kterou stavívali i přímo v lese, na pracovišti, prý dál od bab, aby za nimi nelezly.

Seňka vyprávěl hodně příběhů o zvěři, o její přizpůsobení podmínkám, zvycích ba i mazanosti. Alespoň jeden medvědí příběh. Skupina geologů měla v hloubi tajgy svoje pracoviště a se světem je spojovala jen špatná lesní cesta dlouhá několik desítek kilometrů. Po ni jezdil jednou týdně v určitý den zásobovací terénní vůz. Řidič se po příjezdu od jisté doby na geology rozčiloval, že pokaždé mu naschvál v jednom místě přehrazují cestu povalenými stromy, a když se to bude opakovat, tak ať si najdou jiného vola. Geologové tvrdili, že jsou v tom nevinně, a protože v okruhu mnoha kilometrů nebylo člověka, tak se dohodli, že budou cestu v tom daném místě hlídat. Několik dnů se nedělo nic, ale asi den nebo dva před příjezdem auta geologové zpozorovali statného huňáče, jak znalecky vybírá

u cesty vhodné stromy a tak dlouho se stromem klátí, až ho povalí přes cestu! Přece se musí bránit, když se mu ti bezsrtí tvorové nejenže usadili v jeho rajónu, ale navíc ho ruší kraválem nějaké jezdící obludy...

Seňka znal bezpočet častušek, slušných i méně slušných, jak život šel. Jedna taková střední:

„Ej, v Moskvě ja naučilsja konovaliť žerebjat, gde-ka ješčo-by podučiťsja dělať maleňkych rebjat?“ (Ej, v Moskvě jsem se naučil trochu léčit koničky, kdepak bych se moh´ naučit jak se dělaj dětičky). Doprovázel se při tom na balalajku a co hlavní, promptně si vymýšlel nové častušky reagující na místní situaci. Byl proto vítaným, ale nevtíravým společníkem i na besedách martinovské chasy. Zakrátko mu otec koupil v Rovně pěkné sváteční šaty a střevíce, nikoliv ovšem za peníze, ale výměnou za lenkový*) olej, který jsme mimo jiné se Seňkou spolu dělali. Zářil spokojeností.

Mladí se u nás, jako asi všude jinde, vážnějšími úvahami nezabývali. To jen otcové občas při kartách-dardě „louskali politiku“. Když byli Němci u Moskvy a spolu jsme začali o tom řeč, Seňka jen poznamenal: „Válku zatím prohrávají generálové, ale lid ji prohrát nemůže. Nás, holobrádky, tady u hranic rozehnali jako zajíce, ale až narazí na naše sibiřské „usatiki“ (vousáče), tak to bude vypadat jinak. A oni i generálové se mezi tím něčemu přiučí.“

Ke každé práci (kromě s koňmi) se uměl dobře postavit zejména k takové, která souvisela se dřevem. Z martinovských hlubokých lesů zůstaly do našich dob již sem tam jenom pařezy. Na našem pozemku bylo po borovicích asi dvacet takových pamětníků a nikomu z nás kluků se po celé roky do nich nechtělo. Byly asi dva kilometry od domova a když jsem do těch končin jel naorávat pole na zimu, Seňka nedal jinak a jel se mnou. V poledne jsem přijel k Seňkovi, abychom spolu poobědvali a abych nakrmil koně. Seňka měl venku pět pařezů! Mně by jeden trval celý den! Když jsem to začal oceňovat, přerušil mně a povídá: „O čem mluvit, vždyť vyskakují jako ´probki´(zátky) z láhve!“ Mnohý pracovní fortel jsme u něj s mladším bráškou okoukali.

Byl mladým ženáčem. S Marusiou se vzali, než nastoupil základní vojenskou službu, ale děti ještě neměli. Moc často na ženu a na své kamarády a kamarádky z vesnice vzpomínal a vyprávěl tak přirozené a barvitě, že jsem jeho nejbližší přátele znal, jako kdyby byli někde ze sousedství.

Přišly ale horší časy. Banderovci v rámci „boje proti bolševismu“ vyhledávali po ukrajinských a pak i po českých vesnicích sovětské zachráněné zajatce a mnohé z nich zavraždili. Rozhodli jsme se, že kromě krytů pro cennější věci, které jsme již měli, vytvoříme také kryt pro skrývání osob. Nejlíp by se pro to hodila „stará cháť“, protože stála ve svahu.

Náš dědeček dlouho před první světovou válkou postavil prostorné kamenné stavení i se sušírnou chmele, a když otec před druhou světovou válkou postavil pohodlnější dřevěný dům, tak jsme té dědečkově stavbě říkali „stará cháť“. Nyní v ni bydlely dvě početné rodiny: polská Krasandovičova a ukrajinská Ivana Charkovce. A aby tedy byly na naši usedlosti zastoupeny všechny národnosti žijící na Volyni (kromě německé), tak při pronásledování a vraždění Židů byl nám „podhozen“ asi šestinedělní židovský chlapeček. Maminka tu noc, či spíše nad ránem, když ho vzala plačícího ze zápraží a na stole rozbalila, tak nám

*) Jarní olejnatá rostlina „lnička přesivná“ se v Čechách nepěstovala — na Volyni se ji dařilo lépe než řepce, která je ozimá a občas vymrzla.

vyjeveným děckám řekla: „Tady máte dalšího bratříčka...“ Tak to zůstalo. Je jím dodnes, i když žije v Izraeli. Jmenuje se Dancker Josef a to křestní jméno, které dostal u nás, si ponechal a používá ho ve znění českém.

Tak tedy k tomu krytu. Za pecí ve staré cháti jsme udělali vchod do podzemního krytu ve stráni. Seňka večer co večer chodil na besedu ke Krasandovičovým, a když se dělo něco podezřelého, vklouzl do krytu. Za čas banderovci začali hledat Seňku jaksi najisto a chodili ke Krasandovičovým jakoby na besedu dost často. Jednou se stalo, že vchod objevili, dovnitř se báli, tak do něj házeli granáty. Chodbičku jsme ale udělali úzkou a několikrát zalomenou, takže mu neublížili. Čekali jako kočka u myší díry. Nemohli ovšem vědět, že jsme udělali také tajný východ a Seňka už byl dávno z krytu pryč. To už ale bylo ke konci roku 1943 a tak se to dalo při vší opatrnosti přežít.

Seňka stačil ještě navázat spojení s partyzány skupiny Medveděva, která měla středisko v cumáňských lesích, ale působila velmi aktivně zejména v městě Rovně. Jméno rozvědčíka Nikolaje Ivanoviče Kuzněcova, alias npor. SS Ziberta je dostatečně známo. Seňka ale u partyzánů zůstat nesměl, v této době již nové bojovníky asi nepotřebovali. To nám ale řekl až v únoru roku 1944, kdy naši obec osvobodila od nacistů Rudá armáda. Seňka odešel do Rudé armády, já s martinovskými do československé. Mladšího brášku lékař od odvodu vrátil, pro vrozenou srdeční vadu.

Když jsem v létě roku 1944 studoval v sovětském důstojnickém učilišti, dopisoval jsem si se Semjonovou manželkou Marusiou. Bohužel o dopisy jsem na frontě přišel. Dopisovala si i s našimi na Martinovce. V posledním dopise jim sdělila smutnou zprávu: Semjon Černych padl při dobývání Varšavy. Čest jeho památce!

Ivan Bondar byl také jako člen rodiny v rodině mého švagra Stanislava Báči, spoluvedoucího buňky Blaníku v naši obci, starosty obce v nejhorších dobách ke konci války a po ní až do reemigrace a varhaníka hrušvického kostela. Sestra Božena s pláčem Ivana vyprovázela do Rudé armády. Měl však větší štěstí než Seňka. Vyprávěl mi po válce můj kamarád a pozdější švagr, že když se po svém zranění u Dukly v rámci nasazení 2. paradesantní brigády léčil v nemocnici v Proskurově, tak se tam setkal se zraněným (nikoliv těžce) Ivanem Bondarem. Oba prý cítili, jako by za nimi přišel kousek domova, naši vesnice Martinovky.

Praha v únoru 1998

E 2

Zachránění Židé a jejich zachránci

Z celkového počtu obyvatel polské (západní) části Volyně bylo v období mezi první a druhou světovou válkou kolem 11% Židů. Jejich ekonomický význam byl mnohem vyšší, než by to odpovídalo jejich počtu. V jejich rukou byla převážná část obchodu, značná část skrovného volyňského průmyslu, ale byli i zdatnými řemeslníky. Také Češi, jako zdatní výrobci zemědělských produktů, svým ekonomickým významem výrazně převyšovali svoji početnost (kolem 1,4 % obyvatel Volyně).

Vzájemná závislost obchodu na výrobě a naopak vytvářela hlavní objektivní podmínky pro ekonomickou spolupráci obou národností. Jiná spolupráce (např. kulturní) nebyla typická a velmi sporadická.

Příklad soužití obou národností je uveden v příspěvku Židovská komunita v české obci Kupičov, *který je zařazen v této kapitole.*

Celkově lze hodnotit, že poměrně brzy po příchodu Čechů na Volyň obě národnosti, Češi a Židé, poznali a pochopili svou vzájemnou závislost, že se navzájem jako ekonomičtí partneři respektovali a navzájem „si stáli ve slovu". Byly, pochopitelně, zejména v prvních rocích po příchodu Čechů, nežádoucí výjimky, spíše ovšem ze strany Židů. Např. v Boratíně Č. museli Češi hledat ochranu před lichvářem-Židem až u gubernátora.

Podobné epizody byly časem zapomenuty a v době nacistického vyvražďování hledali a nacházeli Židé záchranu především u Čechů.

Významnou pomoc volyňských Čechů Židům v období jejich pronásledování lze prokázat analyzou dat uváděných nezávislým autorem[1)], který kromě stovky knih, desítek periodik a dokumentů z deseti archivů na Ukrajině, v Izraeli,Polsku, Rusku, Německu a USA využil pro své vpravdě vědecké dílo také stovky osobních písemných svědectví zachráněných a společných pamětních knih ze 44 židovských komunut ze západní části Volyně, které jsou uloženy v památníku Yad Vashem v Jeruzalémě. Pokusme se provést podle těchto faktů analyzu podílu volyňských Čechů na záchraně Židů ve vztahu k podílu ostatních národností západní Volyně.

Na západní části Volyně žilo v roce 1941 kolem 2 260 000 obyvatel všech národností Volyně. Z toho bylo kolem 225 000 Židů[2)] a kolem 32 000 Čechů[3)].

Češi nežili rovnoměrně rozptýlení po celé polské části Volyně. Rozložení českých obcí je zřejmé z map v pramenu[4)], zejména z mapy v měřítku 1:500 000. V tomto, řekněme „prostoru nejhustšího českého osídlení", žilo v roce 1941 přibližně 670 000 obyvatel všech národností Volyně, z toho kolem 30 000 Čechů, což představuje 5,3%. Židé, kterých zde žilo 106 438 byli soustředěni v 24 hlavních komunitách[5)], v nichž němečtí nacisté vytvořili ghetta a z těchto ghett se zachránilo celkem ***665*** *osob[6)] (na celé západní části Volyně se zachránilo 2836 osob ze šedesáti ghett — údaje z východní, sovětské části Volyně se nepodařilo zjistit).*

Na dalších stránkách této části knihy uvádíme, pokud možno jmenovitě, zachráněné a zachránce. Vyplývá z toho, že ***v „prostoru nejhustšího českého osídlení" západní Volyně přibližně každý třetí Žid byl zachráněn s pomocí Čechů, kteří tvořili pouhých 5,3% obyvatelstva tohoto prostoru.***

S. Spector na str. 251 až 254 citovaného díla vysoce oceňuje pomoc Čechů a baptistů (bez ohledu na národnost) při záchraně osob pronásledovaných nacisty a banderovci. Podobná uznání napsali někteří zachránění ve svých svědectvích, uložených v archívu Yad Vashem a v publikacích, uvedených v přehledu použité literatury.

V dále uváděném přehledu nazvaném ***Základní informace o zachráněných Židech a jejich zachráncích*** *je ve většině případů jmenovitě uvedeno* ***230*** *zachráněných osob. Bohužel, za přechovávání Židů byly německými nacisty zavražděny dvě české rodiny, celkem 5 osob z toho 2 děti. Jsou uvedeny na konci přehledu.*

Sedmi rodinám volyňských Čechů byl udělen čestný titul s medailí Chasidej umot haolam (Spravedlivý mezi národy) a jejich jména jsou vyryta na Zdi cti v pamětním komplexu Yad Vashem (Hrdinům a obětem holocaustu) v Jeruzalémě.

*Další rodině udělila diplom celosvětová organizace Hidden Child (Ukrývané dítě**),** která byla v roce 1991 založena v New Yorku*

Na fotografii Zdi cti v památníku Yad Vashem, vyhrazené České republice, pořízené vnukem pisatele v květnu 2002 jsou čitelná jména všech 39 rodin, kterým byl, počínaje rokem 1963, udělen tento čestný titul. Téměř 18% z nich jsou jména rodin volyňských Čechů. Také toto stručné statistické srovnání ukazuje, že volyňští Češi i v této zkoušce lidskosti obstáli se ctí...

Několik vět o tom, jak byly informace pro následující část této kapitoly získávány.

Na základě výzev pisatele v občasníku Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel nazvaném Zpravodaj se ozývali zachránci a sdělovali základní údaje, nebo podrobněji popisovali příběhy.Také zachránění se ozvali ve Zpravodaji nebo dopisy pisateli. Na některých krajanských setkáních upozornili potomci zachránců nebo rodáci na některé případy, které pak byly upřesňovány besedami s pamětníky nebo pomoci dopisů. Zachránění, kteří přijeli do České republiky poděkovat svým zachráncům se ve většině případů s autorem těchto řádků setkali, vyprávěli své příběhy a dcera jednoho z nich pomohla doslova „vydolovat" z archívů Yad Vashem několik osobních svědectví zachráněných. Tři z nich věnovali knihy (viz odkazy [1), 7)] a [8)]), které o svém utrpení napsali (ovšem v angličtině nebo v jazyku ivrid – přesto se našli dobrovolní překladatele). Osobní svědectví napsaná ve volyňském jidiš (liší se od jiných místních, např. španělských nebo německých) přeložili volyňští Židé v Izraeli, protože se v České republice překladatel nenašel

Takovým způsobem byla skládána zdaleka neúplná mozaika.o zachráněných a rodinách zachránců. Zdánlivě jich není mnoho. Zvážíme-li, že za každým případem bylo riziko vyvraždění rodiny zachránce i zachraňovaných, pak je to velmi mnoho!!

„Kdokoliv zachrání jeden život jako by zachránil celý svět" *je napsáno jako motto na čestném osvědčení, které uděluje Výbor pro jmenování spravedlivých při památníku Yad Vashem v Jeruzalémě.*

Praha v květnu 2003.

[1)] *Spector, Shmuel:* ***The holocaust of Volynian Jews 1941 - 1944.*** *Yad Vashem, The Federation of Volynian Jews. Jerusalem 1990. ISBN 965-308-014-8. Stran 383.*

[2)] *tamtéž, str. 232 a 364.*

[3)] *Hofman, J.:* ***Češi na Volyni, základní informace****, str. 9. Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel Praha 1995. Stran 34.*

[4)] *Hofman, J., Klicpera, J., Pelcová, V.,:* ***Historická mapa českého osídlení na Volyni****. Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel. Praha 1995.ISBN 80-90 1878-03. Stran 24.*

[5)] *Spector, S.: c. d. str. 364.*

[6)] *Spector, S.: c. d. str. 358.*

[7)] *Goldenberg, Sam a Anna:* ***Whispers in the darknes*** *(Šepoty ve tmách). Shengold Publishers, New York, 1988.*

[8)] *) Krup, Motl****: Mezi zoufalstvím a nadějí*** *(ivrid).Ministerstvo obrany Izrael. Tel Aviv 1992. Stran 262.*

Doplněk*, v němž se dotkneme některých problémů, souvisejících* ***s návratem zachráněných do normálního života.***

Naprostá většina zachráněných nechtěla natrvalo v tomto prostoru zůstat. Někteří se odstěhovali do hloubi Ukrajiny nebo Ruska, značná část využila možnosti „reemigrovat" do Polska, což ovšem považovali za prozatímní řešení a chtěli se stěhovat dále — za oceán nebo do Izraele. V tomto doplňku se věnujeme těm, kteří se chtěli dostat bezprostředně po válce do Izraele a ve svých vzpomínkách nebo svědectvích popisují potíže, které museli překonávat. Příčinou bylo, velmi stručně řečeno, to, že Velká Británie, která v Palestině vládla, všemožně jejich přestěhování do prostoru nynějšího státu Izrael bránila. USA a SSSR toto stěhování naopak podporovaly, protože napomáhalo „demontáži" britského impéria. Jak vyplývá ze čtyřdílných vzpomínek W. Churchila, tuto „demontáž" zahájily USA již za války, s cílem nahradit Angličany(ale také Belgičany a Holanďany) v jejich sférách vlivu. SSSR se k této snaze přidal již ke konci války, ovšem na rozdíl od USA nikoliv z důvodů ekonomických, ale ideových a politických. Dva spojenci tak byli proti třetímu a kromě toho každý z nich vedl proti zbývajícím dvěma skryté operace. Nevinní lidé, kteří přes krutou nacistickou snahu o jejich fyzickou likvidaci zůstali na živu, tím trpěli. Kdy ale mocným záleželo na utrpění a strádání prostých lidí? Historie zná jen velmi vzácné výjimky.

Dosud uvedené skutečnosti byly známy dávno.V druhé polovině roku 2003 uvedla Česká televize dvoudílný pořad nazvaný ***Mezi křížem a půlměsícem,*** *v němž byly poprvé zveřejněny dosud pečlivě tajené informace, včetně pomoci, kterou těmto strádajícím zachráněným Židům poskytlo poválečné Československo. Pro desetitisíce zachráněných Židů z nacisty okupovaných nebo s hitlerovským Německem spřátelených zemí východní a střední Evropy se ČSR stala tranzitní zemí. Zde jim bylo poskytováno ubytování, stravování, doprava, materiální vybavení (i když skromné) na další cestu a také to nejdůležitější – emigrační doklady, které jim umožňovaly legálně cestovat po Evropě.*

Hlavní zásluhu na tom měli dva vládní činitele:

— *náčelník všech zpravodajských, bezpečnostních a kontrarozvědných služeb tehdejší ČSR, žid původem z Podkarpatské Rusi s přijatým příjmením Toner (nebo Tomer);*

— *ministr zahraničí Jan Masaryk, který přes všemožný nátlak anglických diplomatů, včetně jeho osobních přátel, aby ČSR vystěhovalectví do Izraele nepodporovala prohlásil:* „dokud budu ministrem zahraničí, tak ČSR bude těmto lidem pomáhat". *Tento slib plnil, až do své tragické smrti. Tato dosud neznámá skutečnost potvrzuje, že „náš Honza" (tento čestný titul mu dali prostí lidé za jeho skvělé projevy vysílané z Londýna do okupované vlasti), byl člověkem v pravém smyslu toho slova.*

Toner díky svému postavení dosahoval pomoci u všech patřičných čs. orgánů a tak pololegální sionistická organizace BRIGA, založená ke konci druhé světové války, mohla účinně realizovat stěhovací akce do Izraele. Finanční zajištění těchto, občas i nelegálních operací, vzala na sebe jiná sionistická organizace JOINT, založená v USA ke konci první světové války a disponující nyní velmi značnými finančními prostředky

Karta se po čase obrátila a stalinská ***pro****sionistická politika se náhle změnila na* ***proti****sionistickou.Toner věděl předem víc než ostatní, včas beze stopy zmizel a unikl tak osudu Rudolfa Slánského, který ho nepochybně čekal. Před svou nedávnou přirozenou smrtí ve Venezuele prohlásil:* „co jsem tehdy řekl, to se také stalo a potřebným štvaným lidem jsme pomohli".

Praha v březnu 2004

Základní informace o zachráněných Židech a o jejich zachráncích

Prameny:

1) Dopisy a ústní sdělení zachránců a zachráněných J. Hofmanovi na základě výzev v občasníku SČVP Zpravodaj. (Jména uvedena v přehledu pramenů a literatury).
2) NM ONČD, fond Volyňská sbírka: Přehled kronik..
3).Velvyslanectví Izrael v ČR. Zprávy o udělování pocty *Spravedlivý mezi národy*.
4) Goldenbergovi, Sam a Anna: *Whispers in the Darkness* (*Šepoty ve tmách*). Shengold Publishers. New York 1988.
5) Krup, Mordechai: *Between Despair and Hope (Mezi zoufalstvím a nadějí).* Ministry of Defence, Israel 1992.
6) Spector, Shmuel: *The holocaust of Volhynian Jews 1941-1944*. Yad Vashem. Jerusalem 1990.
7) Písemné sdělení Davida Bernsteina, Tel – Aviv Izrael, o několika desítkách zachráněných.
8) Svědectví zachráněných, uložená v archivu Yad Vashem v Jeruzalémě.

P. č..	**Zachránění**	**Zachránci**	**Zdroj informací**
1	**2**	**3**	**4**
1	Abram Zigelbojm (změnil příjmení na Adam Sawicky) a Marie Gergisova později Sawicka. Luck. Žili v Izraeli. Abram †1985. Zachránci a zachránění udržovali styky.	Manželé Ondřej a Věra Hrekovi, Luck. Dne 21.9.1965 jim byla udělena medaile Spravedlivý mezi národy (předána V. Hrekové v Jerusalémě dne 26.10.1992) a jejich jména jsou vyryta na Zdi cti v Zahradě spravedlivých památníku Yad Vashem v Jerusalémě. O. Hrek † 1981.V Hreková žila na adrese: Opava, Čajkovského 65.	Památník Yad Vashem a Velvyslan. Izrael v Praze.
2	??	Emanuel a Josef Zima, z okolí Dubna. V roce 1971 jim byla udělena medaile Spravedlivý mezi národy (k převzetí se přes výzvy nedostavili - asi zemřeli, proto byla medaile v srpnu 1995 vrácena zpět Yad Vashem). Jejich jména jsou vyryta na Zdi cti v Zahradě spravedlivých památníku Yad Vashem v Jerusalémě. Poslední adresa zachránců: Praha 7, Heřmanova 12. V současné době o nich v domě nikdo neví.	Památník Yad Vashem a Velvyslan. Izrael v Praze.
3	Rodina Tejtlbaum, 5 osob. Žijí v Izraeli, udržovali styky se zachránci. Jejích nejmladší syn Josef (*1931) si změnil příjmení na Toner a udržuje styk s dcerou Holátkových Annou Foglovou – Holátkovou, Šumperk, Kosmonautů 5.	Manželé Josef a Anna Holátkovi, Frankov. V roce 1991 jim byla udělena medaile Spravedlivý mezi národy (předána jim v Olomouci dne 16.7.1992) a jejich jména jsou vyryta na Zdi cti v Zahradě spravedlivých památníku Yad Vashem v Jerusalémě. J. Holátko †1993, A. Holátková:†1996.	Památník Yad Vashem a Velvyslan. Izrael v Praze. Viz dále článek ***Na samotě u lesa.***

4	Josef Dancker-syn *1942 Rovno. Žije v Izraeli. Zachránce vyhledal v r. 1993 a dosud udržuje styk s dětmi a vnuky zachránců. Záchrana jeho otce a tety viz p.č. 10.	Leopold (*1888, †1948) a Antonie (*1903, †1978) Bačovští, Martinovka. Dne 23.3.1995 jim byla udělena medaile Spravedlivý mezi národy (předána jejich potomkům v Jerusalémě dne 26.6.1995) a jejich jména jsou vyryta na Zdi cti v Zahradě spravedlivých památníku Yad Vashem v Jerusalémě. Z jedenácti dětí zachránců žiji pouze Emilie Šindelářová, Hladké Životice, okr. N. Jičín a ing. Jiří Hofman, Praha.	Památník Yad Vashem a Velvyslan. Izrael v Praze. Viz dále článek ***Jak jsem se s tatínkem rozcházel a zase scházel.***
5	Manželé Šlomo *(1912) a Roza (*1916) Gona z Dubna. Zachránění žijí v Izraeli a udržují styk se zachránkyní a jejími potomky.	Manželé Josef (*1908 †1949) a Libuše (*1909) Kašparovi, Moldava I. Dne 18.6.1996 byla předána v Chrudimi L. Kašparové medaile Spravedlivý mezi národy a jejich jména jsou vyryta na Zdi cti v Zahradě spravedlivých památníku Yad Vashem v Jerusalémě. L. Kašparová žije se svými potomky v Chrudimi.	Velvyslanectví Izrael v Praze. Viz dále článek ***Pomůžeme!!***.
6	Jacof (*1922) a Motl (*1913 †1944) Krupoví z Varkovič. Motl padl jako voják Sovětské armády při osvobozování Lotyšska. Jacof bojoval v Pobaltí, v r. 1947 odjel do Izraele, kde se zúčastnil dvou válek, založil rodinu a žije v městě Hadera, které pomáhal stavět. Od r. 1998, kdy zjistil adresy dcer svých zachránců udržuje s nimi písemný a osobní styk.	Emilie (*1909 †1986) a Antonín (*1904 †1991) Holštajnovi, v Moldavě I přechovávali zachráněné od března 1943 do osvobození obce v únoru-březnu 1944. V ČSR bydleli v Liptáni, okr. Bruntál. Jejích dcery Milena Kuřecová (*1937) a Jiřina Skalková (*1931) převzaly dne 3.9.1999 v Jerusalémské synagoze v Praze z rukou velvyslankyně Státu Izrael v Praze medaili a čestné uznání Spravedlivý mezi národy, které zachráncům dne 17.1.1999 udělila komise památníku Yad Vashem v Jerusalémě. Milena bydlí na adrese Město Albrechtice, Zahradní 12 a Jiřina v obci Loučky 178, pošta Jakubčovice.	1) Památník Yad Vashem. 2) Noviny ПУЛЬС (Izrael) 13.5.1993. 3) Zem. noviny 10.9.1999. 4) Dopis J. Skalkové autorovi 30.6.2000. Viz dále článek ***Naší Vašíkové***
7	Hannah (přijala jméno Anna), přijmení ??, *1932 v Rovně. Žije v Prostějově, , pod jménem Anna D. (chce zachovat anonymitu nového příjmení). Udržuje osobní styk se svojí zachránkyní a s jejími potomky.	Manželé Vojtěch (†) a Marie, Kovářovi zachránili jmenovanou na své usedlosti v obci Novokrajev. V ČSR bydleli v Třeboradicích u Žatce. V roce 1995 obdrželi Kovářoví diplom celosvětové organizace Hidden Child (Ukrývané dítě), založené v roce 1991 v New Yorku. V roce 2000 převzala Marie Kovářová medaili Spravedlivý mezi národy, kterou jim udělila komise památníku Yad Vashem v Jerusalémě	1) Magazin Mladá fronta dnes, z 24.8.95. ***Výpis viz další text.*** 2) Ústní informace zachráněné předaná autorovi dne 30.3.2001

8	Celkem 27 Židů z městečka Varkoviče. Většina odešla do USA a někteří do Izraele. Manželé Sam a Anna Goldenbergovi (USA) udržovali trvalý styk se zachránci, poslední návštěva se uskutečnila v r. 1997.	Anna Kučerová (*1874, †1971), matka 14 dětí zorganizovala a zajistila po dobu 15 měsíců spolu se svou dcerou Antonii Šindelářovou (*1895, †?), syny Václavem, Josefem a dalšími dcerami a zeti, záchranu rodiny Goldenbergových a několika zbytků dalších rodin ve třech bunkrech v obci Kurdybáň Varkovský. 2) Ústní sdělení dne 28.12.97 Václava Lešáka (*1927), Křídlůvky, 671 27 Hrádek	1) Kniha Sam a Anna Goldenbergovi: ***Whispers in the darknes,*** (Šepoty ve tmách), New York 1988. ***Výpis, viz další text.***
9	Jehošna Steinshnedt, nar. asi 1900 v Ostrožci, žije v Izraeli	Rodina Polívková v obci Ledochovka	Svědectví Poly Steinschnedt. YVA 03/1775, (neteř zachráněného). Viz příběh ***Spojila je podobnost osudů*** *(u příběhu* ***95)***
10	1. skupina: Manželé (jména neznáma) majitele textilní továrny v Lodzi uvízli při útěku na Volyni. Záchranci je skrývali po celou dobu okupace. Ve 3/44 šli za postupující Rudou armádou zpět do Lodzie. Styk se zachránci neudržovali. 2.skupina: Sonia (*1923) a Szejwa (*1925) Pichňuk, dcery kadeřníka z Mlynova. Ve 2/44 odešly do Rovna a zůstaly v SSSR. Udržovali styk se záchranci a s Irenou Malínskou.	Josef († 13.7.43 v Č. Malíně) a Ludmila (dcera Anny Kučerové) Lešákovi, Noviny České, se syny Václavem (1927) a Antonínem (1926, † 10.9.44 Dukla) skrývali ve dvou bunkrech po celou dobu okupace dvě skupinky Židů (celkem 4 osoby), které o sobě navzájem nevěděly.	Sdělení dne 27.12.97 Václava Lešáka, (*1927) Křídlůvky, 671 27; V. Lešák doplnil také údaje k příběhu **8**.
11	Misha Barr, žije v Izraeli. V roce 1993 se snažil najit zachránce.	Manželé Jonášovi, Ulbárov. Adresy příbuzných: Václav J.(*1929), Šumperk, B-ří Čapků 20, Josef J. (*1914), Uničov, Na Nivách 277. Zprávu podala organisace Transconti-nantal Enterprises Ltd. Tel Aviv.	Pátrací dopis autorovi ze dne 3.11.92.
12	Eshoma Dancker-otec, Rovno. Žil v USA, † v Izraeli. Munia Dancker-sestra Eshoma, žije v Izraeli. Se zachránci styk nyní neudržuje.	Kateřina Stárková, Peredily, †. Její děti: Marie † na Volyni. Vladimír († 20.9.44 na Dukle), Václav * Peredily. Žije: Strachonín 57, okr. Břeclav. Zprávu podal Václav Stárek.	1) Vyprávění Eshoma Danckera synovi (viz příběh **4**). 2) Dopis autorovi 13.1.93.
13	Ethel Finkelgusová (*1925) Žityň. Jeji sestra Gita (*1921) vstoupila v roce 1941 do Rudé armády a v 3/44 sestru od Kubištů vzala do Rudé armády. Žiji asi v Izraeli. Styk se zachránci nyní neudržují.	Manželé Josef a Anna Kubištovy, Žityň. Zprávu podal syn Rostislav Kubišta (*1923), Mladá Boleslav, Jana Palacha 1093.	1) Dopis autorovi 28.6.95. 2) Článek ze dne 6.2.95 v ukrajinském deníku Svobodné slovo, Rovno.
14	Anatolij Burštejn (*1931), Peremilovka, byl zachráněn nejdříve v Peremilovce a od března 1943 do osvobození v únoru 1944 v Martinovce. Jeho bratr Mojsej (*1917) byl v 5/1941 odveden do Rudé armády a v 2/1947 si bratra vzal od Vendolských do Kujbyševa. Anatalij se po vystudování stal důstojníkem Sovětské armády. Když sloužil v Lotyšsku vy-	Manžele Stanislav (*1921) a Božena (*1923) Vendolští, Martinovka. Zprávu podal zachráněný, Brémy, SRN	Dopisy autorovi od zachráněného (dne 23.9.99) a od zachránců (dne 6.10.99).

	hledal své zachránce a od této doby udržují pravidelný osobní a písemný styk. Nyní žije s ženou Lilií a rodinami jejich dětí v Brémách, SRN.		a zachránci, Brantice 1, okr. Bruntál	Viz dále článek **Pasáček.**
15	Manželé Abrum a Rejza Benderovi a jejich syn Abrum (*1927), Semiduby. Odjeli do Buenos Aires, kde mají továrnu. Udržovali styk se zachránci až do jejich smrti.	Manželé Janoušković v Dlouhém Poli. Zprávu podala dcera Slavěna Mikešová (*1924), Jirkov, Mládežnická 1753 a syn Václav (*1927), Jirkov, Koněvova 868.		Dopis autorovi 20.7.95 s přiložen ým foto zachráněných s věnováním zachráncům
16	David Fishbein *1939, Dubno. Žije v Izraeli, Moshav Ein - I Ron 37910.V roce 1991 vyhledal zachránce prostřednictvím Václava Petříčka a udržuje styk se zachránci.	Manžele Marie a Antonín Horáčkovi, Podvysoká. Po reemigraci žili v Raspenavě. Zprávu podal v r. 1991Václav Petříček, Podbořany a neteř zachránce Evženie Veselá v r. 2001.		Ústní informace Václava Petříčka autorovi .
17	Dvě dcery (nar. asi 1924 a 1926 r.) krejčího Roitmana z obce Hlinky a s nimi mladší děvče z jiné rodiny asi také z Hlinky, s přijatým jmenem Jadzia. Jadzia měla doklady na toto jmeno a žila u zachránců legálně. Tvrdila, že pokud se zachrání odjede do Izraele. Po osvobození odešla všechna tři děvčata do města Rovno a od této doby o nich zachránci nic nevěděli.	Manžele Marie (*1902 †1981) a Josef (*1888 †1979) Procházkovi v obci Podlísky. Po reemigraci žili v obci Libina na Šumpersku. Zachráněné přišly na jaře 1943 bez předchozí dohody a požádaly o pomoc. Zachránci je přijali. Jadzia pomáhala v domácnosti a v hospodářství, sestry Roitmanovy byly trvale ukrývány na půdě, v provizorním bunkru v zahradě, v létě občas ve vysokém konopí. Zprávu podal syn zachránců Josef Procházka (*1933), Uničov, bří Čapků 663.		Dopisy autorovi ze dne 5.1.2000 a 10.5.2001 .
18	Mordechai Krup (*1919), jeho manželka Hanah (*1921), Varkoviče. Žijí v Izraeli. V roce 1947 navázali styk se synem zachránců Václavem, ale v důsledku jejich přestěhování do Tel Avivu byl kontakt zracen. Znovunavázán s pomocí autora 22.10.01, kdy manžele Krupovi se svými dcerami a synovcem přijeli do ČR zachráncům poděkovat.	Manžele Anna (*1888 †1975) a Václav (*1887†1953) Skalští, Dembrovka. Po reemigraci bydleli v obci Rusín, okr. Bruntál. Zachráněné znali a přijali je na doporučení otce Avruma Krupa. Na jejich záchraně se od podzimu roku 1942 do září 1943 roku podílelo více rodin na Dembrovce (St. Zumr, J. Samec), ale nejvíce pomáhala rodina Skalských. Zprávu podala dcera zachránců Olga Kočinová-Skalská (*1916 Hrušvice), nyní Hlubočany okr. Vyškov. Od září 1943 do osvobození v únoru 1944 se skrývali v Hrabině u rodiny Šťastných. Potvrdila to dcera zachránců Antonina Kopřivová, Raspenava, Luční 715. Hlavní informaci podali zachránění při návštěvě ČR 22.10.2001.		Dopis autorovi ze dne 14.5.01, spolu s foto zachráněného, které zaslal v r. 1947 z Izraele. Viz dále článek ***Historie záchrany rodiny Krupových***
19	Rachel Krup (*1922), Varkoviče. Zije v Izraeli. Se zachránci se nestýkala. Po jejich reemigraci ztratili kontakt. V	Manžele Libuše, roz.Malá (*1910 Hrušvice †1998 Žatec) a Václav (*1911 Hrabina †1982 Žatec) Vaňkovi. Zachráněná se od února 1942 do února 1943 skrývala na Dembrovce (Barfajtovi, Firstovi, Zumrovi a další) a pak ji její otec Avrum Krup nasměroval ke svému dobrému		Dopisy autorovi ze dne 14.12.2001 a 3.2.2002.

	roce 2001 byli pomoci autora zjištěni potomci zachránců a styk byl obnoven	známému Václavu Vaňkovi do Hrabiny. Vydávala se za Ukrajinku a žila zde od února 1943 do února 1944. Zprávu podala dcera Emilie prov. Jahodová (*1934), ul. Stroupečská 1620, Žatec.	Viz dále také článek ***Historie záchrany rodiny Krupových***
20	Manžele a dva synové Kobyljanských z Hrušvice. Žijí v USA. V roce 2000 navštívili potomky svých zachránců a udržují s nimi styk.	Manžele Šťastných v obci Hrušvice. První informaci o záchraně podal M. Krup při své návštěvě ČR 22.1001. Dcera zachránců odmítla podat podrobnosti o způsobu záchrany (dopis autorovi ze dne 30.1.02. od její příbuzné A. Pešové z Mohelnice).	Ústní informace M. Krupa
21	Lea Fidel, Zdolbunov; Jontel Landan, rabín v Hulči; Chajka Truchman, Huleč; Kopyt Rašmir. Nynější pobyt neznámý.	Manželé Vladimír a Anna Vaňkoví, Huleč Č. Zprávu podal Vladimír Vaněk (*1920) a manželka, Nové Strašecí, Domov důchodců.	Dopis autorovi ze dne 21.12.92 ověřený OV SBS v Novém Strašecí.
22	Šura a Docja Rozlivker, Ostroh. Jejich pobyt neznámý. Josef Lukač, Ostroh. Žije v Chicagu a všemožně se snažil navázat styk se záchranci, kteří v r.1992 z Ostrohu reemigrovali do ČR.	Manželé Ivan a Naďa Žihadlovi, Ostroh. Zprávu podala Naďa Žihadlová a jeji dcera, Osek, Sokolská 530/8. V dopise m. j. popisují nesmyslnou persekuci sovětskými úřady celé rodiny; zatajení pěti dopisů zachránce z Chicaga (sdělila tajně sekretářka funkcionáře, který toto páchal).	Dopis autorovi ze dne 6.10.95
23	Chaim ...?, Rovno a jeho příbuzný z Olyky. Jeden z nich vstoupil pod jménem Josef Štejnar do 1. čs. armádního sboru v SSSR a prý žije na Karlovarsku. Styk se zachránci nenavázali.	Manželé Štejnarovi, Malé Sedmihrany. Nereemigrovali! (V roce 1993 reemigroval do ČR jejich vnuk). Zprávu podal syn zachránců Václav Štejnar (*1935). Adresa: Ukrajina, Kvasilov, Molodižna 33.	Dopis autorovi ze dne 14.3.94
24	Šurka Hel (*1922) a chlapec asi desetiletý. Oba z Demidovky. Šurka asi žije v Čechách. Styk se zachránci nenavázali.	Olga Jakoňuková, Dublany (asi 1 km od Demidovky). Zprávu podala jeji dcera (byla tehdy s otcem na nucené práci v Německu) Antonie Bunjevčevičová-Jakoňuková, Koštov 58, Ústí n/L.	Dopis autorovi ze dne 25.5.95
25	Dále uváděné případy čtyř zachráněných skupin Židů třemi bratry a sestrou Kozákovými z Lucka sdělil ing. Vladislav Kozák, Överlärarev 3, 224 67 Lund, Švédsko svým dopisem autorovi ze dne 7.6.1993.		
25a	Fišl Lejbovič s manželkou a dvěma dětmi; Šaja Lejbovič; jejich sestra s manželem Klepka (křestní jméno). Celkem 7 osob. Roky narození dospělých 1900 až 1910, děti kolem 1935. Po válce se usídlili v Italii, odkud si dopisovali se zachráncem.		František Kozák, Luck, společník zachráněných v podnikání, je v letech 1942 až 1944 přechovával v Hušči
25b	Bratři Weiger a Harry Bros (*kolem 1920), Luck, obchod kožešinami.Usídlili se v Kanadě a pracovali v podniku strýce na zpracování kožešin. Udržovali písemný styk se záchrancem.		František Kozák je v letech 1942 až 1944 přechovával v Lucku.
25c	Rachel Akselrad, její snoubenec Asher Goldberg a Jacob Elbirt. Všichni tři z	Na usedlosti v obci Lipiny, která patřila Vladislavovi Kozákovi hospodařila jeho sestra se	

	Lucka. Narozeni kolem r. 1920. Usídlili se v USA odkud zachránci psali.	svým manželem. Tam se zachránění skrývali v letech 1942 až 1944. Viz dále článek ***Netypický případ***.	
25d	Edv. Jan. (*kolem 1920). Nehlásí se jako Žid, jeho pravé, židovské jméno Vl. Kozák nezná. Zachráněný žije v ČR se svoji rodinou. Zachránci ctí jeho přání a nesdělují jeho adresu.	Vladislav a František Kozákovi opatřili zachráněnému falešné doklady a František Kozák mu opatřil práci po dobu okupace a až do doby reemigrace do ČSR.	
26	Šloma Bajcz (*1920), Rožiště; Chil ?? (*1923), Rožiště. Vstoupili do Rudé armády, odjeli do Izraele. Napsali z Izraele dopis na Volyň, ale zachránci již reemigrovali a dopis nedostali.	Manželé Bižovských, Dorohostaje. Zprávu podal syn Václav (*1921), Teplice v Č., Masarykova 192.	Dopis autorovi ze dne 13.12.92.
27	Chaim ??, v roce 1944 vstoupil do Rudé armády a údajně padl.	Rodina Antonína Sitara, Anatolie. Zprávu podal Josef Vitoch, obec Nové Bránice 138, pošta Dolní Kounice.	Dopis autorovi ze dne 7.11.95
28	Nuchym Herškovič, Vrba. Údajně žije v Anglii. Styk se zachránci nenavázal	Manželé Somolovi na Smolárně na usedlosti tchána Šustra. Zprávu podal MVDr. Jiří Somol (*1931†1998), Praha 6, Stehlíkova 1013.	Dopis autorovi ze dne 9.11.95.
29	Jacek a David (*1932 a 1934), oba z Vrby. Došli vstříc Rudé armádě. Styk se zachránci nenavázali.	Manželé Lucký, Sofievka. Josef Lucký (*1901, † 23.9.44 na Dukle). Zpravu podala dcera Emilie Müllerová-Lucká, Teplice v Č., Přítkovská 10.	Dopis autorovi ze dne 7.12.92.
30	Volf Gun s manželkou , synem Zikmundem (*1934) a dcerou Dorou (*1931), nájemce mlýna ve Volkově. Manželka v průběhu skrývání zemřela. Děti žiji v Rusku. Dora je stále v písemném styku s potomky záchranců.	Manželé Zývalovi z Volkova Č. Zprávu podal syn (*1931) Vladimír Zýval, Nový Kostel 88, okr. Cheb.	Dopis autorovi ze dne 7.1.96. ***Výpis viz další text.***
31	Manželé Fišmanovi, lékarnici ve Volkově. Oba již zemřeli.	Manželé Rajbrovi z Volkova Č. Zprávu podal jejich známý Vladimír Zýval, Nový Kostel 88, okr. Cheb.	Dopis autorovi ze dne 7.1.96
32	Danuška Rivcová (*17.5.41). Rodiče Eva a Michal Rivcovi bestiálně zavražděni banderovci těsně před osvobozením. Dana asi žije v Izraeli.	Byla „podhozena“ koncem října 1942 svými rodiči pravděpodobně u manželů Šircových ve Výhodě. Zprávu podala Helena Esterkesová (*1926), Nový Jičín.	Dopis autorovi ze dne 16.12.92
33	Avraham Esterkes (*1924) a jeho strýc Václav Rivec (*1907 †1977), oba z Ostrožce. Oba vstoupili do 1. čs. arm. sboru v SSSR, A. Esterkes byl u Dukly těžce raněn. Zůstali v Čechách. Se záchranci udržovali osobní styk.	Vdova Marie Rudolfová (*1883, †1978) se svobodným synem Alexandrem (*1916, †10.10.44 Dukla) a rodinou syna Václava s manželkou Olgou a pěti dětmi v obci Vyhoda. Při nebezpeči je ukrývala rodina dcery Marie Loukotové-Rudolfové (*1909) v obci Malovaná. Zprávu podává manželka zachráněného Helena Esterkesová (*1926), Nový Jičín Budovatelů 9, která byla zachráněna v polské rodině.	Viz článek ***Dopis zachráněné o zachráncích.*** Zpravodaj SČVP č. 7/97.
34	Janka Rajzová (provdaná Vrbová), Kvasilov. Žila v rodině	Manželé Josef (*1907 † 10.9.44 Dukla) a Olga Vojarovi v Kvasi-	Ústní sdělení zachráněné dne 9.4.98.

	Vojarových pod legendou služebné. Vstoupila do 1. čs arm. sboru v SSSR., vdala se (manžel změnil příjmení Weber na Vrba). Po válce zůstala v Čechách. Se zachránci se intensivně stýkala.	lově. Zprávu podal jejich synovec Jiří (*1928), Bilina, Čapkova 840.	Svědectví zachráněné článek :***Štěstí v neštěstí-dobří lidé pomohli.***	
35	JUDr. Marmur Adolf, Kvasilov. Pracoval se záchrancem ve mlýně v Kvasilově. Vstoupil do 1. čs. arm. sboru, pracoval jako právník. Po válce zůstal v ČSR jako důstojník z povolání. Se záchranci se stýkal velmi intenzivně.	Manželé Alexandr a Anna Vojarovi v Kvasilově a částečně manželé Burešovi v Kolodence (4 km od Kvasilova). Zprávu podal jejich syn Jiří (*1928), Bilina, Čapkova 840.	Ústní sdělení na žádost autora dne 9.4.98	
36	Barenholzová a dva malí synové, hlásili se k záchrancům v USA. V roce 2002 přijeli do ČR na setkání kupičovských krajanů.	Skrývali se hlavně v Lityňském lese, ale také dočasně u různých rodin v Kupičově. Živili je Češi v Kupičově. Zprávu podává Václav Kytl Maštov, Kostelní 93.	Viz článek ***Václav Kytl: Židovská komunita v české obci Kupičov.***	
37	Šlojma Bren, další osudy neznámy.			
38	Mojše Langer, po osvobození byl přísedícím u soudu v Lucku. Další osudy neznámy.			
39	Moťko, další osudy neznámy.			
40	a) pravděpodobně 3 osoby z Lucka — pod sušárnou chmele, další osudy neznámy; b) pravděpodobně 2 osoby z Lucka — ve stodole kryt pod slámou, další osudy neznámy.	Manžele Václav (*1907, †1964) a Olga (*1914, †1988) Dragounovy, Ozerany Č. Zprávu podává jejich syn Václav (*1940), Pionýrů 505, Klášterec n. O.	Ústní sdělení dne 12. 6. 98 na setkání v Chomutově.	
41	Schwarzova Anička (přijaté jméno) Dubno. Asi čtyřletá byla ponechána pravděpodobně rodiči u dveří rodiny záchranců i s původními doklady. Zachránci ji vychovali jako svoji vlastní. Po reemigraci do vlasti ji zajistili vzdělání (inženýrka) a provdali ji. Žije v Čechách. Udržovali dobré vztahy do skonu zachránců.	Manžele Svobodovi, Dubno. Byli mnoho let bezdětní a asi za dva roky po přijetí Aničky se jim narodil syn Jiří. Vychovávali je oba jako sourozence. Zprávu podává příbuzná zachránců Miluše Dědková-Průšová (*1927), Liškova 59, Litoměřice.	Dopis autorovi ze dne 27.7.98	
42	Dvojra Tesľer - přijala jméno Maruška - (*1926) a její bratr (*1923), oba z Hrušvice. Maruška byla vydávána v rodině zachránců za služebnou. Její bratr se skrýval u zachránců a také u jejich příbuzných v Hlinsku. Při přesunech se občas oblékal do ovčí kůže a z usedlosti zachránců a zpět se dostával ve stádu ovcí maskovaný jako ovečka. Ke konci nacistické okupace se skrýval u Jana Zajíce v Novokrajevě. Do reemigrace udržovali se zachránci intenzivní styk. Maruška se odstěhovala do Austrálie a prokazatelně vyhledávala v ČSR zachránce, ale neúspěšně. Osudy a jméno jejího bratra se nepodařilo zjistit.	Marie Oličová provd. Ničová (*1925 †1991), se sestrou Olgou provd. Kadavou (*1921 †1997), obě ze Sedmihran. Zprávu podali: Jaromíra Ničová (*1945) a její otec Jan Niče (*1910) oba z Hlinska. Brno, Lužická 7.	Ústní sdělení dne 10.10.98 na krajanském setkání v Brně, doplněné dopisem autorovi z 20.11.98	

43	Marie nezn. příjmení, provdaná Koutová (*1926) , Luck. Při hromadné popravě v Lucku zůstala naživu pod mrtvolami. Vyhrabala se z hromadného hrobu a tři dny šla *nahá, skrytě a hlady* až do Libánovky (cca 25 km). Pozdě v noci zabouchala na osvětlené okno zachránce. Ve svých 19-ti letech, v roce 1945 si zachránce z vděčnosti vzala za muže (bylo mu kolem 53 let). Pracovala v kolchoze. Měli spolu dceru a syna, kteří dosáhli vysokoškolského vzdělání. Žijí na Ukrajině.	Vladimír Kout (*1892 †1962), Libánovka. Byl těžkým invalidou (zakrnělé nohy) a ve své samostatné světnici byl trvale upoután na lůžko. Často dlouho do noci četl. Když zachráněná zabouchala otevřel dveře, jako obvykle, pomocí provázku nataženého od postele ke klice dveří. Zachráněnou vybídl, aby se zabalila do deky a vlezla pod jeho postel. Rodiče zachránce o ní asi 1 rok nevěděli. Dělil se s ní o jídlo, získal ji oblečení a ona si pod jeho postelí vyhrabala skrýš. Zprávu podala Růžena Gošová (*1941 Svišťov), Židlochovice, sídliště Družba 663.	Ústní sdělení 10.10.98 na krajanském setkání v Brně, doplněné dopisem autorovi z 21.12.1999
44	Rachel Kvasgaltnerová (*1924 Mlynov) Její rodiče měli v Mlynově lékárnu a drogerii. Matka a bratr (*1931) zahynuli při likvidaci ghetta. Otce zavraždili banderovci. Zachráněná spolu s manželem Berkem Gellnerem-Rabinovičem a dcerkou Jaffkou odjeli přes Polsko, Prahu, Paříž do Izraele. Styk se zachránci nenavázali V roce 2002 zachráněnou vyhledala prostřednictvím izraelského konzulátu v Praze její přítelkyně z mládí Irena Šmidtová. Zachráněná spolu s dcerou přijely v 11/02 do České republiky a setkali se s dcerou zachránců Marií a její rodinou.	Zachraňovala se na více místech: 1) U rodiny Šircových v osadě Frankov - v krytu. 2) V rodině sestry J. Širce v obci Kneruty České - bez skrývání. 3) V lese v okolí obce Smordva - v bunkru a v lese. 4) Opět v rodině J. Širce - v krytu. První zprávu podala o zachráněné z dětství Irena Malínská-Šmidtová z Mlynova (*1925). Zprávu doplnily zachráněná a dcera zachráněných v 11/02, při svém setkání v České republice.	Osobní sdělení autorovi od zachráněné a dcery zachránců Marie Šircové provdané Kelnerové: ***Vzpomínky při setkání téměř po šedesáti letech.***
45	Emilie Švarcová (*8.4.1933 Krásilno). Po dohodě otce zachráněné se zachránkyní, byla Emilie tajně odvezena z ghetta v Lucku. Převoz provedl neznámý Ukrajinec, který dovážel do ghetta potraviny.Zachráněná reemigrovala se zachránkyní do ČSR, provdala se za zemědělce Václava Sobotku, měli spolu tři dcery, ovdověla a nyní žije ve Strachotíně, okr. Břeclav.	Anna Bohatá (*9.8.1870 † 1952 Strachotín), matka dvanácti dětí, vdova (již na Volyni) se zachráněné ujala. Po reemigraci do ČSR ji adaptovala jako svoji dceru, vychovala a provdala. První ústní zprávu podala Růžena Gošová (*1941 Svišťov), Židlochovice, sídliště Družba 663. Písemně dopřesnil Václav Stárek, Strachonín 57 a zachráněná.	Dopis V. Stárka autorovi ze dne 9.11.98 a písemné svědectví zachráněné: v článku ***Kdo zachrání jednoho člověka, jako by zachránil celý svět.***
46	Rodina neznámého počtu, pří-	Manžele Kotnerovi v Kvasilově. Již zemřeli. Zprávu podali: písemnou —Ludmila Jančová Ostroh n/O., ústní — Vladimír Šik, Praha a Jiřina Kačerová	Dopis L. Jančové z 12.8.1998 a

	jmení a místa původu	Chomutov. Všichni jsou z Kvasilova. Nepodařilo se jim, ani autorovi zjistit u dalších kvasilovských rodáků podrobnosti, pouze potvrzení, že zachránci skutečně zachránili celou rodinu.		ústní potvrzení ostatními.
47	Pinkl Presmman (*1913 Dubno), jeho dcerka Chava (*1935 Dubno), jeho příbuzný Zimmel (Dubno). Uprchli z ghetta v Dubně a spolu se svými manželkami se snažili přeplavat řeku Ikvu. Obě manželky však utonuly. Zachránění v noci zaklepali u zachránců a požádali o pomoc. Zachránci je nejdříve přechovávali na půdě svého domku a brzy nato vybudovali pod chlévem rozsáhlý úkryt. Zachránění přispívali na svoje stravování. Všichni se dočkali osvobození Rudou armádou dne 23.3.1944. P. Presmman pracoval v masokombinátu v Dubně a asi po dvou letech legálně odjel s dcerou do Polska. Tam odjel také Zimmel. V této době zachránci reemigrovali do vlasti a tak ztratili se zachráněnými kontakt.		Manžele Matějusovi: Antonie (*1880 Nikytiče † 1970 Karlovy. Vary) roz. Hronová z rodu rytíře Hrona z Hronova a Josef (*1892 Bělohrudka † 1951 K.Vary). Syn (Antonie z prvního manželství) Josef Bacovský (*1910 Nikytiče), bydlí v Dubně; dcera Josefa (*1925 Nikytiče), provdaná Oulovská, bydlí v K. Varech; dcera Růžena (*1928 Tomášovka), provdaná Fišerová, bydlí v Bochově, okr. K. Vary. Zprávu podala Josefa Oulovská roz. Matějusová s přispěním svého bratra Josefa Bacovského.	Ústní sdělení 17.10.98 na setkání v Chebu, doplněné dopisem autorovi ze dne 4.1.99. Svědectví zachránkyně je v článku ***Lidský příběh v těžké době***
48	Eva Oppenheimová (*1925) a Marian (*1920) jehož příjmeni nelze zjistit. Nevypadali jako Židé. Po osvobození uzavřeli manželství, odjeli do Izraele. Kolem roku 1960 přijeli do Československa poděkovat své zachránkyni, která bydlela v Kašticích na Rakovnicku. Dnes již nežijí pamětníci, kteří by mohli podat podrobnější svědectví o jejich stycích se zachránci a o jejich dalších osudech.		Zachránci: a)Vladimír Kazilovský .(Viz příběh ***Vladimír Kazilovský dvakrát zavražděn*** v části o banderovcích), který Mariána zaměstnával ve svém mlýně jako účetního. b) V rodině Jana Zajíce v Novokrajevě, kde bydlela a pracovala v zemědělství a v domácnosti Eva.	Zprávu podali ústně dne 19.5.03: a) Ludmila Ondrová-Zajícová, (*1930, Novokrajev), dcera Vladimíra Zajíce, bratra zachrácnce. b) Václav Pěnička, (*1926, Peredily), který v této době žil v Novokrajevě v rodině Klígrových..
49	Lejzor (*1914). Příjmení nelze zjistit. Byl švagrem dále uváděného Moťi. Zachránil se, ale o jeho dalších osudech není nic známo	Zachraňoval se ve více rodinách v Novokrajevě. Jeho případ viz příběh ***Jak Lejzor utekl od Zigánů a ze šatlavy ukrajinské policie*** v části o banderovcích.		Písemnou zprávu podává Václav Pěnička (*1926), který Lejzora dobře znal a podílel se na jeho záchraně.

50	Šáma (*1928 v Novokrajevě), jeho otec Moťa (příjmení u obou nelze zjistit), se zachraňoval v rodině Jasanských v Novokrajově. Měl ale silnou cukrovku a léky nebyly k dostátní. V této rodině ho doopatrovali až do jeho skonu.. Syn Šáma se určitě dočkal osvobození, ale o jeho dalších osudech v roce 2003 nikdo nemohl podat věrohodnou zprávu.	Na záchraně se podílelo více rodin v Novokrajevě. Bylo to pravděpodobně kolem šesti rodin, kde se stravoval a ve stodole nebo v jiném úkrytu přespával. Jedna z nich byla rodina Klígrova, v niž žil také Václav Pěnička, který o tom podal zprávu.	Písemnou zprávu v článku ***Chytrák Šáma – Moťův syn*** podává Václav Pěnička (*1926), který zachráněného dobře znal .

*Skupina zachráněných, o niž David Bernstein, který bydlel v Boremli (*1924 Lvov), píše v článku* ***Nejtěžší období mého života****.*

P.č.	**Příjmení a jméno, původní bydliště**	**Kde se zachraňovali**	**Kde se trvale usídlili**
51	Chmelevska Malka, Mlynov	V různých místech, ale od května 1943 v lesích kolem Frankova, Karolínky a Úžince a od podzimu 1943 je Češi přijali do svých usedlostí a tam se dočkali osvobození.	Usídlili se v Izraeli
52	Mandelkern Icchak, Mlynov, bratranec manželky D. Bernsteina		
53	Mandelkern Geršon, Mlynov, syn Icchaka		Usídlil se v USA
54	Mandelkern Moshe, Mlynov, další bratranec manželky D. Bernsteina		Zavražděn banderovci v okolí osady Frankov
55	Dratver Avraham, Dubno		Usídlil se v USA
56	Ram-Mandelkern Judit, Mlynov		Usídlila se v Izraeli
57	Gutenberg Kuny, Dubno	Zachraňovali se podobně, jako ostatní členové skupiny, ale od 11/43 přešli do Panské Doliny a tam se dočkali osvobození	Usídlil se v Izraeli
58	Bernsteinova-Mandelkernova Fania		Odjeli do Izraele již jako manžele
59	Berstein David, Boremel		
60	Finkelstein Guta, Dubno	Noviny Č. rodina Bouzkových	??
61	Berstein Bluma, Boremel	Frankov, rodina Šircových, legálně pod jménem Vasilisa Vaško	Odjela do Kyjeva, usídlila se na Ukrajině
62	Kisncher Zolda, Olyka	Dorohostaje v rodině Konáškových	??
63	Kuperberg Malka, Mlynov	Karolínka v rodině Kučerových	
64	Kuperberg Beer, Mlynov	Usídlili se v Izraeli	
65	Messinger Kopel, Mlynov	Noviny Č., ve více rodinách	Usídlil se v USA
66	Bober Jakov (Janek), Dubno	Noviny Č., ve více rodinách	Padl v Pobaltí jako voják RA.
67	Suržer Tunio s rodinou: manželka Ena, dcera Szana a syn Soma, **čtyři** osoby	Koloděž, rodina neznámého příjmení	Usídlili se v Izraeli
68	Volf Minšver, Boremel, švagr Suržera	Koloděž, rodina neznámého příjmení	Padl v Pobaltí jako voják RA.
69	Hochberg Choma, Dubno	Noviny Č:, ve více rodinách	Usídlili se v Izraeli
70	Hochberg Golda, Dubno		

71	Rodina Kipermana, Ostrožec, **pět** osob	Malín Č. rodina Valentových, po zničeni Malína v Novinách Č. v rodině Kučerových	Usídlili se v Izraeli
72	Kiperman Leibisch, Ostrožec	Malín Č., Krásilno ve více rodinách a nakonec v Novinách Č. v rodině Kučerových	Usídlil se v USA
73	Gruber Vita, Olyka	Niva Hubinská, ve více rodinách	Usídlila se v USA
74	**Patnáct** osob, neznámých příjmení, z různých míst	V okolí obcí Kliščicha, Holovčice, Hájky. Zachránění D. Bernsteinovi potvrzovali, že největší pomoc jim poskytovaly české rodiny,	

Dále uváděné případy zachráněných jsou vypsány z kronik volyňských českých obcí, uložených v Národním muzeu, Oddělení novodobých českých dějin, Volyňská sbírka. U některých případů se přes veškeré úsilí nepodařilo údaje upřesnit.

75	Kivka ?, Novostavce.	Manželé Matoušovi, mlynář v Novostavcích. Zavražděni banderovci.	Kronika obce Novostavců
76	Děvčátko asi 6 měsíců. Rodiče byli banderovci zavražděni; zachránkyně uprosila vrahy, aby ji děvčátko nechali. Žije v Šumperku.	Manželé Vondráčkovi z Novostavců.	Kronika obce Novostavců
77	Chlapeček	Manželé Ledvinoví v Terešově	Kronika obce Terešova.
78	Bratři Jankel, Meier a Wowa Scheimanovi (** asi 1914-1918), Michalovka. Jankel (nejstarší) po osvobození odjel přes Polsko do Izraele. Meier vstoupil do Rudé armády, vrátil se na Michalovku, avšak Češi již reemigrovali. Odjel do Izraele. Wowa (nejmladší) vstoupil do Rudé armády, odjel do Izraele, oženil se s americkou Židovkou. Bratři se sešli až v Izraeli, ale nelíbilo se jim tam a proto všichni odjeli do USA. Udržovali písemný styk se zachránci, zejména s Evgenii Andršovou-Provaznikovou v Žatci.	Na jejich záchraně se podílelo více rodin v Michalovce. Meiera hlavně přechovávala rodina Duškova v Jadvipoli.	Kronika obce Michalovky: Oldřich Rajchrt: ***Michalovské ozvěny***
79	Jindřich Hoffman, uprchlík z Ostravy (pravděpodobně podobný případ jako JUDr. Marmur a Weber-Vrba; případy 35 a 34). Vrátil se do ČSR 9.12.45	Rodina Václava Rejchrta, Michalovka	***Michalovské ozvěny*** str.62.
80	Šloma ?? později rabin v Lucku a další dvě osoby. Udržoval styk se zachránci.	Více rodin v Kněhyninkách.	Kronika obce Kněhyninky
81	Dívka jménem Bela. Vstoupila do 1. čs. armádního sboru. Žije praděpodobně v ČR.	Rodina Stanislava Vysockého v Kněhyninkách.	Kronika obce Kněhyninky
82	Zis Fain se synem. Matka s dcerou se zachránily v jiné obci. Nynější místo pobytu není známo.	Více rodin ve Vilhelmovce.	Kronika obce Vilhelmovky v knize Vl. Hybler: ***Volyňští Češi...*** str. 26.

83	Lejba Vajner a další chlapec s průstřelem obličeje. Nynější místo pobytu není známo	Více rodin v Podhájcích. Zprávu podali Mikuláš Svítek, Úvaly, Poděbradova 269 a Helena Křikavová, Praha 2, Vinohradská 28.	Rukopis kroniky obce Podhájce: ***Odchody a návraty.***
84	Lionek (*asi 1937) a Fanka (*asi 1936). Po osvobození si je vyzvedla jejich teta. Nynější místo pobytu není známo.	Více rodin v Jezírkách. Těsně před osvobozením zůstaly v rodině Vladimíra Loukoty.	Kronika obce Jezírko.
85	Vovk s manželkou a dítětem, Mirohošť, pod jevištěm v sokolovně. Manželka a dítě tam zemřely. Nynější místo pobytu není známo.	Více rodin v Mirohošti.	Kronika obce Mirohoště.
86	Chait, Mirohošť, nynější místo pobytu není známo.	V rodině Říhových a Bočkových.	Kronika obce Mirohoště.
87	Rodina Lejba Vinokura, Dubno	Manželé Sitarovi, Dorohostaje	Kronika obce Dorohostaje
88	Dvě dívky z Varkovič	Manž. Holátkovi, Dorohostaje	
89	Neznámá rodina	Manž. Hetflašovi, Dorohostaje	
90	Neznámá dívka	Manželé Tichých, Dorohostaje	
91	Neznámá dívka	Manželé Šircovi, Dorohostaje	
92	Boruch Cvanger s rodinou, Dubno. Šli naproti Rudé armádě. Zachráncům sdělili svou záchranu. Pak již styk neudržovali.	Více rodin v Dlouhém Poli. Nejvíce rodina Antonína Černého	Kronika obce Dlouhého Pole.
93	Neznámá dívka	Manželé Prokůpkovi, Hončarka	Kronika obce Hončarky.

Dále uváděné případy zachráněných jsou vypsány ze svědectví (testimony), která zachránění zaslali památníku Yad Vashem v Jeruzalémě a na jejichž záchraně se volyňští Češi podíleli.

Kopie dokumentů (asi 100 stran) byly získány dík laskavosti ředitelky Odboru muzeí ministerstva kultury Izraele paní Tzipy Karelitz - Krupové, dcery zachráněných manželů Krupových (příběh 18). Za překlad z jazyka ivrid patří dík sl. Veronice Dubové, profesorce hebrejštiny na židovském gymnáziu v Praze. Překlad jidiš (volyňské verze) provedla Rachel Kvasgaltnerová (příběh 44)..

Ve svědectvích zachráněných, až na vzácné výjimky, nejsou uváděna příjmení a národnost zachránců.

Poř. čís.	**Zachránění**	**Obce, v niž se zachraňovali.**	**Číslo dokumentu Yad Vashem. Název výpisu ze svědectví.**
94	Chajim Chajat	Noviny Č. a další.	YVA 03/3064 ***Dítě s rozvážností dospělého muže***
95	Manžele Pola a Michael Greensteinovi + dalších 8 osob	Terešov a další.	YVA 03/1775 a YVA 03/1819 ***Spojila je podobnost osudů***
96	Ašer Goldbergr	Lipiny a další.	YVA 03/326

		Viz také p. č. 25	***Netypický případ***
97	Manžele Taňa (*1924) a Mordechai (*1920) Berenštajnovi	Kurdybáň Varkovský a další.	YVA 03/3113 Manžele byli ve skupině 27 Židů jejichž záchrana je popsána v **příběhu 8**.
98	Nachum Kopit (*1907), Mizoč	Zálesí, Moščánovka, Buršovka a další	YVA 03/3040
99	Jonak Oliker	Buderáž a další	YVA M-1/E, 1651 Psáno jidiš, přeložila Rachel Kvasgaltnerová (viz příběh č.44), ale nevyužito.

Jediný známý případ, kdy za zachraňování Židů byly zavražděny dvě české rodiny				
P.č.	**Zachraňovaní**	**Zachránci**	**Zdroj informací**	
100	Rodina neznámého příjmení z Lucka. Pravděpodobně pětičlenná. Byli prozrazení a zavražděni spolu se zachránci	Manžele Josef(*1898) a Miroslava roz. Fibichová (1907) Zajíčkovi, Boratín Č. byli Němci zavražděni. Jejich čtyři děti starosta obce Bedřich Švejdar od Němců vykoupil. Vychovávala je babička Fibichova a všichni reemigrovali do Čech.	Dopisy vyžádané autorem: • z 27.4.98, Josef Vlk, ul. Hilarova 8, Ústí n/L; • z 15.5.98 dcera zavražděných Milena Váňová-Zajíčková, ul.M. Majerové, Litoměřice	
101	Rodina neznámého příjmení z Lucka. Byli prozrazení a zavražděni spolu se zachránci	Miroslava Zajíčková, prov. Za MUDr Bialego (byl Žid) schraňovala ve svém domku v Lucku rodinu pravděpodobně příbuznou svého muže, který již nežil. Jak došlo k prozrazení se nepodařilo zjistit. Němci zachránkyni, přivázanou na ostnatém drátu za autem, přitáhli do Boratína do rodiny jejiho bratra. Miloslavu Bialou Zajíčkovou a její dva syny Němci zavraždili.		Dopisy jako u pořadového čísla 100

Zobecnění přehledu o zachráncích a zachráněných

Výše uvedený přehled o zachráncích a zachráněných by v porovnání se skutečností jistě nebyl úplný. Mnoho případů je a asi zůstane neznámých, protože je již nemá kdo sdělit a archivní materiály nejsou. Nepodařilo se ani v průběhu několika let zjistit některé další podrobnosti u zde uvedených případů.

Týká se to, bohužel i některých případů, kdy zachránci byli poctěni čestným titulem a medailí Spravedlivý mezi národy, *protože vyslanectví Izrael v Praze vede pouze statistický přehled o tom, komu a kdy byla tato pocta předána, ale nezná podrobnosti případu. Židovské museum v Praze má v nejlepším případě stejné informace jako velvyslanectví. Ředitel památníku Yad Vashem v Jeruzalémě přesto, že mu byl osobně vysvětlen účel a předány podklady o zachráněných, neprojevil zájem poskytnout úplnější údaje, které komise pro udělování této vysoké pocty má k dispozici.*

* * *

Ve snaze dát obecnější přehled byly ze zpráv získaných k jednotlivým případům vyhodnoceny tři okruhy otázek (v některých zprávách údaje pro vyhodnocení chybí, proto celkové počty nesouhlasí a čísla některých případů v přehledu chybí):

1) Jak došlo k prvnímu kontaktu mezi zachráněnými a zachránci
2) Jakým způsobem zachránci pomoc poskytovali
3) Kontakt mezi zachránci a zachráněnými po jejich osvobození

Vyhodnocení

1) Jak došlo k prvnímu kontaktu mezi zachráněnými a zachránci

*a) Předem sjednaná pomoc (úkryt), který vydržel po většinu doby ohrožení — **ve dvaceti třech** případech (případy 8, 9,13, 15, 18, 20, 21, 25abcd, 30, 33,34, 35, 42, 44, 45, 46,48,78, 80 a 84).*

*b) Zachránění požádali bez předběžného uvědomění o pomoc a zůstali u zachránců po většinu doby svého ohrožení — **ve dvaceti osmi** případech (případy 1, 3, 5, 10ab, 12, 23, 26, 28, 29, 40ab, 43, 47,50, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95 a 97).*

*c) „Podhozené“ dítě — **v osmi** případech (případy 4, 7,16, 32, 41, 75, 76 a 77).*

*d) Zaklepali na dveře, dostali potraviny a jinou pomoc a po čase se přihlásili opět — **v šestnácti** případech (případy 19, 24, 36, 37, 38, 39, 78, 80, 82, 83, 85, 94, 95, 96, 98 a 99).*

2) Jakým způsobem zachránci pomoc poskytovali

*a) Tajný úkryt (v bunkru, ve stodole, na půdě, ve stohu ap.) a celkové zaopatření — **v čtyřiceti dvou** případech (případy 1, 3, 5, 8, 9, 10ab, 12, 13, 15, 18, 20, 21, 22, 23, 25abcd, 26, 28, 29, 30, 33, 35, 40ab, 43, 44, 46, 47,74, 79, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 92, 93 a 97).*

*b) „Legalizace“ v rodině, nebo falešnými doklady — **v patnácti** případech (případy 4, 7, 13, 25d, 32, 34, 41, 42, 45, 48, 76, 78, 80, 81 a 85).*

*c) Střídání úkrytů mezi příbuznými ap. — **v osmnácti** případech (případy 19, 24, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 42, 50, 78, 80, 82, 83, 84, 85, 94 a 95).*

3) Kontakt mezi zachránci a zachráněnými po jejich osvobození

*a)Dlouhodobý osobní kontakt — **v šestnácti** případech (případy 4, 5, 6, 7, 14, 20, 30, 33, 34, 35, 36, 41, 42, 45, 75 a 79).*

*b) Dlouhodobý písemný kontakt —**v třinácti** případech (případy 3, 8, 10, 15, 18, 19, 25, 26, 27, 77, 80, 81 a 92).*

*c) Zachránění se snažili o písemný kontakt, ale vnější příčiny tomu zabránily — **ve dvacetijednom** případě (případy 9, 11, 12, 21, 22, 26, 44, 47, 48, 80, 81, 82, 83, 84, 91, 92, 93, 94, 95, 96 a 97)*

*d) Osobní nebo písemný kontakt do doby odjezdu z Volyně zachráněného nebo zachránce — **v šesti** případech (případy 8, 13, 43, 46, 78 a 90)*

*e) Zachránění nepodali o sobě žádnou zprávu — **v šesti** případech.(případy 23, 24, 25d, 29 42 a 46)*

*f) Po mnoha letech vynaložili značné úsilí, aby zachránce našli a poděkovali jim osobně, nebo písemně — **v jedenácti** případech (případy 4, 5, 6, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 30, 44 a 48).*

Vzpomínky zachráněných a zachránců

Možnost zjistit a zde prezentovat podrobnější informace o záchranných akcích a zejména názory zachráněných jsou velmi omezené, protože dokumentů je poskrovnu a dodatečně se ptát na názory zachráněných je, až na vzácné výjimky, již téměř nemožné.

Na samotě u lesa *(v Přehledu … případ 3)*

Josef Tomer (dříve Teitelman), *1931, Mlynov.

Osadu Frankov, která byla asi 5 kilometrů severozápadně od městečka Mlynov, tvořily čtyři české zemědělské usedlosti: Antonína Holátka, Vladimíra Vostrých, Mikuláše Tichých a Josefa Širce. Podobných samot bylo na Ukrajině mnoho. Ve východní části Volyně, po kolektivizaci zemědělství, většina z nich zanikla. V západní, polské části Volyně, naopak vznikaly v důsledku pokračující vnitřní migrace a rozprodávání zbytků velkostatků.

V době, kdy nacistické represivní orgány, za příčinlivé pomoci ukrajinských nacionalistů, plnily Hitlerovo „konečné řešení židovské otázky", hledali a nacházeli pronásledování ubožáci svou záchranu, nebo alespoň pomoc jídlem i zde. Nebezpečí prozrazení bylo na samotách menší, často býval poblíž les, nebo alespoň lesík, do něhož bylo možno uniknout, nežádoucí návštěvníci byli ve dne zdaleka vidět, jen ti noční, banderovci, byli nebezpečnější.

Rodiny v osadě Frankov poskytovaly pomoc, zejména potravinami, mnohým Židům, kteří unikli nacistickým vrahům. Jména všech se již nikdy nedozvíme. Někteří Židé se na Frankově skrývali delší dobu a jejích svědectví je o to cennější. Příběh Rachel Kvasgartnerové, který uveřejňujeme na jiném místě a svědectví Josefa Tomera, které nyní následuje mají mnoho společného.

Moji rodiče Nachum a Rachel Teitelmanovi nás měli pět dětí: nejstarší byl Ašer (*1922), pak následovali bratři Fišel a Šlomo, jediná sestra Šifra (*1928) a já Josef (*1931).Naši rodiče i my děti jsme se narodili a žili v městečku Mlynově, kde nás otec živil obchodem zemědělskými plodinami, které v okolí skupoval a dodával do města Lucka a také na export přes přístav Gdaňsk. Utkvělo mi v paměti, že otec vykupoval a dodával lisovnám zejména olejninu lenku (lnička přesivná), které se na Volyni dobře dařilo. Měl tedy mnoho obchodních partnerů i mezi českými zemědělci.

Když začalo utiskování Židů, otec mne odvezl k rodině Holátkových na osadu Frankov a tam jsem žil půl roku, aniž bych se musel skrývat. Jakmile koncem léta 1942 zřídili Němci v Ml\nově ghetto, nahnali do něj všechny Židy a podle úředního soupisu kontrolovali, aby nikdo z rodiny nechyběl, jinak hlavě rodiny hrozila smrt. Volky nevolky jsem se octnul v ghettu. Rodina Holátkových při nedělních jízdách do kostela v Mlynově nám přivážela jídlo. Do ghetta jsem ho zpravidla propašovával já, bal jsem nejméně nápadný. Tatínek brzy rozhodl, že celá rodina z ghetta postupně uteče do určeného místa v lese. Ašer a Šifra chodili mimo ghetta na práci a z ní se jim podařilo utéci a čekali na nás. Bratry Fišela a Šlomo posla do lesa s příkazem, aby šli večer přes pole, nikoliv po cestě. Neposlechli a byli cestou zastřeleni. Rodiče a já jsme utekli z ghetta do městečka a Holátkovi nás z města vyvezli na voze přikryté hromadou sena. Když se otec dověděl v lese os mrti dvou synů, najednou

zlhostejněl, že má, prý, již život za sebou a chtěl se vrátit do ghetta. Matka rezolutně prohlásila, že když půjde on, půjde také. To zapůsobilo a zůstali jsme v lese všichni.

Bylo to začátkem října, pršelo, bylo velmi chladno a my jsme se asi měsíc potloukali v lese. Nešlo to déle vydržet a otec rozhodl, abychom šli požádat o pomoc do polské obce Panská Dolina. Byla to osada, asi šest kilometrů severozápadně od Mlynova, založená po první světové válce polskými vojenskými veterány. V této době se již osada, stejně jako mnoho jiných polských obcí na západní Volyni, pomalu měnilo v ozbrojené středisko proti jejímu přepadávání banderovci. Pomohli nám: dali najíst, usušili šatstvo, ale déle jsme tam zůstat nemohli, protože ukrajinská policie, která v této době byla ještě v německých službách, věděla, že do obce přišlo více Židů. Doporučili nám, abychom šli na samotu poblíž této obce k rodině Točkových. Točkoví byli velmi chudí, živit nás nemohli a s ohledem na časté kontroly ukrajinských policistů nás nemohli ani dlouho přechovávat. Když jsme v noci od nich odcházeli do lesa, zahlédl nás a pronásledoval ukrajinský policista a při útěku jsem se já rodině ztratil.

Asi patnáct kilometrů jihozápadním směrem od Mlynova je velká ukrajinská obec Smordva a poblíž ní byly rozsáhlé smordovské lesy. Bylo známo, že se v nich skrývají Židé a také sovětští (údajně) partyzáni. Otec rodinu zavedl do těchto lesů, o čemž jsem nevěděl a vrátil jsem se proto k Točkovým. Nezůstal jsem u nich, protože v okolí byla právě policie, ale stačili mi říci, kde mohu v lese najit strýce a tetu. Žili v dobře zamaskovaném bunkru, ale nesměli jsme v něm topit, aby nás neprozradil zápach z dýmu. Mojí povinností bylo jednou týdně chodit k Točkovým pro jídlo, které pro nás porůznu kupovali. Asi po dvou měsících mi při jedné zásobovací návštěvě Točkoví řekli, že zde byl známý Žid, který přišel ze smordovských lesů. Ptal se, zda tu žijí nějací Židé, vyptával se i na mne a potvrdil, že moji rodiče žijí ve smordovských lesích. S pomocí dobrých lidí jsem se do těchto lesů dostal také a našel naši rodinu.

Žilo tam více Židů v několika porůznu roztroušených bunkrech, ale v případě nebezpečí i „pod keři“. Potraviny jsme sháněli v okolí a bylo to velmi nebezpečné. Ukrajinská policie na začátku roku 1943 odešla z německých služeb a posílila banderovské oddíly, které daleko důsledněji pokračovaly v pronásledování Židů a také Poláků. Neměli sice tolik lidí, aby tyto rozsáhlé lesy pročesaly celé a najednou, ale naši lidé hynuli při zásobovacích výpravách a dílčích akcích banderovských oddílů do nevelké hloubky lesa. Skupiny Židů, podle svých možností záchrany v jiných místech, opouštěli smordovské lesy, protože jinak by zde postupně všichni zahynuli. Otec rozhodl, že půjdeme do Frankova k Holátkovým a ve skupině s námi šla také Rachel Kvaltgartnerová, jejíž otec byl na zásobovací výpravě zavražděn a ona byla fyzicky a psychicky na dně. Osobní pomoc otce jmenovaná ve svém svědectví vysoce oceňuje a také popisuje svízele našeho putování do Frankova[1)].

Do Frankova jsme přišli v červnu 1943. Bratr Ašer se obrátil na Josefa Holátka s prosbou o ukrytí celé rodiny. Josef se šel zeptat hlavy rodu Antonína. Zanedlouho přišel se vzkazem od svého otce: „Běžte do lesa, přijďte za tři dny, musím si to promyslet a také možná něco připravit“. Ty tři dny byly těžké jako tři roky. Nejen pro mého otce a nás, ale jak se mi na prvním setkání po čtyřiceti čtyř letech Josef přiznal .- „Ty tři dny byly nejtěžší dny mého života a když mi otec řekl: Náchumově rodině musíme pomoci, spadl mi ze srdce nikoliv kámen, ale balvan“. Na oplátku jsem Josefovi Holátkovi po oněch čtyřiceti čtyř letech od-

pověděl: „Nevím, jak bych se já ve vaši situaci tehdy rozhodl. Nevím, zda bych našel tolik odvahy, abych udělal totéž co vy a podstoupil takové nebezpečí“.

Pod stohem slámy byl v zemi udělán bunkr, sice bezpečný, ale nízký – mohlo se v něm pouze sedět a ležet – větraný, ale bez vnějšího světla. Přes den jsme v něm byli trvale a jídlo nám nosili. V noci jsme na vyzvání chodili po dvojicích na vycházky a v neděli dopoledne nám Marie připravila k umytí teplou vodu nebo dokonce skrovné vykoupání.

Před Vánocemi při vycházce potkal Ašer v usedlosti nějakého člověka, který vypadal jako nádeník nebo chlap od koní a ten se ho zeptal, kdy bude CHANUKA[2)]. „To přece musí být Žid“, řekl potom Ašer našemu otci a snažili se záhadu rozluštit. Tehdy jim někdo od Holátků řekl, že to je „pan učitel“. Záhada měla pokračování. Po válce, když se naše rodina snažila dostat do Izraele a když jsme při svém putování byli v Praze, nadešel svátek JOM KIPUR[3)] a tak jsme šli do synagogy. Jaké bylo otcovo překvapení, když v lavici seděli tři důstojníci ve stejnokrojích čs. zahraničních vojáků z SSSR a jeden z nich ho pozdravil „Šolom pane Nachume“ a on to byl „pan učitel“ od Holátkových[4)].

Po osvobození okolí Mlynova Rudou armádou v únoru 1944 jsme šli přes Mlynov do Rovna a dostali jsme povolení odjet do Polska. Chtěli jsme do Izraele. Nastalo dlouhé putování, protože jaksi vítězové dost dlouho nevěděli co s námi, Židy, které Hitler nedokázal nechat všechny povraždit. Angličané všemi způsoby bránili stěhování do Izraele a zachránění Židé se tam dostávali všelijak. My jsme přes Polsko, ČSR, Rakousko, kde jsme trčeli celý rok, pak to bylo Bavorsko, což byla americká okupační zóna, francouzskou okupační zónu, odkud nás vyhostili, ale dobří lidé nás propašovali do Paříže a pak přes Kypr jsme se poloilegálně dostali do Izraele. Výrazně nám pomohla pololegální organizace Briga. Naše začátky v Izraeli, to je zvláštní kapitola.

Bratr Ašer po krátkém zotavení hned v Rovně nastoupil do Rudé armády. V bojích byl raněn a hrozila mu amputace obou nohou až po kolena. Díky progresivnímu doktorovi, který i bez tehdy nedostupného penicilinu zbavil rány nebezpečí sněti, mu nohy neamputovali, ale chůze mu dosud činí potíže. Do Izraele za námi přijel legálně a bez komplikací, protože se již začala uplatňovat mezinárodní dohoda o slučování rodin.

Naše zachránce jsem v roce 1990 vyhledal jednoduše.Přišel jsem do Prahy a na čs. policii jsem se představil i se svými doklady, jako důstojník izraelské armády, který dvacet sedm let sloužil v izraelské armádě a prodělal všechny tři války. Policie a další úřady mi maximálně vycházely vstříc a proto jsme se brzy s Josefem a Annou sešli. Bohužel matka Marie a otec Antonín Holátkovi již nebyli naživu. Příští rok památních Yad Vashem udělil Holátkovým medaili Spravedlivý mezi národy, která za rok nato, v roce 1992 jim byla v Olomouci slavnostně předána.

Praha v září 2003

Redigováno podle magnetofonového záznamu, který ze směsi němčiny a angličtiny přeložil prof. Václav Straka.

---

1) *Viz svědectví k případu* ***Vzpomínky při setkání téměř po šedesáti letech****.*
2) *Židovský !Svátek světel“ v době kolem zimního slunovratu, trvající osm dnů.*
3) *Viz v tabulkách případ 3.*

Jak jsem se s tatinkem rozcházel a zase scházel (v Přehledu… případ č.4)

Josef Danzker, *1942 Ploska u Rovna

Moji rodiče žili v městě Rovně. Tatínek nás živil obchodem a také vlastnil poměrně velký statek, který moje maminka přinesla do manželství jako věno. Když nastalo vraždění Židů, přivedla mne maminka na svět v nějakém dočasném úkrytu v obci Ploska poblíž Rovna. Tatínek chtěl maminku se mnou a s tetou Muňou převést do bezpečnějšího úkrytu v rodině Stárkových v obci Peredily, která byla jižním směrem vzdálená od Plosky asi 8 kilometrů. Cestou si maminka vzpomněla, že v úkrytu zapomněla nějaké moje oblečení, bez něhož by mi byla zima, tak mne předala tetě a sama se do Plosky vrátila. Navždy! Zastřelila ji ukrajinská policie. Zbývající tři jsme došli ke Stárkovým, kteří nás nějaký čas ukrývali v bunkru, který jsme prakticky nikdy neopouštěli. Nebezpečí prozrazení bylo veliké, protože v této velké ukrajinské vesnici žily jen tři české rodiny. Tatínek situaci řešil tak, že teta zatím zůstala u Stárkových, mne, maličké, nemocné nemluvně „podhodil“ pod práh rodiny Leopolda Bačovského v blízké obci Martinovce a sám odešel do partyzánské brigády plk. Medveděva, kde se stal zásobovačem. Nevypadal na Žida a navíc si nechal narůst mohutné kozácké vousy. S dokonalými doklady, pomocníky, povozy a později dokonce s autem kupoval v širokém okolí suroviny pro kuchyně partyzánů, kteří měli základnu v cumáňských lesích. Tak jsme se s tatínkem rozešli poprvé.

Po osvobození Volyně v únoru 1944 si pro mne s tetou přišli, ale zatím mne u Bačovských nechali, než si v městě Rovně zařídili nějaké bydlení. U Bačovských mi bylo veselo, byl jsem nejmenší a tudíž takový miláček rodiny. Není divu, že když mne otec později chtěl vzít s sebou do Rovna, že je přece můj tatínek, tak jsem se bránil, že to nemůže být pravda, že moje maminka a tatínek jsou tady a ty děti jsou přece moji bratři a sestry! Nakonec jsem souhlasil pod slibem, že za mnou budou Bačovští jezdit. Tatínek se spolu s tetou usídlili v Rovně ve velkém domě, který zdědili po zavražděné babičce, živili se obchodem a nejen s mými zachránci, ale s mnohými dalšími Čechy udržovali spojení až do jara 1947, kdy volyňští Češi reemigrovali do své historické vlasti.. My jsme odjeli z Volyně až v roce 1956 a to do polského města Legnice, které známe z prohrané bitvy Poláků s tatarsko-mongolskými nájezdníky. Mezi tím otec navázal styk se sestrou a bratrancem, kteří žili v USA a bylo dohodnuto,že s pomocí organizace BRICHA a za finanční pomoci humanitární organizace JOINT odjedeme do USA. Jednání o získání dokladů se vleklo já jsem chodil do školy a zřejmě jsem se neučil špatně, protože otec vyjadřoval přání, abych se jednou stal inženýrem. Všechno ale dopadlo jinak. Někdy na začátku roku 1958 mne otec poslal se svým známým do Varšavy, abych se něco dověděl o možnosti přejit na střední školu a kdyby se náš odjezd oddaloval i případně na vysokou školu ve Varšavě. Dozvěděl jsem se vše co jsem potřeboval, ale něco navíc — známí mne zavedli na izraelskou ambasádu ve Varšavě a tam mne jednoznačně přesvědčili, že moje místo je v Izraeli. Když jsem to tatínkovi po příjezdu do Legnice řekl, byl velmi zarmoucen, protože již mezi tím dostal doklady a peníze pro odjezd do USA. Rozešli jsme se tedy s tatínkem podruhé.

O mne se postarala BRICHA: dopravila mne letecky z Varšavy do Vídně, odtud vlakem do Neapole, kde jsme se nalodili na řeckou loď Olympia, jež nás dopravila do přístavu Haifa. Množné číslo jsem nepoužil náhodou. Bylo nás jinochů a dívek i nevelkých dětí z Evropy, severní Afriky a odjinud hodně. V Haifě nás čekali představitele několika kibuců

a rozebíraly si nás. Staly jsme se společnými dětmi těchto družstevních zemědělsko-obranných komun, které o nás pečovaly jako o své. V kibucu jsem chodil do školy a pracoval až do svých 18 let a pak jsem dobrovolně vstoupil do armády. I manželku jsem si v kibucu našel, pracovala v něm jako zdravotní sestra. V armádě jsem se stal dělostřelcem s odborností počtář. Války s Egyptem v roce 1967 jsem se zúčastnil již jako velitel polopásového vozidla se šesti vojáky. Naším úkolem bylo na Sinajském poloostrově udržet obranu slabě obsazeného úseku. Nepřítel v tomto prostoru sice neútočil, ale dělostřeleckých přepadů jsme zažili dost. Při jednom z nejtěžších, když jsem se zahrabával do písku pomoci vlastní přilby (lopatky jsme kdoví proč neměli), jsem si dal jakýsi slib, že když zůstanu naživu, tak vyhledám v Československu své zachránce a prosadím, aby otec mohl přijet u USA za mnou natrvalo. Možná, že se vnímavý čtenář nad slovem „prosadím“ pozastaví. Tehdy totiž Izrael nedovoloval imigraci starších lidí a tak opravdu jsem musel pětkrát žádat o povolení, abych tatínka mohl vzít k sobě. Po páté jsem se obrátil přímo na předsedkyni vlády Goldu Mayerovou, připojil k dopisu pochvalné listy z armády a kopie dekretů o vyznamenáních a to zabralo. Sešli jsme se opět a navždy. Otec přijel a dožil svůj strastiplný život v Izraeli.

Slib, že vyhledám své zachránce jsem mohl splnit až po převratu v Československu. Bohužel mým „rodičům“ Antonii a Leopoldu Bačovským jsem poděkovat nemohl, ale pouze vzdát poctu na jejich hrobě. S jejich potomky a s potomky jejich potomků se setkáváme nejen v Čechách, ale také v Izraeli. Několikrát jsem světil svátek Jom Kipur (Den smíření) v Čechách a na Moravě, třikrát moje dcery a jejích manželé vítaly v Izraeli své české vrstevníky a jednou dokonce přímo na své svatbě. A medaili Spravedlivý mezi národy, kterou zachráncům na můj návrh udělil památník Yad Vashem v Jerusalemě převzal, spolu se svým vnukem, jeden ze synů mých zachránců přímo u Zdi cti tohoto památníku. V tomtéž roce sezval všechny žijící sestry, bratry, jejích manželky a manžele, většinu vnuků a vnuček – zkrátka kolem šedesáti osob - abych předal, spolu s ním všem jedenácti rodinám kopii medaile a dekretu k ní jako vzcnou rodovou památku.

Praha, v říjnu 2003

Pomůžeme! (v Přehledu... případ č. 5)

Podle knihy M. Fridrichové: ***Cena života je život***

Rodiče Šlomo Gona (*1912) vlastnili v Dubně dům, živili se obchodem a mladý Šlomo kupoval po vsích a na trzích slepice a dodával je velkoodběratelům. V roce 1939 uzavřel sňatek s Rozou (*1916).

Když nacisté zřídili v Dubně ghetto, manžele Gonovi z něj utekli a od jara do podzimu roku 1942 pracovali u velkého sedláka Doležala v Mirohošti. Když na podzim roku 1942 začali němečtí nacisté za pomocí ukrajinské policie uzavírat ghetta a Židy vraždit, Doležal je ze svého statku vykázal. Byl již mráz a hluboký sníh a manžele se vydali nazdařbůh do tři kilometry vzdálené Moldavy. Tato cesta jim trvala dvě noci.

Brzy ráno zaklepali na okno skromného domku na konci vsi směrem ke Kocandě a poprosili o jídlo a případně o úkryt. Hospodyně, Libuše Kašparová, byla doma jen s půlroční dcerkou Milenou, muž poblíž domu štípal dříví. Zbědovaným nešťastníkům dala teplou vydatnou snídaní, nějaké jídlo s sebou a požádala je, aby nyní odešli a přišli až když se setmí.

Do této doby se Kašparovi rozhodli. Před rozhodnutím Kašparová manželovi nadhazovala, že Šlomu přece mnozí zde znají, vždyť kupoval slepice a Roza, že je takové drobné, velmi zbědované děvčátko. Důrazněji se přimlouvat neodvážila, ale její názor Josef vycítil. Dlouho mlčel. Nakonec jen řekl: „Pomůžeme jim. Kdybychom to neudělali, museli bychom se sami před sebou stydět“. Na půdě, nad ložnicí ihned udělal z otýpek slámy „pokojíček“, do kterého se vstupovalo z půdy. Na půdu byl zvenku přistaven žebřík, který Josef po použití vždy pokládal za rohem domku podél stěny.

Když večer za tmy Gonovi přišli, důkladně je vykoupali, převlékli, nakrmili. Jedli jako lidé! Všichni společně, ale při zatemněných oknech a zamčených dveřích. K večeři Libuše připravila bařt (ukrajinsky se jmenuje boršč, ale české hospodyňky ho upravovaly trochu jinak a dodnes vnuci a pravnuci loudí po volyňských babičkách — uvařte nám bábi bařt, ten od mámy je nějaký jiný), který Roza jedla poprvé v životě a tuto populární stravu volyňských Čechů si napoprvé velmi oblíbila. Nesměle poprosila o přídavek. Libuše ji ho s radostí nabídla a nyní věděla, kterým jídlem ji nejvíce uctí a skutečně, kvůli ní ho často pak vařila. Spát šli již na půdu do „pokojíčku“. Dostali s sebou kožich a peřiny a Libuše pro Rozu nahřála v troubě sporáku cihlu na zahřátí nohou. Josef šel s nimi na půdu si trochu před spaním popovídat či spíše pošeptat.

Za několik dnů přijel do vesnice oddíl SS a od pěti hodin ráno prováděl po celé vsi šťáru. Na dvorek Kašparových přišel psovod se psem a Kašparovi začal ukazovat na půdu. Josef strnul ale duchapřítomně ukázal, že tam není žebřík. Mezitím co se gestikulací dorozumívali, zachytil pes stopu Gonových, když šli z Mirohoště sem a s psovodem běžel ze vsi ven. Německé komando SS se v obci usídlilo asi na týden. Skromnou chaloupkou Kašparových naštěstí pohrdli a ubytovali se ve výstavnějších domech.

Josef si vzal z tohoto případu ponaučení a z ložnice udělal na půdu, přímo do rohu „pokojíčku“ dobře zamaskovaný otvor, kterým se mohlo nejen nahoru podávat jídlo ale také sestupovat a vystupovat. Nyní téměř vždy večeřeli společně a prožívali večery jako lidé. Roza se rychle zotavovala a Šloma plně uplatňoval svoji optimistickou a žertovnou povahu. Gonovi mohli chodit za tmy na procházku. Žebřík od půdy byl odnesen do stodoly.

Dosud o Gonových nikdo jiný nevěděl. V lednu 1943 se ke Kašparovým vrátila Josefova příbuzná Anna Janečková, která byla v sousední vsi na práci a dočasně tam bydlela. U Kašparových ale bydlela trvale a své tajemství ji prozradit museli. Byla to ale spolehlivá žena a v těžkých dobách, které přišly později, byly si obě ženy, Libuše a Anna, navzájem velkou oporou. Zanedlouho, vlivem okolností museli zasvětit do tajemství také manželku starosty „tetičku Černohorskou“ a její dceru asi dvacetiletou Emilku. „Tetička“ dceři především důrazně připomenula, že „nyní máme svoje a jejích životy ve svých rukou“. Slíbila, že jakmile bude hrozit nacistická šťára, o čemž manžel jako starosta předem ví, že jim to Emilka přijde sdělit. Bude to méně nápadné, než kdyby přes celou obec šla „paní starostova“.

V červenci 1943, kdy nacisté vyvraždili obyvatele a vypálili Malín, pochytali na Moldavě a v okolí čtrnáct lidí a vedli je na hřbitov se zjevným úmyslem je zastřelit. „Trestnou“ akci osobně řídil landvirt a v této době byl právě u starosty. Starosta se začal za zatčené přimlouvat a zejména za dva hochy z rodiny Mackových. Landvirt jel na hřbitov, tyto dva hochy nechal z řady vystoupit, ale zbývajících dvanáct nechal zastřelit a mezi nimi Antonii Neradovou (*1900), kterou trestné komando sebralo na jejich dvoře, když vynášela ven peřiny k vyvětrání.

Rodinu Kašparových čekala další hrůza. Na Moldavu Němci nasadili nějakého Maďara, násilníka a ochmelku, který ve vsi a okolí terorizoval obyvatele. Např.na Kocandě, části Mirohoště, jako psa zastřelil bez příčiny babičku Technikovou. Nyní, v září 1943, přišel opilý ke Kašparovým a pod pistolí odvedl Josefa, že ho zastřelí protože schovávají Židy. Za několik dlouhých minut uslyšela Libuše ránu z pistole a přes utěšování Anny byla přesvědčena že muž není mezi živými. Přišel až druhý den ráno a řekl, jak to bylo. Maďarovi vyrazil pistoli z ruky, pistole vystřelila, Maďar upadl a Josef utekl. Byl přesvědčen, že Maďar na něj číhá někde u jejich domu, proto se nevracel. Ovšem za tu probdělou noc se Libuši, ve čtyřiceti třech letech, objevil pramínek šedých vlasů! V lednu 1944 našli lidé Maďara na Kocandě mrtvého s rozbitou lebkou.

Koncem září 1943 přišla k Libuši sousedka Emilie Holštajnová a svěřila se ji, že od ledna 1943 se u nich skrývají Jacof a Motl Krupovi z Varkovič ***(v Přehledu … případ č.6)*** ale dále je skrývat nemohou, protože u nich chtějí ubytovat raněné Němce jako rekonvalescenty. Poprosila o pomoc. Josef zvážil, že před blížící se frontou je beztak třeba udělat podzemní úkryt pro Gonovy. Proto s pomocí Gona a obou Krupových ve stodole podstatně rozšířili stávající sklep. Vystlali ho slámou a senem, dali do něj kvašené zelí, mrkev, řepu, něco cukru a dokonce švestkový máč. Větrání bylo zajištěno, ale pro osvětlení byla jen lucerna s trochou petroleje. Koncem října byl kryt hotov a hoši Krupovy se do něj přestěhovali. Fronta se blížila a tak kolem 10. listopadu se do krytu přestěhovali také Gonovi. Samozřejmě, že podle možností a situace byli v průběhu dne ve stodole nebo ve světnici u Kašparových. Poklop do sklepa byl na mlatě a zamaskovali ho hromadou slámy, kterou Josef, proti vyčenichání psy, hojně pokropil dezinfekčním roztokem, který dostal od zvěrolékaře pro léčení zaníceného paznehtu jejich krávy.

Tak prožili zbytek roku 1943 a hoši Krupovi někdy v průběhu ledna 1944 odešli. Fronta se blížila a kolem 10. února 1944 se stala pohroma - do stodoly vjel obrovský německý tank, zastavil se těsně před hromadou slámy maskující kryt a zůstal zde až do 3. března 1944. Téměř po dobu tři týdnů a Gonovi byli v krytu!

Když tank odjel, manžele Kašparovi šli ihned do stodoly vyprostit Gonovy z krytu. Obávali se, zda jsou vůbec živi. Odstranili z vchodu slámu, kterou tankisté používali jako záchod a Josef vešel se světlem do krytu. Gonovi nemohli vstát, sotva mluvili jen šeptali, jejich oblečení bylo celé ve výkalech, zarostlí, neviděli, zchromli, byli plni zhnisaných ran a škrábanců od vší, Roza opět jako kostlivec s rozcuchanými vlasy, z očí ji tekl hnis. Holštejnová přinesla pytlík „po tom posledním němčourovi“ s antiseptickým práškem a sušený heřmánek. Oba několikrát vykoupali, převlékli, ošetřili, Rozu uložili do postele a Josef Šlomu oholil. Za několik dnů Šlomo pookřál natolík, že zase měl sklon k žertům. K pobytu v krytu Josefovi řekl: „Moc slivovice letos nevypálíte, ale ten váš máč nám zachránil život. Byl stále silnější a tak užitečně otupoval mysl. Průjem nám ale nejen nezastavil, ale spíš podporoval“.

Obědvali vařené brambory. Roza ležela a Libuše ji krmila po troškách jako dítě. Při tom se ji Roza svěřila, že po tom pobytu v krytu asi nebude moci mít děti. Libuše ji potěšila:„Na naši Milenku jsme také dlouho čekali. Netrap se, čas to spraví“. Šlomo s Josefem zase měli mužský rozhovor a shodli se, že by šli bojovat každý za vlast svých předků i když ji nikdy nepoznali.

Gonovi odjeli do Rovna a Josef se rozhodl jít do československé armády. S manželkou měli jednoduchý rozhovor: „Nejsem do bojování blázen, ale asi by sis nevážila chlapa zalezlého za pecí“ řekl. Po krátké úvaze mu Libuše odpověděla: „Možná máš pravdu, na chlapa zalezlýho za pecí bych já byla asi opravdu zlá“. 24. března 1944 byl Josef v Rovně zařazen do 1. roty, 2. praporu, 1. čs. samostatné brigády v SSSR. Jako první z Moldavy. Pak z Moldavy I nastoupili 34 muži a 5 děvčat.

Život bez Josefa byl pro obě ženy těžký, smutný, ale nikoliv beznadějný. Anna se starala o domácnost a pečovala o Milenku a Libuše každý den s krosnou na zádech putovala do Dubna na trh. Prodávala potraviny své i cizí, buchty, koblihy, koláče, které obě pekly. Na podzim 1944 dostala na tržišti zprávu, že Josef byl raněn a dopraven do týlové nemocnice, snad až do dalekého Baku.

Po ukončení války se brzy přestěhovaly do Dubna, pronajaly si dům, měly dvě krávy (jednu dostala Anna od Černohorských), dvě prasata, drůbež. Kdyby měly zprávy o Josefovi, byly by spokojeny. V červnu 1945 u svého stánku s vejci a jahodami Libuše najednou uslyšela Šlomu s Rozou a viděla, že Roza je těhotná. Když se v listopadu synek narodil, pojmenovali ho Yossi a šťastná maminka Libuši prohlásila, že bude silný a statečný jako její muž a jako biblický Josef úspěšný a dobrý.

V roce 1946 se Libuše s Annou rozhodly, že do ČSR reemigrovat nebudou. Místní sovět Libuši nabídl, aby v Dubně vedla pouliční stánek s pečivem, ovocem, sodovou vodou apod. Anna vychovávala Milenku, která šla do školy a neuměla rusky. Děti se ji posmívaly a tak Anna kromě normální péče učila Milenku česky a ukrajinsky.

Koncem února 1949 dostala Libuše ze Lvova dopis: „Váš muž Josef Vladimírovič Kašpar, narozen 7. srpna 1908 je hospitalizován v naši nemocnici.“ Ihned do Lvova jela. Josef měl průstřel plic zhojený, ale onemocněl tuberkulózou, která v tehdejší době byla na Ukrajině nevyléčitelná! Libuše přes odpor lékařů si vzala muže domu v naději, že domácí strava a péče mu pomohou nemoc překonat. Šlomo mu začátkem dubna sdělil, že se rozhodl svůj dům po rodičích přepsat na Libuši a druhý den to u notáře provedli. Šlomo s Rozou Josefa často navštěvovali, vzorně o něj pečovala jak Libuše tak Anna, ale přesto 13. července 1949 nemoci podlehl.

Život šel dál. Milenka vystudovala v Rovně pedagogický institut a náhodou si začala dopisovat s Jaroslavem Konfrštem z ČSR. Přijel za ní a dohodli se na svatbě, která se konala v listopadu 1962. Stěhovala se do ČSR a doprovázel ji doslova železniční vagón s výbavou: peřiny, televizor, lednička, automatická pračka, nějaký ten nábytek, apod. Již v příštím roce učila ruštinu na střední škole a při tom dálkovým studiem na Univerzitě Jana Evangelisty Purkyně (nyní opět Masarykova univerzita) získala doktorát filozofie. V roce 1964 reemigrovala do ČSSR Anna Janečková a v roce 1966 Libuše Kašparová za svojí dcerou.

Šloma a Roza si založili svoji existenci v Izraeli. Kromě syna Yossiho mají dceru Tzippi a od nich šest vnoučat. Na jejich návrh byl Libuši a Josefu Kašparovým udělena památníkem Yad Vashem medaile *Spravedlivý mezi národy*, kterou šestaosmdesátileté Libuši předal v červenci 1996 v Chrudimi, kde se jejich rod usadil, velvyslanec státu Izrael v České republice.

Podle knihy Marie Frydrychové **Cena života je život.** JUPOS. Ostrava 1998.Stran 124**.** ISBN 80-85832-15-1.
Praha v listopadu 2002

Naši „Vašíkové“ (v Přehledu... případ č. 6)

***Jacof Krup**, vzpomíná na těžké dny.*

Naše rodina Krupových žila v městečku Varkoviče jako mnoho jiných. Otec Icik živil rodinu obchodem se zemědělskými plodinami, které kupoval zejména u Čechů. Občas vykupoval úrodu celé zahrady již v době, kdy stromy teprve kvetly. Maminka se měla co ohánět, protože děti - tři chlapci a děvče - její péči potřebovaly.

Přišel rok 1941 a s ním německá nacistická okupace, pronásledování a fyzická likvidace Židů. V roce 1942 zahnali také naši rodinu Krupových do ghetta v Dubně. Německým nacistům ochotně pomáhali ukrajinští nacionalisté, kteří v krutostech předčili Němce. Mého otce uvláčeli za koněm před zraky mnohých Židů. Maminku, sestru a nejmladšího bratra vyvlekli z ghetta a zastřelili. Nejen to. Ukrajinci dobře znali místní situaci a možné skrýše, takže v lesích, ve stozích slámy, opuštěných stodolách jako ohaři hledali uprchlé a skrývající se Židy. Můj bývalý soused a spolužák se stal náčelníkem policie a tak když jsme s bratrem Motlem z ghetta utekli, osobně řídil a zúčastňoval se pátrání po nás. Naštěstí jsme mu unikli a i když zima 1942/43 byla pro nás velmi krutá, přežili jsme ji.

Začátkem března 1943 jsme jednou v noci zaklepali na okno manželů Emilie a Antonína Holštajnových v české vesnici Moldavě I a požádali o pomoc. Nezaváhali ani chvíli a přesto, že riskovali smrt celé rodiny, přijali nás, skrývali a živili až do ledna - února 1944, kdy do jejich domku byli nastěhováni rekonvalescenti Wehrmachtu. Pani Holštajnová požádala proto své sousedy manžele Kašparovy ***(v Přehledu …případ č. 5)*** o pomoc. Ochotně nás ukryli spolu se zachraňovanými Gonovými ve sklepě, který jsme ve stodole Kašparových pomáhali rozšiřovat. V tomto úkrytu jsme ale dlouho nezůstali a tudíž jsme nebyli podrobeni takovému utrpení jako Gonovi, kteří po tři týdny nemohli z krytu vyjit, protože na jeho poklopu stál německý tank.

Podle vzpomínek rodičů vypravují sestry Holštajnovy: Milena Kuřecová a Jiřina Skalková

Maminka nad kluky Krupovými spráskla ruce. Byli promrzlí na kost, otrhaní, zubožení, hubení. Spolu s otcem se ihned rozhodli a kluky pozvali dál. Jejich tátu rodiče znali, protože kupoval z naši zahrady ovoce „na stojato“ a kluci mu při sklizni občas pomáhali.

Byli jsme caparti: mně bylo šest let a Jiřině teprve dva a rodiče nás stále nabádali abychom těm chlapcům co u nás jsou, oběma říkali „Vašíku“ a hlavně abychom se nikomu, ale opravdu nikomu ani slůvkem o nich nezmínili.

Nejdříve rodiče ukryli kluky na půdě, potom jim otec pod kravským chlévem vykopal kryt, ale ani v něm nebyli trvale. Jednou byli v krechtu na brambory, podruhé ve stohu slámy nebo ve stodole. Otec dbal, aby se mohli alespoň jednou týdně oholit, umýt celé tělo v teplé vodě a vyměnit prádlo. Maminka připravovala jídlo a nosila ho sama, nebo občas tento úkol svěřila Mileně.

Jednoho dne se k nám nastěhovala skupina německých vojáků a zůstala u nás několik dnů. Byly to věru horké dny!

Konečně začátkem března 1944 Rudá armáda osvobodila naši obec a chlapci se brzy přihlásili v Rovně do Rudé armády.

Válka skončila a za delší čas někdo zaklepal na okno jako tu noc, kdy k nám chlapci přišli. Byl to Jacof, aby nám sdělil, že zůstal živ a zdráv. Bojoval na Kurlandském poloostrově, byl dvakrát raněn, dostal dvě vyznamenání, ale o osudu bratra nevěděl. Když ležel po zranění v Rize v nemocnici, napsal dotaz Předsednictvu nejvyššího sovětu SSSR a dostal smutnou zprávu: „Motl Ickovič Krup, 1913, vojín, zemřel po zraněních 6. října 1944 a je pochován na jednom ze statků v Lotyšsku“. Bojovali blízko sebe, ale bohužel s různými osudy.

Cesty zachráněného a zachránců se nadlouho rozešly. Naše celá rodina v roce 1947 reemigrovala do Československa a Jacof ve stejném roce odjel přes Polsko do Palestiny.

Setkání po mnoha létech

Jacof na své zachránce nezapomněl. Nemohl v Československu zjistit jejich adresu, rozjel se tedy na Ukrajinu a šťastnou náhodou adresu dcer Holštajnových v roce 1998 zjistil. Začali si psát a telefonovat a Jacof navrhl Komisi památníku holocaustu Yad Vashem, aby manželům Holštajnovým byla udělena medaile a čestné uznání Chasidej umot haolam - Spravedlivý mezi národy. Tak se dne 3. září 1999 v Praze v Jeruzalémské synagóze sešli zachráněný s dcerami zachránců, aby z rukou velvyslankyně Izraele tuto vysokou poctu převzaly.

Velvyslankyně ve svém vystoupení mj. připomněla, že to, co rodina Holštajnových pro tyto dva židovské chlapce udělala, dělala z přátelství a ze soucitu, aniž by za to očekávala jakoukoliv odměnu.

V průběhu návštěvy v rodinách dcer Holštajnových Jacof líčil svoje osudy v Izraeli. Přišel do cizí země bez kvalifikace, známých, blízkých. Vyučil se stavařem a této profesi zůstal věrný až do důchodu. Pomáhal stavět město Hadera, v němž dosud bydlí. V roce 1948 se setkal s osmnáctiletou Rachel, emigrantkou z Rumunska, vzali se, mají syna, dceru a šest vnuků. Byl vojákem ve Válce o nezávislost a v Šestidenní válce. Nyní v důchodu je společensky velmi aktivní ve svazu válečných veteránů, všemožně pomáhá emigrantům ze zemí bývalého Sovětského svazu. Žije plným životem i když roky a neduhy mu v tom trochu brání.

Praha v listopadu 2002 *Zpracoval Jiří Hofman*

Marie a Anna *- nyní v České republice (v Přehledu... případ č. 7)*

Magazín Mladá fronta dnes, z 24.8.1995

Spoluzachránkyně Marie, *matka sedmi dětí to neměla se svým manželem Vojtěchem snadné. Byl dobrý hospodář, také známý léčitel, a především byl ochoten kdykoli, komukoli pomoci, i když by to bylo nebezpečné pro celou rodinu.*

„Zoufala jsem si, když Vojtěch přivedl domu desetiletou Židovku. Dětem a sousedům namluvil, že to je malá Gruzínka, kterou mu na nádraží svěřili Němci do opatrování. Když ji opatřil falešné doklady na jméno Anna, byla jsem již klidnější. A vůbec, copak jsme mohli to ubohé dítě vyhnat? Kolem nás byla válka, stejně jsme mohli každou chvíli umřít.“

Přijala děvče mezi své děti. To ale nebylo všechno.

„Vojtěch jako léčitel měl časté návštěvy — přicházeli nemocní sousedé a ranění vojáci. Banderovci si o takovou službu říkali s pistolí nebo nožem v ruce. Trnula jsem, protože

jsem věděla, že muž ukrývá zraněné sovětské zajatce. Dva vyléčil a třetího ošetřoval do jeho smrti. Nikdy jsme o tom nemluvili. Říkala jsem mu, že nechci nic vědět, protože to, co nevím, ze mne nikdo nevymlátí."

Zachráněná Hannah-Anna. „Dítě by mámu s tátou nemělo ztratit tak brzo. Vojtěcha a jeho ženu Marii jsem za rodiče nikdy nepovažovala. Jsou pro mne láskyplní lidé, kteří mi zachránili život a které mám ráda. Přijela jsem s nimi do Československa. Přijali mne mezi své světlovlasé děti. Když to bylo okolí nápadné udělal pro mne Vojtěch pod slámou a plevami ve stodole skrýš. Ve velké dřevěné bedně jsem mohla ležet nebo napůl sedět, a na štěstí také při lucerně číst. Strašně jsem se bála, že umřu. Na něčí udání prohledávali Němci stodolu a já to slyšela. Od té doby mám panický strach ze smrti. Dodnes mívám hrozivé sny."

Anna je navenek vyrovnaná, jen pořád se bojí přiznat, že je Židovka.

„Pořád mám dojem, že norimberské rasové zákony platí dál. Když vidím, jak skinheadi opět řvou ´Židi do plynu!´ cítím, že nenávist nebo averze vůči nám existuje dodnes" sdělila pisateli těchto řádků při jednom z četných setkání v Klubu zachráněných dětí při Židovské obci v Praze sympatická, nyní již šedovlasá, zachráněná Hannah-Anna a důsledně nadále trvá na své anonymitě.

Zachránkyně a zachráněná bydlí poměrně blízko sebe a tak Marii, kromě vlastních světlovlasých dětí často navštěvuje i její osmé — černovlasá, nyní již pomalu šedivějící, Anna. Snažila se dosáhnout toho, aby její zachránkyně obdržela od muzea Yad Vashem v Jeruzalémě medaili Spravedlivý mezi národy. Když ale zjistila, že takových návrhů je velmi mnoho a na ocenění se čeká několik let zařídila, aby Marie byla poctěna cenou Ukrývaných dětí.[*)] *Při udělování této pocty Marie, jak prohlásila, myslela na svého statečného Vojtěcha.* „Já jsem mu jen pomáhala. Větší zásluhu nemám."

[*)] *The First International Gathering of Hidden Children During World War II. New York, 1991.*

Praha v dubnu 1998 a březnu 2003

Manželé Goldenbergovi — nyní USA (v Přehledu... případ č. 8)

Kniha Sama a Anny Goldenbergových ***Whispers in the darkness*** *(Šepoty ve tmách), Shengold Publishers, New York, 1988, je důležitým a věrohodným zdrojem informace. Autoři na 140 stránkách popisují záchranu svou a větší části své rodiny (7 osob) a dalších 3 osob u Antonie Šindelářové, rozené Kučerové v Kurdybáni Varkovském a okrajově se zmiňují o záchraně dalších 17 osob, které rozvětvená rodina Kučerová zachránila —* ***celkem 27 osob****.*

*Anna Kučerová (*1874, †1971), organizátorka celé akce, měla 14 dětí. Všechny již v popisované době měly svoje rodiny, kromě Marie a Václava, kteří s ní žili v Kurdybáni Varkovském v solidním zděném domě. Její vnuk Václav Lešák (*1927 Noviny České) pisateli těchto řádků při besedě několikrát připomenul, že to byla dobrá a velmi energická žena.*

*Sam Goldenberg z Varkovic (*1905), spoluautor uvedené knihy, navázal styk s Václavem Kučerou a jeho matka Anna, nazývaná „babička Kučerová" rozhodla, že rodinu Golden-*

*bergových umístí na usedlosti své ovdovělé dcery Antonie Šindelářové (*1895, †?). Zachránění ji v knize nazývají „maminka Šindelářová“. Její skromná usedlost (byla dokonce krytá slaměnými došky) byla poblíž usedlosti „babičky Kučerové“ s výhledem na strategickou silnici Krakov, Lvov, Dubno, Rovno, Kyjev. Svoje rozhodnutí, svěřit záchranu dalších potřebných své dceři, „babička Kučerová“ zdůvodnila tím, že na své usedlosti již přechovávala ve dvou bunkrech rodinu Kulishovou a další rodinu z Varkovic, celkem 17 osob.*

*V obci bydlel její syn Josef, který při akci velmi pomáhal: kopal bunkry, opatřoval potraviny ap. Další syn ve stejné obci Antonín (kovář) s rodinou asi pomáhal také, ale zachránci se o něm nezmiňují — asi o jeho pomoci nevěděli. Stejně tak nevěděli o pomoci rodiny další dcery „babičky Kučerové“, Ludmily Lešákové v Novinách Českých. Její syn Václav (*1927) vyprávěl, jak jeho otec Josef (zavražděn Němci v Českém Malíně dne 13.7.1943) a později matka opatřovali mouku, omastek, maso, kroupy a další potraviny, které on se svým bratrem Antonínem (*1926, †10.9.1944 na Dukle) vozili asi dvakrát měsíčně po polních cestách „babičce Kučerové“ do 25 kilometrů vzdálené Kurdybáně Varkovské. Potraviny byly určeny také pro chráněnce „maminky Šindelářové“, o nichž chlapci také neměli zdání. Goldenbergovi částečně přispívali na stravu, díky dalšímu dobrému člověku arménské národnosti MUDr. Jelagovovi ve Varkovicích, u kterého rodina Goldenbergova zanechala šperky, oděvy ap. Našel se i způsob předávání peněz od dr. Jelagova ke Goldenbergovým, aniž by se prozradilo, kde jsou ukryti.*

Autoři v úvodu knihy píši: „Tato kniha je věnovaná památce Chasidej Umoth Haolam, spravedlivému lidu tohoto světa a zvláště spravedlivým Čechům na Volyni, kteří živili, ukrývali a zachránili tolik bezmocných Židů v letech 1942-1944. Přejeme si vzdáti zvláštní hold našim vlastním zachráncům, rodině Kučerových, která zachránila životy 27 Židů ve třech různých úkrytech za cenu velkého nebezpečí pro sebe a za žádnou odměnu, jen vědomí, že dělají správnou věc... Zde se vypráví, jak po mnoha strastech a putování lesem našli přístřeší u rodiny Kučerových, lidsky odvážných Čechů, kteří je ukrývali 15 měsíců v podzemním bunkru.

Toto je pravdivý životní příběh o přežití, vyprávění, ale zároveň výstraha se silným poselstvím o lidskosti.“

*Chana-Anna Trojblová (*1924) provdaná Goldenbergová popisuje v knize pomoc, kterou ji poskytli Češi. Dolečkovi ze vsi Kurdybáň Varkovský skrývali ve dvou bunkrech téměř dvě desítky Židů, ale když napadl sněhový poprašek (bunkry byly v terénu), ukrajinská policie bunkry objevila a jedenáct Židů zastřelila. Chana se zachránila z celé rodiny sama. Pomohli Machovi a Husákovi na Chomoutu, ale natrvalo ji ukrýt nemohli. Její situace byla zoufalá a náhoda ji spojila s „maminkou Šindelářovou“ a ta požádala Goldenbergovy, aby toto děvče do bunkru přijali. Pomoc volyňských Čechů hodnotí Chana v knize (str.70) takto:*

„Moji rodiče obchodovali obilím a jednali hlavně s českými sedláky...Jednání s nimi byla vždy čestná a důvěryhodná... Když nám bylo nyní zle a obrátili jsme se na ně, udělali, co mohli... Celý svět se zdál být krutý a bez zájmu. Češi byli jediní, o kterých jsme věděli, že pomáhají Židům. Jsou „tzadikim“ (nepřeložitelný židovský výraz úcty a uznání), spravedliví, svatí lidé, Chasidej Umoth Haolam, spravedlivý národ světa.“

Její pozdější manžel Sam píše o životě v bunkru a vysoce oceňuje lidskost a péči „maminky Šindelářové“, která jim občas napekla buchty, mamince Goldenbergové připravovala speciální zeleninovou „košer“ stravu, dbala, aby se mohli udržovat v čistotě, Václav občas přinesl noviny a přišel si do bunkru popovídat, Věruška naučila nejmladšího Goldenberga Jiřího (11 let) zpívat české písničky. Zzvlášť dojemně působí citát ze strany 91:

„Naučila ho mnoho českých písní a jednu zvláště ´Vy naše chaloupky české´, dojemná vlastenecká píseň o krásných českých domovech v horách a jak byly zabrány německými vetřelci, jak zpěvák touží po tom, aby je ještě viděl a doufá, že budou náležet jeho dětem. Mohli jsme se ztotožnit s těmito pocity a skutečně v době, kdy Němci okupovali Československo, mnoho českých Židů uteklo na Volyň a truchlili podobně po svých ztracených domovech.“ *Jeho shrnující závěr na str. 90:*

„Češi byli neuvěřitelně dobří a šlechetní k nám, ostrov lidskosti v oceánu nelidskosti a bestiality.“

Všech 27 zachraňovaných osob se dožilo osvobození. Při přechodu fronty však byl Froiko Goldenberg smrtelně zraněn a Josef Kučera, otec rodiny, zahynul. Němečtí vojáci umístili ve chlévě přímo na bunkru kulometné hnízdo a tři dny z něho bránili rudoarmějcům v postupu od obce Chomoutu. „Maminka Šindelářová“ prokázala obrovskou chladnokrevnost a vynalézavost, když i v těchto podmínkách dokázala téměř před zraky německých vojáků, z nichž někteří rozuměli česky, dopravit do bunkru stravu a vodu. Rudoarmějci s podporou dělostřelectva nakonec zaútočili a dům „maminky Šindelářové“ shořel. Zachránění z bunkru vyběhli, a protože nebyli ve zbědovaném stavu, vydávali se Němcům za Poláky a Čechy, kteří přišli o střechu nad hlavou. Předem se domluvili, že před Němci neprozradí, že se navzájem znají. Tak přežili několik kritických hodin, než Rudá armáda postoupila.

Zachránění se složitou cestou a s pomocí tajné sionistické organizace Bricha dostávali do Československa, Izraele, USA a do dalších zemí. Goldenbergovi udržovali trvalý písemný a „balíčkový“ styk zejména s „maminkou Šindelářovou“ a „babičkou Kučerovou“. Ještě v roce 1997 cestou do Vídně se zastavili u vnuka „babičky Kučerové“ Václava Lešáka v Křídlůvkách, (671 27 Hrádek). Podle jeho vyprávění paní Goldenbergová ještě docela dobře hovořilaí česky.

Praha v dubnu 1998

*Za zapůjčení knihy **Whispers in the darkness** děkujeme Antonínu Vazačovi, ul. Odboje 493, Habartov a za poskytnuti jejího překladu Václavu Dragounovi, ul. Pionýrů 505, Klášterec n/O. Za upřesnění celkového průběhu záchranné akce děkujeme Václavu Lešákovi z Křídlůvek (beseda dne 27.12.1997, výsledný text byl s ním autorizován)*

Pasáček ***(v Přehledu... případ č. 14)***

Zachráněný Anatolij **Burštejn** a zachránci manželé **Vendolští**.

Naše rodina Burštejnová žila v ukrajinské vesnici Peremilovka, která leží asi 35 km západně od města Rovno. Otec Šmul (*1888,†1942) a matka Leja (*1895,†1942) měli nás čtyři děti: Mojseje (*1917), Ronju (*1924,†1942), Cháju (*1927,†1942) a nakonec mne Anatolije (*15.5.1931). Protloukali jsme se všelijak, protože tatínek měl silné plicní astma a

tak nám mohl zabezpečit jen skrovnou obživu. Nevedlo se nám lépe ani za sovětské vlády v letech 1939-41 a navíc bratr Mojsej nastoupil v květnu 1941 základní vojenskou službu do Rudé armády. Válku přežil.

Němečtí nacističtí okupanti nás Židy postupně vyhnali z rodných domů do ghett. Naši rodinu zahnali v březnu 1942 do ghetta v městečku Ostrožec, vzdáleného asi 20 km. Věděli jsme co nás čeká a tak v listopadu 1942 se podařilo celé rodině utéci z ghetta do lesa. Nebyli jsme sami, proto nacisté provedli zátah a koho dopadli, toho na místě zastřelili. Tak zahynuli rodiče a obě sestry. Zachránil jsem se útěkem a za pomocí více lidí v Peremilovce jsem přežil do jara 1943 roku. V Peremilovce žilo i několik českých rodin, ale skrývat se trvaleji u nich bylo v ukrajinské vesnici velmi nebezpečné. Tito dobří lidé mi poradili, abych šel do zcela české vesnice Martinovky, vzdálené asi 10 km.

Na Martinovku jsem přišel na velikonoce v roce 1943 a nejdříve mne vzala rodina Vladimíra Moravce, u nichž jsem byl až do léta 1943. Pak jsem přešel k blízkým sousedům Stanislavu a Boženě Vendolským, u nichž jsem byl až do února 1947.

Zachránci Božena a Stanislav Vendolští vypráví.

Když přišel k nám, byl to takový chudáček ubohý, bylo mu 11 roků, tvrdil, že je Ukrajinec, ale hned jsme věděli že je Žid. Báli jsme se, vždyť šlo o životy nás všech, ale brzy byl u nás jako normální člen rodiny. Neschovávali jsme ho, v letě pásl krávy a všem jsme říkali, že to je náš pasáček, ukrajinský kluk. Byly i chvíle, kdy jsme zažili dost strachu, ale nikdo nás z naších spoluobčanů neudal, ani se nepodřekl před banderovci.

Po osvobození Volyně v roce 1944 zůstal u nás, vždyť beztak neměl ke komu jít. Na začátku roku 1947 jsme se chystali k reemigraci do Čech a byli jsme rozhodnuti, že Anatolie vezmeme s sebou. Byli jsme s ním v Rovně něco kolem toho zařizovat a tam se Anatolij náhodou setkal s ukrajinským děvčetem z Peremilovky. Poznala ho a řekla mu, že jeho bratr Mojsej psal z Kujbyševa do Peremilovky a dokonce mu sdělila bratrovu adresu. Anatolij mu hned napsal, že zůstali z celé rodiny sami dva a Mojsej si pro něj k nám na Martinovku brzy přijel. Anatolij byl odhodlán s námi jet do Čech, ale bratra měl také rád a tak nakonec jel s ním.

Rozloučili jsme se, on nám za všechno velmi děkoval, ale nám ho bylo líto a — zvykli jsme si na něj. Dlouho jsme o sobě nevěděli.

Kolem roku 1965 nás vyhledal pomoci inzerátu v Národním osvobození a brzy nato přijel s manželkou k nám. Bylo to až k slzám radostné setkání a vyprávění nebralo konce.

V roce 1952 po ukončení střední školy a vojenského učiliště se stal důstojníkem z povolání a postupně dosáhl hodnosti podplukovníka. Má hodnou a hezkou ženu, syna a dceru. Žili v Lotyšsku v Jurmale. Syn se snachou odjeli do Izraele, ale nelíbilo se jim tam, tak v roce 1994 se rodiče i rodiny dětí přestěhovaly do Brém ve Spolkové republice Německo. Navštěvujeme se navzájem, letos u nás opět byli.

Brantice v říjnu 1999.

Historie záchrany rodiny Krupových (v Přehledu... případy 18 a 19)

Podle vyprávění zachráněných manželů Krupových při jejich návštěvě v ČR své zachránkyně dne 22.10.2001.

Naše rodiny žily před válkou ve Varkovičich. Můj otec **Avrum**, stejně jako jeho bratr **Icik Krup** živil svou rodinu tak, že u volyňských Čechů, kteří vlastně na Volyni ovocnářství zavedli, najímal zahrady (až na tři roky dopředu), ovoce na svůj náklad česal a skladoval a pak prodával v okolních městech nebo ho dopravoval do Katovic, Varšavy a jiných polských měst svým obchodním partnerům. Dopravu ovoce na tržiště a do železničních vagónů smluvně zajišťovali povozníci, ponejvíce Ukrajinci. Otec měl v pronájmu každý rok 100 až 150 zahrad. Měl proto mnoho dobrých známých zejména mezi Čechy. Významným partnerem byl Stanislav Zumr z Dembrovky, s kterým míval otec navíc smlouvu o sušení ovoce na křížaly. Zumroví, jako mnoho volyňských Čechů, měli sušírnu chmele, ve které se po malé úpravě mohlo také sušit ovoce. Pro skladování ovoce jsme měli pod našim domem veliký sklep, do nějž se vešlo snad několik vagónů. Ten při zachraňování rodičů sehrál důležitou úlohu.

V září 1942 jsem se náhodně sešel se Stanislavem Zumrem z Dembrovky, který mi nabídl, abychom k němu šli pracovat. V této době ghetto ještě hlídala židovská policie, která mnohým pomohla a také nám, tj. mně **Mordechaji Krupovi** (*1919), moji ženě **Hannah** (*1921). Pracovali jsme u St. Zumra hlavně při výmlatu obilí ale pouze dva týdny. Hospodář jel s nemocnou manželkou do Varkovič k lékaři a přivezl zprávu, že Němci vyvádí Židy z ghetta a v lese je střílejí. Museli jsme od Zumrových odejit, protože nás všichni znali a věděli, kdo jsme. Šel jsem k dalšímu známému na Dembrovce číslo domu 15, k Josefu Samcovi, (v ČSR bydlel v obci Čechyně č.52 na Vyškovsku a v letech 1949 až asi 1953 jsme si vyměnili několik dopisů) a požádal o radu a pomoc. „Pojďte se mnou do lesa, já vám ukážu vhodné místo“ řekl. Vzal s sebou lopatu a přivedl nás v Žornovském lese k nějaké noře a se slovy „nevím jestli je tam liška nebo jezevec, ale zde by to bylo vhodné“ nás opustil. S jezevcem nebo liškou jsem bojovat o místo nechtěl, tak jsme zkoušeli jiné možnosti.

Když jsme ještě pracovali u St. Zumra přišel k němu nějaký Ukrajinec (po jeho odchodu nám řekli, že to je baptista) a řekl mi „to není pro vás vhodné místo“ a na moji otázku „kde je pro nás vhodné místo“ odpověděl „u partyzánů - přijďte ke mně, já vás k nim zavedu“ a uvedl své jméno a název ukrajinské vesnice Satyjov, která byla od Dembrovky vzdálená asi 10 km. Nyní jsme se tam v noci vypravili, vesnici našli, místní občan nám ukázal kde onen „štunda“, jak se baptistům běžně na Volyni říkalo, bydlí. Zabouchali jsme, vyšel ven, poznali jsme ho, připomenuli mu náš rozhovor o partyzánech, ale on řekl „o ničem takovým jsme nehovořili, neznám vás, běžte pryč“.

Nad ránem jsme se vrátili k „liščí“ noře. Byli jsme velmi zesláblí, protože jsme již dva nebo tři dny nic nejedli. Rozhodl jsem se, abychom se přiblížili k sousední obci Martinovce, kterou jsem dobře znal. Zašli jsme do malého lesíka blízko martinovského hřbitova a z jeho okraje jsme pozorovali usedlost Ukrajince Kovaľčuka, která stála osamocená na cestě z Hrušvice České do Martinovky jako první. Kovaľčukovi byli také známi mého otce a přijali nás s Hannah výborně. Dali nám najíst, uložili nás ve světnici do postele a takto jsme u nich prožili asi týden.

Kovaľčukovi měli dva syny. Jeden z nich nejdříve projednal a pak nás nasměroval do obce Ulbárov ke svoji tetě. U ni jsme se skrývali na půdě až do 31. prosince 1942. Datum si dobře pamatujeme, protože hospodyně odešla na velikou silvestrovskou veselici, na niž byl také vysoký funkcionář ukrajinské policie v Dubně, kterým byl v té době Kovaľčukův bratr. Někdo mu na této veselici řekl, že na půdě domku tety mladého Kovaľčuka se skrývají Židé. Problém vyřešil jednoduše. Šel v doprovodu ještě někoho se na půdu podívat. Při příchodu k domu mluvil a nadával tak hlasitě, že jsme se nejen probudili, ale i dovtípili o co jde a stačili jsme se trochu lip zamaskovat. Vstoupil na poslední schod, opsal kuželem světla z baterky na půdě kruh a prohlásil, že tam nikdo není.

Ihned v noci jsme odešli do sousední Omelanštiny a ukryli se ve stodole nějakého Čecha. Ráno jsem skulinami mezi prkny viděl, že na okraji blízkého lesa se občas mihne nějaká postava. Bez pochyby to byli Židé. Šel jsem s nimi pohovořit. Měli v lese vykopaný úkryt, bylo jich kolem 20 osob a objevil jsem mezi nimi svého bratrance, který mi řekl, že moji rodiče unikli z ghetta.

Způsob, jak se rodiče z ghetta dostali, zasluhuje zvláštní zmínku. Na začátku mého vyprávění již bylo řečeno, že pod našim domem jsme měli veliký sklep pro dlouhodobější skladování ovoce. Jeho půdorys měl tvar písmene L. Naštěstí nás z našeho domu nevystěhovali a proto jsme s tatínkem na konci delšího ramene postavili zeď a z druhého ramene tak vzniklého sklepního prostoru jsme udělali podzemní výstup, který byl již mimo obrys zástavby domu a byl dobře zamaskovaný. Tento úkryt jsme všestranně vybavili tak, aby se v něm dalo přežit i několik týdnů. Když začali Němci Židy z ghetta vyvážet a vraždit, rodiče se do krytu uchýlili a vydrželi v něm asi 12 dnů, až do úplné likvidace obyvatel ghetta. Pak odešli. Dávno předtím otec provedl ještě jedno předvídavé opatření. Dobrému člověku, ruskému lékaři, předal různé cenné předměty, aby je vydal a případně pomohl zpeněžit tomu, kdo se prokáže dohodnutým znamením. Lékař skutečně takto pomohl v nouzi i naši rodině.

Nyní jsme šli rodiče v noci hledat. Předpokládal jsem, že o nich mohou vědět tatínkovi obchodní přátele na Dembrovce: Josef Samec, Karel Václavík, nebo Stanislav Zumr. U Samců byla návštěva a tak jsme dovnitř domu nemohli a proto jsme se usadili v hlubokém krechtu na brambory. Po ránu jsme s hrůzou pozorovali, že nejdříve do krechtu spadl prázdný koš na brambory, pak se objevily ženské nohy a nakonec celé děvče, které při pohledu na nás začalo křičet „čerti, čerti“. Podařilo se nám je uklidnit a řekli jsme mu kdo jsme. Zanedlouho přišla hospodyně a přinesla nám snídani. O mých rodičích Samcovi nevěděli. Našli jsme je u Stanislava Zumra, ale rozhodli jsme se skrývat odděleně.

Po odchodu od Kovaľčukovy tety z Ulbárova jsme se s Hannah a mojí sestrou Rachel skrývali po stodolách v Dembrovce. V únoru 1943 jsme se domluvili s Václavem Skalským (*22.3.1886, †7.8.1953) a jeho ženou Annou (20.4.1990,†28.4.1975), kteří nás ukryli ve své stodole a stravovali po dobu několika týdnů. Dlouho se skrývat v jednom místě bylo nebezpečné. Domluvil jsem se proto s Vladislavem Barfajtem, který bydlel naproti, a ti nás ve své stodole přechovávali a stravovali asi dva týdny, potom jsme šli do stodoly, která byla naproti hospodě St. Dragouna (asi patřila Vladislavu Firstovi nebo Josefu Zumrovi) a v ní

jsme byli nějaký den. V této době se od nás oddělila moje sestra Rachel, kterou tatínek nasměroval ke svému dalšímu dobrému známému Václavu Vaňkovi v Hrabině.

Záchrana Rachel Krup, sestry Mordechaje Krupa

Rodina Václava **Vaňka** (*20.4.1911 Hrabina,† 19.6.1982 Žatec), manželka Libuše roz. Malá (*20.8.1910 Hrušvice, †14.6.1998 Žatec), dcera Emilie (*1934 Hrabina, provdaná **Jahodová**, Žatec), přijali Rachel (*1922) velmi dobře. Nikdo ji zde neznal, na Židovku nebyla podobná, takže společně rozhodli, že se nebude skrývat, ale vydávat za ukrajinskou služebnou. Ukrajinský jazyk znala perfektně, takže nebudila podezření. Pracovala v domácnosti a na poli. Občas se vydala na Dembrovku a vypomohla bratru a švagrové s jídlem. Takto prožila v Hrabyni od února 1943 až do osvobození v únoru 1944. V Hrabyni se zachránilo pravděpodobně více Židů, jak lze soudit z této příhody. V pozdním podzimu 1943 pásla Rachel na oziminách krávy a svoje stádečko tam páslo další, jí známé, děvče. Obě trpěly zimou a nepohodou a naříkaly si, ukrajinsky, na svůj úděl mrznoucích pasaček. Při tom jedné z nich vyklouzl bezděčně typický židovský povzdech. Oboustranný údiv, poznání, že jsou obě Židovky a od této doby spolu kamarádily víc. Dcera Vaňkových, Emilka, při besedě s autorem této kapitoly vzpomínala, že nějaké „ukrajinské“ děvče často zaklepáním na okno zvalo Rachel na procházku.

Po odchodu Rachel jsme s Hannah museli i nadále střídat úkryty. Věděl jsem, že jeden z dembrovských hospodářů oženil syna do nějaké vzdálenější obce a že synovi dal kus pole proti své usedlosti a na něm stodolu. Předpokládal jsem, že do této stodoly syn přijíždí zřídka a proto jsme se do ní nastěhovali. Jednou v noci jsme uslyšeli, že do stodoly přišli nějací lidé a šeptem se mezi sebou dorozumívali. Byl to varkovský Žid Segal s manželkou a asi dvacetiletým synem. Segal před válkou objížděl vesnice a prodával látky. Potichu jsem je oslovil, aby se nevylekali a dohodli jsme se na „rozdělení sfér vlivu“, tudíž, že oni se ukryjí v druhé půlce stodoly. Za nějaký den přijel do stodoly hospodář s manželkou a dvěma malými dětmi. Rodiče vidlemi nakládali slámu na vůz a děti ve slámě skotačily. Trnuli jsme, kdy nás některý z nich píchne, nebo děti odhalí. Přijeli celkem asi třikrát. Když přijeli naposled a brali slámu ze strany Segalových, manželka Segala to nervově nevydržela a s pláčem a křikem vyběhla ze slámy. Hospodář neřekl nic a odešel. Za chvíli přišel jeho otec a křičel „sakramenští Židi, vy komunisti, co tady děláte“. Vylezli jsme ze slámy i my oba s manželkou a on dodal „a ještě si sem přivedl milenku, ihned běžte odsud“ Odpověděl jsem mu „odejdeme, ale až večer“ a skutečně jsme odešli. To byl již červenec 1943 a proto jsme se mohli ukrýt na poli ve vysokém žitě.

Tak jsme přečkali léto, ale zimu a jaro pouze ve stodolách, ke snědku jsme něco dostali, ale stávalo se, že jsme se živili jen bramborami, které jsem vytáhal tajně z paráku, v němž se vařily pro prasata a občas na celý den, ba i na tři dny, jak dodala paní Hannah, jsme měli k jídlu jediný brambor.

Zde poněkud odbočím. Moje sestra Rachel utekla z ghetta ve Varkovičich spolu se sestrou moji ženy. Někde se jedna druhé ztratily. Rachel nějaký čas byla s námi a, jak píši jinde, se zachránila u Vaňkových v Hrabině. Sestra moji ženy, protože také nevypadala jako Židovka chodila i mezi Ukrajinci a někde v Omelanštině se připojila ke skupince, v niž byl také jeden kožešník z Varkovič. V ghettu tento kožešník bydlel v domě mého strýce Icika

(otec mého bratrance Jakova Krupa, který se zachránil u Holštajnových na Moldavě). Před válkou kožešník shromažďoval zlaté carské pětirublovky pjaťorky - pětky a našetřil jich plnou kameninovou nádobu, ukrajinsky zvanou „hladyžka“. Před svým útěkem z ghetta tento nashromážděný poklad zakopal. Nyní přesvědčil dva či tři spolutrpitele, aby společně odešli do Varkovič, poklad vykopali a přinesli. To se jim podařilo, avšak kožešníka brzy nato někdo zavraždil, členové této skupiny si zlato rozdělili a rozešli se. Sestra mé ženy dostala také pět nebo šest pětek *(hodnota pětky byla v předválečném Polsku asi 25 Zł, tj. kolem 125 Kčs)* a rozhodla se nás vyhledat. Podařilo se ji to a nějakou pětku jsme od ní dostali.

Na okraji Martinovky směrem k Dembrovce jsem dohodl s českou vdovou, že nám za jednu pětku napeče chleba. V dohodnutý den jsme s manželkou chléb převzali a každý s pytlem na zádech jsme šli, já o dost napřed, ona hodně za mnou, směrem k Dembrovce. Najednou jsem uviděl, že proti mně jede povoz a na něm několik mladých mužů, nepochybně banderovců. Manželka, nezpozorovaná, uskočila z cesty do obilí, ale já jsem byl příliš blízko a kdybych uhnul, určitě by po mně stříleli. V mžiku jsem se rozhodl riskovat. Narazil jsem si čepici hlouběji do čela a šel povozu směle vstříc. Čekal jsem to nejhorší, ale místo toho se mne jen kočí zeptal „kudy se jede do Hrušvice“. Lhostejně jsem ukázal rukou směr, něco řekl a byl jsem zachráněn.

Večer po této příhodě jsem šel na Dembrovku a když jsem míjel stodolu St. Zumra zaslechl jsem, že v ní někdo sténá. Byl to další obchodník s látkami z Varkovič, který umíral a jeho manželka s asi devítiletým synkem byla naprosto bezradná. Předtím šel otec opatřit nějakou stravu a Ukrajinci ho chytli a nemilosrdně zbili, zlomili mu ruku, polámali žebra. Přinesl jsem nešťastné rodině chléb a dokonce trochu mléka a po několik nocí jsem jim nosil stravu. Zraněný se uzdravil, po válce se jim narodila ještě dcera, která se svým bratrem dosud v Izraeli žije.

To již bylo pomalu po žních a na poli nebylo možno se skrýt. Odešli jsme do lesa mezi Dembrovkou a státní silnicí a tam jsme se usadili spolu se Segalovými. U Čechů jsme si opatřili pilu, sekeru, lopatu a další nářadí potřebné ke stavbě pořádné zemljanky. Dokud bylo léto a podzim jedli jsme co příroda dala a spali v lese, ale nikoliv v bunkru, ten byl jako záložní úkryt.

Mojí rodiče se ukrývali u známého Čecha v Hrabině, věděli kde jsme a rozhodli se nás navštívit. Tuto noc, kdy k nám přišli, do lesa vtrhli banderovci a po utíkajících Židech zběsile stříleli. Kolem mne hvízdaly střely, ale naštěstí mne ani Hannah nezasáhly. Utíkali jsme každý jiným směrem. Přiběhl jsem až na Dembrovku k Samcově stodole a najednou vidím, že se ke mně přibližuje moje manželka. Když se vše uklidnilo, šli jsme se spolu do lesa podívat a našli jsme tři zavražděné: oba moje rodiče a sestru moji manželky. Segalovi byli ukryti poněkud hlouběji v lese, banderovci po nich nestříleli a tak zůstali naživu. Již bylo nad ránem, museli jsme zmizet a tak jsme mrtvé nepochovali. Za rozbřesku jsme došli k usedlosti St. Zumra, kde na půdičce nad prasečími chlívky se zachraňovalo několik známých Židů. Požádali jsme je o pomoc. Asi za půl hodiny přinesl St. Zumr snídani a skrývaným řekl „slyšeli jste střelbu, to zavraždili Motla a Hannah“ a byl překvapen, když nás zde viděl. Následující noc jsme šli opět do lesa s úmyslem pochovat mrtvé. Jejich těla jsme nenašli, asi je někdo přes den zakopal.

Druhý den jsem šel Skalské opět požádat o pomoc. Živili nás a schovávali ve stodole asi dva týdny. Navštívila nás zde moje sestra Rachel a spolu s ní jsme šli do osady Hrabina, kde nás ve své stodole ukryli a živili manželé Jan (*1919,†1973) a Anna (*1922,†1977) Šťastných. Skrývali nás od konce září 1943 do začátku února 1944.

Dříve než Rudá armáda na začátku února 1944 osvobodila obec Hrušvici a okolí, zažili jsme další příhodu. J. Šťastný znal dva sovětské vojáky, kteří utekli z německého zajetí a pobývali v okolí Hrabiny. Navrhl nám, abychom se s nimi spojili.Trochu jsem váhal a rozmýšlel, ale nakonec jsem návrh přijal. Byli jsme s nimi ve stodole dva dny a noc a celou tu dobu jsme si hlavně povídali. Najednou jsme zpozorovali, že z ustupující kolony německých nacistických vojsk se oddělily dva vozy s vojáky a zajely ke Šťastným na dvůr. Řekli jsme si, že je načase ze stodoly zadními vraty ihned zmizet směrem k lesu, který dosahoval až k vesnici Ulbárov.

Když jsme s Hannah ušli kus cesty, potkali jsme nějakého Ukrajince a mezi nim a mnou proběhl asi tento rozhovor. „Co jste zač“ ptal se nás. „Židé“, zněla odpověď. Otevřel údivem ústa a vyrazil ze sebe „máte nějaké doklady“? „Na jakého čerta bychom nějaké doklady potřebovali“ uslyšel moji drzou odpověď, ovšem současně s obavami pozoroval moji pravou ruku v kapse, která se vydouvala tak, že byl přesvědčen, že v ruce svírám pistoli. Ihned se dal na ústup a my jsme spěchali k okraji lesa, kde nás čekalo nemilé překvapení v podobě hlavní dvou pistolí, trčících po stranách kmenů mohutných stromů a mířicí na nás. Než jsme stačili zvednout ruce nebo jinak reagovat na toto překvapení, vystoupili oba střelci. Byli to oba naši sovětští známí, kteří byli připraveni na Ukrajince střílet, kdyby nám chtěl ubližovat a vzápětí si vůči nám dovolili tento malý žert.

Nocovali jsme všichni společně v nějaké stodole v Ulbárově a najednou v noci slyšíme mohutné „uráá“, ale ve směru od Dubna, což znamenalo z opačné strany než se čekalo.

Po osvobození jsme šli s Hannah do města Rovna, kde se již organizovala pomoc zachráněným Židům. Hannah zůstala pracovat v této organizaci a já jsem po rekonvalescenci nastoupil do Rudé armády. Sloužil jsem v Bělorusku, do frontové jednotky jsem již zařazen nebyl. Brzy po válce jsem demobilizoval a požádal o emigraci do Polska. Do této doby jsme s Hannah udržovali písemný styk.

Také v Polsku působila poloilegální židovská organizace Briga, která všemožně pomáhala zachráněným Židům, včetně organizování odjezdu do Izraele. Nejdříve jsem ale musel vyhledat Hannah, protože jsme oba změnili adresy a nové adresy jsme předem neznali. I v těchto případech Briga pomáhala a tak jsem podle nepřesných údajů hledal ženu v místech soustředění zachráněných Židů v Polsku, na Slovensku, v Maďarsku, Rumunsku a Jugoslávii, ale nenašel. Předem jsme se s Hannah dohodli, že si společný život uspořádáme v Izraeli. Britové ovšem emigraci do Izraele nepřáli a různými formami ji bránili a proto jen z některých států byla emigrace do naši budoucí vlasti možná, ovšem jen ilegálně či poloilegálně.

V Jugoslávii mi Briga nabídla, abych byl vedoucím skupiny asi 150 Židů, které bylo třeba přepravit do Itálie, z níž emigrace, i když s překážkami, byla možná. Souhlasil jsem a jeli jsme osobním vlakem. Najednou se ve vagónu objevili dva důstojníci v nějakých sovětských uniformách a rusky se ptali po vedoucím skupiny. Bál jsem se přihlásit, protože jsem

očekával nepříjemnosti. Asi po třetí výzvě do mne soused na lavici šťouchl a naznačil, že není zbytí. Když jsem se přihlásil, vzali mne důstojníci mezi sebe, jeden vzadu, druhý vpředu a vedli směrem do sousedního vagónu. Byla ve mně, věru, velmi malá dušička! Zastavili jsme se mezi vagóny tak, že jsem stál na plošince spojující vagóny a důstojníci zůstali na svých místech: přede mnou a za mnou. Dušička byla ještě menší, potil jsem se strachy, ale jen do chvíle, kdy na mne jeden z nich jidiš promluvil: „nikomu to neříkejte, ale naším úkolem je, abyste se bezpečně dostali do Itálie“. Moje překvapení a radost neznala mezí, ale po návratu mezi naše cestující jsem se tvářil neutrálně.

V Itálii jsme se s Hannah našli, ale na emigraci do Izraele jsme museli čekat až do roku 1948. Několikrát jsme podle daných pokynů seděli na břehu moře a čekali na loď, která však nepřijela. V Itálii, v prostoru Brindisi (výběžek, nejdále na jihovýchodě Itálie) se nám narodila dcera Tzipi[1)]. Vezli jsme si ji do Izraele jako osmiměsíční batole. Druhá dcera se nám narodila po několika letech v Izraeli.

Po svých zachráncích, zejména Zumrových, Skalských, Samcových z Dembrovky a Šťastných, Vaňkových z Hrabiny jsme pátrali. V padesátých letech jsme si vyměnili několik dopisů se Skalskými v Rusíně na Krnovsku, se Samcovými v Čechyni na Vyškovsku, ale po našem přestěhování v Izraeli jsme spojení ztratili. Navštívit je bylo obtížné, ne-li nemožné.

V roce 1996 jsem zajel na Volyň, do kdysi české vesnice Dembrovky, kde v této době ještě žila manželka Stanislava Zumra, protože do ČSR v roce 1947 nereemigrovala. Stanislav Zumr, voják 1. čs. armádního sboru v SSSR, totiž na přelomu roku 1945/46 spáchal v Lysovicích na Vyškovsku sebevraždu. S pomocí dobrých lidí se podařilo v roce 2001 zjistit adresu vnučky Šťastných a dcery Vaňkových z Hrabiny a dcery Skalských, Olgy Kočinové v Hlubočanech na Vyškovsku, za niž jsme s Hannah, spolu s oběma našimi dcerami a synem mé sestry Rachel přijeli v říjnu 2001. Poděkovat a aby mladí viděli a věděli! Kromě televizního záznamu a pořadu v rozhlase se uskutečnila také beseda, jejímž výsledkem je tento záznam.[2)]

[1)] Při besedě Tzipi položertem podotkla, že se narodila „na podpatku italské boty“ a nechává prý vždy svého posluchače, aby sám rozluštil tuto dvouznačnost. Pisateli těchto řádků v průběhu návštěvy slíbila, že jako ředitelka odboru na ministerstvu kultury, který pečuje o všechna muzea v Izraeli, dosáhne toho, aby ředitel památníku Yad Vashem konečně vyslyšel jeho žádost a poskytl mu kopie svědectví, které sepsali někteří Židé, zachránění mezi Čechy na Volyni. Za překlady těchto svědectví z jazyka ivrid (cca 100 stran) pisatel děkuje sl. **Veronice Dubové**, profesorce na Židovském gymnáziu v Praze a za překlad z jidiš pani **Rachel Kvasgaltnerové** (příběh.č.44).

[2)] Při návštěvě Motl Krup věnoval pisateli svoji knihu o osudech svých blízkých při záchraně na Volyni: Krup, Mordechai: *Between Despair and Hope (Mezi zoufalstvím a nadějí)*. Ministry of Defence. Israel. Tel Aviv 1992 a upozornil na první stránku, kde napsal:“**Nikdy nezapomeneme na Židy a zejména na Čechy, kteří z hluboce lidského citu poskytli nám veškerou pomoc přes vlastní ohrožení a sebeobětování. Bez těchto tzakim (přesně nepřeložitelný výraz úcty dobrého člověka) nikdo z nás by nezůstal naživu“**

Dora Gunová — nyní Ruská federace ***(v Přehledu... případ č. 30)***

Z dopisu Vladimíra ***Zývala****, Nový Kostel 88, okr. Cheb.*

Dora Gunová, tehdy jedenáctiletá, spolu s rodiči a se svým osmiletým bratrem Zikmundem, byla zachráněna rodinou Zývalovou ve Volkově. Když manželka zachraňovaného zemřela, Zýval spolu s jejím manželem ji ve chlévě museli zazdít, protože pohřeb, jakkoli tajně provedený, by mohl způsobit prozrazení.

V roce 1985 napsala zachráněná Vladimíru Zývalovi, synovi zachránců, dopis z Leningradu, kde pracovala v Ústřední státní knihovně. Její bratr Zikmund, také velmi nadaný, začal studovat orientalistiku, ale v důsledku „opatření" při šestidenní izraelsko-arabské válce byl ze školy vyloučen a pracoval jako dělník.

Dora v roce 1987 rodinu Zývalových v Československu navštívila. Své zachránce dojímala a nejen tím, jak se slušně dohovořila česky. Vladimír Zýval její návštěvu shrnul v dopise:

„Celým jejím vyprávěním se prolínalo, že nikdy v dalším životě, kterým se protloukala sama, daleko od rodiny, se nesetkala s takovou ochotou nezištně pomoci a porozuměním v těžké chvíli, jako to bylo mezi Čechy ve Volkově. Doslovně řekla. ´Vždycky, když mi odmítli pomoc, jsem si pomyslela, to už nejsou Češi — ti pomáhali, i když jim šlo o život."

Praha v dubnu 1998.

Dodatek *napsaný v dubnu 2002.*

Když orgány Spolkové republiky Německo se konečně rozhodly zachráněným Židům vyplatit nějaké peníze a když byla uzavřena příslušná mezistátní dohoda i s Ruskou federací, rozhodla se Dora, že si také podá žádost. Její bratr Zigmund si žádost nepodal a prý prohlásil že takové špinavé peníze nechce. Dora prodělala celou odyseu, aby si v Rusku opatřila požadované doklady, že je skutečně zachráněné dítě. Jela proto i na Ukrajinu, ale doklady byly stále nedostačující! Napsala tedy krátký dopis Vladimíru Zývalovi do České republiky, který se s problémem obrátil na pisatele těchto řádků. Tajemník Židovské obce v Praze mu ochotně poskytl nejen radu, ale i vzor dokumentu. Dora pak od Zývalových a jejích sousedů z Volkova, kteří bydlí na Chebsku, obdržela věrohodný, notářsky ověřený a pro ruské i německé orgány postačující dokument.

Dopis zachráněné o zachráncích ***(v Přehledu... případ č. 33)***

Helena Esterkesová, *14.2.1926 Ledochovka

Vážení přátele, tento dopis píši jako poděkování a vzpomínku na lidi, kteří pomohli nejen mému manželovi, jeho strýci a mně, ale i jako poděkování všem, kteří projevili velkou odvahu a lidské cítění s pronásledovanými a perzekvovanými v době nacistické okupace. V roce 1941 nacistická německá vojska vtrhla na Volyň a začalo utrpení pro všechny zde žijící národy, především pro národ židovský.

Němci vytvořili v mnohých městech židovská ghetta. V ghettu v okresním městě Ostrožec jsem byla kromě jiných vězněna i já, můj pozdější manžel Adam Esterkes s rodiči a jeho strýc Václav Rivec s rodinou. Po krátké době se jim podařilo přestřižením ostnatých drátů utéci. Skrývali se nejprve v lese, kde si vybudovali úkryt. Avšak byli objevení a pobiti,

kromě Adama Esterkese a Václava Rivce, kteří byli v tu chvíli nedaleko úkrytu a tragédie se odehrála před jejich očima. Zůstali sami a začali hledat útočiště u známých.

V blízkém okolí se našli lidé, kterým jejich osud nebyl lhostejný. Bydleli v obci Vyhoda a zachraňované rozmístili na dvou místech vzdálených od sebe asi 2 km: v domě paní Marie Rudolfové a jejího syna Alexandra Rudolfa a dále v domě druhého syna Václava Rudolfa s manželkou Olgou a pěti dětmi. Přestože sami měli nouzi po všech stránkách, poskytovali jídlo, oblečení, přikrývky. Na pomoci se podílela i dcera Marie Rudolfové Olga, provdaná Loukotová, s rodinou, která bydlela nedaleko v obci Malovaná. Při gestapem prováděných kontrolách bylo nutné se přesouvat v noci z jednoho místa na druhé. Nebezpečí s tím spojené bylo veliké. Jednoho dne vtrhlo do domu Václava Rudolfa gestapo (snad na udání) a na půdě tváří v tvář stál jeden ozbrojenec gestapa a ukrývaní, odděleni od něj jen otýpkou slámy. Jedině zázrakem unikli smrti — snad je gestapák musel vidět...

Nebylo snadné při takové chudobě uživit ani vlastní rodinu. Adam Esterkes měl prsten po rodičích, který Marie Rudolfová směnila za mouku a pekla chleba, aby mohla poskytnout alespoň to nejnutnější. Rodiny Rudolfovy ukrývaly Adama Esterkese a Václava Rivce až do března roku 1944. Nasazovaly nejen své životy, ale i životy svých rodin a všech příbuzných.

Po vyhnání německých vojsk Rudou armádou se oba zachránění dobrovolně přihlásili do československé zahraniční armády pod velením Ludvíka Svobody. Adam Esterkes byl u Dukly těžce raněn. Václav Rivec zemřel v roce 1977 ve věku 70 let.

Po válce jsme s Adamem Esterkesem založili rodinu stejného původu. Můj osud za války byl podobný osudu mého manžela. Ztratila jsem rodiče, sourozence a všechny příbuzné. Jenom zázrakem jsem zůstala naživu. Skrývala mě polská rodina. Věděla jsem, že se u nich ukrývá i bratr, kterého jsem hledala. Ze strachu před vyzrazením jsme se museli přesouvat z místa na místo. Tehdy se už formovala „Polska placuvka“, v niž byli kromě sovětských zajatců i zachránění Židé. K nim jsem se připojila i já. Se svými zachránci jsem byla v kontaktu do prosince 1945, kdy jsem se přestěhovala do Československa a od té doby se mi nepodařilo zjistit jejich osudy. Můj bratr byl v lednu 1944 vyzrazen a spolu s manželkou zavražděn.

V Rovně jsme vytvořili pomocný tábor pro postižené válkou. V tu dobu jsem se opět setkala se svým budoucím manželem. On odešel do armády a já jsem pomáhala postiženým válkou. Vzhledem k podobným osudům bylo naše manželství plné porozumění. Máme spolu dvě děti. Adam Esterkes zemřel v roce 1984 a ztratila jsem v něm nenahraditelného manžela a přítele. Po těžkých životních útrapách se i po tolika letech nemohu s minulostí vyrovnat. Vzhledem ke stávajícím změnám v Čechách se občas setkávám s lidmi stejného osudu. To, po čem jsem dlouhá léta nesmírně toužila, se nakonec uskutečnilo. Jako svědkové tehdejších událostí již žije pouze dcera Marie Rudolfové Olga Loukotová, nar. 1909, bytem Kunín 104, okr. Nový Jičín a Václav Loukota, syn, Zahradní 358, 742 42 Nový Jičín 2. Z rodiny Václava Rudolfa žijí dcera Emilie Hulánová (1931), Žeňa Syrovátková (1939) a Olina dříve Rudolfová.

Paní Marie Rudolfová zemřela v roce 1978 ve věku 95 let. Její syn Alexandr padl na Dukle a syn Václav zemřel v roce 1978. Jeho manželka Olga o rok později. Čest jejich památce!

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel ***Zpravodaj*** *číslo 7/1997.*

Štěstí v neštěstí — dobří lidé pomohli (v Přehledu... případ č. 34)

Janina Vrbová, * 20.7.1925 Luck

Moji rodiče Rajzoví měli v Lucku na ulici Kopernika potravinářský obchod, spíše obchůdek, jakých bylo mnoho. Moje maminka, duše „podniku“, dokázala se zákazníky jednat v jejich mateřském jazyce, byla přívětivá, lidská. Proto k nám rádi jezdili lidé i z okolních vesnic Češi, Ukrajinci, Poláci, Židé. Měli jsme proto v okolí poměrně dost známých.

Luck, jako každé volyňské město byl mnohonárodnostní ale snášeli jsme se dobře po stránce národnostní i náboženské. Katolici Poláci a Češi měli kostel v zámku Lubarta, pravoslavní Ukrajinci, Češi a Rusové chodili do nádherného soboru a my Židé jsme kromě jedné velké synagógy měli několik menších.

V Lucku, stejně jako ve většině volyňských měst, citelně scházel průmysl, takže po stránce sociální, bez rozdílu národností, to nebylo slavné. Každý měl co dělat, aby uživil rodinu a bylo hodně chudých ba i žebráků. Ti Židé, kteří byli na tom poněkud lépe, sbírali pro chudé každý pátek peníze, aby si i oni mohli udělat šábes.

Chodila jsem do polské školy, kde byli učitelé jen Poláci i když většina žáků byla ze židovských rodin. Náboženství vyučovala dcera rabína, ovšem jen v polštině, takže jsme hebrejštinu neznali a doma se mluvilo jidiš.

Po německé okupaci se vše zásadně změnilo. Němci brzy udělali ghetto a vyháněli nás z rodných hnízd jako psance. Poměry v luckém ghettu, podobně jako v jiných ghettech, byly nelidské: hlad, stálá nejistota, lidé namačkaní do nemožnosti, Němci když procházeli ghettem, pro svoji zábavu po lidech stříleli. My, mladší jsme byli voděni na práci i mimo město a tak jsme se snažili najít něco k jídlu a tajně to přenést do ghetta pro své blízké. Málo kdy se to podařilo, protože před vstupem nás důkladně prohlíželi a u koho něco našli, dostal nemilosrdný výprask.

Jednou nás k ránu vzbudil zoufalý křik. Obyvatele ghetta vyháněli do připravených aut a všechny kromě těch, kteří utekli, za městem hromadně postříleli. Ve zmatku, který nastal se nám podařilo uniknout. Schovala jsem se spolu s maminkou a mladší sestrou ve sklepě. Když tam vnikla policie, tak jsem sebe a sestru přikryla peřinou a proto nás přehlédli. Hladověly jsme tam asi týden (co jsme asi pily si dovedete představit) a nakonec jsme vyšly ven. Samozřejmě nás chytli a umístili ve střežené škole v zámku Lubarta. Po těchto hrůzách jsem nerezignovala jako mnozí, ale naopak řekla jsem si: „jsi mladá, musíš a snad i můžeš to přežít a udělej pro to cokoliv“. Osud tomu chtěl, že mne a další dvě děvčata vybrali Němci na úklid v jejich blízkých ubytovnách. Přes den jsme pracovaly a na noc jsme musely jít do ghetta, které pro zbytek pochytaných v menším měřítku zřídili. Vedle byla ústřední hasičská stanice a jeden z ukrajinských hasičů mi přinesl chleba a v případě potřeby mi přislíbil pomoc. Asi po týdnu přišli již známí ukrajinští hasiči a upozornili, že tuto noc budou opět vyvážet Židy z ghetta za město. Horečně jsme přemýšlely, jak se dostat ven a připadly jsme na to, že vsadíme na lidskou chamtivost. Slíbily jsme strážnému, že když nás teď v podvečer pustí do starého ghetta, že mu přineseme věci, o kterých víme kde jsou ukryty a snad je ještě rabovací party nebo Němci nenašli. Pustil nás. A opět menší pomoc vyšší moci: cestou jsem našla zlatý prstýnek, který mi pak pomohl jako úplatek strážného pro únik z menšího ghetta. Bohužel moji mladší sestru se zbývajícími pochytanými odvezli za město a postříleli.

Chodila jsem pak ode vsi, ke vsi, spala ve stozích slámy, nebo i v poli či v lese. Dobří lidé mi dali najíst. Byly ovšem případy, že mne hnali od sebe. Při tomto putování jsem se vydávala za Polku. Náhoda, nebo snad osud tomu chtěl, že jsem při prosbě o jídlo přišla do polské usedlosti, kde byla dcera asi v mém věku sama doma. Rodiče odjeli do Rovna. Dala mi najíst a mezi řečí jsem ji pověděla, že jsem přišla o své polské doklady, nyní musím jít do Rovna a bez dokladů tam nemohu. Děvčeti se líbil můj šátek na krk a tak jsme udělaly výměnný obchod — dala mi za něj svoji předválečnou legitimaci.

S větší jistotou jsem šla dál, obešla obloukem Rovno a přišla do Kvasilova. V rodině Josefa Vojara jsem se nabídla do služby. Dohodli jsme se, že to bude za stravu a byt. Nejen že mne vzali do služby, ale také do rodiny se vším všudy: chodila jsem s paní Vojarovou na besedy k příbuzným, v neděli do kostela, s ostatními jsem pracovala na poli a v domácnosti. Práce v domácnosti mi šla hned od začátku, ale práce v poli jsem se musela pilně učit, protože jsem je nikdy nedělala.

Nejen rodina Vojarová, ale všichni kvasilovští Češi byli skvělí. Jeden příklad za všechny. Do vsi přišli Vlasovci a já jsem je potkala, když jsem hnala husy z pastvy. Jeden z nich když mne uviděl řekl našemu sousedovi, že asi nejsem Češka, že vypadám na Židovku. Soused ho ujistil, že nemá pravdu, že mne zná od malička a moje rodiče také.

S kvasilovskými děvčaty jsem nastoupila do 1. čs. armádního sboru v SSSR. Byla jsem zařazena na štáb 1. čs. brigády, kde sloužil také pan Josef Vojar. Bohužel již 10.9.44 padl. Před nástupem do armády jsem se seznámila se svým mým budoucím manželem, který měl také pohnutý osud. V roce 1940 Němci celou skupinu Židů z Orlové ve Slezsku vyhnali do Generálního gouvernementu - bývalého Polska, kde budovali budoucí vyhlazovací tábor. Někteří z nich, když zjistili, jak Němci přistupují k „řešení židovské otázky“, se snažili dostat do SSSR přes řeku Bug. Jen některým se to podařilo. K ním patřil např. JUDr. Marmur, který nejdříve pracoval v Kvasilově ve mlýně a za nacistické okupace ho skrývala rodina **Alexandra** Vojara ***(v Přehledu*...*případ č.28***). Mne skrývala rodina **Josefa** Vojara.

Jiní z této skupiny se v Bugu utopili nebo je na druhém břehu chytili sovětští pohraničníci. To ovšem znamenalo pečeť „špióna“ a poslání do Gulagu. Takový osud potkal mého budoucího manžela Webera (příjmení později změnil na Vrba), který se jako čs. občan dostal z Gulagu do 1. čs. praporu v Buzuluku. U Dukly sloužil u 1. čs. brigády, kde jsme se již za války vzali. Prožili jsme spolu pěkné manželství plné porozumění a děti jsme řádně vychovali.

Vojaroví, spolu s dalšími kvasilovskými se usadili v obci Holedeč na Žatecku. Jezdili jsme k ním v průběhu těch mnoha let i s dětmi jako ke svým, jako domu. Paní Vojarová, válečná vdova od svých třiceti let, se snažila láskou a vlídností mi zmírnit ztrátu domova a rodičů. Jsem celé rodině Vojarových za to všechno a za záchranu života velmi vděčná.

Praha v květnu 1998.

Vzpomínky při setkání téměř po šedesáti letech (v ***Přehledu ... případ č. 44***)

Vzpomíná dcera zachránců Marie **Šircová** provdaná Kelnerová (*1925) a
zachráněná Rachel **Kvasgaltnerov**á provdaná Gellerová-Rabinovičová (*1925)

Naši rodiče **Anna a Josef Šircovi** měli kromě mne bratra Václava (*1919 †2002). V osadě Frankov (asi 6 km severo-východně od města Mlynova) jme měli poměrně dobře vybavené hospodářství o rozloze kolem 40 hektarů. V osadě byly další dvě usedlostí: Holátkových a Tichých. Takové samoty byly v těch těžkých dobách velmi vhodné pro ukrývání pronásledovaných Židů a naše osada nebyla výjimkou. Rodina Holátkova zachránila pětičlennou rodinu Tejtlbaumových ***(v Přehledu … případ č.3),*** u Tichých se schovávalo příležitostně několik osob a u nás, mimo jiné, dlouhodoběji Rachel Kvasgaltnerová z Mlynova.

Šlo samozřejmě o život. Před Němci se šlo uchránit, protože chodili jen ve dne a na samotě jsme zdálky mohli zpozorovat, že se někdo blíží. Horší to bylo v noci, kdy přicházeli banderovci. Žádali obilí, potraviny, šatstvo a odepřít by znamenalo si podepsat ortel smrti. Pátrali také po ukrytých Židech a běda nám všem, kdyby některého našli.

Pro potraviny si k nám chodilo mnoho Židů, kteří se ukrývali v lesích, ve stozích či ve stodolách. V kritických měsících měla maminka vždy k večeru navařený kotel bramborů a připraveno to, co jme mohli poskytnout: chléb (maminka pekla i dvakrát týdně vždy devět obrovských bochníků), pohankovou nebo ječnou kaši, zeleninu, sem tam slaninu a podobně.

Občas na naši samotu přijel i německý landvirt a běda, kdybychom neměli splněné povinné dodávky zemědělských produktů, nebo měli nehlášeného vepříka nebo dobytče. Jednou otce s Vaškem překvapil při vysekávání drážek na kamenných žernovech, určených pro zakázané mletí mouky. Každý ze dvou kamenných žernovů vážil alespoň sto kilogramů a jak je honem někam schovat? Stihli je na poslední chvíli zaházet haraburdím.

Bratr po dobu několika měsíců zachycoval rozhlasové zprávy z Moskvy a Londýna pro redaktora týdeníku Hlasatel, který vydávala a do mnohých volyňských českých vesnic tajně distribuovala ilegální organizace volyňských Čechů Blaník. Dost jsme s mámou zažily strachu, aby se to neprozradilo. Také šlo o krk. Však ten přijímač rodiče přivezli do Čech a ještě je někde na půdě.

Obdivuji a nesmírně ctím nejen své rodiče, ale všechny ty, kteří v těch těžkých dobách obstáli ve zkoušce člověčenství. Svoji maminku ctím za její nesmírnou obětavost, vynalézavost, pracovitost a nedovedu přesně říci za co ještě! Obstáli bychom v takové zkoušce my, naše dětí, vnoučata? Dovede si někdo, kdo něco podobného nezažil, představit hrůzu, kterou prožívali zachránění, ale také jejich zachránci? Nabádejme naše potomky nechť dělají vše proto, aby se nic podobného nemohlo opakovat!

Holedeč u Žatce 3. listopadu 2002

Naši rodiče **Šejna a Meiler Kvasgaltnerovi** měli kromě mne také bratra (*1931) a předtím sestru (*1920), která však zemřela ve svých pěti letech na zánět mozkových blan. V městečku Mlynově vlastnili rodiče lékárnu, takže je znalo mnoho lidí ze širokého okolí. Do základní školy jsem chodila v Mlynově a ve 12 letech mne rodiče poslali do Rovna na střední židovskou školu s polským vyučovacím jazykem, kterou vedla židovská organizace Oswiata (Osvěta). Nedokončila jsem ji, protože v roce 1939 Německo přepadlo Polsko a

Volyň zabral Sovětský svaz. Do přepadení SSSR Německem v roce 1941 jsem chodila do desetiletky a poněkud ovládla ruštinu a ukrajinštinu.

Němci po obsazení Volyně zahnali Židy do ghett Po dobu několika měsíců nám pomáhal Josef Širc z Frankova tím, že nám do ghetta přivážel potraviny. Když v létě roku 1942 začaly kolovat zprávy o přípravě likvidace Židů, tatínek dojednal s J. Šircem, že mne a bratra odveze do Frankova. Bratrovi se ale u Šircových stýskalo po mamince, stále k neutišeni brečel, takže se nakonec vrátil do ghetta a byl, spolu s maminkou, na podzim roku 1942 zavražděn. Otec pracoval mimo ghetto jako laborant ve zvěrolékařské lékárně u dobrého člověka, ruského zvěrolékaře. V době uzavření ghetta a očividné přípravy jeho likvidace na otce nějak Němci pozapomněli. Když se dověděl, že žena a syn zřejmě v ghettu zahynou, nevěděl ze zoufalství co dělá a mermomocí se chtěl vrátit do ghetta. Jeho zaměstnavatel, ruský zvěrolékař, ho uklidňovali a téměř násilím mu zabránil v tom, aby provedl nějakou nerozumnou věc. Vzpamatoval se, až když mu mnohokrát zdůraznil, že dcera je nyní v bezpečí a bude ho moc potřebovat.

Přibližně v březnu 1943 mi J. Širc sdělil, že banderovci se o mně dověděli a hrozí smrtí nejen mně, ale i Šircovým. Odvezl mne proto ke své sestře, provdané v obci Kneruty České, asi 12 kilometrů severo západním směrem od Frankova. Žila jsem tam v bezpečí, nemusela jsem se skrývat, pracovala jsem stejně, jako ostatní členové rodiny.

Po měsíci či dvou jsem dostala od otce dopis, vlastně jen několik slov, a já jsem se na základě toho rozhodla otce najít a snášet s ním dobré i zlé. Vyhledávání otce jsem začala u Šircových a od nich jsem se dověděla, že otec, spolu se skupinou stejných nešťastníků, se vydal směrem k velké ukrajinské obci Smordva, vzdálené od Frankova kolem patnácti kilometrů jižním směrem. Přesněji, nešli do vesnice, ale do velkých lesů v jejím okolí, kterým se říkalo smordovské. V této době se kolem osady Frankov vytvořila skupinka, která měla stejný záměr a já se s ní dostala ke svému otci.

Ve smordovských lesích jsme žili v podzemních skrýších, nebo jsme se skrývali prostě v křovích a muži chodili do okolních obcí opatřovat jídlo. Takový život jsem snášela velmi těžce. Neustálý strach, zima, nedostatek jídla, hrozné hygienické podmínky oslabily můj organizmus natolik, že jsem již téměř nemohla chodit. Banderovci nás v lese vyhledávali a stříleli jako zvěř. Největší neštěstí mne však teprve čekalo. Otec šel s jedním jinochem vyžebrat potraviny, banderovci po nich stříleli, jinocha zranili, ale utekl a podal mi zprávu, že otce zastřelili. Stalo se to kolem začátku září 1943. Nedověděla jsem se, ani po válce, kde je otec pochován.

Uvědomili jsme si, že takto bychom v lese postupně zahynuli všichni. Proto jsme se společně rozhodli, že se vrátíme na osadu Frankov. Já jsem však sotva stála na nohou, byla jsem již natolik zesláblá a zejména apatická a morálně zdeptaná, že jsem nechtěla odejít. Pan Tetlbaum, který dobře znal mého otce, ***(v Přehledu … případ č. 3***) mne povzbuzoval a prohlásil, že zde nesmím zůstat i kdyby mne měl, těch asi patnáct kilometrů do Frankova, nést na zádech.

Bylo to těžká cesta. Sotva jsem se vlekla ale morální podpora, kterou mi cestou poskytovali spolutrpitelé a zejména pan Tejtlbaum mi pomohla, že jsem šla. Pomalu sice, ale sama. Cestou jsme se museli skrývat, naštěstí nebyla zima, takže jsme neprochladli a v zahradách nebo v polích jsme si mohli opatřit trochu potravy.

Panímáma Šircová nade mnou nejdříve spráskla ruce, ale hned a bez váhání se o mne začala starat. Vlastní maminka by se o mne nebyla starala lépe. Několikrát za sebou mne vykoupala v teplé vodě, zbavila vší, vyrážku a vředy mi léčila mastmi, každých patnáct až dvacet minut mi dávala lehce stravitelné jídlo, protože větší dávky jídla by mi mohly ublížit. Že mi připravili teplou a bezpečnou skrýš nemusím ani zdůrazňovat.

Po čase jsem se uzdravila a k mému nesmírnému potěšení Šircoví vzkázali moji dobré přítelkyni Ireně Šmidtové z Mlynova, že jsem u nich a spolu jsme prošeptaly na půdě špejcharu celou noc. Psychicky mi to velmi pomohlo. Za nějaký týden Rudá armáda osvobodila Mlynov a okolí a já jsem od Šircových nejdříve přišla do Mlynova, kde se mne ujali Šmidtovi a vzápětí jsem se připojila ke skupině Židů, kteří šli do města Dubna. Tam jsem poznala svého budoucího manžela Berka Gellera - Rabinoviče, syna obchodníka pivem v Mlynově. Znali jsme se pochopitelně z mládí a nyní chtěl, abychom se ihned stali manžely, ale na můj návrh jsme počkali až do konce války.

Ve Spojených státech amerických měli moje rodiče příbuzné a navrhovala jsem, abychom za nimi jeli, že nám určitě pomohou. Manžel však trval na tom, že svoji existenci založíme v Izraeli. Tak se také stalo. Přes polská města Bytom a Legnici jsme se dostali do Prahy. Do Prahy jsme již přijeli tři, přibyla dceruška Jaffka (Hezká) a prožívali jsme zde časově posunuté novomanželské líbánky. Poznali jsme nejen krásy Prahy, ale také Karlových Varů, Mariánských Lázní a dalších míst. Manžel byl dobrý obchodník, proto jsme nouzi netrpěli, byl také zdatný vyjednávač a veškeré formality nezbytné pro cestu z Volyně přes Polsko, Prahu, Paříž do Izraele vyřizoval sám a já ani nevím jak. V Praze jsem se sešla opět s Irenou Šmidtovou, která jako československá vojenská zdravotnice působila na frontě a nyní chodila do vojenské zdravotnické školy. Přemlouvala jsem ji, aby s námi jela do Izraele, ale nechtěla. V březnu 1948 jsme odjeli z Prahy do Paříže, odkud jsme Irence poslali několik pohlednic. Pak bylo spojení mezi námi přerušeno a našly jsme se až po padesáti čtyřech letech. V listopadu 2002, jsme ji spolu s Jaffkou navštívily v Praze. Velmi mne překvapilo a potěšilo, že mi ukázala také moje pozdravy z Paříže.

V Izraeli to neměla naše rodina snadné. Manžel v důsledku útrap v Izraeli brzy onemocněl nejdříve srdeční chorobou a pak mozkovou trombózou. Zemřel za dvacet let poté. Naučila jsem se účetnictví, abych uživila rodinu a tuto profesi jsem vykonávala až do penzijního věku šedesáti let. Vzápětí jsem se zmohla na malý obchůdek s produkty pro správnou výživu. Nebyla to jen prodejna, ale zároveň poradna, místečko pro vlídné přesvědčování, že způsob života a stravování je nejdůležitější pro stav našeho zdraví. Za těch mnoho let jsem získala velký okruh zákazníků a zároveň mnoho přátel. Když jsem odešla ve svých sedmdesáti dvou letech opravdu do důchodu, nerada jsem se loučila se zákazníky a oni se mnou. Jaffka vystudovala fakultu historie a také filosofie a specializovala se na dějiny středověku a já jsem trojnásobnou babičkou a také prababičkou.

Jsem nesmírně šťastna, že se mi nyní podařilo setkat s Marii Šircovou provdanou Kelnerovou, jejíž rodiče nám poskytli pomoc v nejtěžších dobách a se svojí přítelkyni Irenou Malínskou - Šmidtovou, s kterou jsme se velmi sblížily v době, kdy jsme za německé nacistické okupace byly nasazeny na nucené práce a pracovaly jsme společně.

Praha dne 5. listopadu 2002 Redakčně upraveno podle zvukového záznamu.

Kdo zachrání jednoho člověka, jako by zachránil celý svět (v Přehledu... případ č. 45)

Emilie Sobotková, roz. Švarcová , *8.4.1933 Krásilno

Moji rodiče Hinda (*1909, †1942) a David (*1907, †1942) **Švarcovi** měli na Libánovce malý obchůdek se smíšeným zbožím, který nás velmi skromně živil. Kromě mne měli rodiče další dvě děvčata-dvojčata Perlu a Pesu (*1930). V roce 1934 zemřela moje dobrá maminka a otec si přivedl novou manželku. Měli spolu syna a dceru. Macecha nebyla na nás hodná a dost jsme od ní jako malé nic nechápající děti zkusily. Tatínek to již nemohl snášet a tak moje sestry-dvojčata dal na vychování k jejich babičkám — každou jinam. S českými spoluobyvateli se moji rodiče i my děti snášeli dobře, zejména s našimi sousedy Bohatými. Pani Anna Bohatá (*9.8.1870, †1952 Strachotín) měla se svým mužem Vincentem 12 dětí, 7 chlapců a 5 děvčat. Byla to laskavá žena a při vzorné péči o své děti našla kousek ve svém srdci i pro mne. Když viděla jak naše macecha s námi zachází, obdarovávala svou láskou a péčí občas i mne.

Nikdo z nás netušil, že nastane čas, kdy svojí lidskost, odvahu a lásku bude dobrovolně projevovat za tak těžkých podmínek...

Neštěstí, které postihlo miliony lidí a Židy obzvlášť krutě se jmenovalo německý nacismus. V roce 1942 okupanti nahnali Židy z Lucka a širokého okolí do ghetta. Paní Anna Bohatá se snažila dostat z ghetta alespoň mne. Prosila, snažila se uplatit, ale nebylo to nic platné. Můj tatínek se nakonec dohodl s mně neznámým odvážným Ukrajincem, který do ghetta dovážel potraviny a ten mne pod slámou na svém povozu z ghetta vyvezl. Vysadil mne do lánu obilí u obce Libánovky a v noci jsem došla k Bohatým sama.

Babička Bohatá (bylo ji tehdy přes 70 let) se mne vřele ujala a protože jeji všechny děti již měly své rodiny, tak jsem ji možná trochu připomínala mladá leta. Neskrývala jsem se. Babička Bohatá mi často říkala ať si nikoho nevšímám a chovám se jako by se nic nestalo. Na Libánovce lidé znali můj těžký úděl od zlé macechy. Možná i to přispělo k tomu, že mne nikdo banderovcům nebo Němcům neudal.

Mého otce, macechu, obě nevlastní sestry a moji vlastní sestru Pesu nacisté v Lucku zastřelili. Moje sestra Perla se zachránila spolu s tatínkovým bratrem. Po celou dobu se skrývali v lese! V roce 1945 mne se strýcem našli u babičky Bohaté. Chtěli, abych s nimi odjela do Izraele, ale já jsem babičku nemohla opustit. Byl by to ode mne hrubý nevděk — vždyť mne potřebovala. Brzy nato, v roce 1946, ovdověla.

V roce 1947 jsem s babičkou reemigrovala do ČSR a zde, ve Strachotíně, mne babička přijala za svou i před zákonem — adaptovala mne, aniž by se změnilo moje jmeno a příjmení. Brzy po usídlení, již v roce 1949, jsem se provdala za zemědělce Václava Sobotku z Újezda u Žďáru n/S., který po združstevnění zemědělství pracoval jako traktorista a já v živočišné výrobě. Měli jsme spolu dceru v roce 1951 a další dvě, Růženu a Emilii, dvojčata, v roce 1954. Můj manžel zemřel v roce 1986 a babička již v roce 1952.

Se sestrou Perlou, která žila v Izraeli a se strýcem, který zakotvil v Kanadě jsme si dlouhá leta dopisovali. V loňském roce přijela sestra z Izraele do Strachotína a strávily jsme spolu s rodinami mých dcer nádherných deset dnů. Ještě silnější zážitky, které nedovedu popsat, jsme já a moje dvě dcery zažily při letošní návštěvě v Izraeli u moji sestry a rodin jeji synů

v kibucu, v němž oba synovci pracují jako architekti (po svém tatínkovi, který již není mezi živými). My, starší jsme se domlouvaly rusky, ale mladí měli potíže. Mluvila ale srdce! Bylo to nádherné!

S vděkem jsme vzpomínali také na své zachránce. Já na babičku Bohatou, která prokázala lidskost, hrdinství, lásku a nevím co ještě a vše v mimořádně vysoké míře. Ona a ti, kteří se v té hrozné době zachovali podobně jsou „tzadikim“ — svatí lidé. Čest jejich památce a památce moji nezapomenutelné babičky Bohaté.

Strachotín v prosinci 1998. *Redakčně upraveno a autorizováno.*

Lidský příběh v těžké době (v Přehledu ... případ č. 47)

Josefa Oulovská, roz. Matějusová *25.4.1925 Nikytiče

V době německé nacistické okupace Volyně žila naše rodina, rodiče a tři děti, na okraji malé české vesničky (31 domovních čísel) Tomášovka, zvané také Dybrova, v okrese Dubno. Rodiče, spolu s dalšími českými rodinami z nedalekých Nikytič, zakoupili zde v roce 1926 několik hektarů půdy od polského velkostatkáře Straszewskiego.

Brzy poté, kdy nacisté zahnali Židy z Dubna a širokého okolí do ghetta, zaklepali u nás v noci na okno nějací lidé. Maminka je bez váhání pozvala dovnitř. Byli to dva dospělí muži a asi šestileté děvčátko. Byl již pozdní podzim a oni byli zcela promáčení, utrmácení a hladoví. Když jim maminka dala něco na převlečení a k jídlu prozradili nám, že uprchli z ghetta a prosili o úkryt. Rodiče jako věřící evangelici ihned rozhodli, že jim pomůžeme a doufali jsme, že nás všechny Bůh do konce války ochrání

Řekli nám svá jména: Pinkl Presmman (*1913 Dubno), jeho dcerka Chava (*1935 Dubno) a p. Zimmel, který byl trápením velmi zamlklý a neuměl jiný jazyk než jidiš. Vyprávěli, že v noci přeplavali řeku Ikvu, která protékala kolem ghetta. Pinkl Presmman plaval s dcerkou na zádech a s nimi také plavaly jejich manželky. Paní Presmmanová byla ve vysokém stupni těhotenství. Obě ženy však nevydržely námahu a utonuly. Mezi lidmi se říkalo, že podobných pokusů o útěk z ghetta bylo hodně, ale ti Židé, kteří se dostali do rukou místních Ukrajinců přišli většinou o vše co měli, včetně šatstva a nakonec i o život. Věřme, že i mezi Ukrajinci byly světlé výjimky, ale běda, kdyby se o nich dověděla ukrajinská policie nebo banderovci. Proto, jak říkali, hledali úkryt mezi Čechy a tak se dostali až do naši obce, která byla od Dubna vzdálena asi 12 km!

Žili jsme již předtím dost skromně a když přibyli tři další strávnici nezbylo, než jim říci pravdu jak na tom jsme. Naštěstí oba zachránění muži měli nějakou zásobu carských zlatých pětirublovek — obecně se této měně říkalo „pětky“ a v celém meziválečném období byly mezi obyvatelstvem Volyně považovány za neoficiální, ale nejspolehlivější měnu. Šlo nyní o to, jak za „pětky“, nebo prostřednictvím okupačních marek kupovat potraviny a dělat vše tak, aby se nic neprozradilo. Prozrazení by znamenalo přímé ohrožení životů nás všech. Tento přetěžký úkol připadl mně, sotva sedmnáctileté dívce .Tajně jsem chodila do Dubna (12 km), třásla se strachy před německými prohlídkami, před zlými lidmi, nebo že udělám nějakou chybu, budu prozrazena a všichni zahyneme. Moje nervová soustava prošla tvrdými zkouškami a důsledky se projevují dodnes a s léty se zesilují. O tři roky mladší sestra Růženka pomáhala mamince v kuchyni a ve chlévě. Já jsem měla navíc na starosti praní prádla pro osm osob.

Nikdo, ani nejbližší příbuzní, kteří k nám často chodili na návštěvu nesměli vědět, že někoho přechováváme. Nejdříve se zachránění skrývali na půdě našeho domku, kde jim tatínek s bratrem udělali zateplenou skrýš. Brzy nato po nocích vybudovali pod chlévem velkou podzemní skrýš se dvěma vchody. Jeden byl maskovaný pod žlabem a druhý, únikový, byl mimo chlév.

Všechno dobře dopadlo. Nikdo nás neprozradil, zůstali jsme naživu. Dne 23. března 1944 naši obec osvobodila Rudá armáda!

Pinkl Presmman odešel pracovat do známé dubenské bekonárny. Tento masokombinát postavili před válkou Angličane a exportovali z něj lahůdkové vepřové maso z prasat, které zemědělci smluvně pěstovali v širokém okolí. Dostávali od masokombinátu chovná selata a zavazovali se dodávat v dohodnutých termínech a cenách prasata ve váze v rozmezí 95 až 99 kg. Pinkl Presmman se uplatnil v zahraničním obchodě, protože kromě češtiny a hebrejštiny ovládal ukrajinštinu, polštinu (byl záložním důstojníkem polské armády), ruštinu a trochu němčinu a angličtinu. Pracovala jsem v té době ve stejném podniku v krejčovském oddělení. Asi po dvou letech získal doklady pro odjezd s dcerou do Polska. Snad tam odjel i Zimmel. Naše rodina (kromě bratra) reemigrovala do vlasti a tak jsme ztratili vzájemný kontakt.

Karlovy Vary v lednu 1999 *Redakčně upraveno.*

Nejtěžší období mého života (V Přehledu … úvod k případům 51 – 73)

David Bernstein, *3.9.1924 Lvov.

Autor této vzpomínky má mezi pamětníky, kteří přispěli do nejtragičtější části předkládané knihy, své vynímečné místo. Podal základní informace o třinácti případech záchrany jednotlivých osob a skupin (celkem o čtyřiceti dvou osobách). Nebýt toho, že přítelkyně jeho ženy Rachel Kvasgartnerová přijela do České republiky poděkovat svým zachráncům (viz v přehledu případ 44) nikdy by se autor těchto řádků o tomto informátorovi nedověděl. David nejdříve telefonicky a pak písemně sdělil údaje o jiných, ale o sobě ze skromnosti nesdělil nic. Po přátelském telefonickém přesvědčování poskytl podklady pro dále uváděné svědectví a čtenářům předkládaný výsledek pak autorizoval.

Narodil jsem se sice ve Lvově, ale od roku 1932 žila naše rodina v obci Boremeĺ (14 km severně města Berestečka[1)]). Otec obchodoval ve velkém z obilím a s moučnými produkty. Měl tedy mnoho obchodním partnerů a známých. Matka Sára (rozená Scheková) a otec Alexandr nás měli čtyři děti, dvě dcery a dva syny.

Trochu předběhnu. Z celé rodiny jsme se zachránili jen já a sestra Pnina (Pepa, *1920), která byla spolu s personálem lvovské univerzity, kde studovala, evakuována v červnu 1941 do hloubi SSSR. Nikdy jsme se již neviděli, protože ji z Kujbyševa nepustili do Izraele a mne za ní z Izraele do Kujbyševa, protože tam prý byl zbrojní průmysl. Dopisovat jsme si mohli, ba i telefonovat. O osobní setkání jsme usilovali plných 39 let. Zemřela v roce 1980.

Jak v hrozné době pronásledování Židů zahynuli moji nejbližší? Maminku spolu s dvouletým vnoučkem od sestry Eny (Ely) zavraždila ukrajinská policie v říjnu 1942 v obci Boremeľ. Bratra Izraele (-1922) a sestru Enu (*19188) zavraždili ukrajinští policisté v nedaleké obci Lopavše (15 km severovýchodně města Berestečka). Mne a otce ukrajinská

policie v říjnu 1942 dopadla v lese Rudlov poblíž městečka Demidovky (16 kilometrů severovýchodně od Berestečka) a v noci nás vezla na selském povoze do Demidovky k výslechu, abychom prozradili úkryty svých židovských spolutrpitelů. Rozhodl jsem se riskovat, abych získal svobodu — život bych ztratil tak, či onak. Skočil jsem z vozu do blízkého lesa u obce Bokujma, katani špatně mířili a já zůstal živ. Tatínka vyslýchali a v říjnu 1942 zavraždili.

Okolí lesa Bukujma, do kterého jsem utekl, jsem trochu znal, protože mezi v prostoru mezi obcemi Bokujma a Smordva (30 km severovýchodně města Berestečka) za carské a polské vlády byl velkostatek, který vlastnila rodina polského hraběte Ledochovského. Za sovětské vlády v letech 1939 až 1941 byl zde státní statek, který za nacistické okupace byl změněn na Staatgut, při němž byl zřízen Arbeitslager. Do tohoto pracovního lágru jsem byl již v červenci 1941, spolu s mnohými dalšími mladými lidmi-otroky Němci nakomandován, abychom svojí prací přispívali k zásobování německé armády. V lágru jsem byl až do října 1942, kdy se vůdcové nacistického Německa rozhodli zahájit „konečné řešení židovské otázky“. Z pracovníků ve prospěch tisícileté Říše jsme se my, mladí Židé, stali lovnou zvěří a hony na nás pořádali stejně stáří ukrajinští spoluobčané. Z lágru celá naše židovská komunita utekla a rozdělila se na menší skupinky, no a mne s tatínkem policie chytla a po útěku z policejního povozu jsem se octnul v bukujmském lese sám. Jak dál?

Šel jsem do 25 km vzdálené obce Žabče (12 km severně města Berestečka), kde v místním řecko-katolickém kostele působil jako psalmista (diakon) dobrý známý naši rodiny Alexandr Tatarkovský a poprosil jsem ho a jeho manželku, aby mi poskytl úkryt. Manžele a jejích pět dětí žili v nepředstavitelném nedostatku. Přesto mne přijali a dělili se semnou o poslední kus chleba — svatí lidé. Neměli to nikdy lehké — za sovětské vlády, která všem „služebníkům kultů“ nepřála, nyní z nacistické okupace se k nim ukrajinští nacionalisté chovali nevraživě, protože je považovali za zrádce. Trochu časově předběhnu. Banderovci nakonec v roce 1943 Alexandra Tatarkovského a jeho syna zavraždili. S paní Tatarkovskou jsme do našeho odjezdu do Izraele nejen udržovali styky, ale v rámci naších možností jsme ji pomáhali tak, jako by byla součástí naši rodiny.

Vrátím se do reality roku 1943. Stalo se, že mne u Tatarkovských zahlédl kněz místního kostele a na jeho doporučení, nebo snad i tvrdší zásah, jsem musel odejít. Neměl jsem kam. Šel jsem jako tulák do asi 18 km vzdálené obce Polanuvka (20 km severovýchodně od Berestečka) a u rodiny Pološčanských jsem se dověděl, že skupiny Židů se skrývají ve smordovských lesích[2)]. Jinou možnost jsem neměl, než uchýlit se tam.

V tomto lese bylo poměrně mnoho židovských skupin. Ukrajinská policie a Němci pořádali na ně zátahy, při nichž vždy některé z nich zavraždili. Další hynuli při obstarávání potravin okolních vesnicích a na polích. V květnu 1943 bylo při zátahu povražděno mnoho z našich lidí a proto se nás celkem čtrnáct rozhodlo, že tento les opustíme a přejdeme do lesů v prostoru Karolínka, Užinec, Frankov (42 km severovýchodně od Berestečka).Znamenalo to projit ze smordovských do zmíněných lesů kolem 18 km, ale stálo to za to. V tomto prostoru byla většina obyvatel česká a jejich vztah k nám byl velmi přátelský a na rozdíl od mnohých jiných nejen že nás nezrazovali ukrajinským a německým vrahům, ale poskytovali značnou pomoc a často dokonce s rizikem vlastního života. Žili jsme v okolních lesích a živili nás okolní obyvatele.

V listopadu 1943 jsme s příchodem zimy opustili les a české rodiny nás nezklamaly, protože z naši čtrnáctičlenné skupiny jedenáct přijali do svých usedlostí. Deset z nich se zachránilo a jen jeden, Moše Mandelkern z Mlynova byl banderovci zavražděn. Tři další z této skupiny tj. já, moje budoucí manželka Fania Mandelkernová z Mlynova a Gutenberg Kuna z Dubna jsme odešli do polské obce Panská Dolina (36 km severovýchodně od Berestečka), což pro nás znamenalo přesun asi 12 km. V této obci zůstali pouze ozbrojení polští muži. Vytvořili, Němci uznávanou, tzv. placuvku, jako obranu proti zničení obce banderovci. Ostatní obyvatele se přestěhovali do Lucka, kde bydleli v bytech, v nichž Němci vyhnali Židy. Podmínky života jsme měli zde přijatelné a všichni jsme se dočkali dne 6.února 1944 osvobození Rudou armádou.

Brzy na to jsme odjeli do Legnice ve Slezsku jako polští repatrianti. Pracoval jsem zde ve firmě PATRIA při výrobě sodovky a ve stáčírně lahvového piva a při tom jsem si dokončoval vzdělání, přerušené válkou. V roce 1950 jsme s manželkou Faniou a synem Alexandrem (pojmenován po zavražděném dědečkovi) odjeli do Izraele.

V Izraeli jsem pracoval v různých oborech, včetně obchodu. K synovi, který zde později vystudoval vysokou školu přibyla dcera Šošana, která vystudovala vysokou školu farmacie v New Yorku. Obdařili nás pěti vnuky z nichž dva studují v Kanadě, jeden v Holandsku, druhý studuje práva v Izraeli a další je absolventem umělecké školy. Stihli nás při tom obdařit již třemi pravnuky!

Při této příležitosti jménem mnohých občanů Izraele vyjadřuji sympatie a úctu Čechům nejen za pomoc v době pronásledování Židů, ale také za pomoc poskytnutou vládou Československé republiky v boji za vznik a samostatnost státu Izrael.

Nakonec příjemné sdělení. V Izraeli uznávaný hudební skladatel a zpěvák jménem Arie Einstein získal první místo a cenu za píseň, vyjadřující solidaritu národu Izraele s Československem v jeho těžkých dnech. Píseň nazval Praga.

Tel-Aviv 8.března 2004

---

[1] *U tohoto města byla v roce 1951 svedena známá bitva mezi polským vojskem a ukrajinskými kozáky, kteří byli poraženi. Událost připomíná důstojný památník a muzeum.*

[2] *Viz svědectví k* ***Případu 44*** - **Vzpomínky při setkání téměř po šedesáti letech.**

Chytrák Šáma – Moťův syn. *(v Přehledu … případ č. 50).*

**Václav Pěnička, ***1. 10. 1926, Peredily

Moťův syn Šáma byl asi o dva roky mladší než já. V době vpádu Němců na Volyň mu tedy bylo 13 let. Když Němci začali pronásledovat a vraždit Židy, rodina se rozdělila a každý se střídavě skrýval v okruhu svých známých. Šáma vyrůstal v české vesnici, tak perfektně mluvil česky. U nás, Klíglových v Novokrajevě, pobýval tak asi každý pátý týden, ale zde ho v okolí všichni znali, tak se musel skrývat. Nejvhodnější to pro něho bylo v Mirotíně u Kazilovských, protože ho ve vsi neznali, na Žida moc nevypadal, Kazilovští o něm tvrdili, že je z příbuzenstva a nikdo o tom nepochyboval. Pro jeho mládí od něj nikdo žádné doklady nevyžadoval.

Když byl u nás, tak přespával ve stodole. Ve slámě měl udělaný takový pelech tak, aby viděl škvírou mezi prkny do dvora. V případě nějakého nebezpečí mohl druhou stranou ze

stodoly utéci. Byla tam uvolněna dvě prkna, která se dala odsunout a pak dát do původní polohy. Když jsem neměl nic na práci, tak jsem se Šámou v jeho pelechu kecal dlouhé hodiny. Tam jsem mu také nosil jídlo a pití.

Jednou mi Šáma vyprávěl, jak doběhl tetičku Kazilovskou. Teta mu prý málo sladila kafe. Vždy mu nasypala do hrníčku jenom jednu lžičku cukru a cukřenku odnesla do kredence. *(Cukr byl za nacistické okupace velkou vzácností.)*. On ji říkal, „tetičko stačí jenom půl lžičky, nebo ráději žádný cukr, já sladké nerad". Tetička mu tedy dávala půl lžičky cukru a přestala odnášet cukřenku do kredence. Když ale byla obrácená ke stolu zády, tak si Šáma hodil do kávy další dvě nebo tři lžičky cukru. Chytráček!

Tak Šáma přežil nacistickou okupaci a dočkal se příchodu Sovětů. Odešel do města Rovna a kdo ví s kým se tam sčuchnul. Za několik dnů se vrátil a šel si k Jasanským pro krávu, kterou jim dal Šámův otec s tím, že když někdo z rodiny okupaci přežije, tak si krávu vezme. Kráva měla malou užitkovost, málo dojila, ale pan Jasanský se ji nemohl zbavit, protože musel počítat s tím, že si pro ní jednou někdo přijde. Šáma si pro krávu přišel navečer. Pan Jasanský mu řekl, že si krávu může hned vzít, ale teď na noc by s ní nikam neměl chodit. Mohl by mu ji někdo vzít a co horší i jemu ublížit. Šáma tedy u nich přenocoval a po snídani mu pan Jasanský řekl, že má krávu nakrmenou a vyčištěnou a může si ji odvést. „Dobře strejčku a kolik mi dáte peněz?" „O jakých penězích to Šámo mluvíš?" „No, vy jste tu krávu dva roky užíval, tak mi za to musíte dát nějaké peníze." „Šámo, ta kráva nedala tolik mléka, aby to stálo za to krmení, kdyby byla moje, tak jsem se ji dávno zbavil. Když už mluvíš o užitku, rok jsme se starali o tvého nemocného otce. Tebe naše vesnice dva roky ukrývala a živila. Jaký užitek by z toho vesnice měla, kdyby se to Němci dověděli? Přemýšlel jsi někdy o tom, že by tady vyvraždili každou druhou rodinu za ukrývání Židů? Ty se opravdu cítíš poškozený?" Šáma si krávu odvedl a nikdy se již v Novokrajevě neukázal. Kdyby chtěl jet s volyňskými do Čech, tak by to určitě novokrajevští zařídili.

Jaké byly jeho další osudy nikdo z novokrajevských rodáků neví. Proběhly fámy, že se dostal do Izraele. Jiné tvrdily, že ho zavraždili banderovci. Moc se vychloubal s tím, že je Žid, kterému se podařilo přežít nacistickou okupaci. Inu "chytráček", jak byl mazaný, tak byl prý zase hloupý.

Vyškov v dubnu 2003 .

Dítě s rozvážností zralého muže *(v Přehledu ... případ č. 94)*

Chaim Chajat, *1934, Olyka

Naši rodiče Mordechaj a Sára **Chajatovi** žili na Volyni v městečku Olyce, v němž bydlelo celkem kolem 5000 Židů. Měli celkem pět dětí a živili nás obchodem se zemědělskými plodinami, které otec kupoval v okolních vesnicích a prodával ke zpracování.

Po obsazení městečka německou nacistickou armádou v červenci 1941 ihned začalo, za přičinlivé pomocí ukrajinské policie, pronásledování a vraždění lidí a záhy soustředění Židů v ghettu. Spolu se starším bratrem jsme se podkopali pod ohradou ghetta a zvenku jsme přinášeli vyžebrané, nebo nakoupené potraviny. V této době strýc Jakov připravil mimo ghetto podzemní skrýš.

V červenci roku 1942 začali nacisté vyvážet Židy z ghetta. Tatínka při tom zastřelili Strýci, mně, Chajimovi (*1934), bratru Nachmanovi (*1929), sestře Cviji (*1924) a několika

dalším se podařilo uniknout a dostat se do zmíněného bunkru. Neměli jsme v něm zásoby potravin a tak jsme za několik dnů po dvojicích opouštěli bunkr s tím, že se sejdeme na dohodnutém místě. První opouštěli bunkr bratr Nachman a sestra Cvija a já se k ním, proti jejich vůli, přidal. Na smluveném místě jsme ve vzrostlém obilí na ostatní čekali dlouho a marně.

Zůstali jsme sami uprostřed Ukrajinců, kteří byli vůči Židům stejně nepřátelští jako nacisté. Všichni tři jsme skrytě chodili od jedné vsi k druhé, jednou to byla obec ukrajinská podruhé česká, žebrali o jídlo a hledali trvalejší úkryt. Hovořit jsem dovedl pouze jidiš a tak jsem předstíral, že jsem němý. Ukrajinci se k nám chovali nepřátelsky, ale Češi byli dobří a snažili se nám pomoci. Asi po měsíčním potulování jsme přišli do obce Noviny České, kde nám česká rodina poskytla úkryt ve stodole. Kromě toho tato rodina přechovávala v úkrytu pod chlévem dvě dívky, které přispívaly zachráncům na svoji stravu. Vycházely ven jen v noci. Zachránily se, žijí v Izraeli, ale jejich příjmení, stejně jako příjmení jejích zachránců jsem zapomněl. Brzy jsem se naučil česky natolik, že jsem v létě 1943, spolu s českými dětmi, pásl dobytek. „Povýšil“ jsem tedy ze štvance na pasáčka, vždyť mi již bylo 9 let.

V době, kdy jsme do Novin Českých přišli, skrývalo se v obci kolem šedesáti Židů z blízkého a vzdálenějšího okolí. Skrývali se ve stodolách, stozích slámy, chlévech, případně v zemi vykopaných krytech pod budovou, s důmyslně zamaskovaným únikovým vchodem mimo budovu. V létě někteří spali v polích ve vysokém obilí a do obce jen přicházeli v noci pro jídlo. Někteří si mohli troufnout na to, aby pracovali v polích a nocovali v obci.

Obec Noviny České byla stranou větších městeček, představovala dlouhou ulici v údolí, trochu schovanou v lesích a co bylo hlavní, žilo v ní kolem pěti set českých obyvatel a naprostá většina z nich se nám štvancům snažila pomoci. Byly zde tedy všechny předpoklady pro to, aby se tato poměrně velká skupina Židů v obci zachránila. Banderovci bezpochyby o Židech v Novinách Českých věděli, ale tehdy si obec přepadnout ještě netroufli. Vymysleli tedy lest.

Přišel jsem jednou z pole a bratr mi vyprávěl, že tu byl Žid, který říkal, že Rudá armáda již brzy přijde a my se můžeme zachránit prostřednictvím skupiny sovětských partyzánů, která je poměrně blízko v lese a že půjdeme k ním společně. Přesto, že jsem byl mladší, pojal jsem podezření, že to je podvod a odmítl jsem jít. Nicméně, jelikož jsem byl mladší, musel jsem bratra poslechnout. Šli jsme asi dva kilometry do místa, kde byli shromážděni ti, kteří výzvě tohoto Žida uvěřili. Když jsme se ale přiblížili k jedné z vesnic, která mi byla známa jako vesnice banderovská, protože nás jednou pronásledovali a stříleli po nás, řekl jsem bratrovi, že dále nepůjdu. Marně na mne naléhal a nakonec šel sám a já jsem se vydal opačným směrem. Tehdy jsem ho viděl naposledy. Po dvou dnech mi hospodyně, která nás přechovávala řekla, že to nebyli sovětští partyzáni, ale banderovci, kteří všechny zavraždili. Dokonce i toho Žida, kterému slíbili, že když všechny přesvědčí a přivede, tak ho ušetří.

Tak jsem z celé naši rodiny zůstal naživu sám se sestrou, která se v této době skrývala na jiném místě. Vydal jsem se ji hledat. Skrývala se u člověka, kterého můj otec znal před válkou. Když jsem tam přišel, řekl mi, že sestru u něho našli a vzali zpět do ghetta. Nevěřím tomu, myslím, že ji sám zabil. Možná, že dostal od otce peníze a tak nechtěl, aby někdo z rodiny zůstal naživu. Rychle jsem se vrátil do Novin Českých k mým zachráncům a u nich jsem se v předjaří roku 1944 dočkal osvobození. Bylo to velmi prosté: brzy ráno jsem viděl sovětské vojáky, kteří brali ve stodole slámu pro koně. Po jejich odchodu jeden sovětský

zajatec-antisemita, který se také v Novinách Českých zachránil, na mne vytáhl zbraň, postavil mne ke zdi a řekl, abych zvedl ruce a pochodoval směrem do pole. Nějaká česká žena s manželem to uviděli, muž chytil zajatci za zbraň, já jsem utekl a vrátil jsem se až nad ránem.

To bylo poslední ohrožení mého života. Předtím, v roce 1943 nás se sestrou chytil nějaký chlap, držel nás ve svém domě den a noc bez jídla a ráno jsem si všiml, že má v ruce sekeru a radí se s dalším chlapem, zřejmě o tom, jak nás zahubit. Začali jsme se sestrou křičet, jeho manželka se lekla, otevřela dveře, my jsme otevřeli okno, vyskočili ven a utekli zpět do Novin Českých. Přijali nás tehdy v další české rodině.

Brzy po osvobození Rudou armádou mne hospodář tajně v noci odvezl do Rovna, kde se soustřeďovali zachránění Židé. Umístili mne do ruského dětského domova, kde však vládl antisemitismus a proto jsem z něj utekl. Byl jsem bez prostředků, bez pomoci dospělých, ale naštěstí jsem narazil na nějakého podnikavého Žida, který zaměstnával takové jako já coby prodavače cigaret, zápalek ap.

V roce 1945 se mi podařilo spojit s jednou židovskou rodinou a dostat se do Polska, kde jsem se octl v židovském dětském domově v Lublinu, pak v dalších městech, ale já ve svých 11 letech jsem měl konkrétní cíl — dostat se do Palestiny. Utekl jsem proto z dětského domova a přidal se k organizaci, jejímž patronem byl Hashomer Hacair a v roce 1948 jsem se skupinou „Alijat hanoar“ přijel do Izraele. Podle mého názoru „z ohně do ohně“.

Ujal se mne, jako mnohých podobných dětí, kibuc. Kibuc mi podle možností nahrazoval mé zahynulé blízké, zajistil životní potřeby, vzdělání a pomohl ke startu do samostatného života. V roce 1955 jsem s pomocí kibucu získal vlastní dům, oženil se, manželka Cipora mne brzy obdařila synem Jischakem (*1956) a dcerou Taljou (*1958).

V době, kdy jsem předložil do Památníku Yad Vashem své svědectví, bylo našemu synovi deset let a v tomto věku jsem, odkázaný na dobrotu mých zachránců a na své schopnosti, bojoval o přežití.

Chajim Chajat 8. prosince 1966
Podle dokumentu archivu Yad Vashem č. YVA 03/3064 redakčně upravil Jiří Hofman.

Spojila je podobnost osudů (v Přehledu ... případ č. 95)

*Manžele **Michael** a **Pola Greensteinovi** (rozená Steinschnedtová) se seznámili a vstoupili do manželství v roce 1959 v Izraeli. Ona, zdravotní sestra, již čtyřiatřicetiletá, on magistr historie o dva roky mladší. Později se jim narodil syn David. Nebyli tedy nejmladší a proč se vzali tak pozdě, vyplyne z jejich písemných svědectví o svých osudech židovských štvanců v letech 1941 až 1945, sepsaných a předaných Památníku Yad Vashem v Jeruzalémě v roce 1961.*

Nejdříve vyjímáme ze svědectví slečny Poly.

Pola **Steinschnedtová,** *1925, Ostrožec v Polsku.

Z celé naši rodiny jsem se zachránila jediná. Zahynuli:

- otec David, byl zabit Ukrajinci, ve věku 45 let v roce 1941 ve vesnici poblíž Ostrožce;
- matka vlastní zemřela ve svých 28 letech, když mi byl asi rok;
- matka nevlastní Malka, zemřela v roce 1945 po osvobození v důsledku prožitých útrap;

- sestra Rivka, *1914, bratr Chaim, *1915, sestra Mendel, *1918, všichni tři zavražděni při likvidaci ghetta v Ostrožci;
- nevlastní bratr Elijaku, *1927, zavražděn banderovci den před osvobozením nebo v den osvobození.

Naši rodiče se obchodem domohli poměrně slušného jmění, takže jsme žili v dostatku. Mělo to stinnou stránku, protože v roce 1939, po připojení západní Ukrajiny k sovětské Ukrajině byl otec prohlášen boháčem, z Ostrožce jsme byli přestěhováni do obce Pianie *(5 km jihojihozápadně mučednické obce Český Malín pozn. J.H.)*. Majetek sice přímo zabaven nebyl, ale otec platil vysoké a stále se zvyšující daně (tzv. kultsbor - daň na kulturu) a v případě neplacení hrozilo vyvezení celé rodiny na Sibiř nebo do jiných nehostinných krajů. Již v této době otec schovával cenné předměty u svých vesnických obchodních partnerů, mimo jiné u českého sedláka Polívky v obci Ledochovka. To jsem se dověděla až po osvobození v roce 1945, kdy sám mne, jedinou zachráněnou z celé rodiny, vyhledal, a věci mi vrátil. Navíc rodina Polívková ukrývala mého strýce Jehošna Steinschnedta. Je nesnadné docenit jejich odvahu, protože dům Polívkových byl u silnice a často se zde zastavovali němečtí vojáci. Nebezpečí odhalení a povraždění zachraňovaných a zachránců bylo proto velmi velké.

Německá nacistická armáda přišla do Pianě 26. června 1941 a brzy nato byl otec dočasně uvězněn a náš majetek zabaven. Jak jsem se později dověděla Češi v Piani odmítli nabídku německých nacistů si cokoliv z našeho jimi zabaveného majetku vzít. Já s nevlastní matkou a nevlastním bratrem jsme uprchli zpět do Ostrožce, ale bylo to z deště přímo pod okap. Otec po krátkém věznění byl dopraven do Ostrožce a ještě v průběhu roku 1941 byl zavražděn Ukrajinci ve vesnici poblíž Ostrožce.

V Ostrožci jsme žili z toho, že Češi, kteří otci dlužili peníze nám poskytovali potraviny. Ghetto bylo v Ostrožci založeno někdy koncem dubna 1942 a jeho velitelem byl Němec Vogel. Jeho milenkou byla Maďarka, manželka polského učitele Trojnera. Ta se často za Židy přimlouvala a dokonce měla u sebe dvě židovská děvčata Soňu a Zoldu Szwarcbergovy, které u ní pracovaly. Obě byly nakonec poslány na smrt, ale u baptisty Pavlovského se zachránila jejich sestra, která se po osvobození dostala do USA.

Mladí Židé byli posíláni na kopání rýhy pro položení dálkového telefonního kabelu. Kdo se pokusil o záchranu byl zabit. Pokud vím, při této akci se čtyřem dívkám podařilo zachránit. Byly to: Leo Zaborowiczová, Vroza Meiserová, Baťje Gajerová a jedna dívka z Demidovky, jejíž jméno si nepamatuji.

V srpnu 1942 velitel Vogel poručil, aby šli Židé pomoci ve žních na statek v Dolgošijích, který nyní patřil Němcům. Správce statku přišel do ghetta a navrhl, aby do skupiny byla zařazena také celá naše rodina, protože se předtím znal s naším otcem. Na práci jsem odešla spolu s nevlastní matkou a nevlastním bratrem Eljaku. Sestra Mendel nechtěla s námi jít a byla pak při likvidaci ghetta zavražděna. Na statku v Dolgošijích byla skupina asi padesáti Židů a mezi nimi několik celých rodin. Práce pro nás byla těžká také proto, že jsme ji předtím nikdy nedělali. Životní podmínky byly nelidské. „Ubytovaní“ jsme byli ve sklepě pod polorozbořeným domem správce, kde nebyl žádný nábytek, okna a dveře vyražená, místo postelí jen trochu slámy, hygienická zařízení žádná. O jídlo se nám nikdo nestaral, ale nejhorší byla nenávist Ukrajinců, kteří po nás plivali a dokonce vyraženými okny naši „uby-

tovny“ házeli po nás kameny. Na statku jsme byli až do skončení likvidace lidí v ghettu a věděli jsme, že nyní je řada na nás.

Všichni tři jsme proto ze statku v Dolgošijích utekli k ukrajinskému sedlákovi křestním jménem Petro do vesnice Pezdilec. Můj švagr mu již dříve poslal koně, krávu, vůz a další cenné věci. Nebyl zlý, ale pil, hádal se s manželkou a jeden z jeho bratrů byl nějakým banderovským velitelem.

Pokud je mi známo ze skupiny, která pracovala na statku v Dolgošijích se zachránili pouze: Hajac Gajev a jeho dcera Brunja, kteří žijí v Izraeli, dále Ben-Lion Rivec (*1907 †1977) a jeho synovec Avraham Esterkes (*1924) v českých rodinách Rudolfových v obci Vyhoda a Loukotových v obci Malovaná - oba byli v 1. čs. armádním sboru v SSSR, žijí v Čechách *(jejích příběh je v této knize uveden - pozn. J. H.).*

U sedláka Petra jsme se ukrývali několik týdnů, ale pak nám řekl, že se u něj dále nemůžeme skrývat, protože se bojí svých dvou bratrů. I po odchodu jsme s ním udržovali styk a jeho prostřednictvím jsme si občas opatřovali potravu.

Ukryli jsme se v lese poblíž vesnice Bogušovka a prosili o jídlo sedláky v okolí. Nocovali jsme v lese, ve stozích slámy nebo dokonce zahrabaní v hromadách hnoje. Nejčastěji chodila prosit jídlo maminka. Jednou jsme v lese s bratrem spali a objevil nás hajný, doprovázený ukrajinským policajtem (tehdy ještě ve službách Němců). Policajt se nás přímo ptal, ze kterého ghetta jsme utekli, že jeho povinností je nás do něj vrátit, aby nás tam zlikvidovali. V průběhu tohoto „roztomilého“ rozhovoru se vrátila maminka s jídlem. Policajt ji vyslýchal od koho dostala jídlo a chtěl, abychom šli všichni s ním. Pochopitelně jsme nechtěli. Vytáhl pistoli zřejmě s rozhodnutím nás zabit na místě. Do diskuse se vložil hajný a nakonec policajta přesvědčil slovy „uděláte jím milost, když je zastřelíte, lepší bude když zemřou hlady a vy si nezamažete ruce krví prašivých Židů“. Policajt od svého záměru po určitém váhání upustil a odešel. Hajný nás pak zavedl do bunkru, kde se skrývala rodina Eisenbergova. V bunkru však nikdo nebyl a to znamenalo, že rodina byla zavražděna. Ihned jsme šli pryč.

Šli jsme k okraji nejbližší vesnice a pak jsme se od srpna 1942 do května 1943, tj. celkem kolem devíti měsíců (i v zimě !), potulovali v okolí vesnic Pietuškov, Posnikov, Dolgošije, Terešov.

V této době jsme se také rozhodli, že se rozejdeme a budeme hledat úkryt jednotlivě. Když jsem zůstala sama, šla jsem do malého lesa mezi vesnicemi Posnikov a Terešov. Seděla jsem v beznaději bez jídla a pití snad několik dnů. Když jsem to již nemohla vydržet, vyšla jsem z lesa a uviděla orajícího sedláka, kterého jsem poprosila o vodu. Česky se mne zeptal zda mám hlad a po přikývnutí mi dal pajdu chleba, kus masa a cibuli. Vrátila jsem se do lesa a hned nato jsem měla štěstí, že ve vesnici Pietuškov jsem narazila na bezdětné manžele a žena se mne na čas ujala. Její manžel byl hluchoněmý a proto k ním návštěvy chodily velmi zřídka. Žila jsem zde jako normální selské děvče. Spala jsem na peci, naučila jsem se příst nitě ze lněné koudele, mlela jsem na ručním žernovu obilí. Několikatýdenní pobyt však končil tím, že selka v obavě z prozrazení mi řekla, abych odešla.

Další dočasný úkryt jsem našla u sedláka, který měl křestní jméno Choma. Byl to baptista. Snažil se mi podle Nového zákona vysvětlit, proč se Židům děje takové příkoří. Nakonec se mne zeptal, zda věřím v poselství Ježíše. Ráno jsem mu řekla, že se přikláním ke křesťanské víře, protože jsem doufala, že se tak udržím při životě. Choma na to reagoval tak, že prohlásil, že mne k němu poslal Bůh a že se o mne postarají. Přesto, že měli osm dě-

tí svých opatrovali malé dítě ze židovské rodiny, přechovávali dalšího Žida z městečka Olyky, přicházelo k ním dalších asi dvanáct židovských dětí prosit o jídlo. Byl mezi nimi také Chajim Chajat a děvče Motele, a jen ti dva se z této skupiny zachránili. Ostatní byli povražděni.

U Chomy jsem byla asi týden, pak jsem krátkou dobu byla opět u hluchoněmého sedláka a asi měsíc u Petra spolu s další dívkou Soňou. U Petra jsme se skrývaly ve stodole nebo ve chlévě. Šlo o to najít dlouhodobější úkryt. Odešly jsme se Soňou do Dolgošijí a u rodiny sedláka Andreje Bluveč nás skrývali na půdě a živili přibližně asi půl roku, až do osvobození.

V polovině února 1944 Rudá armáda tento prostor osvobodila. Ještě asi tři týdny jsme se skrývaly, protože i mezi sovětskými vojáky se vyskytovali antisemité. Andrej pak jel s námi do Olyky, abychom zjistili, zda bychom tam mohly žít. Nemohli, protože místní Ukrajinci jednoznačně prohlašovali „Hitler ještě práci nedokončil“. Andrej nás proto odvezl poblíž města Rovno.

Ubytovala jsem se u jedné Židovky a snažila jsem se dostat zpět věci, o nichž jsem věděla, že je otec svěřil do opatrování některým lidem. O rodině Polívkových z Pianě, o niž jsem nevěděla a která mne sama vyhledala a věci vrátila, již byla řeč. Byly ale složitější případy. Šla jsem poprosit ukrajinského starostu Pianě, aby mi v této věci pomohl. Zbil mne a vyhnal. V Piáni žilo českých rodin jen několik. Pochopitelně jsem je všechny znala. S pláčem jsem přišla do české rodiny Firstových a panímámě jsem si postěžovala. Dala mi najíst, pozorně mne vyslechla, snažila se nejen potěšit, ale slíbila pomoc a tuto pomoc ihned uskutečnila. Zasvětila do záležitosti nějakého sovětského důstojníka a s jeho pomocí mi byla většina věci vrácena.

Brzy nato jsem se dověděla o osudech nevlastního bratra Eljaku a nevlastní matky. Eljaku se schovával ve vesnici Pietuškov u starého ševce, který ho naučil řemeslu. Bratra chytili banderovci, ale nechali ho zatím naživu, aby jím šil boty. Den nebo dva před osvobozením Rudou armádou ho zavraždili zvlášť krutým způsobem - usmýkali ho za koněm. Mamince se také podařilo najít trvalejší úkryt, ale když se dověděla o smrti svého jediného syna po týdnu zemřela ve věku čtyřiceti pěti let.

V městě Rovno jsem byla ještě rok a přes Polsko a Německo jsem, ve svých 24 letech, dne 29. července 1949 přijela do Izraele.

Ve svém svědectví se Pola s uznáním zmiňuje o tom, že Češi a baptisté (i ukrajinští) se snažili pronásledovaným pomocí. Také ze svědectví jejího manžela Michaela, které dále následuje, vyplývá totéž.

Michael **Greenstein**, *1927, Olyka, Polsko.

Z celé naši rodiny se zachránil můj otec Jisrael ben Jakov Greenstein a já. Zahynuli:

- matka Chana - v červnu 1942 ve věku 38 let;
- sestry Chava (20 let), Zlata (6 let), bratři Ašer (17 let), Jona (13 let), Josef Laib (11 let).

Otec měl v Olyce obchod dřívím a stavebním materiálem. V roce 1939, po připojení západní Ukrajiny k sovětské Ukrajině byl považován za boháče a obávali jsme se, že celá rodina bude vyvezena na Sibiř.

Část Olyky i náš dům Němci spálili 29. června 1941. Žili jsme několik týdnů v koňské stáji , než jsme část svého domu opravili.

Na podzim 1941 se situace zhoršila, byl hlad a nebylo čím topit. Na jaře 1942 jsme byli nacpáni do ghetta. S bratrem Jonou jsme se tajně vydávali do okolních vesnic žebrat o jídlo.

Dne 15. července 1942 začala likvidace obyvatel ghetta, kterou jsme s otcem a s několika dalšími přečkali ve zvláštním úkrytu ve sklepě našeho domu. Poté jsme utekli do vesnice Borbín.

Týden jsme se potulovali po okolí a žebrali o jídlo, spali kde se dalo. Požádali jsme o úkryt českého sedláka v Dorohostajich Maxima Kužela. Umístil nás ve stodole a stravoval po dobu šesti týdnů.

Přešli jsme pak do stodoly baptisty Pavlovského, který mne s otcem skrýval dalších dvaadvacet měsíců. Nejen nás. Asi po čtyřech měsících se Pavlovský ujal dalších osmi Židů z Ostrožce. Byli to: Jisrael Podešva s manželkou Sárou, se syny Aharonem a Menachemem, dcerou Pigou, s jeho švagrovou Chajou Lea Keselmanovou, synovcem Aharonem Gewantmanem a dále Romit Schwarcenberg. Všichni jsme se zachránili.

Usedlost byla vzdálena několik stovek metrů od ostatních a nejbližším sousedem byl Pavlovského bratr.

Dne 14. února 1944 Rudá armáda osvobodila obec a brzy nato jsme odešli do Rovna. Podívali jsme se také do Olyky, kde již žily dvě zachráněné rodiny: Can a Nakonečnik, u kterého jsem krátkou dobu pracoval jako účetní.

Chtěli jsme se s otcem dostat do Israele přes Rumunsko a dokonce jsem si změnil příjmení, abych se mohl vydávat za polského utečence. Záměr se ale nepodařilo uskutečnit. Dostali jsme se do polského Lublina a 24. dubna 1946 jsem přišel do Varšavy. Zakončil jsem zde střední školu a v roce 1956 jsem přesídlil do Izraele.

Pola Greensteinová (rozená Steinschnedtová) a Michael Greenstein. 1961 rok.
Podle dokumentů archivu Yad Vashem č. YVA 03/1775 a YVA 03/1819 redakčně upravil Jiří Hofman

Netypický případ (v Přehledu... případ č. 96 a 25c)

*Svědectví **Ašera Goldbergra** je netypické tím, že při své záchraně využíval i možností, které lze považovat eticky za diskutabilní. Nelze je odsuzovat. „Lidé dělají to, co jim společenský systém umožňuje a k čemu je nutí“ — to je tisíciletá zkušenost. Goldbergr ve svém svědectví často „nezabíhá do detailů“, a jen lidé, kteří v tomto prostoru a době žili si dovedou domyslet, co se za jeho slovy skrývá.*

Narodil jsem se v Lucku v roce 1924 a měl jsem čtyři sourozence. Za nacistické okupace rodiče a sourozenci na různých místech zahynuli. Otec včas využil svých známostí a opatřil mi od Němců doklady, že jsem produktivní a nemá se mi ubližovat. Spolu s dalšími asi třemi stovkami Židů, kteří měli stejné doklady jsme byli umístěni mimo ghetto. Poté, kdy nacisté v srpnu 1942 obyvatele ghetta v Lucku vyvraždili, jsme shromažďovali v ghettu zanechaný židovský majetek. Já a dva přibližně stejně staří chlapci Albert a Galunic jsme pracovali spolu. Podařilo se nám vyvést ze zničeného ghetta několik zbylých ukrytých chlapců a děvčat a hlavně najít, vynést a před Němci ukrýt poměrně dost zlata.

Po shromáždění židovského majetku celá naše skupina žila ve střeženém táboře, ale doklady nám dávaly právo chodit ven a já jsem dokonce navštěvoval své ukryté rodiče. Koncem října 1942 jsem je viděl naposledy, protože byli odhaleni a zavražděni.

Já a můj přítel Albert jsme znali nějakého Stepaňjuka, který za peníze nám dával informace, jídlo a nějaký čas nás dokonce ukrýval. V únoru 1942 nás seznámil s dalším Ukrajincem Viktorem Pomějenko, který uměl dobře jidiš, znal řadu adres lidí, kteří dostali do úschovy od Židů různý majetek a tito Židé již byli zavražděni. V této době jsme již zlato získané v ghettu utratili za jídlo a za úkryt. Spolčili jsme se tedy s Viktorem Pomějenkem, který měl informace a my odvahu a drzost. Snažili jsme se získat tyto „svěřené" prostředky. Opatřili jsme si pistoli (*autor neuvádí jakým způsobem; pozn. J.H.*) a spolu s Albertem, za pomoci Pomějenka jsme navštěvovali takové rodiny a žádali navrácení svěřeného majetku. Vydávali jsme se za partyzány (*autor neuvádí za jaké; pozn. J.H.).*

Prostřednictvím Čecha Františka Kozáka z Lucka jsme byli umístěni na zemědělské usedlosti jeho bratra Vladimíra Kozáka v Lipinách. Měli dvě dcery ve věku jednadvaceti a šesnácti let a šestiletého syna. U této rodiny jsme se cítili výborně a odcházeli jsme od ní do města vyžadovat svěřený židovský majetek. Poslední ke komu jsme šli byl dr. Lipiński. Řekl, že věci nemá doma u sebe, musí je přivézt a dohodli jsme si termín, kdy máme přijít. Já jsem podruhé nechtěl k dr. Lipińskému jít a Albert odešel sám. Byl chycen a ve vězení se oběsil.

Já jsem v únoru 1944 narukoval do Rudé armády.

Podle dokumentu č. YVA 033/326, redakčně upraveno.

Poznámka. *U Vladimíra Kozáka v Lipinách se ukrývalo více Židů (viz* ***příběhy 25a, b, c, d)*** *a na základě dopisu jeho bratra Fr. Kozáka (žije ve Švédsku) autorovi těchto řádků, jsou v této knize uvedena jejich jména. U příběhu 25d ale jméno zachráněného uvedeno není. Fr. Kozák ve vzpomenutém dopise sděluje, že jeho pravé ani nepravé jméno nezná a že dotyčný žije v anonymitě v Čechách. Goldberg neuvádí své osudy po vstupu do Rudé armády a své svědectví neopatřil datem předání do památníku Yad Vashem.*

Apokalypsa

Příběh, který následuje nesouvisí s volyňskými Čechy, protože se na záchraně tohoto děvčete nepodíleli. Autentická svědectví zachráněného židovského děvčete ***Frydy Szwarc*** *(*1926, město Sarny) a jejího zachránce* ***Paula Rüdigera*** *(*1893, Köln) německého vojáka, mobilizovaného do vojenské pracovní organizace Todt, prostými slovy popisují hrůznou bestialitu obsahu nacistického pojmu „konečné řešení židovské otázky". Zároveň popisují příklad protestu jednotlivce, který ač byl uvnitř zrůdné ničící mašinérie, přesto vědomě riskoval život svůj, aby zachránil život jiný. Síla těchto svědectví je v autencititě prožitků autorů, kterou se budeme snažit v maximálně možné míře zachovat i při redakčních úpravách, nezbytných pro stručnost a plynulost vyprávění.*

Ze svědectví Frydy Szwarc,(*1926) uloženého v památníku Yad Vashem pod číslem M – 1/E, 1195. Svědectví bylo sepsáno před *Regionale Historisze Komisje beim Regional*

Komitet fun bafrajte Jidn in Hessen Frankfurt/M. Sandweg 7 a jmenovaná ho podepsala dne 20. května 1947.

V městečku Sarny, kde již úrodná Volyň přechází do močálovitého Polesí, žilo do r. 1939 kolem 8 000 Židů, kteří se převážně živili obchodem a řemesly.Po přepadení Polska nacistickým Německem na podzim 1939 přibylo několik stovek Židů z hloubi Polska, kteří prchali před postupujícím Wehrmachtem. I po obsazení Západní Ukrajiny sovětskou vládou žila židovská komunita v klidu. Působila zde řada kulturních židovských organizací a náboženská obec. V naši rodině jsme byli jsme tři děti: rodiče a jeden bratr zahynuli, druhý můj bratr žije v Izraeli.

Německou nacistickou armádu vítali v roce 1941 Ukrajinci a Poláci květinami. Již za několik dnů se všichni Židé museli dostavit na sportovní stadion, kde byl proveden soupis zvlášť mužů, žen a dětí a pro osoby od 16 do 55 let byla stanovena pracovní povinnost. Za tří měsíce nato Němci vymezili ghetto, všichni se do něj museli přestěhovat a vzápětí ukládali kontribuce: 200 bílých maskovacích plášťů a 200 kožichů pro německou armádu, bytové vybavení pro 150 příslušníků ukrajinské policie apod. Brzy nato žádali, aby židovská obec do jednoho týdne sebrala a odevzdala přímo Gebitskomisaři Kräkerovi 16 kg (ruský pud) zlata. Sbírku zlata s přispěním rabínů řídila předtím založena Židovská rada (Juden rat). Starší rabín vyhlásil chejrem, platný pro všechny Židy, což znamenalo, že každý kdo má něco od zlata musí vykoupit svůj vlastní život. V určeném termínu bylo zlato odevzdáno.

Další opatření mělo ještě účinněji podlomit vůli týraných Židů. V Den smíření (Jom Kipur), což je největší židovský svátek, pod hrozbou zastřelení vyhnali všechny obyvatele ghetta na sportovní stadion, nařídili jim, aby si na oděvy přišili žluté kusy látky, znovu je přepočítávali a mezi tím Ukrajinci plenili ghetto a odnášeli co se jim líbilo. To trvalo od 9 hodin ráno a teprve v 8 hodin večer se směli vrátit do vyrabovaných obydli. Život k ghettu byl nesnesitelný: osm dekagramu chleba na osobu a den, povinnost konat i ty nejšpinavější práce ve městě, např. čištění „suchých záchodů“ bez pomůcek, holýma rukama, apod. Hlad byl nepředstavitelný. Lidé tajně za jídlo předávali Ukrajincům a Polákům cennější svršky a bylo na jejich libovůli zda nějaké jídlo poskytnou nebo nikoliv. Na jaře si někteří nasázeli nějaký řádek bramborů nebo zeleniny a když povyrostla, tak ji po nocích hlídali, aby jim je někdo neukradl. Ukrajinští policisté jednu noc provedli na hlídající zátah, asi čtyřicet jich přivedli ke Kräkerovi, který je všechny nechal zastřelit. Navíc Gebitkomisař uložil, aby Židovská rada do týdne dodala dalších 16 kg. zlata. Předseda rady spolu s rabínem riskovali životy a šli Kräkera prosit, aby kontribuci snížil. Po velkých a opatrných prosbách dosáhli snížení o čtyři kg. Po velkém úsilí se oněch 12 kg zlata podařilo shromáždit, ale o čtyři dny později. Kolik bití, kopanců a všemožného ponižování museli nejváženější členové židovské obce při odevzdávání kontribuce od Kräkera a zejména od jeho pohůnků vytrpět se nedá ani vypovědět. Toto nelidské zacházení a živoření v ghettu vedlo k tomu, že zejména mladší Židé uvažovali o vzpouře a o násilném uprchnutí z ghetta. Jakmile se o tom starší a rozvážnější dověděli a začali společně vážit možnosti – nepřátelství nejen Němců, ale také většiny Ukrajinců a Poláků – pochopili, že naděje na hromadnou záchranu není.

Měla jsem do jisté míry štěstí, že jsem byla přidělena na práci do kuchyně policejní ubytovny. Navíc jsem měla na starosti stolní a ložní prádlo a vše co bylo třeba. Pracovala tam také moje sestřenice a jako číšnice jedno polské děvče. Naši nadřízenou byla Němka Hel-

brechtová, velmi slušná a pořádná žena, která se k nám velmi dobře chovala a v případě nějakého nebezpečí nás vždy upozornila a podle svých možností nám pomohla.

Dne 24. srpna 1942 přijelo do Sarn asi 150 příslušníků SS a byli ubytováni tak, aby nebyli nápadní. Zaslechla jsem jak velitel policie dával příkaz Helbrechtové, aby připravila pro ně večeři a jídlo na další dny. O příjezdu SS jsem nevěděla, ale cítila jsem nějaké napětí, proto jsem se zeptala, zda zítra mám přijít do práce. Helbrechtová mi po dotazu u velitele policie potvrdila, abychom se sestřenicí přišly. Ráno 25. srpna si mne Helbrechtová vzala stranou a řekla mí že přijelo 150 příslušníků SS, abych to šla do ghetta sdělit předsedovi Židovské rady. Dále abych vyřídila že moje sestřenice večer do ghetta nepřijde, že přenocuje v její světnici a ráno, že se uvidí co bude.. Dala mi košík s kuchyňskými odpadky, abych je zanesla pro řezníkovy prasata, který nám dodával uzeniny. Vchod do jeho krámku byl vedle brány ghetta a jelikož strážní věděli, že mám průkazku pustili mne bez překážek dovnitř. Oba vzkazy jsem vyřídila, ovšem ihned nastal v ghettu nepokoj a tak bylo uzavřeno. Navečer byly kolem ghetta a uvnitř značně posíleny ozbrojené ukrajinské stráže. Celý den 26. srpna jsme prožili ve strachu co se bude dít.Přijel starosta města Ukrajinec, který nás chlácholil, že to vše nic neznamená, velitel policie sdělil předsedovi Židovské rady, že když přesvědčí soukmenovce a dosáhne toho, aby zítra všichni v klidu opustili ghetto, pak za to jeho rodinu propustí na svobodu. Nikdo jim nevěřil. Večer ukrajinští strážní přicházeli k některým obyvatelům a kradli cenné věci a když někdo protestoval tak ho na místě zastřelili.

27. srpna od čtyř hodin ráno nás vyháněli do ulic ghetta. Někteří se schovali v předem připravených úkrytech a počítali s tím, že se takto zachrání. Velitel policie, když to zjistil, vydal rozkaz, že úplnost každé rodiny bude před zařazením do pochodové skupiny prověřena a bude-li někdo scházet bude celá rodina na místě zastřelena. Tak se stalo, že všichni bez výjimky přemluvili své ukryté blízké a ti šli s nimi. Seřadili nás do čtveřic a vytvořili pochodové skupiny po 500 osobách a vyrazili jsme pod silnou eskortou ukrajinské policie za město.

Za městem již několik dnů předtím připravovali sovětští zajatci a pochytaní Židé čtyři obrovské jámy a velký prostor obehnali trojitým plotem z ostnatého drátu, v němž také stály dřevěné strážní věže. O tom se v ghettu nic nevědělo. Kolem dokola a na strážních věžích byli nyní příslušníci SS s kulomety, samopaly, granáty, všichni v bojové pohotovosti. Uvnitř byli již tisíce Židů, které sem přihnali před dvěma dny z mnohých okolních městeček a vsí. Všichni seděli apaticky na zemi a nám, nově příchozím, poručili usednout na zem také. Seděli jsme asi půl hodiny, když jsem si všimla, že ze strážních věží příslušnici SS pořizují fotografie. Náhle zazněl osamělý výstřel, který byl signálem k zahájení vraždění. Nejdříve padlo několik kulometných dávek přímo do shromážděných lidí. Pak příslušníci SS vždy celé, již v ghettu vytvořené pochodové skupině 500 osob nařídili jít směrem k jámám. Vpředu první skupiny kráčel předseda Židovské rady s rodinou. Vtom se stalo něco nečekaného. Příslušník SS, stojící u drátěného plotu přivolal pokynem mladého Žida, podal mu nůžky na stříhání drátů a sekerku a vybídl ho, aby upozornil kolem stojící Židy, aby se připravili k útěku a pak aby přestříhal dráty. On že v průběhu útěku bude střílet do vzduchu. Byla jsem poblíž a slyšela jsem najednou zvolání hurááá a asi 300 lidí se vrhlo do průrvy vystřihnuté v plotě. Okamžitě se na ně soustředila palba, ale prý asi 10 osob uteklo. Příslušníci SS z věží a kolem plotu začali dovnitř házet spoustu granátů a střílet ze všeho co měli. Nastala

nepředstavitelná situace. Spousta mrtvých ještě více těžce raněných s rozervanými vnitřnostmi, bez rukou, nohou. Zůstala jsem nezraněná a když střelba ustala a příslušníci SS znovu začali shánět dohromady lidi a hnát je k jámám bloumala jsem po prostoru a hledala své příbuzné a známé. Najednou jsem uviděla našeho souseda MUDr Goldzingra z Krakova, jak s manželkou a dcerou klečí na kolenou a v rukou drží malé kalíšky, do kterých nalévá z malé lahvičky nejdříve sobě a pak jím nějakou tekutinu. Pak se všichni navzájem objali, vypili tekutinu a padli mrtví. Na jiném místě jsem viděla rodinu jak pálí své šaty a papírové peníze a dokonce odhazuje zlato. Trápil mne hlad a především žízeň, protože jíst ani pít jsme nedostali a celý den bylo nesnesitelné vedro. Rozhodla jsem se, že se před smrtí alespoň napiji vody. Za dráty stál Ukrajinec, dokonce jsem věděla, že se jmenuje Nutkin, který za peníze a cennosti lidem prodával vodu, ale do přinesených nádob. Sebrala jsem kus staré galoše, z opasku vypárala zašitou zlatou pětirublovku a oboje mu podala. Podal mi v galoši vodu, ale než jsem ji stačila přiložit k ústům někdo se mi snažil galoši vytrhnout a voda se vylila na zem.

Asi po hodině jsem se rozhodla toto své trápení ukončit. Přidala jsem se ke skupině stejných dobrovolných zoufalců a v doprovodu asi patnácti Ukrajinců jsme šli k jámám. Když jsme přišli blíž, viděli jsme, že dvě jámy jsou již zcela zaplněné mrtvými. Lidé si museli lehnout obličejem k zemi a další si lehali na předchozí vrstvu tak, že si obličejem museli lehnout na nohy těch, kteří leželi pod nimi. Pak čekali na střelbu ze dvou kulometů, které byly na obou stranách jámy. Viděli jsme jak příslušník SS doslova roztrhl male dítě tak, že jednou botou přitiskl nožičku dítěte k zemi a za druhou rukama trhl. Když jsme přišli blíž nařídili nám, jako těm před námi, abychom se svlékli do nahá, šatstvo odložili na hromadu a lehli do jámy. Čekala jsem. Padly výstřely, byly nějaké jako tlumené a když dozněly, tak jsem cítila, že nejsem ani zraněna. Bála jsem se zvednout hlavu a vtom jsem uslyšela hlas Gebitkomisaře Kräkera jak dává rozkaz těm, kteří stříleli, že je již sedm hodin, pro dnešek to stačí, aby šli povečeřet a dnes již mají volno. Zde, že zůstanou jen dva strážní a Židy, kteří jsou na shromaždišti budou přes noc hlídat jiní.Dále vydal rozkaz vykopat do rána dvě další jámy protože dvě, které ještě nejsou naplněné pro zítřek nestačí.

Vyslechla jsem celý rozhovor a čekala jsem až se všichni rozejdou. Vylezla jsem z jámy zcela nahá a pomalu šla směrem ke shromaždišti. Najednou jsem zpozorovala jak dva strážní mne s údivem pozorují jako nějaké zjevení. Chovala jsem se tak, jako by se nic zvláštního nestalo a vše se odehrávalo někde na městském korze. To je asi překvapilo nejvíce. Důstojně a pomalu jsem přistoupila k hromadě šatstva, klidně z ní vybrala nějaké spodní prádlo, župan a ještě něco, oblékla se a šla. Po očku jsem pozorovala údiv strážných a čekala, kdy na mne začnou střílet. Nechali mne odejít na shromaždiště, kde jsem našla některé své známé a také tetičku, které zcela vyčerpaná a žíznivá čekala, stejně jako všichni ostatní, v klidu a tiše na ráno, až nás přijdou konečně všechny zavraždit. Kolem bylo mnoho povražděných, kaluže krve, umírající ranění. Rozhlédla jsem se trošku a zjistila jsem, že nás hlídají příslušníci pracovní organizace Todt Arbeitsgruppen Stuttgart, kteří kolem Sarn opravovali mosty a jednoho z nich, který chodil do jídelny na oběd, jsem poznala. Jmenoval se Paul Rädiger. Německy jsem trochu uměla a tak jsem ho poprosila, aby mi pomohl, že jsem mladá a chci žít. Byl dojat, nařídil mi počkat, že půjde zjistit možnosti. Poprosila jsem ho navíc, aby donesl vodu tetičce a mně. Přinesl vodu a řekl, že na čtyřech místech hlídají němečtí vojáci s těžkými kulomety, ale Ukrajinci naštěstí jsou na nějakém shromáždění. Je-

den z německých strážců, kterého znal, mu slíbil že nás nechá projit ven a nabádal ho k maximální opatrnosti. Řekl mi, abych šla několik kroků za nim. Šťastně jsme se dostali za dráty. Oba jsme byli psychicky téměř na dně, nevěděli jsme kam jít a Rädiger se musel asi za hodinu vrátit do směny. Kdyby scházel bylo by zle. Napadlo mne, aby mne zavedl k Polce ve městě, kterou jsem trochu znala. Bylo asi 11 hodin v noci, když mne k ní zavedl a sám šel zpět do služby. Schovala jsem se na dvorku za hromadou dříví a proseděla tam asi do 4 hodin nad ránem a když šla hospodyně dojit krávu, tak jsem na ní vystrčila hlavu a kývnutím prstem přivolala. Velmi jsem ji prosila, aby mne schovala. V domě to nešlo. Kolem bydleli Němci a kromě toho po městě stále slídili po Židech ukrajinští policajti. Umístila mně ve sklepě, kde bylo asi metr vody Paul Rädiger přišel asi v 7 hodin, přinesl mi snídaní a na moji prosbu přivedl od naši kuchařky Helbrechtové moji sestřenici. Byly jsme ve sklepě s vodou asi týden a přesto, že Rädiger se postaral abychom třikrát denně dostávaly jídlo nedalo se to déle vydržet a poprosila jsem ho, aby nás převedl k další známé Polce. Nejen, že to 8.9.1942 udělal, ale přinesl ji, jako odměnu za naše přechovávání, hodně různých věcí z vyrabovaného ghetta. Sdělil ji, že nyní musí služebně odjet na delší dobu ke Kyjevu a že je za nás odpovědná a běda ji a její rodině, kdyby se nám něco stalo. Nejvíce strachu jsme zažily, když 12.3.1943 sám Gebitskomisař Kräker řídil šťáru. Zachránily jsme se tím, že jsme přes pec na pečení chleba vlezly do komína. Tam je naštěstí hledat Židy nenapadlo. U této Polky, která se jmenovala Bąkowa, jsme se skrývaly celý rok.

V této době již Ukrajinci, kteří opustili službu v německé policii, začali vyvražďovat polské obyvatele na samotách a menších vesnicích a začaly se pouštět do i do větších vesnic. Poláci utíkali do měst a tak i u Bąkowé byli běženci. Nebezpečí prozrazení bylo vyšší a také šťáry byly častější.

Jednou přijela k p. Bąkowé naše dobrá známá Jadwiga Wojciechowska ze vsi Maluszky, kde měli s manželem velké hospodářství. Prosily jsme ji, aby se nás ujala a vyhověla nám. Velmi jsme poděkovaly pani Bąkowé za záchranu a Jadwiga Wojciechowska se nás ujala tak, že nás schovala na voze pod seno a jely jsme na jejich statek. Večer jsme byly na místě. Manžel Josef a jejich děti nás přijali dobře a po celou dobu pobytu u nich jsme se cítily bezpečně a téměř jako členové rodiny. Naučily jsme se pro nás nezvyklé práce na poli a v hospodářství a domnívaly jsme se, že zde vydržíme do osvobození Rudou armádou. Bohužel ukrajinská nacionalistická organizace (v tomto prostoru to nebyli banderovci ale bulbovci) zahájila systematické vraždění Poláků a ničení celých polských obci. Menší polské vesnice v širokém okolí již byly zničeny, když přišla řada na Maluszky. Za jednu noc spálili téměř polovinu domů v obci a kdo neutekl toho zavraždili a zanedlouho přepadli za bílého dne zbytek obce a do rána druhého dne byla celá obec zničena. Byl zavražděn pan Wojciechowski a jejich syn, pani Wojciechowská a my dvě jsme zůstaly naživu díky tomu, že si rodina včas připravila úkryt. P. Wojciechowská se rozhodla, že bude usilovat o reemigraci do Polska, dala nám s sebou vše co mohla, včetně zásob jídla a my jsme odešly do lesa.

Věděly jsme, že se v blízkých lesích ukrývají Židé ale nevěděly jsme, kde je hledat. Potulovaly jsme se lesem, spaly nejčastěji venku, snažily se najit na poli zbytky zeleniny nebo v nejbližších vesnicích sehnat něco k jídlu, aby zásoby od p. Wojciechowské vydržely jak nejdéle. Konečně jsme narazily na stopy hledaných Židů a ukázalo se, že jsou mezi nimi i naši známí. Společně jsme se trápili až do listopadu 1943, kdy bulbovci na nás uspořádali v lese hon a zastřelili 15 osob a mezi nimi i moji sestřenici Sáru Vajsblat, s kterou jsme se

dosud společně zachraňovaly.Pohřbili jsme všechny zavražděné společně a místo jsme označili navršenými kameny. Odešli jsme jinam, protože v okolí stále řádily skupiny bulbovců. Silné sněžení zakrylo naše stopy. Na novém místě jsme si udělali z větví a sněhu jakési obydlí a asi po týdenním trápení hladem a zimou jsme uslyšeli dělostřeleckou kanonádu. Naše osvobození Rudou armádou se blížilo. Město Sarny bylo osvobozeno 15.ledna 1945. Naše radost byla velká a zároveň ji doprovázel smutek a prázdnota po všech blízkých, kteří byli zavražděni.

Ze svědectví Paula Rüdigera,(*1893) uloženého v památníku Yad Vashem pod číslem M – 1/E, 1196. Svědectví bylo sepsáno před *Regionale Historisze Komisje beim Regional Komitet fun bafrajte Jidn in Hessen Frankfurt/M. Sandweg 7* a jmenovaný ho podepsal dne 13 března 1947.

V roce 1942 jsem byl zmobilizován a určen jako voják do pracovní vojenské organizace Todt. Dne 24.dubna 1942 jme přijeli do městečka Sarny s úkolem opravovat mosty, které Rudá armáda při svém ústupu strhla. Tyto opravy jsme prováděli od dubna do srpna 1942. Jako pomocné síly nám byli přiděleni také Židé, které každý den ráno strážní z ghetta přiváděli a navečer zase odváděli. Mohu potvrdit, že pracovali poctivě a spolehlivě, snad také proto, že v této skupině organizace Todt s nimi zacházeli slušně. Ve skupině Židů pracovala nějaký čas také Freida Schwarz, která pak byla přidělena do jídelny, v niž jsme se stravovali a kde jsem ji několikrát zahlédl.

Dne 26.srpna 1942 dostali někteří z nás pušky s úkolem pomoci ukrajinské policii v prostoru zvaném Strale, který byl asi 3 km za městečkem Sarny hlídat tam nahnané Židy nejen z místního ghetta, ale také z okolních míst. Bylo jich kolem 20 000 a 27.srpna 1942 je celý den příslušníci SS, za aktivní pomoci ukrajinské policie, vyvražďovali způsobem, který byl někde „nahoře“ pečlivě promyšlen, asi také odzkoušen a svojí nelidskostí budil hnus a děs. Vyvraždili asi polovinu a zbývající odsouzenci tak v strašné hrůze a v šílené žízni po parném dni čekali na ráno, až odpočatí, řádně oholení a sytí příslušníci SS budou ve svém díle pokračovat.

Byl již pozdní večer spíše noc, kdy mne, stojícího za ostnatými dráty někdo z vnitřku oslovil „Herr Paul, hilfe“. Poznal jsem Freidu a na její prosbu jsem se rozhodl riskovat život a zachránit ji. Měl jsem na to asi dvě hodiny času, protože na tuto dobu jsem byl vystřídán. Podařilo se mi přesvědčit příslušníka SS, hlídajícího u kulometu, aby nás pustil ven. Zavedl jsem ji k její známé Polce, ale nemohla ji umístit nikam jinam, než do sklepa, v němž bylo asi jeden metr vody. Nosil jsem ji nenápadně třikrát denně jídlo po dobu osmi dnů a viděl jsem, že v této vodě již déle být nemůže. Neznal jsem však nikoho, kde bych ji mohl umístit. Nakonec sama Freida navrhla úkryt u další Polky. Hospodyně se zdráhala, ale nakonec přivolila a já jsem ji z vděčnosti přinesl z vyrabovaného ghetta hodně užitečných věci. Když jsem ale musel 28.září odjet na rozkaz do Kyjeva, tak jsem Polce před odjezdem bez obalu řekl, že za její život mi ručí svým životem a že se z Kyjeva přijedu na obě dvě podívat. Samozřejmě, že jsem při odjezdu nevěděl, zda budu moci se z Kyjeva vůbec vzdálit. Po šesti týdnech jsem dostal nějaký den volna a obě byly překvapené, když jsem na dva dny přijel. Freidě jsem dal adresu svého bytu v Kolíně nad Rýnem a pak jsme se již za války neviděli. Po válce mi dopisem poděkovala a od této doby udržujeme trvale písemný styk. První roky

po válce se na čas uchytila se svými známými v Hessensku, tak mne na několik dnů pozvala k nim a oba jsme proto mohli před příslušnými orgány podepsat svá svědectví. Cítím velké zadostiučinění, že v bestiální době jsem našel odvahu riskovat a zachránit alespoň jeden mladý život.

Freida Schwarz a Paul Rüdiger.
Podle dokumentů památníku Yad Vashem č. M-1/E, 1195 a č. M-1/E,1196 redakčně upraveno.

Záhadná profesorka

Marie Pánková-Klíglová, *25.10.1922 Zdolbunov

Tento příběh neobsahuje žádné jméno zachráněného ani konkrétního zachránce. Má čtenáři sdělit jednu z forem záchrany pronásledovaných a to nejen Židů.

V příběhu jmenovaný Sáša byl Alexandr Pánek, povoláním fotograf, čerstvý ženáč, který pak spolu se svoji manželkou Marií, autorkou tohoto článku vstoupil do 1. čs. armádního sboru v SSSR. Oba byli zařazeni na oddělení osvěty. Sáša jako fotograf, který pořídil velké množství snímků, které většinou dosud nebyly zveřejněny snad proto, že po válce zemřel příliš mladý. Marie měla na starosti, mimo jiných povinností, monitorování rozhlasových vysílačů a mimochodem u 1. čs. sboru byla první, která zaslechla vysílání z Banské Bystrice o vypuknutí Slovenského národního povstání. Necháme ji nyní vyprávět o události, kterou v článku sice nedatuje, ale podle své svatby ji pisateli těchto řádků zařadila na časný podzim roku 1941.

Nový školní rok 1941 začínal jako vždy 1. září. Také střední škola ve Zdolbunově zahájila vyučování. Nebyla to však již ruská desetiletka, ale ukrajinské gymnázium. Jeho trvání bylo velmi krátké. Nejdříve Gestapo zatklo všechny významnější nacionalisty včetně profesorů gymnázia a inteligence a pak německé vojsko obsadilo a uzavřelo všechny střední školy.

Profesorka němčiny, která na gymnáziu krátce působila, se stala sekretářkou gebitskomisaře. Nikdo ji ve městě neznal, nic se o ní nevědělo. Při vypuknutí německo-polské války údajně utekla z Varšavy i se svou desetiletou dcerkou. Nyní zde žila s Němcem, vedoucím železničního uzlu v Zdolbunově. Bydleli v hotelu plně obsazeném německými důstojníky.

Zvonek v čekárně bývalého družstva Fotografia ohlašoval příchod návštěvníka. Vedoucí fotoateliéru Sáša byl velice překvapen, když v něm poznal svého bývalého kamaráda ze školy – Žida, ale bez povinného označení žlutou Davidovou hvězdou na zádech a na prsou.

Stmívalo se. „Nesviť, prosím tě“, zadržel pohyb Sášovy ruky příchozí. „Přišel jsem tě poprosit o pomoc. Potřebujeme fotografie na doklady.“ A rychle vysvětloval, že jich přijde vždy pět během hodiny, ale každý sám. Heslo bude „Pozdrav od Griši“. Poslední si pak přijde sám pro všechny fotografie. „Jinak je můžeš vést v evidenci jako každého jiného, přijdou bez označení hvězdou a ty je přece nemusíš znát, takže nic moc nerizkuješ“. Prvním deseti se zřejmě podařilo odjet s novým dokladem, označeným jinou národností. Pak se stalo něco, s čím nikdo nepočítal.

V podvečer dosud teplého podzimního dne pospíchala tmavovlasá mladá žena do prvního poschodí nevelkého hotelu. Její nepříliš čisté šaty svědčily o nějaké těžší fyzické práci a její hubený obličej nesl známky delšího strádání. Její záda a hruď zahaloval velký šátek, který

bezpečně kryl Davidovy hvězdy. Zastavila se u dveří s vizitkou a pronikavý zvuk zvonku přivedl ke dveřím ženu snad stejného věku, ale upravenou, pěkně oblečenou, elegantní. To příchozí přivedlo téměř do stavu zuřivosti.

„Tak jsi zapřela svůj národ?“ - začala křičet německy. „Opovrhujeme tebou. Podívej se jak my, Židé, dnes vypadáme a ty se pelešíš s fašisty, jen abys se měla dobře.“

„Prosím tě, mlč, já tě neznám, nekřič,“ bránila se napadená.

„Tak ty mě neznáš? Svou přítelkyni z vysoké školy neznáš? Asi už neznáš ani svoji matku, otce ani bratra, protože jsou Židé“ – pokračovala stále německy a záměrně hlasitě, aby ji všichni, kteří při tom hluku už otvírali dveře, dobře slyšeli. A v hotelu bydleli sami Němci.

Aniž by to tušila, byla ona příchozí Židovka příčinou, že se již žádné doklady, žádná cestovní potvrzení nemohla dalším Židům obstarávat. Nebylo to možné, neboť sekretářka gebitskomisaře, která opatřovala doklady tolik potřebným razítkem již nežila. Za to, že se vetřela až na Gebitskomisariát, že „poskvrnila čistou německou rasu“ soužitím s Němcem, byla i se svou dcerkou okamžitě zastřelena.

Němec, s nimž žila, byl údajně poslán na východní frontu. Štěstí, že se Gestapo díky svému až příliš rychlému zásahu nedovědělo o dalších pomocnících při obstarávání dokladů. Stálo by to životy dalších lidí.

Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel ***Zpravodaj*** *číslo 2/2003.*

O smrti zachraňovaných rozhodla náhoda

Josef Holec, * 28.11.1918, Straklov Český

Moji rodiče Josef (*1882) a Anna (*1890) se narodili ve Straklově, kde jsem se narodil i já. V roce 1934 rodiče prodali zemědělskou usedlost v obci Závidově a koupili dvě třetiny mlýna v Novinách Českých. Majitele zbývající třetiny se měnili, ale pro naše vyprávění je důležité, že tuto třetinu poslední majitel pronajal Židovi z Mlynova Heršovi Nakonečnikovi. Byl solidním partnerem a rodiče s nim dobře vycházeli. Mimochodem o mlýn brzy rodiče přišli, protože 4.11.1939, tj. po obsazení Volyně Rudou armádou ho bývalý ukrajinský zaměstnanec ze msty zapálil. Tolik bylo třeba předeslat, než přejdu k hlavnímu tématu tohoto vyprávění.

Rodiče i po shoření mlýna udržovali s Heršem dobré styky nadále. Když nacisté v roce 1942 zřídili v Mlynově ghetto, podařilo se Heršovi spolu se sedmnáctiletou dcerou a s dalším příbuzným z ghetta uprchnout a v noci k nám přišli požádat o úkryt. Manželka Herška se svými dvěma dětmi byla zavražděna spolu s dalšími obyvateli ghetta.

Herška spolu s dalšími dvěma nešťastníky rodiče umístili na půdě našeho domku – jiné stavení jsme již neměli. Přes stálé napomínání byli naši hosté velmi neukáznění. Ve dne hlasitě hovořili, chodili po půdě večer i v noci, což bylo slyšet i ve světnici, takže sousedka Ukrajinka při jedné večerní návštěvě u nás maminku upozornila, že „na vaši půdě něco straší“. Maminka se ji snažila uklidnit, že to asi dělají kočky. Odešla nepřesvědčena. Ukrajinská policie ve službách Němců měla zřejmě podezření a s tím nebylo možno žertovat. Nezbylo, než že jednou pozdě večer šel Nakonečnik k Václavu Žďárskému, také občanu Novin Českých a poprosil jej, zda by jim poskytli u nich úkryt. Ti souhlasili a za několik dnů

se mohli v noci přemístit k nim do krytu, připraveného ve stodole pod slámou, v němž přečkali zimu.

Na jaře 1943 připravovali Žďárští brambory pro sadbu. Na Volyni se nepoužívalo k sadbě celých bramborů, ale krájely se na části tak, aby na každém řízku zůstalo alespoň jedno očko, z něhož vyrostla lodyha. Říkalo se tomu řízkování. Žďárští otevřeli oboje vrata stodoly, na mlat se vynášely ze sklepa brambory a na mlatu řízkovaly. Všichni tři zachraňovaní při tom pomáhali. Znenadání do obce přijela na selském povozu skupina banderovců z oddílu, kterému velel známý židobijce Novosad*). Banderovci najednou viděli po ulici utíkat nějakého chlapce, pravděpodobně Žida Seskočili z vozu a rozběhli se za ním. Chlapec zahnul do jednoho dvora a snažil se zmizet v zahradách. Na neštěstí se honička odehrála poblíž usedlosti Žďárských a jeden z banderovců znenadání vběhl na mlat otevřené stodoly a uviděl tam pracující Židy. Vše se seběhlo tak rychle a znenadání, že Židé včas nevklouzli do svého krytu.Banderovec je všechny zajal a odvedl k starostovi obce Viktoru Milerovi. Uvěznil je ve sklepě a zavolal ostatní banderovce. Zajatce důkladně prohledali, odebrali jim všechny cennosti včetně prý značného množství zlatých carských „pětek“ a do večera je pod stráží věznili v tomto sklepě. Po setmění je vyvedli na pole poblíž hřbitova, přikázali se jim svléknout do naha a pak je několika ranami zastřelili. Zřejmě šetřili náboji, protože když jsem tam po odjezdu vrahů šel spolu s kamarády Václavem Lešákem a Vladimírem Žďárským, tak ta dívka ještě dýchala, doslova chrčela, ale pomoci ji nebylo. Druhý den je občané pohřbili poblíž hřbitova. Chlapce, kterého honili, banderovci nechytili.

Praha v říjnu 2003 . .

---

*) V opilosti se jednou chlubil: „vlastní rukou jsem zastřelil 988 Židů a dotáhnu to do tisícovky.

Židovská komunita v české obci Kupičov (v Přehledu... případy č. 36 až 39)

Václav Kytl, *6.6.1928 Kupičov

Česká obec Kupičov se nacházela v nejzápadnější části Volyně a byla vzdálena 25 km od města Kovelu a 35 km od Vladimíru Volyňského. Původní název Kupěčevo změnili Češi na Kupičov, když v roce 1970 koupili od polského šlechtice Alexandra Zagórskiego, za 70 000 rublů ve stříbře 3600 ha pozemků (z toho bylo jen 600 ha orné půdy).

Se Židy se Češi setkávali hned při prvním vstupu na volyňské území při koupi majetku. Židé byli znalí místních poměrů a Češi, přicházející do neznámého prostředí, jimi nabízenou pomoc přijímali, i když byli nuceni za ni platit dosti vysoké finanční částky.

Kupičovští Češi zakoupili majetek bez zprostředkovatelů, ale v Kupěčevě bydlelo již několik židovských rodin, z nichž Berko kupoval staré hadry, Herc štětiny a králičí kožky, Michl kupoval v okolních vesnicích vejce ap. Židovští spoluobčané se po příchodu Čechů velmi rychle naučili mluvit česky... Prý zvláště těm starším to šlo velice dobře — v obchodě českou řeč velmi potřebovali.

Během poměrně krátké doby po příchodu Čechů se většina židovských rodin domohla značného jmění, zvláště Berko, který si vystavěl v Kovelu válcový mlýn. V pozdější době se počet Židů zvýšil. Tak v roce 1920, jak uvádí neznámý pisatel v dobovém tisku, bylo již v Kupičově 20 židovských rodin. Byli to většinou živnostníci a obchodníci, kteří zbohatli z obchodu s místními Čechy. Před II. světovou válkou žilo v Kupičově asi 300 židů. Tento počet velice stoupl po pádu Polska.

Tragédie kupičovských Židů

Srpen roku 1942 je zapsán v paměti mnohých kupičovských občanů jako jedna z nejkrvavějších událostí z dob nacistické okupace. V ty dny byli povražděni naši židovští spoluobčané.

Tento hrozný čin nesmí upadnout v zapomenutí. **Naši potomci by měli vědět o hrozném utrpení Židů na Východě, vědět, kdo jim to utrpení způsobil, ale také se nesmí zapomenout na ty, kteří jim v těchto těžkých dobách pomáhali.**

Vše začalo v sobotu začátkem srpna 1942, kdy do obce přijel větší počet německých vojáků a jejich ukrajinských pomahačů. To již byla od časného rána obec obklíčena a nikdo ze Židů ji nesměl opustit. Paní Jentel Axová, známá švadlena, myslela, že svými prosbami obměkčí zatvrdlá srdce a že ji pustí, ale bylo to marné. V neděli časně ráno němečtí vojáci spolu s ukrajinskou policii začali vyhánět Židy z jejich domovů a soustřeďovali je na školním hřišti. Všude bylo slyšet nářek a německé „Los, los, du judische Sau Hund“. Starci a nemocní byli popohánění holemi. Zvláštní zábavou pro katany byla jízda na kole a před ním popohánění holí starého Žida. Do Kupičova byli mezi tím svezeni Židé z okolních ukrajinských vesnic a celý ten houf nešťastníků hnaly stráže do městečka Ozerany, kde bylo zřízeno provizorní ghetto.

Životní podmínky byly v ghettu hrozné, obrovský hlad, neustálý teror, a k dovršení všeho Němci a jejich pomahači ghetto zapálili a svedli to na Židy. Tato provokace jim posloužila jako záminka k tomu, že dne 24.8.1942 postříleli všechny židovské obyvatele ghetta. Tato hromadná vražda se konala u ukrajinské obce Sušibaba ve starých pískovnách. Vysvlečení lidé si museli lehnout do jámy, jedna řada hlavami doprava druhá doleva a ránou do týla byli usmrcováni. Podle některých zpráv zde zahynulo kolem tisíce lidí. Lidé, kteří to viděli, tvrdili, že ta ohromná masa lidských těl se pohybovala, jako kdyby dýchala, jako kdyby mrtví žalovali nebi za zločin na nich spáchaný. Hromadný hrob byl zasypán ledabyle, proto brzy začala prosakovat na povrch krev a šířil se strašný zápach. Na rozkaz místních ukrajinských pochopů museli mladí čeští muži hrob důkladněji zasypat.

Přes veškerá opatření Němců a jejich místních pomahačů se sice podařilo některým židovským rodinám utéci, ale mnoho jich bylo znovu pochytáno. Velká část místních Ukrajinců pomáhala v těchto strašných honičkách za to, že dostanou věci, které zůstanou po dopadené osobě. Tak byla dopadena například pětičlenná rodina obchodníka Bargmana. Bylo to v sobotu, protože jsme uklízeli před domem, ale datum si již nepamatuji, když je ti zabijáci kolem vedli a my jsme se mohli jen dívat... bezmocně dívat! Starý pan Bargman pronesl několikrát větu: „Proščajtě dobryje ljudi Čechi“ (Sbohem dobří lidé Češi). Byl výjimkou — česky se nenaučil. Celou rodinu podrobili hroznému mučení, mučitelé chtěli vědět, s kterými Čechy je pan Bargman ve spojení. Mlátili ho tak, že mu vyrazili oko z důlku, ale tento statečný muž nic nevyzradil. K večeru je odvezli do bývalé cihelny Čecha Zápotockého a tam je pro svou potěchu stříleli. Můj otec a ještě několik hospodářů pásli poblíž koně a vyprávěli o hrozném nářku mučených.

Manžele Rosenfeldovi byli dopadeni v Litynském lese (asi 3 km od Kupičova), museli si vykopat jámu, lehnout do ní a pak byli zastřeleni. Před popravou se políbili a v jámě se objali. Proč si tak pamatuji jejich příběh? Byli to manžele z centrálního Polska, kteří uprchli před Němci v roce 1939. Byli to vzdělaní lidé, a tak vyučovali na sedmiletce: pan Rosenfeld matematiku a paní němčinu a zpěv. Po příchodu Němců měli zakázáno učit, a navíc neměli koho, protože škola byla povolena jen do 4. třídy. Aby pro nás, starší děti, bylo zajištěno pokračování v nějakém vzdělávání, zorganizovali rodiče alespoň vyučování němčiny, což již nebylo tak

nebezpečné a vyučovala ji, za naturální odměnu (potraviny), paní Rosenfeldová. Vzpomínám si, když jsem jako třináctiletý kluk jim přinesl před vánocemi v 1941 roce chléb, koláče a další jídlo a důvěrně jsem sděloval paní Rosenfeldové, že generál Sikorski byl v Moskvě a že se Stalinem pili „Bruderschaft“, jak se chudák velmi bála a ohlížela, zda nás někdo neslyší.

Moško Schwarz byl velice šikovný a nadaný obchodník. Když se oženil, přestěhoval se do Kovelu. V roce 1942, když vyvrcholilo pronásledování Židů, domluvil se s Čechem Václavem Maškem o ukrytí celé rodiny. Mašek bydlel na samotě s bratry a rodiči. Proto se zdálo, že nehrozí nebezpečí prozrazení. Ve své stodole udělal úkryt a tam se celá rodina Schwarzova nastěhovala a všechny cenné věci nechala ve svém bytě v Kovelu. Aby se za pomoc alespoň částečně odvděčil, nabídl Schwarz Maškovi, aby si přivezl z jeho bytu v Kovelu hodiny. Neuvážili, co dělají, a to se stalo osudným! Lidem, kteří se do bytu Schwarzových s jejich svolením nastěhovali, se prý velmi nelíbilo, že by měli tyto hodiny odevzdat. Věc nahlásili ukrajinské policii, která Maška sledovala a brzy ukryté ve stodole objevila. Moško musel pod okny Maškovic kuchyně vykopat hrob, všichni se museli svléci, lehnout do jámy a tak je zastřelili. Věci zastřelených si policie rozdělila ihned na místě. V. Maška vzali s sebou na policejní stanici do Kupičova a tam ho strašně, nemilosrdně zmlátili, že byl doslova celý černý. Od jisté smrti ho zachránil dobrý soused Ukrajinec Jovko, který poradil, a snad i pomohl, aby Maškoví dali policii pořádný úplatek: mouku, slaninu, a hlavně samohonku. Václav Mašek vše přežil a ještě bojoval v 1. čs. armádním sboru.

Také rodinám Berko Katze a Süsse, celkem sedmi lidem, se podařilo projít obklíčením. Bohužel v jejich nedostatečném úkrytu je objevili dva místní slídilové, jeden se jmenoval Hric. To se stalo v době, kdy se konala hromadná poprava na Sušibabě a vyvrhelové měli v úmyslu obě rodiny dopravit na popraviště. Cestou si to rozmysleli, a když jim došly náboje, tak ty nešťastníky ubili kyji. O věci se na místě rozdělili.

Blízko obce Sušibaba měl vodní mlýn Čech Václav Houžvic. Jelikož to byla rodina, která se snažila žít skutečným křesťanským životem, pronásledovaní nešťastníci u ní nacházeli vždy útulek. V době vraždění Židů se tento mlýn stal útočištěm a přestupnou stanicí v odchodu do hlubších lesů. Právě se tam schovávala rodina Moťky, syna řezníka z Ozeran, když se mlýn stal středem pozornosti některých Ukrajinců. Rodina Moťkova se proto musela přemístit do lesů. Před odchodem Moťko přinesl V. Houžvicovi pytlík zlata, asi 2 kg, aby si jej vzal za to, že jim pomáhal. Pan Houžvic mu řekl, že je to od něho velice hezké, ale že on, Moťko ještě neví, co ho čeká, ať si to zlato ponechá na horší časy. On že mu pomáhal z křesťanské lásky a nikoliv z touhy po odměně. Rozešli se a k dalšímu setkání došlo až v roce 1944. Ale za jakých okolností!

V prostoru Kupičova působila 27. Volyńská dywizija Armii Krajowej a její oddíly pomohly ubránit Kupičov proti ozbrojeným masovým útokům banderovců. Když divize před postupující Rudou armádou odcházela dále na západ, kupičovští polské vojáky s povděkem vyprovázeli a také Anička Houžvicová se svojí kamarádkou se jely rozloučit a vyprovodit „své chlapce“. Pro ochranu při zpáteční cestě jim polští vojáci dali s sebou pušku a dalekohled. Děvčata obě věci ukryla do slámy ve voze. Mezi tím Rudá armáda postoupila a sovětští vojáci při prohlídce vozu, přijíždějícího ze západu skrýš objevili. „Špionky“ zatkli a přivedli na stanoviště kontrarozvědky, které bylo právě ve mlýně Houžvicových. Houžvicovi nesměli s dcerou ani promluvit a sovětský důstojník jim sdělil, aby děvčatům připravili teplé ošacení a jídlo, že budou převezeny do vězení v Lucku! V této atmosféře nářku a bolu se objevil Moťko, který kdysi dával V. Houžvicovi zmíněné zlato. Byl šťasný, že přežil, a tak jen zářil. Když mu řekli co se děje,

ihned šel za důstojníkem a ptal se, jak mohli zatknout Aničku Houžvicovou, která tolika lidem pomohla, včetně jeho rodiny. Načež se ho důstojník zeptal: „A skoľko ty dal jemu zolota“? (Kolikpak jsi mu dal zlata?). Moško mu vyprávěl celý příběh a tím Aničku zachránil od „Gulagu“, a možná i smrti.

Kupičovský šámes Fischl byl velice chudý člověk. Měli jednu dceru jménem Libuške. Také jeho rodině se podařilo utéci. Ale jak dlouho mohou žít lidé bez přístřešku v křovinách a hlavně bez potravy? Nejdříve vyšel on. Chytili ho ukrajinští pochopové a zabili ho. Když se dlouho nevracel, šla matka. Také ji chytili a zabili přibližně na stejném místě. Dlouho lidé vídávali na té cestě krvavou skvrnu. Malé děvčátko vyšlo z úkrytu hledat rodiče. Potkal je slídil, policista Daniljuk, a ptal se, kam jde. Děvčátko odpovědělo, že jde hledat maminku a tatínka. On na to: „Pojď já tě svezu a pošlu za nimi“. Vzal děvče na kolo, odvezl do cihelny Zápotockých a tam je bezcitně zastřelil.

Áron Barenholz obchodoval se dřevem. Litynský les polského šlechtice Stefana Sumovského znal lépe než jeho pán. Áron si již v předstihu vybudoval úkryty na těch nejbezpečnějších místech. Ukrýval se tam on s manželkou a dvěma malými chlapci, rodina Jankla Langra, čtyři dospělé osoby a vnuk, malý Šlojmele. Byli tam ještě i další Židé. Dlouho je jeden z těch ukrajinských zločinců vyhledával, doslova jako čmuchavý pes. Nakonec se mu to podařilo a ukrajinští policisté obklíčili úkryt. Venku na úkrytu stál ten chlapeček Šlojmele. Najednou nikdo z těch katanů nemohl vystřelit, snad se v nich hnulo svědomí. Nakonec to provedl největší ničema, všemi opovrhovaný. Na poplach způsobený část Židů vyběhla z krytu a ti se většinou zachránili. Mezi zachráněnými byl Mojše Langer a manželka Árona Barenholze se dvěma syny. Říkalo se, že tehdy postříleli asi 13 lidí.

Život šel dál, utrpení a strádání bylo stále více a více, ale nakonec přišla fronta a osvobození sovětskými partyzány. Zachránění Židé vyšli z úkrytů a také paní Barenholzová s dětmi. Jak tak šli po Kupičově, potkali jednoho z těch lotrů, kteří je stříleli. Jmenoval se Kuchar a na nohou měl holinky pana Barenholze. To se ví, že ihned ztropili „givalt“ a bezpečnostní služba sovětské partyzánské jednotky jej zatkla. Po celonočním výslechu byl nad ním vynesen rozsudek, a také ihned vykonán. Paní Barenholzovou potkali moji bratři v padesátých letech v USA. Velice hezky vzpomínala na život prožitý mezi kupičovskými Čechy.

Ze sousedovy rodiny Davida Brena se zachránil pouze syn Šlojme. Zahynuli: David Bren, jeho manželka, dcery Rivke, Bruške a provdaná Málke s manželem Šulimem Silberfarbem a malou dcerkou Chánele, manželka Šlojmy s malým Monělem a dcerkou. Šlojmovi se podařilo utéci a schovat se v Litynském lese. Jemu a ostatním pronásledovaným pomáhal celý Kupičov, snad s výjimkou těch, kteří bydleli blízko úřadů. Všichni věděli, co jim hrozí, a přesto pomáhali. K nám chodil pravidelně Šloma Bren a někdy také Mojše Langer. Šlojme přicházel podle situace, třeba vždy za 14 dnů. Jelikož to bylo do lesa poměrně daleko a z lesa museli vycházet za pozdního večera, přespávali tito odvážlivci v určité stodole a druhou noc šli zpět. Prvně k nám přišel Šlojme třetí den po masakru u Sušibaby. Byl pozdní večer, už jsme šli spát a najednou se ozvalo klepání na okno. Otec se zeptal, kdo je to, a tázaný odpověděl: „To jsem já, Šlojme. Prosím Vás pane Kytl otevřete“. Bylo to těžké rozhodování, ale neotevřít bylo proti všem lidským zásadám. Sesedli jsme se na podlaze, aby nás nebylo vidět, kdyby šel někdo kolem. Šlojme ještě nevěděl, co se stalo s rodinou, a tak jsme mu vše vyprávěli. Tehdy prohlásil, že se jen tak chytnout nenechá. Tehdy jsme mu dali kromě jídla také zápalky. V té době byly zápalky a kamínky do zapalovače neocenitelné. Ty jsme si podomácku vyrobit nemohli, mnoho jiných věcí jsme se v nouzi vyrábět naučili. Tak začaly pravidelné návštěvy, s nimi spojená pomoc, ale také nebezpečí ztráty života. Jednou Šlojme poprosil bratra Jaroslava, aby mu dal

opravit boty. Bratr je vzal k ševci Bohuslavu Žitnému. Ten se jen na ně podíval a řekl, že to jsou boty Šlojmy Duvidového. Samozřejmě nic neprozradil. Co nikdy nevymizí z mé paměti je, jak jednou Šlojme přišel unavený a zničený, více než kdy jindy. Tatínek se hrozně bál, protože teror se neustále stupňoval. Odešel z domova se slovy: „Ať už to tady třeba zapálí“. Bratr také odešel něco pro Šlojmu vyřizovat a v domě jsme zůstali tři: Šlojme, sestřenice Věra Urbanová a já. Ztlumili jsme světlo a krmili jsme Šlojmu. Dnes je to neuvěřitelné, že snědl tři-čtvrtě bochníku chleba a vypil tři litry bílé kávy. Šlojme byl stále odvážnější, až jsme ho museli napomínat. Například se u nás dralo peří, místnost plná děvčat a ženských a najednou se ve dveřích objevil Šlojme. Vše dopadlo dobře proto, že jsme tam byli sami Češi. Odvážnému Šlojmovi štěstí přálo a on přežil. Zda ještě žije, nevíme.

Jednou v sobotu večer jsem se v kuchyni myl a dveře ven byly otevřené. Najednou se za mnou ozvalo: „Dobrý večír“. Velice jsem se lekl. Ohlédnu se a on tam stál Mojše Langer. Já jsem se na nic jiného nezmohl, než že jsem řekl: „Mojše, vítám tě“. Tenkrát chtěl hlavně mléko pro malého synovce Šlojmele. Maminka mu dala nejen mléko a buchty, ale přidala něco navíc. S Mojšem jsem se sešel na podzim roku 1944. Byl tehdy přísedícím u oblastního soudu v Lucku.

Kdo také nesmí být zapomenut, je rodina Árona Kagana. Tento pán, majitel lékárny, byl velice dobrý a solidní člověk. Dokud byl svobodný tak mu trejf nevadilo a chutnal mu i chléb se sádlem a škvarky. Když si vzal za ženu Srůlovic Chuminku, žil život ortodoxního, všemi váženého žida. Měli syna Mošku a dceru Bejlu, ale té se říkalo Duňa, ale čistěji Kaganovic Dunička. Moško vystudoval konzervatoř a byl výborný muzikant, hrál s českými muzikanty v kvartetu a kamarádil se s českými kluky. Dunička vystudovala univerzitu ve Lvově a po ukončení studií, od roku 1939 vyučovala ve zdejší škole ruštinu a byla naší třídní. Byla to mezi učiteli zvláštní osobnost. Vždy hezky oblečena, upravená a perfektně nalíčená. K žákům měla velice dobrý vztah. Mně otevřela svět, naučila mě, jak se mám učit a mít touhu po poznání. Jak jsem předtím chodil do školy nerad, tak pod jejím vlivem jsem se postupně začal na školu a vyučování těšit. Starý pan Kagan, bělovlasý s bílou bradkou, mluvící dobře česky, měl pro nás děti vždycky dobré slovo. Ptával se nás zda umíme zdravit, jestli posloucháme rodiče a jestli jim také pomáháme. V době vyvražďování Židů byli Kaganovi odstěhovaní a zůstala pouze Dunička. Ta se již dříve vdala, za manžela měla Žida z centrálního Polska, povoláním byl veterinář. Při likvidaci kupičovských Židů se také dostali do ghetta a skončili sebevraždou. Vedle ghetta bylo jezero, do kterého vešli, a tam si podřezali žíly.

Polák, Czesław Sokołowski, byl v letech 1939-1942 hajným v Litynském lese. Při jedné pochůzce ho zastavila trojice neznámých lidí. Ihned poznal, že to jsou Židé. Prosili, aby jim dal něco k jídlu. Dal jim svoji svačinu a domluvili se o styku. Rozhodně nechtěl přímý styk. Jídlo jim přinášel na určité dohodnuté místo. Vše probíhalo nějakou dobu na tehdejší poměry hladce, ale spolupráce byla nečekaným způsobem přerušena. Do práce u hajného nastoupil mladý ukrajinský chlapec Kolja, syn popa, známý v okolí jako velice milý a inteligentní mladík. Snažil se rychle poznat les, a proto po něm stále brouzdal. Jednou přiběhl za panem Sokołowskim a hlásil mu, že se mu podařilo zastřelit tři Židy. Pan Sokołowski dělal velice překvapeného a požádal, aby mu je ukázal. Samozřejmě to byli ti lidé, kterým on pomáhal.

Maštov, nedatováno

Poznámka v roce 2002. *Kupičovští rodáci příkladně a dlouhodobě udržují tradice své rodné obce. Organizují zájezdy do Kupičova a v roce 2002 zde odhalili na chrámu pamětní desku.*

Výčet jejich aktivit a zasloužilých dobrovolníků by byl velmi dlouhý. V Krásném Dvoře, svém „středisku“ ve vlasti pořádají zpravidla každoroční setkání. Dne 4. května 2002, se setkání zúčastnilo přes 200 rodáků a bylo zvlášť slavnostní, protože na tento rok připadlo více významných výročí, včetně šedesátého výročí tragedie kupičovských Židů. Na pozvání pořadatelů přijelo z Izraele a USA celkem sedm zachráněných a jejich potomků. Největším překvapením byl snad Ruven Barenholtz, který se nejen dobře dohovořil česky a rusky, ale zazpíval i několik českých písniček, které mu jako dítěti zpívala jeho maminka, aby ho ve skrýši zabavila. Pořadatele pak hosty překvapili tím, že na výstavce, kterou pro setkání připravili byly nejdůležitější texty napsány také v jazyku ivrid.

Podle periodické publikace Kupičovský hlasatel, ročník VI, číslo 25, červen 2002. Vydává Dr. Miloslava Žáková.

Prameny a literatura

1) Archivní prameny

Archiv Kanceláře prezidenta republiky, R 2593/19, inv. č. 53.
Knihovna HÚ AČR, fond Kartotéka mrtvých a nezvěstných příslušníků 1. čs. arm. sboru v SSSR.
Knihovna Náprstkova muzea, fond SSSR 1/7, V. Švihovský Grundovi z 26.2.1955.
Oblastní vlastivědné muzeum v Rovně. Mapa obcí, v nichž působily buňky Blaníku (kopie).
SUA, fond Svaz Čechů z Volyně. Korespondence s pozůstalými, kteří žádali zprávy o padlých a nezvěstných.
SÚA Praha-Chodovec, fond Soutěž SPB ev. č. 184/74.
SÚA, fond MV VII R kartony K8354 — K8360 Seznamy reemigrantů z Volyně - uspořádání dle obcí. (Kontrola nezvěstných).
Ústav soudobých dějin AV ČR, kopie části fondu MV Státní bezpečnost.
VHA, fond Česká družina, k. 7, Seznam ruských Čechů-starodružiníků.
VHA, fond Česká družina. Přehled osobních změn.
VHA, fond Česká družina, k. 7, Seznam Georgijevských rytířů v ČD.
VHA, databáze osobních spisů čs. legionářů v Rusku (vybráni volyňští Češi)
VHA, fond Odbočka Československé národní rady.
VHA, fond 308 Domácí odboj, sign. 7.1. Blaník —uložen na perzonálním úřadu Ministerstva obrany ČR, oddělení pro udělování osvědčení dle zákona 255/46 Sb. (v dalším Oddělení dle zákona 255/46 Sb).
VHA, fond Odvodní protokoly 1. čs. armádního sboru v SSSR
VHA, fond Kartotéka příslušníků čs. útvarů ve Velké Britanii. Oddělení dle zákona 255/46 Sb.
VHA, fond Kartoteka udělených osvědčení účastníkům odboje. Oddělení dle zákona 255/46 Sb.
VHA, fond Protokoly o mrtvých a nezvěstných příslušnících 1. čs arm. sboru v SSSR. Oddělení dle zákona 255/46 Sb.
VHA, fond Rozkazy náhradního pluku 1. čs. armádního sboru v SSSR.
VHA, fond Rozkazy 1. čs. arm. sboru v SSSR.
VHA, fond Svaz československých spolků na Rusi, k. 9.
VHA, fond 2. střelecký pluk, k. 42, 43.

Svědectví zachráněných Židů, uložené v Památníku holocaustu Yad Vashem v Jerusalemě pod čísly:

YVA 03/3064
YVA 03/1775
YVA 03/3113
YVA 033/326
YVA 03/3040
YVA 03/1819
YVA M-1/E, 1195
YVA M-1/E, 1196

2) Kroniky českých obcí na Volyni

Národní muzeum, Oddělení novodobých českých dějin, fond Volyňská sbírka.

Přehled kronik českých obcí, využitých v jednotlivých seznamech publikace jako zdrojů informací **A** znamená využití v této publikaci

Zpracoval J. Hofman

Název obce	**Stav vydání kroniky*)**	**Zda obsahovala jména, využitelná v jednotlivých seznamech knihy:** 1 Le — legionářů; 6 Čs — padlých v čs. útvarech 2 Že — žen; 7 Na — zavražděných nacisty; 3 Po — padlých v polské armádě; 8 Ba — zavražděných banderovci; 4 RA — padlých v Rudé armádě; 9 Fr — zahynulých při př. fronty 5 Par — padlých v partyz. oddílech 10 Ži — zachráněných Židů									
		1 Le	**2Že**	**3 Po**	**4 RA**	**5 Pa**	**6 Čs**	**7 Na**	**8 Ba**	**9 Fr**	**10 Ži**
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**
Anatolie+ Nesvič	Dot						A				A
Bakovce	Dot	Jména nejsou uvedena									
Boratín Č.	VB	A	A	A	A		A	A	A	A	
Buderáž	Dot	A			A		A	A	A	A	
Budky Hubinské	H, Rp	A			A		A	A			
Černý Les (Český Vojetín)	H,Rp						A				
Dembrovka	Kn	A			A		A				
Dlouhé Pole	Dot						A				A
Dorohostaje	ŠM	A			A		A		A		A
Frankov	ŠM	A			A		A		A		
Hájenka	H, Rp	A			A		A			A	
Hlinsk	Kn	Jména nejsou uvedena									
Holoveň Č.	Dot				A	A	A		A		
Hubin	H, Rp	A			A	A	A		A		
Huleč	Kn	A		A	A		A				
Chomout	Kn	A					A				
Jezírko	Dot	A					A		A		A
Kněhyninky	Dot						A		A		A
Kochanka	ŠV						A				
Krásná Hora	ŠM	A			A		A		A		
Krošna Č.	Dot	Jména nejsou uvedena									
Kupičov	Kn, VS		A	A	A	A	A	A	A	A	
Kvasilov	Kn, VS	A	A				A				
Libánovka	ŠM	A			A		A		A		
Malín Č.	Kn	Jména nejsou uvedena									
Martinovka	VS	A					A				A
Michalovka	Kn, VS	A	A		A	A	A				A
Mirohošť	Dot	A	A				A				
Moldava I	Dot	A					A				
Moskovština	ŠM	A			A		A		A		
Nesvič+	Dot						A				

Anatolie											
Niva Hubinská	H, VS	A					A				
Nová Ves	ŠM	A			A		A		A		
Noviny Č.	VS	A		A	A		A			A	
Novosilky	H, VS, Rp				A		A	A	A	A	
Novostavce	Dot	A			A		A		A		A
Nykolajivka (Holendry)	Dot	A									
Olšanka	VS	A			A	A	A	A		A	
Ostrov	H, Rp	A					A				
Oščov	H								A		
Ozerany Č.	Kn, VS	A					A				
Podhájce	Dot		A		A		A		A	A	A
Podvysoká	ŠV						A				
Pokosy	VS	A	A		A	A	A				
Račín Nový	H, Rp	A			A	A					
Rohozná	ŠV	A					A				
Selenčina	Dot	A	A		A						
Selisko	H, Rp	A			A		A				
Semiduby	Dot	Jména nejsou uvedena									
Senkevičovka	H						A				
Sergejevka	H,Kn	A	A		A		A	A			
Sklín Č.	H, VS, Rp	A					A				
Sklíň Dvůr	H, VS	A	A								
Sofievka u Dubna	VS	A					A		A		
Sofievka u Lucka	H				A		A				
Straklov	Kn	A					A				
Stromovka	VS	A	A		A	A	A	A	A		
Terešov	Dot						A		A		A
Újezdce	Dot	A					A				
Vilhelmovka	H, VS	A			A	A	A		A	A	A
Volkov	ŠV, Dot	A					A				
Vysoká Č.	Dot	Jména nejsou uvedena									
Zálesí (Ostroh)	Dot	Jména nejsou uvedena									
Zubovština M	Kn		A		A		A				

***) Význam zkratek použitých pro označení stavu kroniky:**

H — Hybler, V.:Volyňští Češi, emigrace a návrat do vlasti. Olbramovice, 1990.
ŠV — Širc, V.: Kronika Volkova a okolních obcí.
ŠM — Širc, V.: Minulost zavátá časem.
VB — Vlk, J.: Kronika Českého Boratína
Kn — vydáno knižně, nebo existuje rukopis vhodný k vydání.
VS — vytištěno ve Věrné stráži.
Rp — rukopis ve tvaru nevhodném k vydání.
Dot — ve tvaru odpovědi na dotazník, uveřejněný ve Zpravodaji.

3) Vzpomínky pamětníků
Seznam autorů vzpomínkových příspěvků

Achmedov Achmed	Králičková Miloslava	Perný Jaroslav
Bajborová Jiřina	Krup Jacof	Pěnička Václav
Burstejn Anatolij	Krup Motl	Petříček Václav
Chudoba Jaroslav	Kvasgaltnerová Rachel	Pišlová Anna
Danzker Josef	Křivka Jan	Poláková Ludmila
Dědková Miluše	Kytl Václav	Růta Josef
Dobosharevitch Nina	Lešák Václav	Sobotková Emilie
Dubová Hnah	Maláková Marie	Skalková-Holštajnová M.
Dufek Vladimír	Malich Václav	Suchopárová Věra
Dvořák Vladimír	Malínská Irena	Svítek Vladimír
Esterkézová Helena	Maršíková Ludmila	Šereťuk Mikuláš
Fridrichová Marie	Martinovský Josef Alois	Širc Alexandr
Goldenbergovi Samo a Anna	Masopust Miloslav	Širc Václav
Helebrant Josef	Mazánek František	Šircová Marie
Hlaváček Rostislav	Mendlík Vladimír	Toner Josef
Hofman Jiří	Mojdl Josef	Tošner Stanislav
Holec Josef	Nerad Josef	Tyrek Vladimír
Janeček Viktor	Novák Miroslav	Vitoch Josef
Jankowski Mieczysław	Novák Valentín	Vendolsští Božena a Stan.
Kašparová Libuše	Novák Vladimír	Vígner Viktor
Kindl Josef	Oulovská-Matejusová Jos.	Vrbová Janina
Knop Vladimír	Palička Vladimír	Volf Boris
Korbová Marie	Palla Václav	Zárecká Jiřina
Kuřicová-Holštajnová Jiřina	Pánková-Kliglová Marie	Žáková Miloslava

4) Dopisy pamětníků
Pamětníci, kteří přispěli písemnými sděleními

Altmanová-Ficková Jaroslava	Knop Vladimír	Somol Jiří
Berstein David	Kozák Vladislav	Stárek Václav
Bižovský Václav	Kubišta Rostislav	Steinsnedtová Pola
Bunjevčevičová-Jakoňuková A..	Kytl Václav	Stejnar Václav
Dědková-Průšová Miluše	Lešák Václav	Szwarz Fryda
Dragoun Václav	Mikešová Slavěna	Vaňová-Zajíčková Milena
Esterkezová Helena	Müllerová-Lucká Emilie	Vaněk Vladimír a Anna
Goldberger Ašer	Ničovi Jaromíra a Jan	Veselá Evženie
Gošová Růžena	Novák Valentín	Větrovec Jiří
Greensteinovi Michal a Pola	Ornst Jaroslav	Vitoch Josef
Chajat Chaim	Pavlínová Růžena	Vlk Josef

Jahodová-Vaňková Emilie	Petříček Václav	Vojar Jiří
Jančová Ludmila	Pišl Josef	Votruba Václav
Janoušek Václav	Procházka Josef	Zýval Vladimír
Křikavová-Albrechtová Helena	Rüdiger Paul	Žihadlová Naďa

5) Noviny a časopisy

Čechoslovan, 4. Ročník 1914.
Československý legionář, příloha Seznam Sibiřské armády. Ročník 1919.
Československý legionář. Ročník 1924.
Hlasatel, týdeník ilegální organizace volyňských Čechů Blaník,1943.
Hlas revoluce, 1968, č. 10, s. 6.
Magazin Mladá fronta dnes. Praha, 24.8.1995.
Naše vojsko v SSSR. 1944.
Prager Presse, 28.11.1925.
Svobodné slovo (ukajinské). Rovno, 6.2.1995.
Věrná stráž - týdeník Svazu Čechů z Volyně. Žatec ročníky 1946 až 1952.
Věstník ÚSČSR, 10, č. 5.
Zpravodaj, Občasník Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel. Praha ročníky 1991 až 2003.

6) Literatura

CYBUĽSKI, H.: Czerwone noce. Warszawa 1964.
Dukla večne živa. Zborník vzpomienok účastníkov Karpatsko-dukelskej operacie. Dukelské muzeum vo Svidníku 1969.
Dukla večne živa, sv. 2. Košice-Svidník 1975.
FRIDRICHOVA, M.,: Cena života je život.
GOLDENBERGOVI, Sam a Anna.: Whispers in the Darkness. (Šepoty ve tmách). Shenhogold Publishers. New York 1988.
HEROLDOVÁ, I.: Válka v lidovém podání. Praha 1977.
HOFMAN, J.- KLICPERA, J.- PELCOVÁ, V.: Historická mapa českého osídlení na Volyni. SČVP, Praha 1995.
HOFMAN, J.: Češi na Volyni, základní informace. SČVP, Praha 1995.
KLAPÁLEK, K.: Ozvěny bojů. Praha 1969.
KORÁB, J.: Výsadek KGB do čepovických lesů v r.1942.
KYTL, V., ZÁPOTOCKÝ, V., ŽÁKOVÁ, M.: Kupičov, jak nám o něm vyprávěli, fakta a jména. Praha 1997.
LUTOVSKÝ, A.: Mikuláš vo dňoch oslobodeňa. Lipt. Mikuláš 1965.
MAREŠ, J.: Sokolovo.Vydavatelství cizojazyčné liter. Moskva 1943.
MARTINOVSKÝ, J. A.: Kronika Českého Malína. Ministerstvo informací, Praha 1945.
MARTINOVSKÝ, J. A.- ŠIRC V.: Kronika Českého Malína. Vydavatel neuveden 1984.
MAZÁNEK, F.: Kronika Michny-Sergejevky. Rkp. 1993.
Náš velitel. Praha 1971.
POLISZCZUK, M.: Gorzka prawda. Toronto 2001.
REJZEK, J.V.: Nezradili. Rovnost, Brno 1947.
RICHTR, K.: Případ generála Vlasova. Panoráma, Praha 1991.
SIEMASZKO, Władysław i EWA: Ludobójstwo dokonane przez nacionalistów ukajinskich na ludności polskiej Wołynia 1939 – 1945. Tom I i II 1500 stron. Wydawnictwo von Borowiecki. Warszawa 2000. ISBN 83.-.87689 – 34 – 3.
SLÁDEK, Z.,-VALENTA, J.: Sprawy ukrainskie w czechosłowackiej polityce wschodniej w latach 1918-1922. In: Z dziejów stosunków polsko-radzieckich. Studia i materiały III.
SPECTOR, Shmuel: The holocaust o Volhynian Jews 1941 – 1944. Yad Vashem,

The Federation of Volhynian Jews. Jerusalem 1990.ISBN 965 – 308 – 014 - 8
SVOBODA, L.: Cestami života I. díl. Orego, Praha 1996.
SVOBODA, L.: Cestami života II. díl. Prospektrum, Praha 1992.
ŠEREŤUK, M.: Kronika Kvasilova. Praha 2003.
ŠIRC, V.: Stopy zaváté časem. Lipenec 1980.
VACULÍK, J.: Dějiny volyňských Čechů I.díl. Praha 1997.
VACULÍK, J.: Dějiny volyňských Čechů II.díl. Praha 1998.
VACULÍK, J.: Dějiny volyňských Čechů III.díl. Brno 2001.
VACULÍK, J.: Volyňští Češi v protifašistickém zápase. ČSPB, Praha 1987.
VACULÍK, J.: Reemigrace a usidlování volyňských Čechů v letech 1945 až 1947. Univerzita J.E. Purkyně, Brno 1984.

Р Е З Ю М Е

Чеська меншість започаткувала в колишній російській Волинській губернії від 1868 р., коли з економічних мотивів туди поступово переселялися емігранти з Чехії та Моравії. Переважно це були землероби, які вирушали на Волинь шукати кращі соціальні можливості. Чехи швидко зжилися з цим багатонаціональним середовищем, у якому жили поруч українці, поляки, євреї, росіяни, німці та інші національності. Внесли відчутний вклад в економічний та культурний розвиток у краю де жили. Були діяльними, злагідними та надійними співгромадянами.

Протягом майже восьмидесяти років (а в колишній Київській губернії понад 120) не відступилися від свого народу, а в незвичайній чистоті зберегли свою мову, культуру, звичаї та звички, успадковані від предків, і разом з тим не цуралися їх збагаченню місцевими українськими та польськими елементами. Були тихими, щирими патріотами і доводили це тим, що самовідданою працею та серйозністю в своїх діях намагалися утримати і примножити добру славу свого народу.

Під час першої та другої світової війни істинність їх патріотизму була перевірена найсуворішим чином. Спосіб та ступінь цієї перевірки автори старалися документувати в цій книзі.

В 1945 - 1947 роках в кількості біля 40 000 осіб реемігрували в Чехословаччину, на свою історичну батьківщину. Першими на її землю вступили в 1944 р. волинські чехи як воїни 1-го чехословацького армійського корпусу в СРСР, якій брав участь у визволенні Словаччини і частини Моравії.

Чеською історіографією ця тема досі недостатньо розроблена, незважаючи на те, що волинські чехи були під час 2-ї світової війни найчисленнішим складовим елементом чехословацьких закордонних частин.

Тому автори книги поставили собі за мету показати на фактах об'єктивно і яко мога повніше участь волинських чехів в антиавстрійському опорі в 1914 - 1918 роках та антифашистському русі опору в 1941- 1945 роках.

Вивченням архівних матеріалів, літератури, преси, а також проведенням анкет і бесід з учасниками подій нагромадили матеріал для іменних списків (біля 4 700 імен), які згрупували у дванадцяти тематичних розділах, розміщених в книзі згідно хронологічного принципу.

Списки легіонерів періоду першої світової війни, бійців часів другої світової війни, які були у Великобританії, та жінок, прийнятих до 1-го чехословацького армійського корпусу в СРСР, свідчать про живих.

Іменні списки жертв боїв періоду другої світової війни — в армії Республіки Польської, Червоній Армії, радянських та польських партизанських загонах та в чехословацьких частинах — свідчать про людські втрати, так само як іменні списки жертв серед мирного населення в тилу, тобто вбитих німецькими фашистами та бандерівцями, а також жертв при переході фронтів.

Згідно призовних протоколів були підраховані ті волинські чехи, які вступили, та ті, які були включені в чехословацькі військові частини в СРСР.

Найважливіші кількісні дані наведені також в процентах відносно чеських жителів Волині або кількості волинських бранців, включених до чехословацьких військових частин.

Остання частина книги присв'ячена участі волинських чехів у врятуванні переслідуваних німецькими фашистами та бандерівцями. Містить список імен з короткими даними про врятованих євреїв та їх рятівників.

Іменні списки є кістяком книги. Не менш важливі два історичні дослідження, уміщені на початку розділів про антиавстрійський та антифашистський рух опору. Характеризують опір волинських чехів у ширшому історичному горизонті та узагальнюють дані про нього.

Іменні списки доповнюють та надають зримих рис людям спогади учасників та свідків, які наведені завжди після відповідного списку. Спогадів понад шіст-десят більш ніж п'ятидесяти авторів.

Художньо книгу оздоблює 17 ілюстрацій, уміщених на початку окремих розділів. На обкладинці схематична карта, що кольорово відображає дві найваж-ливіші події в історії волинських чехів (еміграцію та реемігрaцію), а в додатках дві карти, що доповнюють відповідні частини текстів.

Přeložil Jaroslav Ornst

SUMMARY

The origins of the Czech minority in the former Russian Volhynian governorate go back to the year 1868 when migrants from Bohemia and Moravia started moving in for economic reasons. For the most part, they were farmers and they went to Volhynia to seek a better social status. The Czech people soon became adapted to the multinational environment where Ukrainians, Poles, Jews, Russians, Germans and other nationalities lived next to one another. They significantly contributed to the economic and cultural development of the region. They were hardworking, tolerant and reliable fellow citizens.

For almost eighty years, they have kept their nationality and have preserved their language, culture, customs and habits inherited from their ancestors in surprising purity and, at the same time, they have enriched this heritage with local Ukrainian and Polish customs. They were unostentatious patriots which they proved by their honest work and trustworthiness thus preserving and maximising the good name of their nation. During the 1st and 2nd world wars, the earnestness of their patriotism was put to the hardest test. The manner and degree of this is what the authors of this book have tried to document.

In 1945-1947, the Vohynian Czechs re-emigrated to Czechoslovakia, their historical native country. The first to enter their fatherland were the soldiers of the 1st Czechoslovak army corps in the USSR, who participated in the liberation of Slovakia and part of Moravia.

Czech historiography has not yet covered this subject adequately, in spite of the fact that the Volhynian Czechs were the most numerous component of Czechoslovak troops abroad during World War II. Therefore, the authors of the book resolved to document, objectively and on the basis of facts, the part that the Volhynian Czechs played in the struggle against the Austrian empire in 1914-1918, and against Nazi Germany in 1941-1945.

After having studied archive materials, literature, magazines and also surveying and interviewing surviving contemporaries, they gathered data for lists of approx. 4700 names and they divided them into twelve subject groups which are arranged chronologically in the book.

The lists of names of legionnaires during from World War I and of soldiers in Great Britain in World War II and of women enlisted in the 1st Czechoslovak army corps in the USSR contain information about living people. The lists of casualties suffered in battles in World War II - in the Polish army, Red army, Soviet and Polish partisan units and in Czechoslovak units abroad - refer to the loss of lives; the lists of civil casualties suffered behind the front lines refer to people murdered by the German Nazis and by Ukrainian nationalists and to casualties suffered during the crossing of front lines. The data reffering to the Volhynian Czechs who joined up and who were included in the Czechoslovak army units in the USSR were obtained from recruitment records. The most important numerical data are presented as a percentage ratio of the number of Volhynian recruits included in the Czechoslovak army units to the number of the Czech inhabitants of Volhynia. The last part of the book is devoted to the role of Volhynian Czechs in the rescue of persecuted Jews. It contains a name list with brief data about the rescued and their rescuers. These lists form the backbone of the work.

No less important are two historical studies included in the introductory part dealing with the anti-Austrian and anti-Nazi resistance movement. They put the resistance movement of the Volhynian Czechs into a broader historical setting and they generalise the data concerning it.

The name lists are complemented and elucidated by eyewitness accounts which are always included after the respective list. There are here over sixty memoirs by over fifty authors.

14 pictures, included at the beginning of individual chapters, put visual life into the book. The dust jacket bears a schematic map, showing the two most important events in the history of Volhynian Czechs in colour: emigration and re-emigration; in the supplements, there are two more maps elucidating the respective parts of the text.

Obsah

I. díl – na frontách

Úvodem 5

I. část

Protirakouský odboj v letech 1914—1918 11

Podíl volyňských Čechů na prvním československém odboji 12
Seznam volyňských Čechů, kteří byli zařazeni v československých vojenských jednotkách v Rusku v letech 1914 až 1918 (podle oficiálních pramenů) 23
Seznam volyňských Čechů, kteří byli zařazeni v československých vojenských jednotkách v Rusku v letech 1914 až 1918 (podle neoficiálních pramenů), osudy vybraných legionářů: Jan Novák, Josef Vigner, Teodor Killer 56

II. část

Protinacistický odboj v letech 1939-1945 63
Příspěvek volyňských Čechů k osvobození Československé republiky od nacistické nadvlády 65
A. Odbojová organizace volyňských Čechů Blaník 78
Vybrané informace o činnosti a osudech odbojové organizace Blaník 79
B. Nástup a účast ve vojenském zahraničním odboji 90
1. Účast v odboji ve Velké Británii 90
Seznam volyňských Čechů, kteří byli zařazeni v československých vojenských jednotek ve Velké Britanii, osudy vybraných účastníků 92
2. Nástup do československých vojenských jednotek v SSSR 99
Počty volyňských Čechů, kteří se přihlásili do československých vojenských jednotek v SSSR 100
Příběhy nastupujících nováčků: Nováček do Buzuluku /103/, První zajatci /106/, Jak jsme vstupovali do čs.jednotky /109/, Jak jsem do války rukoval aneb Harmonika /111/, Bylo nás pět /115/.
3. Volyňské ženy v československých vojenských jednotkách v SSSR 117
Seznam českých žen z Volyně, které dobrovolně vstoupily do československých vojenských jednotek v SSSR 119
Vzpomínky účastnic a příběhy: Kytička fialek /130/, Domov /131/, Proč plakala děvčata /131/, Moje zážitky z války /133/, Práce zdravotní sestry /135/, Vzpomínky /136/, Poslední raněný /140/, Frontové zážitky z Kupičova /142/, Prožito, protrpěno, zapsáno (145), O Dukle tentokrát jinak /148/, V Mirohošti po odchodu mužů do čs. armády /149/.
C. Obětí bojů ve vojenských jednotkách 153
1. V armádě Republiky polské v roce 1939 155
Seznam volyňských Čechů, kteří zahynuli v armádě Republiky polské 158
Příběhy: Cvičné náboje /160/, Nevšední osudy mého bratra Arsena (161) Nevšední osudy českých vojáků v polské Andersově armádě /162/.
2. V Rudé armádě v letech 1941-1945 165
Seznam volyňských Čechů, kteří zahynuli jako vojáci Rudé armády 167
Příběhy a vzpomínky: Služba ve stavebním praporu /182/, Jak jsem se dostal ze zajetí /185/, Dvakrát vojákem Rudé armády /187/, Vojáci Rudé armády z Českého Malína /1888/, Vojákem Rudé armády, německým zajatcem a českým partyzánem /190/.

2a. V partyzánských oddílech v letech 1941-1945 197
Seznam volyňských Čechů, kteří zahynuli v partyzánských oddílech 198
Příběhy: Volyňský Čech - partyzánský velitel /199/, Volyňští Češi v ilegálním hnutí v Rovně a okolí /200/, Partyzánský pomocník /202/.
3. V československých vojenských jednotkách v SSSR 205
Seznam volyňských Čechů, kteří padli, zemřeli v důsledku zranění nebo se stali nezvěstnými v československých vojenských jednotkách v SSSR (podle oficiálních pramenů) 207
Seznam volyňských Čechů, kteří zahynuli v československých vojenských jednotkách v SSSR (podle neoficiáních pramenů) 258
Příběhy a vzpomínky: Přežil jsem svou smrt /263/, Vojákovy slzy /266/, Ze vzpomínek průzkumníka /268/, Pochod bílou smrtí /270/, Útěk ze zajetí /272/, Nad vlastním náhrobkem /276/, Shledání s mrtvým /278/, Válka ženistů /280/, Kanadský žert /282/.
Příloha 1 — Orientační mapa českého osídlení na Volyni 283
Příloha 2 — Mapa struktury organizace Blanik

Obsah

II. díl – v zázemí za 2.světové války

D. Oběti perzekucí a válečných událostí 284
1. Oběti německé nacistické perzekuce 285
Seznam zachráněných a zavražděných v Českém Malíně 13.7.1943 286
Seznam volyňských Čechů zavražděných německou nacistickou armádou 297
Vzpomínky: Jak vidím Němce a Německo /300/, Z kroniky Michny-Sergejevky /303/, Přežili svou smrt /306/, Niva Hubínská přežila rovněž svoji smrt /308/, Také v Hrušvici přežili svou smrt /309/, Výročí hodné vzpomínky /311/.
2. Obětí banderovské perzekuce 312
Seznam volyňských Čechů zavražděných příslušníky banderovských skupin 313
Příběhy a vzpomínky: Kupičov se bránil /325/, Také v Hulči České se bránili /326/, Banderovská sekretářka /329/, Katovo svědomí /329/ Byl jsem ve stribkách /330/, Těžká doba /331/, Příběh v Ulbárově /333/, Vladimíra Kazilovského zavraždili banderovci dvakrát /335/ Jak Lejzor utekl ze šatlavy ukrajinské policie a pak od Zigánových /337/.
3. Oběti přechodu fronty a jiných válečných událostí 339
Seznam volyňských Čechů, kteří zahynuli jako civilisté při přechodu fronty a v důsledku jiných válečných událostí 340
E. Účast při záchraně pronásledovaných nacistickými okupanty a banderovci 344
1. Zachránci a zachránění 345
Příběhy: Sovětští zajatci v Českém Malíně /346/, Dopis z fronty do Českého Malína /346/, Jmenoval se Vasil /347/, Žádný dům není tak malý, aby nepojal mnoho přátel /349/.
2. Zachránění Židé a jejich zachránci 353
Židé na Volyni v těžkých dobách 354
Základní informace o zachráněných Židech a jejich zachráncích 357

Vzpomínky zachráněných a zachránců: Na samotě u lesa /371/, Jak jsem se s tatínkem rozcházel a zase scházel /374/, Pomůžeme /375/, Naši “Vašíkove” /379/, Marie a Anna /380/, Manžele Goldenbergovi /381/, Pasáček /383/, Historie záchrany rodiny Krupových /385/, Dora Gunová /391/, Dopis zachráněné o zachráncích /391/, Štěstí v neštěstí — dobří lidé pomohli /393/, Vzpomínky při setkánípo šedesáti letech /394/, Kdo zachrání jednoho člověka,jako by zachránil elý svět /398/, Lidský příběh v těžké době /399/, Nejtěžší období mého života /400/, Chytrák Šáma – Moťkův syn /402/, Dítě s rozvážností zralého muže /403/, Spojila je podobnost osudů /405/, Netypický případ /409/, Apokalypsa /410/, Záhadná prosesorka /416/, O smrti zachraňovaných rozhodla náhoda /417/.Židovská komunita v české obci Kupičově /418/.
Prameny a literatura 424
Résume 430
Obsah 433
O autorech 436
Příloha 1 — Orientační mapa českého osídlení na Volyni 283
Příloha 2 — Mapa struktury organizace Blanik

O autorech

Ing. Jiří Hofman (*16 května v Družkopoli, okr. Horochov). Jako dítě a jinoch poznal mnoho obcí v západní části Volyně: od Volkova na jihu, po Kostopol na severu a od Lucka na západě po Novostavce na východě. Vyrůstal v obci Martinovce. Do školy s českým vyučovacím jazykem chodil pouze první tři roky. Na obchodním gymnáziu v Rovně stačil před přepadením Polska v roce 1939 vystudovat jen dva ročníky. Pak až do odjezdu v únoru 1944 r do čs. zahraniční armády v Jefrémově v Tulské oblasti. pracoval v zemědělství.

Do země svých předků přišel jako důstojník, velitel radiové roty. Externě dokončil středoškolské vzdělání a vystudoval elektrotechnický obor na Vysoké škole technické Dr. E. Beneše v Brně. Až do svých šedesáti osmi let velmi aktivně pracoval v oboru radiotechniky a elektroniky (viz např. publikaci Hofman, J., Bauer,J.: *Tajemství radiotechnického pátrače TAMARA*).

Od svých sedmdesáti let se věnoval literárně a organizačně české menšině, která z Volyně reemigrovala do vlasti. Byl spoluzakladatelem *Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel*, jeho dlouholetým tajemníkem a matrikářem. Vydal několik brožurek a knih vlastních (např.: *Volyňští Češi – základní informace*, spolu s J. Klicperou a V. Pelcovou *Historická mapa českého osídlení na Volyni*) a také z pozůstalosti svých krajanů (např.: J. Pospíšil, V. Lohvinová *České písně z ukrajinské Volyně* – ve spolupráci s Etnografickým ústavem Akademie věd ČR, J. Zárecká *Sůl volyňské země*). Předkládaná kniha je druhým vydáním.

Ing.Václav Širc (*4. prosince 1919 v Dorohostajích Č., †14.srpna 2002 v Jimlíně). Rodiče vlastnili na osadě Frankov, poblíž jeho rodiště velkou, moderně vybavenou zemědělskou usedlost. Jako přípravu k pokračování rodové tradice, vystudoval tříletou hospodářskou školu v městě Dubně. V 1. čs. armádním sboru v SSSR pracoval v týdenníku *Naše vojsko* a psal frontové příběhy nejen do těchto novin, ale také do deníku sboru *Za svobodné Československo*.

Při zaměstnání vystudoval Vysokou školu zemědělskou v Praze a pak působil jako pedagog na střední zemědělské škole v Žatci. Po celou dobu své aktivní odborné činnosti a poté v důchodu se věnoval literární činnosti s volyňskou a odbojářskou tématikou. Vydal několik knih, např. *Minulost zavátá časem*, spolu s J. A. Martinovským rozšířenou reedici *Kronika Českého Malína* . Jeho příspěvků do časopisů *Věrná stráž, Hlas revoluce, Národní osvobození, Zpravodaj* je kolem stovky. V jedenácti svazcích sborníků *Dukla věčně živá*, vydávaných Dukelským muzeem ve Svidníku je více než padesát jeho článků. Iva Heroldová z Etnografického ústavu Čs. akademie věd a Jaroslav Vaculík z Masarykovy univerzity v Brně si spolupráce s ním velmi vážili. Jeho velký přínos při vzniku podkladů pro první vydání předkládané publikace je patrný z údajů, uvedených i v tomto druhém vydání, jehož přípravy se již, bohužel, nedožil.

Doc. PhDr. Jaroslav Vaculík, Csc.(*27.února 1947 ve Velkých Losinách). První čtvrtstoletí svého života prožil mezi volyňskými Čechy v Novém Malíně na Šumpersku. Po absolvování Univerzity Palackého v Olomouci (obory ruský jazyk a dějepis) krátce působil jako učitel na základní škole. Od roku 1973 přednáší obecné dějiny 19. a 20.století na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v Brně. V současné době zde působí jako vedoucí katedry dějepisu a předseda Akademického senátu.

Ve své vědecké práci se zabývá dějinami zahraničních Čechů. K této problematice již publikoval tucet knih, 160 studií v odborných časopisech domácích i zahraničních a přednesl více než 100 referátů na vědeckých konferencích. Soustřeďuje se především na problémy, které česká historiografie dosud neprobádala. Jednou z nich byla historie Čechů na Volyni, kterou představil v širokých souvislostech českých, ruských, ukrajinských a polských dějin v třídílné publikaci *Dějiny volyňských Čechů* (Praha-Brno 1997-2001).

Od problematiky volyňských Čechů jeho zájem vedl i k dalším českým menšinám v zahraničí. Výsledky svého archívního studia poválečného návratu krajanů předložil v knize *Reemigrace zahraničních Čechů a Slováků v letech 1945-50* (Brno, MU 1993). Nová přepracovaná a doplněná vydání knihy vyšla v roce 2001 péčí Národohospodářského ústavu Josefa Hlávky pod názvem *Začleňování reemigrantů do hospodářského života v letech 1945-1950* a v roce 2002 nákladem Masarykovy univerzity v Brně s názvem *Poválečná reemigrace a usídlování zahraničních krajanů*. S podporou grantu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR vydal populárně vědecký přehled emigrace a reemigrace pod názvem *Češi v cizině – emigrace a návrat do vlasti* (Brno 2002). V rámci výzkumného záměru Historického ústavu Akademie věd ČR zpracoval řadu hesel o Češích v cizině pro šestidílnou *Encyklopedii českých dějin*.

Součástí velkých migračních pohybů po druhé světové válce byla vedle reemigrace zahraničních Čechů také repatriace osob zavlečených během války do ciziny (nucené práce, vězni koncentračních táborů, politická a rasová emigrace, váleční zajatci). Touto problematikou se česká historiografie dosud prakticky vůbec nezabývala V rámci projektu Grantové agentury ČR se jí ujal doc. Vaculík a předložil první nástin v knize *Poválečná repatriace československých tzv. zavlečených osob* (Displaced Persons), kterou vydala Masarykova univerzita v Brně v roce 2003.

V současné době je doc. Vaculík odborným spolupracovníkem dvou projektů Grantové agentury ČR, a to *Poválečné osídlování pohraničí českých zemí* a *Češi v cizině 1848-1938*. Je také odborným spolupracovníkem projektu grantové agentury Ministerstva školství Slovenské republiky *Historické vědomí studentů středních škol*.

Volyň a volyňští Češi

Dále uváděná vysvětlení mají dát čtenáři orientační informaci o prostoru, kde Volyň leží, o volyňských Češích a o časovém rozmezí, kterým se kniha zabývá.

Na titulní straně knihy je zobrazena ***schematická mapka****, na které jsou modrou barvou vyznačeny hranice států k roku 1868, kdy Češi začali z Čech a Moravy hromadně emigrovat na Volyň. Stejnou barvou je naznačen emigrační proud a území Volyně. Přibližně po osmdesáti letech Češi z Volyně reemigrovali do historické vlasti, což je na schematické mapce vyznačeno červenou barvou. Letopočet 1944 znamená, že v tomto roce překročili hranice ČSR vojáci-volyňští Češi jako příslušnici 1. čs. armádního sboru v SSSR. V roce 1947 reemigrovala na základě mezivládní dohody mezi ČSR a SSSR prakticky celá menšina, tj. celkem kolem 40 000 osob. Vícejazyčný název Volyně připomíná národnosti, které žily na Volyni v tomto období téměř osmdesáti let.*

Součástí přílohy 1 je ***Orientační mapa českého osídlení na Volyni****. Jejím základem je ruská mapa z přelomu století v měřítku 1 : 2 000 000 (1 cm na mapě je 20 km ve skutečnosti), s vyznačenými hranicemi gubernie a újezdů, které platily až do doby rozdělení Volyně mezi Republiku polskou a USSR v roce 1921. Na sovětské straně se octla téměř čtvrtina volyňských Čechů. Tato státní hranice je na mapě zakreslena a platila až do 17.9.1939 kdy pod vlivem válečné porážky Polské republiky nacistickým Německem, po dohodě s ním SSSR obsadil západní Ukrajinu a západní Bělorusko.Byla to již jedenáctá změna režimu, kterou Češi na Volyni zažili. Celkem jich bylo za osmdesát let jejich života na Volyni třináct*[1)]*.*

Názvy všech českých obcí s více než 500 obyvateli a některých obcí s více než 100 a méně než 500 obyvateli jsou na mapě vyznačeny červenou barvou. V prostoru nejhustšího českého osídlení nebylo možno na mapě napsat názvy všech obcí v rozmezí 100 až 500 obyvatel. V době těsně před reemigrací v roce 1947 Češi na Volyni žili celkem v 638 obcích, z nichž bylo 112 obcí zcela českých, 158 částečně českých a ve zbývajících obcích byli Češi v naprosté menšině.

Na mapě je vyznačena nejzazší východní mez, kam za 1. světové války postoupila německá a rakouská vojska. Fronta se zde zastavila do začátku ruské brusilovské ofenzívy, která byla zahájena 4.6.1916. Tato mez dává představu o tom, jak velká část českých obcí byla obsazena německými a rakouskými vojsky. V důsledku toho tyto obce utrpěly značnou materiální škodu.

V období Ukrajinského státu - hetmanátu (od dubna do prosince 1918) německá vojska okupovala nejen Volyň, ale téměř celé území dnešní Ukrajiny.

Praha v červenci 2003 Jiří Hofman

[1)] Blíže viz Hofman, J., Klicpera, J., Pelcová, V.: Historická mapa českého osídlení na Volyni. Praha 1995.

Orientační mapa českého osídlení na Volyni

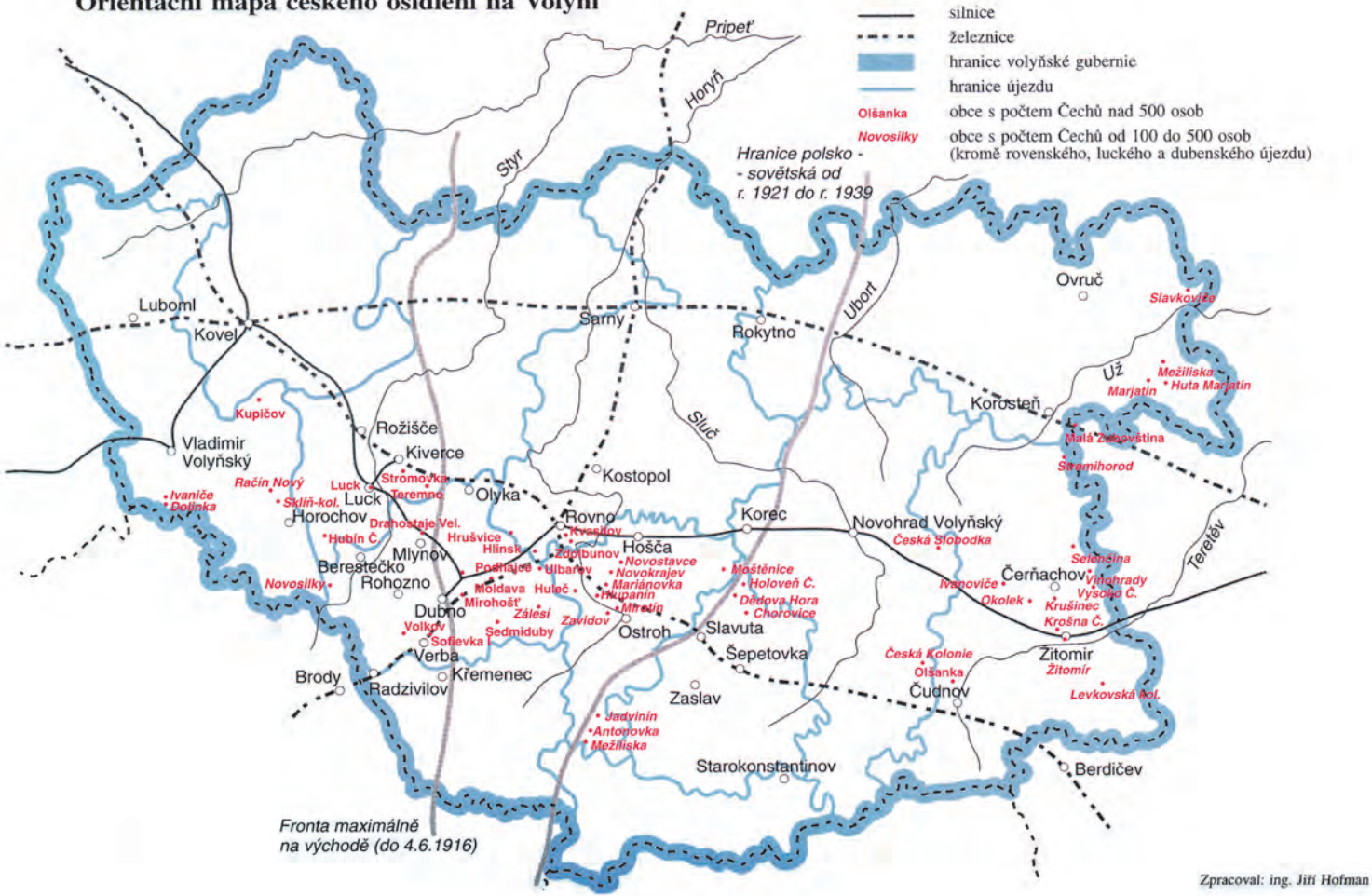

Zpracoval: ing. Jiří Hofman

Rozmístění buněk a struktura odbojové organizace Blaník

Tato mapa měla pohnutou historii. Zpracoval ji na přelomu června a července v roce 1943 zástupce vedoucího Blaníku J. V. Rejzek. Předvedl ji při svém jednání s velitelem partyzánského svazku plk. Sydorem Kovpakem (za přítomnosti své sestry Marie Prymkové), sdělil mu údaje o úkolech a práci odbojové organizace Blaník s prosbou, aby o tom informoval své nadřízené a aby také tlumočil přání volyňských Čechů vstoupit do 1. čs. samostatné brigády v SSSR. Informace o Blaníku a přání volyňských Čechů do Moskvy došly[1)].

*Plk. S. Kovpak, který vedl podřízené partyzány směrem na Karpaty, požádal o poskytnutí českého průvodce pro bezpečné převedení svého partyzánského svazku po linii Bryšče - Libánovka - Puhačovka - Dorohostaje - Krásná Hora - Volkov. Z pověření J. V. Rejzka úkol v pořádku provedl Václav Jon (*1921 Kneruty, †1.- 10.12. 1944 Ladomírová, Dukla).[2)]*

J. V. Rejzek mapu uschoval v pouzdru na půdě domku M. Prymkové, kde zůstala i po jejich reemigraci. Do domku se nastěhovala přesídlená ukrajinská rodina ze Slovenska. Jejich, tehdy asi desetiletý, synek ***Josef Josifovič Dupej*** *mapu našel, ale nevěděl, co znamená, protože názvy obcí byly napsány česky a ručně s okroužkováním názvů některých obcí. Teprve když v Rovně studoval učitelský institut (asi za deset let po nálezu) ukázal mapu odborníkům a ti podle na ní napsaného krycího jména J. V. Rejzka (J. Vinařický) a jiných indicii zjistili o jak vzácný doklad k činnosti volyňských Čechů jde. J. J. Dupej mapu věnoval Rovenskému oblastnímu museu, které vystavovalo její kopii jako vzácný exponát. Poprvé ji z volyňských Čechů v tomto muzeu uviděl pravděpodobně Mikuláš Průša (vedoucí V. okrsku Blaníku ve Straklově) a asi v roce 1984 získal její fotokopii, která se v roce 1992 přes předsedu historické komise Sdružení Čechů z Volyně a jejich přátel V. Petříčka dostala k autorovi těchto řádků. Fotokopie byla velmi nekvalitní a proto pisatel J. J. Dupeje v listopadu 1992 poprosil o kvalitnější kopii a popsání historie jejího nálezu, což by pomohlo při verifikaci její autentičnosti. Ochotně pomohl. Nejen zaslal žádané, ale také kopie svých článků v ukrajinském tisku o volyňských Češích a jejich odbojové organizaci, které psal s využitím informací zaslaných mu Mikulášem Průšou a jinými.*

Šlo o to jednoznačně potvrdit autentičnost mapy. Vladimír Knop pisateli sdělil, že o existenci mapy ví, že nikdy ji neviděl, až nyní v roce 1992, kdy obdržel kopii. Porovnáním rukopisu J. V. Rejzka (ručně psaný dopis J. V. Rejzkai poskytl V. Knop) s charakterem písma na mapě bylo nezvratně dokázáno, že se nejedná o padělek a že mapu vlastnoručně psal J. V. Rejzek. Je třeba připomenout, že J. V. Rejzek zpracoval mapu nejpozději začátkem července 1943, a seznam obcí, v nichž byly buňky Blaníku, který uvedl V. Knop ve své zprávě pro Vojenský historický ústav, souhlasí s údaji na mapě, až na několik drobností a okrsku IV. Teprve po této verifikaci pisatel zpracoval mapu do podoby, v niž ji předal jako exponát výstavy Osudy Čechů z Volyně, která byla v letech 1994 až 1996 instalována na 23 místech Čech a Moravy. Ve stejné podobě je také v příloze této publikace. K tomu byla využita polská mapy z roku 1928, kterou pisateli poskytl V. Fros z Teremna. Šťastnou náhodou J. V. Rejzek použil stejnou mapovou předlohu.

Stejné údaje o struktuře odbojové organizace Blaník byly zapracovány do publikace J. Hofman, J. Klicpera, V. Pelcová: Historická mapa českého osídlení na Volyni. Praha 1995.

Praha v březnu 1998, upraveno v srpnu 2003 Jiří Hofman

[1)] Velitelé a političtí pracovníci vojsk Rudé armády, která osvobozovala v roce 1944 tento prostor byli vybveni informačně-agitační brožurkou, v niž byly uvedeny také základní údaje o organizaci Blaník.

[2)] Potvrdil v roce 1998 jeho bratranec.

Seznam Buněk ilegální organizace Blaník

zakreslených J. V. Rejzkem na mapě v červnu – červenci 1943.

I. okrsek **Huleč Č.**	**II.** okrsek **Chomout**	**III.** okrsek **Moskovština**	**IV.** okrsek **neu-stanoven**	**V.** okrsek **Straklov Č.**
Újezdce	Dembrovka	Bohušovka	Bakovce	Alexandrovka
Buderáž	Hrušvice	Bojarka	Bohoľuby	Bocánovka
Buršovka	Janovka Č.	Dorohostaje	Boratín Č.	Dlouhé Pole
Curkov	Martinovka	Falkovština	Budky Hubínské	Dubno
Hlinsk	Omelanština	Frankov	Huště	Křivucha
Jezírko	Ploska	Holovčice	Hubín Český	Kocanda
Koňušky	Špakov Malý	Hradiště	Kněhyninky	Korabliště
Kvasilov	Špakov Vel.	Ivánovka	Kopče	Májovka
Michalovka	Ulbárov	Karolinka	Krupá-Hranice	Mirohošť
Mirotín		Kneruty	Luck	Moldava 1
Moštěnice		Krásilno	Michna-Sergejevka	Moldava 2
Novokrajev		Ledochovka	Miluše	Mytnice
Novostavce		Libánovka	Mstěšín-Ládovka	Ploska
Podcurkov		Luthardovka	Niva Hubínská	Podvysoká
Pokosy		Máslenka	Novosilky St.	Rohozno
Rovno		Malín Č.	Ozerany	Semiduby
Sedmihrany		Malovaná	Sklíň ves	Smolárna
Svatá		Mlynov	Teremno	Sofievka 1
Zálesí		Noviny Č.	Vilhelmovka	Sofievka 2
Závidov		Podhájce	Vyhadanka	Straklov Č.
Zdolbunov		Podlesice		Turkoviče Č.
		Stavište		Verba
		Terešov		Volkov Č.
		Zborov		Závale
22 buňky	**10 buněk**	**25 buňěk**	**20 buněk**	**25 buňek**

Celkem 102 buňky

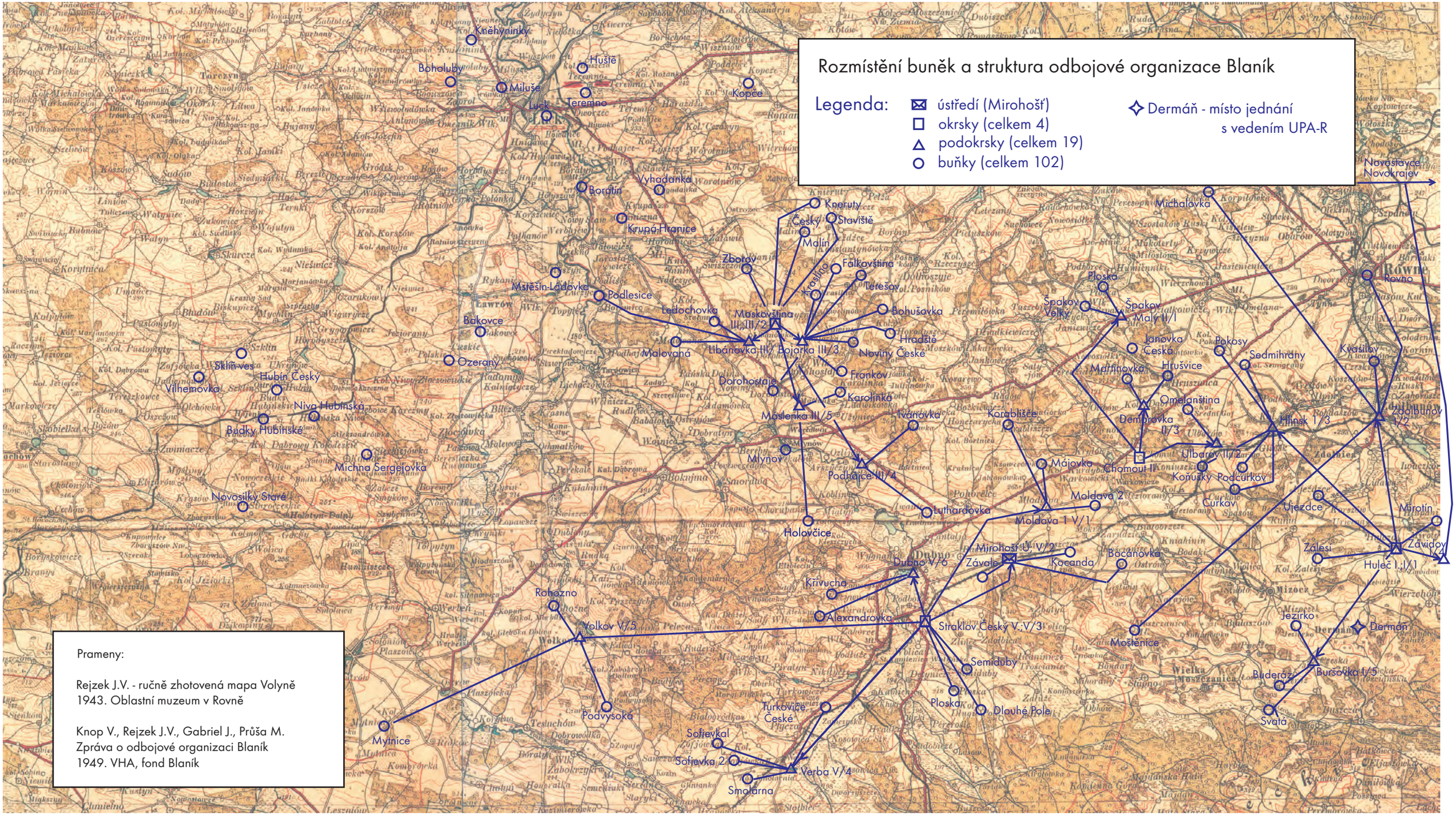
Rozmístění buněk a struktura odbojové organizace Blaník
Legenda:
ústředí (Mirohošť)
okrsky (celkem 4)
podokrsky (celkem 19)
buňky (celkem 102)
Dermáň - místo jednání s vedením UPA-R
Prameny:
Rejzek J.V. - ručně zhotovená mapa Volyně 1943. Oblastní muzeum v Rovně
Knop V., Rejzek J.V., Gabriel J., Průša M. Zpráva o odbojové organizaci Blaník 1949. VHA, fond Blaník
Knehyninky
Huště
Boholuby
Miluše
Teremno
Kopce
Vyhadanka
Boratín
Krupá-Hranice
Knetuty
Český Stavíště
Malín
Zbotov
Falkovština
Křesilina
Terešov
Mstěšín-Ladovka
Podlesice
Ledochovka
Moskovština III/1/2
Bohušovka
Hradště
Noviny České
Bakovce
Malovaná
Libánovka III/2
Bojarka III/3
Ozerany
Frankov
Dorohostaje
Karolínka
Sklíň ves
Hubín Český
Vilhemovka
Niva Hubínská
Budky Hubínské
Máslenka III/5
Ivánovka
Karabliště
Michna Sergejovka
Mlynov
Podhajce III/4
Novosilky Staré
Holovčice
Luthardovka
Majovka
Moldava 2
Moldava 1 V/1
Mirohošť U.V/2
Závale
Kocanda
Bocanovka
Dubno V/6
Křivucha
Alexandrovka
Straklov Český V./V/3
Rohozno
Volkov V/5
Podvysoká
Mýtnice
Turkovice České
Sofievka I.
Sofievka 2
Verba V/4
Smolarna
Semiduby
Ploska
Dlouhé Pole
Michalovka
Ploska
Špakov Velký
Špakov Malý II/1
Janovka Česká
Pakosy
Sedmihrany
Hrušvice
Marinovka
Omelanština
Dembrovka II/3
Chomout II/4
Ulbarov II/2
Koňuchy
Podcurkov
Curkov
Ujezdce
Mizoč
Jezirko
Mostěnice
Buderaz
Svata
Bursovka I/5
Dermaň
Zalesí
Huleč I./I/1
Mirotín
Závidov I/4
Zdolbunov I/2
Hlinsk I/3
Krasilov
Rovno
Novostavce
Novokrajev

Ing. Jiří Hofman
ing. Václav Širc
doc. PhDr. Jaroslav Vaculík, CSc.

Volyňští Češi v prvním a druhém odboji

I. díl – na frontách,
II. díl – v zázemí za 2. světové války,

Vydal Český svaz bojovníků za svobodu**,** Praha. Vydání druhé (1999, 2004)
Ilustrace plk. arch. ing Jiří Železný.
Jazyková úprava prof. Václav Straka.
Redakce, sazba a výtvarné řešení Jiří Hofman, s využitím ilustrací J. Železného
Vytiskla tiskárna MH Praha
ISBN 80-7005-036-5
Praha 2004
Vydáno za soukromé finanční prostředky na neziskovém základě.

CS